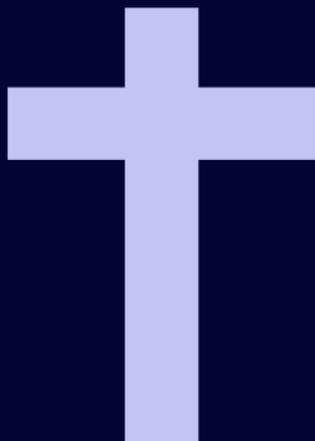

SISIPAC AC QELIA

The New Testament and Psalms in the Kube Language of Papua
New Guinea

SISIPAC AC QELIA
The New Testament and Psalms in the Kube Language
of Papua New Guinea
Buk Song na Nupela Testamen long tokples Kube long
Niugini

copyright © 2012 Global Bible Translators

Language: Mongi (Kube)

Translation by: Global Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-11-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

0403b50f-078d-52e2-a203-056e8a430665

Contents

Mataio	1
Mareko	73
Luka	118
Yohane	197
Méliméli icac ai	251
Roma	324
1 Korinti	357
2 Korinti	389
Galatia	410
Efeso	421
Filipai	432
Kolosai	440
1 Tesalonika	448
2 Tesalonika	455
1 Timoteo	459
2 Timoteo	468
Tito	475
Filemon	479
Hebiraio	481
Yakobo	505
1 Petero	514
2 Petero	523
1 Yohane	529
2 Yohane	537
3 Yohane	538
Yuda	540
Ac Saṇa	543

Mataio

Yesuac esañ ambéchéra ionac qacgina.

¹ Abaraham zéma Dawidiac qeli, Kristo Yesuac sac kitichéra.*

² Abarahamnén Isaka mihicñiyec. Isakanén Yakop mihicñiyec. Yakobonén Yuda zéma iwac dac munahéra mihicñi énécmiyec.†

³ Yudanén Tamari iwarunec Feresi zéma Zara mihicñi érécmiyec. Feresinén Hesiron mihicñiyec. Hesironnén Aram mihicñiyec. ⁴ Aramnén Aminadap mihicñiyec. Aminadapnén Nason mihicñiyec. Nasonnén Salmon mihicñiyec. ⁵ Salmonnén Rahap iwarunec Boasi mihicñiyec. Boasinén Rut iwarunec Yobedi mihicñiyec. Yobedinén Yesi mihicñiyec.

⁶ Yesinén ic kewu Dawidi mihicñiyec.

Wañu Dawidinén Uriawac iniña iwarunec Solomon mihicñiyec. ⁷ Solomonnén Rehoboam mihicñiyec. Rehoboamnén Abia mihicñiyec. Abiyanén Asafe‡ mihicñiyec. ⁸ Asafenén Yosafat mihicñiyec. Yosafatnén Yoram mihicñiyec. Yoramnén

Uzia mihicñiyec. ⁹ Uzianén Yotam mihicñiyec. Yotamnén Ahazi mihicñiyec. Ahazinén Hezekia mihicñiyec. ¹⁰ Hezekianén Manase mihicñiyec. Manasenén Amosi§ mihicñiyec. Amosinén Yosia mihicñiyec. ¹¹ Wanu Babilon baeciguc onagicma kenkenja nalé imuaru Yosianén Yekonia zéma dac munahéra mihicñi énécmiyec.

¹² Wanu Babilon baeciguc onagicma kenjicguc Yekonianén Salatiel mihicñiyec. Salatielnén Zorobabel mihicñiyec. ¹³ Zorobabelnén Abiut mihicñiyec. Abiutnén Eliakim mihicñiyec. Eliakimnén Azori mihicñiyec. ¹⁴ Azorinén Sadok mihicñiyec. Sadoknén Akim mihicñiyec. Akimnén Eliut mihicñiyec. ¹⁵ Eliutnén Elezari mihicñiyec. Elezarinén Matan mihicñiyec. Matannén Yakop mihicñiyec. ¹⁶ Yakopnén Mariawac euya Yosefe mihicñiyec. Wanu Maria iwarunec mia Yesu Kristo** zémimia imi hicñiyec.

¹⁷ Imuac Abaraham igucnec éréma Dawidiguc hayu hicñisaiac qétégina imi 14 wanzac. Wanu Dawidi igucnec éréma Babiloniguc

* **1:1:** Ac oruha yomi imi kiwi Mataioac ac oruha qahac, néj kembangan 1:2-17 imuac ac oruha wanzac. Kiwi térya yomuaru ic embac onac qacgina sasala hezac imi owiñ zé Zipilalec ac me Nei ac qahac, néj Girik ic me Hebiraió ic ewagina méndacma ooyawac hezac. † **1:2:** Yudawac dachéra imi 3, munahéra imi 8, néj tosara waima iwac qara ooyawac hezac imuac hénia imi Hén 49:10 imuaru hezac. ‡ **1:7:** Kiwi méranén ooya tosaraiguc Asafeac qara mén imi

Asa. § **1:10:** Kiwi méranén ooya tosaraiguc Amosiac qara mén imi Amon.

** **1:16:** Hebiraió aciguc; Mesia imuac hénia imi halécñéj météré mimia.

onagicma kenkenawac naléiguc hayu hicñisaiac qétégina imi 14 wanzac. Wañu Babiloniguc onagicma kenkenawac nalé imuarunec éréma Kristoac naléiguc hayu hicñisaiac qétégina imi 14 wanzac.

Halécnén météré mimia Yesuac hicñihicñiya imuac suruc.

¹⁸ Wañu Kristo Yesuac hicñihicñiya imi yomuhuc; Iwac neñgocya Maria imi Yosefeac buña wammac niñ zéérécmimia wañec, néñ ekawu momacnec ménda kericnec Uña Téréyanén kiwi meyu hériyaguc wañu héñec. ¹⁹ Wañu iwac eu buña Yosefe imi ic dindiña kerec. Imuac niñ, ara zéauyu kicginaiguc gamuyaguc wambac niñac, éléñec waimiyu kemmac zé nimma niñareñgéyec. ²⁰ Imuhuc nimma keru Miñ Kewuac kua meme uña méñnéñ gauiguc hicñimima yomuhuc ézéyec; Dawidiac qeli Yosefe, iniñ buñaga Maria wagicmañ zé zénénga ménda hiriyu, tomeñaiguc taczac imi Uña Téréyawac murunec. ²¹ Inéñ nañawac mihicñimac. Mihicñiyu inéñ kecma eñeya ic embachéra késpedesgina igucnec añgégina timac, imuac niñac qara Yesu zéwésémañ. ²² Haka hicñiyec imi Miñ Kewuninanén kua meme icya kuaya mema ac yomuhuc zéyec imi moczoñ meselimañ zé imuhuc

hicñiyec; * ²³ Ninzu, embac serañanéñ héri haima naña meyu iwac qara Immanuel zému (Hénia imi Anutunén neñañguc keczac). ²⁴ Imuhuc zéyu Yosefenén gau igucnec yacma Miñ Kewuac kua meme uñanéñ zéyec séc wamma iniñ buñaya wagicma hayec. ²⁵ Wañu inéñ i guc momacnec heyac ménda wamma kerunec embac imi méréc merac naña mihicñiyec. Mihicñiyu Yosefenén qara Yesu zéyec.

2

Niniñ ic ienen Yesu hémbin zé hagic.

¹ Ic kewu Herodeac héngalen naléiguc Yesunén Yuda baec Betelehem ama areña yandaiguc hicñiyec. Gezac qema niñgic, hicñiyu Is igucnec niniñ ic tosara Yerusalem hama yomuhuc zégic; ² Merac Yuda ic onac ic kewu buña hicñiyec imi dimia? Nini Is iguc iwac widi mén hémma mepésimiwiñ zé haziñ. ³ Imuhuc zégic ic kewu Herodenén ac imi niñu ewayaiguc niñkéndéñaguc wañec. Imi mia inéñec qahac, Yerusalem miñjina i guc kecgic ienen moczoñ imuhuc wañgic. ⁴ Wañu inéñ hofac oo ic kiwahécgina zéma henaoriñ ionac hena acac kiwi ic unuruma Kristo* dimuaru hicñima keczac imuac qesiénécmiyec. ⁵ Qesiénécmiyu yomuhuc

* 1:22: Yes 7:14

* 2:4: Hebiraió aciguc; Mesia imuac hénia imi halécnén météré mimia.

ézégic; Yuda baec Betelehemiguc. Imi mia Anutuac tilin tilin ic méjnén yomuhuc oyecac hezac hénia yomuhuc ninjac imuhuc zégic; ⁶ Betelehem ama arenja, guac murunec galej méjnén hama nuac henaorin Israel imi rama galej éséc nec galejgé énécmimac. Imuac nin gi imi Yuda baeciguc ama arenja yanda kuner kuner hema kenzac imuac suginaiguc komodia ménda wanzaj.

⁷ Imuhuc zégic nimma Herodenén ninin ic élénec unuruyu hagic enac nec tacma widi hicnijec imuac naléya dindjanec qesiénécmima ninjec. ⁸ Qesininu tecgéyu Betelehem ama arenja yandaiguc méli énécmima yomuhuc énézéc; Kemma merac imuac dindjanec qesinimmu. Wanu mihicnimuiguc lilingéma hama nézégic, ni acguc kemma mepési mimaj. ⁹ Ic kewunén imuhuc zéyu ninjic tecgéyu, hénagina méjguc nec toroqema kenjic. Wanu gezac qema ninjic, widi Is imuaru hénjic iminén mujguc hicni énécmima walac walac kemma moczon merac heyec ama imuaru kemma héiselima tarec. ¹⁰ Wanu ienen widi imi mujguc hémma ségiségi kuner yanda wanjic. ¹¹ Wanu ama imuaru haréma merac imi nenjocya Mariaguc mo-

macnec iricma simin héima mepési migic. Imuhuc wamma géségina auma sese mema hagic goli, libanosi ic tutuha héménaguc zéma sacmasi haléc héménaguc imi sécgina séc haimigic. ¹² Wanu gauiguc Herodeac muru ménda kemmu nin énézéc. Énézéyu nimma hena mén iguc nec ama baecginaiguc lilingéma kenjic.

Yosefe inin meracyaguc Izipte baeciguc néngacma kenjic.

¹³ Lilingéma kenjic, ninzu, Anutuac kua meme unanéj gauiguc Yosefe hicnimima yomuhuc ézéc; Herodenén merac yomi qemanj zé hochoc ai mezac, imuac gi yacma merac zéma nenjocya oragicma Izipte† baeciguc néngacma kemma kecna mujguc gézemanj. ¹⁴ Imuhuc zéyu Yosefenén sinjiaiguc yacma merac zéma nenjocya oragicma Izipte baeciguc kenjic. ¹⁵ Kemma imuaru kerunec Herode humuyec. Imi mia Minj Kewuninanén eneya kua meme ic méjac kuaya mema zéma yomuhuc zéc ac yominén héla héimac nin imuhuc hicnijec; Izipte baec iguc nec nanja qac hérémizua.*

Yesu qewinj zé wamma namu nene tosara unuhumigic.

¹⁶ Wanu Herode imi ninin ic ienen ikoc wammigic imi

† 2:13: Girik aciguc; Aigiptos. ☆ 2:15: Hos 11:1

niñtegicma qeri biric kuney yanda wañec. Wañu yaré ic méli énécmiyu kemma Betelehem ama areña yanda zéma ama areñ yanda yanda hosuraiguc tacma keñec imuac qeriaiguc merac kecgic imi niniñ ic qesiéncmima naléya niñec imi méndacma yawuñgina éréhéc zéma bawaiguc moczoñ unugic humudacgic.

¹⁷ Imuhuc wañgic kua meme ic Yeremianéñ yomuhuc zéyec ac imi héla héiyec; ¹⁸ Ewa hétéñ méñ Rama ama areña yandaiguc hicñiyu niñgic. Ewa biric yanda zéma zésiac yandanéñ hicñiyu niñgic. Rahelnéñ merachéra ionac niñ siaczac. Merachéra qahac wandaczu imuac niñ mebélac gémuac séc qahac wañec.

Izipte baec igucnec liliñgéma hagic.

¹⁹ Wañu Herode humuyu, ninzu, Miñ Kewuac kua meme uña méñnéñ Izipte baeciguc Yosefe gauiguc hicñimima yomuhuc ézéyec; ²⁰ Meracac kekecyá qewiñ zé hocgic ienenñ humudaczu, imuac gi yacma merac imi zéma neñgocya oragicma Israel baeciguc liliñgéma kenna. ²¹ Imuhuc zéyu Yosefenéñ yacma merac neñgocyauguc oragicma Israel baeciguc keñec. ²² Néñ Ake-laonéñ mañgocya Herodeac tatac késama Yuda baec galeñgézac imuhuc zégic nimma imuaru kemmanñ zé zénéña hiriyec. Wañu

gauiguc kua meme uñanéñ ézéyu nimma Galilaia baeciguc keñec. ²³ Kemma tauñ méñ Nazarete zéanžu imuaru kerec. Haka imi mia kua meme ichéra kuagina mema ac yomuhuc zéyec imi hélaguc wammac niñ imuhuc hicñiyec; Nazarete ic zémimu.

3

Yohaneac héipuc ac.

¹ Nalé imuaru doku naec haka ic Yohanenéñ hama Yuda baec kisiaiguc yomuhuc zéauyec; ² Kurumenñac héñgaleñ ama areña yandanéñ hosuc-ninu hazac, imuac niñ ewa qerigina melençgic. ³ Wañu ic iwac mia kua meme ic Yesaiawac kuaya mema yomuhuc zéyec; Ic méñ baec kisiaiguc qaczac, iwac ewa imi yomuhuc; Miñninawac hénaya zéréñ qéréñ wamma megic, iwac hénaya héimindiñgic dindiña wañu. ⁴ Yohane i imi maleku kamele zuanéñ memeya imi héima rikuña yañ séwélanéñ memeya imi kembanganiguc zikima kerec. Wañu iwac neneya imi gaoc zéma haséñ morombazecac dokuya. ⁵ Wañu imuhuc zéauyu Yerusalem zéma Yuda baec séc zéma Yodan doku néwéc néwéc ic embac moczoñ iwac muru kendacgic. ⁶ Kemma késpedesgina zéaugic Yodan Dokuiguc doku naec énécmiyec.

⁷ Wañu doku naec énécmiyec imuaru Farisaio

ic zéma Sadukaio ic sasala hagic inicma yomuhuc énézéyec; Qaté mokoleñac qelihéra qeri geric hahaya imuacnec néngacmu niñac méréneñ goro ac énézéyec? ⁸ Ewa melen melenac séciguc héla mihicñigic. ⁹ Wañu enañ qeriginanéñ Abaraham imi neñañ yandanina imuhuc ménda zéma nimmu. Ni énézéwa niñgic, Anutunéñ hoc yomi hia énézéyu yacma Abarahamac qelihéra wandacmu. ¹⁰ Ic hésa sasala imuac héniaiguc naka bec haiyu hedaczac. Héla hiabia ménda haiñzac séc héiyu mayu gericiguc giliyu hiñgacdacmac. ¹¹ Ni imi qerigina melemmu niñac dokunéñ naec énécmianzua, néñ nuac andénaiguc hakeczac inéñ kuc yandayaguc ni nogiczac. Nidac imuhucyanéñ héna usuya metecgéma késamañac séc qahac. Inéñ Uña Téréya zéma geric bélañanéñ naec énécmimac. ¹² Iwac méraiguc sarac yanda iminéñ héla gocmia imi tocgéma hofiiguc haimac, néñ gorosona imi héiusuñ wamma geric bélañ tectecgia qahac imuaru giliyu zemac.

Yesu doku naec haka wammiyec.

¹³ Wañu nalé imuaru Yesunéñ Galilaia baec igucnec Yodan dokuiguc hama Yohanenéñ doku naecmimac niñ ézéyec. ¹⁴ Ézéyu Yohanenéñ qetalimima yomuhuc zéyec; Geñ ni doku naec

némbésémañ niñac wanzua, néñ geñ nuac muru hazañ? ¹⁵ Yesunéñ melemma zéyec; Deguc imi acna niñnéna imuhuc wamma nekañ haka solaña moczoñ meseliwic, imuhuc zéyu ara nimmiyec. ¹⁶ Nimmima doku naecmiyu Yesu imi doku igucnec éréyec. Éréyu kurumen añgéyu Anutuac Uña Téréya kembo nei ésécnec mama hama iwac orucyaiguc nañu héñec. ¹⁷ Wañu kurumen igucnec ewa mén yomuhuc hicñiyec; Yomi imi nuac Nañna. Iwac siñ kuneñ yanda niñanzua. Iwac niñ ewa qerinanéñ ségiségi yanda wañanzac.

4

Yesu manam batuc wammiyec.

¹ Wañu Yesu Biria miñinawac ala batuciguc emmac niñ Uña Téréyanéñ wagiru baec kisiaiguc keñec. ² Kemma siñi kaiwe 40 imuac séc nene zikima zéwelecma kecma andiaiguc yaka niñ humuyec. ³ Ara batuc miñinanéñ Yesuac muru hama yomuhuc zéyec; Gi Anutuac Nañna wanzañiguc zéna hoc sasala yominéñ melemma saméñ wammac. ⁴ Imuhuc zéyu Yesunéñ melemma zéyec; Yomuhuc mia ooyawac hezac; Icnéñ saméñ sac qahac, néñ ackuazéc Anutuac kuaya igucnec hañzac imi moczoñ nimma kekecyaguc kecmac. ⁵ Imuhuc

zéyu Biriá miñinanéñ Yesu wagicma Yerusalem kiropoc téreyaiguc emma ama téreya imuac witiyaiguc oporu nanec. ⁶ Nañu yomuhuc ézéyec; Inéñ guac wamma kua meme uñahéra énézéyu ieneñ méraginaneñ gi gépésima osogéñgic hocnéñ hénaga ménda nézégémac. Imuhuc ooyawac hezac, imuac mia gi Anutuac Naña wanzañguc yomuacnec luma emu hiñgacna. ⁷ Zéyu Yesunéñ muñguc yomuhuc ézéyec; Yomuhuc ogic hezac; Néñ Miñ Anutuga ménda batucgé miwésémañ. ⁸ Imuhuc zéyu Biriá miñinanéñ wagicma baec boña eñeña yandaiguc emma héñgaleñ ama areña yanda sasala baec séc hema keñkeña imi zéma imuac edamuya ézéyu héndarec. ⁹ Héñu yomuhuc ézéyec; Gi simiñ héima mepési némbésémañguc iwawai imi moczoñ guac géndacmañ. ¹⁰ Imuhuc zéyu Yesunéñ melemma zéyec; Biriá miñina,* gi néñgacna! Yomuhuc mia ogic hezac; Miñ Anutuga simiñga héimima mepési miwésémañ, wañu iwacnec sac welen gemiwésémañ. ¹¹ Imuhuc zéyu Biriá miñinanéñ Yesu waimima keñec. Keñu kua meme uña eneñ haréma Yesu welen gemigic.

Yesunéñ Galilaia baeciguc aiya hénima meyec.

* **4:10:** Girik aciguc; Satana.

¹² Wañu Yesunéñ Yohane hésa amaiguc opocgic imuac buña suruc nimma Galilaia baeciguc keñec.

¹³ Wañu Nazarete ama waima Kafanaum amaiguc kemma kerec. Ama imi Zabulon zéma Naftali

baec suciguc zékéñ yanda hezac imuac giñgiñgic taczac. ¹⁴ Imi mia Anutuac tiliñtiliñ ic Yesaiawac kuaya

mema ac yomuhuc zéyec imuac héla héimac niñac imuhuc hicñiyec; ¹⁵ Zabulon

baec, Naftali baec, Yodan doku néwécgeñ konduñ giñgiñawac hénaga zéma ic enia

ionac baec Galilaia imuaru, ¹⁶ ic embac tunumañguc taczu eneñ asac mararañ

yanda hicñiyu héñgic. Wañu humucac tunumañguc kecgic ionac muru asac

mararañ qetagali énécmizac. ¹⁷ Wañu nalé imuaru

mia Yesunéñ aiya hénima yomuhuc zéauma énézéyec; Anutuac héñgaleñ

ama areña yanda hosucginu hazac, imuac mia ewa qerigina melengic.

Yesunéñ hénima tohotoho ichéra unuruma énépésiyec.

¹⁸ Wañu Yesunéñ Galilaia konduñ giñgiñgic keñkecma héñu Simon, Petero zémimia

imi zéma iwac munaya Anderea iereñ konduñguc ufigira gilimanec nanoc. Wañu iereñ

imi lambéc héréhéré ic keroc. ¹⁹ Wañu iricma yomuhuc érézéyec; Hama ni méndacnéñic,

neŋ ai ménj érécmiwa
iri ic embac héréhéré ic
wammaoc.

²⁰ Imuhuc
zéyu focnec ufigira waiyic
taru Yesu méndaroc.
²¹ Waŋu imuacnec kenkecma
hénu dac muna éréhéc
3ebedaioac naŋ héréra,
Yokobo zéma iwac munia
Yohane iereŋ maŋgocgira
3ebedeguc eŋawu zéiciguc
ufigina qotoma tacgic mi-
hicŋi érécmima ururuyec.
²² Ururuyu focnec zéic zéma
maŋgocgira imi waima Yesu
méndacmiyoc.

*Yesunéŋ ic embac tuŋaguc
ackuazéic ku énécmiyec.*

²³ Waŋu Yesunéŋ Galilaia
baec séc kereŋ haré wamma
tocgotocgo amaginaiguc
Anutuac héngalenj ama
areŋa yandawac buŋa su-
ruc hiabia imi zéauma ku
énécmima ic embac suggi-
naiguc ic embac tosara hafi
zepaginaguc hénia hénia imi
moczoŋ mehiaru énécmiyec.
²⁴ Imuhuc waŋu iwac qac
buŋaya imi Siria baec séc
saima kendarec. Kendaru
ic embac ieneŋ hafi ic hénia
hénia; hafi zepaginaguc,
uŋa biriaginaguc, humuc
turucginaguc, zéma hénia
méragina séléc sélécgia imi
onagicma hagic mehiaru
énécmiyec. ²⁵ Waŋu Galilaia,
Dekapoli, Yerusalem, Yuda,
zéma Yodan doku néwéc
igucnec ic embac tuŋa tuŋa
hama méndacmigic.

5

ic zézé ségiségiyaguc.

¹ Waŋu Yesunéŋ ic embac
tuŋa tuŋa imi inicma baec
boŋaiguc emma tarec. Taru
tohotoho ichéra ieneŋ iwac
muru hagic. ² Waŋu kuaya
auma ku énécmima zéyec;
³ Uŋa qerigina maqeqeya
kecanzu imi eneŋ ségiségi gi-
naguc, kurumenac héngalenj
ama areŋa yanda imi ionac
buŋa wanzac. ⁴ Zé siac
wamma kecanzu imi eneŋ
ségiségi ginaguc, Anutunéŋ
ewa hia qeénécmimac.
⁵ Gumbénzénzénj kecanzu
imi eneŋ ségiségi ginaguc,
baec yanda baec imi
mératéc énécmiyu késamu.
⁶ Yaka zéma doku niŋ
humuanzu éséc haka so-
laŋawac waŋanzu imi eneŋ
ségiségi ginaguc, sécgé
énécmimia wammac. ⁷ Goi
héihéi waŋ énécmianzu
imi eneŋ ségiségi ginaguc,
Anutunéŋ goigina héimac.
⁸ Ewa qerigina qala qala
imi eneŋ ségiségi ginaguc,
ieneŋ Anutu hémmu. ⁹ Luae
qeŋe ic imi eneŋ ségiségi
ginaguc, Anutuac nambérac
héra zéénécmimu. ¹⁰ Haka
solaŋawac unuhéi waŋ
énécmigic birizu imi eneŋ
ségiségi ginaguc, kurumenac
héngalenj ama areŋa yanda
imi ionac buŋa wammac.
¹¹ Nuac niŋac zéma zébiri
qébiri waŋ énécmima unuhéi
waŋ énécmima ikoc wamma
ac biria hénia hénia onac
séwiginaiguc haimu imi
ségiségi ginaguc, ¹² Anutuac
kua meme ic walac hama
kecgic imi imuhucyanec
unuhéi waŋ énécmigic.

Imuac niḡac ewa hia nimma ségiségi wammu. Imuac kitiwa kurumenḡiguc heheya imi kunenḡ yanda imuac niḡac imuhuc zézua.

Sei zéma asac mararaḡ.

¹³ Ini imi baec ic ionac sei keczu. Waḡu seinén siḡa qahac wammaciguc némacyanéḡ iwawai ménḡ hésiyu siḡaguc wammac? Qahacgucnec, iwawai omaya wamma iwawai ménḡ ménda mehiarumac, néḡ momacguc waḡmimiawac séc imi giligic ic embac enenḡ tizizamu.

¹⁴ Waḡu ini imi baec ic ionac asac mararaḡ, ama areḡa yanda ménḡ baec boḡaiguc imi musaḡgémacac séc qahac. ¹⁵ Kifa imi acguc otorima kewuc guandiaiguc ménda haianzu, qahac, imi mia tataraiḡuc haigic taru asahanénḡ ama qeriaiguc ic embac asari énécmianzac.

¹⁶ Imuac onac asac mararaḡ ginanéḡ imuhucyanec ic onac kicginaiguc measari énécmimac. Waḡu ienenḡ onac wawaḡ meme hiabia imi héḡgic hiaruyu Maḡgocgina kurumenḡiguc keczac imi mepési mimu.

Héna ac zéma Anutuac tiliḡtiliḡ ic.

¹⁷ Niḡgic ni héna ac zéma kua meme ic ionac ac imi mesohomaḡ zé mazua tanec ménda wammac. Ni imi mesohomaḡ zé ménda mayi, néḡ meseligimaḡ niḡac mayi. ¹⁸ Ni hélacnec

énézézua, héna ac igucnec ac kiwi siliha me boro-roḡadac ménḡ enḡ hema ménda qahac wammac, néḡ moczoḡ hélacgucnec wandaruguc mia baec kurumenḡ imi hia qahac wammac.

¹⁹ Imuac ic ménḡnéḡ ménḡ héna ac imuarunec komocdiadac ménḡ logima tosara imuhucnec wammu niḡ ku énécmimac imi, kurumenḡac héḡgaleḡ amaiguc ic mamaya zémimac. Waḡu ménḡnéḡ ménḡ wawaḡ memeyaiguc haima héna ac imi imuhuyanec tosara ku énécmimac imi, kurumenḡac héḡgaleḡ amaiguc ic eneḡa zémimac.

²⁰ Imuac énézéwa niḡgic, onac haka solanaḡanéḡ héna acac* kiwi ic zéma Farisaio ic ionac hakagina ménda ogicmac imi, kurumenḡac héḡgaleḡ amaiguc keremmuac séc qahac.

Qeri geric hakawac goro ac.

²¹ Yandahécgina yomuhuc énéc énézéya; Ic ménda qehumuwésémaḡ, waḡu ménḡnéḡ ic qehumumac imi acac buḡa wammacac hezac, ac imi ini niḡgicac nindaczu.

²² Néḡ nenḡ yomuhuc énézézua; Ménḡnéḡ ménḡ hénia qahac alaya qeri biric niḡmizac imi acac buḡa wammac. Ménḡnéḡ ménḡ imi alayawac niḡac, ic qelaḡa† zémizac imi kua meme ic ionac kaunsol iguc onopocmu. Ménḡnéḡ ménḡ alayawac moroc zémizac

* 5:20: Moseac héna ac. † 5:22: Girik aciguc; Raka.

imi geric siawac buŋa wammac. ²³ Imuac gi zaki téréyawac sese mema hama alaganéŋ guac niŋac hazéc ac ménŋ késa keczac imi niŋqelizaniŋuc ²⁴ sesega imi zaki téréya wésiaiguc haina taru walac alagawac kenna luae qegéŋuguc bec liliŋéma hama sesega imi haimiwésémaŋ. ²⁵ Gi hazécgaguc hénaiguc kemmanec focdac ewa momac wammaoc. Imuhuc ménda wanna hazécganéŋ gésigési icac muru goporu gésigési ic iminéŋ téŋŋiŋ ic kunéŋŋinawac mériaiguc waigéŋu hésa amaiguc gopocmac. ²⁶ Goporu, ni hélacnec gézéwa niŋna, alagawac kitic imi moczoŋ ménda kudacma imuarunec mawésémaŋac séc qahac wammac.

Kaisero haka.

²⁷ Yandahécgina yomuhuc énéc énézéya; Kaisero ai ménda mewésémaŋ, ac imi niŋgicac nindaczu. ²⁸ Néŋ ni yomuhuc énézéyua; Ic ménŋnéŋ embac ménŋ hémma ewayaiguc hémbaoc wammizac imi mia ewa qerianéŋ bec kaisero wanzac. ²⁹ Kicga héiigucnéŋ biriawac simbaiguc goporu, imi néfindiŋéma gilina kemmac. Séwi taséga momacguc qahac waŋu séwiga yanda imi geric siaiguc ménda giliyu hiŋgacbésémaŋ iminéŋ hia wammac. ³⁰ Méraga héiigucnéŋ biriawac simbaiguc goporu, imi hericma gilina kemmac. Séwi taséga

momacguc qahac waŋu séwiga yanda geric siaiguc ménda giliyu hiŋgacbésémaŋ iminéŋ hia wammac.

Eu iniŋ waiwai haka.

³¹ Zézéya ménŋ imi yomuhuc; Ic ménŋnéŋ ménŋ iniŋa waimimac imi wai amuamuac kiwi oma mimac. ³² Néŋ ni yomuhuc énézéyua; Ic ménŋnéŋ ménŋ iniŋa kaiseroac qahac, néŋ yéwéri tosara niŋac waimizac imi, inéŋ embac imi kaiseroiguc opoczac. Waŋu ic ménŋnéŋ embac waimimia imi mezac imi, i acguc kaisero wanzac.

Zézépaŋ ac.

³³ Waŋu muŋguc, yandahécgina yomuhuc énéc énézéya; Gi Anutuac kiwaiguc acga eŋ ménda zéseliwésémaŋ, néŋ guac zézépaŋ acga imi kewuac kiwaiguc wandacbésémaŋ. ³⁴ Waŋu ni yomuhuc énézéyua; Anutuac kiwaiguc ac ménŋ méndagucnec zéselimu. Kurumeŋ qacma ménda zéselimu. Kurumeŋ imi Iwac ic kewu tatac wanzac. ³⁵ Waŋu baec acguc ménda qacma zéselimu. Baec imi Anutuac héna titiya wanzac. Waŋu Yerusalem acguc ménda qacma zéselimu. Imi ic kewu eŋeŋawac ama areŋa yanda wanzac. ³⁶ Waŋu orucgaiguc acguc ménda koroma zéseliwésémaŋ. Imi mia gi oruc zucga meleŋna ménŋac ménŋ lalac me zapéla wammacac séc qahac imuac niŋac imuhuc

zézua. ³⁷ Imuac bénzérj dac, hélacnecac imi hélacnec, qahacwac imi qahac sac zému. Ac toroqeqeya imi Biria miñinawac murunec hahaya.

Bakia melenj énécmimiawac haka.

³⁸ Ac zézéya ménj yomuhuc niñanzu; Kiwawac kitiwa imi kiwa, zécyawac kitiwa imi zécyá. ³⁹ Wañu neñ yomuhuc énézézua; Haka biria kétik imuac nuna guwa ménda wammu. Ménjnéñ hulunğa otomac imi, néwécgenğa hía melenj mina gemac. ⁴⁰ Wañu ménjnéñ genğa maleku niñac aciguc guagicma kenju sanjenja malekuga imi momacnec wai miwésémañ. ⁴¹ Ménjnéñ héná hosuru guagicma kemmanjac zéyu horua méndacmima kembésémañ. ⁴² Ménjnéñ iwawaiga ménj guagicmanj zé me lagulawac késamanj niñac welecgénju enđac ménda mélina kemmac.

Hazéc onac goigina héimu.

⁴³ Alaga siñ nim-mima hazécga mézétiti wammiwésémañ ac zézéya ménj imuhuc niñanzu, ⁴⁴ néñ neñ mia yomuhuc énézézua; hazéc hécgina siñgina niñénécmimu. Wañu ununesi wañ énécmianzu ionac niñac wamma zéwelec wammigic goigina héimac. ⁴⁵ Imuhuc wamma kurumeñ Mañgoc ginawac nambérac wamma kecmu. Kurumeñ Mañgocginanéñ kaiwe zéyu

ic hía biria momacnec asari énécmianzac. Wañu kiaya imuhucyanec ic hía biria momacnec énécmianzac. ⁴⁶ Siñ niñénécmianzu ionacnec sac goigina héiénécmimu imi, némac kitiwa hiabia he énécmimac? Takis meme ic acguc haka imuhucya hía ménda wañanzu me? ⁴⁷ Wañu alahécgina ionacnec sac ac qacguc wañ énécmimu imi, némac iwawai kunenj yanda wanzu wammac? Ic enia enenj haka imuhucya hía ménda wañanzu me? ⁴⁸ Imuac mia kurumeñ Mañgocgina imi solaña keczac séc ini imuhucnec solaña kecmu.

6

Méra énécmimiawac haka.

¹ Técgina nimma kecmu. Haka solaña imi ic ienenj hémmu niñac zéma kicginaiguc wambu niñac. Imuhuc wammuiguc kurumeñ Mañgoc ginanéñ bakia hiabia ménda melenj énécmimac.

² Kicac welenj qeqe imi ienenj tocgotocgo amaiguc zéma héná yanda séc kemma icnéñ mepési énécmimu niñac témuñ hianzu. Néñ hélacnec zéwa niñgic; Ic imi enenj baec icnéñ mepési énécmigic bakiagina bec medaczu. Gi imi genğa wéségaiguc imuhuc ménda wambésémañ. ³ Néñ maqeqeya iwawai ménj énécmiwésémañ nalé imuaru méra héiganénj némac haka wanzac imi méra

kanaganéj ménda nim-
mac. ⁴ Imuac niñ halerj
haihaiga imi sasanggihaguc
wambésémanj. Wañu
Mañgocga sasanggihaguc
génanzac inéj imuac bakia
melenjémmac.

Zéwelec ai.

⁵ Wañu zéwelec wambésémanj
imuaru ninzéhj ninzéhj ic
ikora ienenj wañanzu ésécne-
c ménda wambésémanj. Ienenj
mia inicmu niñac toc-
gotocgo amaiguc zéma
héna yanda séc namma
zéwelec wawaña imuac
siña niñanzu. Ni hélacnec
énézézua; Ienenj imi boña
bec késagic tecgézac. ⁶ Gi
zéwelecbésémanj imuaru am-
agaiguc emma naguga héima
mañgocga sasanggihaguc ke-
canzac iwac muru zéwelec
wambésémanj. Wañu
mañgocga sasanggihaguc
hémma niñanzac inéj bakia
imi melenjémmac. ⁷ Ini
zéwelecbiñj zé ic enia ésécne-
c ac héla qahac sasala ménda
olommu. Ienenj mia ac sasala
zéniguc niñnéncmimac
imuhuc zéma niñanzu.
⁸ Mañgocgina imi zéwelec
ménda wañicnec iwawai
hocanzu imi bec nin-
daczac. Imuac ini
ionac séc ménda wammu.
⁹ Imuac ini yomuhuc zéma
zéwelec wammu; Kurumenj
Mañgocnina guac qacga
mepésini téreya hemac.
¹⁰ Guac héngalerj ama areña
yanda mama hamac; Ku-
rumenjiguc hezac ésécne-
c baeciguc guac ewa siña

wandac wandara wammac.
¹¹ Gi deguc kaiwe yomuac
nene sécnina nénécmína.
¹² Nini ic ionac késpedescina
wai énécmiziñj, imuhucyanec
késpedescina wai nénécmína.
¹³ Nini ménda wai nénécmína
ala batuciguc kerem-
biñ niñac. Néj Biria
miñinawac murunec
metecgé nénécmína. ¹⁴ Ini
ic ionac késpedes waimuiguc
kurumenj Mañgocginanéj
onac késpedes imuhucyanec
waimac. ¹⁵ Wañu ini
ic onac késpedes ménda
waimuiguc mañgoc ginanéj
késpedescina imuhucyanec
ménda waimac.

*Nene zikima zéwelec
wawaña.*

¹⁶ Wañu nene zikima
zéwelec wammuiguc ninzéhj
ninzéhj ic ikora ienenj
wañanzu ésécnec ewa biric
tanec ménda wammu.
Némac niñ ienenj imi
tanecgina wininiyu in-
ictegicmu niñac imuhuc
wañanzu. Hélacnec
énézézua; Ienenj imi baki-
agina séha imi bec megic
tecgézac. ¹⁷ Geñ mia nene
zikima zéwelecbésémanj
imuaru orucga haléc
naec mima kic tanecga
zuacbésémanj. ¹⁸ Wañu
nene zikima zéwelecma
keczarj imi ic ionac muru
qahac, néj Mañgocga
sasanggihaguc kecanzac
iwac muru sac wininiyu
génjtegimac. Wañu
Mañgocga sasanggihaguc
iwawai hicñiyu héñanzac
inéj bakia melenj gémmac.

Iwawai eeyaguc kurumenjiguc haigic emmac.

¹⁹ Ini hinac iwawaigina eeyaguc imi baeciguc ménda tocgégic emmac. Imuaru mia gurej zéma hufenanéj mebiriwac niñac. Wañu imuaru imi kowu nene ienej hézénégéma hiñgacma kowu memu. ²⁰ Néj hinac iwawaigina eeyaguc imi kurumenjiguc qutulañgégic emmac. Imuaru imi gurej zéma hufenanéj ménda mebirimac. Wañu imuaru kowu nene ienej ménda hézénégéma hiñgacma kowu memu. ²¹ Hinac iwawaiga eeyaguc hemac imuaru mia ewa qeriga acguc hemac imuac niñac imuhuc zézua.

Kifanina asahaguc me qahac?

²² Kicga imi séwigawac kifaya. Kicga hiabia hezaciguc asahanéj séwiga moczoñ yanda sécgémac. ²³ Néj kicga birizaciguc imi tunumañnéj séwiga moczoñ yanda sécgémac. Wañu asac mararañ ewa qerigaiguc hezac iminéj siñjindénégzaciguc siñj tunumañ dimuhucyanéj hiñjigémmac?

Anutu iwacnec sac welen qemimu.

²⁴ Ic momacgucnéj ic kewu éréhéc welen qeérécmimacac séc qahac. Méñac mézétiti wammima méñac siñ nimmimac, me méñac eeya héima méñac niñméimac. Ini Anutu zéma soukiwa momacnec welen

qege wañ érécmimuac séc qahac.

Nene me séwi usuginawac ewa goro ménda wammu.

²⁵ Imuac bec énézéwa; Némac dokuac me neneac newiñ zéma kekecginawac qeri yéwéri ménda wammu. Séwiginawac némac iwawai héiwiñ zéma qeri réwéri ménda wammu. Kekecganéj nenega ogicma eeyaguc ménda wanzac me? Séwiganéj malekuga ogicma eeyaguc ménda wanzac me? ²⁶ Ini sawaiguc nei inicgic. Ienej héihimic ménda wañanžu. Wañu nene mequtulañ me hofiiguc haihai ménda wañanžu. Wañu onac kurumeñ Mañgocnéj gumu énécmianzac. Wañu ini nei onogicma eeginaguc ménda wanzu me? ²⁷ Wañu onarunec mérénéj qeri réwéri wamma kekecginawac naléya komora mén hia mehorugimac? ²⁸ Wañu ini némac niñac malekugina niñac qeri réwéri wañanžu? Sombenac baorac zurigina inicgic dimuhuc éréma yandianžu? Ienej malekugina niñac hésadac mén tarañ ménda héianžu. ²⁹ Wañu énézéwa niñgic; Solomonnéj edamuyaguc mezeric amuma kerec, néj zuria yomi ionarunec mén ménda ogirec. ³⁰ Anutunéj baec kisiawac qézézac deguc you heyu orañguc gericiguc giligic hiñgacmacac hezac zariñdac imuhucya imi imuhuc haioso meénécmianzac

iguc, yei ninzéh ninzéhgina komodia ini, Anutunéh ini imi zuriadac imuhucya onogicma ménda haioso meénécmimac me? ³¹ Imuac mia, némac neneac me dokuac newiḡ me némac iwawai héiwiḡ zéma qeri réwéri ménda wammu. ³² Imi mia ic enia eneḡ imuac waḡanzu. Waḡu kurumeḡ Maḡgocginanéḡ iwawai imuhucyawac hocanzu imi nindaczac. ³³ Imuac bec walac imi Anutuac héḡgaleḡ ama areḡa yanda zéma iwac haka solana* niḡac wamma zéwelecmu. Iwawai tosara imi moczoḡ momacnec toroḡe énécmidacmac. ³⁴ Imuac ini oraḡac qeri réwéri ménda wammu. Oraḡac qeri réwéri imi oraḡ eneya buḡa. Ai meme enac enac imi eneya réwéria sécya hemizac.

7

Niḡési énécmimiawac haka.

¹ Ménda gési énécmimu imi, ini acḡuc imuhucyanec ménda gési énécmimia wammac. ² Imi mia gési énécmianzaḡ imuhucyanec gésigéḡḡéḡa wammac. Waḡu ac waḡ énécmianzaḡ imuhucyanec ac waḡéḡḡéḡa wammac, hénia imuac niḡac imuhuc zézua. ³ Gi némac niḡac alagawac kiwaiguc gocya hémma geḡga kicgaiguc ic zékalaḡa imuac mia ménda

niḡtegicanzaḡ? ⁴ Geḡḡac kicgaiguc ic zékalaḡa heyunec, gi alagawac dimuhuc waina kicgaiguc gocya imi mewa mayu zéma hia ézévésémaḡ? ⁵ Ninzéh ninzéh ic ikora gi, walac ic zékalaḡa geḡga kicgaiguc imi mena mayuguc alagawac kiwaiguc gocya imi hiabianec hémma auwésémaḡ. ⁶ Ini iwawai téréya imi kazu ménda énécmimu. Waḡu décnaḡ boḡa eneḡaguc imi beric onac ménda gilimu. Imuhuc wammuiguc imi iwawai imi hénaginanéḡ tiḡizama liliḡéma enaḡ kiricqiric waḡ énécmiwu niḡac.

Zéqesi ai, hochoc ai, zéma nagu qeḡe ai.

⁷ Zéwelec waḡḡic énécmimac. Hochoc ai mema mihiḡḡimu. Qoḡqoḡ qeḡic nagu auénécmimac. ⁸ Mérénéḡ méḡ zéwelec waḡanzac séc, énécmiyu meanzac. Mérénéḡ méḡ hochoc ai meanzac séc, mihiḡḡianzac. Waḡu mérénéḡ méḡ qoḡqoḡ qeanzac séc, nagu aumimia wammac. ⁹ Onarunec méḡnéḡ naḡa saméḡ niḡac weleru hoc hia mema mimac me? ¹⁰ Lambéc niḡac weleru qaté mokoleḡ hia mema mimac me? ¹¹ Ini imi ic birianéḡ iwawai hiabia nambérac hécgina énécmimiawac hénia nindaczu. Waḡu Maḡgocgina kurumeḡiguc keczac inéḡ welecmianzu ionac iwawai hiabia sécgina ogicma

* **6:33:** Anutunéh ewa qerigina maḡgoc waḡ énécmiyu iguc qéhéréḡéma kecmu niḡac.

ménda énécmimac me?
 12 Némac haka wanjúmmu
 niñ niñanzan séc ionac muru
 imuhucyanec wan énécmína.
 Ac iminéñ héna ac zéma kua
 meme ic ionac ac imi moczon
 dérécgdacma hezac.

Nagu komora.

13 Ini nagu géngéña imuaru
 keremma kemmu. Imi
 mia héna yomuhuc niñac
 imuhuc zézua; Nagu onag-
 icma kisikiyonjiguc kenkeña
 imi kunen yanda. Wanju
 hénaya imi lanjhahala yanda,
 imuac mia imuaru ic embac
 kileñnéñ kereñanzu. 14 Nagu
 zéma héna kekeciguc nonag-
 icma kenzac imi komora
 zéma géngéña. Imuac niñac
 ic embac éréhécdacnéñ imi
 mihicñianzu.

*Ic hésa zéma imuac
 gocmia.*

15 Kuameme ic ikora ionac
 galeñ mema kecmu. Ieneñ
 imi rama séwi hamu, néñ
 qerigina imi haséñ kazu
 yaréya. 16 Héla gocmi-
 agina hémma héniaquina
 inictegicmu. Ini imi
 hésa waiyagucnéñ waiñ
 gocmia haiyu meanzu me?
 Wanju qézézacnéñ fik ic
 gocmia haiyu meanzu me?
 17 Qahacgucnec, imuac mia
 ic hésa hiabianéñ héla
 hiabia haianzac, néñ ic
 hésa birianéñ héla biria ha-
 ianzac. 18 Ic hésa hiabianéñ
 héla biria ménda haianzac.
 Wanju ic hésa birianéñ héla
 hiabia ménda haianzac.
 19 Imuac ic hésa héla hiabia
 ménda haianzac imi qericma

geric qeriaiguc gilianzac.
 20 Imuac niñ hélagina hémma
 héniaquina inictegicmu.

Ikoc wanjamuma kekec.

21 Nuac niñac Miñ
 Kewuna, Miñ Kewuna
 zénéñanzu séc moczon
 kurumeñac héngaleñ
 ama areña yandaiguc
 kereñdacmuac ménda hezac.
 Manjocna kurumeñiguc
 kecanzac iwac ewa siñ
 tohoanzac inéñ sac kerem-
 mac. 22 Ic sasalanéñ
 nalé yandaiguc yomuhuc
 zému; Miñ Kewuna, nini
 guac qacgaiguc bianac ara
 ménda énézéyiñ me? Guac
 qacgaiguc tilinñtiliñ biria
 ménda nesi énécmiyiñ me?
 Guac qacgaiguc kiwi mérera
 yanda sasala ménda meyiñ
 me? 23 Imuhuc zégic ni
 yomuhuc zéasarimanñ; Ni
 méndagucnec niñénécmiyi,
 héna ac logima ai meanzu
 ini nuac muru néñgacgic!

*Gezacnéñ sac niniña zéma
 niñ tohotoho haka.*

24 Imuac mérénéñ mén
 nuac acna yomi nimma
 tohoma wananzac imi,
 niñtegic qinñtegic icnéñ
 amaya zamanziñ qahaiguc
 meyec tanec wanzac. 25 Kia
 kiyu doku luyu luhuc qema
 ama lukunziyec, néñ ménda
 hucgéyec. Ama sérañ qam-
 baña imi zamanziñ qahaiguc
 ésékumuyec imuac niñac
 imuhuc wanec. 26 Wanju
 mérénéñ mén nuac acna
 yomi nimma ménda tohoma
 wananzac imi ic niñtegic

qin̄tegicya qahac. In̄eñ amaya sakasac qahaiguc meyec tanec wanzac. ²⁷ Kia mayu doku luyu luhucn̄eñ qema ama qeyu kun̄eñ yandanec h̄ez̄eñ q̄ez̄eñḡema mayec.

²⁸ (28a) Yesun̄eñ ac imuhuc z̄edaru tecḡeýu ic embac tuñ yanda imi en̄eñ nin̄gic ²⁹ h̄ena acac kiwi ic és̄ecnec qahac, n̄eñ ic kuc buñaguc és̄ecnec ku énécmiyec imuac nin̄ac ^(28b) ku énécmima z̄ez̄eýa imuac welicḡégic.

8

Yesun̄eñ lepra wizi selia mehiaruyec.

¹ Yesun̄eñ baec boña igucnec mayu ic embac tuñ sasala yandan̄eñ méndacmigic. ² Wañu ic méñ wizi seliayagucn̄eñ* hama sicḡémima yomuhuc éz̄eýec; Miñ kewuna gi mehiaru n̄émman̄ z̄é wanzan̄iguc imuhuc hia wambés̄eman̄ac séc. ³ Imuhuc z̄eýu Yesun̄eñ méria suluma séwélaiguc haima z̄eýec; Ni siñna imuac wanzac, hiaruna. Imuhuc z̄eýu imuarunec mia wizi seliaya imi solan̄aniyec. ⁴ Wañu Yesun̄eñ yomuhuc éz̄eýec; Ic méñac méñ ménda énéz̄éwés̄eman̄, n̄eñ kemma hofac oo ic éz̄éna séwiga h̄eñu, Mosen̄eñ énéz̄eýec séc sese haina kicginaiguc h̄eipuc acga és̄ecnec wañu h̄emma nin̄tegicmu.

Yesun̄eñ yaré ic 100 ionac orucgina méñac welen̄ qe qe qe icya mehiaruyec.

⁵ Wañu Yesun̄eñ Kafanaum ama areña yandaiguc kereñu yaré ic 100 ionac orucgina méñeñ iwac muru hama méra mimac nin̄ac z̄éwelec wammima yomuhuc z̄eýec; ⁶ Miñ kewuna, welen̄ qe qena méñ imi séwiya humudaru amaiguc qen̄zeñ man̄zeñ réwéria qema hezac. ⁷ Z̄eýu Yesun̄eñ yomuhuc éz̄eýec; Neñ kemma mehiaru mi-man̄. ⁸ Imuhuc z̄eýu yaré ic 100 ionac galen̄ginan̄eñ ac yomuhuc melemma z̄eýec; Miñ kewuna gi hana nidac imuhucya nuac ama baen̄an̄eñ logiḡémmacac séc qahac, imuac acnec sac z̄éna, nuac welen̄ qe qena imi hiarumac. ⁹ Ni acguc eñeña h̄écna ionac méra bawu kecba, nena ewa bacnaiguc yaré ich̄écna keczu. Wañu méñac nin̄ kenna z̄éwa keñanzac. Wañu méñac nin̄ hana z̄éwa haanzac. Wañu welen̄ qe qena méñac yomi wanna z̄éwa wañanzac. ¹⁰ Yesun̄eñ ac imi nimma welicḡeýec. Wañu méndacmima kecgic ionac yomuhuc énéz̄eýec; Ni h̄elacnec énéz̄eýua. Israel ic suginaiguc ic nin̄z̄eñ nin̄z̄eñ kun̄eñ yanda imuhucyaguc méñ ménda mihicñiyi. ¹¹ Ni énéz̄eýua, Is igucnec z̄éma Wes igucnec ic embac sasalan̄eñ haréma kurumen̄ac h̄eñgalen̄ ama

* **8:2:** Girik aciguc; lepra imi lepra wizi selia z̄éma wizi selia tosara mutulan̄ḡema z̄eñgic.

areña yandaiguc Abaraham, Isaka zéma Yakop iniguc tacma momacnec nezélélén wammu. ¹² Nénj becarunec kurumeñac héngalenj ama areña yanda imuac buña kecanzu ieneñ imi sénganjenj sinji tunumaniguc giliénécmiyu hiñgacdacmu. Hiñgacma imuaru mia zésiac yanda wamma zécgina aric aric kimu. ¹³ Wañu Yesunénj yaré ic galenjina yomuhuc ézéyec; Amagaiguc kenna, ninzénjézanj imuac séc hicñigémmac. Wañu welenj qeçe imi nalé imuarunec mia hiaruyec.

Yesunénj Peteroac amaiguc ic embac sasala mehiaru énécmiyec.

¹⁴ Yesunénj Peteroac amaiguc emma héñu Peteroac howuhaya imi séwi geric yanda wamma duñaguc hekerec. ¹⁵ Hekeru mériaiguc késayu hafiya waimiyu embac imi yacma Yesu welenj qemiyec. ¹⁶ Ama mari wañu uña birianénj énéc énépésia sasala onagicma iwac muru hagic uña biria imi acyanénj zéma nesi énécmima hafiginaguc moczoñ mehiaru énécmiyec. ¹⁷ Imuhuc wañu kua meme ic Yesaianénj ac ménj yomuhuc zéyec imi héla héiyec; Inénj kucmama qeka mekanina nonagirec. Wañu yanñhafinina bisima kenec.

Yesuac tohotoho ichéra wamma kekec.

¹⁸ Yesu imi ic tunagucnéñ lelecgémigic inicma tohotoho ichéra zékénj yanda nówécgeñaguc kemmu niñac énézéyec. ¹⁹ Wañu héna acac kiwi ic ménjnéñ iwac muru hama zéyec; Kiwi ic, dimia dimia kembésémañ imi ni méndac gémmañ. ²⁰ Zéyu Yesunénj ac yomuhuc ézéyec; Hasénj kazu imi tenjinaguc sawaiguc nei imuhucnec haecginaguc, néñ Icac Naña imi oruha haihaiyawac ama duña ménj ménda hemizac. ²¹ Wañu tohotoho icya ménjnéñ yomuhuc ézéyec; Miñ kewuna, waina walac kemma manjocna téngémaguc hawa. ²² Zéyu Yesunénj yomuhuc ézéyec; Gi waima méndacnéña, humuc ic eñacnec humuc ichécgina téngé énécmimu.

Yesunénj zéyu luhuc yandanénj niñtoho wammiyec.

²³ Imuhuc zéma zéiciguc eñu tohotoho ichéra méndacma emma kenjic. ²⁴ Kenjic nalé sosola qahac luhuc yandanénj qeyu temboñ yanda yacma zéic hoturumañ zé wañec. Wañu Yesu imi gau hekerec. ²⁵ Wañu tohotoho ichéra enenj kemma mindima ézégic; Miñ kewunina, añgénjina tina, nini humuwijn zé wanziñ. ²⁶ Zégic acgina melemma zéyec; Ini ninzénj ninzénjina komocdiadac. Némac niñac bacgina yandizac? Imuhuc zéma yacma luhuc zéma temboña ac wañ érécmiyu

moczonj néh qeyoc. ²⁷ Wañu ic enej welicgéma yomuhuc eminiñgic; Imi némac ic méh imuhucya? Luhuc zéma kondunj acguc ara tohozaoc?

Yesunéj ic méh mehiaruma kuwi nesiyu keñec.

²⁸ Yesu zéma tohotoho ichéra ienej zékéj qericma nénéwécgeñ Gadara baeciguc kereñgic ic éréhéc uña birianéj érec érépésiya imi kicsuanj igucnec hama Yesu mihicñiyoc. Ic éréhéc imi qeri yarégira eñeña, imuac niñac méñnéj imuacnec kemmuac séc qahac wañec.

²⁹ Wañu iereñ kucnec qacma yomuhuc zéyoc; Guac némac méh norac muru heyu hazañ? Anutuac naña, nalé ménda ducñiyunec zéra waiya nérécmimañ zé hazañ?

³⁰ Wañu baec imuaru mia lakec ésécdac kemma beric tuñginaguc gumu énécmigic nañgic. ³¹ Imuac uña biria ienej Yesu welecmima zégic; Nesi nénécmimañac zé méli nénécmina beric ionac qeriginaiguc hiñgacbiñ.

³² Zégic yomuhuc zéyec; Keñgic! Wañu Yesunéj imuhuc énézéyu uña biria imi mama kemma beric ionac qeriginaiguc hiñgacdacgic. Wañu, ninzu, beric imi moczonj yanda siaiguc gindindiñgéma kemma zékéñgic hiñgacma humudacgic. ³³ Beric galeñgé énécmigic imi enej usuñnec néñgacma tañgic keremma suruc imi moczonj zéma ic uña birianéj érec

érepésia iorac suruc momacnec wañ énécmidacgic. ³⁴ Wañu tauñ imuac ic embac moczonj imi Yesu mihicñiyonj zé hadacgic. Hama hémmaguc baec imi waima kemmac niñac welecmigic.

9

Yesunéj ic héná méria sélécsélécgiaméñ mehiaruyec.

¹ Wañu Yesunéj zéiciguc emma kondunj qericma eñeya tañgic hayec.

² Haréyu ic méh héná méria humumia sasaniguc haima huama iwac muru hagic. Wañu Yesunéj ninzénj ninzénjgina hémma ic héná méria humumia yomuhuc ézéyec; Nañ, ewa qeriga déñ, Képésicga waigéndac géndara wanzac. ³ Imuhuc zéyu, héná acac kiwi ic tosia ienej qeriginaiguc yomuhuc niñgic; Ic yomi Anutu zébiri qébiri wammizac.

⁴ Wañu Yesunéj qerigina niñtegitma yomuhuc zéyec; Ini némac niñac ewa qeriginaiguc niniñ biria imuhucya niñkeczu? ⁵ Ac diminéñ efefia wanzac? Képésicga waigéndac géndara iminéñ me Yacma kenna imi?

⁶ Wañu Icac Naña imi baeciguc kápésic waiwaiyawac kuc buña hemizac imi hémma niñtegitmu. Imuhuc zéma ic hénia humumia yomuhuc zéma ézéyec; Yacma sasanğa mema amagaiguc kenna. ⁷ Imuhuc zéyu ic imi yacma amayaiguc keñec. ⁸ Wañu ic tuñginaguc

ienenj haka imi hémma welicgégic. Wañu kuc buñja imuhucya baec ic énécmiyec imuac niñac Anutu mepési migic.

Takis meme ic Mataio ézéyu méndacmiyec.

⁹ Wañu Yesunéñ imuac-nec kemma héñu ic méñ qara Mataio imi takis meme amaiguc taru hémma ézéma zéyec; Gi hama méndacnéna. Imuhuc zéyu yacma méndacmiyec.

¹⁰ Méndacmiyu iwac amayaiguc emma nene nema tarec. Taru takis meme zéma biria meme sasalanéñ hama Yesu zéma tohotoho ichéra iniguc momacnec tacma nene negic.*

¹¹ Imuhuc wañgic Farisaio ic ienenj inicma tohotoho ichéra yomuhuc énézégic; Némac niñac kiwi icgina imi takis meme ic zéma biria meme ic iniguc nene nezac? ¹² Imuhuc zégic, Yesunéñ nimma yomuhuc zéyec; Yañ hafigina qahac ienenj mehihiaru ic ionac niñ ménda wañanzu, néñ hafiginaguc ienenj mia ionac niñ wañanzu. ¹³ Kemma ac yomuhuc hezac imuac hénia dimuhuc imi niñareñgému; Ni imi mulu meme imuac qahac, néñ goi héihéi imuac wañanzua. Imuac ni ic embac solañja unurumañ zé ménda mayi, néñ késpedesic ic unurumañ zé mayi.

Nene waima zéwelec wamma kekec imuac tualefic ac hicñiyec.

¹⁴ Nalé imuaru Yohaneac tohotoho ichéra ienenj Yesuac muru hama yomuhuc qesigic; Nini zéma Farisaio ic nalé séc nene zikima zéwelecanziñ. Wañu guac tohotoho ichéca imi enenj némac niñac nene zikima zéwelecwelec ai imi ménda wañanzu? ¹⁵ Zégic Yesunéñ yomuhuc énézéyec; Zammaréñ ic buñawac méñac ic qañ ienenj dimuhuc ic imi iniguc kerunec ewa biric wammu? Naléya hayu ic buñja onagicma kenjicguc nene zikima zéwelecmu.

¹⁶ Ic méñnéñ méñ séwi usu walaha bobogélaiguc qelia dépañja ménda nékétama qotomac. Imuhuc wañu nékétatara iminéñ icgéma wahala imi héré muzucgéyu kunenjec tegicmac. ¹⁷ Waiñ qelia imi gésé wahalaiguc ménda tianzu. Imuhuc wammuiguc imi luhucyanéñ itiracgéyu téyu waiñ imi qocgéma madacmac. Wañu gésé acguc biridacmac. Imuac niñ waiñ qelia imi gésé qeliaiguc kisigic hiñgacanzac. Imuhuc wañu waiñ zéma gésé imi momacnec hiabianec hemaoc.

Embac serañja zéma embac neñgia méñ iorac hafigira mehiariyec.

¹⁸ Yesu ac imi énézémanec nañu qeriawac galen

* **9:10:** Yuda ic hakagina imi maréñginanéñ héima hema nene neañgic.

ménjnéj iwaru hama héniaiguc sicgémima zéyec; Béracna degucdacmi humuzac, néj gi hama méraga qahaiguc haimina qelima kecmac. ¹⁹ Imuhuc zéyu Yesu yacma iguc keñoc. Keñic tohotoho ichéra imuhucyanec wanjic. ²⁰ Keñkecma kecgic embac ménj yawuñ 12 séc embac hafi wamma kecañec imi Yesuac andiaiguc hama malekuya susuria osiyec. ²¹ Imuhuc wamma ewayanéj yomuhuc niñec; Malekuya sac osiwa mehiaru némmac. ²² Wanju Yesunéj lilingéma hémma zéyec; Bérac, ewaga déj. Ninzén ninzénjanéj mehiaru génzac. Imuhuc zéyu imuarunec mia embac imi hiaruyec. ²³ Wanju Yesu imi qeriawac galeñ imuac amayaiguc kemma héñu kuña hihi ic zéma ic tunjinaguc enej héisiac wamma hétén yanda wamma tacgic. ²⁴ Wanju énézézec; Ini yacma hñgacdacgic embac komoc imi ménda humuzac, néj eñ gau hezac. Wanju imuhuc zéyu desimigic. ²⁵ Desimima hñgacdacgic ama qeriaiguc emma embac komoc imi mériaiguc késayu yarec. ²⁶ Wanju imuac buña surucya imi baera baera saima kendarec.

Kic hilic éréhéc mehiaru érécmiyec.

²⁷ Wanju Yesu imi baec imi waima keñu ic kic hilic

érehéc ierenj méndacmima kucnec yanda qacma zéyoc; Dawidiac qeli, gi norac ewa biric wanna. ²⁸ Wanju Yesu imi ama qeriaiguc eñu kic hilic ic érehéc imi iwac muru hayic qesiérecmiyec; Qesiérecmima yomuhuc érezézec; Iri imi neñ ai imi hia memañ niñac ninzénjézaoc? Zéyu ierenj melemma zéyoc; Oo, Miñ kewunira. ²⁹ Imuhuc zéyic, kicgiraiguc osima zéyec; Ninzénjézaoc séc hicñi érecmiyu. ³⁰ Imuhuc zéyu kicgira hiaruyec. Wanju Yesunéj zéseli érecmima zéyec; Ninzaoc, yomuac suruc imi ic ménjac ménj ménda zéyic nimmu. ³¹ Wanju ierenj kemma kilenj suruc imi zésaiyic baec imuaru sécgédarec.

ic ménjac zézéya qahac imi mehiaruyec.

³² Wanju ic érehéc imi sénganjenj keñic duña ic ménj uña birianéj késayu ac ménda zéañec imi wagicma Yesuac éréjic. ³³ Wanju uña biria imi nesiyu néngaru ic ara qahac imi ac zéyec. Zéyu ic embac tunjinaguc hémma nanjic imi enej welicgéma zégic; Haka imuhucya ménj Israel baeciguc ménda hicñiyu héñij. ³⁴ Wanju Farisaio ic ienenj Yesuac yomuhuc zégic; Imi uña biria ionac kunenjanéj kuc buña miyu uña biria nesi énécmizac.†

† 9:34: Kiwi méraginanéj ooya tosaraiguc kembanja 34 yomi ménda hezac.

Ai sasala hezac, néj ai ic sasala qahac.

³⁵ Yesu imuhuc imuhuc wamma ama areña yanda yanda zéma komoc komoc séc kendacma tocgotocgo amaginaiguc emma héngalen ama areña yanda imuac buña suruc hiabia imi zéau énécmima ku énécmiyec. Imuhuc wamma wizi kukuginaguc zéma yan hafiginaguc imi moczoñ mehiaru énécmiyec. ³⁶ Wañu ic embac tuñginaguc imi iniru rama galeñgina qahac kecanzu éséc nec kucgina qahac tuima kecgic ewa biric wañ énécmiyec. ³⁷ Imuhuc inictegicmaguc tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Ai yawuñ imuac héla imi sasala, wañu imuac ai ic imi efefiadac. ³⁸ Imuac niñ ai ic méli énécmiyu aiyaguc kemmu niñac metocgo tocgoac ai yawuñ miñina zéwelec wammigic.

10

Yesuac tohotoho ichéra 12.

¹ Yesu imi tohotoho ichéra 12 eñeya muru unuruyu hagic uña biria nesi énécmima wizikuku zéma yanñhafi moczoñ mehiaru énécmimu niñ imuac kuc buña énécmiyec. ² Yesuac Méliméli ic 12 ionac qacgina imi yomuhuc; Walac Simon Petero zémimia, iwac munia Anderea, zéma Zebedaioc naña Yakobo zéma munia

Yohane. ³ Wañu Filipino zéma Batolomaio, Toma zéma takis meme ic Mataio, Alfaioac naña Yakobo, wañu Tadaio,* ⁴ Kanaan ic Simon* zéma Yuda Karioto, wañu inéñ mia kecma Yesu andé qemiyec.

12 ionac ai buñagina qeénécmiyec.

⁵ Yesu tohotoho ichéra 12 imi méli énécmima paken ac yomuhuc énézéyec; Ic enia ionac ménda kemmu. Wañu Samaria ic ionac tauñ imi imuaru me imuaru méñ ménda keremmu. ⁶ Rama roucya Israel ic ionac sac kemmu. ⁷ Keñkecma imuac séc yomuhuc zéma zéaumu; Kurumenac héngalen ama areña yanda imi hosucgé énécmizac. ⁸ Wañu yanñhafiginaguc imi mehiaru énécmimu. Humuc iguc nec meqeli énécmimu. Wizi seliginaguc imi mesolañani énécmimu. Wañu tilinñtilinñ biria nesi énécmimu. Wañu boña qahac eñ késazu imuac eñ énécmimu. ⁹ Owo géséginaiguc soukiwa haréña zéma gocmia lalaha me pésia méñ ménda tima kemmu. ¹⁰ Hénawac gésé me maleku saméña me hena usu me tacgina imi ménda mema kemmu. Ai ic imi nene yaka boña qahac énécmiuac hezac. ¹¹ Ama areña yanda me ama areña hocma keremma ama miñina méñac niñgic sécgéyu iwac ama iguc nec sac heyac wamma

* **10:3:** Kiwi méranéñ ooya tosaraiguc; Lebaeus me Lebaeus Tadaio zémimia.

☆ **10:4:** Luk 6:15, Mél 1:13

opocma kemmu. ¹² Waŋu ama imuac emma yomuhuc énézému; Luae onac muru hemac. ¹³ Anutunéŋ ama imuac miŋinawac niŋu sécgéyu luae qeŋe acginawac héla imi ionac muru hama hemac. Néŋ ménda sécgéyu luae qeŋe acginawac hélanéŋ eŋaŋ muru liliŋémac. ¹⁴ Méŋnéŋ méŋ ménda héihéré énécmimac me acgina ménda nimmaciguc imi ama me tauŋ imi hénaginaiguc seitotoŋ qesagic mayu waima kemmu. ¹⁵ Ni hélacnec énézéwa, gésigési nalé yandaiguc Sodom Gomora baec ic ionac taségina imi tauŋ yomuac ic ionac taségina ogicma meefiyu huahuayawac séc wammac.

Qacna niŋac ununesi waŋ énécmimu.

¹⁶ Niŋzu, ni ini haséŋ kazu sugcinaiguc rama ésécnec méli énécmizua. Imuac niŋtegic qinŋtegicgina mokoleŋac séc kecma kembo neiac séc kápésic solan kecmu. ¹⁷ Ic ionac niŋ, galeŋgina mema kecmu. Ieneŋ mia ac gésigési ic ionac muru onopocgic, tocgotocgo amaiguc kocbiŋnéŋ unumu. ¹⁸ Waŋu nuac niŋac wamma ini baec galeŋ zéma ic kewu wéséginaiguc onagicma kemmu. Keŋgic ionac muru zéma ic enia ionac muru nuac héipuc ic wamma nammu. ¹⁹ Néŋ énépésimu imuaru némac ac zéwiŋ me dimuhuc zéwiŋ imuac ewa

goro ménda wammu. Nalé imuaru némac ac zému imi énécmimia wammac. ²⁰ Ac zézé ic imi eneŋ qahac, néŋ Maŋgoc ginawac Uŋanéŋ ac imi kuaginaiguc hai énécmiyu zému. ²¹ Waŋu dac muna ekaocnec andé qeamuma méŋnéŋ méŋ késama humuciguc opocmac. Waŋu maŋgoc méŋnéŋ naŋa imuhucyanec wammimac. Waŋu nambérac eneŋ hénac ac topec qema neŋgoc maŋgoc hécgina humuciguc onopocmu. ²² Nuac niŋac ic embac moczoŋ yanda ieneŋ ini mézétiti waŋ énécmimu, néŋ mérénéŋ méŋ deguc muacnec hénima emma nalé tetcgia hamac imuac séc naŋseligima kecma imi késayu kekec hémbénaŋa kecma. ²³ Waŋu unuhéi waŋ énécmigic tauŋ imuarunec néŋgacma baec méŋgic kemmu. Ni hélacnec énézézua. Israel ama areŋa kuneŋ kuneŋ séc ménda kendacgicnec Icac Naŋa hamac. ²⁴ Kiwi merac méŋnéŋ kiwi icya ménda ogiczac. Waŋu welen qeŋe ic méŋnéŋ imuhucyanec miŋina ménda ogiczac. ²⁵ Kiwi meracnéŋ kiwi icya ésécnec waŋu sécgémac. Waŋu welen qeŋe icnéŋ miŋina séc waŋu sécgémac. Amawac galeŋa imi Beelzebul* zémigiciguc tohotoho ichéra dimuhuc ogicma zébiri énécmimu?

Mérac téŋgéŋ bac yandi yandi wamma kecbiŋ?

* 10:25: Mat 12:24

26 Imuac ionac niḡac bacgina ménda yandi-mac. Iwawai ménḡ musaḡ musaḡgia imi auyu winiḡu ménda hemacac séc ménḡ ménda hezac.†

27 Tunumaḡiguc zézua ac imi kaiwe asahaiguc zému. Waḡu gezacḡ-naiguc zéwa niḡzu ac imi ama bauyaiguc namma zéaudacmu. 28 Séwigina qe-humumu, néḡ qeri uḡagina hia ménda qemuac séc wanḡu ionac niḡac bac yandi yandi ménda wammu. Néḡ uḡa zéma séwi momacnec geric siaiguc hia mebirimac iwac niḡ mia bac yandi yandi wammu.

29 Sirikic nei dac éréhéc imi soukiwa momacgucnéḡ boḡ ménda meanḡzu me? Waḡu Maḡgocḡinanéḡ ménda niḡuguc baeciguc ménḡ ménda mama qemac. 30 Onac imi oruc zucḡinawac qétéya acguc oloḡ nindac nindara wanḡzac. 31 Imuac ini bac yandi yandi ménda wammu. Ini imi sirikic nei sasala onogicma eebipiḡinaguc wanḡzu.

Luae qahac, néḡ sou zéra mihicḡimuac hezac.

32 Ménḡ ic onac kicḡinaiguc nimmizua zéma zéaunéḡu ni acguc kurumeḡ Maḡgocnawac kiwaiguc nimmizua zéma zéaumimaḡ. 33 Néḡ ménḡnéḡ ménḡ ic onac kicḡinaiguc ni qaecḡé néḡu ni acguc kurumeḡ Maḡgocnawac kiwaiguc i

qaecḡé mimaḡ. 34 Nuac niḡ baeciguc luae qemaḡ zé mayec gezaḡ imuhuc ménda zéma nimmu. Luae qahac, néḡ sou énécmimaḡ zé mayi. 35 Ni imi naḡa ménḡ eḡeya maḡgocyawac murunec, bérara ménḡ eḡeya neḡgocyawac murunec, waḡu eraḡiya ménḡ eḡeya eraḡiya wac murunec héric énécmiwa téamumu niḡac mayi. 36 Waḡu ic ménḡac sac taséhéranéḡ eḡeya hazéchéra wammu.

37 Ménḡnéḡ ménḡ neḡgocyawac me maḡgocyawac mia sécna ogicma ewa siḡa eḡeḡa niḡérécmimac imi nuac ai ic buḡawac séc qahac. Waḡu ménḡnéḡ ménḡ naḡawac me bérarawac niḡ sécna ogicma ewa siḡa eḡeḡa nimmimac imi acguc nuac ai ic buḡawac séc qahac. 38 Waḡu ménḡnéḡ ménḡ imi eḡeya ic héḡgeḡa wéndara ménda huama méndac némmac imi imuhucyanec nuac ai ic buḡawac séc qahac. 39 Ménḡnéḡ ménḡ eḡeya kekecyā aḡgétiyu kekecyā imi sohomac. Waḡu ménḡnéḡ ménḡ nuac niḡac wamma kekecyā waimac imi kekecyā mihicḡimac.

Bakia hiabia.

40 Ic ménḡnéḡ ini héihéré énécmimac imi ni héihéré nénzac wammac. Waḡu ni héihéré némmac imi méli néḡec i héihéré mizac wammac. 41 Ménḡnéḡ ménḡ kua meme ic ménḡ kua meme ic keczac imuac niḡac

† 10:26: Hénia imi; moczoḡ wininidacmac.

héihéré mimac imi kua meme icac séciguc bakia memac. Wañu méñnéñ méñ ic solañja méñ ic solañja keczac imuac niñ héihéré mimac imi ic solañawac séciguc bakia memac. ⁴² Wañu hélacnec énézéwa niñgic. Méñnéñ méñ ic mamaya youmi ionarunec méñ nuac tohotoho ic keczac imuac niñ doku dac sanjeña méñ himimac imi boñtegic méñ ménda heselimac.

11

¹ Yesunéñ tohotoho ichéra 12 pakenj ac imuhuc énézéyu tecgéyec. Tecgéyu Galilaia baec ama areña yanda yandaiguc ackuazéc zéau énécmima ku énécmimanj zé imuacnec waima kenjec.

Doku naec haka ic Yohaneñ ac haiyu hayec.

² Wañu Yohane imi hésa amaiguc tacma Yesunéñ ai meyec imuac buña nimma tohotoho ichéra méli énécmiyu kenjgic. ³ Kemma yomuhuc zéma qesimigic; Hanénécmimac niñac zézéya imi gi mia me méñac mambéc kecbiñ? ⁴ Imuhuc zégic Yesunéñ yomuhuc énézéyec; Ini lilingéma kemma iwawai hémma ninzu imuac buña surucya wamma Yohane yomuhuc ézému; ⁵ Kic hilicnéñ kicgina hima hénzu. Héna méragina humumi-anéñ héna kenzu. Wizi seliginaguc ieneñ séwigina solañja wanzu. Gezacgina

héhéngianéñ ac ninzu. Humuc icnéñ qelima keczu. Wañu maqeqeya ionac buña suruc hiabia énéc énézéya wanzac. ⁶ Ic méñ nuac niñ nimma ménda maqeanzac imi ségiségiyaguc. ⁷ Wañu Yohaneac tohotoho ichéra ieneñ lilingéma kenjgic imuaru Yesunéñ Yohaneac niñ ic embac yomuhuc hénima énézéyec; Ini baec kisiaiguc némac hémbiñ zéma kenjgic? Uñ téfara luhucnéñ mihilangéyu kenja wamma hezu imuac hémbiñ zéma kenjgic? ⁸ Qahaciguc, némac iwawai hémbiñ zéma kenjgic? Ic méñ séwi usuya hiabia hima nañu imuac hémbiñ zéma kenjgic? Séwi usugina hiabia hianzu imi eneñ ama kewuyaiguc tacyac wañanzu. ⁹ Wañu némac iwawai hémbiñ zéma kenjgic? Anutuac tilin tilin ic méñac me? Iminéñ mia héla wanzac! Ni énézéwa, ic imi kua meme ic tosara onogicma séc méñ wanzac. ¹⁰ Iwac niñac mia yomuhuc ogic hezac; Ninzanj, ni kua meme icna méñ méliwa wéségaiguc walac kemmac, kemma inéñ mia guac hénaga héimindiñi wamma zéréñqéréñ wammac. ¹¹ Ni hélacnec énézéwa, embac igucnec hicñihicñiya ionarunec méñnéñ méñ doku naec haka ic Yohane ménda ogiczac. Néñ kurumenjac héngalenj ama areñ yandawac qeriaiguc imi ic mamaya ginanéñ i hia ogiczac. ¹² Doku naec

haka ic Yohane iwac nalé igucnec érékecma deguc kurumeñac héngaleñ ama areña yanda imi seliseliiguc kereñangicac keremmanec nanzu. Wañu seliseli wamma kereñanzu ieneñ imi anğétianzu. ¹³ Anutuac tilin tilin ic moczon zéma Moseac héna ac moczon yanda bianac ara zéangic imi Yohaneac muru hama tecgédarec. ¹⁴ Wañu ac yomi késawin zé qeriginanéñ wanzaciguc zéwa niñgic; Elia hamac niñ zézéya imi Yohane ic yomi mia wanzac. ¹⁵ Imuac gezawagucnéñ ac imi nimmac.

¹⁶ Nalé yomuac hicñisai imi némaciguc séc héiénécmiman? Yomi eneñ imi mia nambérac eneñ nénnagémba somberñiguc tacma alahécgina unuruanzu ésécnec; ¹⁷ Nini onac kuña hihhi wannini ini ménda hirizu. Ewa biric legic héini ini zésiác ménda wanzu. ¹⁸ Séséc imuhucyanec Yohanenén hama nene me doku ménda nema zéwelec wamma keru hémma uña biriayaguc zémigic. ¹⁹ Wañu Icac Naña mama nene doku neyu hémma zucnuñguñ zéma miñgoñ ic, wañu takis meme zéma késpedesic ic ionac alagina zémianzu. Wañu nintegic qinintegic ac imi imuac wawan memeyanéñ* mesolañani mimac.

Ama areñ yanda ewa melen ménda wawaña imi

saecyaguc.

²⁰ Wañu kiwi méréra sasala ama areñ tosara onogicma meyec ama areña yanda yanda imuac miñina ieneñ ewagina ménda melençic. Imuac Yesunén ionac yomuhuc ac wañ énécmiyec; ²¹ Korasin zéma Betsaida miñina ini imi saecginaguc. Kiwi méréra icnéñ ménda memeya sasala onac muru meénécmimia imi Tiro zéma Sidoniguc mewa hicñiwacnec, ieneñ becarunec ewa biricac toma héigic qacginu eñu siacma ewa biri wamma ewagina melembunec.

²² Énézéwa niñgic, gésigési nalé yandaiguc, Tiro zéma Sidon baec ic ionac taségina imi ama areñ yomuac ic ionac taségina ogicma meefiyu bisiqatén hia wammuc séc wammac. ²³ Wañu Kefanaum ama areña geñ meen amuma kurumeñiguc embésémañ me? Qahacgucnec, gi humumia ionac baec dumuñaguc hiñgacbésémañ.

Kiwi méréra guaru hicñiyec iminéñ Sodom ama areñiguc hicñiwacnec ama areñ imi ménda qahac wamma deguc youmi tacbacnec. ²⁴ Imuac zéwa niñgic, gésigési nalé yandaiguc Sodom baec miñina ionac taségina imi ama areñ yomuac ic ionac taségina ogicma meefiyu bisiqatén hia wammuc séc wammac.

* 11:19: Kiwi méranén ooya tosaraiguc; iwac nambérac héranén.

Yesunéh Manjocya ewa hia ac ézéc.

²⁵ Wañu nalé imuaru Yesunéh yomuhuc zéyec; Baec kurumén miñina, gi ackuazécga imi niñtegic qñtegic ic zéma niniñ ic ionac muru musañgé énécmianzan, néñ nambérac komoc komoc ionac mia énézéna héñanzu. Manjoc, imuac mia gi mepésigénzua. ²⁶ Oo, Manjoc, yominéh ewa siñga heyec imi mia wanzac. ²⁷ Manjocnanéh iwawai moczoñ méranaiguc haidarec. Ic mén Naña ménda niñmizac, néñ Manjocyanéh sac niñmizac. Wañu méñnéñ mén Manjoc ménda niñmizac, néñ Naña zéma Nañanéñ énézéyu hémmu imi eney sac nimmizu. ²⁸ Qekameka zéma iwawai réwéria bisiqatéñ wamma keczu imi moczoñ nuac muru hadacgic. Neñ tac niniñ mihicñi énécmiman. ²⁹ Ni imi ewa qerinanéh gum bénzénzéña zéma memaamu kekera, imuac nuac muru hagic. Hama boñ zurana mema qacginu haima nuac murunec niñareñ wañgic. Kekec uñaginanéh tacniniñ mihicñimac. ³⁰ Nuac boñ zurana imi hañ qeqeya wañu nuac hinana imi efefia.

12

Yesu imi Sabata imuac miñina.

¹ Nalé imuaru Yesunéh Sabata naléiguc wit ai qericma keñec. Keñu

tohotoho ichéra ieneñ yaka niñ humuma wit héla tosara kuma negic. ² Negic Farisaio ic eney inicma Yesu ézéma zégic; Inicna! Tohotoho ichécga eney Sabataiguc haka ménda wawañawac wanzu. ³ Zégic yomuhuc énézéc; Dawidi zéma méndacmimia ieneñ yaka niñac humuma némac haka wañgic imi ini mén ménda oloñanzu? ⁴ Iney Anutuac ocmuñ qeriaiguc emma méndacmimia iniguc samén téréya imi negic. Haka hofac oo ic ieneñ sac wawañawac séc imi wañgic. ⁵ Me Sabata séc hofac oo ic ieneñ ocmuñ téréyaiguc héna ac logima ai mema kendoñ qesaulianzu, néñ képésic solañ keczu imi ini héna aciguc ménda oloñanzu? ⁶ Neñ imuac énézéwa niñgic, ocmuñ téréya ogicma eñeña wanzac imi youmi nanzua. ⁷ Ac kiwi mén yomuhuc hezac; Ni mulumanañ qahac, néñ wésé niniñac ewa siñga heanzac. Ini ac imuac héna nimbunec képésic ginaguc ménda zéénécmiwunec. ⁸ Imi mia Icac Naña imi Sabata kendoñ imuac miñina keczac imuac niñac imuhuc zézua.

Ic méria séléc sélécgia.

⁹ Imuhuc zéma baec imuacnec kemma tocgo-tocgo amaginaiguc eñec. ¹⁰ Wañu imuaru ic mén méria séléc sélécgia tarec. Taru ic embac eney Yesu aciguc opocbiñ zé héna hocma qesimigic; Sabata

kendonjiguc hafi mehiaru énécmimiawac hezac me? ¹¹ Zégic Yesunéj yomuhuc énézéyec; Onac murunec méjnén rama momacguc késakeru Sabata kendonjiguc baec sésénjiguc hiŋgaru ménda késahéréyu érémac me? ¹² Icnén rama ogicma kunenec eeyaguc wanzac, imuac Sabata kendonjiguc goi héihéi ai imi hia wammacac hezac. ¹³ Imuhuc zéma ic imuac, Méraga suluna, zéyu méria suluyu moczoŋ kekec tataru wamma néwécyawac séc waŋec. ¹⁴ Imuhuc waŋu Farisaio ic ienen hiŋgacma Yesu dimuhuc qewiŋ zéma sasaŋgiaiguc zéaren waŋgic.

Anutuac welenqege ic.

¹⁵ Waŋu Yesu imi niŋtegicma ama baec imi waïma baec méjru keŋec. Keŋu ic embac sasalanén méndacmigic. Waŋu yaŋ hafiginaguc imi moczoŋ mehiaru énécmidarec. ¹⁶ Mehiaru énécmima eŋeya hénia ménda zéaumu niŋac neuj héiénécmiyec. ¹⁷ Imi mia Anutunén Yesa-iawac murunec bianac ara yomuhuc zéyec imi héla héimac niŋac imuhuc waŋec; ¹⁸ Youmi imi welen qeqena, neŋ i gésimiyi. Nuac qeri uŋanéj iwac siŋ nimmima ségiségi yanda wanzua. Ni Uŋana iwac muru haimiwa inén ic enia kekec solana zéau énécmimac. ¹⁹ Waŋu inén tohalicya qahac, qac silacya qahac. Méjnén méj héna yandaiguc ac ewaya

ménda nimmac. ²⁰ Uŋ kéténaguc imi ménda kumac. Kifa zéra bouc bouc wanzac imi ménda hiwécgémac. Imuhuc wammanec kecma kekec solana qindiŋima keŋu ogicogira wandacmac. ²¹ Waŋu ic enia ienen ewagina kewugina Yesuac qaraiguc korodacmu.

Yesu zéma Beelzebul.

²² Waŋu nalé imuaru ic mén tiliŋtiliŋ birianén késayu kic hilic waŋu ara qahac kerec imi Yesuac muru wagic keŋgic. Waŋu Yesunéj mehiaru miyu ac zéma kiwa hima keŋec. ²³ Waŋu ic embac moczoŋ welicgéma zégic; Youmi Dawidiac qeli me deic? ²⁴ Zégic Farisaio ic enen ac imi nimma yomuhuc zégic; Uŋa biria ionac kunenŋina Beelzebul iminén kuc ménda miyu uŋa biria nesimacac séc qahac. ²⁵ Waŋu Yesunéj nininŋina niŋtegicma yomuhuc énézéma zéyec; Héŋgaleŋ ama areŋa yanda méŋac ic embachéranén eŋaocnec héndén amugic héŋgaleŋ ama areŋa yanda imi kisi wammac. Waŋu ama areŋa yanda me ama méŋac ic embachéranén eŋaocnec héndén amuma hia ménda naŋselimu. ²⁶ Biria miŋinanén Biria miŋina elicgézaciguc ekaocnec téamuzaoc. Imuhuc waŋu iwac héŋgaleŋ ama areŋa yanda imi dimuhuc naŋselimac? ²⁷ Waŋu ni Beelzebulnéj

kuha nénu uña biria elicgé énécmianzuaiguc, nanhécginanén mérac kuhaiguc nesi énécmianzu? Imuac bec enaoc niñgésigési wammuc hezac. ²⁸ Wañu Anutuac Uñanén kuha nénu uña biria nesi énécmianzuaiguc, Anutuac héngalen ama areña yanda imi bec onac muru ha énécmizac. ²⁹ Ménénén mén walac ama miñina selia ménda késa qatémaguc dimuhuc amayaiguc emma iwac iwawaiya wagicma kemmac? ³⁰ Ic mén niguc ménda kecanzac imi andianén nuanzac. Ic mén niguc mequtulan ménda wananzac imi héndén qéndénanzac. ³¹ Imuac énézéwa niñgic, kápésic hénia hénia zéma Anutu zébiri qébiri wammimia imi waiwaiyawac séc wammac, nén Uña Téréya zébiri qébiri wammimia imi waiwaiyawac séc qahac. ³² Mén Icac Naña zébiri mimaciguc kápésicya imi waiwaiyawac séc. Wañu mén Uña Téréya zésure wammimac imi kápésicya imi deguc baeciguc me baec bianguc hahaya imuaru momacnec ménda waiwaiyawac séc.

Ic hésa zéma imuac héla gocmia.

³³ Ini ic hésa ménac hiabia zéma hélaya niñac imuhucyanec hiabia zému. Wañu ic hésa ménac biria zéma hélaya niñac imuhucyanec biria zému.

Ic hésawac hénia imi imuac hélanéñ zéauanzac. ³⁴ Qerigina igucnec qe-salecgéma mayu kuaginanén zéanzu imuac niñac qaté mokolenac qelihécgina ini némaciguc ac hiabia mén hia zému? ³⁵ Ic hiabianén qeriawac hofia igucnec iwawai hiabia wiriru éréanzac. Wañu ic birianén qeriawac hofiyaiguc iwawai biriawac wiriru éréanzac. ³⁶ Zéwa niñgic gésigési nalé yandaiguc ac sicsaocya zéanzu imuac hénia moczoñ zéasaridacmu. ³⁷ Imuac niñac geñga acganéñnec mesolanani géngéña wammac. Imuhucyanec geñga acganéñnec kápésicgaguc zégéngéña wammac.

Yonawac séséc.

³⁸ Imuhuc zéyu, Farisaio ic zéma hénia acac kiwi ic tosara ienen ac yomuhuc melenmigic; Kiwi ic nini guac murunec séséc méréra mén hémbiñ zé wanzin. ³⁹ Imuhuc zégic melemma énézézec; Hicñisai biria téngén zéma kaiseroac buña yominén séséc mérerawac hémbiñ zé zéwelec wanzu. Wañu asé kiwiac séséc tosara qahac, nén kua meme ic Yonawac sésécya sac mihicñi énécmimia wammac. ⁴⁰ Yona imi siñi kaiwe haréwéc kondun yan tomeña qerigaiguc heyec, imuhucyanec icac naña imi siñi kaiwe haréwéc baec omoñaiguc hemac. ⁴¹ Niniwe ic embac ienen Yonawac ackuazéc nimma ewagina melenjic,

něj měj Yona ogicma eneᅇa wanzac imi youmi namba ewagina ménda melenzu. Imuac niᅇac gésigési naléiguc Niniwe ic embac ieneᅇ hicᅇisai yomi iniguc namma hicᅇisai yomuac kápésic ginaguc zéénécmimu. ⁴² Baec waᅇgoᅇa Saut imuac embac garatanéᅇ Solomonac niᅇtegic qᅇtegic ac nimmaᅇ zé baec teteugia igucnec hayec, néᅇ měj Solomon ogiczac imi youmi namba gezacgina ménda qeanzu. Imuac niᅇac gésigési naléiguc embac garata iminéᅇ hicᅇisai yomi iniguc namma kápésic ginaguc zéénécmimac.

Uᅇa biria liliᅇéma ha-haya.

⁴³ Uᅇa birianéᅇ ic méᅇac qeria igucnec éréma tachiarumaᅇ zé baec kisi-aiguc lelecgéma kemma hocbipiyec. ⁴⁴ Imuhuc wamma yomuhuc zéyec; Ama waima hayi imuhucgeᅇ liliᅇéma kemmaᅇ. Imuhuc zéma liliᅇéma kemma héᅇu ama imi miᅇina qahac qeusuᅇ wamma mezeriru eᅇ naᅇec. ⁴⁵ Imuhuc hémma kemma uᅇa biria 7 eneᅇa ogicma moczoᅇ biriqiria wanzu imi onagiru hama ama imuaru hiᅇgacma tacyac waᅇgic. Imuhuc waᅇgic ic imuac kekecyawac teteugia imi kekecyawac kerec imi ogicma moczoᅇ biridaczac. Haka silic imuhucyanec hicᅇisai biria

yomi onac muru hicᅇi énécmimac.

Yesuac sac taséhéra héla.

⁴⁶ Yesunéᅇ ac imi ic embac tuᅇginaguc énézémanec naᅇu neᅇgoc munahéra ieneᅇ ac ézéwiᅇ zé hama séᅇgaᅇgeᅇ naᅇkecgic. ⁴⁷ Imuhuc waᅇkecgic ic méᅇnéᅇ ézéma zéyec; Niᅇzaᅇ, neᅇgoc munahécga ieneᅇ giguc ac zéwiᅇ zé séᅇgaᅇgeᅇ nanzu. ⁴⁸ Imuhuc zéyu Yesunéᅇ yomuhuc énézéyec; Méré méré eneᅇ nuac neᅇgoc munahécna wanzu? ⁴⁹ Imuhuc zéma méria suluyu tohotoho ichéra ionac muru keᅇu zéyec; Inicgic, nuac neᅇgoc dac munahécna imi youmi taczu. ⁵⁰ Méᅇnéᅇ měj Kurumeᅇ Maᅇgocna iwac ewa siᅇ tohoma wamma mezac imi mia nuac neᅇgoc nauᅇna zéma dac muna wanzu.

13

Iwawai gocmia qesaanzu imuac qelumbec ac.

¹ Ai meme imuaru Yesu ama igucnec mama zékéᅇ zécgériaiguc kemma tarec. ² Tackeru tocgégic imi eneᅇ tuᅇ yanda imuac niᅇ Yesu eneᅇaoc imi zéiciguc emma tarec, néᅇ ic embac tuᅇginaguc imi moczoᅇ zékéᅇ giᅇgiᅇa sakasaciguc naᅇgic. ³ Naᅇkecgic inéᅇ qe-qaiᅇ aciguc ackuazéc sasala énézéma zéyec; Gezac haigic! Héhihimic ic méᅇnéᅇ iwawai gocmia qesamaᅇ zé aiiguc

keñec. ⁴ Qesamanec keñu tosara imi héna giñgiñaguc mayec. Mayu nei eneñ hama héima qécgédacgic. ⁵ Wañu tosara imi hoc sisic, baera hanqeqeya imuaru mama héiyec. Wañu baec dépaña imi komora wañu qérawia imi focdac nézéngeña éreyec. ⁶ Néñ zaligina ménda hiñgac yacgéyu kaiwenéñ éréma qeyu uririma humudarec. ⁷ Wañu tosara imi héférérec qeriaiguc mama héiyu héférércnéñ yandima hédacgéyec ⁸ Wañu tosara imi baec hiabiaiguc mama héima ura méñnéñ 100, méñnéñ 60, méñnéñ 30 imuac séc héla sasala haidacgic. ⁹ Méñ geza-wagucnéñ ac yomi nimmac.

Qelumbec ac imuac hénia.

¹⁰ Wañu tohotoho ichéra eneñ hosuraiguc kemma qesimigic; Némac niñac ac qeqaiñiguc haima énézékeczañ? ¹¹ Zégic melemma énézéyec; Kurumenac héngaleñ amawac ninij saña imi onac muru énécmimia wañec, néñ ionac muru imi qahac. ¹² Ic méréneñ hemizac imi toroqema miyu ogicma hemimac. Wañu ic méréneñ ménda hemizaciguc imi iwawai éréhécdac hemizac imi acguc momacnec wagiru qahac wandacmac. ¹³ Ieneñ kicgina hibipima héñanzu, néñ ménda héñtegicanzu. Wañu gezacginanéñ ac niñanzu, néñ ménda niñtegicanzu. Hénia

imuac niñ qeqaiñ aciguc énézéanzu. ¹⁴ Yesaianéñ bianjac ara zéyec imuac héla imi ionac muru héizac. Zéyecnéñ; Gezacginanéñ nimmu, néñ méndadac niñtegicmu. Kic hima hémmu, néñ méndadac héñtegicmu. ¹⁵ Ic embac yomi onac ewa qerigina imi mehénge énécmimia wañu, gezacginanéñ niñbipima kicgina héménzaligic. Imi mia kicginanéñ héñtegicma gezacginanéñ niñtegicma ewa qeriginanéñ niñasarima lilingégic mehiaru énécmiwi niñac imuhuc wañgic. ¹⁶ Eneñ imi kicginanéñ héñtegicma gezacginanéñ nintegicanzu imuac kic gezacgina imi mérianjac. ¹⁷ Ni hélacnec énézéwa niñgic; Kuameme ic zéma ic embac solaña sasalanéñ ini hénzu imuac hémbiñ zé mambéc kecañgic, néñ ménda héñgic. Wañu ini ninzu imuac nimbiñ zé mambéc kecañgic, néñ ménda niñgic.

Gocmia qesaqesa imuac hénia.

¹⁸ Imuac bec héihimic icac muru qeqaiñ ac imuac hénia zéwa niñasarimu. ¹⁹ Méñnéñ méñ héngaleñ ama areña yanda imuac ackuazéc nimmaguc ménda niñsariyu iwac ewa qeriaiguc qesayu hezac imi Biria miñinanéñ hama paktak wagicma kemmac. Ic imuhucya imi iwawai gocmia hénia giñgiñaguc mama héianzac ésécnec. ²⁰ Wañu gocmia

hoc siraiguc qesayu mama héiyec ic imuhucyanéñ ackuazéc nimma ségiségi wamma ewa qeriaiguc focdac késama kecanzac. ²¹ Wañu ewa qeriaiguc gétéya ménda késayacgéyu nalé hotoñanec nanşelamac, néñ ackuazéc imuac niñac zérabéra me ununesi hicñiyu focdac maqeanzac. ²² Wañu qesayu héféreréc qeriaiguc héiyec ic imuhucyanéñ ackuazéc niñanzac, néñ baecac ewa goro zéma hinawac ikocnéñ hézicgéyu gorosña wañanzac. ²³ Wañu qesayu baec halécyaguc mayec ic imuhucyanéñ ackuazéc nimma hénia niñasariyu méñac héla 100, méñac 60, wañu méñac 30 imuhuc haianzac.

Qézézac wit sucginaiguc hicñihicñiya imuac hénia.

²⁴ Wañu Yesunéñ qeqain ac mén yomuhuc énézéyec; Kurumenac héñgaleñ ama areña yanda imi ic méñnéñ aiyaguc iwawai gocmia hiabia qesayec ésécnec. ²⁵ Wañu ic embac héra moczoñ gaugina hedacgic hazéranéñ hama neneac gocmia qeriaiguc qézézac gocmia qesama néñgacma keñec. ²⁶ Wañu gocmia imi yandima héla haiyu duña qézézac imi acguc wininiyec. ²⁷ Wañu ama miñinawac welen qeqhéra eney imi hémma miñgina ézéma zégic; Miñ Kewunina gi aigaiguc gocmia hiabiawac qesanec,

néñ qézézac imi dimuacnec? ²⁸ Qesimigic melemma énézéyec; Hazécna méñnéñ imuhuc wañec. Wañu welen qeqhéra ieney qesima zégic; Nini kemma qézima mutulañgéwiñ niñac wañgénzac? ²⁹ Zégic, qahac zéma zéyec; Imuhuc wañkecma padi imi momacnec hérégic éréwac niñac. ³⁰ Imuac niñac ini waigic momacnec yandima yacmu. Wañu héla meme naléyaguc héla meme ic énézéwa hama walac qézézac imi qézima gericiguc omu niñac dérécgému. Wañu neneya imi tocgéma hama hofi-naiguc haidacmu.

Gocmia komodia imuac qelumbec ac.

³¹ Wañu qeqain ac mén yomuhuc énézéma zéyec; Kurumenac héñgaleñ ama areña yanda imi ic méñnéñ saiwa gocmia mén mema aiyaguc himirec ésécnec. ³² Imi iwawai gocmia ionac komoragina téñgéñ. Wañu yandimac imuaru aiiguc ichésa tosara onogicma kuney yanda wañanzac. Wañu sawawac nei eney hama hawaiguc haecgina haima kecanzu.

Yis imuac qelumbec ac.

³³ Wañu qeqain ac mén muñgucnec énézéma zéyec. Kurumenac héñgaleñ ama areña yanda imi yis embac méñnéñ mema padi uha sasala imuac qeriaiguc haima lelecgéyu tackecma

moczon sécgédaru yan-
dianzac éséc nec.

*Qelumbec aciguc zéanzac
imuac hénia.*

³⁴ Yesunén ackuazéc imi
moczon qeqain acguc qe-
manec ic embac tunaguc
énézédarec. Qeqain ac

qahac mén ménda énézéyec.

³⁵ Imuhuc wanu Anutunén
kua meme icyawac* mu-
runec ac mén yomuhuc
zéyec imi, héla héiyec; Ni
kuana auma qeqain ac
zémañ. Baec kurumen
zéyu hicñiyec imuarunec
sasañgiaiguc hema éréyec
imuac mia zéaumañ.

*Yesunén qézézac imuac
hénia zéasariyec.*

³⁶ Wanu Yesunén ic embac
tunaguc imi méli énécmima
ama qeriaiguc enec. Enu
tohotoho ichéra ieneñ iwac
muru hama zégic; Qézézac
aiguc éréyec qeqain ac
imuac hénia zéasarina
ninni. ³⁷ Zégic melemma
énézéyec; Iwawai gocmia
hiabia qesayec imi Icac

Naña. ³⁸ Ai imi baera
baera. Ic gocmia hiabia imi
kurumenac héngalen ama
arena yanda imuac nañhéra.

Wanu qézézac imi Biria
miñinawac nañhéra. ³⁹ Wanu
iwawai biria qesayec imi
Biria miñina imi mia.
Hélawac ai yawuñ imi mia
baec yomuac nalé tetcgia.
Wanu héla meme ic imi kua
meme uña eneñ. ⁴⁰ Wanu

qézézac mutulanéma geri-
ciguc oanzu éséc nec baec
yomuac nalé tetcgiaiguc
haka imuhucya hicñimac.

⁴¹ Icac Nañanén kua meme
uñahéra méli énécmiyu hama
héngalen ama arena yanda
igucnec iwawai kápésic
mihicñianzu imi zéma ic
hénia ac logianzu imi moczon
gési énécmidacmu. ⁴² Gési
énécmidacma geric yanda qe-
riaiguc giligic hingacdacmu.
Hingacma imuaru zésiác
wamma zécgina aric aric
kimu. ⁴³ Wanu ic solañanén
Mañgoc ginawac héngalen
ama arena yandaiguc kaiwe
éséc nec asarima kecmac.
Ic gezawagucnéñ, ac yomi
nimmac.

Qelumbec ac haréwéc.

⁴⁴ Kurumenac héngalen
ama arena yanda imi
iwawai eeyaguc ai qe-
riaiguc sañgima heyu ic
ménén mihicñima muñguc
musañgéma ségiségi wamma
kemma iwawai hemimia imi
moczon haidacma soukiwa
mihicñima baec imi boña
meyec éséc nec.

⁴⁵ Wanu muñguc mén
imi yomuhuc; Kurumenac
héngalen ama arena yanda
imi nénnagémba ic ménén
hoc welic welicgiawac ho-
hoc ai meanzac éséc nec.

⁴⁶ Keñkecma mén boña eneña
sécyá mihicñiyec imuaru
kemma iwawai hemiyec séc
moczon haidacma soukiwa
mihicñima iwawai imi boñ
meyec.

* 13:35: Asafe (Leg 78:2).

47 Wañu muñguc méné imi yomuhuc; Kurumenjac héngalen ama arenja yanda imi ufc konduniguc giligic hiñgacma lambéc hénia hénia énépésiyec ésécnec. 48 Wañu ufc imi kuaya qeyu hérégic kondunj élélahu enj mama tacma hiabia imi neñgeniguc tigic hiñgarec, néñ biria imi giligic keñec ésécnec. 49 Baec yomuac nalé tetcgiaiguc haka silic imuhucyanéñ hicñimac. Kua meme uña ieneñ hama biria meme ic imi ic solanja ionac sugcina igucnec gési énécmimu. 50 Gésiénécmima geric yandaiguc giligic hiñgacma imuaru mia zésiac wamma zécgina aric aric kimu.

Iwawai eeyaguc wahala zéma qelia.

51 Imuhuc zéma qesiénécmiyec; Ini ac imi moczon niñasaridaczu? Zéyu zégic; Oo Miñ Kewunina. 52 Wañu énézéma zéyec; Imuac bec hénia acac kiwi icya icya kurumenj amawac hénia ku énécmiyu tohotoho ic héla wamma keczu imi ama miñina méné iwawai eeyaguc hénia hénia qelia zéma wahala momacnec hofi amaya igucnec mema maanzac ésécnec.

Nazarete ama arenja yanda imuac miñina enej Yesuac héñacya megic.

53 Yesunéñ qeqainj ac imuhuc zédaru tecgéyu imuacnec waima keñec. 54 Wañu eneya tauniguc

hama tocgotocgo amagi-naiguc ackuazéc hénima ku énécmiyec. Kuénécmiyu welicgéma qesiamuma zégic; Ic imi niñtegit qinñtegit zéma kuc imuhucya yomi dimuacnec meyec? 55 Wañu ic yomuac hénia hiadac nindacziñ. Imi kamundawac naña, neñgocyawac qara Maria, wañu munahéra, Yakobo, Yosefe, Simon zéma Yuda. 56 Naunhéra imi neñaniguc ménda kecancziñ? Wañu ic yomi niniñ zéma kuc imuhucya dimuacnec meyec? 57 Wañu niniñ imuhucyanéñ batucgé énécmiyu ninzénge mimuac séc qahac wañec. Wañu Yesunéñ yomuhuc zéma énézéyec; Anutuac tilinñ tilinñ ic méñnéñ eneya ama arenjaiguc zéma taséhéra sugcinaiguc sac imi eebipiyaguc ménda wañanzac. 58 Wañu ninzénñ ninzéngina qahac imuac niñac ama arenj imuaru kiwi mérera kuhaguc sasala ménda meénécmiyec.

14

Doku naec ic Yohane humuc suruc.

1 Nalé imuaru baec galen Herodenéñ Yesuac buña suruc imi niñec. 2 Nimma welenj qeqehéra énézéma zéyec; Ic imi doku naec haka ic Yohane. Inéñ mia humuc igucnec qelima yaczac! Imuac niñac kuha sasala imuhucyanéñ iwac muru ai mezac. 3 Becnec Herodenéñ munaya Filipinoac iniña

qawéra Herodiawac niñac wamma Yohane késa qatéma hésa amaiguc oporu tarec. 4 Hénia imi Yohanenén, Gi embac qawécga menec imi hénia qahac, imuhuc zéma ac zémianec imuac niñac imuhuc wammiyec. 5 Nalé imuaru Herodenén Yohane qehumuman zé wañec, nén ic embac enen iwac niñgic Anutuac kua meme ic wañu ionac niñac niñyéwérima waiyec. 6 Wañu Herodeac hicñhicñi naléya hayu nezélélén aria mekegcic Herodiawac béraranén sugcinaiguc legic hiriyu Herodenén hémma ségiségi wañec. 7 Ségiségi wamma némac iwawai niñac qesiyu hia midacman zéma zéseliyec. 8 Wañu nenñgocyanén zéqindinji wammiyu yomuhuc ézéyec; Doku naec haka ic Yohaneac orucya youmi zéiciguc haima néna. 9 Imuhuc zéyu ic kewu imi nimma ewa biric wañec. Wañu ic embac i guc momacnec tacgic ionac zéma ac zéselima zéyec imuac wamma qesiyec séc wammimu niñac énézéyec. 10 Énézéma ichéra méli énécmiyu Yohane hésa amaiguc taru déménja qericgic. 11 Qericma oruha imi zéiciguc haima mehama embac serañja iwac migic duña nenñgocyawac meken miyec. 12 Wañu Yohaneac tohotoho ichéra enen hama qamora meken téngéma kemma Yesu ézégic.

Ic 5,000 nene gumu énécmiyec.

13 Zégic nimma eneyanec zéiciguc emma baec kisi-aiguc kenec. Wañu ic embac tunagucnéñ imuhuc nimma tauñ igucnec séc méndacmima baec hénia kenñgic. 14 Wañu Yesunén hama ic embac tunaguc imi inicma ionac niñ ewa biric wamma yañ hafiginaguc imi méhiaru énécmiyec. 15 Ama mari wañu tohotoho ichéra ienen hama zégic; Yomi imi baec kisia, wañu nalé bec tecgézac. Imuac ic embac méli énécmima ama arenñguc kemma enaoc nenegina boñ memu. 16 Imuhuc zégic énézéyec; Kemmu niñac ménda ninzua. Enaoc énécmigic negic. 17 Imuhuc énézéyu ézégic; Nini you imi samén méra mén zéma lambéc éréhéc sac he nénécmizac. 18 Imuhuc zégic zéyec; Imi mema you nuac muru hagic. 19 Wañu ic embac imi qézézaciguc mama tacmu niñ énézéyec. Wañu samén méra mén imi zéma lambéc éréhéc imi mema kiwa kurumenñguc hiyu enñ mérian ac zéyec. Zéyu tecgéyu samén imi mésémma tohotoho ichéra énécmiyu duña ienen mema ic embac énécmigic. 20 Wañu ic embac moczoñ yanda negic sécgé énécmidarec. Wañu Yesuac tohotoho ichéra ienen samén bororoña waigic heyec imi tocgéic nenñen 12 kuagina qedarec. 21 Samén negic imi embac zéma nambérac imi

ménda olomma ic sac olongic zangégina 5,000 zézéya séc wanjec.

Yesu imi kondun doku qa-haiguc tima kenjec.

²² Imuhuc wanjic tecgéyu nalé imuarunec focdac Yesunéj ic embac onopocma nanunec tohotoho ichéra zéiciguc emma walac walac zékéj nénéwéc kemmu niñac énézéyec. ²³ Wanju inéj ic embac onoporu kendacgicguc zéwelec wammañ zé eneyanec baec bonjayaiguc enjec. Emma keru ama sinjiyu i eneyanec sac imuaru kerec. ²⁴ Wanju zéic imi bec baec zécgéria waima lakec kemma zékéj namunjaiguc kenkeru luhucnéj wéségina igucnec hayu kondun tembonja yaru ai yanda mekecgic. ²⁵ Ama ewia 3 kilok zéma 6 kilok sura imuaru Yesu imi zékéj qahaiguc tima tima ionac muru hayec. ²⁶ Hayu tohotoho ichéra ienej héngic bacgina zazagiyu zénéngina hiriyu kucnec qacma zégic; Kuwic erimi! ²⁷ Qacgic Yesu focnec énézéma zéyec; Bacgina ménda yandiyu! Yomi nenaoc, zénéngina ménda hiriyu. ²⁸ Zéyu Peteronéj melemma zéyec; Miñ kewuna genjaoc wanzanjiguc zéna doku zékéj qahaiguc guac hawa.

²⁹ Imuhuc qesiyu hia hana zéyec. Zéyu Peteronéj zéicigunec mama doku qahaiguc tima tima

Yesuac murugenj kenjec. ³⁰ Kenju luhuc yandanéj hayu hémma bawa yandiyu hénima hingacma qarec; Miñ kewuna hama népésina!*

³¹ Zéyu Yesunéj focnec méria suluma késayu éréyu zéyec; Ninzénj ninzénja komocdiadac! Némac niñac ewa éréhéc wanzan? ³² Imuhuc zéma késayu ekawu zéiciguc enjic luhuc imi néj qeyec. ³³ Wanju zéiciguc tacgic enej sigémima zégic; Gi hélacnec Anutuac Nanja.

Genesarete ama arenjiguc hafi ic mehiaru énécmiyec.

³⁴ Wanju zékéj handi handi qericma Genesarete baeciguc keremma zéic igucnec magic. ³⁵ Magic ama areñ imuac miñina enej Yesu héntegicma ac haigic ama areñ lelec lelec tacgic séc kendaru ic embac enej tosara yan hafiginaguc imi moczon onagicma iwac muru hagic. ³⁶ Hama Yesunéj niñénécmiyu yan hafi ginaguc enej iwac malekuya susuridac imi enjac osimu niñac zéwelec wammigic. Wanju késagic séc hiarudacgic.

15

Yanda onac haka silic.

¹ Wanju duña Yerusalemnec Farisaio ic zéma hena acac kiwi ic enej Yesuac muru hama yomuhuc qesimigic; ² Némac niñac tohotoho ichécgá enej

* 14:30: Girik aciguc; anjéjna tina!.

yanda hécnina ionac haka silic imi logima méragina ménda zuacma nene nezu? ³ Zégic Yesunéh melemma énézéyec; Wañu ini acguc némac niñac eñañ haka silic niñac wamma Anutuac hénac ac logianzu? ⁴ Anutunéh yomuhuc zéyec; * Neñgoc mañgocga eegira héiwésémañ. Wañu mérénéñ méñ neñgoc me mañgocyawac zébiri mimac imi humucac buña wammac. ⁵ Néñ ini yomuhuc zéanzu; Méñnéñ méñ neñgoc me mañgocya ézéma iwawai hezac imi guac gémbinec nañgé gémbacnec, néñ imi Anutuac buña qemimia, imuhuc zémuiguc ⁶ iwawai iminéñ neñgoc mañgocya eegira efima ménda héiyu hia wammac zéma eñañ haka silic imuac mia wamma Anutuac ackuazéc† imi qizizingégic zécgériaiguc keñanzac. ⁷ Ini ic ikora! Yesaianéh onac bianñac ara yomuhuc zéyec imi hélacnec; ⁸ Ic embac youmi kua taséginanéñ sac mepési néñanzu. Wañu qeriginanéñ néñgac némma lakec hezac. ⁹ Ic eñañ pakeñ ac zéma hénac ac ku énécmima ni imi héla qahac eñ mepési néñanzu.

Iwawai mebiri hélacnec énécmimia.

¹⁰ Wañu Yesunéh ic embac unuruyu hosuru hagic énézéma zéyec; Gezacginanéñ nimma niñasarigic. ¹¹ Iwawai ic méñac kuaya

igucnec hiñgacanzac iminéñ ménda mezapi qemianzac, néñ iwawai kuaya igucnec maanzac iminéñ mezapi qemianzac. ¹² Wañu toho-toho ichéra ieneñ hosuru hama qesimigic; Acganéh Farisaio ic qeri yéwéc mihicñi énécmizac imi nintegiczañ? ¹³ Imuhuc zégic acgina melemma zéyec; Ic hésa kurumen Mañgocnanéh ménda himirec imi moczon gété zaliginaguc qézidacmac. ¹⁴ Waigic siñginawac wañgic. Ic imuhucya imi galeñ kicgina hilic hilicgia. Ic méñ kiwa hilic hilicgianéh kichilic méñac galeñgéma wagiru kemmaoc imi, ekawu momacnec baec séséñguc hiñgacmaoc. ¹⁵ Wañu Peteronéh ara melemma zéyec; Qeqañ ac imi nonac zéasari nénécmima ninni. ¹⁶ Zéyu Yesunéh yomuhuc zéyec; Ini niñtegic qinñtegicgina qahacnec keczu? ¹⁷ Iwawai ic kua igucnec tomeniguc hiñgacanzac imi moczon muñguc hénaya igucnec maanzac imi ini ménda héñtegiczu? ¹⁸ Wañu iwawai kua igucnec éréanzac imi ewa qeria igucnec éréanzac. Wañu iminéñ mia ic imi mezapi qemianzac. ¹⁹ Ewa qerigina igucnec éréanzac imi yomuhuc; Niññ biria, ic qeqe, kaisero, kaisero ewa ewa, señkowu, héipuc ac ikora, zébiri qébiri. ²⁰ Iwawai

* 15:4: Me zéseliyec. † 15:6: Kiwi méranéh ooya tosaraiguc; hénac ac.

imuhucyanéj ic imi mezapi gemianzac. Wañu méra ménda zuacma nene nenia iminéj ic imi ménda mezapi gemianzac.

Kanaan embac iwac ninzéh ninzéh.

²¹ Wañu Yesunéh baec imi waima Tiro zéma Sidon baeciguc keñec. ²² Gezac haigic, Kanaannec embac méj baec suc imuaru kecañec inéh Yesuac muru hama qacma yomuhuc zéyec; Miñ Kewu, Dawidiac naña, nuac niñ ewa biric wanna. Béracna imi uña birianéh gelec malec qahac lafeñgé mianzac. ²³ Imuhuc zéyu, Yesunéh nimma ac méj ménda melenec. Imuac tohotoho ichéra ienej iwac hama hinocgémima zégic; Embac imi andéninaiguc qacmanec hazac imuac mélina keñu. ²⁴ Zégic melemma zéyec; Ni imi Israel amawac rama sohogic ionac sac méli néñu hayi.

²⁵ Imuhuc zéyu embac imi haréma wésiaiguc sicgémima zéyec; Miñ Kewu, méra néna. ²⁶ Wañu Yesunéh ara melemma zéyec; Nambérac ionac saméh mema kazu énécmimia imi hiabia qahac. ²⁷ Imuhuc zéyu embac iminéj yomuhuc zéyec; Oo, Miñ Kewu imi hélacnec, néj kazu acguc nene bororña miñhécgina ionac zae igucnec mayu neanzu. ²⁸ Imuhuc zéyu, Yesunéh ézéma zéyec; Owec embac, gi ninzéh ninzéhga kunen

yanda. Zéwelec wanzañ séc hicñigémac. Imuhuc zéyu nalé imuarunec dindiña bérara imi hiaruyec.

Yesunéh ic embac sasala hafgina mehiaru énécmiyec.

²⁹ Yesunéh baec imi waima Galilaia zékéh giñgiñanec kemma baec boñaya méñiguc emma tarec. ³⁰ Taru ic embac tuña tuñanéj zeke puriña, kic hilic, acgina qahac, hena méragina biria, zéma tosara kileñ onagicma haréma Yesuac wésiaiguc onopocgic hegic. Wañu inéh mehiaru énécmiyec. ³¹ Ic acgina qahac imi ac zégic. Zeke puriña imi hiarugic. Hénagina biria imi hiaruma keñha wañgic. Kic hilic imi kicgina hima héñgic. Wañu ic embac tuñaguc enen haka imuhuc hémma welicgéma Israelac Anutu mepésigic.

Ic 4,000 nene gumu énécmiyec.

³² Yesunéh tohotoho ichéra unuruyu hosuru hagic énézéma zéyec; Ni ic embac tuñ yomi onac ewa biric wanzua. Ieneñ niguc toroqema kecgic bec ai meme haréwéc wañu iwawai neniawac méj ménda he énécmizac. Imuac yaka niñac humugicguc eñnec méli énécmiwa kemmu niñac ménda wanzua. Keñkecma henaiguc qiritic unuwac niñac. ³³ Zéyu tohotoho ichéra ieneñ ara melemma zégic; Baec kisia yomuhucgeñ saméh

sasala imuhucya dimuac-nec mihicnima ic embac tun yanda yomuhucya hia gumu énécmiwiñ? ³⁴ Zégic qesiénécmima zéyec; Onac muru saménj dahec he énécmizac? Zéyu melemma zégic; Saménj 7 zéma lambéc éréhécdac sac he nénécmizac. ³⁵ Imuhuc zégic ic embac tunja imi baeciguc mama tacmu niñac énézéyec. ³⁶ Imuhuc énézéma saménj 7 imi zéma lambéc imi mema ewa hia ac zéyu tecgéyu kuma tohotoho ichéra énécmiyu duña ienen mema ic embac énécmigic. ³⁷ Ic embac moczoñ negic sécgé énécmidarec. Wañu nene bororoña waigic tarec imi tocgégic nenñen yanda 7 kuagina qedarec. ³⁸ Ic nene negic ionac zañgégina imi 4,000. Embac zéma nambérac imi ménda oloñ énécmigic. ³⁹ Yesunénj ic embac méli énécmiyu kendacgic zéiciguc emma Magadan baeciguc kenec.

16

Sésécac kiwi méréra ménj hémbiñ zé welecmigic.

¹ Farisaio ic zéma Sadukaio ic ienen hama Yesunénj séséc kurumenj igucnec hahaya ménj meyu hémbiñ zé batucgéma qesimigic. ² Qesigic melemma zéyec; Ama mari wañu kurumenj pésigiyu hémma kurumenj pésigizac imuac orañguc kaiwe qemac zéanzu. ³ Wañu

siñunec yacma héngic kurumenj pésic pésic wamma hosusunénj nezicgéyu, kia kimac zéanzu. Kaiwe kiwa imuhuc héñtegcima hélacnec zétecgéanzu, nénj nalé yomuac séséc imi hia ménda niñtegcianzu? ⁴ Hicñisai biria zéma kaiseroya imuhucyanénj séséc icnénj ménda memeya imuhucyawac hémbiñ zé wañanzu. Wañu ionac séséc imi tosara qahac, nénj Anutuac tiliñ tiliñ ic Yonawac séséc imi sac meyu hémmu. Yesu imi imuhuc zéma wai énécmima kenec.

Farisaio zéma Sadukaio ionac yis imuac goro ac.

⁵ Kemma tohotoho ichéra iniguc zékénj nówéc kenñic. Wañu tohotoho ichéra ienen eluñ unuyu saménj ménj ménda mema kenñic. ⁶ Wañu Yesunénj yomuhuc énézéyec; Ini Farisaio ic zéma Sadukaio ic ionac yis niñac técgina nimma galenñ memu. ⁷ Imuhuc zéyu suginaiguc yomuhuc niñgésima eminiñgic; Saménj ménda mema hazññ imuac niñ imuhuc zézac. ⁸ Yesunénj hénia niñasarima yomuhuc zéma énézéyec; Niñzénj niñzénjgina komocdiadac, saménj ménda mema hazu imuac némac niñac zé eminiñ wañkeczu? ⁹ Saménj 5 imi ic 5,000 sécgé énécmiyuguc nene bororoña tocgégic nenñen dahec kuagina qedarec imi ini méndagucnec niñasarizu? Wañu némac

nijac méndadac nijqelizu? ¹⁰ Wañu saméñ 7 imi ic 4,000 sécgé énécmiyuguc nenjen dahec metocgéic? ¹¹ Saméñ nij ménda zézua, néñ Farisaio ic zéma Sadukaio ic ionac yis nijac galeñ memu nijac zézua imi némac nij ménda nijasarizu? ¹² Imuhuc zéyu yis saméñiguc haianzu imuac galeñ memu nij ménda zéyec, néñ Farisaio ic zéma Sadukaio ic ionac pakeñ ac nijac imuhuc zéyec imi nijasarigic.

Petero Yesuac héniaia ninzénagéma zéauyec.

¹³ Yesu Kaisarea Filipi baec tasiaiguc haréma tohotoho ichéra qesiéncmima zéyec; Ic embac ieneñ Icac Nañawac méré zéanzu?

¹⁴ Qesiéncmiyu melemma zégic; Tosara imi doku naec haka ic Yohane zéanzu, tosara imi Elia, Tosaranéñ Yeremia me Anutuac tilin tilin ic ionarunec mén zéanzu. ¹⁵ Imuhuc zégic qesiéncmima zéyec; Wañu eñaac, nuac nijac méré zénéñanzu?

¹⁶ Imuhuc qesiéncmiyu Simon Peteronéñ zéyec; Gi imi Kristo, Anutu kekecyaguc iwac Naña. ¹⁷ Imuhuc zéyu Yesunéñ melemma zéyec; Yohaneac naña* Simon, gi imi mérianagaguc! Zézan imi séwi zéma sac igucnec hahaya qahac, néñ kurumeñ Mañgocnanéñ

zéhicñi génzac. ¹⁸ Imuac

gézéwa nijna, gi imi Petero† wañu zamanziñ imuac qahaiguc hénarionna meycacgéman. Wañu humumia ionac baec dumuñja imuac kuhanéñ méndagucnec onogicmac. ¹⁹ Wañu ni kurumeñac héngaleñ amawac

nagu auauyawac kuha imi gi gémmañ. Némac iwawai baeciguc zikina kurumeñiguc momacnec zikizikia wammac. Wañu némac iwawai baeciguc hulacna kurumeñiguc momacnec hulachulara wammac.

²⁰ Imuhuc zéma eñeyaoc Kristo‡ wanzac imi ménac mén ménda énézému nijac tohotoho ichéra zéseli énécmiyec.

Yesunéñ eñeya humuc zéma humuc igucnec yacyac imuac bian ac zéyec.

²¹ Nalé imuaru hénima i Yerusalem kenju ic kuneñ zéma hofac oo ic kiwahécgina zéma hénac acac kiwi ic ionac méraiguc emma qenzen manzen sasala mihicñiyu qegic humuyu ai meme haréwéc wañu humuc igucnec qelima yacmacac hezac imi tohotoho ichéra zéasari énécmiyec. ²² Imuhuc énézéyu Peteronéñ wagicma qizizingéma kemmac yomuhuc zémiyec; Miñ kewuna, goiga héina, haka imuhucya méndagucnec

hicñigémmac. ²³ Imuhuc zéyu Yesu imi lilingéma Petero ézéyec; Biria minjina,

* 16:17: Girik aciguc; Bayohane. † 16:18: Neñañ aciguc zamanziñ. ‡ 16:20: Me Hebraio aciguc; Mesia.

andénaiguc kemma nanna. Gi imi tisuqisurac qamén, nuac hénana hézigé nénzan; Gi imi Anutuac ewa siñ ménda méndacma ic onac ewa siñ méndaczan. ²⁴ Imuhuc zéma duña tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Ic méñnéñ ni méndac némmañ zé eñeya qaecgé amuma eñeya ic héñgeña wéndaraya huama méndac némmac. ²⁵ Ic méñ kekecy añgétiyu sohomac, néñ nuac niñ wamma kekecy waimac imi mihicñimac. ²⁶ Ic méñnéñ baecac iwawai momac yanda añgétiyuguc duña kekecy sohomac imi némacnéñ iwac muru hiabia wammac? Me némacnéñ kekecyawac kitiwa hia kumacac séc wammac? ²⁷ Icac Naña imi Mañgocyawac edamuiguc kua meme uñahéra iniguc hama wawañ memeginawac séc kitic ku énécmimac. ²⁸ Imuac hélacnec énézézua, yomi nanzu onac murunec tosara eneñ ménda humugicnec Icac Naña imi Ic Kewu qac buñayaguc hamac.

17

Yesuac kic tanera imi melemma tanera méñ wañec.

¹ Ai meme 6 tecgéyu Yesunéñ Petero, Yakobo zéma Yakoboac munia Yohane onagiru baec boñaguc eñacnec eñgic. ² Wañu kicginaiguc tanera méñ wañec. Kic ségéria imi kaiwe ésécnec asariyu, séwi usuya imi asac mararañ

yanda ésécnec wañec. ³ Wañu ninzu, Mose zéma Elia hicñi énécmima Yesuguc ac wañgic. ⁴ Peteronéñ haka imi hémma Yesu yomuhuc ézéyec; Miñ Kewunina, neñañ you kecziñ imi nimba hiabia wanzac. Siñganéñ imuac wañu hali haréwéc meni, méñ guac, méñ Moseac, méñ Eliawac wammac. ⁵ Imuhuc zémanec nañu, ninzu, hosusu asah-agucnéñ hoturu énécmiyec. Wañu ninzu, ewa méñ hosusu igucnec yomuhuc zéyec; Youmi imi nena Nañ sorocna. Iwac niñ ségiségi yanda wanzua. Imuac ara niñtoho wammu. ⁶ Tohotoho ichéra ieneñ imuhuc nimma bacgina kuney yanda yandiyu baeciguc mama sigéma kicgina musañgéma hegic. ⁷ Wañu Yesunéñ hosucginu hama onosima zéyec; Yacgic, bacgina ménda yandiyu. ⁸ Imuhuc zéyu kicgina hima meyacma héngic méñ qahac, néñ Yesunéñ sac nañu héngic.

⁹ Boña igucnec mawin zé mama Yesunéñ zéseli énécmima zéyec; Haka deguc hénzu imi ménda énézégicnec keñkecma Icac Naña humuc igucnec yacmac. ¹⁰ Zéyu tohotoho ichéra ieneñ qesimima zégic; Imuhuc wañu némac niñac hénna acac kiwi ic ieneñ Elianéñ walac hamacac hezac zéanzu? ¹¹ Yesunéñ acgina melemma zéyec; Imi hélacnec, Elia

hama iwawai moczoŋ héiqeli wammac. ¹² Waŋu énézéwa niŋgic Elia imi bec hayec. Waŋu ieneŋ ménda héŋtegicma siŋginawac iwawai hénia hénia wammigic. Imuhuyanec Icac Naŋa imi acguc méraginaiguc emma qenzen manzen nimmac. ¹³ Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ieneŋ doku naec haka ic Yohaneac zéyec imi niŋasarigic.

Yesunéŋ merac méŋ uŋa biriguc mehiarumiyec.

¹⁴ Waŋu ic embac tuŋ ionac muru keŋgic ic méŋnéŋ Yesuac muru hama wésiaiguc simiŋ héimiyec. ¹⁵ Waŋu yomuhuc zéyec; Miŋ Kewu, nuac naŋnawac niŋ ewaga biriyu, humuc turucya gelec malec qahac wammiyu naléya naléya gericiguc me dokuiguc hiŋgacanzac. ¹⁶ Tohotoho ichécga ionac muru wagicma hawa ieneŋ mehiaru mimuac séc qahac waŋec. ¹⁷ Imuhuc zéyu Yesunéŋ melemma zéyec; Oh! hiŋŋisai yomi niŋzéŋ niŋzéŋgina qahac, kaiŋiliweŋ ginaguc imi, nalé dahecac séc kechoruma ini bisiqatén waŋ énécmimaŋ? Ic merac imi you nuac muru wagicma hagic. ¹⁸ Imuhuc zéyu wagicma hagic Yesunéŋ uŋa biria ac geriwaguc wammiyu ic merac iwac murunec éréma hama keŋec. Waŋu imuarunec mia merac imi hiaruyec. ¹⁹ Waŋu tohotoho ichéra ieneŋ

Yesu eneyacneciguc éléŋnec hiŋŋimima qesimigic; Némac niŋac nini uŋa biria nesimiwiŋac séc ménda waŋec? ²⁰ Qesimigic melemma zéyec; Ini niŋzéŋ niŋzéŋgina moczoŋ komocdiadac imuac niŋac nesimuac séc qahac waŋec. Ac hélawac zéwa niŋgic, ini niŋzéŋ niŋzéŋgina komocdiadac saiwa gocmia séc késa kecmu imi baec boŋa yomuac mia yomuacnec yacma eri kenna zégic hia yacma kemmac. Onac muru iwawai méŋ osiosiya ménda wammac. ²¹ Waŋu imuhucya imi nene zikima zéwelec ménda wammuiguc imi waima kemmacac séc qahac.

Yesu imi eneya humuc zéma humuc igucnec yacyac imuac muŋguc biaŋ ac zéyec.

²² Waŋu Galilaia baeciguc eŋawu haréma imuaru Yesunéŋ yomuhuc énézéyec; Icac Naŋa imi andé qemigic ic ionac méraiguc emmac. ²³ Eŋu qegic humumac. Waŋu ai meme haréwéc waŋu humuc igucnec meyac mimia wammac. Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ieneŋ ewa biri kuneŋ yanda waŋgic.

Yesu zéma ocmuŋ téréyawac takis.

²⁴ Yesu zéma tohotoho ichéra eneŋ Kafanaum ama areŋa yandaiguc harégic ocmuŋ téréyawac ai yawuŋac takis meme ic ieneŋ Peteroac muru hama qesimigic. Kiwi icgina imi ocmuŋ téréyawac

takis* ménda haianzac me? ²⁵ Zéyu, Peteronéj haianzac zéma ama qeriaiguc éréyu Yesunéj bec niñtegicma yomuhuc qesimiyec. Simon, gi dimuhuc ninzan? Mérac murunec baecac ic kewu ienéj takis meanzu? Nanhécgina ionac murunec me tosara ionac murunec? ²⁶ Qesiyu Peteronéj melemma zéyec; Tosara ionac murunec. Imuhuc zéyu Yesunéj zéyec; Imuhuc wañu nanhécgina ienéj en kecmu. ²⁷ Wañu imuhuc wannu niñgic biriwac niñac, imuac zékéñiguc kemma hawic gilina lambéc mén walac kimac imi héréna éréyu kuaya mesacgéma hénna qeriaiguc soukiwa gocmia momacguc† heyu mema kemma geñga zéma nuac buña haina hiñgaru.

18

Ic eñeña héla.

¹ Nalé imuaru toho-toho ic enéj Yesuac hosucgéma zégic; Mérénéj kurumenjac héngalen ama areña yandaiguc kunéngina wanzac? ² Imuhuc zégic merac komoc mén garu hayu oporu sugcinaiguc nañec. ³ Nañu yomuhuc zéyec; Ni hélacnec énézézua, ini qerigina melemma nambérac ionac séciguc ménda wammu

imi, kurumenjac héngalen amaiguc ménda keremmu. ⁴ Imuac bec mérénéj merac komoc yomuhucya éséc memaamuma kecmac iminéj mia kurumenj amaiguc kunéngina wammac. ⁵ Wañu mérénéj mén nambérac komoc yomuhucya nuac qacnaiguc héihéré mizac imi mia ni héihéré nénzac.

Képésicac ewa ewa.

⁶ Wañu mérénéj mén merac komoc komoc ni ninzéngé nénzú ionac sugcina igucnec mén hinocgémiyu képésic wammaciguc ic hinocgémiyec imi mia déméñgaiguc hoc yandanéj qatémima konduniguc giligic dumuñgaiguc hiñgacmac imi bakia efefia wanzac. ⁷ Yei ewa biric yandanéj manam batuc ai niñac baeciguc heanzac! Manambatuc imi hamacac hezac, néj ménéñéj mén manam batuc wañ énécmimac iwac muru imi saec hemimac. ⁸ Imuac méraganéj me hénaganéj manam batuc wañgeñu hericma gilina keñu. Wañu puriñnéj kekec seliiguc kerembésémañ iminéj niñna efefia wammac, néj hénna méraga éréhécnec geric hémbénañgaiguc giligic hiñgacbéémañ iminéj niñna réwéria

* **17:24:** 2 Dirakima; Ic méñac ai meme momacgucac ai boña imi 1 Dirakima, wañu Yuda ic imi miñ séc ocmuñac takis yawuñ séc 2 Dirakima haiangic. Imi mia Izipte baec igucnec éréma Sainai baec boñaiguc zañgégina olongic nalé imuarunec hénima kekecgina angéj tiénécmiyec Anutuac muru kekecgina wac boña zéma haiangic. † **17:27:** Girik aciguc; Statira imi soukiwa golinéj memeya. Wañu 4 Dirakimawac séc wañu ic éréhécac ocmuñ takis imuac séha wanzac.

wammac. ⁹ Imuac kicganéh manam batuc wanǵénu kápésic wanǵanǵanǵiguc kicga néfindinǵéma gilina kemmac. Kicga momacgucnéh kekec hémbénaǵaiguc kerembésémaǵ iminéh guac hia wammac. Wanǵu kicga éréhécnec geric siaiguc giligic hinǵacbésémaǵ iminéh niǵna réwéria wammac.

Rama rouc wawanǵawac qelumbec ac.

¹⁰ Técgina nimma kecgic, nambérac komoc komoc yomuhucyawac niǵgic mamaya wambac niǵac. Zéwa niǵgic, ionac kua meme uǵagina imi kurumenǵiguc nalé séc kurumén Maǵgocnawac kic ségéria hémma kecanzu. ¹¹ Icac Nanǵanéh rouc wamma kekec kápésicǵina igucnec metecgé énécmimaǵ zé hayec. ¹² Deic niǵzu? Ic méh ramaya 100 hemizac zéwiǵ. Wanǵu suginaiguc méhénéh sohoma kemmaciguc ramaya ⁹⁹ imi onoporu naǵgic baec boǵaiguc kemma rama sohojec imi ménda mihiǵniǵmaǵ? ¹³ Ni hélacnec énézézua sohojec imi mihiǵnizaciguc imuac niǵ mia ⁹⁹ ménda sohogic ionac niǵac ségiségi wanǵzac imuac séha ogicqogic wamma ségiségi yanda wammac. ¹⁴ Imuhucyanec Maǵgocǵina kurumenǵiguc keczac iwac kiwaiguc komoc komoc yomi ionarunec méhénéh méh birima qahac wammac niǵac ewa siǵa ménda hemizac.

Ic méhǵac kápésic zégési mimia.

¹⁵ Hénaoriǵ ionarunec alaga méhénéh kápésic wanǵ gémmaciguc kemma ekacneciguc kápésicya imi ézéna hémmac. Wanǵu acga niǵzaciguc imi alaga biria igucnec muǵguc wagiczanǵ wanǵzac. ¹⁶ Wanǵu acga ménda niǵzaciguc, ic momacguc me éréhécnec oragicna eǵawu kemma héipuc ic éréhécnec iorac kuagiranéh alagawac ara momacguc momacguc meseligic ménda qacégémac. ¹⁷ Wanǵu ewa seli wamma acgina ménda nimmaciguc hénaoriǵ énézégic nimmu. Wanǵu hénaoriǵ ionac ac imuhucyanec ménda nimmaciguc, ic enia me takis meme ionac wanǵ énécmiwu éscécnec wammimu.

¹⁸ Ni hélacnec énézézua, némac iwawai ini baeciguc zikimu imi kurumenǵiguc zikizikia wammac. Wanǵu némac iwawai baeciguc hulacmu imi kurumenǵiguc hulachulara wammac. ¹⁹ Wanǵu muǵguc énézéwa niǵgic, baeciguc onarunec éréhécnéh iwawai méh niǵac ewa momac wamma qesimaoc imi Maǵgocna kurumenǵiguc keczac inéh niǵu moczon orac muru wandac wandara wammac. ²⁰ Wanǵu éréhécnéh me haréwécnéh nuac qacnaiguc tocgézu imi ni acguc imuaru suginaiguc keczua.

Kápésic waiwaiyawac haka.

²¹ Wanǵu Peteronéh Yesuac hama yomuhuc

qesiyec; Miŋna, alananéŋ biria waŋnéŋu hatac dā-
 hec kēpēsicya waimimaŋ?
 Keŋkecma hatac 7 imuac
 séc waimimaŋ? ²² Qesiyu
 yomuhuc melemma zéyec;
 Gézewa niŋna, hatac 7 sac
 qahac, néŋ tuŋ 70 imi arec 7
 imuac séc waimiwésémaŋac
 zézua. ²³ Imuac kurumeŋac
 héŋgaleŋ ama areŋa yanda
 imi ic kewu ménŋ welenŋ
 qeŋqhéra iniguc taségina
 héimindiŋi wammaŋ zé
 waŋec ésécnec. ²⁴ Ic
 kewu imi héimindiŋi ai
 imi héniyec. Héniyu ic
 ménŋ iwac muru taséya 10
 tausenŋ Talanti* hemiyec imi
 wagicma érégic. ²⁵ Waŋu
 ic iwaru soukiwa ménŋ
 ménda hemiyu kumacac
 séc qahac waŋec. Imuac
 niŋac ic kewunéŋ ic imi
 eŋeya zéma iniŋ merachéra
 zéma iwawaiya hemiyec imi
 moczoŋ haigic boŋ megic
 soukiwa iminéŋ tasé imi
 kumac niŋ zéyec. ²⁶ Imuhuc
 zéyu welenŋ qeŋe ic imi
 wésiaiguc mama sicgémima
 welecma zéyec; Bénzénŋ
 mambéc waŋnéŋna ni
 taséna moczoŋ kugémmaŋ.
²⁷ Imuhuc zéyu welenŋ qeŋe
 ic iwac miŋinanéŋ ewa biric
 wamma tasé imi audacma
 waimiyu keŋec. ²⁸ Waŋu
 ic iminéŋ mama kemma
 ai ic momacya ménŋ taséya
 100 Denarion† hemiyec
 imi mihicŋima déméŋaiguc

késama melanzima zéyec;
 Guac tasé nuac muru
 hegénzac imi kuma néŋna.
²⁹ Waŋu ai momacya imi ic
 iwac héniaiguc mama simiŋ
 héimima welecma zéyec;
 Bénzénŋ mambéc waŋnéŋna
 kugémmaŋ. ³⁰ Waŋu imuac
 ménda wamma taséya ku-
 dacmaguc mamac niŋac
 hésa amaiguc oporec.
³¹ Waŋu ai ic tosara ieneŋ
 haka hicŋiyec imi hémma
 niŋgic biri qiria waŋu
 kemma haka hicŋiyec imi
 moczoŋ miŋgina ézédacgic.
³² Imuhuc zégic miŋginanéŋ
 ic imi qaru eŋu yomuhuc
 ézéyec; Gi welenŋ qeŋe biria
 kétik téŋgén! Welec néŋna
 guac tasé imi moczoŋ audari.
³³ Neŋ guac waŋi ésécnec
 gi acguc ai momacga goiya
 héimiwésémaŋac ménda
 heyec me? ³⁴ Imuhuc zéma
 hazéc yanda wamma taséya
 imi kudaru hulacmimu
 niŋac hésa ama galeŋ
 ionac méraginaiguc oporec.
³⁵ Imuac niŋac méŋnéŋ
 ménŋ alaginawac kēpēsic
 imi ewa qeriginanéŋ ménda
 waimimuiguc kurumeŋ
 Maŋgocnanéŋ imuhucyanec
 mia waŋ énécmimac.

19

Eu iniŋac hēna dindiŋa.

¹ Yesu ac imi zéyu tecgéyu
 Galilaia baec waima Yodan
 doku néwéc Yuda baec
 suciguc keŋec. ² Keŋu

* **18:24:** 1 Talanti imi soukiwa golinéŋ memeya, ic ménŋac ai meme momacgucac
 ai boŋa 1 Denarion imuac 6,000 ogicma eeyaguc waŋec. † **18:28:** 1 Denarion
 imi ic ménŋac ai meme momacgucac ai boŋa imuac séha.

ic embac tuŋ yandanéŋ méndacmima keŋgic baec imuaru hafiginaguc imi mehiaru énécmiyec.

³ Waŋu Farisaio ic ieneŋ hama batucgéma qesigic; Ic méŋnéŋ hénia imuac me imuac iniŋa hia waimimacac hénia méŋ hezac me? ⁴ Zégic melemma zéyec; Mihicŋi mihicŋi miŋinanéŋ hénihéniaiguc ic momacguc zéma embac momacguc meéércmima ac yomuhuc zéyec imi ini ménda oloŋniŋanŋu? ⁵ Hénia imuac niŋac icnéŋ neŋgoc maŋgocya wai éércmima kemma iniŋawac muru qékétayu éréhécnéŋ momacguc wammaoc. ⁶ Imuac iereŋ imi éréhec qahac, néŋ séwi momacguc, imuac Anutunéŋ toroqe éércmiyec imi icnéŋ ménda méndéŋ éércmimu. ⁷ Imuhuc énézéyu ieneŋ yomuhuc zégic; Waŋu hénia némac niŋac Mosenéŋ héric amua-muyawac kiwi omima mélina keŋu zéyec? ⁸ Imuhuc zégic, Yesunéŋ melemma énézéyec; Mosenéŋ ewa qerigina selia imuac niŋ wamma wai énécmiyec, néŋ hénihénia igucnec imi imuhuc qahac. ⁹ Ni énézézua, mérénéŋ méŋ iniŋa saŋgima haka biria ménda waŋeciguc hénia tosara niŋac waimima embac méŋ memac imi kaisero wanŋac.* ¹⁰ Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ieneŋ

yomuhuc ézégic; Ic méŋnéŋ iniŋaguc hénia ac imuhucya tohomacac hezaciguc embac ménda mema kecmac iminéŋ hia wammaoc. ¹¹ Zégic Yesunéŋ melemma zéyec; Ac imi ic momac yandanéŋ niŋtohomuac séc qahac, néŋ imuhuc meéércmimia sac imuhuc wammu. ¹² Ic tosia ieneŋ neŋgoc héri igucnec héfiŋ wamma hicŋianŋu. Waŋu méŋ imi icnéŋ waŋ énécmigic héfiŋ wamma kecanŋu. Waŋu tosia ieneŋ kurumeŋac héŋgaleŋ ama niŋac eŋaoc héfiŋ ic ésécnec wamma kecanŋu. Ac imi tohomuac séc imi eneŋ hia tohomu.

Yesunéŋ nambérac komoc komoc zéhiaru énécmiyec.

¹³ Waŋu Yesunéŋ méria orucginaiguc haima zéwelec énécmimac niŋ ic embac tosara ieneŋ nambérac komoc komoc onagicma hagic tohotoho ichéra ieneŋ qetali énécmima ac waŋ énécmigic. ¹⁴ Imuhuc waŋgic Yesunéŋ yomuhuc zéyec; Nambérac komoc komoc imi wai énécmigic nuac hagic, neŋ ménda héiéncmigic. Kurumeŋac héŋgaleŋ ama imi komoc komoc imuhucya ionac buŋa wanŋac. ¹⁵ Imuhuc zéma méria ionac orucginaiguc hai énécmimaguc baec imi waima keŋec.

Sac qeli sokiwa yan-dayaguc.

* 19:9: Kiwi méranéŋ ooya tosaraiguc; Kaiseroiguc opoczac tanec wanŋac.

16 Waŋu ninzu? Ic méjnén iwac muru hosuru hama yomuhuc qesimiyec; Kiwi ic, ni némac haka hiabia wamma kekec hémbénaŋa imi memaŋ. 17 Zéyu Yesunén yomuhuc zéyec; Némac niŋ haka hiabiawac qesinézaŋ? Hiabia wanzaŋc imi momacguc sac keczac. Waŋu gi kekec hémbénaŋaiguc keremmaŋ zé wanzaŋiguc imi hénac ac tohowésémaŋ. 18 Imuhuc zéyu zéyec; Némac hénac ac niŋac zézaŋ? Zéyu Yesunén melemma zéyec; Ic ménda qehumuwésémaŋ. Kaisero ménda wambésémaŋ. Kowu ménda mewésémaŋ. Héipuc ac ikora ménda zéwésémaŋ. 19 Neŋgoc maŋgocga eegira héiwésémaŋ. Waŋu geŋga siŋ niŋamuanzaŋ éséc nec alaga siŋ nimmiwésémaŋ. 20 Zéyu zéyec; Ni imi moczoŋ tohodacma kecanzua, imuac némacnéŋ méŋ nuac muru ménda sécgézac? 21 Imuhuc zéyu Yesunén ézéma zéyec; Gi solaŋanimaŋ zé kemma hinac iwawaiga imi haina boŋa megic soukiwa iminéŋ maqeqeya énécmiwésémaŋ. Imuhuc wanna kurumeniguc iwawai eeyaguc hegém mac. Waŋu geŋga imi hama ni méndac némbésémaŋ. 22 Imuhuc zéyu ac imi nimma ic merac imi hinac zéma soukiwaya yanda hemiyec imuac niŋ ewaya biriyu keŋec.

23 Keŋu Yesunén toho-toho ichéra énézéma zéyec;

Ni hélac nec énézézua, ic hinac yanda ginaguc ieneŋ kurumenac héngalen amaiguc kerembiŋ zé osimu. 24 Ni muŋguc énézézua, kamele yaŋnéŋ qodu kifañaguc kereŋkereŋa imi bénzéŋadac, néŋ ic hinac yanda ginagucnéŋ Anutuac héngalen amaiguc kereŋkereŋa imi osiosiya. 25 Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ieneŋ nimma bacgina kunene nec yandiyu zégic; Imuhuc waŋu mérénéŋ aŋgéŋ timimiawac séc wammac? 26 Zégic Yesunén inicma énézézec; Imi ic eneŋ memuac séc qahac, néŋ Anutuguc imi iwawai moczoŋ yanda medac medara. 27 Imuhuc zéyu Peteronén melemma zéyec; Ninzaŋ, nini méndac gémbiŋ zé iwawai moczoŋ waidariŋ, imuac némac iwawai késawiŋ? 28 Qesiyu Yesunén énézézec; Hélac nec énézézua, baec yomuac hainetec wawaŋa naléiguc Icac Naŋa imi eŋeya edamuya imuac ic kewu tataraguc tacmac imuaru méndac néŋanzu ini imi momac nec tatac 12 imuaru tacma Israé lac kisic 12 imi niŋgésima galengé énécmimu. 29 Waŋu mérénéŋ méŋ nuac qacnawac wamma amaya me dara munia me nauŋa me neŋgoc maŋgocya me merachéra me baec aiya waizaciguc imuhucya imi 100 imuac séc ogicma mema kekec hémbénaŋa imi mératéc memu. 30 Néŋ walac

wanžu ionarunec sasalanéj andia wammu. Wanžu andia wanžu ionarunec sasalanéj walac wammu.

20

Waij aiiguc ai meme imuac qeqaij ac.

1 Kurumenjac héngalen ama areja yanda imi ai miñina méjnéj waij aiyaiguc ai memu niñac ai ic énépésimañ zé siñunec yanda yacma keñec ésécnec.

2 Kemma ai meme momacguc imuac boña Denarion* momacguc eñac eñac énécmimañ zéyu ewa momac wanjic méli énécmiyu waij aiyaiguc kereñgic. 3 Wanžu siñunec 9 kilok séc wanžu nénnagémba sombenjiguc kemma ic tosara iniru eñ nanjic 4 yomuhuc énézéyec; Ini acguc nuac waij aiiguc kemma ai megic boña séhaiguc énécmimañ zéyu nimma kereñgic. 5 Wanžu 12 kilok zéma maria 3 kilok imuac séc imuaru muñguc kemma imuhuyanec wanjec.

6 Wanžu maria 5 kilok séc wanžu kemma iniru ic tosara muñguc ai qahac eñ nanjic yomuhuc énézéyec; Némac niñac kaiwe herec ai ménda mema eñ nanžu?

7 Zéyu melemma zégic; Méjnéj méj ai icac ménda nénépésizac. Zégic ini acguc nuac waij aiiguc kereñgic zéma énézéyu

kereñdacgic. 8 Ama siñima hayu ai miñinanéj hama galenjinga ézéma zéyec; Ai ic unuruna tetecgiaiguc hazu ionac murunec hénima ai boña énécmina keñkecma walac hazu ionac énécmina tecgémac. 9 Zéyec séc wanžu maria 5 kilok imuaru hagic ieneñ hama Denarion momacguc momacguc késagic. 10 Késagic walac walac hagic ieneñ hama hémma boñgina meemma nénécmiyu késawiñ zéma niñgic, néj ini imuhucyanec Denarion momacguc sac eñac eñac énécmiyu késagic. 11 Imuhuc késama ai miñinawac ñindic ñunduc ac zéma ac yomuhuc zémigic; 12 Anduguc hagic ieneñ kaiwe kiwa 1 aua sac ai mezu. Wanžu neneñ mia ai yéwéria ai meme momacgucac séc kaiwe geriwaiguc namma meziñ, néj ionac aigina boña imi nonac séc énécmizañ. 13 Imuhuc zégic ai miñinanéj ionarunec méj yomuhuc ézéyec; Ala Denarion momacguc niñac acnira ménda zikizic me? Ni késpedes méj ménda wanğenzua. 14 Imuac boñgawac mema kenna, andu hagic ionac aigina boña onac séciguc énécmimañ iminéj ewa siñna wanžac. 15 Nena iwawainanéj ewa siñnawac wammañac hena ménda hezac me? Hakana hiabia imi kicginanéj hémma nibupuc wanžu? 16 Suruc

* 20:2: Romawac soukiwa; ic méñac ai meme momacgucac ai boña imuac séha.

† 20:16: Kiwi méranéj ooya tosaraiguc; Sasala unuruyec, néj éréhécnéj méj añgé tiénécmiyec.

imuac séc andianéj walac wammu, wañu walacnéj andia wammu.†

Humuc igucnec yacy-acwac zéyu hatac haréwéc wañec.

17 Wañu Yesu imi Yerusalem kemmanj zé kemma hénaiguc tohotoho ichéra 12 enjacnec énépésima yomuhuc énézéma zéyec; 18 Ninzu, neñañ Yerusalem enziñ. Imuaru Icac Naña imi hofac oo ichécgina zéma héna acac kiwi ic ionac méraginaiguc opocgic ieneñ humucac buñawac zétecgé mimu. 19 Wañu zédesi wammima hihilocnéj qericma qema ic héngenja wéndaraiguc qegic humu-mac niñ ic enia ionac muru melenjmic kemmac. Wañu ai meme haréwéc wañu humuc igucnec yacmac.

Sebedeac ininjanéj nanjhérerawac niñac Yesu zéwelecmiyec.

20 Nalé imuaru Zebedajoac ininjanéj nanjhédera iriguc hama Yesuac muru sigémima iwawai ménj niñac welecmiyec. 21 Welecmiyu ézéma zéyec; Gi némac iwawai niñac wanzañ? Zéyu embac iminéj yomuhuc zéyec; Nuac nanjhércna yomi niñércmina guac héngalenj ama arenj yandaiguc ménjnéj héigaiguc ménjnéj kanagaiguc tac-maoc. 22 Imuhuc zéyu Yesunéj melemma zéyec;

Ini hénia ménda nimma imuhuc qesinézsu. Ni doku howuraguc nemanj zé wanzua imi iri hia nemaoc?‡ Zéyu zéyoc; Imi sécnira. 23 Zéyic Yesunéj zéyec; Imi hélacnec, iri doku howuraguc nemanj imi nemaoc, néj hénaiguc zéma kananaiguc tatara imi neñ niñérec mimiawac ménda henénzac. Tatac imi mérac méré manjocnanéj mézézénggé érécmiyec iorac buña wammac. 24 Imuhuc wañgic tohotoho ichéra 10 ieneñ ac imi nimma dara munia iorac niñgic biriyec. 25 Wañu Yesunéj unuruyu hagic énézéyec; Ic enia ionac galenjhécgina ieneñ sinjinawac galenngé énécmianzu. Wañu ic kuneñ hécgina ieneñ ic kewu wañ énécmianzu imi ini hia ninzu. 26 Néj sugginaiguc imi imuhuc qahac, néj onarunec ménjnéj ménj kuneñgina wammanj zéma sugginaiguc welenj qeque kecmac. 27 Wañu mérénéj ménj walac wammanj zé wanzaciguc welenj qeque icgina wammac. 28 Icac Naña imi welenj qemimu niñac ménda mayec, néj welenj qeénécmimanj zé mayec. Wañu eñeya kekecya ic embac sasala ionac énécmima doegina memañ zé mayec.

Kic hilic éréhéc mehiaru érécmiyec.

† 20:22: Kiwi méranéj ooya tosaraiguc; Doku naec haka wañ némmu imi wañ énécmigic hia naecmu?

29 Waṅu ieneṅ Yeriko ama areṅa yanda waima keṅgic imuaru tuṅ yanda Yesu méndacmima keṅgic. 30 Keṅgic, ninzu, kichilic ic éréhécnéṅ héna giṅgiṅaiguc tacma niṅic Yesu imi hama orogicma keṅu qacma zéyoc; Miṅ Kewunira Dawidiac qeli, wéséga niṅ nérécmima. 31 Imuhuc qaric, ic tuṅ ieneṅ ac geriwiguc waṅ érécmima qetali érécmima acgira qaimac niṅac ac waṅérémgic, néṅ iereṅ muṅguc yanda qacma zéyoc; Miṅ Kewunira, Dawidiac qeli, wéséga niṅnérécmima! 32 Qaric Yesu tilanzima namma ururuma zéyec; Iri némacac waṅ érécmimaṅ niṅac wanzaoc? 33 Qesi érécmiyu zéyoc; Miṅnira, niri kicnira hima hémbi niṅac wanzi. 34 Imuhuc zéyic Yesunéṅ ewa biric waṅ érécmima kicgira osiyu imuarunec kicgira hima Yesu méndaroc.

21

Yesu Yerusalem eṅu hérian memigic.

1 Yesu zéma tohotoho ichéra ieneṅ Yerusalem ho-suraiguc keṅgic nalé imuaru, Oliwa boṅaiguc Betfage ama areṅa taru imuaru keremma Yesunéṅ tohotoho ichérra éréhéc méli érécmima yomuhuc zéyec; 2 Iri eri wéségiraiguc ama areṅa taczac imuaru kemma nalé idacmuarunec doṅki méṅ merawaguc qatégit nanjic

iricmaoc. Iricma imi hualacma oragicma nuac muru hamaoc. 3 Waṅu méṅnéṅ ara méṅ érézémuiguc Miṅ Kewunéṅ imuac niṅac wanzac imuhuc zéyic imuarunec doṅki éréhéc imi méli érécmimac. 4 Waṅu imi moczoṅ kua meme ic méṅac ackuazéc yomuhuc zéyec imi hélaguc wammac niṅac imuhuc hicṅiyec; 5 Béracna Zion yomuhuc ézégic; Hénná! Ic kewuganéṅ guac hazac. Inéṅ gum bénzénzén wamma doṅki qahaiguc tacma hazac, doṅki merawa qahaiguc. 6 Waṅu tohotoho ic éréhéc iereṅ kemma Yesunéṅ érézézec séc waṅoc. 7 Wamma doṅki zéma merawa imi oragicma hayic séwi usugina imi iorac qacgiraiguc lémbécgic Yesu imuac qacgiraiguc tarec. 8 Waṅu ic embac tuṅ yandanéṅ malekugina het-ecgéma hénaiguc lémbécgic keṅec. Waṅu tosanéṅ ic hawa haréṅaguc imi kuma hénaiguc témbécgic. 9 Waṅu ic tuṅ yanda walac andu wammima keṅgic imi eneṅ yomuhuc zéma hérian haimigic; Ohec wahec! Dawidiac qelia! Ohec wahec! Mérianṅaguc, Miṅ Kewun-inawac qaraiguc hahaya! Ohec wahec, kurumeṅ ouac ouyaguc! 10 Waṅu hama Yerusalem kereṅu ama miṅina momac yanda ieneṅ aurima welicgéma qesima zégic; Ic yomi méréneṅ? 11 Qesigic ic tuṅ yandanéṅ

énézéma zégic; Yomi kua meme ic Yesu, Galilaia baec Nazarete ama arenja igucnec.

Yesunéh ocmuñiguc haka biria wañgic nesi énécmiyu madacgic.

12 Yesunéh ocmuñ téréyaiguc emma imuac sombenjiguc iwawai nénnagémbo wamma nanjic imi nesi énécmima soukiwa meamugic ionac zae zéma kembo nei haigic ionac tatic imi melenju madarec. 13 Imuhuc wamma yomuhuc énézéyec; Ac kiwi yomuhuc oyecac hezac; Nuac amana imi zéwelec welecac ama zému zéyec, néh ini imuhuc wañgic kowu nene ionac banec ésécnec wanzac.

14 Wañu kic hilic zéma ic puriña ienenj ocmuñ téréyaiguc iwaru hagic mehiaru énécmiyec. 15 Wañu hofac oo ic kiwahécgina zéma hena acac kiwi ic ienenj haka welic welicgia Yesunéh wañec imi zéma nambérac ienenj ocmuñ téréyaiguc qacma, Ohec wahec, Dawidiac qeli! zégic inicgic qerigina biriyec. 16 Wañu qesima zégic; Gi nambérac ienenj némac ac zézu imi hia ninzan? Imuhuc zégic, Ninzua zéma énézéyec; Ini imi ac yomuhuc hezac imi mén ménda oloñgic? Nambérac zéma namu nene ionac kuaginaiguc mepé qepési hai énécminec. 17 Imuhuc zémaguc wai énécmima ama arenja yanda deminajuc

imuacnec mama kemma Betania ama arenjaiguc kemma sinjia imuaru kerec.

Yesunéh fik ic saec ac wammiyu humuyec.

18 Sinjunc ama arenja yanda imuaru lilingéma kemmanj zé kemma henaiguc nene niñac wañec. 19 Imuhuc wamma héñu hena giñgiñaguc fik ic mén nanju imuaru kemma hocma hela mén qahac, néh haréña sac hémma fik ic imuac zéyec; Nalé tetcgia qahac guarunec hela mén ménda hicñimac. Imuhuc zéyu fik ic imi nalé imuarunec humuyec. 20 Tohotoho

ichéra ienenj haka imi hémma welicgéma zégic; Fik ic yomi dimuhuciguc focdac humuzac? 21 Zégic Yesunéh acgina melemma énézéyec; Ni hélacnec énézézua, ini ewa éréhéc ménda wamma ninzéhngému imi haka fik ic imiguc hicñiyec imuhucya sac qahac, néh baec boña yomuac niñ yacma kemma konduniguc hiñgacna zégic imi acguc hia hicñi énécmimac. 22 Ini zéwelec aiiguc iwawai imuac me imuac ninzéhngéma zéwelecgic imi moczon niñénécmiyu medacmu.

23 Wañu kenkecma Yesunéh ocmuñ téréyaiguc emma ackuazéc ku énécmima keru hofac oo ic kiwa hécgina zéma galen ienenj iwaru kemma yomuhuc zéma qesimigic; Gi némac kuc buñanéh ai imi meanzan? Mérénéñ kuc

buŋa imi géŋec? ²⁴ Zégic Yesunéŋ ac yomuhuc zéma melenéŋ énécmiyec; Ni acguc ac momacguc qesi énécmiwa nézégic nimmaguc neŋ imuhucyanec némac kuc buŋaguc ai yomi meanzua imi énézéman. ²⁵ Yohaneac doku naec haka imi dimuacnec hayec? Kurumenéŋ igunec me ic igucnec? Imuhuc zéma qesiyu ienenéŋ eŋawu ac yomuhuc eminiŋgic; Kurumenéŋ igunec hayec zéni némac niŋac ménda ninzéŋgé migic zémac. ²⁶ Waŋu ic embac ienenéŋ Yohaneac Anutuac kua meme ic zéma ninzéŋgéanzu imuac niŋ ic igucnec hayec zéwiŋ zéni ionac niŋac zénéŋnina hirizac. ²⁷ Imuhuc zéma Yesu yomuhuc ézégic; Ménda ninziŋ. Imuhuc zégic duŋa Yesunéŋ yomuhuc énézéyec; Ni imuhucyanec némac kuc buŋaguc iwawai yomi waŋanzua imi ménda énézéman.

Niŋ tohotoho hakawac qeqaiŋ ac zéyec.

²⁸ Ini dimuhuc ninzu? Ic ménéŋéŋ nanhéréra kerac, naŋa walac iwac kemma ézéyec; Naŋna gi erac kemma waiŋ ai mena. ²⁹ Imuhuc zéyu melemma zéyec; Ménda kemman. Imuhuc zémaguc duŋa ewaya melemma keŋec. ³⁰ Waŋu maŋgoc imi naŋa ménac muru kemma imuhucyanec ézéyec. Zéyu melemma zéyec; Maŋgocna hia kemman. Waŋu inéŋ

imuhuc zémaguc ménda keŋec. ³¹ Sucgiraiguc mérénéŋ maŋgocac ewa siŋ méndacma waŋec? Zéyu melemma zégic naŋa walac. Zégic Yesunéŋ énézéyec; Ni hélacnec énézéyua, takis meme ic zéma hena yanda embac enéŋ ini onogicma walac Anutuac héŋgaleŋ amaiguc keremmu. ³² Yohaneŋéŋ haka solaŋawac hena énézéman zé hayec. Waŋu ini ménda ninzéŋgéŋgic, néŋ takis meme zéma hena yanda embac enéŋ ninzéŋgéŋgic. Waŋu ini haka imi hémmaguc kileŋdac ewagina ménda melemma ménda ninzéŋgéŋgic.

Soukiwa ai ic biria

³³ Qeqaiŋ ac ménéŋ zéwa niŋgic; Ai miŋina ménéŋéŋ baec méniguc waiŋ ai medacma deméŋ meyu lelecgéyec. Waŋu waiŋ hélé dokuya memeyawac hogoc ménéŋ meyacgéma imuaru galeŋ meme ama héŋgeŋa lesu herec ménéŋ megic eŋec. Imuhuc wamma boŋ meme ai ic ionac méraginaiguc haima baec ménéŋ keŋec. ³⁴ Kemma keru hélé metocgémuac naléya ducŋiyu welenéŋ qeqe ichéra ienenéŋ hélé memu niŋac boŋa meme ai ic ionac muru méli énécmiyu keŋgic. ³⁵ Boŋa meme ai ic ienenéŋ welenéŋ qeqe ic énépésima ménéŋ humumia qegic, ménéŋ qehumugic, ménéŋ hocnéŋ héigic. ³⁶ Imuhuc waŋgic muŋguc welenéŋ qeqe ichéra zaŋgéŋgina

walac kenjic imi ogicma méli énécmiyu kenjic. Wañu séc imuhucyanec wañ énécmigic. ³⁷ Wañu tetecgiaiguc naña mélima yomuhuc zéyec; Ieneñ naña imi eeya héimimu. ³⁸ Wañu boña meme ai ic ieneñ naña hémma yomuhuc zéma eminiñ wañjic; Ic yomi kecma ai yomuac mératéc meme ic wammac imuac hagic qeni humuyu mératéc aya yomi neñaoc mewin. ³⁹ Imuhuc zéma wain ai igucnec késama héréma sénganjen hiñgacma qehumugic. ⁴⁰ Imuac nalé méñac wain ai miñinanén liliñgéma hamac imi boña meme ai ic imi dimuhuc wañ énécmimac? ⁴¹ Imuhuc zéyu melemma zégic; Ai ic biria imi humuc zérabéra mihicñi énécmima wain ai imi ai ic qacguc ai yawuñ nalé séc héla hianec haimimuac séc ionac méraginaiguc soukiwa niñac ai imi hai énécmimac. ⁴² Yesunén muñguc toroqema zéyec; Ini kiwi téréyaiguc ac méñ yomuhuc hezac imi ménda oloñanzu? Mericqe ic eneñ hoc méñ héñara mema gilicic kenkenja iminén ama imuac hoc oruha wañec. Haka imi Miñ Kewuac murunec hicñiyu kicninanén hénni welic welicgiaguc wanzac. ⁴³ Imuac niñac ni énézézua, Anutuac héngalén ama areña yanda imi méragina igucnec onagicma baera méñac ic embac héla mihicñimu ionac

méraginaiguc hai énécmiyu memu. ⁴⁴ Ic méñnéñ méñ hoc imuac qahaiguc mayu zéñgédacmac. Wañu hoc iminén ic méñac qahaiguc mayu qéséñu bororoña wammac.*

⁴⁵ Wañu hofac oo ic kiwahécgina zéma Farisaio ic ieneñ qeqain ac imi eñañ niñ imuhuc zéyec imi niñtegicgic. ⁴⁶ Wañu ieneñ imi hena méñ mihicñima Yesu késawin zé hochoc ai megic. Wañu ic embac ieneñ Yesu imi kua meme ic zéma nimmigic imuac niñac zéñéngina hiriyec.

22

Zammarén memeac qeqain ac.

¹ Yesunén acgina melemma muñguc qeqain ac wamma yomuhuc énézézec; ² Kuruménac héngalen ama areña yanda imi ic kewu méñnéñ nañawac zammarén aria wammizac ésécnec. ³ Zammarén ariacwac hamu niñac kiwi oénécmiyec imi onac unurugic hamu niñac welen qeqhéra méli énécmiyu kemma énézégic, néñ ieneñ hawin zé ménda wañjic. ⁴ Wañu welen qeqe tosara muñguc méli énécmima yomuhuc énézézec; Héihéré énécmiyi imi onac yomuhuc énézému; Niñzu! Ni mariawac nene yanda oma nuac buru-makao zéma beric yañ haléc yandaguc qe oma iwawai

* **21:44:** Kiwi méranén ooya tosaraiguc kemaña 44 yomi ménda hezac.

moczon zérénqérén wamma haidaczua imuac zammarén ariaciguc hagic. ⁵ Zéyu kemma énézégic, nén gezac qeqe ménda wamma méhnén aiyaguc kenju, méhnén nénnagémba ai niñac kenec. ⁶ Wañu tosara enen ic kewuac welen qeqehéra imi énépésima zédesi énécmima unuhumugic. ⁷ Imuhuc wañgic ic kewu iminén qeri biric nimma yaré ic tunja mén méli énécmiyu kemma sac nene ic imi unudacma ama arenjina kumugic zedarec. ⁸ Wañu welen qeqehéra énézéma zéyec; Zammarén aria imi bec mézézéngéwa hezac, nén ic unuruyi imi enen eeginaguc ménda wanzu. ⁹ Imuac hena séraiguc kemma ic embac mihicjimu séc unurugic zammarén ariacwac hamu. ¹⁰ Imuhuc zéyu welen qeqe ic enen henaiguc séc kemma ic embac hia me biria mihicji énécmigic séc onagicgic hagic. Hama tacma kenjic zammarén aria ama imi kuaya qeyec. ¹¹ Wañu ic kewunén ic embac hama tacgic imi inicman zé éréma hénu ic méhnén owo malekuya séha ménda haima hama tarec. ¹² Taru ézéyec; Ala gi némac niñac zammarén ariacwac maleku ménda héima hazan? Imuhuc qesimiyu ic imi ac mén zéman zé osiyec. ¹³ Wañu ic kewu iminén welen qeqe ic yomuhuc

énézéyec; Hena méria dércgéma sénganjen sinji tunumaniguc giligic, imuaru siacma zera kima tacmac. ¹⁴ Sasala unurugic, nén gési énécmima énépésimacac séha imi éréhécdac.

Takis haihaiyawac qe-siqesi ac.

¹⁵ Yesunén imuhuc zéyu tecgéyu Farisaio ic ienen amaginaiguc kemma azoroma acnéj simba mén dimuhuc meni kimac zéma niñarenjégic. ¹⁶ Niñarenj géma enen tohotoho ichécgina zéma Herodeac ichéra tosara momacnec méli énécmigic Yesuac hama zégic; Kiwi ic, gi imi ic héla, Anutuac haka imi hélacnec ku nénécmianzan. Gi ic inicman zé séwiginawac ménda hénganjan imuac ic enen me mamaya ionac kicginaiguc ewa éréhécdac ménda wañanzan. ¹⁷ Imuac efima zena ninni. Gen niñna Kisawac* takis haianziñ imi hena ac logizac me qahac? ¹⁸ Zégic Yesunén ionac qeri biric imi niñtegicma zéyec; Ikoc ic ini némac niñac acnéj simba menénzu? ¹⁹ Takis buñawac soukiwa mén nézéna hémba zéyec. Zéyu Denarion momacguc mema hagic. ²⁰ Wañu yomuhuc qesi énécmiyec; Yomi mérac ireha zéma némac kiwi ogic hezac? ²¹ Zéyu zégic; Kaisawac, imuhuc zégic énézéyec; Imuac Sisawac buña imi Sisa

* 22:17: Qac imuac hénia imi; Romawac ic kewu. Qac imuac hénia imi; Romawac ic kewu.

mima, Anutuac buŋa imi Anutu mimu. ²² Imuhuc zéyu ieneŋ welicgéma waima keŋgic.

Humuc igucnec yacyac imuac qesiŋesi ac.

²³ Ai meme imuaru Sadukaio ic humuc igucnec yacyac ménda hezac zéanžu imi eneŋ Yesuac muru hama yomuhuc qesimigic; ²⁴ Kiwi ic, Mosenéŋ yomuhuc nénézéyec; Ic mén nambéracya qahac humumac imi munianéŋ qawéra mema darawac buŋa qeli mihicŋimac. ²⁵ Waŋu sucninaiguc dac muna 7 kegcic dacginanéŋ embac mema nambéracya qahac kecma humuyu, iwac iniŋa munyawac mériaiguc opocma keŋec. ²⁶ Andia zéma andiawac andia imuhucyanec waŋgic keŋu 7 moczoŋ imuhuc wandacgic. ²⁷ Imuac tetecgiaiguc embac imi acguc imuhucyanec humuyec. ²⁸ Waŋu ieneŋ momac yanda embac imi megic imuac niŋ embac imi humuc igucnec yacyarawac naléyaiguc 7 ionac murunec mérac iniŋa wammac? ²⁹ Zégic Yesunéŋ yomuhuc melemma énézéyec; Ini kiwi téréya me Anutuac kuha imi ménda niŋasarima dindinaneŋ ménda niŋyacgézu. ³⁰ Humuc igucnec yacyarawac naléiguc imi ic me embac ménda meamumu. Imuaru imi zammareŋac buŋa qeénécimimia imi ménda hemac, néŋ kurumeŋac Anutuac kua meme uŋa ésécnec

kecmu. ³¹ Waŋu eneŋ humuc igucnec yacyarawac Anutunéŋ ac yomuhuc énézéyec imi ménda oloŋgic? ³² Ni Abarahamac Anutu, Isakawac Anutu, Yakopac Anutu zéyec imi ménda oloŋ héŋanžu? Anutu imi humuc ic ionac Anutu qahac, néŋ kic qeli ic ionac Anutu keczac. ³³ Ic tuŋ yanda ieneŋ Yesunéŋ imuhuc ku énécmiyu nimma welicgéigic.

Héna ac eŋeŋa.

³⁴ Yesunéŋ acnéŋ Sadukaio ic menéŋqe énécmiyu ara melemmuac séc qahac waŋec. Waŋu imuac surucya imi Farisaio ic ieneŋ nimma azorogic. ³⁵ Azoroma ionarunec héna acac kiwi ic mérnéŋ Yesu batucgé mima yomuhuc zéyec; ³⁶ Kiwi ic, héna ac sucginaiguc némac acnéŋ eŋeŋa wanzac? ³⁷ Zéyu Yesunéŋ yomuhuc ézéyec; Gi ewa qeriga moczoŋnec qeri uŋaga moczoŋnec zéma niniŋga moczoŋnec Miŋ Kewu Anutuga siŋa nimmiwésémaŋ. ³⁸ Héna ac iminéŋ walac walac wanzac. ³⁹ Séha imuhucyanec mén hezac imi yomuhuc; Gi geŋgac niŋac siŋniŋ waŋamuanzaŋ séc alagawac siŋniŋ wammiwésémaŋ. ⁴⁰ Héna ac éréhéc imuaru mia héna ac tosara moczoŋ zéma kua meme ic ionac ac moczoŋ imi koro koroyawac nanzac.

Dawidiac naŋa imuac qesiŋesi ac.

41 Farisaio ic azoroma kecgic Yesunéj yomuhuc qesi énécmiyec; 42 Ini Kristoac† dimuhuc niñanzu? Mérac qelia? Zéyu zégic; Dawidiac qelia. 43 Zégic Yesunéj énézéyec; Imuhuc wañu Dawidi i Uñanéj ézéyu dimuhuc niñac Kristoac, Miñ Kewuna zémima yomuhuc zéyec? 44 Miñ Kewunéj‡ nuac Miñ Kewuna ézéyec; Guac hazéchécga hénagawac duandiaiguc tocgo énécmidacba tecgémac nalé sura imuac séc gi hama héinaiguc tacbésémañ. 45 Dawidinéj Kristoac Miñ Kewuna zémiyeciguc némaciguc iwac qelia wammac? 46 Imuhuc zéyu ic ménéj ara ménéj ménda melenec. Wañu nalé imuarunec éréma emma ménéjnéj ménéj ac ménéj efima ménda qesimigic.

23

Yesunéj Moseac héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic aciguc onoprec.

1 Wañu Yesunéj ic tuñ zéma tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; 2 Héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic imi Moseac taticiguc tacanzu. 3 Imuac niñ ac zéanzu imi moczon nimma tohodacmu, néj wawañ memegina imi ménda méndacma wammu. Héna imi yomuhuc; Ienej ackuazéc imi kuanéj sac zéma ménda tohoanzu.

4 Wañu ienej hinac réwéria bisiqatéj wawañawac séc qahac imuhucya dérécgéma ic onac huaginaiguc haimaguc eñaac imi iwawai imuhucya meyacbiñ zé méragina merawa ménéj ménda haianzu. 5 Iwawai wañanzu imi moczon icnéj inicsoromu niñac sac wañanzu. Pakaginaiguc kiwi téréyawac katapaya meyandima zéwelecac niníj héiqeli qeliac susuria imi maleku ginaiguc horuacnec meyandima haianzu. 6 Wañu ariaciguc azoroma taticac ou walac taczac imuac siña nimma tocgotocgo amaiguc ic kiwawac taticac imuaru tacbiñ zé wañanzu. 7 Nénnagémba sombeniguc méra qeqe wañ énécmima kiwi ic zéénécmimu niñac wañanzu. 8 Wañu ini imi kiwi ic zéénécmimu ménda wammu. Kiwi icgina imi momacguc sac keczac. Ini imi moczon dacmuna wanzu. 9 Wañu baeciguc ic ménéj niñ mañgoc ménda zémimu. Onac mañgocgina imi momacguc sac kurumeniguc keczac. 10 Wañu galeñ zéénécmimu niñ ménda wammu. Galeñ momacguc sac keczac imi mia Kristo. 11 Onarunec kunenjananéj tosara ionac welen qeqe ic wammu. 12 Ménéjnéj ménéj eñeya niñac niñu eñu imi memamimac. Ménéjnéj ménéj eñeya niñac niñu mamac imi

† 22:42: Mesiawac. ‡ 22:44: Hebiraio aciguc; Yawenéj.

meemmimac.

13 Saecginaguc, ini hēna acac kiwi ic zēma Farisaio ic! Ini ikoc ic. Ic embac ionac kicginaiguc ini kurumenḡac hēngalen ama areḡa yandawac naguya imi hēzicgēma namma eḡaḡa mēnda keremma ic tosara kerembiḡ zē wanḡu imi imuhucyanec mēnda wai énécmigic kereḡanḡu. 14 (Mēnda

hezac.)* 15 Saecginaguc, ini hēna acac kiwi ic zēma Farisaio ic! Ini ikoc ic. Ini ewa qeri melenḡ melenḡ ic momacguc mihicḡiwiḡ zē baec zēma kondunḡ tiricma keḡanḡu, nēḡ mēḡnēḡ ewaya melenḡu wagicma mebirigic sécgina onogicma geric siawac buḡa wanḡanḡac. 16 Saecginaguc, ini ic kiwa, kicgina hilichilicgia! Ini yomuhuc zéanḡu; Ocmunḡiguc koroma zéselimuiguc hēla qahac wammac, nēḡ soukiwa goli ocmunḡiguc hezac imuaru koroma zéselimuiguc imi ac iminēḡ sipacgē énécmimac. 17 Ic qelaḡa zēma kic hilic ini! Némac iwawainēḡ kunēḡ wanḡac? Goli me goli météré mianḡac ocmunḡ imi mia? 18 Wanḡu mēḡ yomuhuc zéanḡu; Zaki téréyaiguc koroma zézé seli ac zéyu hēla qahac wammac, nēḡ zaki téréya qahaiguc haihaiya

sese imuac koroma zéseliyu ac iminēḡ sipacgémimac. 19 Kic hilic ini, némac iwawainēḡ kunēḡ wanḡac? Sese me sese météré mianḡac zaki téréya imi mia? 20 Imuac mēḡnēḡ zaki téréyaiguc koroma zéselimaciguc zaki téréya zēma iwawai moczonḡ imuac qahaiguc hezac imuac momacnec koroma zéselizac wammac. 21 Wanḡu mēḡnēḡ ocmunḡiguc koroma zéseliyec imi ocmunḡ zēma mēḡ ocmunḡiguc kecanḡac iorac muru koroma zéseliyec wanḡac. 22 Wanḡu mēḡnēḡ mēḡ kurumenḡiguc koroma zéselimac imi Anutuac tatak zēma imuac qahaiguc tacanḡac i acguc momacnec koroma zéselizac tanec wanḡac. 23 Saecginaguc, ikoc ic ini, hēna acac kiwi ic zēma Farisaio ic! Ini miḡsupe zēma zuazua hēnia hēnia imi mēndēḡgic méra éréhéc wanḡu imuacnec momacguc Miḡ Kewuac buḡa haianḡu. Wanḡu nēwécgeḡa hēna acac hēla yéwéria tosara, kekec solanḡa zēma goi héihéi zēma ninzēḡ ninzēḡ imi waidacgic. Wanḡu mēḡ nēwécgeḡawac tohoma mēḡ nēwécgeḡawac hēḡacya mēnda memuac heyec. 24 Ic kiwa, kicgina hilichilicgia! Ini gisic iwawai kaiwe momacguc kecma humumia imuhucya imi Anutuac gésima giligic keḡanḡu,

* 23:14: Kiwi méranēḡ ooya tosaraiguc yomuhuc ooyawac hezac; 23:14 Hēna acac kiwi ic zēma Farisaio ic, kic welenḡ wawaḡa ini! Ini malé ionac ama gericgina qécgēma kic welenḡ wamma zéwelecgina mehorugima zéanḡu. Imuac niḡac ini saecginaguc! Képésic ginawac bakia kunēḡ yanda melenḡ énécmimac.

néj kamele yaŋ kunéj yanda imuhucya imi eŋaoc hémbaoc wamma qécgέ énécmianzu. ²⁵ Saecginaguc ikoc ic, héná acac kiwi ic zéma Farisaio ic ini! Ini zéic sokoc séwéla sac zuacma imuac qeriaiguc imi hémbaoc zéma séwíac siŋ imi tigic kuaya qeanzac. ²⁶ Farisaio ic, kicgina hilichiligia! Ini sokoc zéma zéic imuac qeria imi walac zuacsorocgéna séwéla imuhucyanec lalacnec wammac. ²⁷ Saecginaguc ikoc ic, héná acac kiwi ic zéma Farisaio ic ini! Ini imi kic suaŋ mandéc ooya ésécnec séwéla imi hénsoroc sorocgia, néj qeriginaiguc ic humumia ionac sicgina zéma iwawai gizonŋ bazonŋ hénia hénianéj kuaya qema hezac. ²⁸ Ini imuhucyanec séwigananéj ic kicginaiguc solanjanima keczu, néj qerigina imi ikoc zéma héná ac logilogi imi koya qema hezac. ²⁹ Saecginaguc ikoc ic ini, héná acac kiwi ic zéma Farisaio ic! Ini kua meme ic ionac kic suaŋ meyacgéma ic solanŋa niŋqeli énécmimiawac iwawai imi hiabianec mezericma kumugic nananzac. ³⁰ Imuhuc wamma ini yomuhuc zéanzu; Yanda hécnina kecgcic nalé imuaru kecbiŋnec ienenŋ kua meme ic unugic toroqema méranina ménda énécmiwiŋnec. ³¹ Ini haka imuhuc wamma eŋaoc kua meme ic unuanŋic ionac

qelihécgina keczu imuac hénia imi kawéya qema zéasari amuzu. ³² Yanda hécgina képésic wanŋic imuac séciguc wanŋic kuaya qeyu! ³³ Mokoleŋ, qaté mokoleŋ imuac qeli ini, dimuhuc geric siawac buŋa zétecgé énécmimia imuacnec qiziziŋgéma ogicma kemmu? ³⁴ Imuac mia ni nenaoc onac muru kua meme ic zéma niŋtegic qinŋtegic ic zéma héná acac kiwi ic imi méli énécmiwa hagic ionarunec tosara unuhumugic tosara iciguc unuhumugic tosara tocgotocgo amaginaiguc kémbiŋnéj unuma tauŋ ménŋ igucnec tauŋ méŋu ununesi waŋ énécmima kemmu. ³⁵ Imuac niŋac ic solanŋa Abelac sac igucnec hénima éréma ocmuŋ téréya zéma zaki téréya sugiraiguc qegic humuyec Bakariaawac nanŋa Zarakiawac sac mayec nalé imuac suraiguc baeciguc sac solanŋa madarec imuac kitiwa moczonŋ onac muru liliŋgéma hamac. ³⁶ Ni hélacnec téngéj énézéwa, haka imuac bakia moczonŋ hicŋisai youmi onac muru liliŋgéma hamac. ³⁷ Yerusalem, Yerusalem, kua meme ic unuhumuma, méli énécmiyu hahaya imi hocnéj énérianzanŋ. Kuruc nenŋianéj merachéra qeŋgananéj tizozo énécmianzac ésécnec neŋ hatac dahec guac qelihécga tocgé énécmimanŋ zé wanŋi? Wanŋu ini imuac ewa siŋsiŋ ménda wanŋanŋic. ³⁸ Héŋgic

imuac niŋ amagina imi kisia wandaczac. ³⁹ Zéwa niŋgic, ini hocnémma keŋkecma keŋkecgic naléya ducŋiyu némma yomuhuc zému; Ohec wahec, Miŋninawac qaraiguc hahaya!

24

Ocmuŋ téréya imi kisi kiyoy wandacmac zéyec.

¹ Yesunéŋ ocmuŋ téréya igucnec mama keŋu tohotoho ichéra ieneŋ ocmuŋ téréya ézégic hémmac niŋac iwaru hagic. ² Imuhuc waŋgic inéŋ ac yomuhuc melemma énézéyec; Hélacnec énézéwa niŋgic; Ini iwawai imi moczoŋ hia hénzu? Waŋu kecma imi moczoŋ hézénégic madaru hoc méŋnéŋ hoc méŋac qahaiguc ménda hemac.

Nalé tetcgiawac asé ki-wiya.

³ Waŋu Yesunéŋ Oliwa ic baec boŋaiguc emma taru tohotoho ichéra eŋacnec élérnec hama zégic; Zéna ninni. Némac naléiguc haka imi hicŋimac. Waŋu guac hahagawac zéma baec yomuac nalé tetcgiawac séséc imi dimuhuc hicŋiyu hémbiŋ? ⁴ Imuhuc zégic Yesunéŋ yomuhuc énézéyec; Kecma méŋnéŋ ikoc ménda waŋ énécmimu niŋac galeŋ memu. ⁵ Ic sasalanéŋ nuac qacnaiguc hama Ni Kristo* mianéŋ zéma ic embac sasala

ikoc waŋ énécmimu. ⁶ Waŋu yaré hélawac suruc zéma imuac luhuc ac momacnec nimmu. Waŋu auriwu niŋac galeŋ mema kecmu. Iwawai imuhucya kileŋdac hicŋimacac hezac, néŋ imi tetcgia qahacnec. ⁷ Baec méŋac ic embac ieneŋ yacma baec méŋac ic embac hazéc waŋ énécmimu. Héngaleŋ ama méŋac ic embac ieneŋ yacma héngaleŋ ama méŋac ic embac hazéc waŋ énécmimu. Waŋu baera baeraiguc béti hicŋiyu naŋ memac. ⁸ Waŋu haka imi moczoŋ azi kikiyawac hénihénia. ⁹ Waŋu nalé imuaru ic embac eneŋ ini zérabéraiguc onopocma unuhumumu. Waŋu ini nuac qacna niŋac wamma baec séc ic embac eneŋ hazéc waŋ énécmimu. ¹⁰ Waŋu nalé imuaru ic embac sasalanéŋ manam batuciguc mama unumac. Waŋu eŋaoc hésa amaiguc opocamuma hazéc waŋamumu. ¹¹ Waŋu kua meme ic ikora sasala hicŋima ic embac sasala ikoc waŋ énécmimu. ¹² Waŋu hénac ac logilogi haka imi saiye ic embac sasala ionac goi héihéigina iminéŋ saŋgeŋ qedacmac. ¹³ Waŋu méŋnéŋ méŋ naŋseligiye tetcgia hayu késayu kecec hémbénaŋa kecmac. ¹⁴ Waŋu kurumeŋac héngaleŋ amawac buŋa suruc hiabia iminéŋ baec séc ic embac ionac muru zésaigic

* 24:5: Hebiraioc aciguc; Mesia imi halécnéŋ météré mimia.

kendacmaguc imuaru mia nalé tetcgia hamac.

Anutu zébiri qébiri wammimia.

¹⁵ Imuac niŋ ini kua meme ic Danielnéŋ zéyec séc Biria miŋina iwawai mebirianzac iminéŋ ocmuŋ téryaiguc naŋu hémma niŋtegicmu. (Olonzu ini hénia imi niŋ asarimu.)

¹⁶ Nalé imuaru Yuda baeciguc kecmu imi eneŋ baec boŋaiguc néŋgacdacmu.

¹⁷ Ménéŋéŋ mén ama qa-haiguc naŋkecmac imi iwawai ama qeriaiguc hezac imi memaŋ zé ménda mama emmac.

¹⁸ Waŋu ménéŋéŋ mén aiiguc kecmac imi maleku andiaiguc hezac imi memaŋ zéma ménda liliŋémac.

¹⁹ Nalé imuaru imi embac hériŋinaguc zéma namu gumu énécmianzu ionac muru yéwéri yanda hicŋi énécmima hemac.

²⁰ Ini zéwelecmigic, kia naléya me Sabata naléiguc haka imi hicŋiwac niŋac.

²¹ Némac niŋ nalé imuaru réwéri kuneŋ yanda hicŋimac. Réwéri imuhucya imi baec kurumeŋ zéyu hicŋiyec imuarunec éréma deguc mén ménda hicŋiyec. Waŋu imuac andiaiguc kecma muŋguc mén imuhucya ménda hicŋimac.

²² Waŋu nalé imi ménda mehotoŋiwacnec séwiguc ic moczoŋ humudacbunec. Waŋu gési énécmimia ionac niŋ wamma nalé imi meducŋimac.

²³ Waŋu

nalé imuaru ménéŋéŋ mén énézéma Héŋgic, Kristo† i you, me Kristo i erimi zégic, ménda ninzéŋgému.

²⁴ Kristo ikora zéma kua meme ic ikora sasala hicŋima séséc kuneŋ yanda zéma haka méréra memu. Waŋu wammuac séc waŋu gési énécmimia momacnec mesoho énécmiwiŋ zé batucgé énécmimu.

²⁵ Ninzu ni haka imi ménda hicŋiyunec walac énézézua.

²⁶ Imuac mia baec kisiaiguc Kristo hicŋima naŋzac zémuiguc ménda kemmu. Waŋu Kristo imi ama ménac qeriiguc taczac zégic imi acguc ménda ninzéŋgému.

²⁷ Piliticnéŋ néwéc Is iguc hicŋima néwécgeŋ Wes iguc kerezac ésécnec Icac Naŋawac hama hicŋi énécmimia imi tanec imuhucyanec wammac.

²⁸ Qamoc hezac imuaru kunta nei eneŋ tocgému.

Icac Naŋawac hahaya.

²⁹ Qenzeŋ manzeŋ yanda imi tecgémac nalé idacmuaru imi kaiwe siŋidéŋgéyu maso acguc asaha qahac wammac. Waŋu ménni sikilu kurumeŋ igucnec tecgéma madacgic kurumeŋac kuhanéŋ hir-imac.

³⁰ Nalé imuaru Icac Naŋawac sésécnéŋ kurumeŋiguc wininiyu hémmu. Nalé imuaru baera baera ic embac eneŋ siacma qacma namma Icac Naŋanéŋ kuc yanda zéma kiwi asahaguc hosusuiguc mayu

† 24:23: Mesia.

héndacmu. ³¹ Inéj témuj hétéj yandaguc kua meme uŋahéra méli énécmiyu hamu. Hama gési énécmimia imi kurumej néwéc néwéc baec waŋgoŋa kemboj qahac igucnec moczoj tocgé énécmimu.

Fik icac pakenj ac.

³² Fik icac séséc imi niŋareŋgému. Hawanéj dokuyaguc bébélacgia waŋu haréja hicŋiyu nalé geriwaguc ducŋizac imi niŋasarianzj. ³³ Imuhucyanec ini haka imuhucya imi hicŋiyu héndacma Icac Naŋa hosucginu hama naguiguc nanzac imi niŋtegicmu. ³⁴ Ni hélacnec énézézua. Hicŋisai youmi ménda qahac wandacmunec haka imi moczoj hicŋidacmac. ³⁵ Baec kurumej qahac wammac, néj nuac ackuazéc imi ménda qahac wammac.

Técina nimma kecbiŋac hezac.

³⁶ Waŋu imuac ai memeya zéma kaiwe kiwa imi ic ménénéj ménda ninzac. Kurumeŋac kua meme uŋa me Naŋa acguc ménda ninzac, néj Maŋgoc eŋeyanec sac ninzac. ³⁷ Icac Naŋawac hahaya imi Noawac naléiguc hicŋiyec ésécnec hicŋimac. ³⁸ Ic embac enej nene zéma waij doku nezéléléj wamma ic embac meamumanec kecgic doku qaoŋ hicŋiyu Noanéj zéiciguc eŋec. ³⁹ Ic embac enej ménda niŋasarimanec kecgic doku

qaoŋ luma kisaŋénécmima keŋec. Icac Naŋawac hahaya imi acguc imuac séciguc hicŋimac. ⁴⁰ Nalé imuaru ic éréhéc aiiguc keric ménj wagicma ménj waiyu tacmac. ⁴¹ Embac éréhéc hoc hi-laŋanéj héla qéséma taric ménj wagicma ménj waiyu tacmac. ⁴² Miŋ Kewuginanéj némac naléiguc[‡] hamac imi ini ménda ninzu imuac ini zenzenj qeli qeli kecmu. ⁴³ Ini hénia yomuhuc niŋanzu; Ama ménjac miŋinanéj némac naléiguc kowu nene enej hamu imi nimbacnec zenzenj qeli qeli keru ama imi ménda hézénjéwunec. ⁴⁴ Waŋu ini acguc zéréj qéréj wamma kecmu. Ini ménda nimmanec kecgic Icac Naŋanéj hamac.

Welenj qeŋe ic héla zéma ikora.

⁴⁵ Mérénéj welenj qeŋe solaŋa zéma niŋtegic qiŋtegencyaguc waŋu gésimiyu miŋinawac murunec amayawac hénia géséhéra énépésima naléya méndacma nene yaka méndéj énécmimac? ⁴⁶ Miŋinanéj hama welenj qeŋe ic imi haka imuhuc wamma keru hémmaciguc welenj qeŋe iwac muru mériaŋ hemimac. ⁴⁷ Ni hélacnec énézézua, imuhuc waŋu miŋinanéj iwawaiya moczoj welenj qeŋe iwac mériaiguc haimidacmac. ⁴⁸ Néj welenj qeŋe biria kecma qerianéj miŋna imi focdac ménda hamac zéma,

[‡] **24:42:** Me nalé kiwaiguc.

49 ai momachéra unuhéi wamma alahéra iniguc doku šeli nema kecmac imi 50 nalé méné ménda nimma kekera imuaru, waŋu kaiwe kiwa méné ménda niŋtegirec imuaru welen qeŋe iwac miŋinanéŋ hamac. 51 Hama elicémimaš ikoc ic ionac séciguc bakia melen miyu imuaru ewa biric wamma siacma zéra aric aric kima kecmac.

25

Embac buŋa qeénécmimia.

1 Kurumenŋac héngalen ama imi embac seraŋa méra éréhécnéŋ eu buŋagina mihičniwiŋ zé kifagina késama keŋgic ésécnec. 2 Waŋu ionac murunec embac seraŋa méra méné imi qelaŋa, waŋu embac seraŋa méra méné imi niŋtegic qinŋtegic ginaguc. 3 Qelaŋa ienen kifagina megic, néŋ dokuya ménda mema keŋgic. 4 Waŋu embac niŋtegic qinŋtegic ginaguc ienen imi kiruŋiguc dokuya tima kifaginaguc momacnec késama keŋgic. 5 Waŋu eu buŋagina imi naléya mehorugima éséŋ éséŋ hayu embac eneŋ moczoŋ gaunéŋ qéléléŋgé énécmiyu mama hegic. 6 Hegic sinji namuŋaiguc qac méné yomuhuc hičniyec; Héngic, eu buŋagina hazac! Focdac mama hama héihéremigic. 7 Imuhuc zégic embac seraŋa eneŋ moczoŋ qelima yacma

zéréŋ qéréŋ wamma kifagina mindiŋgic. 8 Waŋu qelaŋa ienen niŋtegic qinŋtegic ginaguc ionac yomuhuc énézégic; Kifanina imi békemaŋ zé wanzac imuac dokugina kisima méndéŋ nénécmigic. 9 Imuhuc zégic embac niŋtegic qinŋtegic ginaguc eneŋ yomuhuc melemma énézégic; Méndemma haini ménda sécgé nénécmiyu neŋaŋ moczoŋ osiwiŋ niŋac. Imuac ini qisicnec amaiguc kemma sécgina boŋ megic. 10 Imuhuc zégic ienen kifa dokuya boŋ mewiŋ zéma kemma kecgicnec suraiguc eu buŋa imi haréyu embac seraŋa zéréŋ qéréŋ wamma kecgic ienen eu buŋaginaguc momacnec zammaréŋ ariaciguc kereŋgic naguya héigic. 11 Imuac andiaiguc embac seraŋa tosara hama zégic; Miŋ Kewunina Miŋ Kewunina nagu imi aunénécmina. 12 Zégic zéyec; Hélacnec énézéwa niŋgic neŋ ini ménda niŋénécmizua. 13 Hénia imuac niŋ ini zenzen qeli qeli kecmu. Ini imi némac naléiguc icac naŋa hamac imuac kaiweya zéma kaiwe kiwa ménda ninzu.

Ai memeac sese Anutunéŋ ewa hiawac nénécmiyec.

14 Imi mia ic méŋnéŋ baec méŋu kemmaŋ zé welen qeŋe ichéra unuruma iwawaiya hai énécmiyec ésécnec. 15 Ai memeac sécginawac énécmima méŋac

imi goli soukiwa méra ménj, ménjac imi éréhéc, ménjac imi momacguc énécmima kenjec.

¹⁶ Méra ménj meyec inéj focdac kemma soukiwa iminéj iwawai boj mema nénnagémba ai mema méra ménjac séc mesaiyec. ¹⁷ Éréhéc meyec i acguc imuhucyanec wamma éréhécac séc mesaiyec.

¹⁸ Wanju momacguc meyec inéj kemma baec éséma miñinawac soukiwa imi musangéyu heyec. ¹⁹ Nalé horua tecgéyu welenj qe qe ionac miñinanénj lilingéma hama iniguc momacnec tacma aigina dimuhuc megic imuac hénia zé qesiniñ wajec.

²⁰ Méra ménj meyec inéj méra ménjac séc mesaima mema hama yomuhuc ézéyec; Miñ Kewu gi nuaru goli soukiwa méra ménj nénnec, hénna nej méra ménj muñguc mesaima mezua.

²¹ Imuhuc zéyu miñinanénj zéyec; Hiabia wajec, welenj qe qe hiabia zéma ic héla, gi ai komora imi hiabianec menec, imuac ni iwawai sasala haigémba guac miñga nuac ségiségiiguc toroqe néna. ²² Soukiwa éréhéc meyec i acguc hama zéyec miñna nuaru éréhéc nénnec, hénna you muñguc éréhécac séc mesaizua. ²³ Zéyu miñinanénj zéyec; Hiabianec wajec welenj qe qe hiabia zéma ic héla, gi ai komora hiabianec menec imuac nej iwawai sasala haigémba guac miñga nuac ségiségiiguc

toroqe néna. ²⁴ Wanju momacguc meyec inéj hama yomuhuc zéyec; Miñna gi imi ic selia, ménda himicma mema, ménda méndénj énécmima tocgoanzañ imi ni niñasariyi. ²⁵ Imuac zénéj hiri wamma kemma guac soukiwa imi baec qeriaiguc musangéwa heyec. Guac iwawaiga yomi hénna.

²⁶ Imuhuc zéyu miñinanénj melemma zéyec; Welenj qe qe biria mézé titigaguc, gi nuac ninna ménda himicma mema, ménda méndénj énécmima tocgoanzua tanec wajec?

²⁷ Imuhuc nin-neciguc gi nuac soukiwa imi kilendac hofi amaiguc hai-wajec ni lilingéma hama soukiwa nejgocya zéma sisia momacnec mewinec.

²⁸ Imuhuc zéyu tecgéyu ai ic kiwa yomuhuc ézéyec; Momacguc iwarunec wagicma méra éréhéc kesa keczac iwac mina. ²⁹ Iwawai hemimia inéj ménjac késayu kindindiña wammac. Wanju ménda hemimia inéj komodia hemiyec imi acguc wagiru qahac wandacmac. ³⁰ Welenj qe qe eñomia yomi sénganjenj siñi tunumaniguc nesigic hiñgacma imuaru ewa biric wamma siacma zéra aric aric kima kecmac.

Baera baera zégési énécmimac.

³¹ Icac Naña eñeya kiwi asahaguc kua meme uña moczoñ iniguc lilingéma hama eñeya tatak asahaguc imuaru tacmac. ³² Tacma baera baera ic embac hénia

hénia eneya kic ségériaiguc tocgé énécmima rama galejnén rama zéma noniñ gési énécmianzu ésécnec gési énécmiyu enac enac nammu. ³³ Gési énécmima rama imi héiyaiguc noniñ imi kanayaiguc onopocmac. ³⁴ Nalé imuaru ic kewunén héiyaiguc nanzu ionac yomuhuc énézémac; Nuac Manjocnawac mériañ énécmimia ini haréma héngalen ama areña yanda baec kurumen zéyu hicnyec nalé imuaru bec onac niñ wamma walac meyecac hezac imi mératéc késamu. ³⁵ Neñ yaka niñ humuwa gumu néngic. Wañu doku niñ humuwa doku hima néngic neyi. Wañu ic kian kecba héihéré néngic. ³⁶ Maleku niñac hocba maleku héinéngic. Hafi niyu néngalen wannéngic. Hésa amaiguc kecba hama néngic. ³⁷ Imuhuc zéyu ic embac solaña eney zégic; Miñ Kewu nini némac naléiguc gi yaka niñ humuna gémma gumugéñiñ? Némac naléiguc gi doku niñ humuna gémma doku hima géñiñ. ³⁸ Némac naléiguc gi ic kian kecna gémma héihéré géñiñ? Némac naléiguc gi maleku niñac hocna gémma maleku héigéñiñ? ³⁹ Némac naléiguc hafi giyec me hésa amaiguc tacna hagéñiñ? ⁴⁰ Imuhuc zégic ic kewunén melemma zémac; Ni hélacnec énézéwa niñgic, ini ninzén ninzén dacmuna hécna you nanzu ionarunec mamayagina

ménjac iwawai wammigic imi nuac wañgic tanec wanzac.

⁴¹ Wañu inéñ kanayaiguc nañgic ionac yomuhuc énézémac; Saecginaguc, ini wainémma Biria miñina zéma iwac kua meme uñahéra ionac niñac geric hémbénaña walac meyu heyecac hezac imuaru hiñgacgic. ⁴² Ni yaka niñ humuwa ini yaka mén ménda gumu néngic. Doku niñ humuwa ini doku mén ménda hima néngic. ⁴³ Ic kian kecba ménda héihéré néngic. Maleku niñac hocba maleku mén ménda héinéngic. Hafi niyec me hésa amaiguc tacba ménda hama néngic. ⁴⁴ Wañu ieney imuhucyanec melemma zému; Miñ Kewu némac naléiguc géñni yaka niñ humunec me doku niñ wannec me ic kian wamma hanec me séwi usu niñac wannec me yañ hafi giyec me hésa amaiguc tacna méra ménda géñiñ? ⁴⁵ Imuhuc zégic Ic kewunén yomuhuc melemma zémac; Ni hélacnec énézéwa, mamaya yomi ionarunec momacguc yomuac iwawai ménda wammigic imi mia nuac niñ ménda wañgic wanzac. ⁴⁶ Ini zérabéra tetcgia qahaciguc kerengic, ic solaña yomi eney kekec hémbénañaiguc keremmu.

26

*Yesu qehumuwiñ zé
sasañgiaiguc eminimma*

ninjarengéjic.

¹ Yesunéh ac imi moczon zédaru tecgéyu tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; ² Ini ninzu éséc nec ai meme éréhéc hama kenju nagu sacyaguc ogicma kenkenja imuac kendonj wammac. Wañu Icac Naña ic héngenja wéndaraiguc qemu ninjac wamma wai énécmimu. ³ Wañu nalé imuaru hofac oo ic enenja zéma ic embac ionac galeñ hécgina ienenj hofac oo ic kiwagina Kayafawac ama kewuyaiguc togégic. ⁴ Tocgéma ikoc wammima Yesu imi élénec késama qewiñ zéma sasañgiaiguc eminiñgic. ⁵ Eminimma yomuhuc zégic; Kendonj yandaiguc imuhuc ménda wambiñ, ic embac ienenj qewelonj qema qetali nénécmiwu ninjac.

Yesu Betania amaiguc halécnéñ naecmimia wañec.

⁶ Wañu Yesunéh Betania ama arenjaiguc séwi wizi ic zémimia Simonac amaiguc tarec. ⁷ Tacma nene neyu embac méñnéñ iwac muru kemma haléc héménja hiabia, boña yanda imi iwac oruhaiguc qocgéma naecmiyec. ⁸ Imuhuc wañu tohotoho ichéra ienenj héngic qerigina biriyu zégic; Némac ninjac imi enj audaczac? ⁹ Iminéh boña enenja mema ic maqeqeya énécmimacac séc wambacnec. ¹⁰ Imuhuc zégic Yesunéh bec niñtegicma yomuhuc énézéyec; Ini némac ninjac

embac zéhési wammizu? Embac imi iwawai hiabia wañ nénzac. ¹¹ Ic maqeqeya imi nalé séc iniguc kecmu, néñ ni mia nalé séc iniguc ménda kecmaj. ¹² Embac imi haléc héménja hiabia séwinaiguc qocgé némma humuwa téngénemmu imuac mia zéréñ qéréñ wañ nénzac. ¹³ Ni hélacnec énézézua, baecac qahaiguc imuac me imuac buña suruc hiabia yomi zéauma kemmu séc haka embac yominéh wanzac imi acguc énézégic niñqelimimu.

Yudanéh Yesu méraginaiguc opocmaj zé ewa momac wañec.

¹⁴ Nalé imuaru tohotoho ichéra 12 ionarunec méñ qara Yuda Kariot inéh hofac oo ic kiwa ionac muru kemma qesima énézéyec; ¹⁵ Ni Yesu méraginaiguc opocba némac iwawai némma. Imuhuc énézéyu ienenj soukiwa siliwa 30 migic. ¹⁶ Wañu ic imi nalé imuarunec Yesu méraginaiguc opocmaj zé naléyawac horec.

Nagu sacyaguc ogicma kenkenja imuac kendonjiguc momacnec tacgic.

¹⁷ Saméh yisya qahac imuac kendonj ducñiyu tohotoho ichéra enenj Seiyaiguc Yesu qesimima zégic; Nini deguc ama dimuaru nagu sacyaguc ogicma kenkenja kendonj imuac yaka omézézénj wañgémbiñ? ¹⁸ Imuhuc zégic yomuhuc énézéyec;

Ini ama arenj yandaiguc keremma ic méñac yomuhuc ézému; Kiwi icninanéñ yomuhuc zézac; Naléna ducñizac imuac niñ tohotoho ichécna iniguc nagu sacyaguc ogicma kenkenja imuac kendorj imi guac amaiguc tacmañ. ¹⁹ Wañu tohotoho ichéra enej Yesu zéyec séc nagu sacyaguc ogicma kenkenjawac kendorj imuac nene imi memézézéñ wañgic. ²⁰ Ama sinjiyu Yesu imi tohotoho ichéra 12 iniguc momacnec nene newiñ zé tacgic. ²¹ Nene nema tacma yomhuc énézézec; Ni hélacnec énézézua, onac murunec méñnéñ andé numac. ²² Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ieneñ ewa biric kuneñ yanda wamma enac enac qesimima kemma yomuhuc zégic; Miñ Kewu, hélacnec ni qahac, imi ni me? ²³ Wañu inéñ yomuhuc énézézec; Niguc momacnec zéiciguc yaka tindungézic inéñ mia andé numac. ²⁴ Icac Naña imi kiwi téréyaiguc ooyawac hezac séc kemmac, néñ Icac Naña andé qemac inéñ saecyaguc wammac. Ic imi ménda hicñiwacnec hia wambacnec. ²⁵ Imuhuc zéyu Yuda kecma Yesu andé qeyec inéñ yomuhuc melemma zéyec; Kiwi ic, hélacnec ni qahac, imi ni me? Imuhuc zéyu yomuhuc zéyec; Geñgaoc imuhuc zézañ.

Miñ Kewuac saméñ zéyu hénigec.

²⁶ Wañu yaka nema tacgic Yesu saméñ mema mozoc ac zéma méndémma tohotoho ichéra énécmima zéyec; Mema negic, yomi imi nuac séwi busuna. ²⁷ Imuhuc wammaguc sokoc mema ewa hia ac zéma énécmima zéyec; Ini moczorj yomi negic. ²⁸ Yomi sisipac acac sacna. Képésic wai énécmimañ zé ic embac sasala onac niñac pocgé énécmimia. ²⁹ Zéwa niñgic, ni deguc muarunec waiñ ic hésawac gocmia yomi muñguc ménda nema kecma nalé imuhucgeñ Mañgocnawac héñgaleñ ama areña yandaiguc iniguc waiñ qeliawac nemañ. ³⁰ Wañu mepé qepési legic méñ héigic tecgéyu yacma Oliwa baec boñaiguc kenjic.

Yesunéñ Petero bianac ara ézéma goro ac wammigec.

³¹ Wañu imuaru kemmanec Yesunéñ yomuhuc énézézec; Ac méñ yomuhuc ooyawac hezac; Ni rama galeñgina imi qewa rama tuña imi qeqelalañ qedacmu. Imuac niñ deguc sinjiya ini moczorj wainémma kendacmu. ³² Wañu humuc igucnec yacmaguc neñ mia kiwa meénécmima Galilaia baeciguc walac kemmañ. ³³ Imuhuc zéyu Petoronéñ ara melemma zéyec; Tosara enej moczorj waigémbu, néñ ni méndagucnec waigémmañ. ³⁴ Imuhuc zéyu Yesunéñ zéyec; Ni hélacnec gézézua, sinji yomuaru

kuruc ménda qarunec gi hatac haréwéc qaecgé némbésémaŋ. ³⁵ Imuhuc zéyu Petoronéh zéyec; Giguc humuwic zé hia humuwic, ni ménda qaecgé gémmaŋ. Inéh imuhuc zéyu tohotoho ichéra tosia moczoŋ imuhuyanec zédacgic.

Yesunéh Gesemane baec boŋaiguc zéwelerec.

³⁶ Imuhuc zéma kemma kisi ménŋ qara Gesemane imuaru keremma Yesunéh tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Ni eri kemma zéwelec wamma kecbanec ini yomuaru tackecmu.

³⁷ Imuhuc zéma Petero zéma Zebedaioac nanhéréra énépésima keŋec. Kemma niŋyéwérima ewa biric waŋec. ³⁸ Waŋu énézéma zéyec; Ewa qerinanéh humucac déciguc hosuc gémacac séc ewa biric kuneh yanda wanzac. Imuac ini you niguc kic qeli tacmu. ³⁹ Imuhuc zéma enjyaoc komodia ménŋ kemma mama sicgéyu kic ségéria baeciguc mayu yomuhuc zéma zéwelerec; Maŋgocna, hia wawaŋawac séc waŋu qenzenŋ manzenŋ sokoc yomi ni nogicma kemmac. Waŋu nuac siŋnawac qahac, néŋ geŋga siŋgawac séc wambésémaŋ. ⁴⁰ Waŋu imuacnec lilingéma tohotoho ichéra ionac hama iniru gau hekecgic Petero qesimima zéyec; Ini niguc kaiwe kiwa momacgucac séc zenzenŋ qeli qeli kecmuac séc qahac waŋec? ⁴¹ Manambatuciguc

maunuwac niŋac, kic qeli kecma zéwelec waŋgic. Ewa qeriginanéh efizac, néŋ séwiginanéh kuha qahac wanzac. ⁴² Imuhuc zémaguc muŋguc kemma yomuhuc zéweleru hatac éréhéc waŋec; Maŋgocna, qenzenŋ manzenŋac sokoc yomi ménda newaguc ménda nogicmacac hezaciguc, guac ewa siŋga seligimac. ⁴³ Waŋu lilingéma iniru kicgina yéwéria yanda waŋu gaugina hekecgic. ⁴⁴ Imuhuc inicma onopocma muŋguc kemma ac imuacnec zéma welerec. Weleru hatac haréwéc waŋec. ⁴⁵ Weleru tecgéyu lilingéma tohotoho ichéra ionac hama énézéyec; Ini gaugina hezunec? Héŋgic nalé bec ducŋiyu Icac Naŋa imi andé qema kápésic ic ionac méraginaiguc oporu emmac. ⁴⁶ Yacgic kenni! Andé qeqe icna you hazac.

Andé qemiyu Yesu késagic.

⁴⁷ Ac imuhuc énézémanec naŋu, tohotoho ichéra 12 ionarunec ménŋ, Yuda imi hayec. Waŋu i guc momacnec ic tuŋ yanda, hofac oo ic kiwa zéma galeŋ ienenŋ méli énécmigic tewi luacginaguc hagic. ⁴⁸ Waŋu andé qeqe ic iminéh séséc arenŋ mindiŋidacma bec yomuhuc énézéyu nimma hagic; Ic ménŋ kirc nemiwa imi mia zéma késamu. ⁴⁹ Waŋu ic imi focdac Yesuac muru hama Ohec wahec! Kiwi icna zéma kirc nemiyc. ⁵⁰ Imuhuc waŋu Yesunéh yomuhuc

ézéyec; Ala, néma haka wammañ zé hazañ haka imuac mia wambésémañ. Imuhuc zéyu ic hagic imi eney hama Yesu késagic. ⁵¹ Imuhuc wañgic Yesuguc nañgic ionarunec méñnéñ méramma souya kupenja igucnec héréma hofac oo ic kuneñac welen qeçeya méñac gezawa qeriru mayec. ⁵² Imuhuc wañu Yesunéñ zéyec; Souga kupenjaiguc haina hiñgaru. Méñnéñ méñ sougina hérému imi sou zéraiguc humudacmu. ⁵³ Ini niñgic neñ Mañgocna ézéwa degucdacmi kua meme uñahéra tuñ yanda 12 ogicma méli némmacac séc qahac wanzac me? ⁵⁴ Wañu neñ imuhuc wambinec, ackuazéc téréyanéñ imuhuc hicñimac zézac iminéñ dimuhuc héla héiwacnec? ⁵⁵ Imuhuc zéma ic tuñ ionac yomuhuc énézéyec; Ini némac niñac sac nene énépésianzu ésécnec legic tewiginaguc hama népésiwiñ zé wanzu? Ni kaiweya kaiweya ocmuñ téréyaiguc tacma ic embac ku énécmianji, wañu ini ménda népésigic. ⁵⁶ Wañu haka yomi kua meme ic ionac kiwi imi héla héimac niñac yomuhuc hicñizac. Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ieneñ moczoñ Yesu waimima néñgacdacgic.

Yesu hofac oo ic eñeñaginawac wésiaiguc nañec.

⁵⁷ Yesu késagic ieneñ héréma hofac oo ic

kuneñgina Kayafawac ama kewuyaiguc keñgic. Wañu imuaru mia héna acac kiwi ic zéma galen eney tocgéma tacgic. ⁵⁸ Wañu Peteronéñ andéginu Yesu lakec méndacmima hofac oo ic kuneñgina iwac demin qeriaiguc kereñec. Keremma demin galen ionac sugcinaiguc tetcgiaiguc dimuhuc wammimu imi hémmañ zé tarec. ⁵⁹ Wañu hofac oo ic kiwahécgina zéma ic kiwa moczoñ Yesu qehumuwiñ zé ikoc ac tosara qemuac séc méñ mihicñiwiñ zé hochoc ai megic. ⁶⁰ Wañu héipuc ic ikora sasala wéséginaguc hama nañgic, néñ ara méñ ménda mihicñigic. Wañu imuac andiaiguc ic éréhéc wéséginaguc hama nañoc. ⁶¹ Namma yomuhuc zéyoc; Ic yominéñ yomuhuc zéyec; Ni Anutuac ocmuñ téréya héwuratima ai meme haréwéc imuac qeriaiguc muñguc memizicgémañac séc. ⁶² Imuhuc zéyic nimma hofac oo ic kuneñ imi yacma Yesu qesimima zéyec; Ac bakia méñ ménda zéwésémañ? Hazéc wañgemma zézaoc ac imi némac ac? ⁶³ Qesiyu Yesu imi ara qaiyu nañu hofac oo ic kuneñinanéñ ézéma zéyec; Anutu kerecac keczac iwac qaciguc hélacnec zéselimaguc zéna ninni, Gi imi Anutuac Naña Kristo me qahac? ⁶⁴ Qesiyu Yesunéñ melemma zéyec; Geñ mia bec zézañ, wañu zéwa niñgic andiaiguc Icac Naña ni

imi Kuc buŋayaguc iwac méra héi igucnec tacma kurumeŋac hosusu qahaiguc namma hawa néndacmu. ⁶⁵ Imuhuc zéyu hofac oo ic kunenŋinanéŋ malekuya muzuracgéma zéyec; Ic yomi Anutu zébiri mizac, imuac némac niŋac muŋguc héipuc ic tosara mihicŋiwiŋ zé wambiŋ? Niŋzu, eneyaoc mia Anutu zébiri miyu nindaczu. ⁶⁶ Imuac ini dimuhuc niŋzu? Qesiyu ienené zégicnéŋ; Ic yomi humucac buŋa. ⁶⁷ Waŋu Yesuac kic ségériaiguc sépécgé héima méragina misicgéma qegic. Waŋu tosananéŋ nekaŋaiguc otoma zégic; ⁶⁸ Gi Kristo wanzaŋiguc zéhicŋina, mérénéŋ guzac?

Peteronéŋ Yesu qaecgé miyec.

⁶⁹ Nalé imuaru Petero imi deminŋ qeriaiguc tarec. Taru welenŋ qeŋe embac méŋnéŋ iwac muru hama zéyec; Gi acguc Galilaia ic Yesuguc kecneŋ. ⁷⁰ Waŋu inéŋ tacgic moczoŋ yanda ionac kicginaiguc qaecgéma zéyec; Gi némac arawac zézaŋ imi ni ménda niŋacgézua. ⁷¹ Imuhuc zéma saŋgulaŋaiguc keŋu embac méŋnéŋ hémma ic embac imuaru naŋgic imi énézéma zéyec; Ic yomi Nazarete ic Yesuguc kecaŋec. ⁷² Imuhuc zéyu Peteronéŋ muŋguc zéselima zéyec; Ni ic imi ménda niŋzua. ⁷³ Imuhuc zémaguc komora méŋ naŋu tosara imuaru naŋgic ienené

hosuru kemma Petero ézégic; Hélawac gi ionac areŋ igucnec, némac niŋ acgawac taneranéŋ zéhicŋi géznac. ⁷⁴ Imuhuc zégic inéŋ hénima saecgé amuma zéselima zéyec; Ni ic imi ménda nimmizua. Imuhuc zétecgéyu nalé idacmuaru kuruc qarec. ⁷⁵ Qaru Petero imi Yesunéŋ ac yomuhuc ézéyec imi niŋqeliyec; Kuruc ménda qarunec hatac haréwécac séc ni qaecgé némbésémaŋ. Imuhuc niŋqelima séŋgaŋgenŋ hiŋgacma siac howuc siac siarec.

27

Yesu Pilatoac muru wag-icma keŋgic.

¹ Ama ewiaiguc hofac oo ic kiwahécgina zéma galeŋ eneŋ ewa momac wamma Yesu humuciguc opochiŋ zé tocgéma eminiŋgic. ² Waŋu zétecgémaguc dérécgéma héréma kemma baec galeŋ Pilatoac méraiguc opocgic.

³ Nalé imuaru Yuda, Yesu andé qeyec inéŋ héŋu Yesu imi késpedesiraguc zéma zétecgégic niŋu ewaya liliŋgéyu nimbiri amuma siliwa soukiwa 30 imi hofac oo ic kiwahécgina zéma galeŋ ionac muru mema keŋec. ⁴ Kemma yomuhuc énézéyec; Ni ic késpedesic qahac iwac sac haima boŋa mema késpedesic waŋi. Imuhuc zéyu ienené imi nonac ai qahac geŋgaoc mindiŋina zégic. ⁵ Imuhuc zégic siliwa soukiwa imi giliyu ocmuŋ téréyaiguc

enḡ kemma enḡeya ewa sac neyec. ⁶ Waḡu hofac oo ic kiwa ieneḡ soukiwa imi medacma zégic; Soukiwa yomi imi sac boḡa, sokociguc haiwiḡ imi héna ac sigimac. ⁷ Imuhuc zéma ewa momac wamma soukiwa iminéḡ kewuc meme ic ménac baec ménḡ ic kianḡ ionac kicsuanḡ buḡawac boḡ megic. ⁸ Hénia imuac niḡac nalé imuacnec éréma hama deguc baec imuac Sac Baera zéanḡu. ⁹ Haka imuhuc hicḡiyu kua meme ic Yeremianéḡ zéyec ac yominéḡ hélaguc waḡec;✠ Israel ic eneḡ boḡawac zéyec siliwa soukiwa 30 imi mema ¹⁰ Miḡnanéḡ nézézec ésécnec kewuc meme ic ménac baec boḡa niḡac haimigic.

Pilatonéḡ Yesu qesimiyec.

¹¹ Waḡu Yesu imi Pilatoac kiwaiguc naḡu qesimima zéyec; Gi ta Yuda ic ionac ic kewu me? Imuhuc zéyu Yesunéḡ melemma zéyec; Geḡgaoc zézanḡ. ¹² Waḡu hofac oo ichécgina zéma galeḡ ieneḡ ac séwélaiguc haima zégic acgina ménda melenec. ¹³ Waḡu Pilatonéḡ qesimima zéyec; Gi hazéc waḡgémma héipuc ac sasala zézu imi ménda niḡzanḡ? ¹⁴ Zéyu ara ménac ménḡ, ac bakia ménḡ ménda zéyec. Imuhuc waḡu baec galeḡ imi kilenḡ welicgéyec.

Baraba me Yesu?

¹⁵ Kendonḡ séc baec galeḡ iminéḡ ic embac ionac ewa siḡ tohoma

hésa ic ménḡ hulacmiyu hiḡgacaḡec. ¹⁶ Waḡu nalé imuaru hésa ic ménḡ qara keḡkeḡa kerec, iwac qara imi Baraba. ¹⁷ Waḡu ic tocgodacma naḡic Pila-tonéḡ qesiénécmiyec; Mérac hulac énécmimanḡ niḡac wanḡu, Baraba me Yesu Kristo zéanḡu imi mia? ¹⁸ Ic imi Yuda ic ieneḡ Yesu enḡ nimbupuc wamma iwac muru opocgic imi niḡtegicma imuhuc qesiénécmiyec. ¹⁹ Waḡu Pilato imi zégési tatacyaiguc tacmanec keru iniḡanéḡ ac haima zéyec; Gi ic solaḡa iwac mia haka ménḡ ménda wammiwésémaḡ, ni deguc siḡia gau hémma iwac niḡac niḡyéwéri kunenḡ yanda mihicḡizua. ²⁰ Waḡu hofac oo ic kiwahécgina zéma galeḡ ieneḡ Baraba hulac énécmima Yesu qegic humumac niḡac ic embac tuḡaguc zéqafeḡ waḡ énécmima zégic. ²¹ Waḡu baec galeḡnéḡ muḡguc qesiénécmima zéyec; Sucgira igucnec mérac mia onac niḡ wamma hulacmimanḡ zé wanḡu? Zéyu zégic; Baraba! ²² Zégic Pilatonéḡ énézézec; Waḡu Yesu Kristo zémianḡu i deic wammimanḡ? Imuhuc zéyu moczonḡ zégic; Imi iciguc biriḡnéḡ qegic. ²³ Imuhuc zégic baec galeḡnéḡ muḡguc qesiénécmiyec; Némac kápésic niḡ? Imuhuc zéyu ieneḡ muḡguc yanda qac gigi-laḡgéma zégic; Iciguc qegic!

24 Imuhuc wanġic Pilatonéŋ mebélaċgé énécmimaŋ zé osiyec, néŋ nówécgeŋa qeweloŋnéŋ hénima yacmaŋ zé waŋu ic embac kicginaiguc dokuguc méria zuacma zéyec; Iwac sac kitiwa imi eŋaoc huamu. 25 Imuhuc zéyu, ic embac moczoŋ yanda melemma zégic; Iwac sac kitiwa imi melenŋa neŋaŋ zéma qelihécnina qacninaiguc eŋu. 26 Imuhuc wanġic Baraba imi ionac niŋ wamma hulacmima Yesu likuŋ zéragucnéŋ qegic iciguc gemu niŋac téŋgiŋ ic ionac méraginaiguc oporec.

Téŋgiŋ ic eneŋ Yesu zédesi wammigic.

27 Imuhuc waŋu baec galeŋac téŋgiŋ ichéra ieneŋ Yesu wagicma baec galeŋac ama kewuya imuac deminŋ qeriaiguc emma zégic téŋgiŋ ic moczoŋ iwac muru hama lelecgéma naŋgic. 28 Waŋu séwi usuya moczoŋ hetecgéma maleku pésianec mén hémigic hiŋgarec. 29 Hiŋgaru hésa waiyaguc imi misicgéma oruhaiguc haigic hiŋgarec. Waŋu uŋ qaulalea mén miyu méra héiyanéŋ késama naŋec. Imuhuc wammima wésiaiguc siminŋ héima zédesi wammima zégic; Ohec, Yuda ic ionac ic kewu! 30 Imuhuc wamma sépécgé hémima uŋ qaulalea imi wagicma iminéŋ oruhaiguc qegic. 31 Qema zédesi wammigic tecgéyu maleku pésiha imi

hetecgéma eŋeya séwi usu imi hémima iciguc qewinŋ zé wagicma keŋgic.

Yesu ic héŋgeŋa wéndaraiguc qegic.

32 Wagicma kemma hénaiġuc ic mén mihicŋigic qara Simon Kirene ama areŋ igucnec imi seliseli wammigic Yesuac ic héŋgeŋa wéndara wagicma huayec. 33 Waŋu kemma baec mén qara Golgota (Neŋaŋ aciguc oruc sic) imuaru keŋgic. 34 Kemma imuaru wainŋ doku selia howuraguc mesohoma Yesu gumuwinŋ zégic nenimma waiyec. 35 Waŋu iciguc biriŋnéŋ qegic naŋu malekuya imi sumbic néma méndémma késagic. 36 Waŋu mama tacma galeŋ memima kecgic. 37 Waŋu oruha hanecgeŋ héniaya yomuhuc ogic heyec; Yomi Yesu Yuda ic ionac ic kewu. 38 Waŋu Kowu nene ic éréhéc imi Yesuguc momacnec iciguc uruma mén imi ic héŋgeŋa wéndara méria héiigucgeŋ, mén imi ic héŋgeŋa wéndara méria kanaiguc geŋ urugic naŋoc. 39 Waŋu ic embac hénaiġuc imuaru keŋha wanġic imi eneŋ orucgina gilima zébiri migic. 40 Geŋ mia Anutuac ocmuŋ téréya hówuratima muŋguc ai meme haréwécac qeriaiguc memizicgémaŋ zénec. Gi Anutuac Naŋa wanŋaŋiguc metecgé amuma ic igucnec mana. 41 Waŋu hofac oo ichécgina ieneŋ acguc hénaiġuc acac kiwi ic zéma qeria

galeŋ iniguc momacnec imuhuyanec zébiri mima zégic. ⁴² Ic imi ic tosara aŋgégina tiénécmaŋec, néŋ eŋeya aŋgéŋa tiamumacac séc qahac wanzac. Inéŋ mia Israel ionac Ic Kewu wanzac, imuac ic igucnec mayu hémma ninzégé miwiŋ. ⁴³ Inéŋ Anutuac muru héima namma ni Anutuac Naŋa zéaŋec imuac waini inéŋ iwac ségiségi wanzaciguc metecgé mimac. ⁴⁴ Waŋu duŋa kowu ic éréhéc Yesuguc momacnec biriŋnéŋ iciguc urugic imi ereŋ imuhuyanec zébiri miyoc.

Yesu humuyec.

⁴⁵ Waŋu gau komoc waŋu baec yanda baec siŋidéŋgéma keŋkecma maria haréwéc waŋec. ⁴⁶ Waŋu kaiwe kiwa haréwéc imuaru Yesunéŋ kucnec qacma zéyec; Eli Eli lama sabaktani. Hénia imi Anutuna Anutuna némac niŋ wainénzaŋ? ⁴⁷ Waŋu imuaru naŋgic ionarunec tosananéŋ nimma zégic; Ic yomi Eliawac qaczac. ⁴⁸ Waŋu ionarunec méŋnéŋ nimma usuŋnec kemma konduŋ kagali méŋ mema waiŋ howuraiguc tinduŋgéma uŋ tasiaiguc haima Yesu gumuyec. ⁴⁹ Gumuyu tosananéŋ zégic waina Elianéŋ hama metecgémac me qahac imi hénni. ⁵⁰ Waŋu Yesu muŋguc kucnec qaru uŋaya waimiyec. ⁵¹ Waimiyu ocmuŋguc maleku nezic nezicgia yanda imi ounec

zuracgéma mama emu tecgéyu éréhécnec waŋoc. Waŋu naŋ meyu baec hiriyu hocnéŋ téma mayec. ⁵² Waŋu kic suaŋ hema keŋec imi kuaya aŋgéyu ic téréya becneŋ humugic ionarunec sasalanéŋ qelima yacgic. ⁵³ Waŋu Yesu imi humuc igucnec yaruguc ieneŋ kicsuaŋ igucnec éréma ama areŋa yanda téréyaiguc keremma ic sasala hicŋi énécmigic. ⁵⁴ Téŋŋiŋ ic galeŋgina zéma ichécgina Yesuac galeŋ naŋgic ieneŋ imi naŋ meyec imi zéma haka hicŋiyec imi hémma namma zénéŋgina kuneŋ yanda hiriyu zégic; Ic yomi hélacnec Anutuac naŋa kerec. ⁵⁵ Waŋu embac sasalanéŋ Galilianeŋ Yesu weneŋ qemima méndacmima hagic imi eneŋ lakecaru hémma naŋgic. ⁵⁶ Sugcinaiguc imi Maria Makdalanec zéma Maria méŋ Yakobo Yosefe iorac neŋgocgira zéma embac méŋ Zebedaioc naŋhérera iorac neŋgocgira momacnec kecgic.

Yesu kic suaŋiguc haigic.

⁵⁷ Ama mari waŋu Arimataia ama igucnec ic méŋ Yosefe zémimia hayec. Ic imi soukiwa zéma hinac yandayaguc, waŋu i acguc Yesuac tohotoho icya kerec. Qara imi Yosefe. ⁵⁸ Inéŋ hama Pilatoac kemma Yesuac qamoc imi néna zéma qesimiyu Pilatonéŋ mimuac

nij énézéc. ⁵⁹ Waŋu Yosefenéŋ qamoc imi mema kemma maleku lalaha qelianéŋ osoyec. ⁶⁰ Osoma eŋeya kic suaŋa qelia hociguc kifaŋa mihicŋima mézézéŋgéyu heyec imuaru haima hoc yanda mén qililingéyu kic suaŋ kuaya nezicgéyu waima keŋec. ⁶¹ Waŋu Maria Makdalanec zéma Maria mén ieren kic suaŋ imuaru kemma imuac néwécgeŋaiguc tacma héŋoc.

Kic suaŋ imi awima naŋgic.

⁶² Sabata naléyawac zéréŋqéréŋ naléya imi siŋima gianjiyu ai meme mén waŋec. Nalé imuaru hofac oo ichécgina zéma Farisaio ic azoroma Pilatoaru keŋgic. ⁶³ Kemma zégic; Miŋ Kewu, ic ikora imi qeli qeli kerec nalé imuaru yomuhuc zéyec imi niŋqelima ninziŋ; Ai meme haréwéc imuac andiaiguc humuc igucnec qelima yacmaŋ. ⁶⁴ Imuac zéna, kic suaŋ imuac ai meme haréwéc séc galeŋ memu. Tohotoho ichéra ieneŋ kemma qamoc imi kowu mema kemma inéŋ humuc igucnec qelima yarec zéma ic embac énézémuiguc imi manam batuc andiaiguc hicŋimac iminéŋ becneŋ hicŋiyec imi ogicbac niŋac. ⁶⁵ Imuhuc zégic Pilatonéŋ melemma zéyec; Onac muru galeŋ meme ic keczu imuac kemma kucginawac séc galeŋ mema nammu. ⁶⁶ Imuhuc zéyu ieneŋ eŋaŋ galeŋ meme icgina iniguc

kemba hoc hilaŋa asé kiwi haima galeŋgéŋic.

28

Yesu imi humuc igucnec qelima yarec.

¹ Sabata kendoŋ tecgéyu Sondaiguc ama gianjimaŋ zé waŋu Maria Makdalanec zéma Maria mén ieren kicsuaŋ hémbic zéma keŋoc. ² Keŋic naŋ yanda, naŋ geri-waguc meyu Miŋ Kewuni-nawac kua meme uŋanéŋ kurumeŋ igucnec mama kicsuaŋiguc hoc yanda imi qililingéyu keŋu imuac qahaiguc emma tarec. ³ Tanera imi qilitik asaha ésécneŋ, malekuya imi komboc ésécneŋ lalac lalac waŋec. ⁴ Waŋu galeŋ meme ic galeŋ mema naŋgic imi zénéŋgina hiriyu awacwalima ic humumia éséc wandacgic. ⁵ Waŋu kua meme uŋanéŋ embac érézéma zéyec; Iri imi bacgira ménda yandiyu, Yesu iciguc qegic iwac mia hocma hazaoc imi ni ninzua. ⁶ I you qahac, énézéc séc bec yaczac. Hama duŋa heyec imi héŋic. ⁷ Hémma foc tohotoho ichéra ionac kemba yomuhuc énézéma zémaoc; Yesu humuc igucnec yacma bec Galilaia baeciguc walac kenzac, imuaru kemba mihicŋi mimu. Gezac qézéŋ ac imuac mia érézéwa ninzaoc. ⁸ Imuhuc zéyu embac éréhéc imi zénéŋgira hirima heyunec ségiséginéŋ sécgé érécmiyu tohotoho ichéra énézéwic zé usuŋnec

keŋoc. ⁹ Imuhuc wamma keŋkeric Yesu eŋeyaoc hicŋi érécmiyec. Luae orac muru zéma érézényu iereŋ iwac muru kemma hénia selianec késama sicgémima mepési miyoc. ¹⁰ Imuhuc waŋic Yesunéŋ érézéma zéyec; Bacgira ménda yandiyu. Kemma dac munahécna Galilaia baeciguc kemmu niŋ énézémaoc. Imuaru mia ni némmu.

Galeŋ meme ic eneŋ suruc waŋ énécmigic.

¹¹ Embac éréhéc imi hénaiŋuc keŋicnec galeŋ meme ic tosanéŋ ama areŋa yandaiguc keremma haka hicŋiyec imi moczoŋ hofac oo ic kiwa éréhécgina érézédacgic. ¹² Héfac oo ic kiwa iereŋ galeŋ iniguc tocgéma eminimma galeŋ meme ic soukiwa eŋeŋa énécmima yomuhuc zégic; ¹³ Ini yomuhuc mia zému; Siŋiya gau heni tohotoho ichéra ieneŋ hama i kowu huama keŋgic. ¹⁴ Waŋu ac suruc iminéŋ baec galeŋac muru keŋu nimmaciguc imi neneŋ ewaya meni niŋu sécgémac. Imuac mia ini ewa goro ménda wammu. ¹⁵ Imuhuc zégic galeŋ meme ic imi soukiwa imi mema zéqindiŋi waŋ énécmigic séc zégic éréma deguc ac iminéŋ Yuda ic ionac muru saima hezacnec.

Tohotoho ichéra ai memu niŋac méli énécmiyec.

¹⁶ Waŋu tohotoho ichéra 11 imi Galilaia baeciguc

kemma baec boŋa mén Yesunéŋ énézéyec imuaru eŋgic. ¹⁷ Emma Yesu hémma mepésimigic, néŋ tosara imi niŋ éréhéc waŋgic. ¹⁸ Waŋu Yesu hosucginaiguc hama zéyec; Baec kurumeŋ imuac kuc buŋa imi moczoŋ néndac néndara wanzac. ¹⁹ Imuac ini kemma baera baera ic embac Maŋgoc zéma Naŋa zéma Uŋa téréya qacni-naiguc doku naec énécmima ²⁰ ackuazéc énézéyi imi moczoŋ ku énécmigic imuac séciguc kecma tohotoho ic wandacmu. Ninzu, ni iniguc nalé séc kecha nalé tetecgia hamac.

Mareko

Doku naec ic Yohanenénj Yesuac hénaya meyec.

¹ Anutuac Naŋa, Kristo Yesuac buŋa suruc hiabia imuac hénihéniya.

² Anutuac tiliŋ tiliŋ ic Yesaianénj yomuhuc oyec hezac; Ninna, neŋ ac welen qeqena méliwa, walac hama guac hénaya memac. ³ Ic ménj baec kisiyaiguc qaczac iwac ewa imi yomuhuc; Iwac hénaya megic, iwac hénaya héimindiŋigic kondona waŋu. ⁴ Oyec hezac imuac séc, Yohanenénj baec kisiyaiguc wininiyec. Winima Anutunénj ic embac késpedescina wai énécmimac niŋac ewa qeri melen melenjac ara zéau énécmima doku naec énécmiyec.

⁵ Waŋu Yuda baec séc zéma Yerusalemiguc tuŋ yanda kecgic ienenj moczoŋ iwaru kemma késpedescina zéaugic Yodan dokuiguc doku naec énécmiyec.

⁶ Yohane i maleku kamele yaŋ zuacnénnec meyacgéigic imi héima rikuna yaŋ séwéla néŋnec meyacgéigic imi kembaŋaiguc zikima gaoc zéma morombazecac dokuya nema kecaŋec. ⁷ Waŋu inénj yomuhuc zéma zéauyec; Andénaiguc hamac iwac kucyanénj ni nogiczac. Waŋu nidac imuhucyanénj sigéma iwac hénaya usuyawac hésaya hulacmaŋac séc qahac. ⁸ Ni

dokunénj naec énécmizua waŋu inénj hama Uŋa Téréyanénj naec énécmimac.

Yohanenénj Yesu doku naecmiyu Anutuac murunec héipuc ac ménj mayec.

⁹ Waŋu nalé ménj suraiguc Yesu Galilaia Nazarete ama areŋa waima hayu, Yohanenénj Yodan dokuiguc doku naecmiyec. ¹⁰ Waŋu doku igucnec éréyu imuarunec kurumenj aŋgéyu Uŋa imi kembo nei ésécnec wamma iwaru mayu héŋec. ¹¹ Waŋu kurumenj igucnec ac ménj yomuhuc mayec; Gi nuac Naŋna, guac muru ewana kunenj yanda hezac. Guac niŋ ewa qerinanénj ségiségi yanda wanzac.

Biria miŋinanénj Yesu batucgéyec.

¹² Waŋu nalé imuaru Uŋanénj Yesu wagiru baec kisiyaiguc keŋec. ¹³ Waŋu baec kisiyaiguc siŋi kaiwe 40 keru Biria miŋinanénj batucgéyec. Waŋu hasénj yaŋ iniguc keru kua meme uŋa enenj galenagé migic kerec.

Yesunénj aiya hénima tohotoho ichéra hénima énépésiyec.

¹⁴ Waŋu Yohane hésa amaiguc opocgic kerec. Imuac andiaiguc Yesunénj Anutuac buŋa suruc hiabia zéauma zéauma Galilaia baeciguc keŋec. ¹⁵ Waŋu inénj yomuhuc zéyec; Nalé imi ducniyu Anutuac héŋgalen ama areŋa yanda hosucginu hazac imuac ewa qerigina

melemma buña suruc hiabia imi ninzégégic.

¹⁶ Kecma Yesunéh Galilaia doku kondunj ginjña wagicma keñec. Keñu Simon zéma iwac munia Anderea ierenj ufigiria kondunjugic gilima nanjic irirec. Ic éréhéc dac muna imi lambéc héréhéré ic, imuac niñac ai imi mema keroc. ¹⁷ Wañu Yesunéh yomuhuc érézéma zéyec; Hama ni méndacnéñic ic embac héréhéré ai érécmiwa. ¹⁸ Zéyu imuarunec ierenj ufigira waima méndacmiyoc. ¹⁹ Wañu baec imuarunec komora ménj kemma Zebedaioac nanjhéera, Yakobo zéma munia Yohane iriru, ierenj zéiciguc ufigira qaligéma taroc. ²⁰ Taric nalé sosola qahac ururuyu, manjogcira Zebedaio zéma ai ic tosara énépésigic imi zéiciguc wai énécmima méndacmiyoc.

Yesunéh uña biria ménj ne-siyec.

²¹ Wañu ienenj Kafanaum ama areña yandaiguc keñgic. Kemma Yesunéh Sabata nalé téreya bec hayu tocgotocgo amaiguc emma ackuazéc ku énécmiyec. ²² Kuénécmiyu niñgic tanera imi hena acaç kiwi ic ésécnec qahac, néñ ic kuc buña yandayaguc ésécnec ku énécmiyec. Imuac niñ ic embac ienenj ac zézéyawac niñac welicgégic. ²³ Wañu nalé imuaru tocgotocgo amagina qeriaiguc ic uña

biriaguc ménj kerec. Wañu inéh yomuhuc zéma qarec; ²⁴ Yesu Nazarete ama areña igucnec, gi niniguc némac wammañ zé wanzañ? Gi nini mebiri nécnécmimanj zé hazañ? Ni ninzua gi méré, gi Anutuac ic téreya imi mia. ²⁵ Imuhuc zéyu Yesunéh ac geriwaguc zémima zéyec; Acga qaiyu ic iwarunec éréma kenna. ²⁶ Imuhuc zéyu uña birianéh ic hérékeñ héréha wammima qac birichiric qacma éréma keñec. ²⁷ Éréma keñu ic embac ienenj welicgéma eminiñ qeminiñ wamma zégic. Haka imi némac haka? Ku nénécmiyu ninni tanera ménj wanzac. Imi sac qahac, kuha eñeña, ic imi kuc buña yandayaguc. Uña biria ac énézéyu ienenj kuaya tohoanzu. ²⁸ Wañu iwac ac surucya imi Galilaia ama baec séc focdac sécgédarec.

Yesunéh ic embac sasala hénima mehiaru énécmiyec.

²⁹ Wañu tocgotocgo amagina waima kemma Yakobo zéma Yohane iriguc Simon zéma Anderea iorac amaiguc eñgic. ³⁰ Wañu Simon howuhaya séwi geric wammiyu heyec. Wañu Yesu amaiguc eñu foc ézégic. ³¹ Ézégic iwaru kemma mériaiguc késama méra miyu, séwi geric imi waimiyu yacma nene gumu énécmiyec. ³² Wañu kaiwe kiwa sima hiñgaru ama siñiyec. Siñiyu ic hafiginaguc zéma ic uña

biriaginaguc moczoŋ onag-
icma iwaru hagic. ³³ Waŋu
ama areŋa yanda imuac
hénaoriŋ moczoŋ nagu
kuayaiguc tocgédacgic.
³⁴ Waŋu inéŋ ic sasala hafi
hénia héniaiguc mehiaru
énécmiyec. Énécmima uŋa
biria sasala momacnec nesi
énécmiyu mama keŋgic.
Waŋu uŋa biria ieneŋ
héniaŋa niŋgic, imuac niŋ
héniaŋa ménda zéaumu niŋac
neuŋ héiéncmiyec.

*Yesunéŋ baec kisiaiguc
welerec.*

³⁵ Siŋunec yanda siŋi bakia
tarunec, Yesu imi yacma
hiŋgacma baec kisiaiguc
kemma welerec. ³⁶ Weleru
Simon zéma ic tosara i guc
kecgic ieneŋ Yesu hocma
keŋgic. ³⁷ Kemma mihicŋima
yomuhuc ézégic; Ic embac
moczoŋnec guac hocgémma
keczu. ³⁸ Imuhuc zégic
énézéma zéyec; Neŋaŋ
baec méŋu kenni. Kemma
tauŋ tosara hosuc ho-
suc hezac séc lelecgéwiŋ.
Lelecgéma imuaru mo-
macnec neŋ ackuazéc
zéaumaŋ. Ni imuac mia
mayi. ³⁹ Waŋu inéŋ Galilaia
ama séc lelecgéma tocgo-
tocgo amaya amayaiguc
ackuazéc énézéma ic embac
tosara uŋa biriagina nesi
énécmiyu mama keŋgic.

*Ic méŋ wizi seliaguc
mehiaruyec.*

⁴⁰ Waŋu ic méŋ wizi
seliagucnéŋ* iwaru hama

simiŋa héima welecma
yomuhuc ézéyec; Ninna
hia waŋu, hia mehiaru
némbésémaŋ. ⁴¹ Imuhuc
zéyu Yesunéŋ wésia kileŋ
waŋu méria suluma ic imi
osima yomuhuc ézéyec; Ni
imuac wanzua, hiaruna.
⁴² Imuhuc zéyu imuarunec
lepra wizi selia imi waimiyu
séwiya hia waŋec. ⁴³ Waŋu
imuarunec Yesunéŋ ic
imi mélima ac zézé selia
yomuhuc wammima zéyec;
⁴⁴ Ninzaŋ, gi imuac ac
suruc ic méŋ ménda
énézéwésémaŋ. Gi deguc ho-
fac oo ic iwac muru kemma
ézéna hémmac. Waŋu
Mosenéŋ ackuazéc zéyec
hezac ésécnec sese haimiyu
Anutu héfac omiyu hémma
ic eneŋ hafiga hiaruyec imi
niŋtegicmu. ⁴⁵ Waŋu ic inéŋ
kemma efefianec zéauyu
suruc imi sécgédacma keŋec.
Waŋu hénia imuac niŋ Yesu
imi tauŋ séc winiŋu ménda
kemma kecma séŋgaŋgeŋ
baec kisiaiguc kerec. Keru
kileŋdac ic embac ieneŋ
néwéc néwécnec iwac muru
hagic.

2

*Yesunéŋ puriŋ ic méŋ
mehiaruyec.*

¹ Waŋu ai meme tosara
tecgéyu Yesunéŋ muŋguc
Kafanaum ama areŋa
yandaiguc kemma ama
méŋiguc emma taru surucya
saima keŋec. ² Waŋu
sasalanéŋ tocgéma ama

* 1:40: Kiwi tosaraiguc; lepra wizi.

kuaya qema naguya mo-
 macnec hézicgégic titiṅa
 qahac waṅec. Waṅu inéṅ
 ackuazéc énézéyec. ³ Waṅu
 ic kemboṅ qahac ieneṅ
 ic héna méria humumia
 méṅ huama iwaru hagic.
⁴ Waṅu ic embac sasalanéṅ
 hézicgégic hosuraiguc kem-
 muac séc qahac waṅec.
 Imuac ama qahaiguc emma
 Yesu oruha igucnec ama
 bauya augic kifañja hicñiyu,
 imuacnec hehe duṅa ic héna
 méria humumia heyec imi
 haigic hiṅgarec. ⁵ Hiṅgaru
 Yesunéṅ ninzéh ninzéhina
 hémma ic héna méria hu-
 mumia yomuhuc ézéyec;
 Naṅ, kápésicga waigénzua.
⁶ Imuhuc zéyu héna acac
 kiwi ic tosara imuaru tacgic
 ieneṅ qeriginanéṅ yomuhuc
 niṅgic; ⁷ Ic imi dimuhuc
 niṅac ac imuhuc zézac?
 Miṅ Kewu zébiri qébiri
 wammizac! Anutu qahac
 waṅu, ic méréneṅ mia
 kápésicnina hia waiwacnec?
⁸ Imuhuc eminimma kec-
 gic Yesunéṅ qeri uṅayaiguc
 focdac niṅtegiema zéyec;
 Némac niṅ qeriginaiguc ac
 imuhucya zéniṅzu? ⁹ Ic héna
 méria humumia ézémaṅ
 zéma, némac acnéṅ efe-
 fia wammac? Kápésicga
 waigénzua ac iminéṅ efe-
 fia wammac me, Yacma
 hehega mema kenna, ac
 iminéṅ efefia wammac?
¹⁰ Icac Naṅa i baeciguc
 kápésicgina waimac niṅac
 kuc buṅaya yanda hemizac
 imi héṅtegiemu! Imuhuc
 zéma ic héna méria humu-

mia yomuhuc ézéyec; ¹¹ Ni
 gézézua, yacma hehe duṅa
 mema amagaiguc kenna.
¹² Imuhuc zéyu i imuarunec
 kicginaiguc yacma hehe
 duṅa mema keṅu ic ieneṅ
 welicgéma Anutu mepé
 qepési wammima zégic;
 Nini haka imuhucya ménda
 héṅañiṅ.

*Yesunéṅ soukiwa meme ic
 Lewi héihéré wammiyec.*

¹³ Waṅu Yesunéṅ méṅgucnec
 konduṅ giṅgiṅanec kemma
 keṅec. Keṅu ic embac
 tuṅagucnéṅ iwaru hagic
 ackuazéc ku énécmiyec.
¹⁴ Waṅu inéṅ imuacnec
 kemma Alfaioac naṅa Lewi
 soukiwa meme amaiguc
 taru hémma ézéyec; Hama
 méndacnéna imuhuc zéyu,
 inéṅ yacma méndacmima
 keṅec. ¹⁵ Waṅu Yesunéṅ
 Lewiac amaiguc emma
 tarec. Waṅu soukiwa
 meme zéma biria meme
 sasalanéṅ Yesu méndacmima
 keṅgic imuac niṅ ieneṅ
 Yesu zéma tohotoho ichéra
 iniguc momacnec tacma
 nene negic. ¹⁶ Waṅu
 Farisaio ic ionac héna
 acac kiwi ic tosara ieneṅ
 Yesu imi soukiwa meme
 zéma biria meme iniguc
 tacma nene neyu hémma
 tohotoho ichéra yomuhuc
 énézégic; Némac niṅac ic
 imi soukiwa meme zéma
 biria meme iniguc tacma
 nene nezac? ¹⁷ Imuhuc zégic
 nimma Yesunéṅ yomuhuc
 zéma énézéyec; Ic hafigina
 qahac ieneṅ mehiahiaru

ic niñac ménda wañanžu, nēj hafiginaguc ieneñ mia imuac wañanžu. Ni ic hiabia unurumañ zéma ménda mayi, nēj késpedesic ic unurumañ zéma mayi.

Yesuguc kecgic ieneñ nene waïma siacma welectmuac séc qahac.

¹⁸ Yohaneac tohotoho ichéra zéma Farisaio ic ieneñ nene zikima zéwelectma kecgic. Wañu ic tosara ieneñ Yesuaru hama yomuhuc qesimigic; Yohaneac tohotoho ichéra zéma Farisaio ic ionac tohotoho ichécgina ieneñ nene zikima Anutuaru welectma keczu. Wañu hénia némac niñac guac tohotoho ichécgina ini imuhuc ménda wanzu? ¹⁹ Zégic Yesunéñ yomuhuc énézéyec; Ic qañ tosara ic méñ embac memañ zé wanzac ic imiguc keczu ieneñ dimuhuc nene zikima zéwelect wammu? Ieneñ i guc momacnec keczunec nene zikima zéwelect wammuc séc qahac. ²⁰ Kecma ic embac mezac i késama kemmu nalé imuaru ieneñ nene zikima zéwelect wammu. ²¹ Méñnéñ méñ maleku walaha tegictegiraiguc maleku susuria qelia ménda haianzac. Imuhuc wambacnec maleku susuria qelianéñ wahala héréyu tegicma titiña yanda hicñimac. ²² Wañu méñnéñ méñ waiñ doku qelia yañ séwélanéñ gésé memeya wahalaiguc ménda tianzac. Imuhuc wambacnec waiñnéñ gésé

imi hézuracgéyu waiñ zéma gésé momacnec birimaoc. Imuac waiñ qelia imi gésé qeliaiguc tianzac.

Sabata nalé téréyawac Miñina Yesu.

²³ Sabata nalé téréya méñiguc Yesu zéma tohotoho ichéra ieneñ wit ai namuñaguc hénia komora méñ heyu imuacnec méndacma keñgic. Kemma tohotoho ichéra ieneñ héla momac momac méraginanéñ mericgic. ²⁴ Imuhuc wañgic Farisaio ic ieneñ Yesu yomuhuc ézégic; Inicna, némac niñ Sabata nalé téréyaiguc hénia ac logizu? ²⁵ Imuhuc zégic Yesunéñ melemma yomuhuc énézéyec; Dawidi zéma ichéra ieneñ nene niñ humuma imuaru haka wañgic imi ini ménda olomma niñanžu? ²⁶ Inéñ hofac oo ic ionac eñeñagina Abiata iwac ai meme naléyaiguc Anutuac ama qeriaiguc emma saméñ téréya Anutuac buña haihaiya imi mema neyec. Saméñ imi hofac oo ic ieneñ sac nemuac niñ zéénécmimia. Wañu inéñ ichéra momacnec énécmiyu negic. ²⁷ Wañu muñguc énézéyec; Sabata nalé téréya imi ic embac onac niñ wamma zéyu hicñiyec. Wañu Sabata nalé téréya niñac wamma ic embac ménda mihicñi énécmiyec. ²⁸ Imuac niñ Icac Naña imi Sabata imuac Miñina keczac.

3

Yesunéŋ Sabata nalé téréyaiguc ic ménŋ mehiaruyec.

¹ Waŋu inéŋ muŋguc tocgotocgo ama qeriaiguc eŋec. Eŋu imuaru ic méria sélec sélecgia ménŋ tarec. ² Waŋu ic tosanenéŋ Yesu aciguc opocbiŋ zé kápésira hocma kecaŋgic imuac niŋac Sabata nalé téréyaiguc ic imi mehiarumac me imuhuc zéma hosuraiguc galeŋ mema kecgic. ³ Kecgic inéŋ ic méria sélecgéyec i yomuhuc ézéyec; Yacma suginaiguc nanna. ⁴ Imuhuc zéma qesiénécmiyec; Némacnéŋ hénac ac séciguc? Sabata nalé téréyaiguc iwawai hiabia wambiŋ me iwawai biria wambiŋ? Kekec imi mehiaruwiŋ me qe-humuwiŋ? Imuhuc zéyu acgina qaiyec. ⁵ Acgina qaiyu inéŋ qeria biriyu hima iniru qeri seligina niŋac ewaya birima goro waŋu muŋguc ic imuac ézéyec; Méraga suluna. Waŋu suluyu méria hiaruyec. ⁶ Waŋu Farisaio ic ieneŋ séŋgaŋgeŋ hiŋgacma imuaru Herodeac ichéra iniguc tocgéma dimuhuc wamma qehumuwiŋ zéma sasaŋgiaiguc eminiŋgic.

Ic tuŋ yanda Yesu méndacmigic.

⁷ Imuhuc eminiŋgic Yesunéŋ tohotoho ichéra iniguc waima konduŋguc keŋgic. Waŋu Galilaia baec igucnec ic tuŋ yanda hama méndac énécmigic. ⁸ Waŋu Yuda, Yerusalem,

Idumea, zéma Yodan néwéc igucnec, waŋu Tiro zéma Sidon giŋgiŋgira igucnec ic tuŋ yanda ieneŋ Yesu kiwi memeyawac buŋa nimma iwaru harégic. ⁹ Waŋu ic tuŋ yandanéŋ haréma épépéŋgéma elicgémiwu niŋac tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; ³éic komoc ménŋ hosucnaiguc mambéc tacmac. ¹⁰ Imi mia inéŋ ic sasala mehiaru énécmiyu hafi wiziginagucnéŋ héfacgé amuma méragina suluma osiwiŋ zé waŋgic imuac niŋ imuhuc zéyec. ¹¹ Waŋu uŋa biriaginaguc ieneŋ i héŋgic séc hénayaiguc mama hema kucnec qacma yomuhuc zéaŋgic; Gi Anutuac Naŋa. ¹² Waŋu inéŋ héniaya ménda zéaumu niŋac qetali énécmiaŋec.

Yesunéŋ tohotoho ichéra 12 énépésiyec.

¹³ Waŋu baec boŋa méŋguc emma ichéra qerianéŋ énépésiaŋec ionac énézéyu iwaru hagic. ¹⁴ Hagic ic zaŋgégina 12 énépésima ai buŋa qeénécmiyec. Imi mia i guc nalé séc kecgic méliénémiyu ackuazéc zéaumu niŋac énépésiyec. ¹⁵ Waŋu kuc buŋa qeénécmiyu mema kuwi nesi énécmimu niŋac énépésiyec. ¹⁶ Ic 12 énépésiyec imi yomuhuc; Simon (Qara qelia Petero zémiyec), ¹⁷ Zebedaioc naŋa Yakobo, Yakoboac munaya Yohane, (Iorac

qacgira Boanege zéyec; Hénia imi parandaŋ naŋ héréra.)¹⁸ waŋu Anderea, Filipo, Batolomaio, Mataio, Toma, Alfaioac naŋa Yakobo, Tadaio, Kanaan ic Simon,*¹⁹ zéma Yuda Karioto, waŋu inéŋ kecma Yesu andé qeyec.

Kuha yanda imi dimuac-nec?

²⁰ Waŋu Yesunéŋ hama ama méŋac qeriaiguc eŋu ic tuŋ yandanéŋ méŋgucnec tocgégic. Imuac niŋac Yesu zéma tohotoho ichéra eŋacnec nene méŋ ne-muac séc qahac waŋec.²¹ Waŋu ic tosara ieneŋ Qeria sicsaoc wanzac imuhuc zégic sac taséhéra ieneŋ imi nimma késawiŋ zéma keŋgic.²² Waŋu hénac acac kiwi ic Yerusalem-nec mama hagic ieneŋ iwac niŋ yomuhuc zégic; Kuwic ionac kunéŋgina Beelzebunéŋ iwac qahaiguc eŋu iwac kucyanéŋ kuwic nesi énécmianzac.²³ Imuhuc zégic Yesunéŋ unuruma qelumbec ac yomuhuc zéma énézézec; Biria miŋinanéŋ dimuhuc Biria miŋina nes-imimac?²⁴ Ic kewu méŋac héŋgaleŋ ama areŋa yanda imi, imuac ichéranéŋ héndéŋ héndéŋ waŋ amuanzuiguc iwac héŋgaleŋ ama areŋa yanda imi hia ménda naŋselimac.²⁵ Waŋu ama méŋ imi imuac ic zéma iniŋ merahéra ieneŋ héndéŋ amuanzuiguc ama imi hia

ménda naŋselimac.²⁶ Waŋu Biria miŋinanéŋ yacma hazéc waŋamuma héndéŋ amuanzuiguc hia ménda naŋselimu, néŋ bec qahac wammu.²⁷ Waŋu ic méŋnéŋ walac ic kawali ménda ziki mimaguc amayaiguc emma hinaya wagicmacac séc qahac. Walac ic kawali imi zikimimaguc hinaya wagicma memac.²⁸ Ni hélacnec énézéwa, ic onaru kápésicgina zéma ac biria imi hia waiwaiya hezac.²⁹ Waŋu ic méŋnéŋ Uŋa Téréyawac zésure mimaciguc iwac kápésic imi waiwaiyawac séc ménda hezac. Kápésicya imi tetecgiya qahac hemacac hema kecmac.³⁰ Imi mia Yesuac niŋ, Inéŋ Qeriaiguc kuwic biria késa keczac, imuhuc zémigic ac imuhuc melemma énézézec.

Yesuac neŋgoc munahéra.

³¹ Waŋu neŋgoc munahéra harédacma ama sombeniguc namma ic méŋ méligic emma qarec.³² Qaru ic tuŋ yanda leclecgémima tacgic ieneŋ yomuhuc ézégic; Ninzaŋ, guac neŋgocga zéma munahécga ieneŋ gi gémbiŋ zé wanzu.³³ Imuhuc zégic inéŋ melemma yomuhuc énézézec; Mérénéŋ nuac neŋgoc munahécna wanzu?³⁴ Imuhuc zéma ic lelecgéma tacgic ionaru kic hima zéyec; Inicgic, nuac neŋgoc dac munahécna youmi taczu.³⁵ Méŋnéŋ méŋ Anutuac ackuazéc tohoanžu imi eneŋ

* **3:18:** Qara méŋ imi Simon Zelote; Zeloteac hénia imi seliseli.

mia nuac nauŋ munana zéma neŋgocna wanžu.

4

Anutuac héngaleŋ ama areŋa yanda imuac qelumbec ac.

¹ Waŋu Yesunéŋ kon-duŋ giŋgiŋaiguc muŋguc ackuazéc ku énécmimaŋ zé hénima zéyec. Zéyu ic tuŋ yanda iwaru haréma tocgégic. Imuac niŋ inéŋ zéic méniguc emma kon-duŋiguc tarec. Taru ic tuŋ yanda ieneŋ moczoŋ baeciguc tacgic. ² Waŋu inéŋ qelumbec ac zéma iwawai sasala ku énécmiyec. Waŋu ku énécmima yomuhuc zéyec; ³ Énézéwa niŋgic, ai ic ménéŋ iwawai gocmia himicmaŋ zé aiiguc keŋec. ⁴ Kemma qesayu, gocmia tosaraneŋ hénaiiguc mama héiyu nei eneŋ haréma nedacgic. ⁵ Waŋu gocmia tosaraneŋ hoc sira baec komocdia dac heheya imuaru héiyu qérawia focdac qema éréyec. Waŋu imuaru baec sasala ménda heyec.

⁶ Imuac niŋac zalianéŋ baec ménda késayacgéyu kaiwenéŋ éréma qeyu humuyec. ⁷ Waŋu gocmia tosaraneŋ ic hésa waiyaguc imuac qeriaiguc héiyu haséŋnéŋ yandima nezicgéyu héra ménda haiyec. ⁸ Waŋu gocmia tosaraneŋ baec halécyaguc imuaru héiyu qérawia éréma nézénagéma héra haiyu yandiyec. Yandiyu ménjac 30, ménjac 60,

zéma ménjac 100 mesaiyec. ⁹ Waŋu inéŋ toroqema zéyec; Ic mén gezewagucnéŋ ac imi niŋasarimac.

¹⁰ Waŋu ic embac opocma kendacgic eneyanec taru tohotoho ichéra zéma tosara lelecgémima tacgic ieneŋ qelumbec ac imuac hénia qesimigic. ¹¹ Qesimigic inéŋ énézéyec; Onac imi Anutuac héngaleŋ ama areŋa yanda imuac ac saŋa zéasari énécmianzua. Waŋu ic embac demin séŋganŋeŋaiguc keczu ionac imi iwawai moczoŋ qelumbec aciguc énézéanzua. ¹² Imuhuc wamba, hémmu waŋu hia ménda héntegicmu.

Nimmu waŋu hia ménda niŋtegicmu. Qahac waŋu ieneŋ ewa qerigina meleŋgic Anutunéŋ kápésicgina wai énécmiwacnec.

¹³ Waŋu Yesunéŋ yomuhuc zéma énézéyec; Qelumbec ac zézua imuac hénia ménda niŋzuiguc qelumbec ac sasala dimuhuc hia niŋtecgicmu? ¹⁴ Ai icnéŋ gocmia qesazac imi Anutuac ackuazéc. ¹⁵ Gocmia tosara hénaiiguc héiyec sécyu imi yomuhuc; Ackuazéc niŋgic Biria miŋinanéŋ foc haréma qerigina igucnec mema néŋgacanzac. ¹⁶ Waŋu gocmia tosara hoc sir-aiguc héiyec imuac sécyu imi yomuhuc; Ackuazéc nimma ségiségi wamma focdac késaanžu. ¹⁷ Waŋu qeriginaiguc zalia ménda hiŋjac késa yacgéyu nalé hotoŋa dac mema kecma

ackuažéc imuac niŋac manam batuc me hazéc mihicŋima focdac bélacgéma waianzu. ¹⁸ Waŋu gocmia ic hésa waiyaguc imuac qerigaiguc héiyec imuhucyanéŋ ackuažéc ninzu, ¹⁹ néŋ baecac niŋyéwécya, hinawac iwawai ikora zéma iwawai hénia héniaiwac siŋginanéŋ qeriginaiguc hiŋgacma ackuažéc imi héihumuyu héla ménda haianzac. ²⁰ Waŋu gocmia baec halécyaiguc héiyec imuhucyanéŋ ackuažéc nimma késama héla 30, 60, zéma 100 imuhuc mesaima haianzu.

²¹ Inéŋ muŋguc énézéma zéyec; Kifa imi kuzi me tatac duandiaiguc haiwiŋ zé mema haanzu? Imi zae qahaiguc ménda haianzu me? ²² Iwawai sasaŋgiaiguc hezac imi augic wininimacac musaŋgéyec. Waŋu iwawai sasaŋgiaiguc hezac imi augic hémmuac musaŋgéyec. ²³ Ic méŋ gezawagucnéŋ ac imi niŋasarimac.

²⁴ Waŋu inéŋ ac toroqema yomuhuc zéyec; Ini ac niŋanzu imi niŋésimu. Eŋaoc ic embac ac néndéŋgé énécmima zéanzu imuac bakia sécyá liliŋgéyu nimmu. Waŋu imi sac qahac muŋguc toroqema énécmimac. ²⁵ Méŋ iwawai hemizac inéŋ méŋ muŋguc memac. Waŋu méŋ ménda hemizaciguc imi komocdia dac hemizac imi wagiru qahac wammac.

²⁶ Inéŋ muŋguc toroqema zéyec; Anutuac héŋgaleŋ

ama areŋa yanda imi yomuhuc; Ic méŋnéŋ baec aiiguc iwawai gocmia qesaanzac. ²⁷ Qesama siŋi kaiwe heyac waŋu gocmia imi nézéŋgéma éréanzac. Waŋu imuac hénia imi ménda niŋanzac. ²⁸ Baec i eneyaocnec héla mihicŋianzac. Waŋu walac qérawia, andiaiguc merawa, andiaiguc héla haianzac. ²⁹ Waŋu kecma héla waziyu imuarunec kuma héla meanzac. Imi mia héla memeyawac naléya ducŋiyu imuhuc waŋanzac.

³⁰ Waŋu muŋguc toroqema zéyec; Anutuac héŋgaleŋ ama areŋa yanda imi dimuhuc éséc zéwa sécgémac? Zéasarimaŋ zé qelumbec ac dimuhucya zémaŋ? ³¹ Anutuac héŋgaleŋ ama areŋa yanda imi saiwa ic gocmia imuhucya ésécnec. Baeciguc himicanzu imi komodia soroc. Ic gocmia tosara ionac mamayagina. ³² Waŋu baeciguc haini, hicŋi yandima icya icya hezu imi moczoŋ onogicma ic yanda wammac. Waŋu nei sawaiguc keczu ieneŋ haréma ic imuac amiaiguc haecgina hia haimu.

³³ Yesunéŋ hia niŋasarimuac sécyawac qelumbec ac sasala zéma ackuažéc énézéyec. ³⁴ Waŋu inéŋ ic embac ackuažéc énézémaŋ zé qelumbec aciguc sac zéma énézéaŋec. Waŋu tohotoho ichéra iniguc sac eŋacnec kecma qelumbec ac imuac

héniaya moczoŋ zéasari
énécmiaŋec.

*Luhuc yandanéŋ Yesuac
kuaya tohoynec.*

³⁵ Waŋu kaiwe imuarunec
ama mari waŋu, toho-
toho ichéra yomuhuc
énézéyec; Neŋaŋ konduŋ
néwécgeŋiguc kerenni.
³⁶ Imuhuc zéyu, tohotoho
ichéra ieneŋ ic tuŋ yanda
ini méli énécmigic, Yesu bec
zéiciguc emma taru, emma
wagicma keŋgic. Keŋgic
zéic tosara momacnec i
guc keŋgic. ³⁷ Keŋkecgic,
luhuc kuneŋ yanda méŋnéŋ
haréma qeyu, sirinéŋ zéic
qeriaiguc hiŋgacma kuaya
qemaŋ zé waŋec. ³⁸ Waŋu
Yesu eŋeya imi zéic andi-
aiguc gau heyec. Waŋu toho-
toho ichéra ieneŋ mindima
yomuhuc ézégic; Kiwi ic
nini humuwiŋ zé wanzinŋ
imuac gi ewa éréhéc ménda
wanzaŋ? ³⁹ Imuhuc zégic
inéŋ yacma luhuc ac zémima
konduŋ yomuhuc ézéyec; Gi
néŋ qema hena. Imuhuc
zéyu luhucnéŋ tecgéyu sir-
inéŋ néŋ qeyec. ⁴⁰ Waŋu inéŋ
tohotoho ichéra yomuhuc
énézéyec; Ini némac niŋac
zénéŋgina imuhuc hirizac?
Ini ninzéŋ ninzéŋgina méŋ
ménda késa keczu? ⁴¹ Waŋu
ieneŋ zénéŋgina kileŋ hiriyu
eminiŋ qeminiŋ wamma
yomuhuc zégic; Ic imi némac
ic waŋu luhuc zéma konduŋ
iereŋ kuaya tohozaoc?

5

*Yesunéŋ ic uŋa biriayaguc
méŋ mehiaruyec.*

¹ Waŋu ieneŋ konduŋ qer-
icma néwécgeŋ Gerasa* bae-
ciguc kereŋgic. ² Keremma
Yesunéŋ zéic igucnec mayu,
imuaru ic méŋ uŋa biri-
ayagucnéŋ kic suaŋ na-
muŋa igucnec haréyu mi-
hicŋiyec. ³ Ic iminéŋ kic
suaŋ namuŋaiguc heyac
wamma kecaŋec. Waŋu
méŋnéŋ méŋ zikimimacac
séc ménda waŋec. Waŋu
inéŋ seŋ hésa momac-
nec kileŋdac metecgéaŋec.
⁴ Hatac sasala seŋ hésanéŋ
dérécgéma iwawai yéwéria
héna mériaiguc zikigic qe-
riaŋec. Waŋu méŋnéŋ hia
meselimiyu bénzéŋ tac-
macac séc qahac waŋaŋec.
⁵ Waŋu sinji kaiwe séc
kic suaŋ namuŋaiguc me
baec tewac tewaraiguc
kecma qacma hocnéŋ
héricamuŋaŋec. ⁶ Waŋu ic
inéŋ Yesu lakecnec hémma
usuŋnec hama wéséyaiguc
simiŋ héimiyec. ⁷ Imuhuc
wamma inéŋ selianec qacma
zéyec; Anutu, Eŋeŋa yan-
dawac Naŋa Yesu, gi zéma
ni imi nekac nekac, Anutuac
qaraiguc meseli gémba
ménda mebiri némbésémaŋ.
⁸ Imi mia Yesunéŋ bec,
Uŋa biria, gi ic iwarunec
éréma kenna, imuhuc
ézéma zéyec imuac niŋac
imuhuc welerec. ⁹ Weleru
qesimiyec, Qacga méré?
Qesiyu melemma zéyec;

* 5:1: Qara méŋ; Gadara (Mat 8:28)

Nini sasalanéj keczij imuac niñac qacna imi yaré ic tuña zéanzua. ¹⁰ Imuhuc zéma seli seli wamma baec imuarunec ménda nesi énécmiyu kemmu niñ zéwelerec.

¹¹ Wañu tewac tewara maréñaguc beric sasala yanda hosuru kecgic.

¹² Wañu kuwic ieneñ seli seli wamma Yesu welec migic, Beric ionaru méli nénécmína kembiñ, wai nénécmína kemma ionac qeriginaiguc hiñgacbiñ. ¹³ Zégic inéñ hia zéma wai énécmiyu uña biria ieneñ ic iwarunec éréma kemma beric qeriginaiguc hiñgacgic. Hiñgacgic beric ieneñ usujnec kemma siaiguc hiñgacma konduj qeriaiguc hiñgacdagic. Beric tuñaguc qétégina 2,000 ieneñ konduj dokunéñ hoturu énécmiyu wésésé unudarec.

¹⁴ Unudaru beric galeñ ieneñ néñgacma kemma ic tosara ama areña yanda me ama areña komoraiguc kecgic ionac suruc wañ énécmigic ic ieneñ haka hicñiyec imi hémbiñ zéma hagic. ¹⁵ Hama Yesuac muru harédacma ic yaré ic tuñanéñ késa kerec imi héñgic hiaruma malekuya héima taru zénéñgina hiriyec. ¹⁶ Wañu haka héñgic ieneñ ic uña biriayaguc kerec iwaru haka imi dimuhuc hicñiyec imuac ac suruc énézéma bericac ac suruc imi momacnec énézégic.

¹⁷ Zégic ic eneñ Yesu baecgina waima kemmac niñac hénima welecmigic.

¹⁸ Welecmigic Yesu zéiciguc enu ic uña biriayaguc kerec inéñ méndacmima kemman zé welecmiyec.

¹⁹ Weleru inéñ qetali mima yomuhuc ézéyec; Gi sac taséhécgá ionac niñac wamma amagaiguc kemma Anutu Eñeñanéñ goi héihéi dimuhuc wañgemma némac ai megénzac imuac ac suruc énézézésémañ. ²⁰ Imuhuc zéyu ic imi waima kemma Yesunéñ dimuhuc wammiyec imuac ac suruc Dekapoli ama komoc komoc séc zéauma zéauma keñu nimma welicgégic.

Embac méñnéñ ninzéhégema Yesuac malekuya késama hiaruyec.

²¹ Wañu Yesu imi zéic komoraiguc konduj qericma muñguc néwéciguc kemma doku giñgiñaguc taru ic sasalanéñ iwaru tocgégic.

²² Wañu tocgotocgo ama galeñ méñ qara Yairo inéñ hama i hémma héniaiguc sicgémiyec. ²³ Sicgémima seli seli wamma welec mima zéyec; Nuac béracna komora imi humumañ zé wanzac.

Hama méraga iwac qahaiguc haina hafiya hiaruyu kecmac. ²⁴ Imuhuc weleru Yesunéñ i guc keñic ic sasala yanda ieneñ méndacma hofac hofac amuma kemma osigic.

²⁵ Wañu embac méñ sacya mayecac mama keru hafiyawac yawuña imi 12 wañec. ²⁶ Wañu mehiahiaru ic sasalanéñ mebipigic qenzeñ manzeñ

qema kecañec. Keru imuac boñawac iwawai iwaru hemiyec imi moczoñ énécmiyu qahac wandarec. Wañu hafiya ménda efiyec, néñ muñguc yéwériyec. ²⁷ Wañu embac inéñ Yesuac suruc nimma imuarunec sugginaiguc haréma iwac andia igucnec malekuya osiyec. ²⁸ Osima yomuhuc zéma niñec; Malekuya sac késawa hia hiaru némmac. ²⁹ Imuhuc wañu imuarunec sacya focdac zicgéyu iwac qeriaiguc hafi biria heyec imi hiaruyu niñec. ³⁰ Wañu Yesunéñ kuhanéñ ai meyu ewa qerianéñ focdac nimma suggina igucnec liliñgéma zéyec; Mérénéñ malekuna osizac? ³¹ Imuhuc zéyu toho-toho ichéra eneñ yomuhuc ézégic; Ic sasala yanda eneñ lelecgé gémma nañgic hénzañ, wañu némac niñac Mérénéñ nosizac zézañ? ³² Wañu Yesunéñ ic ménñ haka imuhuc wañec i hémmañ zé kic hiyu kenha wañunec nañec. ³³ Imuhuc qesimanec nañu embac imi séwiyaguc haka hicñiyec imi nimma zénéña hiriyu iwaru hama héniaiguc sicgéma ac suruc moczoñ hélacnec zéauyec. ³⁴ Zéauyu inéñ yomuhuc ézéyec; Bérac, ninzén ninzénaganéñ mehiaru génzac. Ewa bénzén nimma kenna, qenzen manzenña igucnec hulacgénzua.

Yesunéñ embac ko-moc ménñ humuc igucnec meqeliyec.

³⁵ Embac ac imuhuc ézéma nañunec tocgotocgo ama galeñ iwac ama igucnec ic tosara hama zégic; Béracña bec humuzac. Némac niñ kiwi ic yéwéri muñguc mikecbésémañ? ³⁶ Zégic Yesunéñ acgina gezacnec sac eñ nimma tocgotocgo ama galeñ yomuhuc ézéyec; Zénéñga ménda hiriyu, eñ ninzéngéna. ³⁷ Imuhuc zéma tosara ménda méndacmimu niñac neuñ héiéncmima P-tero, Yakobo, zéma Yakoboac munaya Yohane sac onagiru kenñic. ³⁸ Kemma tocgotocgo ama galeñac amayaiguc emma iniru ic embac ieneñ qewelon yanda wamma zésiac wamma kecgic. ³⁹ Siacma kecgic sugginaiguc kemma énézéyec; Ini némac niñ zésiac yanda wañkeczu? Embac merac imi ménda humuzac, néñ gauya hezac. ⁴⁰ Imuhuc zéyu ieneñ desimigic. Wañu énézéyu hiñgadacgic neñgoc mañgocya zéma tosara i guc kecgic imi onagiru embac merac heyec imuaru kereñgic. ⁴¹ Keremma embac merac iwac méria késama zéyec; Talita koum. (Neñañ aciguc hénia imi yomuhuc; Embac merac gézézua, yacna.) ⁴² Zéyu imuarunec embac merac yacma kenken haha wañec. (Embac merac iwac yawuña imi 12 wañec.) Wañu ieneñ kileñ yanda welicgégic. ⁴³ Welicgégic Yesunéñ ic ménda énézému niñac neuñ héiéncmiyec. Wañu embac

merac nene migic nemacac niñac énézéyec.

6

Nazarete ic embac ienen Yesu eeya ménda héigic.

¹ Wañu inén baec imi waima eneya tauñaguc kenjec. Wañu tohotoho ichéra i méndacmima kenjic. ² Kemma keru Sabata nalé téréya wañu tocgotocgo amaiguc emma ac hénima ku énécmiyec. Wañu ic sasala ienen iwac ackuazéc nimma welicgéma zégic; Niniñ imi dimuacnec meyec? Niniñ hemizac imi némac niniñ? Wañu mérianén haka mérera icnéñ ménda memeya momacnec meanzac imi némac haka? ³ Ic imi mericqe ic, Mariawac naña, Yakobo, Yose, Yuda zéma Simon ionac dacgina, imi hélacnec qahac me? Wañu iwac nauñhéra you neñaguc ménda kecziñ? Imuhuc zéma niñgic biriyec. ⁴ Imuhuc zégic Yesunén yomuhuc énézéyec; Anutuac tilin tilin ic mén imi eneya tauñ ichéra zéma sac taséhéra zéma ama momachéra sac mianén ménda mepési mianzu. ⁵ Wañu imuaru haka icnéñ ménda memeya mén ménda meyec, néñ ic hafiginaguc éréhécdac sac mérayanén haima mehiaru énécmiyec. ⁶ Wañu ionac ninzén ninzéngina qahac imuac niñac welicgéyec.

Yesunén tohotoho ichéra 12 méli énécmiyec.

Welicgéma ama séc lelecgéma ku énécmiyec. ⁷ Yesunén tohotoho ichéra 12 unuruma éréhéc éréhéc méli énécmima uña biria nesi énécmimu niñac kuc buña énécmiyec. ⁸ Wañu Yesunén zézé seli ac selianec énézéma zéyec; Kenña wambiñ zéma tacgina sac mema kemmu. Héna mauñ me gésé me kononjiguc soukiwa imi ménda mema kemmu. ⁹ Wañu héna usugina imi hia haima zikimu. Wañu maleku saméña mén ménda mema kemmu. ¹⁰ Imuhuc zéma énézéyec; Baec ménjiguc keremma ama geric ménjiguc emmuiguc imuaru tacyac wañkecmu, wañu baec ménu kembin zémaguc ama geric imi waimu. ¹¹ Ama mén ala ménda wañ énécmima acgina ménda nimmuiguc, héna usugina tawéyaiguc seitotoñ tacmac imi qegic mayu kemmu. Wañu ienen onac hakagina imi hémma niñasarimu. ¹² Zéyu tecgéyu ienen kemma ic embac qerigina melemmu niñac ackuazéc zéau énécmigic. ¹³ Wañu ienen uña biria sasala nesi énécmima ic embac hafiginaguc sasala haléc naec énécmima mehiaru énécmigic.

Yesunén kuha yandaguc ai meyu surucya saima kenjec.

¹⁴ Yesuac qac buña imi saima kenkecma ic kewu Herodearu haréyu niñec. Wañu ic tosanén yomuhuc zégic; Yohane doku naec

énécmiyec i Anutunéj hu-
 muc igucnec meqelimiyu
 yarec imuac niŋ i Kuha
 yandanéj ai imuhucya
 meanzac. ¹⁵ Ic tosananéj
 zégic; Ic imi Elia. Waŋu
 tosananéj yomuhuc zégic;
 Imi Anutuac kua meme ic
 bec nec kec gic imuhucya.
¹⁶ Waŋu Herodenéj nimma
 yomuhuc zéyec; Yohane
 déméŋa qeriri i humuc
 igucnec meqelimiyu yacma
 kec zac. ¹⁷ (17a) Bec nec
 Herodenéj munaya Filipo
 iwac iniŋa Herodia wa-
 girec. ¹⁸ Wagiru Yohane néj
 Herode yomuhuc ézéyec; Gi
 munagawac iniŋa menec
 imi hénac ac logi logiya
 wanzac. (17b) Imuhuc zéyu
 Herode eŋeyaoc embac iwac
 niŋac wamma téŋŋiŋ ichéra
 énézéyu Yohane késama
 dérécgéma hésa amaiguc
 opocgic. ¹⁹ Opocgic Hero-
 dianéj Yohaneac qeri biric
 nimma qehumumaŋ zéma
 zéniŋec, néj osiyec. ²⁰ Imi
 mia Herodenéj Yohaneac
 ic solana, ic téréya imuhuc
 zéma zénéŋa hiriyu galenŋé
 miaŋec. Waŋu kuaya
 igucnec ac niŋu qeria imi
 yéwériaŋec. Waŋu iwac
 ackuazécy a imi siŋa nimma
 niŋaŋec hénia imuac niŋac
 osiyec. ²¹ Waŋu kecma nalé
 hia méŋ hayec. Herode
 inéj eŋeya hicŋi hicŋi naléya
 hayu ic kewuhéra zéma yaré
 ic ionac galenŋéra zéma
 Galilaia baec igucnec ic
 eŋeŋa qutulaŋgé énécmidaru
 welenŋe qeŋe ichéra enenŋe

doku oma gumu énécmigic.
²² Énécmiyu Herodiawac
 béracyanéj ionac muru
 emma wéséginaiguc legic
 hiriyec. Hiriyu Herode
 zéma ichéra ieneŋ hémma
 ségiségi waŋgic. Waŋu
 Herodenéj embac mer-
 acwac yomuhuc zéma
 ézéyec; Siŋawac iwawai
 méŋ niŋac zéma qesina neŋ
 hia gémmaŋ. ²³ Imuhuc
 zéma ac selianec zikima
 ézéyec; Iwawai méŋac
 méŋ qesina nuac héŋgaleŋ
 ama areŋa yanda imi suc
 igucnec hia méndémma
 gémmaŋac séc. ²⁴ Imuhuc
 zéyu inéj kemma neŋgocya
 qesimiyec; Ni némac iwawai
 niŋac qesimimaŋ? Zéyu
 neŋgocyanéj ézéyec; Doku
 naec ic Yohaneac oruha
 niŋac ézéna. ²⁵ Imuhuc
 zéyu embac merac inéj ara
 mema focdac ic kewuac
 muru kemma zéyec; Gi
 degucmi doku naec haka ic
 Yohaneac orucya zéiciguc
 haima néna. ²⁶ Imuhuc
 zéyu ic kewu imi qeria
 muŋguc yanda yéwériyec.
 Waŋu eŋeya zézé seliseli-
 awac zéma ichéra i guc
 momacnec tacgic ionac
 niŋac qahac zémaŋ zé osiyec.
²⁷ Waŋu inéj focdac yaré ic
 méŋ keŋ Yohaneac oruha
 mehamac niŋac ézéma
 méliyu inéj kemma hésa
 ama qeriaiguc Yohaneac
 déméŋa qerirec. ²⁸ Qericma
 orucya zéiciguc haima
 mema hama embac merac
 miyu embac meracnéj
 neŋgocya miyec. ²⁹ Waŋu

Yohaneac tohotoho ichéra suruc imi nimma hama gamocya mema kemma hoc kifanaiguc haigic.

Yesunéh ic zangégina 5,000 nene gumu énécmiyec.

³⁰ Wañu Yesuac Méliméli ic ienenj lilingéma hama Yesuaru tocgéma wawañ memegina zéma ackuazéc ku énécmigic imuac surucya ézégic. ³¹ Wañu ic embac sasalanéh kenja wañgic nene nemuac séc qahac wañec imuac niñ inéh tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Ini enacnec éléh hagic baec kisiaiguc kenni, kemma bénzéh tachiarugic.

³² Wañu enacnec éléh zéiciguc emma baec kisiaiguc kenjic. ³³ Kenjic sasalanéh inictegicma ama areña kunehj kunehj séc unuruma baec héna usuñec kemma imuaru walac kereñdacgic. ³⁴ Kereñdacgic Yesunéh hama ic embac sasala yanda iniru rama galeñgina qahac tanec kecgcic ewa biric wamma iwawai sasala ku énécmiyec.

³⁵ Kuénécmiyu bec kaiwe kiwa sima hiñgacmañ zé wañec. Wañu tohotoho ichéra ienenj iwaru kemma zégic; Baec yomi baec kisiaiguc lakec kecni kaiwe kiwa bec sima hiñgacmañ zé wanzac. ³⁶ Imuac méli énécmína ama komoc komociguc me ama lelec lelec taczac imuaru kemma

enjaoc nenegina mihicñima boña mema nemu. ³⁷ Zégic yomuhuc énézéyec; Enjaoc gumu énécmigic nemu. Imuhuc énézéyu zégic; Nini kemma saméh 200 Denarionac* sécyá boña mema hama gumu énécmiwiñ niñac zézañ? ³⁸ Zégic inéh énézéyec; Saméh dahec kesa keczu imuac kenj héngic. Zéyu ienenj kenj hémma ézégic; Saméh méra méh zéma kondunj yañ éréhéc he nénécmizac. ³⁹ Zégic Yesunéh luluc téngiñ téngiñaguc tuña tuña tacmu niñac areñgé énécmiyec. ⁴⁰ Areñgé énécmiyu tuñ méh 100, tuñ méh 50 imuhuc imuhuc tacma kenjic. ⁴¹ Wañu saméh méra méh zéma lambéc éréhéc mema kurumenjiguc hiyu enju Anutuac mériañ niñac welerec. Welecma saméh kuma tohotoho ichéra énécmiyu ienenj méndémma énécmigic. Wañu imuhucyanec kondunj yañ momacnec méndémma énécmigic. ⁴² Énécmigic ienenj moczoñ negic sécgcé énécmiyec. ⁴³ Wañu saméh bororoña zéma kondunj yañ tasia tac kenjic imi mema nenjenj yanda 12iguc tigid kuagina qedarec. ⁴⁴ Wañu saméh negic imi ic ionacnec sac qétégina oloñgic 5,000 wañec.

Yesunéh kondunj qahaiguc tima tima kenjic.

* **6:37:** Denarion momacguc imi ic ménéac ai meme momacgucac ai boña, imuac maso 8 imuac ai boña sécyá wanzac.

45 Waŋu Yesunéŋ toho-toho ichéra zéiciguc emma nówécgeŋ Betsaida baec kisi-aiguc walac hénima kemmu niŋac focdac wai énécmiyu kemma kecgic eŋeya imi ic embac onopocma nanƙerec.

46 Nanƙecma onopodaru kendacgic inéŋ zéwelecmaŋ zé baec boŋaiguc eŋeyanec eŋec.

47 Waŋu ama hénima sinjiyu zéic imi kondun doku namuŋaiguc kereŋu i eŋeyanec baeciguc kerec.

48 Waŋu luhuc yandanéŋ qeyu Yesu tohotoho ichéra ienen zéic puli qema ai yanda mema tacgic niŋtegi-rec.

Waŋu ama gianaŋmaŋ zé waŋu Yesunéŋ doku qahaiguc tima tima keŋkecma ic hosucgé énécmima onogicmaŋ zé waŋec.

49 Waŋu doku qahaiguc keŋu ienen hémma Kuwic mia imuhuc zéma qac sambigégic.

50 (Ienen momac yanda i hémma zénéŋgina hiriyec imuac niŋac imuhuc waŋgic.) Qacgic inéŋ focdac ac hénima énézéyec; Qerigina bénzéŋ heyu, yomi neŋ mia. Zénéŋgina ménda hiriyu.

51 Imuhuc zéma zéic qeriaiguc ionac muru eŋu luhucnéŋ néŋ qema qahac waŋec. Waŋu ienen kilen yanda aurima welicgégic.

52 Imi mia nene gumu énécmiyec imuac hénia ménda niŋasarigic ewa qerigina sipacgémanec heyu imuhuc aurigic.

53 Waŋu kondun qericma ogicdacma Genesarete bae-

ciguc harédacma zéic zikigic tarec.

54 Taru zéic igucnec magic ic embac ienen focdac Yesu héŋtecgicgic.

55 Héŋtecgicma ama séc usunec kemma ic hafiginaguc tataciguc haima hua énécmima imuaru me imuaru kereciguc qesinimma keŋgic.

56 Waŋu inéŋ ama areŋa yanda me ama areŋa yandaiguc kereŋdaru ic hafiginaguc nénnagémba sombeŋiguc haigic hegic, malekuya susuria késamu niŋac qesimigic. Waŋu késagic séc hiarudacgic.

7

Iwawai hiabia zéma iwawai biria.

1 Waŋu Farisaio zéma hénia acac kiwi ic tosara Yerusalemnec harégic ienen Yesuaru tocgégic.

2 Tocgéma iwac tohotoho ichéra tosara ienen méragina ménda zuacma saméŋ negic inicgic.

3 (Farisaio ic zéma Yuda ic ienen moczoŋ yandahécgina ionac haka silic tohoma méragina ménda zuacmaguc nene ménda neaŋgic.)

4 Waŋu nénnagémba sombeŋ igucnec liliŋgéma hama méragina ménda zuacmaguc nene ménda neaŋgic. Waŋu yandahécgina ionac haka tošara momacnecc késakecma méndacaŋgic imi yomuhuc; Sokoc, kasoŋ, kewuc nomuŋ, zéic, zéma hehe tatak me zae zuaczuara.)

5 Waŋu Farisaio ic zéma hénia acac kiwi ic ienen Yesu yomuhuc

gesimigic; Némac niŋ toho-toho ichécga ieneŋ yanda hécnina ionac haka silic imi ménda tohoma méragina ménda zuacma saméŋ imi nezu? ⁶ Zégic inéŋ yomuhuc énézéyec; Yesaianéŋ ikoc ic onac niŋ mia ac sécya imi yomuhuc andiawac zéyec; Héna oriŋ yomi kua taséginanéŋ sac mepési néŋanžu, néŋ qeriginanéŋ lakec heanzac. ⁷ Waŋu ic eŋaŋ héna acac kuamuma ni imi eŋ mepési néŋanžu. ⁸ Ini Anutuac héna ac waigic mayu ic eŋaŋ haka silic késakecanžu. ⁹ Imuhuc zéma toroqema zéyec; Eŋaŋ haka silicgina imi tohoma kecmu niŋac Anutuac héna ac imi hiabianec andé qeanžu. ¹⁰ Mosenéŋ ac yomuhuc zéyec; Gi neŋgoc maŋgoc éréhécgá eegira héiwésémaŋ. Waŋu mén i neŋgoc maŋgoc éréhécyá zébiri érécmimac imi qegic humumac. ¹¹ Waŋu ini yomuhuc zéanžu; Ic mén neŋgoc maŋgocya iorac iwawai mén érécmimaŋ zé osizaciguc Anutuac buŋa zéma érézémac. ¹² Waŋu ac imi meselima neŋgoc maŋgoc haleŋ hai érécmimia imuac neuŋ héiénécmianžu. ¹³ Imuhuc wamma yanda ionac haka silic imi tétécgéma Anutuac ackuazéc héfacgéanžu. Waŋu ini haka imuhucya sasala waŋanžu.

¹⁴ Imuhuc zéma muŋguc ic embac tuŋginaguc imi unuruma énézéyec; Ini moczoŋ énézéwa niŋgic. Nimma ac yomi niŋtegicmu.

¹⁵ Iwawai mén negic hiŋgacanzac iminéŋ ménda mebirí énécmianzac, néŋ qerigina igucnec iwawai éréanzac iminéŋ mebirí énécmianzac. ¹⁶ Ménénéŋ mén gezacginaguc eneŋ ac imi niŋtegicmu. ¹⁷ Waŋu inéŋ ic embac wai énécmima imuac andiaiguc ama méniguc eŋec. Eŋu tohotoho ichéra ieneŋ qelumbec ac imuac gesimigic. ¹⁸ Qesimigic énézéyec; Ini momacnec ménda niŋsarisu? Iwawai negic tomeŋginaiguc hiŋgacanzac iminéŋ ic hia ménda mebirianzac hénia imi ini ménda niŋsarisu? ¹⁹ Waŋu iminéŋ ewa qeriginaiguc ménda hiŋgacanzac, néŋ tomeŋginaiguc hiŋgaru gésiyu maanzac. Imuhuc zéma Yesunéŋ nene hénia hénia imi moczoŋ hia newiŋac séc zéma hénia imi zéseliyec. ²⁰ Waŋu mén yomuhuc toroqema zéyec; Qerigina igucnec iwawai éréanzac iminéŋ mebirí énécmianzac. ²¹ Ic qerigina igucnec niniŋ biria éréanzac imi yomuhuc; Kaisero ai, kowu nene, euqeqe, ²² embac mewai, hémbaoc, qeri biric, ikoc, siŋ biria, kic séséc, andé ac, séwi eŋeŋ, kaiziliweŋ. ²³ Iwawai biria imi moczoŋ ic qerigina igucnec éréma ic mebirí énécmianzac.

Siropoinikia embac iwac ninzéŋ ninzéŋa.

²⁴ Waŋu inéŋ yacma ama baec imi waima Tiro ama areŋa yandaiguc kemma

ama ménjac qeriaiguc eñec. Emma imuhucgeñ taczac imi ic ménñeñ mén ménda nimmacac niñec, nēñ sasangia kekerawac séc ménda wañec. ²⁵ Eñu imuarunec embac mén bérara uña birianēñ kēsayec iminēñ surucya nimma focdac haréma iwac muru simiñ héimiyec. ²⁶ Embac imi Girik embac, Sirofoinikia ic ionac sac kiticgina. Wañu bérara uña biria nesimimac niñac welecmiyec. ²⁷ Welecmiyu yomuhuc ézēyec; Waina nambérac hécna ieneñ walac negic sécgémac. Ionac nene imi onagicma kazu ionac gilimañ iminēñ hiabia qahac. ²⁸ Imuhuc zéyu melemma ézēyec; Miñ Kewuna, imi hélacnec! Wañu kazu ieneñ acguc zae duandiaiguc nambérac ieneñ nene negic bororoña mayu neanzu. ²⁹ Imuhuc zéyu Yesunēñ yomuhuc ézēyec; Ac imuhuc zézanñ imuac niñ hia lilingéma kenna, uña birianēñ béracga bec waimizac. ³⁰ Zéyu embac imi lilingéma kemma héñu uña birianēñ bec waimiyu béracya imi heheyaiguc bénzēñ heyec.

Ic gezac héhéña mén mehiaruyec.

³¹ Wañu Yesu i Tiro ama areña yanda imi waima Sidon ama areña yanda namuñanec qericma kemma Dekapoli baec qericma Galilaia konduñiguc keñec. ³² Imuaru kereñu

ic tosara ieneñ ic mén gezawa héhéngia zéma ara hia ménda zéañec imi Yesuac muru wagicma hama mérianēñ haimimac niñac welec migic. ³³ Welec migic ic imi wagicma wai énécmima ekacnec sura méñu kemma méria merawanēñ gezawaiguc nēwéc nēwéc haimaguc sépécgéma ezelaña osiyec. ³⁴ Osima kurumeniguc hiyu eñu wéséséya héima, Efata! zéma ézēyec, ac imuac hénia imi 'Béréngéna!'. ³⁵ Zéyu gezawa béréngéyec, wañu ezelaña hularu ac didiñanec zēyec. ³⁶ Wañu Yesunēñ suruc imi ménda zéaumu niñac neñ héiéncmiyec. Wañu muñguc muñguc qetali énécmiyec, nēñ ieneñ muñguc muñguc kilēñdac zéau énécmigic keñec. ³⁷ Ieneñ kilēñ welicgéma yomuhuc zégic; Iwawai moczoñ yanda hia mehiaruanzac. Gezac héhéñ meyu ac niñanzu, wañu acgina qahac meyu ac zéanzu.

8

Yesunēñ ic 4,000 nene gumu énécmiyec.

¹ Nalé imuaru muñguc ic tuñ yanda iwaru tocgéma nene qahac kecgic. Yesunēñ tohotoho ichéra unuruma énézēyec; ² Ic embac ieneñ ai meme haréwéc niguc keczu. Wañu nene mén ménda he énécmizac. Imuac niñ ni ic ionac wéséna wanzac. ³ Wañu tosara ieneñ lakecnec

hagic imuac niŋ yaka niŋ humugicguc eŋ amaginaiguc méli énécmiwa hénaiguc kemma qiritic unuwac niŋac. ⁴ Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ieneŋ melemma zégic; Baec kisia yomuaru mérénéŋ dimuacnec nene saméŋ sécgina hia mi-hicŋima gumu énécmimac? ⁵ Imuhuc zégic qesiénécmima zéyec; Onaru héna maun dahec he énécmizac? Zéyu melemma 7 zégic. ⁶ Zégic nimma arenŋgé énécmiyu baeciguc mama tacgic maun qétéya 7 mema ewa hia ac ézémaguc énécmimu niŋac kuma tohotoho ichéra énécmiyu tohotoho ichéra ieneŋ welenŋ qema énécmigic. ⁷ Waŋu lambéc komoc komoc taru imuhucyanec Anutuac mériaŋ niŋac welecmaguc méndemma énécmimu niŋac énézéyec. ⁸ Waŋu ic embac ieneŋ nene imi negic sécgé énécmidarec. Waŋu nene bakia waigic tarec imi mutulanŋéma neŋgeŋ yanda 7iguc tигic kuagina qedarec. ⁹ Waŋu ic imuaru kecgic ionac qétégina imi 4,000. Waŋu inéŋ méli énécmiyu kendacgic. ¹⁰ Kendacgic imuarunec tohotoho ichéra iniguc zéiciguc emma keŋkecma Dalmanuta baeciguc* kereŋgic.

¹¹ Kereŋgic Farisaio ic ieneŋ Yesuguc emininbiŋ zé haréma séséc kurumeŋ igucnec ménŋ meyu hémmu

niŋac wamma batucgé migic. ¹² Batucgé migic qeriaiguc wésésé héima zéyec; Némac niŋ ic embac nalé yomuarunec imi kiwi méréra hémbiŋ zé hocanzu? Ni hélacnec énézéwa niŋgic; Onaru kiwi ménŋ ménda mewa hémmuac séc. ¹³ Imuhuc zéma wai énécmima tohotoho ichéra onagiru muŋguc zéiciguc emma kondun néwécgeŋaiguc kereŋgic.

Farisaio zéma Herode ic ionac ikoc ac.

¹⁴ Waŋu tohotoho ichéra ieneŋ eluŋ unuyu héna maun sécgina ménda mema hagic. Waŋu zéic qeriaiguc momacguc sac he énécmiyec. ¹⁵ Waŋu Yesunéŋ yomuhuc selianec énézéyec; Ini Farisaio ic zéma Herode ic ionac yis niŋac héŋgaleŋ qacguc wammu. ¹⁶ Énézéyu eŋaocnec eminiŋ wamma zégic; Imi nini héna maun qahac imuac niŋ nénézézac gezaŋ. ¹⁷ Zégic inéŋ niŋasarima énézéyec; Héna maun ménda he énécmizac imuac niŋ némac niŋ eminiŋ qeminiŋ waŋkeczu? Ini méndagucnec niŋtegcizu me waŋu méndagucnec niŋasarizu? Qeriginanéŋ seligizac me? ¹⁸ Ini kic ginagucnéŋ iwawai imi ménda héŋanzu? Ini gezac ginagucnéŋ kilenŋdac ac ménda ninzu me? Waŋu ini ménda niŋqelizu me?

* **8:10:** Romawac héŋgaleŋ baec yanda imuac distrik ménŋac qara, Aderia kondun imuac Is iguc taczac; 2Ti 4:10.

19 Ni mauŋ méra ménj méndémma ic qétégina 5,000 gumu énécmiwa bororoŋa neŋgeŋ yanda dahecac séc hiŋgacma kuagina qeyu megic? Imuhuc qesiénécmiyu, neŋgeŋ 12, zégic. 20 Waŋu mauŋ 7 imi méndémma ic qétégina 4,000 gumu énécmiwa bororoŋa heyu neŋgeŋ yanda dahecac séc kuagina qeyu megic? Imuhuc zéyu, 7, zégic. 21 Zégic énézéyec; Ini kilenjadac ménda niŋasarizu?

Yesunéŋ kic hilic méné mehiaruyec.

22 Waŋu keŋkecma Bet-saida ama areŋa yandaiguc† kerengic ic ieneŋ ic kic hilic méné Yesuaru wagicma hama mérianéŋ haimimac niŋac welecgic. 23 Welecgic ic kic hilic imi mériaiguc késama ama yanda waima séŋgaŋgeŋiguc hiŋgacma kiwaiguc sépécgéma méria iwac qahaiguc haima yomuhuc qesimiyec; Iwawai méné hénzaŋ? 24 Qesimiyu kic hilic inéŋ hima yacma zéyec; Ni ic embac inicba ic hésa tanec wamma keŋha wanzu. 25 Zéyu inéŋ muŋguc mérianéŋ kiwaiguc haiyu ic imi kic selianec hima héŋu hiaruyu iwawai moczoŋ dindinanecc héŋtegidarec. 26 Waŋu Yesunéŋ amayaiguc mélimima yomuhuc ézéyec;

Gi ama yandaiguc ménda lelecgéma kembésémaŋ.

Peteroac ninzéh ninzéh ac.

27 Yesu i tohotoho ichéra énépésiyu Kaisarea Fil-ipi baeciguc ama areŋa yanda yanda séc kembin zéma keŋgic. Keŋkecma henaiguc tohotoho ichéra qesiénécmima zéyec; Ic embac ieneŋ nuac niŋ méré zéanzu? 28 Qesiyu zégic; Ic embac tosara ieneŋ doku naec haka ic Yohane imi mia imuhuc zéanzu, waŋu tosara ieneŋ Elia, tosara ieneŋ mia Anutuac kua meme ic ionarunec méné zéanzu.* 29 Zégic muŋguc qesiénécmiyec; Waŋu eŋaoc nuac niŋ méré zéanzu? Zéyu Peteronéŋ yomuhuc ézéyec; Gi Kristo.‡ 30 Imuhuc zéyu inéŋ ic tosara ménda énézému niŋac neuŋ héiéncmiyec.

Yesunéŋ dimuhuc humuma yacmac imuac ara énézéyec.

31 Waŋu inéŋ yomuhuc hénima ku énécmiyec; Héna imi yomuhuc hezac; Icac Naŋa imi kecma qenzeŋ manzeŋ kilen nimmac. Niŋu ic galeŋ zéma hofac oo ic kuneŋ éréhécgina zéma hena acac kiwi ic ieneŋ andé qemigic qegic humumac. Humuyu kaiwe haréwéc waŋu humuc igucnec qelima yacmac. 32 Inéŋ ac imuhuc zéauyu Peteronéŋ

† 8:22: Yodan doku imuac Is iguc geŋ taczac. ☆ 8:28: Mrk 6:14,15 ‡ 8:29: Halécnéŋ météré mimia; Hofac oo ic me ic kewu kumu énécmiwiŋ zé imuhuc waŋgic. Yesu imi neŋaŋ hofac oo ic yanda zéma ic kewunina oporec.

Yesu késama qetalimima ac wammiyec. ³³ Wañu inéñ melemma merac ionac muru kiwa hima Petero qetali mima ézéyec; Biriya miñjina gi hocma andénaiguc nanna, gi Anutuac ackuazéc niñac ménda wamma ic onac iwawai niñac wamma keczañ. ³⁴ Wañu Yesunéñ ic tuñ yanda kecgic imi zéma tohotoho ichéra momacnec unuruma yomuhuc énézéyec; Ic méñnéñ ni méndac némmañ zémaciguc andé qeamuma enjeya ic héñgeña wéndara huama méndac némmac. ³⁵ Ic méñnéñ méñ kekecyá añgé timañ zé wañu kekecyá imi sohomac. Wañu ic méñnéñ méñ nuac zéma buña suruc hiabia imuac niñ wamma kekecyá waiyu kekecyá imi ménda sohomac. ³⁶ Ic méñnéñ baecac iwawai moczoñ késama keru uñaya waimiyu iwawai iminéñ dimuhuc nañgé mimac? ³⁷ Ic méñnéñ némac iwawaiyanéñ uñayaguc amuwagic wañu sécgémac? ³⁸ Ic méñnéñ qeli yackumu kaiseroya zéma kápésic ginaguc ionac ségéra ginaiguc ni zéma acna niñac gamuya ninzaciguc imuhucyanec Icac Naña iminéñ Mañgocyawac edamuyaiguc kua meme uñahéráguc liliñgéma hamac nalé imuaru iwac niñ gamuya nimmac.

9

Anutuac edamuya Yesuac

muru mama hoturumiyec.

¹ Wañu inéñ yomuhuc énézéyec; Ni hélanec énézéwa niñgic; You nanzu onarunec tosara ini humucnéñ ménda énépésiyunec Anutuac héñgaleñ ama areña yanda imi kuhaguc hayu hémmu.

² Wañu ai meme 6 tecgéyu Yesunéñ Petero zéma Yakobo zéma Yohane onagiru baec boña yandaiguc enjic. Emma imuaru enjanc kecgic. Wañu inéñ imuaru kicginaiguc melemma tamera méñ wañec. ³ Wañu iwac malekuya imi lalac koñac koñac wañec. Baeciguc ic méñ iwawai méñnéñ zuaru imuhucya wammacac séc qahac. ⁴ Wañu baec imuaru Mose zéma Elia iereñ ionac kicginaiguc wininima Yesuguc acac wañgic. ⁵ Imuhuc wañgic Peteronéñ Yesu ézéyec; Kiwi ic you kecziñ imi hiabia soroc. Nénézéna hali haréwéc meénécmiñ méñ guac, méñ Moseac, méñ Eliawac wammac. ⁶ Merac ieneñ bacgina yandiyec imuac niñac Peteronéñ némac ac zémañ zéma hocma imuhuc zéyec. ⁷ Wañu hosusunéñ mama oso énécmiyu imuac qeria igucnec ac méñ yomuhuc mayec; Yomi imi naña, héñsorocanzua, iwac ara nimmu. ⁸ Wañu liliñgéma héñgic élanzañnec aulanjéyic Yesunéñ sac nañec.

⁹ Wañu boña igucnec mama hama Yesunéñ ac

yomuhuc énézéma zéseliyec; Iwawai hénzu imuac ac suruc imi mén ménda énézému, kecma bian Icac Naja humuc igucnec yaruguc. ¹⁰ Imuhuc énézéyu merac ienen ac imi qeriginaiguc haima humuc igucnec yacyac imuac hénia hocma enjaocnec eminiñ qeminiñ wañgic. ¹¹ Wañu ienen Yesu yomuhuc qesimima zégic; Némac niñ hénia acac kiwi ic ienen Elia walac hamac imuhuc zéanzu? ¹² Imuhuc qesimigic énézéyec; “Hélaecnec Elia i walac hama iwawai moczon meqeliyuguc. Wañu némac niñ Icac Naja i andé qemigic qenzen manzen kilen nimmac imuhuc ogic hezac me? ¹³ Wañu énézéwa niñgic; Elia i hélaecnec hama keru iwawai iwac niñ kiwiiguc ogic hezac imuac sécy a ienen ewa siñginawac wammigic.”

Yesunéñ merac mén uña biriayaguc mehiaruyec.

¹⁴ Wañu merac tosara wai énécmigic kegcic ionac muru haréma inicgic ic embac sasala oso énécmima nañgic hénia acac kiwi ic tosara merac iniguc tualefic emigic. ¹⁵ Wañu ic embac ienen nalé qahacgucnec Yesu hémma kilen welicgéma usuñnec kemma ewa hia ac zémigic. ¹⁶ Zémigic inéñ qesiénécmiyec; Ini némac niñac tualefic emikeczu? ¹⁷ Zéyu sugina igucnec ménéñ melemma ézéyec;

Kiwi ic meracna uña biri-anéñ késayu ara qahac kecanzac imuac niñac wagicba guaru hazic. ¹⁸ Merac imi dimucgeñ dimucgeñ uña birianéñ késama hérékeñ héréha wamma baeciguc giliyu kua hololoña mayu zéra aric aric kiyu hénia méria séréngéanzac. Wañu tohotoho ichécga ienen nesimu niñac énézéwa nesimuac séc qahac wañec. ¹⁹ Zéyu Yesunéñ yomuhuc énézéyec; O! Nalé yomuac hicñisaiya ini ninzén ninzéngina qahac. Ni iniguc nalé dahecac séc kecman? Nalé dahecac séc ini bisiqatéñ wañ énécmiman? Merac imi nuaru wagicma hagic. ²⁰ Imuhuc zéyu merac iwaru wagicma hagic uña biria inéñ Yesu hémma merac hérékeñ héréha yanda wammiyu téténgéma baeciguc mama héima heyu kua hololoña mayec. ²¹ Wañu Yesunéñ merac mañgocya qesimima zéyec; Iwawai imi némac naléiguc hicñimiyecac kecanzac? Zéyu zéyec; Imi kokocya igucnec hicñimiyecac kecanzac. ²² Inéñ merac imi nalé momac momac mebiriman zéma geric bélañaguc me dokuiguc gilianzac. Iwawai mén wambésémañac séciguc ewa biric wamma méra nérécmína. ²³ Imuhuc zéyu Yesunéñ ac yomuhuc melemma ézéyec; Hénia némac niñac wambésémañac séciguc imuhuc zézan? Ic mén ninzén ninzénagucnéñ

iwawai moczoŋ hia wan-
darmac. ²⁴ Zéyu imuarunec
mia merac maŋgocyanéŋ
ac qacma yomuhuc zéyec;
Ni ninzégézua, geŋgaoc
ninzéŋ ninzéhna bébélacgia
imi meseli néna. ²⁵ Waŋu
ic embac ieneŋ usuŋnec
tocgéma hagic inicma uŋa
biriawac yomuhuc ézéyec;
Ac qahac kekerawac uŋaya
zéma gezac héhéŋac uŋaya,
ni gézézua, iwarunec éréma
imuaru muŋguc ménda
hiŋgacbésémaŋ. ²⁶ Zéyu uŋa
birianéŋ qacsilacma selianec
héréma qéfacgé mima éréma
keŋu merac imi hélanec
humumia tanec heyec. Heyu
ic embac sasalanéŋ hémma,
Humuzac, zégic. ²⁷ Waŋu
Yesunéŋ iwac mériaiguc
késama héréyu yacma naŋec.
²⁸ Waŋu Yesu imi ama qeri-
aiguc eŋu tohotoho ichéra
ieneŋ sasaŋgiaiguc qesima
zégic; Nini némac niŋac
nesiwiŋac séc qahac waŋec?
²⁹ Imuhuc zégic melemma
énézéyec; Imuhucya imi
iwawai tosara méŋnéŋ nesi
énécmiwiŋac séc qahac, néŋ
zéwelecginanéŋ* sac hia nesi
énécmimu.

*Yesunéŋ humuma yacmac
imuac suruc zéyu hatac
éréhéac waŋec.*

³⁰ (30a) Waŋu ieneŋ ama
imi waima kemma Galilaia
baec qericma keŋgic.
³¹ (31a) Waŋu Yesunéŋ toho-
toho ichéra ku énécmimaŋ
zéma ^(30b) i zéma tohotoho

ichéra dimuaru keczu imi
méŋnéŋ méŋ ménda nimmu
niŋac waŋec. ^(31b) Waŋu
yomuhuc ku énécmiyec; Ic
Naŋa i ic ionac méraiguc eŋu
qegic humumac. Humuma
ai meme haréwéc waŋu
yacmac. ³² Waŋu ac imuac
hénia ménda niŋasarima qes-
imiwiŋ zé niŋgic yéwériyec.

*Yesunéŋ ic kiwa keker-
awac hénia ac énézéyec.*

³³ Waŋu keŋkecma
Kafanaum ama areŋa
yandaiguc haréma ama
méŋ qeriaiguc emma tacma
imuaru tohotoho ichéra
qesiénécmiyec; Hénaiguc
némac iwawai niŋac tualefic
emikeczu? ³⁴ Imuhuc
qesiénécmiyu ieneŋ neŋaŋ
murunec mérénéŋ kiwan-
ina keczac imuhuc zéma
tualefic emizu imuac niŋac
ara hia ménda melenjic.
³⁵ Waŋu mama tacma 12 ini
unuruma énézéyec; Méŋ i
kiwagina kecmaŋ zémaciguc,
tosara ionac mamayagina
kecma welenj qeŋgina
wammac. ³⁶ Imuhuc zéma
merac komora méŋ wagicma
sucginaiguc haiyu naŋu
tétécgé mima énézéyec;
³⁷ Méŋnéŋ merac yomuhucya
nuac qacnaiguc ewa hia
wammizac imi ni ewa hia
wannénzac wanzac. Méŋnéŋ
ni ewa hia wannénzac imi
nuac qahac, néŋ méli néŋec i
ewa hia wammizac wanzac.

*Ic méŋ neŋaŋ hazéc ménda
wanzac imi neŋaŋ alanina.*

* **9:29:** Kiwi wahala qac buŋaginaguc tosaraiguc; Nene zikima zéwelec wawaŋaiguc.

38 Waņu Yohanenén yomuhuc ézýec; Kiwi ic, nini ic méjnén guac qacga qacma uņa biria nesi énécmiyu ménda méndac nénécmianzac imuac niņ neuņ héimiyiņ. 39 Zéyu Yesunén yomuhuc énézýec; Ménda qetali mimu. Méņ i nuac qacna qacma ai kucyaguc mezac imuhucyanén nalé hotoņa imuac qeriaiguc efima zébiri némmacac séc qahac. 40 Némac niņac? Méņ neņaņ andé ménda nunuanzac iminén hazécnina qahac. 41 Ni hélacnec énézéwa; Ic méjnén ini Kristoac ichéra keczu imuac niņ nuac qacnaiguc doku méņ hima gumu énécmimac imi iwac boņa imi kilenđac ménda qahac wammac.

Biriawac ala batuc.

42 Waņu méjnén nambérac komoc komoc ni ninzénge néņanzu ionarunec méņ manam batuc wammiyu biria memac imi hoc yanda ic iwac déméņaiguc zikimima konduniguc naņgégic hiņgacmac iminén hia wammac. 43 Waņu méraganén biriaiguc goporu méraga imi héricbésémaņ. Gi méra éréhécgaguc geric sia tetecgia qahaciguc hiņgacbaņ niņac, puriņ wamma kekec hémbénaņaiguc kerembésémaņ iminén hia. 44 (Ménda hezac.) 45 Waņu hénaganén biriaiguc goporu héricbésémaņ. Héna

éréhécgaguc kecma geric siaiguc giligic hiņgacbaņ niņac, puriņ wamma kekec hémbénaņaiguc kerembésémaņ iminén hia. 46 (Ménda hezac.) 47 Waņu kicganén biriaiguc goporu kicga imi metecgéna. Gi kic éréhécgaguc geric siaiguc giligic hiņgacbaņ niņac, kicga momacguc kecma Miņ Kewuac héņgaleņ ama areņa yandaiguc kerembésémaņ iminén hia. 48 Imuaru ionac nanecgina imi ménda humumac, waņu geric bélaņa imi ménda békémac. 49 Mulu memec buņa meso-laņaniwiņ zé sei hésianzu imuhucyanec ic momac yanda geric bélaņanén mezeric énécmimac. 50 Sei imi qacguc, néņ siņa qahac waņu némacnén mindiņigic siņaiguc wammac. Sucgi-naiguc sei hésigic luae heyu eņawu kecmu.

10

Eu iniņ waiwai imuac ara.

1 Yesunén imuarunec yacma Yodan nówécgeņ Yuda baeciguc haréyu ic sasala yandanén muņguc iwaru tocgégic. Waņu waņaņec imuhucyanec muņguc ackuazéc ku énécmiyec. 2 Waņu Fari-saio ic ieneņ hosuru haréma manam batuc wammima qesimigic; Ic méjnén iniņa waimimac imi hena acac sécyā me qahac? 3 Zégic melemma énézýec; Mosenén deic

zéma énézéyec? ⁴ Énézéyu zégic; Mosenéj yomuhuc oaec zénénécmiyec; Embac waimañ zéma waia muamuac kiwi omima waimimac. ⁵ Imuhuc zégic Yesunéj énézéyec; Mose i ewa seligina niñac wamma héna ac imi oma énécmiyec. ⁶ Néj hénihéniaiguc imi Anutunéj ic zéma embac meérécmiyec. ⁷ Imuac niñac ic méjnéj neñgoc zéma mañgocya wai érécmima iniñawac muru héiselimac. ⁸ Héiseliyu éréhécnéj séwi momacguc wammaoc, wañu bec ierenj éréhéc qahac, néj momacguc. ⁹ Imuac niñac iwawai méj Anutunéj dérécgéyec imi ic méjnéj ménda méndéj érécmimac. ¹⁰ Wañu ama qeriaiguc emma tohotoho ichéra ienenj ac imuac niñac muñguc qesimigic. ¹¹ Qesimigic inéj melemma énézéyec; Ic méjnéj iniña waima méj memaciguc imi mia iniña kaisero wammizac tanec wammac. ¹² Wañu embac méjnéj euya waimima ic méj memac imi imuhucyanec kaisero wanzac wammac.

Yesunéj nambérac ionac mérianj ac énézéyec.

¹³ Wañu ic embac ienenj Yesunéj mérianéj osiéncmimac niñac nambérac hécgina onagicma iwac muru hagic. Wañu tohotoho ichéra ienenj ac zéénécimima zéqeqetali wañ énécmigic. ¹⁴ Wañu Yesunéj héñu qeria biriyu énézéyec;

Waigic nambérac nuaru hagic. Zéqeqetali ménda wañ énécmigic. Anutuac héngalenj ama arenja yanda imi nambérac imuhucya ionac buña. ¹⁵ Hélacnec énézéwa; Méjnéj Anutuac héngalenj ama arenja yanda qeriaiguc emmañ zé nambérac ésécnec ménda wammaciguc inéj imuac qeriaiguc kilendac ménda keremmac. ¹⁶ Imuhuc zéma tétécgé énécmima méria ionac qacginaiguc haima mérianj ac zéma énézéyec.

Ic hina yandayaguc.

¹⁷ Wañu Yesunéj hénaiguc kemma keru ic méjnéj usuñnec iwaru hama iwac muru simiñ héimima qesimima zéyec; Kiwi ic hiabia, ni dimuhuc wamma kekec hémbénaña imi késamañ. ¹⁸ Zéyu Yesunéj ézéyec; Némac niñ ic hiabia zénénzanj? Ic méjnéj hiabia qahac. Anutu momacguc sac hiabia. ¹⁹ Gi hénac ac yomuhuc niñanzanj; Kaisero ménda wambésémañ. Eu qeqe ménda wambésémañ. Kowu ménda newésémañ. Héipuc ac zémañ zé ikoc ac ménda zéwésémañ. Ikoc wañ énécmima iwawai méj ménda onagicbésémañ. Neñgoc mañgoc éréhécgca eegira héiwésémañ. ²⁰ Zéyu melemma yomuhuc ézéyec; Kiwi ic ni imi moczonj komocna igucnec tohoma keriac kecza. ²¹ Wañu Yesunéj hémma iwac siñ nimmima yomuhuc zéma

ézéyec; Haka hiabia mo-
macgucnéj guaru ménda
hegénzac. Kemma iwawai
hegénzac imi haina boja
gégic, mema ic maqeqeya
énécmina, kurumenjiguc héla
hegémmac. Wañu hama ic
héngenja wéndara imi huama
ni méndac némbésémañ.
²² Wañu soukiwa zéma
iwawai yéwéria hemiyec.
Imuac niñ, niñ yéwériyu
tanera méñ wañu waima
keñec.

²³ Keñu Yesunéj kiwa hiyu
lelecgéyu tohotoho ichéra
yomuhuc zéma énézéyec; Ic
soukiwa zéma hina yanda gi-
nagucnéj Anutuac héngalen
ama areña yanda qeriaiguc
kerembiñ zégic yéwériyu
hia ménda efima keremmu.
²⁴ Wañu tohotoho ichéra ara
imi nimma welicgégic. Wañu
inéj muñguc toroqema
énézéyec; Merachécna,
Anutuac héngalen ama
areña yandaiguc eneña imi
yéwéria yanda. ²⁵ Yan yanda
kamelenéj qodu kifaña
komoraiguc keremmac imi
efefia, néj soukiwa yanda
zéma iwawai yanda gi-
nagucnéj Anutuac héngalen
ama areña yandaiguc kerem-
mac iminéj yéwéria yanda.
²⁶ Imuhuc zéyu tohotoho
ichéra ieneñ nimma kilen
yanda aurima enaoc em-
iniñ qeminiñ wañamuma
zégic; Imuhuc wañu, mérac
késayu kekec hémbénaña
hia memac? ²⁷ Yesunéj
inicma zéyec; Ic eneñ imi
meselimuac séc qahac, wañu

Anutunéj hia, Anutunéj
iwawai moczoñ imi hia
memac. ²⁸ Zéyu, Peteronéj
hénima ézéyec; Ninna, nini
iwawainina moczoñ waima
gi méndac géñanziñ. ²⁹ Zéyu,
Yesunéj melemma zéyec; Ni
hélacnec énézéwa, méñnéj
nuac niñ zéma buña suruc
hiabia niñac wamma ama
geric me dac muna me
neñgoc mañgoc me naña
me bérara me baec ai
imi waimac imi, ³⁰ you
baeciguc ama geric, dac mu-
nahéra, neñgoc mañgochéra,
nambérac héra, zéma baec
aiya sasala yanda imi qété
100 imuac séc ogicma
memac. Wañu hazéc ac me
yaré momacnec mihiçnimac.
Wañu biançguc kurumenj
amaiguc kekec seli memac.
³¹ Wañu walac walac ionac
murunec sasalanéj andia
wammu. Wañu andia ionac
murunec sasalanéj walac
walac wammu.

*Yesunéj humuma yacmac
imuac ara zéyu hatac haréwéc
wañec.*

³² Kecma Yerusalem
ekemma kecma Yesunéj
walac walac kemma keru
tohotoho ichéra ieneñ
bacgina yandiyec. Wañu nesi
énéc migic ieneñ zénéggina
hiriyc. Wañu Yesunéj
tohotoho ichéra 12 qutu-
lançgé énécmima iwawai
hiçnimac imuac ac
énézéma zéyec; ³³ Héngic,
neñañ Yerusalem enziñ.
Enni imuaru Icac Naña imi
andé qemiyu hofac oo ic
kiwa zéma héna acac kiwi

ic ionac méraginaiguc eñu, késpedesiraguc zéma humucac buña zétecgéma ic enia ionac muru haimu. ³⁴ Haigic ienen zébiri mima séspedesé mima rikun zéragucnéñ héimaguc qehumumu. Wañu kaiwe haréwéc wañu, inéñ humuc igucnec qelima yacmac.

Yakobo zéma Yohane iorac welec welec.

³⁵ Zéyu Zebedaioac nanhérera Yakobo zéma Yohane ieren Yesuac muru hosuru hama zéyoc; Kiwi ic, niri iwawai imuac me imuac niñac wamma qe-sigémbic imi geñ hia menérc miwésémañ niñac zéma ninzic. ³⁶ Zéyic érézéyec; Néma iwawai meéércmimañ niñac wanzaoc? ³⁷ Wañu ieren zéyoc; Gi edamuga winini géñu, nururuna, méñ héigaiguc méñ kana-gaiguc tachic. ³⁸ Zéyic Yesunéñ érézéyec; Iri hénia ménda niñasarima imuhuc weleczaoc. Ni sokoc mema nemañ imi iri hia mema nemaoc? Wañu doku naecnémmu imuac iri hia naecmaoc? ³⁹ Zéyu, ieren zéyoc; Oo, imi hia wambic. Zéyic, Yesunéñ yomuhuc érézéyec; Ni sokoc mema nemañ imi iri hélacnec nemaoc. Wañu doku naecnémmu imi iri naecmaoc. ⁴⁰ Wañu nuac héinaiguc me kananaiguc tatara imi énécmimia imi nuac ai qahac. Imi méñac méñ zéénécmiyec ionac énécmiyu késama tacmu. ⁴¹ Tohotoho ichéra 10 ienen

ac imi nimma Yakobo zéma Yohane iorac niñgic ewagina biriyc. ⁴² Wañu Yesunéñ unuruma énézéyec; Ic enia ionac ic kewu ienen ic embac énépésigic, ic embac ienen welen qeénécmianzu. Wañu eñeña ienen mamaya méra bacginaiguc onopocma ic kewu wañ énécmianzu imi ini ninzu. ⁴³ Wañu onaru imi hénia imuhuc ménda hezac. Onarunec méñnéñ kunéñgina wammañ zéma alahéra ionac welen qeque kecmac. ⁴⁴ Onarunec méñnéñ walac walac kecmañ zéma alahéra ionac ai merac kecmac. ⁴⁵ Icac Naña i welen qemimu niñac ménda mayec. I eñeyaoc welen qeque ai mema ic sasala onac niñ mulu memeac iwawai ésécnec kekecyá énécmimañ zé mayec.

Yesunéñ kic hilic méñ mehiaruyec.

⁴⁶ Wañu ienen hakecma Yeriko tauniguc harégic. Wañu inéñ tohotoho ichéra zéma ic sasala yanda iniguc ama areña yanda imi waima keñkegcic, ic kic hilic méñ qara Batimaio, Timaiuac naña inéñ hénia giñginaiguc iwawai niñac welecma tarec. ⁴⁷ Wañu inéñ ic imi Yesu Nazarete ama areña igucnec imuhuc zégic nimma hénima qarec; Dawidiac qeli Yesu, gi nuac niñ ewa biric wañ néna! ⁴⁸ Zéyu ic sasalanéñ ac waima tacmac niñac zéqeqetali wammigic. Wañu inéñ seli seli wamma

selianec qacsilarec; Daw-
idiac naŋa, gi nuac niŋ ewa
biric waŋ néŋna! ⁴⁹ Qac
keru, Yesunéŋ hénaiguc
namma zéyec; Héihéré
mígic. Imuhuc zéyu, ic
ienen kic hilic ézégic; Efima
yacma hana! Inéŋ héihéré
génzac. ⁵⁰ Waŋu kic hilicnéŋ
malekuya gilima técgéma
yacma Yesuac muru hayec.
⁵¹ Waŋu, Yesunéŋ ac bakia
zéma qesimiyec; Némac
waŋémmaŋ niŋac waŋzaŋ?
Zéyu, kic hilicnéŋ ézéyec;
Kiwi ic, ni kicna hima
hémmaŋ niŋac waŋzua.
⁵² Zéyu, Yesunéŋ ézéyec; Gi
kenna, ninzéh ninzénŋanéŋ
mehiaru génzac. Imuhuc
zéyu, imuarunec kiwa
béréŋgéyu hima héŋec.
Waŋu hénaiguc Yesu méndac
mima keŋec.

11

*Yesunéŋ doŋki qahaiguc
tacma Yerusalem eŋec.*

¹ Waŋu Yerusalem ho-
suraiguc hama Oliwa baec
boŋaiguc Betfage ama
areŋa yanda zéma Betania
ama areŋa taroc imuaru
dodowigic. Dodowima
Yesunéŋ tohotoho ichéŋéra
méli érécmiyec. ² Waŋu
méli érécmima yomuhuc
ézéyec; Ama wéségiraiguc
taczac imuaru keŋic, doŋki
merawa méŋ icnéŋ qahaiguc
ménda tacanŋu imi qaté-
gic naŋu focdac mihicŋimaoc.
Mihicŋima imi hulacma
késama hamaoc. ³ Hularic

ic méŋnéŋ, Némac niŋ
imuhuc waŋzaoc? Imuhuc
zéyuguc, yomuhuc ézémaoc;
Miŋ Kewuniranéŋ imuac
waŋzac. Imuhuc zéic
focdac haiyu yomuaru
hamac. ⁴ Zéyu tecgéyu,
ieren kemma doŋki merawa
ama deminawac saŋgulaŋ
séŋŋaŋŋeŋ hénaiguc qaté-
gic naŋu mihicŋima hu-
laroc. ⁵ Hularic ic
naŋgic ionarunec tosanéŋ
yomuhuc érézégic; Iri doŋki
merawa imi némac niŋac
hulaczaoc? ⁶ Imuhuc
zéyu Yesu ac érézéyec
imuhucyanec melemma
énézéyoc. Énézéyic wai
érécmigic hayoc. ⁷ Waŋu
ieren Yesuaru doŋki wag-
icma hayoc. Hama qa-
haiguc malekugina haigic
inéŋ emma tarec. ⁸ Waŋu
ic sasalanéŋ malekugina
hénaiguc témbécgic. Waŋu
tosaranéŋ ai igucnec ic hawa
haréŋa zéma zuriaguc mer-
icma hénaiguc lémbécgic.
⁹ Waŋu ic tuŋ yanda ienen
walac andu wamma qacgic;
Hosanna, ohec wahec! *
Miŋ Kewuac qac buŋaguc
hazac ic imi zézé bipyaguc.
¹⁰ Ambéc sakoŋnina Daw-
idiac héŋgaleŋ ama areŋa
yanda imi Miŋ Kewuac
qac buŋaguc hazac imi
zézé bipyaguc. Hosanna,
ohec wahec! Anutu ou
kurumeniguc eŋeŋa keczac.
¹¹ Waŋu Yesunéŋ Yerusalem
keremma ocmuŋ téréyaiguc
eŋec. Emma iwawai moczoŋ

* 11:9: Ac yomuac héŋa imi; Aŋgéŋnina tina!

lelecgéma hénu, bec ama mari mari waŋu, tohotoho ichéra 12 iniguc Betania ama areŋaiguc keŋgic.

Yesunéŋ fik ic ménj zébiri miyec.

¹² Ama gianjiyu ieneŋ Betania ama areŋa waima keŋgic. Keŋkecma Yesu nene niŋac waŋec. ¹³ Waŋu fik ic ménj haréŋaguc lakec naŋu hémma héla taczac me deic imuhuc zéma kemma horec. Waŋu fik ic imuac naléya qahac imuac niŋac haréŋanec naŋec. ¹⁴ Waŋu hémma fik ic imi yomuhuc zéma ézéyec; Deguc muacnec hénima hélaga ic ménjnéŋ muŋguc ménda nemac. Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ieneŋ ac imi niŋgic.

Yesunéŋ ocmuŋ téréya mehiaruyc.

¹⁵ Waŋu Yerusalem kereŋgic, Yesunéŋ ocmuŋ téréyaiguc emma ic embac imuaru iwawai néna gémba zéma naŋgic, imi nesi énécmima ic tosara zae haima tacma soukiwa gocmianéŋ soukiwa haréŋa amuanzu ionac zae zéma kembo haima imuac boŋa meanzu ionac tatak imi melenj daru hiŋgarec. ¹⁶ Waŋu ocmuŋ téréya qeriaiguc iwawai imuhucya ménda késa keŋha wammu niŋac qegetali ac waŋ énécmiyec. ¹⁷ Waŋu yomuhuc ku énécmima zéyec; Amanawac niŋac baec séc ic embac onac zéwelec welec ama zému.

Imuhuc kiwiiguc ménda ogic hezac me? Waŋu ini imuhuc waŋgic kowu nene ionac baŋec tanec wanzac. ¹⁸ Imuhuc zéyu hofac oo ic kiwahécgina zéma héna acac kiwi ic ieneŋ niŋgic. Waŋu ic embac sasalanéŋ ackuazécya niŋac welicgémigic eŋeŋa waŋec. Imuac niŋac zénéŋgina hiriyu dimuhuc wamma qeni zéma héna hocgic. ¹⁹ Waŋu ama mari waŋu Yesu zéma ichéra ieneŋ ama areŋa yanda imi waima keŋgic.

Fik ic imi humuyec.

²⁰ Waŋu ama muŋguc gianjiyu ieneŋ muŋguc yacma keŋgic. Keŋkecma fik ic imi héŋgic hénia igucnec humuma naŋec. ²¹ Waŋu Peteronéŋ niŋqelima ézéyec; Kiwi ic, hénna, fik ic zébiri minec, imi humuma nanzac. ²² Imuhuc zéyu Yesunéŋ melemma énézéyec; Anutu ninzéhégic. ²³ Hélaacnec énézéwa, ménj i boŋa youmi bacgéma konduniguc hiŋgacna zéma qeriaiguc ewa éréhéc ménda wamma ara zézac imuac héla hicŋimac zéma ninzéhégéyu imi hicŋimac. ²⁴ Imuac niŋac énézéwa niŋgic, ini iwawai imuac me imuac niŋac welecmu imi bec meziŋ zéma ninzéhégému. Imuhuc waŋgic zézu imuac sécya hicŋi énécmimac. ²⁵ Waŋu yacma welecmu nalé imuaru ic ménjacinin biria ménj késa kecziuguc képésira imi waimimu.

Imuhuc wanjic Manjocgina kurumenjiguc keczac inéj imuhucyanec onac kápésicgina wai énécmimac. ²⁶ (Wanju ini kápésicya imi ménda waimimuiguc onac Manjocgina kurumenjiguc keczac inéj imuhucyanec onac kápésicgina ménda wai énécmimac.)†

Yesu imi qac buñaya dimuacnec meyec?

²⁷ Wanju ienej muñguc Yerusalem lilingéma hagic. Hama Yesunéj ocmuñ téréyaiguc emma lelecgéma keru hofac oo ic kiwa zéma hena acac kiwi ic zéma ic kiwa meme ienej iwac muru hagic. ²⁸ Hama yomuhuc qesimima zégic; Néma qac buñagaguc ai imi meanzan? Mérénéj gézyu ai imi meanzan? ²⁹ Imuhuc zégic Yesunéj melemma énézýec; Ni imuhucyanec ac méj yomi qesiénécmiwa melemmu. Melenjiguc neñ néma qac buñaguc ai imi meanzua imi zéaumañ. ³⁰ Imuhuc zéma yomuhuc qesiénécmiyec; Melemma zégic nimba, Yohaneac doku naec ai imi kurumenj igucnec me ic onarunec? ³¹ Imuhuc énézýu eñaocnec eminiñ qeminiñ wamma zégic; Neñaoc kurumenj igucnec zéni, Némac niñ i ménda ninzénge migic? Imuhuc zémac. ³² Wanju ic igucnec zéwiñ zéma niñgic, ic embac moczoñ Yohaneac niñac ic

imi Anutuac kua meme ic héra imuhuc zéma nimmigic, imuac niñac ic embac ionac niñ bacgina yandiyec. ³³ Imuhuc zénimma Yesu ézégic; Nini ménda ninziñ. Imuhuc zégic Yesunéj énézýec; Imuhucyanec néma qac buñaguc ai imi meanzua imi ménda énézémañ.

12

Ai ic biria.

¹ Yesunéj hénima qelumbec ac méj yomuhuc énézýec; Ic méjnéj baec méjiguc waiñ ic himicma lelecgéma imuac demina meyec. Mema waiñ gocmiawac dokuya gésiwiñac zéma baec éséma kifañ yanda meyec. Mema imuaru galeñ meme ama lesu herec méj meyu eñec. Eñu ai imi ai ic ionac méraginaiguc haima baec méjiguc keñec. ² Kemma keru yawuña ducñyu héra memac niñac welen qeque ic méj mélimiyec. ³ Mélimiyu, i késama qema nesigic eñnec lilingéyec. ⁴ Lilingéyu miñinanéñ welen qeque merac méj muñguc méliyu keñec. Keñu oruha hocnéñ qésemma gamu qeque wammima nesigic keñec. ⁵ Wanju méj méñgucnec mélimiyu keñu ic imi qegic humuyec. Wanju imuhucyanec welen qeque ic sasala méli énécmiyu ai ic ienej tosara zépé

† 11:26: Kiwi tosaraiguc kemañ yomi ménda hezac.

unugic tosara humumia unugic. ⁶ Waṅu momacguc kecmiyec imi eṅeya naṅ sorocya ewayanéṅ aṅgé tima kerec imi. Tetcgiaiguc i imuhucyanec mélimima yomuhuc zéyec; Nuac naṅna imi eeya héimu. ⁷ Waṅu ai ic ieneṅ eṅaoc yomuhuc eminiṅgic; Inéṅ mia kecma ai imuac mératéc icya wammac imuac niṅ neṅaṅ qeni humuyu ai youmi neṅaṅ buṅa wammac. ⁸ Imuhuc zéma késama qegic humuyu ai imuac deminṅ séṅgaṅgeṅiguc giligic. ⁹ Waṅu ai miṅjina imi dimuhuc wammac me? I hama ai ic imi unudacma aiya imi ai ic méṅ énécmimac. ¹⁰ Ini kiwi téréyaiguc ac yomuhuc ooyawac heyu ménda oloṅaṅzu? Mericqe ic ieneṅ hoc méṅ héṅara mema giligic keṅkeṅa iminéṅ ama waṅgoṅaiguc ama imuac hoc oruha waṅec. ¹¹ Iwawai imi Miṅ Kewunéṅ waṅu imuhuc hicṅiyu, kicninanéṅ haka imi hénni, hiabia soroc wanzac.

¹² Imuhuc zéyu ieneṅ qelumbec ac imi ionac niṅ zéyec imi niṅasarima késawinṅac zéma hénaya hocgic. Waṅu ic tuṅ yanda ionac niṅac bacgina yandiyu waimima keṅgic.

Takis haimiwiṅ me qahac zéma Yesu batucgé migic.

¹³ Kemma ieneṅ Yesunéṅ ac zébiriyu hémmu niṅac Farisaio ic tosara zéma Herodeac hénaroinṅ héra méli

énécmigic hagic. ¹⁴ Ieneṅ Yesuac muru hama yomuhuc ézégic; Kiwi ic, gi ic héla imi nini ninziṅ séwi tanecginawac ménda héṅaṅzaṅ, imuac niṅ ic méṅac niṅac bacga ménda yandianzac. Waṅu Anutuac ac hélacnec ku énécmianzaṅ. Waṅu Kaisawac soukiwa mimia imi hénac ac séciguc me qahac? ¹⁵ Nini iwac miwiṅ me ménda miwiṅ? Zégic Yesunéṅ ikocgina hoturu amuma kecgic imi niṅasarima yomuhuc énézézec; Némac niṅ ni batucgé nénzu? Soukiwa gocmia méṅ mema hagic hémba. ¹⁶ Yesunéṅ zéyu mema hama ézégic héṅec. Hémma yomuhuc qesiénécmima zéyec; Irec zéma kiwi yomi mérac? Imuhuc zéyu melemma Kaisawac zégic. ¹⁷ Imuhuc zégic énézézec; Kaisawac buṅa imi Sisa mimu. Waṅu Anutuac buṅa imi Anutu mimu imuhuc zéyu welicgéigic.

Humuc igucnec yac-yarawac hénia zéasariyec.

¹⁸ Waṅu Sadukaio ic humuc igucnec yayac imi ménda hezac zéaṅgic ieneṅ Yesuaru hama yomuhuc zégic; ¹⁹ Kiwi ic, Mosenéṅ nonac niṅ wamma yomuhuc oyec; Ic méṅnéṅ embac mema qeli ménda mihicṅima humuyu munayanéṅ qawéra imi mema qeli mihicṅiyu darawac qac mema yacma kecmac. ²⁰ Waṅu nalé méṅu dac muna 7 kecgic, dac

walacginanéj embac mema qeli qahac kecma humuyec.

²¹ Humuyu andianéj qawéra imi mema imuhucyanec qeli qahac kecma humuyu andia méjnéj imuhucnec wañec.

²² Imuhucnéj imuhuc dac muna 7 ienej embac imi mema qeli qahac kecma humudacgic. Humudacgic tetecgiaiguc embac malé imi momacnec humuyec.

²³ Wañu ic 7 ienej momac yanda embac imi medacgic, imuac niñ yacyarawac naléyaguc embac imi mérac iniña wammac?

²⁴ Zégic Yesunéj melemma énézéc; Ini kiwi téréya me Anutuac kucya imi ménda niñacgézu imuac niñac ini sic saoc nimma zéanzu.

²⁵ Kecma humuc igucnec yacmu nalé imuaru imi ic me embac ménda memu. Wañu ienej kua meme uña kurumenjiguc kecanzu imuhucya wamma kecmu.

²⁶ Wañu humuc igucnec yacyarawac zéwa niñgic. Moseac kiwiiguc Anutunéj ic waiyaguc imuac bélaña qeriaiguc, Ni Abaraham zéma Isaka zéma Yakop ionac Anutu, imuhuc ézéc. Ini ac imi ménda oloñanzu?

²⁷ Inéj ic humumia ionac Anutu qahac, kic qeli kekec ionac Anutu.* Ini imi ac hénia hia ménda niñasarizu.

Héna Ac walac walac.

²⁸ Imuhuc eminiñ qeminiñ wamma kecgic, hénia acac

kiwi ic onarunec méjnéj hama nimma Yesunéj ac bakia hiabianec melemma zéyec imi niñasarima yomuhuc qesimiyec; Némac hénia acnéj walac walac wanzac?

²⁹ Imuhuc qesiyu Yesunéj melemma ézéc; Oo, Israel! Ini niñgic, Hénia ac walac walac imi yomuhuc hezac; Miñ Kewu Anutunina imi Miñ Kewu Momacguc.

³⁰ Imuac ewa qeriga moczoñnec, qeri uñaga moczoñnec, niniña moczoñnec, kucga moczoñnec Miñ Kewu Anutugawac siñ niñmiwésémañ.

³¹ Hénia ac éréhéc imi yomuhuc; Gi geñga siñ niñamuanzanñ imuac séciguc alagawac siñ niñmiwésémañ. Hénia ac méjnéj ac zézua imi orogicmacac séc qahac.

³² Zéyu hénia acac kiwi ic inéj yomuhuc ézéc; Anutu imi momacguc, wañu méj ménda keczac. Imuac niñ, kiwi ic, acga zézanñ imi hélacnec wanzac.

³³ Ewa qeriga moczoñnec, niniña moczoñnec zéma kucga moczoñnec Miñ Kewugawac siñ niñmiwésémañ imi zéma geñga siñ niñamuanzanñ imuac séciguc alagawac siñ niñmiwésémañ iminéj hofac oo ai me mulu meme ai tosara imi onogiczaoc.

³⁴ Ic imi imuhuc niñasarima zéyu Yesunéj nimma yomuhuc ézéc; Gi Anutuac héngalenñ ama arenña yanda lakeciguc

* **12:27:** Yesu ac zéyec imuac hénia imi yomuhuc; Kic qeli ionac Anutunéj Ni Abaraham zéma Isaka zéma Yakoboac Anutu zéyec. Imuac niñac imi enej humuc igucnec yacma Anutuguc kic qeli keczu.

ménda keczaŋ. Imuhuc zéyu qesiqesi muŋguc ménj ménda qesimigic.

Ic kewu Dawidiac Miŋ Kewu Yesu.

³⁵ Waŋu Yesunéŋ ocmuŋ téréya qeriaiguc ac ku énécmima yomuhuc qesiyec; Némac niŋ héna acac kiwi ic ieneŋ Kristo i Dawidiac qeli imuhuc zéanzu? ³⁶ Dawidi i eŋeyaoc Uŋa Téréyanéŋ hinocgémiyu yomuhuc zéyec;† Miŋ Kewunanéŋ nuac Miŋ Kewuna yomuhuc ézéyec; Gi nuac héinaiguc tacnanec hazéchécga hénagawac duandiaiguc qutulangé énécmimaŋ. ³⁷ Dawidi inéŋ Kristoac niŋac Miŋ Kewuna zémiyec imuac niŋ Kristo inéŋ dimuhuc wamma iwac qeli wammac? Imuhuc ku énécmiyu ic embac ieneŋ siŋa nimma niŋgic.

Héna acac kiwi ic ionac hakagina.

³⁸ Waŋu Yesunéŋ toroqema ac ku énécmima yomuhuc zéyec; Ini héna acac kiwi ic ionac técgina nimma kecmu. Ieneŋ maleku horua héima keŋha wambiŋ zé waŋanzu. Waŋu nénnagémba sombeŋiguc inicma mepési énécmimu niŋac waŋanzu. ³⁹ Waŋu tocgotocgo amaiguc me nezéléléŋ aria amaiguc ic kuneŋ tataciguc tacmu niŋac waŋanzu. ⁴⁰ Ic imuhucya ieneŋ embac malé ionac

ama igucnec iwawai onagicma hémbaoc wamma neanzu. Waŋu ikocgina hoturuma zéwelec welec horua waŋanzu. Waŋu ieneŋ kecma kitiwagina yéwéria memu.

Embac malé ménjac hakaya hiabia.

⁴¹ Yesu inéŋ soukiwa haihai imuac hosuraiguc tacma iniru ic embac ieneŋ soukiwa haigic hiŋgarec. Waŋu ic soukiwa yanda ginaguc ieneŋ soukiwa yéwéria haigic hiŋgarec. ⁴² Waŋu embac malé maqeqeya ménjéŋ hama soukiwa pésia éréhécdac haiyu hiŋgarec. ⁴³ Waŋu Yesunéŋ tohotoho ichéra unuruma énézéyec; Ni hélacnec énézéwa, embac malé yominéŋ soukiwa haizac imi tosia ionac qeyu mazac. ⁴⁴ Tosia ieneŋ héla yanda he énécmiyu imuarunec mema haizu waŋu embac malé inéŋ qahac igucnec kekecyawac komodia késakeczac imi moczoŋ haidaru qahac wanzac.

13

Yesunéŋ nalé tetecgiawac séséc zéasariyec.

¹ Waŋu Yesunéŋ ocmuŋ téréya igucnec mama keŋu tohotoho ichéra ionarunec ménjéŋ ocmuŋ imi hémma yomuhuc ézéyec; Héna, hoc yanda yanda imi dimuhucya, ama kuneŋ kuneŋ imi

† 12:36: Hebiraiio aciguc; Yawenéŋ Miŋ Kewuna yomuhuc ézéyec.

dimuhucya! ² Zéyu Yesunéh melemma yomuhuc ézéyec; Gi ama kunerj kunerj imi hénzanj? Hoc imi moczoj netec qetecgégic madaru hoc ménjnéj hoc ménjac qahaiguc ménda hemac.

³ Wañu Yesu ocmuñ téréya néwécgeñ Oliwa boñaguc emma taru Petero, Yakobo, Yohane zéma Anderea ieneñ eñawunec qesimigic. ⁴ Nénézéna, haka imuhucya imuhucya imi némac naléiguc hicñimac? Wañu ac imi seligimanj zéyu haka dimuhucya dimuhucyanéhj hicñimac?

⁵ Wañu Yesunéh yomuhuc énézéyec; Técgina nimmaguc kecmu. Ewa qerigina mesoho wañ énécmiwu niñac.

⁶ Ic sasalanéh nuac qacnaiguc hama ikoc wamma ni imi mia zéma ic embac sasala ionac ewa qerigina mesohomu. ⁷ Wañu yaré héla me imuac luhuc acya zégic nimma bacgina ménda yandimac; Iwawai imuhucya imuhucya imi kileñdac hicñimac. Wañu imi nalé tetecgia qahacnec.

⁸ Baera baera ic embac ieneñ euqac wañamuwiñ zé yacmu. Baec tosanéhj baec tosara unuwiñ zé yacmu. Wañu baera baera nañ memac. Wañu béti saec hicñimac. Wañu imi aži kiki imuac hénihéniya. ⁹ Ini eñacnec héngalenj wañamuma kecmu. Ieneñ ini aciguc onopocmu. Wañu tocgotocgo amaiguc hihilocnéj unumu. Wañu imi sac qahac, onagicma

kenjic baec galenj tosara zéma ic kewu tosara ionac kicginaiguc namma nuac héipuc ac énézému. ¹⁰ Wañu walac imi buña suruc hiabia zéaugic baec séc ic embac nindacmu. ¹¹ Wañu onagicma aciguc haigic ac dimuhuc zéwiñ zéma walac ménda niñyéwérimu. Nalé imuaru qeriginaiguc ac haimac imi sac zému. Zézé ic imi ini qahac, néj Uña Téréya. ¹² Dac muna ekaocnec hazéc wañamuma humumacac zétecgé amumaoc. Wañu mañgocnéj naña imuhucnec wammimac. Wañu nambérac ieneñ neñgoc mañgoc hécgina hazéc wañ énécmima humumu niñac onopocmu. ¹³ Wañu nuac qacna niñac ic moczoj yanda hazéc wañ énécmimu. Wañu ménjnéj selima nañkeru tetecgia wañu Miñ Kewunéhj késama kekec hémbénañaguc opocmac.

Zébiri qébiri icnéj hama kisikiyon mihicñimac.

¹⁴ Kecma Biria miñjina iwawai mebirianzac iminéhj ocmuñ téréyaiguc nañu, (Olonzu ini ac imuac hénia niñasarimu.) hémma Yuda baec igucnec ic embac ieneñ néngacma baec boñaguc kemmu. ¹⁵ Wañu ic ménj ama qahaiguc taczac inéhj mama iwawai ménj ama qeriaiguc hezac imi memañ zé ménda mama emmac. ¹⁶ Ic ménj aiiguc keczac inéhj malekuya andiaiguc hezac imi memañ zéma ménda

lilingémac. ¹⁷ Nalé imuaru embac tosara hérginaguc zéma neŋgoc tosara merac namu gumu énécmianzu ieneŋ qenzeŋ manzeŋ yanda mihicŋimu! ¹⁸ Yéwéri imi kia naléyaguc ménda hicŋimac niŋac welecmimu. ¹⁹ Nalé imuaru qenzeŋ manzeŋ méréra mén hicŋimac imuac niŋac imuhuc zézua. Qenzéŋ manzeŋ imuhucya imi Anutunéŋ baec kurumenŋ zéyu hicŋiyecac hezac imuac suraiguc mén ménda hicŋiyec. Waŋu kecma imuac andiaiguc imuhucya imi muŋguc ménda hicŋimac. ²⁰ Nalé imi becneŋ Miŋ Kewunéŋ focdac ménda metecgéwacneŋ imi ic ménéŋ selima naŋkeru késamacac séc qahac wambacneŋ. Ichéra gési énécmiyec ionac niŋac wamma nalé imi meducŋiyu hotoŋa waŋec. ²¹ Waŋu nalé imuaru ménéŋ Kristo you nonac muru hicŋizac me Kristo eri ionac muru hicŋizac imuhuc zéyu ménda ninzénégému. ²² Imi mia Kristo ikora zéma kua meme ic ikora hicŋima hia wammucac séc waŋu gési énécmimia imi ikoc waŋ énécmiwiŋ zé séséc zéma haka méréra baec ic eneŋ memucac séc qahac imuhucya memu imuac niŋac imuhuc zézua. ²³ Ac imi walac walac énézézua imuac héngalenŋ wamma kecmu.

²⁴ Waŋu nalé imuaru, qenzeŋ manzeŋ yanda

imuac andiaiguc kaiwe asac mararaŋa békéma sinjidénégéyu maso asaha qahac wammac. ²⁵ Waŋu ménni sikiluc imi kurumenŋ igucneŋ madaru kuc yanda yanda kurumenŋiguc hezac iminéŋ hirimac. ²⁶ Waŋu duŋa Icac Naŋa hosusu qahaiguc kuc yandayaguc zéma edamu yandayaguc hayu ic embac ieneŋ héndacmu. ²⁷ Waŋu nalé imuaru inéŋ kua meme uŋahéra méli énécmima ic embac gési énécmimia ini baec zécgéria kemboŋ qahac igucneŋ zéma baec kurumenŋ néwéc néwéc igucneŋ qutu-laŋgé énécmimac.

²⁸ Fik ic imi hémma qelumbec ac hénia imi yomuhuc niŋareŋ gému; Imuac hawa bébélacgia éréma imuarunec séra qeyu hémma kaiwe naléya hosuru wanzac imuhuc zéanzij. ²⁹ Ini imuhucyanec iwawai imuhucya imuhucya hicŋiyu hémma inéŋ hosucgé nénécmima nagu andiaiguc nanzac imuhuc ninŋtegicmu. ³⁰ Ni hélacneŋ énézézua baeciguc hicŋisaiya keczu ini ménda qahac waŋgicneŋ ac imuac héla hicŋidacmac. ³¹ Baec kurumenŋ imi qahac wammac, néŋ nuac acna imi ménda qahac wammac.

Zégésigési yanda imuac kaiweya zéma kaiwe kiwa imi ic ménéŋ ménda ninzac.

³² Waŋu imuac kaiweya zéma kaiwe kiwa imi ic ménéŋ ménda ninzac. Kurumenŋac kua meme uŋa

imi enej ménda ninzu. Naŋa acguc ménda ninzac. Maŋgoc eŋeyanec téngén ninzac. ³³ Nalé ménda ninzu imuac niŋ técgina nimma kecmu. ³⁴ Ic méŋnéŋ amaya waima baec horu kemmac niŋac welenŋ qeŋehéra iwawai galeŋgému niŋac énézéma aigina méndén énécmima nagu galeŋa i kawaliya mema kecmac niŋac ai buŋa énécmiyec ésécnec. ³⁵ Ama miŋina imi némac naléyaiguc hamac? Mariya me siŋi yanda me kuruc qačanzac imuaru me siŋunec imi ini ménda ninzu. Imuac niŋ ini técgina nimma kecmu. ³⁶ Waŋu gau yanda hekegcic élanzaŋnec hama inibac niŋac. ³⁷ Ewa qeli qelinec kecmu. Ac zézua imi onac sac qahac, ic embac tosara ini momacnec.

14

Yesu qewiŋ zéma hénaya hocgic.

¹ Nagu sacyaguc ogicma keŋgic imuac tac niniŋ zéma saménŋ yisya qahac imuac tacniniŋ imi ai meme éréhéc heyu bec hamac. Nalé imuaru hofac oo ic ionac kiwa zéma hénac acac kiwi ic ieneŋ Yesu dimuhuc ikoc wammima késama qemu niŋac hochoc ai megic. ² Mema yomuhuc zégic; Tac niniŋ naléyaiguc qahac, ic tosara ieneŋ qewelonŋ qewu niŋac.

Embac méŋnéŋ Yesu haléc naecmiyec.

³ Waŋu Yesunénŋ Betania ama areŋaiguc kemma ic méŋ qara Simon becneŋ wizi seliayaguc* kerec iwac amaiguc emma nene nema tarec. Taru embac méŋnéŋ nadaac halécya héméŋa hiabia boŋa eŋeŋa imi kiruŋaguc mema hama qésémma orucya qahaiguc moczoŋ qocgémiyec. ⁴ Qocgémiyu ic tosara tacgic ieneŋ niŋgic biriyu eŋaocnec eminiŋ wamma yomuhuc zégic; Némac niŋ haléc imi eŋdac audaczac? ⁵ Iminénŋ kiriru soukiwa ic méŋac yawuŋac ai boŋa ogicmacac séc imi mema ic maŋeŋqeya énécmiwacnec! Imuhuc zéma embac imi ac zémigic. ⁶ Waŋu Yesunénŋ yomuhuc énézéyec; Ini embac imi waigic taru. Ini némac niŋ embac imi yéwéri mizu? Embac imi ai hiabia menénzac. ⁷ Ic maŋeŋqeya imi nalé séc iniguc kegcic méra énécmiwiŋ zéma nalé tosia hia méra énécmimu. Waŋu ni mia iniguc nalé séc ménda kecmáŋ. ⁸ Embac imi kucyawac séciguc wanzac. Ni humuwa téngé némmu imuac wamma haléc héméŋagucnéŋ walac naecnénzac. ⁹ Ni hélacnec énézéwa, ini baec séc baec imuaru me imuaru buŋa suruc hiabia imi zéau énécmimuiguc embac yomi niŋqeli mima haka waŋec imuac surucya imi momac-

* 14:3: Kiwi tosaraiguc; lepra wizi.

nec zéau énécmimu.

Yudanéh Yesu hofac oo ic ionac méraginaiguc opocman zé ac zikiyec.

¹⁰ Wañu tohotoho ic ionarunec mén, Yuda Karioto, inéh Yesu ic onac méraginaiguc opocman zéma hofac oo ic kuaya ionac muru kenec. ¹¹ Kemma zéyu nimma ségiségi wamma soukiwa gémbinj zéma zéseligic. Wañu inéh Yesu méraginaiguc opocman zéma imuac naléyawac mambéc wañec.

Nagu sacyaguc ogicma kenjic imuac kendon hayec.

¹² Saméh yisya qahac imuac kendon hénihéniaiguc nagu sacyaguc ogicma kenjic imuac kendon ninjac rama unuanjic. Imuac naléyaiguc tohotoho ichéra ienen Yesu qesimima zégic; Sinja dimuaru hezac? Ama dimuaru kemma nagu sacyaguc ogicma kenjic imuac kendon ninjac rama imi oma haigénni newésémanj? ¹³ Imuhuc zégic merac éréchéc méli érécmima zéyec; Iri ama arenja yandaiguc kenjic ic mén kewuciguc doku hima huama kenju mihicnjima méndac mimaoc. ¹⁴ Méndac miyic ama méniguc enju imuaru emma ama miñina yomuhuc ézémaoc; Kiwi icnéñ yomuhuc zézac; Ama qeria dimuaru tohotoho ichécna iniguc nagu sacyaguc ogicma kenjic imuac kendon ninjac rama

imi newinj? ¹⁵ Imuhuc ézéyic ama qeria kunen yanda mén qacyaiguc hezac imuaru oragicma kenju dun tatac iwawai imi lémbécma arenjégic heyu hémma imuaru nonac iwawai imi mindinjimaoc. ¹⁶ Imuhuc

zéyu merac éréhéç ieren ama arenja yandaiguc keremma Yesu zéyec séc imi mihicnjima nagu sacyaguc ogicma kenjic imuac kendon ninjac iwawai mézézéñgégyc.

¹⁷ Wañu maria wañu kaiwe kiwa hiñgaru Yesu tohotoho ichéra ¹² iniguc harégic.

¹⁸ Wañu nene nema tacma Yesunéh yomuhuc énézéyec; Ni hélacnec énézéwa, onarunec mén niguc nene nema taczac iminéñ andé numac. ¹⁹ Imuhuc zéyu ienen ewagina goro wañu enac enac qesimima yomuhuc ézégic; Hélacnec, ni qahac! Gi nuac zézanj? ²⁰ Zégic yomuhuc énézéyec; Tohotoho ic ¹² onarunec mén niguc zéic momacguciguc saméh quduñgéma nezac imi mia. ²¹ Icac Nanja i iwac ninj ogic hezac imuhucnec kemmac. Wañu ic mén andé qemimac iminéñ bakia yéwéria memac! Ic imi nenjoc héri qeri igucnec ménda hicñiwacnec iminéñ hia wambacnec.

Yesunéh sisipac ac qelia zénénécmiyec.

²² Wañu nene nema tacma Yesunéh saméh mema ewa hja ac ézéma kuma énécmima zéyec; Megic yomi nuac séwi busuna. ²³ Imuhuc

zéma wainj sokoc mema ewa hia ac ézéma énécmiyu i moczonj nedacgic. ²⁴ Negic énézéyec; Sac yomi nuac zikiziki ac qelia imuac sacya, imi ic embac sasala onac niñ wamma qocgéyi. ²⁵ Ni hélacnec énézéwa, Ni wainj ménj muñguc ménda nema kecma Anutuac héngalenj ama areña yanda qeriguc ménj qeliawac nemañ. ²⁶ Wañu ieneñ legic ménj héima ama imi waima Oliwa baec boñaiguc enjic.

Peteronéj Yesu dimuhuc qaecgémimac imuac ara zéauyec.

²⁷ Wañu Yesunéj yomuhuc énézéyec; Ni rama galenj qehumuwa rama héndemma kenña wammu.

Ac imi ackuazéciguc oyec hezac. Imuac niñ deguc sinjiya ini momac yanda wainémma néngacdacmu. ²⁸ Wañu humuc igucnec yacma Galilaia baeciguc onac miha mema kemmanj. ²⁹ Imuhuc zéyu Peteronéj yomuhuc ézéyec; I momac yanda waigémmu gezanj. Wañu ni qahac.

³⁰ Zéyu Yesunéj yomuhuc ézéyec; Ni hélacnec gézéwa, deguc sinjiya kurucnéj hatac éréhéc ménda qarunec gi hatac haréwéc qaecgé némbésémañ.

³¹ Zéyu Peteronéj seli seli wamma zéyec; Ni ménda waigémmanj. Giguc humumanj zé humumanj. Wañu kilenjac ménda qaecgé gémmanj. Imuhuc zéyu

tosara moczonj imuhucnec zédacgic.

Yesunéj Gesemane baec boñaiguc zéwelerec.

³² Wañu ieneñ baec ménj gara Gesemane imuaru hagic. Hama Yesunéj tohotoho ichéra énézéyec; Ini yomuaru tacgic ni kemma zéwelecba. ³³ Imuhuc zéma Petero, Yakobo zéma Yohane onagiru kenjic qeria yéwériyu ewaya goro wañec.

³⁴ Wañu énézéma zéyec; Ni humumanjac séc ewananéj ewa biric yanda wanzua, imuac ini yomuaru gau ménda hema zenzenj qeli qeli kecmu. ³⁵ Imuhuc zéma komora ménj kemma baeciguc mama sicgéma nalé yéwéria imi hia ogicmimacac niñ zéwelerec.

³⁶ Wañu yomuhuc zéyec; Aba Mañgocna, gi iwawai moczonj hia medacanzan. Nuac sokoc yomi nuarunec nuagicna, wañu nuac sinña qahac guac sinjanéj seligimac. ³⁷ Wañu inéj lilingéma hama iniru gau hegic Petero yomuhuc ézéyec; Simon, gau hezanj? Nalédac hotoña imi zenzenj qeli qeli hia ménda keczanj? ³⁸ Kic qeli kecma zéwelecgic, qahac wañu manam batuciguc mama unuwac niñac. Qeriginanéj imuac wanzac, néj séwiginanéj bébélacgia.

³⁹ Imuhuc énézéma muñguc lilingéma walac zéyec ésécnec zéma zéwelerec. ⁴⁰ Ménguc lilingéma hama iniru gaunec hegic. Wañu

ienen̄ gau igucnec yacgic, nēn̄ kicgina yéwéria wañec. Wañu néma ac zéwiñ zéma osigic. ⁴¹ Wañu muñguc lilingéma hayu hatac haréwéc wañu énézéyec; Ini gaugina hemanec keczu? Imi sécgézac, nalé imi ducñizac. Héngic Icac Naña andé qemima oporu biria meme ionac méraginaiguc enzac. ⁴² Yacgic kenni. Héngic, andé qeqe icnéñ hosucninu hazac.

Hazéc ienen̄ Yesu késagic.

⁴³ Imuhuc énézéma nec nañu tohotoho ichéra ionarunec mén̄, Yudanén wininiyec. Wañu inén̄ sac qahac, hofac oo ic kuaya zéma hén̄a acac kiwi ic zéma galen̄ ienen̄ ic tuñ mén̄ méli énécmigic sou legicginaguc hagic. ⁴⁴ Andé qeqe ic inén̄ bec yaré ic iniguc séséc imi yomuhuc énézéma aren̄géyec; Mérac kirc nemiwa hémma imi mia zéma késama galen̄géma kemmu. ⁴⁵ Wañu inén̄ haréma focnec iwaru kemma, Kiwi icna! zéma kirc nemiyec. ⁴⁶ Nemiya méragina suluma késagic. ⁴⁷ Késagic maréñaguc nañgic ionac murunec mén̄néñ souya héréma hofac oo ic kiwawac welen̄ qeqe ic mén̄ac gezawa qeriru mayec. ⁴⁸ Wañu Yesunén̄ yomuhuc énézéyec; Nuac niñgic kowu nene ic wañu népésiwñ zéma sou legicginaguc hazu? ⁴⁹ Ni kaiweya

kaiweya iniguc kecma ocmuñ téréyaguc ku énécmiwa ménda népésigic. Wañu ackuazéc kiwi téréyaguc hezac imuac héla héimac. ⁵⁰ Wañu tohotoho ichéra moczoñ waimima néngacgic.

⁵¹ Wañu sac qeli mén̄ gau hehe maleku sac aturuma Yesu méndaru késagic ⁵² gau hehe maleku imi hetecgé gilima katanec néngarec.

Yesu kua meme ic ionac méraginaiguc opocgic.

⁵³ Wañu ienen̄ Yesu késama hofac oo ic kiwawac amaiguc keñgic. Wañu ama imuaru hofac oo ic kiwa moczoñ zéma galen̄hécgina zéma hén̄a acac kiwi ic ienen̄ tocgégic. ⁵⁴ Wañu Petero i lakec lakec méndacmima kemma hofac oo ic kiwawac ama demñ qeriaiguc keremma welen̄ qeqe ionac sugcinaiguc geric zonemma tarec. ⁵⁵ (55a) Wañu hofac oo ic kiwa moczoñ zéma kua meme ic ienen̄ Yesu opocgic qemu niñac héipuc ac niñac hogcic. ⁵⁶ Wañu ic sasalanén̄ ac ikoc sasala zégicac imi tanera momacguc ménda wañu (55b) mén̄ ménda mihicñgic. ⁵⁷ Tosaranén̄ namma ac ikoc yomuhuc zégic; ⁵⁸ Nini ninni, yomuhuc zéyec; Ni ocmuñ téréya méranén̄ memeya yomi héndemma kaiwe haréwécac qeriaiguc mén̄ memañ. Wañu imi méranén̄ memeya qahac. ⁵⁹ Wañu ac imi zégic imi acguc acgina momacguc ménda wañec. ⁶⁰ Wañu hofac oo ic eñeñaginanén̄

sucgina igucnec yacma Yesu qesimima zéyec; Gi ac bakia ménda zéwéséman? Ic enej héipuc waŋamuma guac ac zézu. Imi némac ac? ⁶¹ Waŋu inéŋ eŋ namma ac mén ménda zéyu hofac oo ic eŋeŋanéŋ muŋguc qesimima zéyec; Gi mia mepésianziŋ iwac Naŋa Kristo me qa-hac? ⁶² Waŋu Yesunéŋ zéyec; Ni imi mia, waŋu ini Icac Naŋa i Kuc Miŋina iwac héiyaiguc tackecma kurumeŋac hosusuiguc hayu hémmu. ⁶³ Imuhuc zéyu hofac oo ic eŋeŋaginanéŋ eŋeya malekuya muzuracgéma énézézec; Némac niŋac héipuc ic mén niŋac hoc kecbiŋ? ⁶⁴ I Anutu zébiri qébiri wammima ac imi zéyu nindacziŋ. Waŋu dimuhuc ninzu? Imuhuc qesiénécmiyu ic enej kua séc zétecgégic humucac buŋa waŋec. ⁶⁵ Imuhuc zéma tosara ieneŋ sépécgéma kiwa osoma méragina kuma qema zégic; Gi kua meme ic keczaŋiguc méréneŋ guzac imi zéna. Waŋu welen qeŋe ieneŋ méra tawé tawéneŋ otogic.

Peteronéŋ Yesu zéqaec wammiyec.

⁶⁶ Waŋu Petero i emu sombeniguc keru hofac oo ic eŋeŋaginawac welen qeŋe embac ménéŋ hosuru hayec. ⁶⁷ Hama Petero geric zonemma taru hémma ézézec; Gi Yesu Nazareteneŋ i guc momacnec kecneŋ. ⁶⁸ Zéyu Peteronéŋ qaecgéma

yomuhuc zéyec; Némac acac zézaŋ imi ni ménda ninzua. Waŋu imuac hénia imi ménda niŋasarizua. Imuhuc zéma néŋgacma somben mén ama kuaya hosuraiguc heyec imuaru hiŋgarec. ⁶⁹ Waŋu welen qeŋe embac inéŋ imuaru i muŋguc hémma ic embac lelecgéma naŋgic ini yomuhuc énézézec; Ic yomi imi ionarunec. ⁷⁰ Waŋu inéŋ muŋguc qaecgéyec. Waŋu nalé ménda horugiyu ic embac hosuru naŋgic ieneŋ muŋguc Petero ézégic; Gi hélacnec ionarunec, gi Galilaia ic. ⁷¹ Zégic i eŋeyaoc zébiri amuma zéselima zéyec; Ic mérac niŋ zézu imi ni ménda ninzua. ⁷² Zéyu imuarunec kuruc qaru hatac éréhéŋ waŋec. Waŋu Yesunéŋ Kurucnéŋ hatac éréhéŋ ménda qaru geŋ haréwéc qaecgé némbésémaŋ imuhuc ézézec imi Peteronéŋ niŋqelima siarec.

15

Yesu Pilatoac muru wag-icma keŋgic.

¹ Ama ganiyu imucgeŋnec hofac oo ic kiwahécgina ieneŋ galeŋ tosara zéma hénia acac kiwi ic tosara zéma kua meme ic moczoŋ iniguc foc-dac tocgéma ewa momacguc wamma zéareŋ wandacma Yesu dérécgéma wagicma kemma Pilato iwac muru opocgic. ² Opocgic Pilatonéŋ qesimiyec; Gi Yuda ic ionac ic kewu me? Zéyu inéŋ

melemma zéyec; Genḡaoc zézan. ³ Waḡu hofac oo ic kiwa ieneḡ kápésira sasala zémigic. ⁴ Pilatonéḡ muḡguc qesimima zéyec; Ninzan? Ieneḡ guac kápésic sasala zézu. Némac niḡac kitiwa méḡ ménda zézan? ⁵ Zéyu Yesunéḡ ac méḡ muḡguc ménda melenḡ Pilatonéḡ welicgéyec.

⁶ Nagu sacyaguc ogicma keḡgic imuac Kendonḡ séc Yuda ic ieneḡ hésa ama ic méḡac qara qacma hulacmi-mac niḡac Pilato welecmicigic inéḡ ionac niḡ wamma méḡ hulacmianḡec. ⁷ Waḡu nalé imuaru ic tosara ic embac onac qeri kumu wamma yaré meyacma wawaḡ meme imuac suraiguc ic méḡ qehumugic énépésima hésa amaiguc onopocgic kecgic, ionac suginaiguc ic méḡ kerec, iwac qara imi Baraba. ⁸ Waḡu ic embac tuḡ yanda ieneḡ haréma Pilatonéḡ haka waḡaḡec séciguc muḡguc waḡ énécmimacac niḡac qesimigic. ⁹ Qesimigic Pilatonéḡ melemma zéyec; Yuda ic onac ic kewu imi wai énécmimanḡ niḡac wanzu? ¹⁰ Inéḡ hofac oo ic kiwa ieneḡ Yesu eḡ nimbupuc nimima iwaru haigic imi niḡasaridarec. Imuac imuhuc qesiénécmiyec. ¹¹ Waḡu hofac oo ic kiwa ieneḡ ic embac qeri kumu waḡ énécmigic ieneḡ yomuhuc qacma zégic; Yesu waina taru Baraba hulacḡa mayu! ¹² Waḡu Pilatonéḡ muḡguc qesiénécmiyec;

Imuhuc zézuiguc Yuda ic onac ic kewu zémianzu i dimuhuc wammimanḡ? ¹³ Zéyu ieneḡ muḡguc qacma zégic; Ic imi ic héḡgeḡa wéndaraiguc qena! ¹⁴ Zégic Pilatonéḡ melemma énézéyec; Némac niḡac? Némac kápésicac waḡec? Imuhuc zéyu selianec qacma zégic; Ic héḡgeḡa wéndaraiguc qena! ¹⁵ Waḡu Pilatonéḡ ic embac niḡgic sécgémac niḡac Baraba hulac énécmima Yesu i mia hihilocnéḡ qema ic héḡgeḡa wéndaraiguc qemu niḡac yaré ic onac méraginaiguc haiyec.

Yaré ic ieneḡ Yesu zédesi wammigic.

¹⁶ Waḡu yaré ic ieneḡ Yesu wagicma baec galeḡac ama kewuya imuac deminḡ qeriaiguc keremma yaré ic tuḡ méḡ énézégic moczonḡ hama qutulaḡgégic. ¹⁷ Waḡu yaréac maleku qouc qoucgia Yesu héimima hésa waiyagucnéḡ ic kewuac opoc méḡ mizima orucyaiguc héimigic. ¹⁸ Héimima mepésima zégic; Ohec Yuda ic ionac ic kewu! ¹⁹ Imuhuc zéma uḡ qaulaleanéḡ orucyaiguc qema sépécgé mima siminḡ héima tacma sicgémigic. ²⁰ Zézerec wammidacma yaréac maleku qouc qoucgia imi hetecgéma eḡeya malekuya héigic hiḡgacmiyu ic héḡgeḡa wéndaraiguc qemu niḡac wagicma séḡgaḡeḡ mama keḡgic.

Yesu ic héngēja wéndaraigucgi ocmuŋ téréya héndemma qegic.

²¹ Kemma hénaiğuc ic mén ama areŋa mén komora igucnec haréyu mihicŋigic. Iwac qara imi Simon, Kirene taŋ igucnec, Aleksande zéma Rufu iorac maŋgocgira. Waŋu yaré ic eneŋ ic héngēja wéndara Yesuarunec wagicma seli seli wamma migic huayec.

²² Huayu Yesu wagicma baec mén qara Golgota (Neŋaŋ aciguc; Oruc sic) imuaru kereŋgic. ²³ Waŋu baec imuaru waiŋ dokuiguc sacmasi qara mér imi haima lelecgéma Yesu migic inéŋ waiyec. ²⁴ Waŋu ieneŋ i ic héngēja wéndaraiguc qedacma malekuya méréneŋ méré késamu imi hémma nimbiŋ zéma sumbic néma sécgina méndemma késagic.

²⁵ Waŋu kaiwe kiwa 9 kilok waŋu qegic. ²⁶ Qema ou iwac oruha hanecgeŋa iguc ic kitiwa emma naŋu imuaru ac wammigic sécya yomuhuc oma qegic naŋec, Yomi Yuda ic ionac ic kewu. ²⁷ Waŋu kowu nene ic éréchéc momacnec ic héngēja wéndaraiguc urugic mén héiyaiguc mén kanayaiguc naŋoc. ²⁸ Waŋu kiwi téréyaiguc ackuazéc heyu héla héiyec iminéŋ yomuhuc; Biriya meme ic qétégina olonğic imuaru i momacnec olommigic. ²⁹ Waŋu ic embac baec imi ogicma keŋha waŋgic ieneŋ orucgina gilima yomuhuc zébiri mima zégic; Aaha,

kaiwe haréwéc imuac qeriaiguc mekizicgéman zéanzaŋ imi mia. ³⁰ Deguc geŋgaocnec ic héngēja wéndara igucnec metecgé amuma mana! ³¹ Waŋu hofac oo ic kiwa zéma hénac ac kiwi ic ieneŋ imuhucnec zédesi wammima eŋawunec eminimma zégic; Ic tosara aŋgéŋgina tiénécmiyec, néŋ eŋeya aŋgéŋa hia ménda tiamuzac. ³² Kristo Israel ic onac ic kewu inéŋ ic héngēja wéndara igucnec mayu hémmaguc ninzégéwiŋ. Ic urugic iguc momacnec naŋgic iereŋ imuhucnec ac imuhuc zéma zébiri miyoc.

Yesu uŋaya waimiyec.

³³ Kecma kaiwe kiwa 12 kilok waŋu siŋineŋ baec sécgéma heyu keŋkecma maria 3 kilok waŋu tecgéyec. ³⁴ Mariya 3 kilok imuaru Yesuneŋ selianec qacma zéyec; Eloi eloi lama sabaktani? Ac imuac hénia imi yomuhuc; Anutuna Anutuna némac niŋac wainéanzaŋ? ³⁵ Waŋu ic hosuru naŋgic ionarunec tosanéŋ nimma zégic; Niŋgic, Elia héihéré mizac. ³⁶ Waŋu ic méŋnéŋ foc kemma konduŋ kagalic mén doku howura winigaiguc qunduŋgéma ic suŋ susuriaiguc zikima Yesu gumuma zéyec; Waigic mambéc hénni, Elianéŋ hama wagicma mamac me qahac. ³⁷ Waŋu Yesu i muŋguc kucnec qaru uŋaya waimiyec. ³⁸ Waimiyu

maleku horua yanda zaki téréya nezicgéma nananec imi namuŋa igucnec ounec zuracgéma emu héniaiguc tecgéyu éréhéc waŋec. ³⁹ Waŋu yaré ic qété 100 ionac galenġina ménġ Yesuac wésiaiguc namma héŋu humuyu yomuhuc zéyec; Hélacnec, ic yomi Anutuac Naŋa kerec. ⁴⁰ Embac tosara eneŋ momacnec lakec namma héŋġic. Waŋu ionac sucġinaiguc Maria Makdalanec* zéma Yakobo komora zéma Yose iorac neŋġocġira Maria zéma Salome i momacnec nanġic. ⁴¹ Ieneŋ Galilaia baeciguc Yesu méndacmima welenġ qemima kecaŋġic. Waŋu embac sasala tosara Yesuguc Yerusalem éréma hagic ieneŋ momacnec imuaru nanġic.

Yesu hoc kifanaiguc haigic.

⁴² Oraŋ imi Sabata tac niniŋ, deguc imi imuac zéréŋ qéréŋ naléya, imuac niŋ ama siŋimaŋ zé waŋu, ⁴³ ic ménġ qara Yosefe Arimataia ama areŋa yanda igucnec inéŋ bawa ménda yandiyu Pilatoaru kemma Yesu qamocya niŋac qesiyec. Waŋu ic imi kua meme tuŋ ionac kiwa eŋeŋa kecma Anutuac héŋgaleŋ ama areŋa yanda imuac mambéc kecaŋec. ⁴⁴ Waŋu Pilatonéŋ Hélacnec bec humuzac? Imuhuc zéma nimma yaré ic qétéġina 100 ionac galenġina zéyu hayu yomuhuc zéma qesimiyec; Ic

imi bec humuzac? ⁴⁵ Imuhuc qesimiyu yaré ic qétéġina 100 ionac galenġinanéŋ ézéyu niŋasarima Yosefenéŋ qamoc imi hia mema kemmac niŋac zéyec. ⁴⁶ Waŋu Yosefenéŋ kemma maleku qara linen imi boŋa mema Yesu qamora imi metecgéma maleku iminéŋ osoma mema kemma kic suaŋ hoc yanda qésemma kifaŋa yanda meyacġéġic imuaru haima hoc ménġ qililiŋgéyu kemma kuaya nézicgéyec. ⁴⁷ Nézicgéyu Maria, Makdalanec zéma Maria, Yoseac neŋġocya iereŋ Yesu qamora dimucġeŋ haigic heyec imi hima héŋoc.

16

Yesu humuc igucnec qelima yarec.

¹ Sabata nalé téréya tecgéyu, Maria, Makdalanec zéma Maria, Yakobo neŋġocya zéma Salome i Yesu qamora naecmimu niŋac haléc héméŋaguc boŋa medacġic. ² Waŋu Sondaiguc ama ġianjima kaiwe kiwa éréyu kic suaŋġic kereŋġic. ³ Waŋu keŋkecma yomuhuc eminiŋġic; Kicsuaŋ kuaya igucnec méréneŋ hoc imi qililiŋgé nénécmimac? ⁴ Imuhuc zéma kic hima héŋġic hoc imi qililiŋgéyawayac heyec, waŋu hoc imi kuneŋ yanda. ⁵ Waŋu kic suaŋ qeriaiguc keremma héġinaiguc ġeŋ ic merac ménġ maleku horua lalac

* 15:40: Aram ac Migdala; Neŋaŋ aciguc neunġ kiropo ama lesu herec eŋeŋa.

lalacyaguc taru hémma aurigic. ⁶ Wañu inéj énézéyec; Zénéngina ménda hiriyu. Ini Yesu Nazaretenc, ic héngenja wéndaraiguc qegic i hémbiñac zéma hazu imi ni ninzua. Inéj bec qelima yarec. Yomuaru ménda hezac. Hehe duña haigic yomi héngic. ⁷ Ini kemma tohotoho ichéra zéma Petero yomuhuc énézému; Inéj énézéyec séc walac Galilaia baeciguc kenzac. Imuaru kemma hémmu. ⁸ Zéyu embac ienenj zénéngina hiriyu welicgéma kic suañ qeria igucnec focdac mama néngacma keñgic. Wañu bacgina yandiyu ac imi ic ménj ménda énézégic.

Yesunéj hicñi énécmima ai memu niñac meseli énécmiyec.

⁹ Yesunéj Sonda gian gianjacnec qelima yacma Maria Makdalanec, becnec uña biria ⁷ nesi énécmiyec embac imi walac hicñimiyec. ¹⁰ Hicñimiyu kemma ic tosara Yesuguc kecañgic ienenj siacma kecgic suruc wañ énécmiyec. ¹¹ Wañu ienenj Yesu qelima yacma embac hicñimiyec suruc imi nimma ménda ninzéhégic.

¹² Wañu imuac andiaiguc ionarunec ic éréhéc ama méniguc keñoc. Hénaiguc Yesunéj kic tanera melemma hicñi érécmiyec. ¹³ Hicñi érécmiyu kemma tosara énézéyic imi imuhucnec ménda ninzéhégic.

¹⁴ Imuac andiaiguc tohotoho ichéra ¹¹ tocgéma nene nema tacgic hicñi énécmiyec. Wañu Yesu qelima yaru héngic ienenj imuac ac suruc énézégic. Wañu qerigina seligiyu ménda ninzéhégic niñu ménda sécgéyu ac wañ énécmiyec. ¹⁵ Wañu toroqema yomuhuc énézéyec; Ini baera baera kemma ic keczu séc buña suruc hiabia imi énézému. ¹⁶ Ninzéhégéma doku naecmac imi Anutunéj késayu kekec hémbénaña kecmac. Wañu ménda ninzéhégému imi kápéscgina niñac zétecgé énécmimac. ¹⁷ Ninzéhégému i haka icnéj ménda memeya yomuhucya méndac énécmimac; Nuac qacnaiguc uña biria nesi énécmimu, wañu ac méréra zému. ¹⁸ Mokoleñ késama doku kumiñaguc negic ménda mebiri énécmimac, ic hafiginaguc ionac orucginaiguc méragina haigic hafigina qahac wammac.

Anutunéj Yesu wagicma eñec.

¹⁹ Miñ Kewu Yesunéj ac énézédaru Anutunéj i wagiru kurumeniguc emma Anutuac héyaiguc tarec. ²⁰ Wañu tohotoho ichéra ienenj kemma ama baec séc ackuazéc imi zéaugic Miñ Kewunéj iniguc momacnec ai meyu haka icnéj ménda memeyanéj hicñi énécmima ackuazéc imi meseliyec.

21 (Méndá hezac)* 22 (Méndá hezac)

* **16:21:** Kiwi tosaraiguc kiwi yomuac tetecgiaiguc yomuhuc ooyawac hezac; Embac imi fodac Petero zéma iwac alahéra haka hicnijec imi énézéc. Imuac andiaiguc, Yesunéj ic embac dimuhuc anjéj tiénécimiac buja suruc téréya zéma hémbénaja imi énézému nijac tohotoho ichéra méli énécmiyu baec nécwéc kéngic.

Luka

Yesuac suruc yomi Lukanéh Tiofiluac oma miyec.

¹ Neñañ sucninaiguc haka hélacnec hicñi nénécmiyec imuac ac suruc imi arenjéma owiñ zé sasalanéh batucgéma aigina hénigic.

² Imi mia hénihéniya igucnec kicginanéh hémma ackuazéc imuac héipuc ic zéma ai ic kecgic ienen nénézégic séc dindinanc ogic.

³ Ni acguc haka imi moczon hénihéniya igucnec dindinanc niñgésima hicñi hicñima éréyec séc arenjéma oma ic kewu eñejana Tiofilus guac haiwa hamac iminéh hia wammac zéma niñi.

⁴ Imuac mia kiwi yomi olomma ackuazéc gézégic imi hélacnec zéma nimbésémañ.

⁵ Herodenéh Yuda baec imuac ic kewu kerec nalé imuaru ic mén kerec, qara imi Zakaraia. Inéh hofac ooic mén qara Abiya iwac ai arenj igucnec. Wañu Zakaraiawac iniña imi Aronac sac kitic igucnec. Wañu iwac qara imi Elisabete.

⁶ Ieren imi Anutuac kiwaiguc solañanc kecañoc. Kecma Miñ Kewuac zézé seli zéma hena ac moczon késpedes qahac tohoma kecañoc. ⁷ Wañu Elisabete imi héfiñac kecañec imuac niñ ieren qeligira qahac kecma ic embac yanda wañoc. ⁸ Nalé sura méñu

Zakaraianéh eñeya ai ic tuñ ionac ai nalégina ducñiyu hofac oo ai imuac galen wamma Anutuac wésiaiguc ai mema kerec.

⁹ Wañu hofac oo ic eñañ hakagina tohoma sumbic négic Zakaraiawac ai buña wañu Miñ Kewuac ama téréyaiguc emma héfac héméñaguc héimiyec.

¹⁰ Héimiyu hofac oo ai imuac suraiguc ic embac moczon yanda ienen séñgañgeniguc zéwelec welec ai mema nañgic.

¹¹ Wañu Miñ Kewuac kua meme uña méñnéñ iwaru wininima hofac oo zaki téréya imuac héiyaiguc nañec.

¹² Nañu Zakarianéh héñu qeri yéwéc wammiyu bac yandi yandinéh sécgémiyec.

¹³ Imuhuc wañu kua meme uñanéñ yomuhuc ézéyec; Zakaraia, bac yandi yandi ménda wanna, zéwelec welecga imi niñgégéña wañec.

Imuac iniña Elisabetenéh héri haima merac mén megémmac. Megéñu iwac qara Yohane zéwésémañ.

¹⁴ Wañu guaru ségiségi yanda hicñimac. Hicñiyu ic embac sasala ienen iwac hicñi hicñiya niñac ségiségi wammu.

¹⁵ Ségiségi wammu imi hénia yomuhuc niñac; Inéh Miñ Kewuac kiwaiguc kunéñgina wamma kecmac.

Wañu inéh waiñ zéma doku selia imuhucya méndagucnec nemac, néñ neñgocyawac héri qeriiguc heyunec Uña Téréyanéh ewa qeria sécgémima

hemac. ¹⁶ Sécgémiyu Israelaç qelihéra sasala melen énécmiyu Miñ Kewugina Anutuac muru lilingéma hamu. ¹⁷ Qeri uña zéma kuhanéñ Eliawac séc hemiyu, Miñ Kewu ménda hayunec miha mema hama mañgoc ionac qerigina melenju nambérac ionac lilingémac. Ewa seli ic melen énécmiyu ic solañã ionac niniñ areñ imuac wamma lilingému. Imuhuc wamma Miñ Kewuac hénãoriñ sécyã zémindiñi énécmiyu iwac mambéc kecmu. ¹⁸ Kua meme uñanéñ imuhuc ézéyu nimma Zakaraianéñ ac ki-tiwa yomuhuc melenec; Ni imi ic yanda, wañu iniñna acguc yawuñã sasala yanda, imuac dimuhuc acgã imi niñasariman? ¹⁹ Zéyu kua meme uñanéñ yomuhuc ézéyec; Ni qacna Gabiriel, Anutuac kiwaiguc nanañã imi mia. Anutunéñ buñã suruc hiabia yomi gézéma zéau gémmañ zé méli néñu mazua. ²⁰ Ninzãñ, acna zéwa ménda ninzéngezan, imuac niñ degucmuacnec gi ac zéwésémañãc séc qahac wamma ac qahac kecnanec haka imi hicñimac. Naléya ducñiyu acna imuac héla hicñimac.

²¹ Wañu Zakaraianéñ Anutuac ocmuñ téreyã qeriaiguc nalé ogicma keru, ic embac ieneñ iwac mambéc kecmã welicgéçic. ²² Imuhuc wañkeççic inéñ ionac muru mayec. Wañu ac zémãcãc

séc qahac wañec. Wañu ic embac ieneñ imi inéñ ocmuñ téreyã qeriaiguc iwawai tanec ménñ héñec imi niñteççic. Wañu inéñ méranéñ séséc sac wañ énécmima ara qahacnec kerec. ²³ Wañu welen qeçeyawac ai meme sasala imi welen qeyu tecgédaru amayaiguc lilingéma keñec. ²⁴ Kemma keru ai meme tosara hama keñu iniñã Elisabetenéñ hériyaguc wamma maso méra ménñ sañgima kerec. ²⁵ Kecma yomuhuc zéyec; Sura yomuac Miñ Kewunéñ nuac wannémma ic embac sugcinaiguc gamuna qahac wammãc niñãc haka imuhuc wannéñec.

Kua meme uñanéñ Maria hicñimiyec.

²⁶ Maso 6 wañu Anutunéñ kua meme uñã Gabiriel Galilaia baec Nazarete tauniguc mélimiyec. ²⁷ Mélimiyu embac serañã ménñ qara Maria iwac muru keñec. Wañu embac imi ic ménñ qara Yosefe Dawidiac hicñisai areñã imuarunec iwac iniñ buñã qemigic kerec. ²⁸ Wañu hosucgé mima yomuhuc ézéyec; Ohec wahec! Anutuac héñsorocya, Miñ Kewunéñ giguc keczãc. ²⁹ Imuhuc zéyu Marianéñ kuneñ yandanec niñbipima yomuhuc niñec; Némãc niñ imuhuc yai zézéna zézãc? ³⁰ Wañu kua meme uñanéñ yomuhuc zéyec; Maria, Anutunéñ ewã hia wañgeñu hénzan imuac niñ

gi bacga ménda yandiyu.
³¹ Ninzañ, gi héri haima
 nañga mewésémañ. Wañu
 qara imi Yesu zéwésémañ.
³² Inéñ Miñ Kewu wamma
 keru, iwac qara imi Eñeña
 miñinawac Naña zémimu.
 Wañu Miñ Kewu Anutunéñ
 iwac sakoña Dawidiac tatac
 edamuyaguc imi iwac miyu
 tacmac. ³³ Wañu Yakopac
 qelihéra ionac ama séc ic
 kewu wañ énécmima keru,
 iwac héngaleñ ama areña
 yanda imi nalé hémbénaña
 tetecgia qahac hema emma
 kecmac. ³⁴ Imuhuc zéma
 zéyu, Marianéñ kua meme
 uña yomuhuc ézéyec; Ni
 ic hénia ménda nimmanec
 seraña keczaa, imuac niñac
 haka imuhucyanéñ dimuhuc
 hicñi némmac? ³⁵ Zéyu kua
 meme uñanéñ ac kitiwa
 yomuhuc melemma ézéyec;
 Uña Téréyanéñ guaru mayu
 Eñeña miñinawac kuhanéñ
 hoturu gémmac. Imuac
 niñac merac mewésémañ
 imi téréya. Wañu iwac
 mia Anutuac Naña zémimu.*
³⁶ Ninzañ, sac kiticga Elis-
 abete héfiña zémimianéñ
 yawuña sasala yanda
 wammaguc merac méñ héri
 haima keru, bec maso 6
 wanzac. ³⁷ Némac niñ,
 Anutuaru imi haka osiosiya
 méñnéñ méñ ménda hezac.
³⁸ Imuhuc zéyu, Marianéñ
 yomuhuc ézéyec; Ni Miñ
 Kewuac welen qeçe embac,
 imuac zézañ imuac séc hia

hicñi némmac. Imuhuc
 zéyu kua meme uña iminéñ
 waima keñec.

*Marianéñ Elisabeteac
 kemma ara niñec.*

³⁹ Keñu sura méñ imuaru,
 Marianéñ yacma kemma
 Yuda baec boña méñu Yuda
 tauniguc focdac ekeñec.
⁴⁰ Ekemma Zakaraiawac
 amaiguc emma Elisabete
 yaizézé ac wammiyec.
⁴¹ Wammiyu Elisabetenéñ
 Mariawac yaizézé ac niñec
 imuarunec, merac qeri-
 aiguc heyec iminéñ qitic
 qeyec. Wañu Uña téréyanéñ
 Elisabeteac ewa qeriaiguc
 sécgé miyec. ⁴² Sécgé
 miyu ewaya meyu eñu
 kucnec qacma yomuhuc
 zéyec; Embac, gi embac
 tosara sucninaiguc guagiru
 mériañ yandagaguc wanzañ.
 Wañu héri qerigawac héla
 gocmia imi acguc mériañ
 yandayaguc wanzac. ⁴³ Miñ
 Kewunawac neñgocyanéñ
 nuaru hazac. Haka yomi
 némac hiana niñac wamma
 hicñinénzac me? ⁴⁴ Zéwa
 ninna, yaizézéganéñ geza-
 cnaiguc hiñgaru, kokoc-
 nanéñ qerinaiguc qitic qema
 ségiségi wanzac. ⁴⁵ Ackua zéc
 ézéyec imi hélaguc wandac-
 macac hezac hénia imuac
 niñac ninzénégéyec embac
 imi mériañaguc.

*Mariawac mepé qepésiac
 legic.*

⁴⁶ (46a) Wañu Marianéñ
 yomuhuc zéyec; (48a) Inéñ

* 1:35: Me Merac mewésémañ. Wañu iwac mia Téréya, Anutuac naña zémimu.

eneya welen qeqe embac nidac imuhucyawac kiwa hinéjec. ^(46b) Imuac niŋ qeri uŋananéŋ Miŋ Kewu mepésizac. ⁴⁷ Qeri uŋananéŋ Anutu nuac aŋgénéŋ titi miŋina iwac niŋ wamma ségiségi wanzac. ^{48 (48b)} Zéwa niŋgic, tetcgia qahac emma kemma ic embac hicŋisaiya moczoŋ yanda imi nuac niŋ mériaŋaguc zénémmu. ⁴⁹ Kuc miŋinanéŋ nuaru kiwi yanda mezac, waŋu iwac qara imi Téréya! ⁵⁰ Anutu sicgémimia ionac muru Anutuac goi héihéi yandanéŋ qeli yackumu emma emma he énécmimac. ⁵¹ Inéŋ méria suluma wawaŋ meme kuhaguc yanda waŋanzac. Inéŋ ewa niŋiŋginaiguc séwi eneŋ niŋanzu ic imuhucya héndéŋ énécmianzac. ⁵² Inéŋ ic kewu tatak igucnec ic kuc buŋaginaguc imi memaénéc mianzac, qeri memaamuma kekec imi meyac énécmianzac. ⁵³ Ic yaka niŋ humuanzu ionac imi iwawai hia bia tiénécmianzac, néŋ iwawaigina sasala he énécmimia imi méragina héla qahac nesi énécmiyu en keŋanzu. ^{54 (54a)} Inéŋ eneya wésé niŋiŋa niŋqelima ^{55 (55a)} yanda hécnina zikiziki ac énézéyec séc ^(54b) welen qeqe ichéra Israel imi méra énécmiyec. ^(55b) Waŋu Abaraham zéma iwac qelihéra ionac imi tetcgia qahac waŋ énécmianzac.

⁵⁶ Waŋu Maria imi Elisabeteguc kerac, maso

haréwéc tecgéyu, liliŋgéma amayaiguc keŋec.

Yohane hicŋiyec.

⁵⁷ Waŋu bec Elisabetenéŋ naléya hayu naŋa meyec. ⁵⁸ Waŋu ama momachéra zéma eneya sac kitichéra ieneŋ Miŋ Kewunéŋ goiya kuneŋ yanda héimiyec imi nimma iguc momacnec ségiségi waŋgic. ⁵⁹ Ai meme 8 waŋu meracac séwi taséya hericbiŋ zé hama maŋgocyawac qac imi mema Zakaraia zéwiŋ zé waŋgic. ⁶⁰ Waŋu neŋgocyanéŋ qetali énécmima zéyec; Qahac, qara imi Yohane zéwiŋ. ⁶¹ Zéyu zégic; Ee, sac kitichécgina sucginaiguc qac imuhuc zémimia méné ménda keczac. ⁶² Zégic ménda sécgéyu maŋgocyanéŋ méré zémimia wammac zé niŋzac? Imuhuc zéma nimma qesiniŋbiŋ zé, méranéŋ séséc wammigic. ⁶³ Imuhuc waŋgic inéŋ hilaneŋ zéma zékalaŋa niŋac waŋec. Waŋu keŋ mehama migic, qara imi Yohane imuhuc oyu, hémma welicgégit. ⁶⁴ Waŋu duŋa kuaya zéma ezelaŋa momacnec hulacmimia waŋu, acac wamma Anutu mepési miyec. ⁶⁵ Waŋu ic ama lelec lelec kecgic imi eneŋ ac imi nimma zénéŋgina hiriyec. Waŋu Yuda baec boŋa séc haka imuac eminimma kecgic. ⁶⁶ Waŋu Miŋ Kewuac mérianéŋ iwaru imuhuc heyec imuac niŋac, suruc imi niŋgic séc ac imi qeriginaiguc késa kecma

yomuhuc zéangic; Merac imuhucyanéŋ yandima ic dimuhucya wammac me?

Zakarianéŋ bianac ara zéma Miŋ Kewu mepésiyec.

67 Waŋu maŋgocya Zakarianéŋ Uŋa téréyanéŋ qeria sécgéyu bianac ara yomuhuc zéyec; 68 Anutu i mama hama ic embachéra neŋaŋ doenina meyec. Mepé qepésinina imi neŋaŋ Miŋ Kewunina Israelac Anutuac muru hemac. 69 Waŋu nonac niŋ wamma welen qeqeya Dawidi iwac ama arenhéra neŋaŋ muru aŋgéŋ titiac ilicya† meyac kumu nénécmiyec. 70 Imi mia baec yomuac nalé hama keŋec sura imuaru eŋeya ichéra téréya Anutuac tilin tilin ic ionac kuagina mema ackuazéc nénézéyec séciguc

71 hazécnina ionac murunec zéma nimbiri waŋ nénécmianzu ionac méragina igucnec metecgé nénécmima aŋgéŋnina tiyec. 72 Inéŋ yanda hécnina goi héihéi waŋ énécmimaŋ zé iniguc sisipac ac téréya zéseliyec imi mia niŋqeliyec. 73 Imi mia sisipac ac yandanina Abaraham zéselimiyc imi mia. 74 Bac yandi ménda wamma eŋeya mepésimiwiŋ niŋac hazéc hécnina ionac méragina igucnec metecgé nénécmiyu, 75 Miŋ Kewuac wésiaiguc kecma météré amuma késpedesic solaŋ kecma kekecnina séc welen qemiwiŋ niŋac zéseliyec.

76 Merac gi Eŋeŋa yandawac kua meme ic zégéŋgéŋa wammac. Miŋ Kewuac wésiaiguc miha mema kemma iwac hénéa mézézéŋ géwésémaŋ. 77 Imuhuc wamma aŋgéŋ titiac niniŋa késpedesic waiwai igucnec ha-haya imi Miŋ Kewuac ic embachéra énézéna niŋasarimu.

78 Anutuninawac wésé niniŋ imi bénzéŋa, imuac niŋac ou kurumeŋ igucnec kaiwe ésécnec neŋaŋ muru éréma ha nénécmimac. 79 Mama hama siŋi zéma humucac tunumaŋiguc tatara neŋaŋ measari nénécmima hénanina luaeac hénéaiguc qindiŋi nénécmimac. (Zakarianéŋ imuhuc zéyu tecgéyec.)

80 Waŋu merac imi séwiya yandiyu ewa qeria momacnec meseli mimia waŋec. Waŋu baec kisiaiguc kerecac Israel ic onacmuru wininiyec.

2

Yesuac hicŋihicŋiya.

1 Nalé imuaru Roma ic* eŋeŋagina Kaisa Augusitonéŋ ic embachéra ionac qacgina mema odacmu niŋac zézé seli ac oma haiyu eŋeya héŋgaleŋ baera séc kendarec. 2 Waŋu ic kewu Kirinionéŋ méra bawu kecma Siria baec yanda imi galéŋgéyec. Waŋu nalé imuac suraiguc ic embac qac areŋgina megic hatac momacguc waŋec. 3 Waŋu

† 1:69: Hénia imi kucya.

* 2:1: Girik aciguc; Kaisa.

ic embac ieneŋ moczoŋ qacgina zégic oénécmimu niŋac eŋaŋ tauŋgina séc liliŋgéma kendacgic. ⁴ Yosefe imi Dawidiac sac kitic igucnec imuac niŋ, i acguc imuhucyanec Galilaia baec Nazarete tauŋ imi waima Yuda baeciguc Dawidiac ama areŋa yanda qara Betelehem imuaru ⁵ eŋeya qara zéyu omimu niŋac iniŋ buŋa qemimia Maria hériyaguc imi wagiru ekawu ekeŋoc. ⁶ Ekemma keric Maria merac meme naléya imi waŋec. ⁷ Waŋu embac iminéŋ naŋa méréc merac meyec. Waŋu ic kian amaiguc iorac ama duŋ méŋ ménda he érécmiyu, merac imi malekunéŋ osoma burumakao wedeyaiguc haiyu heyec.

Rama galeŋhéra zéma Anutuac kua meme uŋahéra.

⁸ Waŋu nalé imuhucgeŋ baec imuhucgeŋ rama galeŋ tosara baec kisia lulucyaguc imuaru tacyac wamma siŋi imuaru ramahécgina héŋgaleŋ wamma kecgic. ⁹ Waŋu Miŋ Kewuac kua meme uŋa méŋnéŋ wininima hosucginu naŋu Miŋ Kewuac edamuyanéŋ asac mararaŋ ésécnec hoturu énécmiyu bac yandi yandi kuney yanda waŋgic. ¹⁰ Waŋu kua meme uŋanéŋ yomuhuc énézéyec; Bacgina ménda yandiyu. Niŋzu, ni ségiségiac buŋa suruc hiabia onac muru zéau énécmizua. Waŋu ac yomi baec séc ic

embac moczoŋ eŋaŋ buŋa wammac. ¹¹ Erac Dawidiac ama areŋa yandaiguc aŋgéŋ titi miŋina hicŋi énécmizac. Imi mia Miŋ Kewu Kristo. ¹² Ini kemma burumakao wedeyaiguc merac saccac méŋ malekunéŋ oso osoya hezac imi mihicŋimu. Waŋu haka iminéŋ ac imuac asé kiwiya waŋ énécmimac. ¹³ Imuhuc zéyu imuaru kurumeŋ miŋina kua meme uŋa tuŋ yandanéŋ kua meme uŋa iwac muru élanzaŋnec wininima Miŋ Kewu mepésima yomuhuc zégic; ¹⁴ Ou kurumeŋiguc Miŋ Kewuac muru mepé qepési hezac. Waŋu you baeciguc, ic embac Anu-tunéŋ inicsoroc wanzac ionac muru luae hezac.

¹⁵ Imuhuc zémaguc kua meme uŋa ieneŋ wai énécmima kurumeŋiguc eŋgic. Waŋu nalé imuaru rama galeŋ ieneŋ eŋaoc yomuhuc eminiŋgic; Betelehem ama areŋaiguc haka méŋ hicŋiyu Miŋ Kewunéŋ zéau nénécmizac, kemma hénni. ¹⁶ Imuhuc zéma foc foc kemma Maria, Yosefe zéma merac sac burumakao wedeiguc heyec imi mihicŋi énécmigic. ¹⁷ Waŋu inicma ackuazéc merac iwac niŋac zéyu niŋgic imi zésaigic keŋu nindacgic. ¹⁸ Waŋu ic embac suruc imi niŋgic séc haka rama galeŋnéŋ énézégic imuac nimma welicgégic. ¹⁹ Waŋu Maria eŋeyaoc imi haka imi moczoŋ qerianéŋ doŋgé nimma kerec. ²⁰ Rama

galeŋ ieneŋ ac zéyu niŋgic imuac séc hicŋi énécmiyu héla hémma niŋgic imuac niŋac Anutu mepésima edamuyawac zéhiarumima liliŋgéma keŋgic.

Yesu wagicma ocmuŋ téréyaiguc eŋoc.

²¹ Waŋu séwi tasé hericheric memeac naléya ai meme 8 hahéiyu qara Yesu zémiyoc. Waŋu qac imi merac imuac hériyaguc ménda waŋunec kua meme uŋanéŋ zémiyec imi mia.

²² Waŋu Moseac héna ac heyec séciguc météré amuma kecgic naléya sécgéyu, iereŋ merac imi wagicma Miŋ Kewuac buŋa qemiwic zéma Yerusalem ekeŋoc.

²³ Imi mia Miŋ Kewuac héna aciguc yomuhuc ooyawac heyec imi tohoma imuhuc waŋoc; Embac méŋnéŋ héri haima merac ic méréc mérérawac memac séc, Miŋ Kewuac buŋa téréya qemimu.*

²⁴ Waŋu Miŋ Kewuac héna aciguc zézéya heyecac hezac imuac séc kembo susuc éréhéc me kembo nei sac qelia éréhéc* mulu manan omiwic zéma ekeŋoc.

²⁵ Waŋu Yerusalem imuhucgeŋ ic méŋ kerec, qara imi Simeon. Ic imi ic solana waŋu Anutuac ewa siŋsiŋ wammanec kecaŋec. Waŋu Israel ionac hébélac qébélac niŋac mambéc keru, Uŋa Téréyanéŋ i guc kecaŋec.

²⁶ Waŋu

Uŋa téréyanéŋ i ménda humuyunec Miŋ Kewuac Kristo hicŋiyu hémmac zéma zéauyu niŋec. ²⁷ Waŋu ic imi Uŋanéŋ tiliŋgémiyu ocmuŋ téréyaiguc eŋec. Eŋu imuaru mia merac Yesu iwac neŋgoc maŋgocya iereŋ merac imuac niŋac wamma héna acac haka tohoma éréyoc.

²⁸ Éréyc Simeonnéŋ merac imi wagicma tétécgéma namma yomuhuc zéma Miŋ Kewu mepésiyec; ²⁹ (29a) Miŋ Kewuna, gi deguc welen qeŋe icga ni ackuazécga nézénec séciguc ³⁰ nena kic éréhécnanéŋ aŋgéŋ titiga hénzua, (29b) imuac niŋac, deguc hia waina luaeiguc guac hamaŋ.

³¹ Aŋgéŋ titiga imi baec séc ic embac neŋaŋ kicninaiguc nénézéna hénziŋ. ³² Merac yominéŋ ic enia ionac muru héniaga zéau énécmimiawac asacmararaŋa wanzac.

Waŋu guac Israel nonac edamunina wanzac. ³³ Imuhuc

zéyu Yosefe zéma neŋgocya iereŋ merac iwac niŋac zézéya waŋec ac imuac mia welicgéyoc. ³⁴ Waŋu Simeonnéŋ mozoc ac zéénécmima

neŋgocya yomuhuc ézéyec; Héna, merac yomi Israel sucninaiguc ic embac sasalanéŋ yacmu me mama unumac niŋac Anutunéŋ kumuyu asé kiwi ésécneccanaŋ, hazéc ac wammimuac niŋu hezac. ³⁵ (Imuhuc

waŋgic sounéŋ geŋga ewa qeriga nézéŋgémac tanec

wammac.) Waņu inéj ic embac sasala ionac ewa qeriginaiguc niniņgina hezac imi usuya auyu hémma nindacmu.

³⁶ Waņu ama yanda imuaru Anutuac kua meme embac méjnénj embac yanda wamma kerec. Qara imi Ana. Inéj Banuelac bérara, waņu Aseriac arej igucnec. Inéj icya mema yawuņ 7 imuac séc euyaguc keroc. ³⁷ Waņu euya humuyu malé wamma keru yawuņa 84 waņec.† Inéj nalé séc ocmuņ téréya ménda waima siņi kaiwe séc nene zikima zéwelec wamma Anutu mepésima kecaņec. ³⁸ Waņu nalé imuaru embac iminénj éréma Anutuac ewa hia ac ézéyec. Ézéma ic embac tosara Anutunénj Yerusalem ic embac doegina memac niņac mambécma kecgic imi onac muru merac iwac hénia zéasari énécmiyu nindacgic.

Yesuguc Nazarete ama areņaiguc liliņgéma keņgic.

³⁹ Yosefe zéma Maria iereņ Miņ Kewuac hénia ac tohoma ai imi moczoņ meyc tecgédaru, Galilaia baeciguc liliņgéma mekemma ekaņ taunģina Nazarete keņoc. ⁴⁰ Waņu Merac imi séwiya yandiyu meseli mimia waņu niņtegic qinģegicyanéj sécgémiyec. Waņu Anutuac goi héihéianénj iwaru hemiyec.

Merac Yesu ocmuņ qeriguc eņec.

⁴¹ Waņu Yesuac neņgoc maņgocya iereņ imi yawuņ séc nagu sacyaguc ogicogira imuac kendoņa ducņiyu, Yerusalem ekeņaņoc. ⁴² Waņu keņkecma Yesuac yawuņa 12 waņec nalé imuaru imuhucyanec kendoņ imuac hakaya tohoma Yerusalem ekeņgic. ⁴³ Ekemma ai meme sécya kecgic tecgédaru liliņgéma ama areņa yandagiraiguc mekeņoc. Waņu merac Yesu inéj Yerusalemiguc waima kerec. Waņu Yosefe zéma neņgocya iereņ imi ménda niņtegiroc. ⁴⁴ Imuac niņ ic kian sugginaiguc kenģac zéma nimma hénia imi ai meme momacgucac séc kemma sac taséhécgira zéma alahécgira ionac sugginaiguc horoc. ⁴⁵ Waņu ménda mihicņima mihicņiwi zé hocmanec Yerusalem ekeņoc. ⁴⁶ Imuhuc hocma keric ai meme haréwéc tecgéyuguc ocmuņ téréyaiguc emma imuaru mia mihicņiyoc. Mihicņima héņic hénia acac kiwi ic ionac sugginaiguc tacma acgina nimma qesiéncmima tarec. ⁴⁷ Waņu iwac ara niņgic séc niņ asac asaria niņac zéma zéqesiqesi ginawac héla énézéyu nimma welicgégic. ⁴⁸ Waņu neņgoc maņgocya iereņ imi hémma auriyoc. Waņu neņgocyanénj yomuhuc ézéyec; Naņna, gi némac niņac haka imuhucya

† **2:37:** Kiwi tosaraiguc; yawuņ 84 imuac séc malé wamma kerec.

wanj nérécmizan? Niricna, manjocga zéma ni nekawu kunenj yanda niñyéwérima hocgemma kecziç. ⁴⁹ Imuhuc zéyu Yesunénj ac bakia yomuhuc melenj érécmiyec; Iri némac niñac ni hoc nénzaoc? Ni Manjocnawac amaiguc keçmanjac hezac hénia imi ménda niñtegiroc? ⁵⁰ Imuhuc zéyec, néñ ierenj ac érézéyec imuac hénia imi ménda niñsariyoc. ⁵¹ Wanju Yesunénj yacma iriguc mekemma Nazarete ama arenjaiguc hagic. Hama imuaru acgira tohoma kerec. Wanju nenjocyanénj Yesuac ara imi moczonj qerianénj eeya héima késakerec. ⁵² Yesu imi niniña zéma séwiya yandiyu, Anutu zéma ic embac ienenj hémma héñsorocgic.

3

Yesuac hénia meme ic Yohane.

¹ Ic kewu enjenagina Kaisa Tiberionénj Roma galenjëma keru yawuñ 15 wanjec. Wanju nalé imuaru Pontio Pilatonénj Yuda baec galenj keru, Herodenénj Galilaia baec galenj kerec. Wanju munia Filiponénj Iturea zéma Trakoniti baec galenj kerec. Wanju Lisanianénj Abilene baec galenj kerec. ² Wanju nalé imuaru Hanasi zéma Kayafa ierenj hofac oo ic kiwa keroc. Wanju nalé imuaru Anutuac ackuazéc méñnéñ baec zéléñjaiguc

Zakariawac nanja Yohane iwac muru mayec. ³ Mayu Yohanenénj Yodan doku téfara nówéc nówéc ama séc hama késpedesgina qahac wammacac niñ ewa qeri melenj melenj doku naec imuac hénia zéau énécmiyec. ⁴ Anutuac tilinj tilinj ic Yesaiawac kiwiiguc yomuhuc oyecac hezac; Baec zéléñjaiguc ic méñnéñ qaru ac ewaya yomuhuc hicñzac; Miñ Kewuac hénia héimindiñj wanjicguc. Iwac niñ wamma hénaya mindinjigic didiña wanju. ⁵ Baec wénjwénjgia séc tilogi éredaru. Baec boña zéma baec héñgenj héñgenja imi moczonj madaru. Wanju hénia kukeñ kuha imi didiña wandaru, wanju hénia enenj mamaya imi solaña wandaru. ⁶ Wanju baec ic embac momac yanda Anutuac anjénj titi imi hémmu.*

⁷ Yohanenénj ic embac tuñ yandanénj doku naec énécmimac niñac harégic, inicma yomuhuc énézéyec; Qaté mokolenj ionac qelihéçgina Anutuac qeri geric hahaya imuacnec néñgacmu niñac mérénenj goro ac wanj énécmiyec? ⁸ Néñgacmuac séc qahac imuac, ewa qerigina melemma héla imuac séc haimu. Imuhuc ménda wamma ewa qeriginanénj Abaraham imi nenjanj yandanina imuhuc ménda zému. Ni énézéwa niñgic, Anutunénj hoc yomuac zéyu melenj

* 3:6: Yes 40:3-5

dacma Abarahamac qelihéra hia wandacmu. ⁹ Bec ic héniaiguc naka haiyu hezac. Imuac ic ménjac ménj héla hiabia ménda haihaiya imi, héima geric bélanjiguc giliyu hiŋgacdacmac. ¹⁰ Imuhuc zéyu, ic tuŋ eneŋ qesima zégic; Imuhuc zéna duŋa neneŋ dimuhuc waŋniguc sécgémac? ¹¹ Zégic yomuhuc melemma énézéyec; Ic ménj malekuya éréhéc késama keczac inéŋ méndemma ic ménj malekuya qahac keczac iwac ménj mimac. Waŋu neneŋyagucnéŋ imuhucyanec waŋ énécmimac. ¹² Takis meme eneŋ acguc doku naec énécmimac niŋac hama zégic; Kiwi ic nini dimuhuc wambiŋ? ¹³ Zégic zéyec; Ini soukiwa, qété zézéya imi ménda ogicma memu. ¹⁴ Téŋgiŋ ic eneŋ imuhucyanec haréma zégic; Waŋu nini dimuhuc wambiŋ? Zégic yomuhuc énézéyec; Ini ic ménda tercigé énécmima iwawaigina ménda onogicma héipuc ac ikora ménda zéma maso séc ai boŋgina imuac niŋgic sécgémac.

¹⁵ Waŋu icya icya Kristoac mambéc kecma ewa qeriginanéŋ Yohaneac nimma ic imi Kristo* gezaŋ zéma niŋgumbi niŋguŋ waŋaŋgic. ¹⁶ Waŋu Yohanenénéŋ acgina kitiwa melemma ic embac momac yanda yomuhuc énézéyec; Ni dokunéŋ naec énécmianzua, néŋ ic ménj

ni nogicma kuc yanda késa keczac iminéŋ hamac. Nidac imuhucyanénéŋ iwac hénia usuyawac hésiya imi hulacmaŋac séc qahac. Inéŋ mia Uŋa Téréya zéma geric bélanjanénéŋ kápésicgina zuac énécmimac. ¹⁷ Inéŋ mériaiguc sarac yanda késama keczac. Waŋu sombeŋa imi moczoŋ usuŋ héréracgéma héla gocmia imi qutulangaéma hofiyaiguc haidacmac. Imuhuc wamma inéŋ gorosoŋa imi geric bélaŋa méwécgéwiŋac séc qahac imuaru giliyu zemac. ¹⁸ Inéŋ toroqema ac sasala imuhucya imuhucya énézéma qerigina meseli énécmima buŋa suruc hiabia imi ic embac zéau énécmiyec. ¹⁹ Waŋu nalé imuaru baec galeŋ Herodenénéŋ muniawac iniŋa Herodia meyec. Waŋu imi sac qahac, haka biria hénia hénia momacnec waŋec. Imuac niŋac, Yohanenénéŋ ac geriŋwaguc zémiyu niŋec. ²⁰ Nimma toroqema haka biria ménj wamma Yohane késama hésa amaiguc oporec.

Yohanenénéŋ Yesu doku naec haka wammiyec.

²¹ Hésa amaiguc ménda kerecnec Yohanenénéŋ ic embac moczoŋ doku naec énécmiyec, Yesu imuhucyanec iwac muru hayu, doku naecmiyec. Naecmiyu zéwelecma naŋu imuarunec kurumeŋ naguya aŋgéyec. ²² Aŋgéyu Uŋa

* 3:15: Me Mesia.

Téréyanéj kempo nei ésécnec héiyaguc mama iwac qahu mayu kurumen igucnec ewa méj yomuhuc mayec; Gi nena nan sorocna ni guac niñ ségiségi wanjanza.

²³ Wanju Yesunéj yawuŋa 30 imuac séc wanju aiya hénima meyec. Wanju ic embac ienej iwac niŋgic Yosefeac nana wanjec. Wanju Yosefeac manjocya imi Eli. ²⁴ Eliac manjocya Matata, Matataac manjocya Lewi, Lewiac manjocya Melki, Melkiac manjocya Yannai, Yannaiaac manjocya Yosefe, ²⁵ Yosefeac manjocya Matadia, Mata-tiawac manjocya Amosi, Amosiac manjocya Nahum, Nahumac manjocya Esili, Esiliac manjocya Nanjai, ²⁶ Nanjaiac manjocya Maati, Maatiac manjocya Matadia, Matatiawac manjocya Semein, Semeinac manjocya Yosek, Yosekac manjocya Yoda, ²⁷ Yodawac manjocya Yoanan, Yoananac manjocya Resa, Resawac manjocya Zorobabel, Zorobabelac manjocya Salatiel, Salatielac manjocya Neri, ²⁸ Neriac manjocya Melki, Melkiac manjocya Adi, Adiac manjocya Kosam, Kosamac manjocya Elmadam, Elmadamac manjocya Eri, ²⁹ Eriac manjocya Yesua,† Yesuawac manjocya Eliezere, Eliezereac manjocya

Yorim, Yorimac manjocya Matata, Matatawac manjocya Lewi. ³⁰ Lewiac manjocya Simeon, Simeonac manjocya Yuda, Yudawac manjocya Yosefe, Yosefeac manjocya Yonam, Yonamac manjocya Eliakim, ³¹ Eliakimac manjocya Melea, Meleawac manjocya Menna, Mennawac manjocya Matata, Matadawac manjocya Natan, Natanac manjocya Dawidi, ³² Dawidiac manjocya Yesi, Yesiac manjocya Obedi, Obedac manjocya Boasi, Boasiac manjocya Salmon, Salmonac manjocya Nason, ³³ Nasonac manjocya Aminadap, Aminadapac manjocya Adimin, Adiminac manjocya Arini, Ariniac manjocya Hesiron, Hesironac manjocya Feresi, Feresiac manjocya Yuda, ³⁴ Yudawac manjocya Yakobo, Yakopac manjocya Isaka, Isakawac manjocya Abaraham, Abarahamac manjocya Tara, Tarawac manjocya Nahori, ³⁵ Nahoriac manjocya Serugu, Serukac manjocya Ragau, Ragauac manjocya Pelek, Pelek iwac manjocya Eberi, Eberiac manjocya Sala, ³⁶ Selawac manjocya Kainan, Kainanwac manjocya Arafaksat, Arafaksatac manjocya Sem, Sem wac manjocya Noa, Noawac manjocya Lamek, ³⁷ Lamekac manjocya

† **3:29:** Sisipac ac wahalaiguc Yesua zéma sisipac ac qeliaiguc Yesu imi Hebirairo ac zéma Griik aciguc momacguc, néj Nei ac me 3ipilalec ac méndacma ooyawac heyu ekac ekac wanjac.

Metusela, Metuselalac
 maŋgocya Enoko, Enokoac
 maŋgocya Yaret, Yaretac
 maŋgocya Mahalale, Ma-
 halaleac maŋgocya Kainan,
³⁸ Kainamac maŋgocya
 Enosi, Enosiac maŋgocya
 Set, Setac maŋgocya Adam,
 Adamwac maŋgocya Anutu,

4

*Yesu manam batuc
 wammiyec.*

¹ Waŋu Uŋa Téréyanéh
 Yesu sécgémiyu, Yodan doku
 igucnec liliŋgéma hama
 baec kisiaiguc siŋi kaiwe 40
 keru, Uŋa Téréyanéh wagiru
 keŋha waŋoc. ² Waŋu

ai meme 40 imuac séc
 Biria miŋinanéh ala batuc
 wammiyec. Waŋu iwawai

méh ménda nema keru
 nalé imi moczoŋ tecgéyu
 yaka niŋ humuyec. ³ Yaka

niŋac humuma keru, Biria
 miŋinanéh hama ézéyec; Gi
 Anutuac Naŋa wanŋaŋiguc

zéna hoc yominéh melemma
 nene waŋu. ⁴ Zéyu melemma
 zéyec; Kiwi téréyaiguc ac

yomuhuc ogic hezac; Ic
 méŋnéh séwiac nene sac
 nema ménda kecanzac.*

⁵ Imuhuc melenju Biria
 miŋinanéh Yesu wagicma ou
 emma héngalenj ama arenja

yanda baec séc hema kenzac
 imi moczoŋ focnec ézéyu
 héndarec. ⁶ Waŋu ézéma

yomuhuc zéyec; Iwawai
 moczoŋ yanda imuac kuc
 buŋa yanda zéma edamuya
 imi neŋ guac waigémmanj

zé wanŋua. Imi mia nuac
 méranaiguc haihaiya imuac
 neŋ méŋac méŋ mimanŋ zé
 hia mimanŋac séc. ⁷ Imuac
 gi simiŋ héima mepési
 némbésémaŋiguc iwawai
 imi moczoŋ guac buŋa
 wandacmac.

⁸ Imuhuc zéyu Yesunéh
 melemma zéyec; Yomuhuc
 mia ooyawac hezac;
 Miŋ Kewu Anutuga
 mepésima iwacnec sac welenj
 qemiwésémaŋ.* ⁹ Imuhuc

zéyu Biria miŋinanéh i
 muŋguc wagicma Yerusalem
 keŋoc. Kemma ama téréya
 imuac witiyaiguc ou oporu

naŋu yomuhuc ézéyec; Gi
 Anutuac Naŋa wanŋaŋiguc
 yomuarunec luma emu
 hiŋgacbésemaŋ. ¹⁰ Zéyu

zéyec; Ac méŋ yomuhuc
 ooyawac hezac; Anutunéh
 guac wamma galeŋgé

gémumu niŋac kua meme
 uŋahéra énézémac. ¹¹ Waŋu
 kua meme uŋa eneŋ gi

ménda mama gumac niŋac
 méraginanéh lolonŋéma
 gépésigic hénaga hocnéŋ

ménda héimac.* ¹² Imuhuc
 zéyu Yesunéh muŋguc
 melemma zéyec; Yomuhuc

ooyawac hezac; Miŋ Kewu
 guac Anutuga ménda
 batucgé miwésémaŋ.*

¹³ Imuhuc zéyu Biria
 miŋinanéh manam batuc ai
 imi metecgéma waimima

kemma nalé méŋac mambéc
 kerec.

*Yesunéh Galilaia baeciguc
 welenj qeénécmima ai hénima*

* 4:4: Hén 8:3

* 4:8: Hén 6:13

* 4:11: Leg 91:1, 12

* 4:12: Hén 6:16

meyec.

¹⁴ Waŋu Yesunéh Uŋa Téréyawac kuciguc Galilaia baeciguc lilingéma keŋu iwac surucya imi ama lelec lelec tacma keŋec séc saima kendarec. ¹⁵ Waŋu Yesu enjeyaoc tocgotocgo amaya amaya emma ackuazéc ku énécmiyu ic embac momac yanda ieneŋ mepésimigic.

¹⁶ Waŋu Yesunéh Nazarete ama areŋaiguc kereŋec. Inéh ama areŋa yanda imuaru mia yandiyec. Waŋu Sabata nalé méŋu haka waŋaŋec ésécnec tocgotocgo amaiguc emma kiwi téréya olommaŋ zé naŋec. ¹⁷ Anutuac tilih tilih ic Yesaiawac kiwi limbi limbiŋa miyu hutuma kiwi ooya yomuhuc mihicŋiyec; ¹⁸ Ic maŋeŋeŋe ionac buŋa suruc hiabia imi énézémaŋ niŋac Anutuac Uŋa téréyanéh ni halécnéh naecnéma météré néŋec. Waŋu hésa ic ionac ziki sipacgina metecgé énécmima kichilic ionac kichihi meénécmima welen qeŋe ic ionac yéwérigina metecgé énécmimaŋ niŋac inéh ni méli néŋec. ¹⁹ Waŋu Miŋ Kewuac goi héhéi yanda imuac yawuŋa hazac zéma zéau énécmimaŋ niŋac méli néŋec.* ²⁰ Imuhuc olommaguc kiwi imi limbima imuac galeŋa mima mama tarec. Taru tosara tocgotocgo ama imuac qeriaiguc tacgic ieneŋ héŋsosoligic. ²¹ Waŋu Yesunéh hénima ac yomuhuc énézéyec; Deguc kiwi ooya

olomba gezacginanéŋ niŋgic imi hélaŋuc wanzac. ²² Ieneŋ moczoŋ héipuc ac zémima kuaya igucnec ackuazéc hiabia zéhicŋiyu nimma welicgéma yomuhuc zégic; Ic yomi Yosefeac naŋa ménda wanzac? ²³ Waŋu Yesunéh énézéyec; Niŋteŋic qinŋteŋic ac méŋ yomuhuc hezac; Mehiahiaru ic gi geŋŋac séwiga mehiaruna. Ini imi ac imi mema tinduc yomuhuc nézému; Kafanaum amaiguc kiwi mena surucga zégic niŋiŋ. Waŋu haka imuhucya you geŋga taunŋaiguc mena hénni. ²⁴ Imuhuc zéma toroŋema yomuhuc zéyec; Hélaŋnec énézéwa niŋgic, Anutuac tilih tilih ic méŋac méŋ enjeya taunŋaiguc imi zézé ségiségi wammimia méŋ ménda hezac. ²⁵ Hélaŋnec énézéwa niŋgic, Elia kerec imuaru yawuŋ haréwéc zéma maso 6 séc kurumeŋ zikiyu, baec séc béti yanda hicŋiyec. Waŋu nalé imuaru Israel baec yandaiguc embac malé sasala kecgic. ²⁶ Waŋu Anutunéh Elia imi méŋac méŋ ménda mélimiyec, néŋ Sidon baec Sarepta ama areŋa yandaiguc embac malé méŋ kerec iwac sac mélimiyu keŋec. ²⁷ Waŋu Anutuac tilih tilih ic Elisa kerec nalé imuaru Israel baec yandaiguc ic wizi warihaguc sasala kecgic, néŋ suginaiguc méŋac méŋ ménda mehiaruyec, néŋ Siria ic Naman sac

* 4:19: Yes 61:1-2

mehiaruyec. ²⁸ Imuhuc zéyu tocgotocgo amaiguc tunaguc tacgic eneñ ac imi niñgic qeri biricnéñ sécge énécmiyec. ²⁹ Wañu ieneñ yacma tañ heyec baec imuac tetcgiaiguc sia yanda nañec imuaru Yesu nañgéic hiñgacmac niñ nesimima tañ imuac sénganğeniguc héréma keñgic. ³⁰ Wañu inéñ sugcinaiguc qeric énécmima keñec.

Yesunéñ Kuwic mén nesiyu éréma keñec.

³¹ Wañu Yesunéñ Galilaia baec Kafanaum ama areña yandaiguc mama hama imuaru Sabata naléiguc ackuazéc ku énécmima keréc. ³² Wañu niñgic ara imi qac buñayaguc wañu welicgéic. ³³ Wañu tocgotocgo ama imuaru ic mén kuwic zapi qeqeyaguc* ménéñ tacma qac geñgelanğéma qarec. ³⁴ Aa, Nazarete Yesu gi zéma nini imi neñac neñac. Wañu gi mebiri nénécmiman zé hazan? Ni ninzua gi méré, gi imi Anutu arunec Téréya. ³⁵ Imuhuc zéyu Yesunéñ qetalimima zéyec; Acga qaiyu ic iwarunec éréma mana. Imuhuc zéyu kuwic iminéñ ic imi ic tun imuac sugcinaiguc hérékeñ héréha wammima éreyu ic iminéñ mama qeyec, néñ séwiya mén ménda biriyec. ³⁶ Wañu haka imi hémma ic embac moczon welicgéma eminimma zégic;

Ackuazéc imi dimuhucya! Kuc buña zéma kuc yandayaguc! Kuwic zapi qeqeya ézéyu ara tohoma érezac! ³⁷ Wañu Yesuac surucya imi ama areñ lelec lelec hezac séc saima kendarec.

Yesunéñ ic embac hafiginaguc sasala mehiaru énécmiyec.

³⁸ Wañu Yesunéñ yacma tocgotocgo ama imuacnec mama kemma Simonac amaiguc eñec. Eñu Simonac howuhaya imi séwi geric yandanéñ késayu heyu, ic embac eneñ iwac niñ wamma Yesu welec migic. ³⁹ Welec gic Yesunéñ hosuraiguc namma séwi geric imi qetalimima zéyec. Zéyu hafi imi waimiyu embac iminéñ nalé sosola qahac yacma welen qeénécmiyec. ⁴⁰ Kaiwe hiñgacman zé wañu ic embac ieneñ ic tosara hafigina hénia hénia zéma zepaginaguc imi onagicma harégic. Wañu harégic séc Yesunéñ méria hai énécmima mehiaru énécmiyec. ⁴¹ Wañu uña birianéñ momacnec ic embac sasala ionarunec éréma qacma zégic; Gi imi Anutuac Naña. Imuhuc zégic uña biria ieneñ Yesu imi Kristo wanzac hénia imi niñgic imuac niñac Yesunéñ qetali énécmima ac ménda zému niñac neun héiénécmiyec.

* **4:33:** Girik ic ionac niniñginaiguc uña imuhucya imi ewa soho, hafi tosara, zéma ziki sipac ai imuhucya mihicñi énécmima ic mebiri énécmianec. Kembanja 36 imuaru acguc ac imi hezac.

42 Waŋu ama gianjiyu Yesunéŋ séŋgaŋgeŋ mama baec kisia méŋ hétéŋa qahac imuaru kemma tackeru, ic tuŋ eneŋ hocma mihicŋjima ménda wai énécmima kemmac niŋac zéqetali wammigic. 43 Imuhuc waŋgic Yesunéŋ yomuhuc énézéyec; Ama yanda tosara imuac ic embac ionac imuhucyanec Anutuac héŋgaleŋ ama areŋa yandawac buŋa suruc hiabia imi énézémanjac hezac. Ni imi ai imuac mia méli néŋu mayi. 44 Imuhuc zéma kemma Yuda baeciguc† tocgotocgo amaya amayaiguc ackuazéc énézéyec.

5

Yesunéŋ hénima ai ichéra énépésiyec.

1 Yesunéŋ Genesarete zékéŋ yanda* giŋgiŋaiguc naŋkeru tuŋ yandanéŋ Anutuac ackuazéc nimbiŋ zé héfacgé amuma hosuraiguc lelecgé migic. 2 Waŋu Yesunéŋ héŋu zékéŋ giŋgiŋa imuaru zéic komora éréhéc taroc. Taric lambéc héréhéré ic ieneŋ imuacnec mama ufigina zuacma kecgic. 3 Waŋu Yesunéŋ zéic méŋiguc eŋec. Waŋu zéic imi ic méŋ qara Simon iwac zéic. Yesunéŋ Simon ézéyu zéic imi naŋgéyu élélahunec† komora dokuguc mekemma taru imuaru tacma tuŋ yanda imi ku énécmiyec.

4 Kuénécmiyu tecgéyu Simon yomuhuc ézéyec; Gi doku hiŋgac hiŋgaraiguc kemma ufiga haima lambéc héréna. 5 Zéyu Simonnéŋ melemma zéyec; Kiwi ic nini siŋjiyaiguc ai yanda meni ama gianzic, néŋ méŋ ménda mihicŋjiŋ. Waŋu zézaŋ imuac wamma ufigna moczoŋ muŋguc haiwa hiŋgacdacmu. 6 Imuhuc zéma Yesu zéyec séc wamma lambéc sasala yanda héréyu ufigina hénima tegirec. 7 Waŋu alahécgina zéic méŋiguc kecgic eneŋ hama méra énécmimu niŋac méra kaec ku énécmima welec énécmigic. Waŋu ieneŋ hama zéic éréhéc nec tigi kuagira qeyu zéic éréhéc imi doku qeriaiguc hiŋgacbi zé waŋoc. 8 Waŋu Simon Peteronéŋ haka imi hémma Yesuac simiŋa igucgeŋ siggéma yomuhuc zéyec; Miŋ Kewu ni imi késpedes ic, imuac wainemma kembésémaŋ. 9 Imi mia eŋeya zéma ic tosara i guc kecgic eneŋ moczoŋ lambéc hérégic imi hémma welicgéic hénia imuac niŋ imuhuc zéyec. 10 Waŋu Zebedaioac naŋhéréra Simonac ai momac Yakobo zéma Yohane imuhucyanec welicgéyoc.

Waŋu Yesunéŋ Simon yomuhuc ézéyec; Zénéŋga ménda hiriyu, kecma gi ic embac énépésiwésémaŋ. 11 Waŋu ieneŋ zéic héréma

† 4:44: Yuda ic ionac baec; kiwi méranéŋ ooya tosaraiguc Galilaia. * 5:1: Imi mia, Galilaia kondun. † 5:3: Baec igucnec. ‡ 5:11: Girik aciguc; baeciguc.

élélahu‡ haima iwawai moczoŋ imuaru waidacma Yesu méndacma kenġic.

Yesunéh ic méŋ wizi selia warihaguc mehiaruyec.

12 Yesunéh ama arenja yanda méŋiguc kerec. Keru ic méŋ wizi seli séwijaŠ sécgémiyu kerec inéh Yesu hémma sicgéma welecma zéyec; Miŋ Kewu, nuac ewa sinġa hegénu ni hia mesolaŋi némbésémaŋac séc. 13 Zéyu Yesunéh méria suluma osimima yomuhuc zéyec; Ni imuac wanzua, solaŋa wanna. Imuhuc zéyu wiziya imi bec qahac waŋec. 14 Waŋu Yesunéh ic imi neuŋ héimima yomuhuc ézéyec; Ic méŋac méŋ ménda zéwésémaŋ, néŋ kemma hofac oo ic séwiga ézéna hémma solaŋa wanzan imi héŋu Mosenéh zéyec séc Anutuac buŋa haina ogénu haka iminéŋ héipuc waŋ énécmiyu ninzéŋgému. 15 Waŋu Yesuac qac buŋanéŋ muŋguc yanda saima kenju ackuazécyā nimma hafigina mehiaru énécmimac niŋ ic embac tuŋaguc sasala tocgéma hamaneŋc hagic. 16 Waŋu Yesunéh eliŋgé amuma eŋeyaneŋc baec kisiaiguc kemma zéwelerec.

Yesunéh ic puriŋ méŋ mehiarumiyec.

17 Kaiwe méŋu Yesunéh ic embac ac ku énécmimaneŋc nanju Galilaia ama arenja arenja zéma Yuda baec zéma

Yerusalemneŋc Farisaio ic zéma hénā acac kiwi ic eneŋ hama momacneŋc tacġic, Anutuac hafi mehiahiaruac kuhanéh iwaru hemiyec. 18 Waŋu ic tosanéh ic puriŋ méŋ sasaŋiguc huama hama Yesuac wésiaiguc haiwiŋ zé wagicma embiŋ zé waŋġic. 19 Néŋ tuŋ yanda tacma hénaya hézicgéġic titiŋa qahac waŋec. Imuac ama qahaiguc emma ama bauya augic kifana hicŋiyu ic puriŋa imi sasaŋaguc ic embac sugginaiguc Yesuac wésiaiguc haġic hiŋgarec. 20 Yesunéh ionac ninzéŋ ninzéŋgina imi hémma yomuhuc ézéyec; Ic ala guac képésicġa waiwaiya wanzac. 21 Imuhuc zéyu hénā acac kiwi ic zéma Farisaio ic eneŋ qeriginanéŋ yomuhuc niŋġic; Ic yomi mérénéŋ Anutu zébiri qébiri wammima imuhuc zézac? Baec ic méŋnéŋ méŋ neŋaŋ képésicnina aumacac séc qahac! Imi mia Anutunéh sac wammacac séc. 22 Imuhuc eminiŋġic Yesunéh imi niŋteġicma melemma zéyec; Ini qeriginaiguc némac ac emininzu? 23 Ic hénā méria humumia ézémaŋ zéma ac diminéh efefia wammac? Képésicġa waizua iminéŋ efefia me yacma hehega mema kembésémaŋ imi? 24 Icac Naŋa ni imi baeciguc képésicġina wai énécmimawac kuc buŋana henénzac imi héŋteġicmu.

‡ 5:12: Girik aciguc séwi wizi hénā hénā imuac lepra zéaŋġic.

Imuhuc zéma ic hena méria humumia i yomuhuc ézéyec; Ni gézézua, yacma sasanga mema amagaiguc kembéséman. ²⁵ Imuhuc zéyu ic imi zelandac kicginaiguc yacma iwawai heañec imi mema Anutu mepésima eneya amaiguc lilingéma keñec. ²⁶ Keñu ic embac moczoñ kileñ yanda welicgéma Anutu mepésigic. Wañu zénéngina hiriyu zégic; Deguc nini haka méréra hénziñ.

Yesunéñ Lewi qaru méndacmiyec.

²⁷ Imuac andiaiguc Yeusunéñ hingacma kemma héñu takis meme ic mén qara Lewi** inéñ ai amayaiguc taru hama ni méndac néna zéma ézéyec. ²⁸ Zéyu inéñ yacma iwawai moczoñ andé qedacma méndac miyec. ²⁹ Lewinéñ Yesuac eeya héima amayaiguc aria yanda wañu takis meme ic tosara zéma ic embac sasala tosara momacñec hama nene newiñ zé tacgic. ³⁰ Wañu Farisaio ic zéma ionac kiwi oo ic enéñ Yesuac tohotoho ichéra ñidic ñuduc ac wañ énécmima zégic; Ini dimuhuc takis meme ic zéma képésic ic iniguc nene doku nema taczu? ³¹ Zégic Yesunéñ melemma zéyec; Ic hafigina qahac ieneñ dokta niñac ménda wañanžu, néñ hafiginaguc ieneñ mia imuac wañanžu. ³² Ni mia ic solañ unuruman zéma

ménda mayi, néñ biria meme ic ewa qerigina melemmu niñac unuruman zé mayi.

Nene waima zéwelecwelec imuac ara.

³³ Imuhuc zéyu ieneñ Yesu yomuhuc ézégic; Yohaneac tohotoho ichéra ieneñ hatac sasala nene zikima zéwelecanžu. Wañu Farisaio ic ionac tohotoho ichécgina imi imuhucyanec wañanžu. Wañu guac tohotoho ichécgina imi enéñ nalé séc nene doku neanžu. ³⁴ Zégic Yesunéñ melemma énézéyec; Ic qañ tosara ic mén embac memañ zé wanzac i guc keczuiguc nene zikima zéwelec ai memu niñac hia énézémuac séc me? ³⁵ Imi qahac, néñ kecma nalé imi ducñiyu euya imi wagicma keñgic qahac wañuguc nalé imuaru mia nene zikima zéwelecmu.

³⁶ Imuhuc zéma toro gema séséc ac yomuhuc zéma énézéyec; Ménén mén maleku qelia mericma maleku wahalaiguc ménda qotoanzac. Imuhuc wammaciguc maleku qelia imi mebirimac, néñ susuria qelia imi maleku wahalaiguc haimac imi, séc ménda héimac. ³⁷ Wañu ménén mén waiñ doku qelia yañ séwélanéñ gésé memeya wahalaiguc ménda tianzac. Imuhuc wammaciguc waiñ qelianéñ melemma waiñ selia wamman zé wéséséya mihicñima gésé imi épépéngéyu tegiru waiñ

** 5:27: Mataio zémimia.

imi mama biriyu, gésé imi momacnec biridacmac.
³⁸ Imuac waij doku qelia imi gésé qeliaiguc timacac hezac.
³⁹ Waij imi nalé horua heheyawac waij qacguc zéanzac imuac niñac méjnén waij wahala kuhaguc imi nemaguc waij qelia kuha qahac mén niñac ménda waijanzac.

6

Sabata nalé miñina Yesu.

¹ Sabata nalé méñu Yesunén padi ai namuñgina igucnec qericma keñec. Keñu tohotoho ichéra ienené méndacma kemma padi héla momac momac kuma mema méraginanén asasañgéma negic. ² Imuhuc wanjic Farisaio ic tosara enené yomuhuc zégic; Némac niñ haka Sabata naléyaiguc ménda wawaña imuhucya wanzu? ³ Zégic Yesunén acgina melemma zéyec; Ini Dawidi zéma ichéra ienené yaka niñ humugic nalé imuaru, néma haka wanjec imi ménda oloñ niñanzu? ⁴ Inén Anutuac ama qeriaiguc emma samén haimimia, tosara qahac, néñ hofac oo ic ienené sac nemuac héna aciguc hezac imi mema neyec. Nema ichéra i guc kecgic imi acguc énécmiyu nedacgic. ⁵ Yesunén imuhuc zéma ac yomuhuc toroqema zéyec; Icac Naña imi Sabata naléyawac miñina wanzac.

⁶ Wañu Sabata nalé méñu Yesunén tocgotocgo

amaiguc emma ackuazéc ku énécmiyec. Wañu imuaru ic méné tarec. Wañu iwac méra héiya imi séléc sélécgia. ⁷ Héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic ienené Yesu aciguc opocbiñ zé késpedes méñ mihicñiwaiñ zéma Sabataiguc hafi ic mehiarumac me qahac zéma awima kecgic. ⁸ Wañu Yesunén ewa qerigina niñtegicma ic méraya séléc sélécgia ézéma zéyec; Yacma sucninaiguc nanna. Zéyu inéné yacma nanec. ⁹ Nañu Yesunén yomuhuc énézéyec; Qesiénécmizua. Diminén héna acwac séciguc? Sabata naléiguc haka hiabia wambiñ me haka biria wambiñ? Kekec imi mehiaruwaiñ me qehumuwaiñ? ¹⁰ Imuhuc zéma hénaorin lelecgéma inicmaguc ic iwac mia yomuhuc ézéma zéyec; Méraga suluna. Imuhuc zéyu méria suluyu hiaruyec. ¹¹ Imuhuc wañu ienené qerigina geric bélañanén sécgé énécmiyu, Yesu dimuhuc wammiwaiñ zéma eminiñgic.

Yesuac Méliméli ic 12.

¹² Wañu nalé imuaru Yesunén zéwelec wammañ zéma baec boñaiguc keremma siñi herec séc tacma Anutu zéwelecmiyec. ¹³ Wañu ama gñañyu tohotoho ichéra unuruma sugginaiguc ¹² énépésima qacgina Yesuac Méliméli ic zéénécmiyec. ¹⁴ Yesuac Méliméli ic ionac qacgina

* 6:2: Niñgic ai tanec wañu imuhuc zégic.

imi Simon (Petero zémimia, hénia imi zamanziŋ.) zéma iwac munia Anderea, waŋu Yakobo, Yohane, Filipino, Batolomaio, ¹⁵ Mataio (qara mén Lewi), zéma Toma, Alfaioac naŋa Yakobo, Simon Zelote zémimia, ¹⁶ Waŋu Yakoboac naŋa Yuda, zéma Yuda Karioto, waŋu ic yominéŋ mia kecma Yesu andé qeyec.

Mozoc ac zéma saec ac.

¹⁷ Waŋu Yesunéŋ tohotoho ichéra iniguc baec boŋa igucnec mama baec kondonaiŋuc naŋec. Naŋu tohotoho ic tosara tunaguc zéma ic tun kunéŋ yandanéŋ Yuda baec ama lelec lelec zéma Yerusalem zéma Tiro zéma Sidon zékéŋ yanda giŋgiŋa igucnec ¹⁸ ackuazéc nimbiŋ zé me hafigina mehiaru énécmimac niŋac hagic. Waŋu Yesunéŋ ic tosara uŋa zapi qeqeyanéŋ mehiri énécmiyu qenzen manzen qegic imi momacnec mehiaru énécmiyec. ¹⁹ Waŋu Yesuarunec kuc yandanéŋ éréma icya icya moczoŋ mehiaru énécmidarec. Waŋu imuac niŋ ic embac moczoŋ méraginanéŋ Yesu osiwiŋ zé waŋgic.

²⁰ Yesunéŋ kiwa hima tohotoho ichéra inicma yomuhuc zéyec; Anutuac héngalen ama arenŋa yanda imi ic maqeqeya onac buŋa, imuac niŋ, ic maqeqeya ini imi ségiségi ginaguc. ²¹ Sécgé énécmimac, imuac niŋ deguc yaka niŋ humuzu ini imi

ségiségi ginaguc. Ségiségi wamma desimu, imuac niŋ deguc siacma keczu ini imi ségiségi ginaguc. ²² Icac Naŋa iwac niŋac ic embac ieneŋ hazéc waŋ énécmima elicgé énécmima zébiri énécmima onac qac buŋa imi biria zéma wai énécmimu nalé imuaru ini ségiségi ginaguc.

²³ Nalé imuaru imi ini ségiségi wamma ewa hia nimma legicgina hirimu. Héngic! Kurumeŋ amaiguc onaru bakia hiabia imi kunéŋ yanda he énécmimac. Haka biria imuhucya imi yandahécgina eneŋ Anutuac tiliŋ tiliŋ ic ionac acguc imuhuc waŋ énécmianŋic hénia imuac niŋac ini imuhuc wammuc hezac.

²⁴ Saecginaguc, iwawai saméŋa heénécmimia ini. Ini imi bec zézé ségiségi he énécmidaru tecgézac.

²⁵ Saecginaguc, deguc tomeŋgina qeanzac ini. Ini imi Kecma yaka niŋ humumu. Saecginaguc,

deguc desi yanda waŋanzu ini. Ini imi kecma ewa biric yanda wamma siacmu.

²⁶ Ic embac moczoŋ ieneŋ onac zézé ségiségi waŋ énécmianzu iguc, ini imi saecginaguc. Yanda hécgina ieneŋ Anutuac tiliŋ tiliŋ ic ikora ionac mia imuhuc waŋ énécmianŋic.

Hazéchécgina goigina héimu.

²⁷ Waŋu gezacgina haima ninzu onac zézua; Hazécgina ala waŋ énécmigic. Waŋu ic

tosara nimbiri énécmianzu ionac haka hiabia waŋ énécmimu. ²⁸ Saecgé énécmianzu imi onac mia mozocgé énécmimu. Waŋu gamu qeŋe ac waŋ énécmianzu ionac niŋac wamma zéwelec wammu. ²⁹ Méŋnéŋ nekaŋga qeyu nekaŋga néwécgeŋa imi imuhucnec melenŋa qemac. Méŋnéŋ guac saŋgeŋa malekuga gua-giru maleku qeriaiguc héihéiya imi acguc waimina. ³⁰ Méŋnéŋ mén iwawai mén niŋac welec géŋu hia miwésémaŋ. Méŋnéŋ guac iwawaiga mema keŋu melen néna ménda zéwésémaŋ. ³¹ Waŋu haka hiabia ménac mén alahécginanéŋ waŋ énécmimuac wanzuiguc haka imuhucya imi eŋaoc walac waŋ énécmimu. ³² Ini ic tosara ala waŋ énécmianzu ionac sac ala waŋ énécmianzu iguc imi némac hiabianéŋ he énécmiwacnec? Képésic ic ieneŋ acguc ic tosara ala siŋ waŋ énécmianzu ionac ala siŋ waŋ énécmianzu. ³³ Ic ménnéŋ mén haka hiabia waŋ énécmianzu ionac mia haka hiabia waŋ énécmianzu iguc imi némac hiabianéŋ he énécmiwacnec? Képésic ic eneŋ acguc imuhuc waŋanzu. ³⁴ Ini bakia mewiŋ zé iwawai mén alahécgina méra mizuiguc imi némac hiabianéŋ he énécmiwacnec? Képésic ic ieneŋ acguc bakia séha mewiŋ zé niŋkumuma

képésic ic ménac mén méra énécmianzu. ³⁵ Imuac ini hazéc hécgina ala waŋ énécmima goi héihéi waŋ énécmiwiŋ zé bakia niŋac ménda wamma eŋdac méra énécmimu. Imuhuc waŋanzuiguc imi bakia héla yanda he énécmiyu, Eneŋa miŋinawac nambérac héra wammu. Inéŋ mia ewa hiawac énécmimia imi ménda niŋteginanzu ionac zéma kaiŋiliweŋ ic ionac imi, séc imuhucyanec goi héihéi waŋ énécmianzac. ³⁶ Onac kurumeŋ Maŋgocnéŋ wéséséya niŋénécmianzac imuac séciguc ini imuhucyanec wéségina niŋénécmimu.

Niŋ gésigésiac haka.

³⁷ Ménda zégési énécmigic, ménda zégési énécmimia wammac. Képésicginaguc ménda zéénécmigic, képésic ginaguc ménda zéénécmimia wammac. Waŋu alahécgina ionac képésicgina wai énécmigic, eŋaŋ képésicgina imuhucyanec wai énécmimia wammac. ³⁸ Eŋ énécmigic, eŋ énécmimia wammac. Iwawai géséginaiguc tiyu, hiŋacma kuaya qeyu, hélanzima tima méndéŋu keŋha waŋu hiŋgaru, muŋguc tiyu kuaya qema mayu, onac énécmiyu tétécgéma memu. Eneŋ géségina tima énécmigic imuac sécyaiguc tima melen énécmiyu memu. ³⁹ Waŋu inéŋ muŋguc séséc ac wamma yomuhuc zéyec; Kic hilicnéŋ kic hilic mén hia hérémimac me? Imuhuc

wammaciguc imi, éréhéc ekawu baec séséñiguc ménda hiñgacmaoc me? ⁴⁰ Tohotoho icnéñ kiwi icya ménda ogicma keczac, néñ ménjac mén kiwi icyanéñ nininja moczoñ didiñanec kumiyu niñareñ gédacmaciguc, inéñ mia kiwi icya éséc dac wamma kecmac. ⁴¹ Némac niñac alagawa kiwaiguc goc héñtegicma genjac kicgaiguc ic kembraña hezac imi ménda niñtegicanzañ me? ⁴² Gi imi guac kicga qeriaiguc ic kembraña hezac imi ménda héñtegicma dimuhuc guac alagawac zéma Alana wainénna neñ guac kicga qeriaiguc goc hezac imi memañ zéwésémañ me? Ic ikora gi walac guac kicga qeriaiguc ic kembraña hezac imi memaguc iwawai guac alagawac kiwa qeriaiguc hezac imi hiabianec hémma mewésémañ.

⁴³ Némac niñ? Ic hésa hiabia ménénéñ héla gocmia biria haimacac séc qahac. Wañu ic hésa biria ménénéñ héla gocmia hiabia haimacac séc qahac, imuac mia imuhuc zézuu. ⁴⁴ Ic hésa imi imuac héla gocmia hémma hénia héñtegicanziñ. Ic hésa waiyaguc imuarunec fik ic gocmia ménda mihicñianziñ. Wañu sañsañiguc waiñ gocmia ménda mihicñianziñ. ⁴⁵ Ic embac eneñ iwawai ewa qeriginaiguc qauqau haigic hezac imuacnec mema kuaginanéñ ac zéanzu, imuac niñac ic hiabianéñ ewa qeriaiguc nininñ hi-

abia qauqau haigic hezac imuacnec mema ac hiabia zéhicñianzac. Wañu ic birianéñ nininñ biria ewa qeriaiguc kuaya qema hezac imuacnec mema ac bira zéhicñianzac.

⁴⁶ Ini imi nuac niñ Miñ Kewu, Miñ Kewu zénémmanec dimuhuc ac zéanzua imi ménda tohoma wañanzu? ⁴⁷ Ménénéñ mén nuaru hama nuac acna nimma tohoanzu ieneñ ic dimuhucya wanzu imi séséc ac zéma énézéwa hémmu. ⁴⁸ Ic imuhucya imi ama memañ zé baec hiñgac hiñgarawac éséma baña mihicñima imuac qahaiguc simeñ haima mezac ésécnec. Doku yanda luma ama imi qeyec, néñ hiabianec seligima nañec imuac niñ ménda mehiriyeç. ⁴⁹ Wañu nimma ménda tohoanzac inéñ baec bébélacgia baña qahac imuaru amaya meyeç ésécnec. Doku yandanéñ luma qeyu ama imi foc-dac zéñgéma kunéñ yanda biriyeç.

7

Téñgiñ ic galeñ ménjac ninzéñ ninzéña.

¹ Yesunéñ ackuazéc imuhuc moczoñ énézéyu gezacginanéñ niñgic tecgéyu, Kafanaum ama areña yandaiguc kereñec. ² Imuaru téñgiñ ic 100 ionac galeñgina ménjac welen qeçe ic héñ soroc wammimia ménénéñ hafi kiyu humumañ zé wañec. ³ Wañu galeñ

iminéŋ Yesuac suruc nimma Yesunéŋ hama welenŋ qeŋe icya imi mehiaru mimac niŋ qesimimu niŋac Yuda ic ionac galeŋ tosara méli énécmiyec. ⁴ Méli énécmiyu kemma Yesuaru qeriginanéŋ moczoŋ yomuhuc welecmigic; Galeŋ imi ara niŋmiwésémaŋac séc ic héla kecanzac. ⁵ Inéŋ Yuda ic nonac ala siŋ waŋ nénécmima tocgotocgo amanina menénécmiyec. ⁶ Imuhuc zégic Yesunéŋ iniguc momacnec keŋec. Kemma ama imi lakec qahac zézéyawac séc keŋkeru, téŋgiŋ ic 100 ionac galeŋginanéŋ alahéra Yesuaru méli énécmima ac yomuhuc haiyec; Miŋ Kewu, gi ai yanda ménda mewésémaŋ. Ni dac imuhucya nuac ama baenanéŋ logi gémmacac séc qahac. ⁷ Ni nena niŋ nimba ménda sécgéyu guaru hamaŋ zé osizua. Imuac niŋ gi imuaru kecma eŋ zéna welenŋ qeŋe icna imi hiarumac. ⁸ Ni ic eŋeŋana ionac méra bacginaiguc kecanzua. Waŋu nuac bacnaiguc imuhucyanec téŋgiŋ ic hécna kecanzu. Waŋu neŋ méŋac kenna zéwa keŋu, méŋac hana zéwa haanzac. Waŋu welenŋ qeŋe icnawac, ai yomi mena zéwa meanzac. ⁹ Ara imuhuc zégic nimma Yesunéŋ welicgéma ic tuŋ méndacmigic ionac muru liliŋgéma yomuhuc énézéyec; Ni énézéwa niŋgic, Israel ic onarunec ninzéŋ

ninzéŋ séha imuhucya méŋ ménda mihiŋjiyi. ¹⁰ Waŋu méli énécmiyu hagic ieneŋ liliŋgéma amaiguc kemma héŋgic welenŋ qeŋe ic inéŋ hiaruma séwiya hia kerec.

Yesunéŋ embac malé méŋac naŋa humuc igucnec meqelimiyec.

¹¹ Kecma Yesunéŋ taun méŋ qara Nain imuaru keŋu tohotoho ichéra zéma ic tuŋ yandanéŋ méndacmima keŋgic. ¹² Waŋu taun imuac saŋgulaŋa hosuraiguc kereŋu qamoc méŋ huama magic. Waŋu humuyec imi embac malé méŋac naŋa. Naŋa imi momacguc sac kerec. Waŋu taun imuac ic embac sasalanéŋ embac malé i guc momacnec magic. ¹³ Waŋu Miŋ Kewunéŋ embac malé imi hémma ewaya biriyu zéyec; Ménda siacna. ¹⁴ Imuhuc zéma hosuru kemma katapa osiyu ic wag-icma keŋkecgic ieneŋ bénzéŋ zikima naŋgic yomuhuc zéyec; Merac ni gézézua, yacna. ¹⁵ Imuhuc ézéyu humuc ic iminéŋ yacma acac hénima zéyec. Waŋu Yesunéŋ i neŋgocya miyec. ¹⁶ Waŋu ic eneŋ moczoŋ imi hémma zénéŋgina hiriyu Anutu mepésima yomuhuc zégic; Anutuac tiliŋ tiliŋ ic kuneŋ yanda méŋnéŋ suninaiguc hiŋŋiyecac keczac. Tosara eneŋ zégic; Anutunéŋ ichéra niŋnénécmima hazac. ¹⁷ Waŋu Yesuac surucya iminéŋ Yuda baec séc zéma

baec nêwéc nêwéc saima
kendarec.

*Yesunêj Yohaneac hénia
zêyec.*

18 Yohanenêj hêsa
amaiguc tackeru iwac
tohotoho ichêra enêj
haka hicnyiec imi moczon
ézédacgic. Wañu ac imi
nimma tohotoho ic éréhéc
héihéré érécmima 19 Miñ
Kewu yomuhuc zéma qes-
imimaoc niñ méli érécmiyec;
Ha nénécmimac niñ zézéya
imi gi mia me ménjac
mambéc kecbiñ? 20 Wañu
ierenj Yesuaru kemma
zêyoc; Doku naec haka ic
Yohane yomuhuc zéma méli
nércmizac; Hanénécmimac
niñ zézéya imi gi mia me
ménjac mambéc kecbiñ?
21 Wañu nalé idacmuaru
Yesu imi ic hafi zepaginaguc
zéma ic uña biriaguc imi
sasala mehiaru énécmima
kic hilic sasala imi kichihi
meénécmiyec. 22 Wañu
imuhuc qesiyic yomuhuc
melemma érézêyec; Iri
kemma iwawai hémma
niñanzaoc imuac suruc
Yohane wammima yomuhuc
ézémaoc; Kic hilicnêj
kicgina hima héñanzu, puriñ
enêj hêna kenzu, wizi seligi-
naguc imi solañanima keczu,
gezacgina héhéngia ienenj
gezacginanêj ninzu, humuc
ic enêj qelima yaczu, wañu
maqeçeya ionac buña suruc
hiabia imi énézêzac. 23 Wañu
ménênj mén nuac niñ niñ
érehécguc ménda qonzon
tongêzac imi ségiségyaguc.
24 Imuhuc zêyu Yohaneac

kua meme ichérera ierenj
lilingéma kenjoc. Kenjic
Yesunêj Yohaneac zéma
yomuhuc énézêyec; Ini baec
kisiaiguc némac iwawai
hémbinj zé kenjic? Uñ
ménj luhucnêj qeyu hirima
nañu hémmu niñac kenjic?
25 Imi qahac wañu némac
iwawai hémbinj zé kenjic?
Ic ménj malekuya hiabia
héima keczac imuac hémbinj
zé kenjic? Qahac, ic maleku
hiabia héima iwawaigina
hiabia sasala kêsa kecanzu
imi enêj ama kewuyaiguc
kecanzu. 26 Wañu imi qahac
wañu, némac iwawai hémbinj
zé kenjic? Anutuac tiliñ
tiliñ ic ménjac me? O,
imi hélacnec! Énézêwa
niñgic; Ic imi kua meme
ic onogicdacma séc ménj
wanzac. 27 Iwac mia ac
kiwi ménj yomuhuc oyec
hezac; Héngic, ni kua meme
icna ménj méliwa walac
kemma hénaga mindiñimac.
28 Énézêwa niñgic; Embac
igucnec hicñihicñiya tosara
yanda ionarunec ménênj
ménj Yohane ménda ogiczac,
nêj Anutuac héngalenj
ama areña yanda qeri-
aiguc mamayagina ménênj
Yohane i hia ogiczac. 29 Ic
momac yanda zéma takis
meme ic ienenj Yohaneac
doku naecgic imuac niñac
ackuazéc imi nimma Anutu
imi solaña zéma zéaugic.
30 Wañu Farisaio ic zéma
hêna acac kiwi ic ienenj
sac Yohaneac doku ménda
naecma Anutuac ewa siñ

eñañ niñac heyec imuac héñara megic.

³¹ Yesunéñ toroqema zéyec; Nalé yomuac hicñisai imi iwawai némaciguc séc héimañ? Ieneñ dimuhucya ésécnec zémañ?

³² Imi nambérac tosara nénnagémba sombeñiguc aria meanzu ésécnec. Nambérac ieneñ sombeñ imuaru tacma ac yomuhuc zékeñ zéha wañanzu. Nini onac niñac kuña héiénécmini ini legic ménda hirizu, nini soñgoñac legic héini ini ménda zésiac wanzu!

³³ Hénia imi yomuhuc; Doku naec haka ic Yohanenéñ hama nene ménda nema zéwelecma waiñ doku ménda neyu, eneñ hémma uña birianéñ késazac zégic.

³⁴ Wañu Icac Nañanéñ hama nene nema waiñ doku neyu, eneñ yomuhuc zéanzu; Héngic inéñ hémbaoc wamma nene nema doku selia siña nimma nema takis meme ic zéma biria meme ic ionac alagina keczac.

³⁵ Wañu niñtegic qñtegic imi imuac nambérac héra ieneñ méndacma wamma hénia solaña mewininianzu.

Embac méñnéñ siacma Yesuac hénia halécnéñ naecmiyec.

³⁶ Farisaio ic méñnéñ eñeyaguc nene nematic niñac Yesu héihéré miyu Yesunéñ iwac amaiguc emma nene nema tarec. ³⁷ Tackeru ama areña yanda imuaru biria meme embac méñ kerec inéñ Yesunéñ Farisaio ic

iwac amaiguc emma tarec imi nimma alabasita kiruñ halécyaiguc imi mema hama éréyec. ³⁸ Éréma Yesu hénaya suluma tackeru iwac qéhéréñaiguc hénaya haiyec imuhucgeñ namma siarec.

Siacma tacma eñeya kic masinéñ hénaya naecmima oruc zucyanéñ kereñ meyu zicgéyu kuayanéñ hénaya kiricne mima haléc héméña hiabia imi imuac qahaiguc qocgémiyec. ³⁹ Qocgéyu Farisaio ic Yesu héihéré miyec inéñ hémma qerianéñ yomuhuc niñec; Ic yominéñ Anutuac tilinñ tilinñ ic kecbacnec eñeya hénia osizac embac imi biria meme embac imuac niñ embac imi méréneñ me dimuhucya imi niñ tegibacnec. ⁴⁰ Imuhuc niñu,

Yesunéñ imi niñtegicma yomuhuc melemma zéyec; Simon, neñ ac méñ zémañac ninzua. Zéyu zéyec; Kiwi ic, hia zéna nimba. ⁴¹ Zéyu Yesunéñ yomuhuc zéyec; Ic éréhécnéñ soukiwa ic méñac murunec soukiwa meyc méñac muru tasia yawuñ momacguc zéma maso éréhec imuac ai boña séc hemiyu, méñac muru tasia maso éréhec imuac ai boña séc hemiyec. ⁴² Wañu ic éréhec ekaoc taségira meleñ mimaocac séc qahac wañu soukiwa ic iminéñ tasé iorac muru hezac imi moczoñ auérécmiyec. Wañu suggiraiguc méréneñ iwac siñ kuneñnec ogicma nim-

mimac? ⁴³ Imuhuc qesiyu Si-

monnéj melemma yomuhuc zéyec; Neñ nimba taséya kunenec aumimia wanec inéj mia siñ kunenec nimmimac. Zéyu zéyec; Gi dindijanec niñgésizañ. ⁴⁴ Imuhuc zéma embacac muru liliñgéma Simon yomuhuc ézéyec; Embac yomi hénzañ? Neñ amagaiguc éréwa geñ hénana zuacmañac doku méj ménda nénzañ. Néj embac yominéj enjeya kic masinéj hénana naecnémma oruc zucyanéj kereñ menénzac. ⁴⁵ Geñ ménda kiricne menénzañ, néj embac yominéj éréwa imuarunec hénima hénana kiric nemanec keczac. ⁴⁶ Geñ orucnaiguc oliwa halécdac méj ménda naecnénzañ, néj embac yominéj haléc héménaguc alabasitanéj hénanaiguc naecnénzac. ⁴⁷ Héña imuac niñ neñ gézéwa ninna; Embac yominéj siñ kunen yanda hemizac imuac niñ késpedesiya kunen yanda aumimia wanzac, néj késpedesic komodia dac aumimia wanzac inéj siñ komodia hemizac. ⁴⁸ Imuhuc zéma embac imi yomuhuc ézéyec; Embac, késpedesicga waigéngeña wanzac. ⁴⁹ Imuhuc zéyu ic momacnec nene nema tacgic enej qeriginaiguc yomuhuc niñgic; Yomi némac icnéj késpedesiya waizac? ⁵⁰ Wanu Yesunéj embac yomuhuc ézéyec; Ninzénj ninzénj guac muru hezac iminéj gi angénga tigénzac imuac

luaeiguc kembésémañ.

8

Gocmiawac séséc ac.

¹ Imuac andiaiguc Yesunéj ama areñ yanda yanda zéma ama areña areña lelegéma Anutuac héngalen ama areña yandawac buña suruc hiabia imi zéau énécmiyu tohotoho ichéra 12 ieneñ momacnec keñgic. ² (2a) Wanu embac tosara Yesunéj uña biria nesi énécmima hafigina mehiaru énécmiyec ³ (3a) imi enej iniguc momacnec kemma enañ iwawaigina mema welen qeénécmigic. (2b) Qacgina imi yomuhuc; Makdala embac Maria, Yesunéj becneç iwac murunec uña biria 7 nesi énécmiyec imi zéma (3b) Herodeac soukiwa galen ic Kuza iwac iniña Yoana zéma Susana zéma embac tosara sasala.

⁴ Ama areña yanda igucnec séc ic embac enej tocgéma Yesuac muru hagic tuñ yanda wanu, Yesunéj séséc ac yomuhuc énézéyec; ⁵ Ai ic méjnénj iwawai gocmia qesamañ zé keñec. Kemma qesayu gocmia tosara imi héná zéçgériaiguc mama héiyec. Héiyu tosara ic embac ieneñ tigid biriyec. Tosara nei ieneñ hama nedacgic ⁶ Tosaranéj baña qahaiguc mama héiyec. Héiyu qérawia éreyec, néj dokuya qahac wanu séléçgédarec. ⁷ Wanu gocmia tosanéj hésa waiyaguc

sasala imuac qeriaiguc mama héiyec. Héiyu hésa waiyagucnéj momacnec yandima hézicgéjic. ⁸ Wañu gocmia tosanénéj baec halécyaguc imuaru mama héiyec. Héiyu qérawia éréma 100 mesaiyec. Yesunénj ac imi zémaguc qacma yomuhuc zéyec; Gezacgi-naguc ienenj nimmu.

⁹ Tohotoho ichéra enenj sésécac imuac hénia imi dimuhuc wammac zéma qes-imigic. ¹⁰ Qesimigic zéyec; Onac imi wai énécmiyu Anutuac héngalenj ama areña yandawac hénia sasangia imi hia niñasarimuac hezac. Wañu tosara ionac imi imuhuc qahac; Hémmu, néj hia ménda héntegicmu. Wañu nimmu, néj hia ménda niñtegiacmuac niñ qeqainj aciguc énézéanzua.*

Yesunénj séséc acwac hénia zéasari énécmiyec.

¹¹ Séséc ac imuac hénia imi yomuhuc; Gocmia imi Anutuac ackuazéc. ¹² Gocmia hénia zécgériaiguc mama héiyec imi ic embac tosara ackuazéc niñgic Biria miñjanénéj hama ic imi enenj ninzéngegic angén tiénécmiwac niñac ackuazéc imi qerigina igucnec on-agicanzac imuac sécyac. ¹³ Gocmia tosara baña qahaiguc héizac imi ic embac tosara ackuazéc imi nimma ségiségi wamma késagic. Wañu zalia ménda hiñgac késayacgéyu nalé dahecac

séc ninzéngegéma kecgic manam batuciguc onoporu waima kenanzu imuac sécyac. ¹⁴ Gocmia tosara hésa waiyaguc imuac qeriaiguc mama héiyec imuhucyanénéj ackuazéc ninzu wañu baecac niñyéwéria me hinac yanda me séwiac siñjanénéj hézicgéyu ninzénj ninzéngina séha ménda yandianzac imuac sécyac. ¹⁵ Wañu gocmia tosara baec halécyaguc imuaru héiyec imi ic embac tosara ewa héra zéma ewa hiabia kecma ackuazéc nimma selianec késama seliseli wamma héra haianzu imuac sécyac.

Lambe zae qahaiguc hai-haiya.

¹⁶ Ménénj ménj lambe otorima kewucnéj ménda hoturumac me duñ tatac bawu ménda haimac, néj ic embac ama qeriaiguc érému enenj asaha imi hémmuac wamma zae qahaiguc haianzac. ¹⁷ Iwawai saña imi moczonj auyu hémmacac séc wañu iwawai sasangiaiguc hezac imi moczonj meyu wininimacac séc. ¹⁸ Imuac ini gezacgi-nanéj dimuhuc niñanzu haka imuac héngésimu. Ménénj ménj ackuazéc késakeczac imi toroqemimia wammac. Wañu ménénj ménj ackuazéc ménda késakeczac imi iwawai henénzac zéma ninzac imi momacnec wagiru qahac wandacmac.

Yesuac sac kitichéra héla.

¹⁹ Yesuac neṅgoc munahéra ieneṅ hagic. Waṅu ic embac tuṅ yanda niṅac horsuraiguc kembinaṅac séc qahac waṅec. ²⁰ Waṅu ic méṅnéṅ Yesu yomuhuc ézéyec; Guac neṅgoc munahécga ieneṅ gémbiṅ zé hama séṅgaṅgeṅ nanzu. ²¹ Zéyu Yesunéṅ melemma zéyec; Anutuac ackuazéc nimma tohoma séciguc kecanzu youmi eneṅ mia nuac neṅgoc muna hécna wanzu.

Yesunéṅ luhuc yanda ézéyu néṅ qeyec.

²² Kaiwe méṅu Yesunéṅ tohotoho ichéra iniguc zéiciguc emma yomuhuc énézéyec; Doku zékéṅ néwécgeṅac kenni. Zéyu ieneṅ eṅawu zéic nesima hénima keṅgic. ²³ Kemma kecgic Yesu gauya heyec. Heyu nalé imuaru luhuc yandanéṅ kondunṅ imuaru mama qeyu doku temboṅnéṅ éréma zéic qeriaiguc hiṅgaru zéicnéṅ kondunṅiguc hiṅgacmaṅ zé waṅec. ²⁴ Yesuac tohotoho ic tosanéṅ Yesuac muru kemma yomuhuc zéma mindigic; Galeṅnina, galeṅnina, nini humuqai wambiṅ niṅac.

Zéic Yesunéṅ gau igucnec yacma luhuc zéma kondunṅ temboṅ zéqetali érécmiyu néṅ qema heyoc. ²⁵ Heyic tohotoho ichéra ionac yomuhuc énézéyec; Ninzéṅ ninzéṅgina dimia?

Imuhuc zéyu zénéṅgina hiriyu welicgéma eṅaocnec eminimma zéic; Ic yomi méré waṅu, luhuc zéma doku ac érézéyu ara tohozaoc?

Yesunéṅ uṅa biria nesi énécmiyu beric qeriginaiguc hiṅgacdacgic.

²⁶ Ieneṅ nesima kemma Galilaia doku qericma néwécgeṅaciguc Gerasa baeciguc kereṅgic. ²⁷ Keremma Yesunéṅ imuacnec mama élélahu* eṅu ama areṅa yanda imuac miṅina ic kuwiraguc méṅnéṅ hama Yesu mihicṅiyec. Waṅu ic iminéṅ nalé horua owo maleku ménda héima ama gericiguc ménda kecma kic suaṅ suginaiguc heaṅec. ²⁸ Inéṅ Yesu hémma qacma iwac wésiaiguc mama sicgéma kucnec qacma yomuhuc zéyec; Eṅeṅa miṅina Anutuac Naṅa Yesu, gi zéma ni nekac nekac, welecgénzua, yéwéri ménda menémbésémaṅ. ²⁹ Ac imi mia Yesunéṅ i hémma uṅa birianéṅ iwarunec éréma kemmac niṅac bec ézéyu nimma ara imuhuc melemma zéyec. Ic imi uṅa zapi qeṅqeyanéṅ hatac sasala késayu seṅ hésanéṅ hénia qatémima galeṅgéic, néṅ qericma uṅa birianéṅ hérémigic séc baec kisi-aiguc kemma lelecgéaṅec. ³⁰ Imuhuc zéyu Yesunéṅ qesimima zéyec; Gi qacga

* 8:27: Girik aciguc; baeciguc.

méré? Qesimiyu zéyec; Tun yanda.

Imi mia iwac qerigaiguc uŋa biria sasalanéh hiŋgacma kecgic imuac niŋ imuhuc zéyec. ³¹ Imuhuc zéma Yesunéh uŋa biria ionac baec dumuŋaiguc ménda nesi énécmiyu hiŋgacmu niŋac welecmigic.

³² Waŋu baec boŋa imuaru beric sasalanéh gété kulumma kecgic uŋa biria eneŋ wai énécmiyu beric ionac qeriginaiguc hiŋgacmu niŋac welecmigic niŋénécmiyec. ³³ Niŋénécmiyu uŋa biria ieneŋ ic iwarunec éréma kemma beric qeriginaiguc hiŋgacgic beric tuŋ yanda ieneŋ usuŋnec kemma sia yanda igucnec hiŋgacma dokuiguc hiŋgacgic dokunéh hoturu énécmiyec. ³⁴ Ic

tosara beric galenŋgéma kecgic ieneŋ haka hicŋiyec imi hémma focdac néŋgacma ama areŋa yanda zéma ai ama leleclelec heyec imuaru kemma ac suruc imi énézégic. ³⁵ Zégic nimma ic embac ieneŋ haka hicŋiyec imi hémbiŋ zéma Yesuac muru hagic. Hama héŋgic ic uŋa biria ieneŋ éréma kendacgic ic iminéŋ Yesuac héniaiguc malekuya héima solananeŋ wamma bénzéh tackeru zénéŋgina hiriyec.

³⁶ Ic uŋa biriaguc kerec iminéŋ dimuhuc hiaruyec imi héŋgic imi eneŋ tosara suruc énézégic niŋgic. ³⁷ Énézégic nimma Gerasa baec imuac miŋina ieneŋ zénéŋgina kuneŋ yanda hiriyu wai

énécmima kemmac niŋac Yesu welecmigic. Inéh zéiciguc emma baec imi waima keŋec. ³⁸ Waŋu ic uŋa biria waimima keŋec inéh Yesuguc kecmanŋ zé welecmiyec, néŋ Yesu imi yomuhuc ézéma mélimiyec; ³⁹ Gi amagaiguc liliŋgéma kemma Anu-tunéh guac muru haka kuneŋ yanda dimuhucya waŋgénzac imuac suruc imi énézézéwésémaŋ. Imuhuc zéyu ic iminéŋ waima kemma Yesunéh némac iwawai wammiyec imuac suruc imi ama areŋa yanda séc lelecgéma énézédarec.

Yesunéh embac seraŋa mén humuc igucnec meqeliyec.

⁴⁰ Waŋu Yesunéh doku néwéc liliŋgéma hayu ic embac tuŋ yandanéh Yesuac mambéc kecgic imuac niŋac zézé ségiségi wammima hérémigic. ⁴¹ (41a) Waŋu héŋgic, ic mén qara Yairo zémimia inéh hayec. Ic imi mia tocgotocgo ama ménac galenŋ kerec. ⁴² (42a) Waŋu iwac muru bérara embac seraŋa momacguc sac kerec. Embac imi yawuŋa 12 waŋec. Waŋu inéh hafi kiyu humumaŋ zé waŋec. (41b) Imuac niŋac ic iminéŋ hama Yesuac héniaiguc sicgémima eŋeya amaiguc hamac niŋac welecmiyec. (42b) Weleru Yesunéh amayaiguc keŋu ic embac tuŋ yandanéh lelecgémima momacnec keŋgic.

Hafi embac méhénéj ninzéhégéma Yesuac malekuya késama hiaruyec.

⁴³ Kenkecgic sugginaiguc embac ménj kerec inénj yawuñ 12 imuac séc sacya mayu hafi wamma kecañec. Wañu inénj soukiwa iwawaiya késakerec imi moczoñ séwi galeñ ic énécmima audarec, néj méhénéj ménj mehiaru mimacac séc qahac wañec. ⁴⁴ Wañu inénj Yesuac andiaiguc hosuru kemma malekuya susuriaiguc osiyec. Osiyu imuarunec sac maañec imi zicgéyec. ⁴⁵ Wañu Yesunénj qesima mérénéj nosizac zéma zéyec. Wañu moczoñ qaecgéic, Peteronénj yomuhuc ézéyec; Miñ Kewunina, tuñ yandanénj lelecgéma qéfaccgé génzu. ⁴⁶ Zégic Yesunénj melemma zéyec; Méhénéj nosiyu kucnanénj éréma ai meyu ninzua. ⁴⁷ Imuhuc zéyu embacnéj qaecgémacac séc qahac wañec imi niñasarima bac yandi yandi wamma hama mama sigéma hénia némac niñ osiyec imi zéauma, osiyu hafiya imuarunec bec tecgéyec imi ic embac moczoñ kicginaiguc ézédarec. ⁴⁸ Imuhuc zéyu Yesunénj ézéyec; Béracna, geñga ninzénj ninzéhganénj mehiaru génzac. Imuac gi ewaga luae wañu bénzénj kembésémañ.

⁴⁹ Imuhuc zémanec nañu tocgotocgo amawac

galeñ iwac amaya igucnec ic méhénéj hama Yairo yomuhuc ézéyec; Guac béracga bec humuzac imuac niñ kiwi ic yéwéri ménda miwésémañ. ⁵⁰ Imuhuc zéyu Yesunénj nimma yomuhuc ézéyec; Zénénga ménda hirimac. Wañu ninzéhégéna béracga imi hiarumac. ⁵¹ Imuhuc zéma iwac amaiguc kemma ic embac tosara qetali énécmima Petero, Yohane, Yakobo zéma embac serañ iwac neñgoc mañgocya sac on-agiru enjic. ⁵² Enjic ic embac ienenj embac merac iwac niñ wamma zésiacc yanda wamma qewelonj wañgic Yesunénj énézéyec; Ménda siaccgic embac merac yomi ménda humuzac, néj gauya hezac. ⁵³ Imuhuc zéyu bec humuzac imi niñtecgicgic imuac niñ zédesi wammigic. ⁵⁴ Wañu Yesunénj embac merac iwac mériaiguc késama qacma zéyec; Meracna yacma nanna. ⁵⁵ Imuhuc zéyu uñayanénj lilingéyu imuarunec yacma nañec. Nañu nene mimu niñac énézéyec. ⁵⁶ Wañu neñgoc mañgocyanénj hémma welicgéyoc. Welicgéyic Yesunénj haka hicñiyec imi méñac ménj ménda zému niñac neuñ héiérécmiyec.

9

Yesunénj tohotoho ichéra 12 ai memuac méli énécmiyec.

¹ Yesunénj tohotoho ichéra 12 unuruma uñ biria

moczorj nesi énécmima hafi mehiaru énécmimu niñac kuc buña zéma qac buña énécmiyec. ² Anutuac héngaleñ ama areña yanda imuac énézéma hafi zepa wanžu imi mehiaru énécmimu niñac méli énécmiyec. ³ Wañu méli énécmima yomuhuc énézéyec; Ini kenha wambiñ zéma iwawai yomuhucya méñ ménda mema enđac kemmu, tac me gésé me héná mauñ me soukiwa me maleku saméña imuhucya. ⁴ Kemma ama geric méñiguc emmuiguc imuaru tacyac wañkecmu, wañu baec méñu kembiñ zémaguc ama geric imi waimu. ⁵ Ic embac eneñ ménda héihéré énécmimuiguc tauñ imi waima kemmu. Wañu waima kembiñ zé imuaru héná usuginaiguc seitotoñ tacmac imi qegic mamac. Wañu ieneñ hakagina imi hémma imuac hénia imi niñasarimu. ⁶ Imuhuc zéyu tohotoho ic ieneñ kemma ama areñ yanda yanda lelecgéma ama areñ séc buña suruc hiabia imi énézéma hafi ic embac mehiaru énécmigic.

Herodenéñ Yesuac hénia niñasarimañ zé wañec.

⁷ Wañu haka méréra imi hémma ic embac tosaraneñ Yohaneneñ humuc igucnec qelima yarec, imuac niñ kuha imuhucya wininizac zégic. Imuac niñ Perea baec galeñ Herodenéñ iwawai

imi moczorj nimma nimbiyec. ⁸ Wañu tosara imi Elianéñ muñguc wininima keczac zégic, néñ tosara imi Anutuac tiliñ tiliñ ic walaha ionarunec méñnéñ humuc igucnec qelima yarec imuhuc zégic. ⁹ Herodenéñ zéyec; Yohane imi becneñ neñ déméña qeriri. Wañu suruc imuhucya imuhucya imi mérac niñac zéma imuhuc zéanžu? Imuhuc zéma Yesu imi hémmañ zé wañec.

Yesunéñ ic zañgégina 5,000 nene gumu énécmiyec.

¹⁰ Wañu Yesuac Méliméli ic ieneñ lilingéma hama ai megic imuac suruc moczorj Yesu ézégic. Yesunéñ suruc imi nimma onagicma enawu baec imi waima Betsaida ama areña yandaiguc kenjic. ¹¹ Wañu ic embac ieneñ niñtegicma méndac énécmima hagic. Hagic Yesunéñ unuruma Anutuac héngaleñ ama areña yandawac ackuazéc énézéyec. Wañu hafigina qahac wammac niñac wañgic mehiaru énécmiyec. ¹² Kaiwe kiwa hiñgacmañ zé wañu Yesuac Méliméli ic 12 ieneñ Yesuac muru hama ézégic; Nini you baec kisiaiguc kecziñ imuac niñ ic embac méli énécmima ama areña me ama komoc komoc lelec lelec hezac imuaru kemma nenegina zéma hehe duñ tatacgina mihicñimu. ¹³ Imuhuc zégic acgina yomuhuc melemma zéyec; Enaoc nene gumu

énécmigic nemu. Zéyu zégic; Nini kemma ic embac ionac nene boŋ ménda mewiŋiguc nonaru imi saméŋ méra mén zéma lambéc éréhéc sac he nénécmizac. ¹⁴ Imi mia sugginaiguc ic ionacnec zanŋégina oloŋgic 5,000 imuac séc waŋec imuac niŋ imuhuc zégic. Waŋu Yesunéŋ 50 imuac séc tuŋa tuŋa nene newiŋ zé tacmu niŋac tohotoho ichéra énézéyec. ¹⁵ Énézéyu zéyec séc waŋgic ic embac moczoŋ nene newiŋ zé tacdagic. ¹⁶ Waŋu Yesunéŋ saméŋ méra mén zéma lambéc éréhéc imi mema kiwa hiyu eŋu mozoc ac zéma mésémma ic embac ionac wéséginaiguc hai énécmimu niŋac tohotoho ichéra énécmiyec. ¹⁷ Waŋu hai énécmigic moczoŋ negic sécgé énécmiyec. Waŋu tohotoho ic ieneŋ bororoŋa waigic heyec imi tocgégic neŋgeŋ yanda 12 kuagina qedarec.

Peteronéŋ Yesu niŋac Kristo zéma ninzéŋ ninzéŋa zéauyec.

¹⁸ Nalé méniguc Yesunéŋ sasaŋgiaiguc kecma zéwelec waŋu tohotoho ichéra i guc momacnec kecgic. Waŋu inéŋ yomuhuc qesiénécmiyec; Ic embac ieneŋ nuac niŋ méré zéanzu? ¹⁹ Zéyu melemma zégic; Tosaranéŋ doku naec haka ic Yohane zéanzu, waŋu tosaraneŋ Elia zéanzu, waŋu tosaraneŋ Anutuac tilin tilin

ic wahala becnecc kecgic suggina igucnec ménéŋéŋ liliŋgéma hicŋizac imuhuc zéanzu. ²⁰ Zégic zéyec; Waŋu eŋaoc imi nuac niŋ méré zéanzu? Zéyu Peteronéŋ ara melemma zéyec; Anutuac Kristo.*

Yesunéŋ humuma yacmac imuac ara zéyec.

²¹ Imuhuc zéyu ac imi ic ménac mén ménda énézému niŋac neuŋ héiéénécmiyec. ²² Waŋu toroqema zéyec; Icac Naŋanéŋ qenzeŋ manzeŋ sasala nimma qerawac galeŋ zéma hofac oo ic kiwa hécgina zéma hena acac kiwi ic ieneŋ waimigic qegic humumac. Waŋu ai meme haréwéc waŋu tinduc qelima yacmacac hezac. ²³ Imuhuc zémaguc Yesunéŋ ic embac moczoŋ ionac yomuhuc énézéyec; Ic ménéŋéŋ ni méndac némman zémaciguc eŋeya memaamuma naléya naléya eŋeya ic héŋgeŋa wéndara imi huama méndac némmac. ²⁴ Ic ménéŋéŋ mén kekecy aŋgé timaŋ zé waŋu kekecy imi sohomac. Waŋu ic ménéŋéŋ mén nuac niŋ wamma kekecy waimaciguc kekecy aŋgé timac. ²⁵ Ic ménéŋéŋ baec imi moczoŋ aŋgé timaguc eŋeya kekecy sohomac me wagiru qahac waŋu, iwawai iminéŋ dimuhuc naŋgémimac? ²⁶ Ménéŋéŋ mén ni zéma nuac ackuazécna niŋac gamuya nimmaciguc Icac Naŋa imi Maŋgoc zéma

* 9:20: Me Mesia.

kua meme uñahéra téréya zéma eñeya edamuyaiguc liliñgéma hamac nalé imuaru imuhucyanec ic iwac niñ mia gamuya nimmac. ²⁷ Ni hélacnec énézéwa niñgic, you nanzu onarunec tosara ini humucnéñ ménda énépésiyu Anutuac héngaleñ ama areña yanda imi hémmu.

Yesuac séwiyanéñ melemma tanera ménj wañec.

²⁸ Ac imi zéyec imuac andiaiguc ai meme 8 wañu Yesunéñ Petero zéma Yohane zéma Yakobo onagicma zéwelecmañ zé baec boñaguc eñec. ²⁹ Inéñ zéwelecma kerunec séwiyanéñ melemma tanera ménj wañu malekuya melemma pilitic asaha ésécnec asariyec. ³⁰ Imuaru mia ic éréhécnéñ Yesuguc ac eminimma nañgic. Imi mia Mose zéma Elia. ³¹ Asac mararañiguc hicñiyic eñawu kecma Yesunéñ Yerusalemiguc humumac imuac ara eminijgic. ³² Wañu Petero zéma i guc momacnec kecgic ieneñ gau réwéria niñ qeka meka wamma tacgicac moczoñnec yacma Yesuac edamuya zéma ic éréhécnéñ i guc nañgic imi inicgic. ³³ Wañu ic éréhécnéñ waima keñic Peteronéñ Yesu ézéyec; Kiwi ic nini you kecziñ imi hiabia soroc. Imuac nini hali haréwéc meénécmiñ, ménj Miñ Kewu guac, ménj Moseac, ménj Eliawac

wammac. Wañu ac imi némac ac zékerec imuac hénia ménda niñasarima imuhuc zéyec. ³⁴ Wañu ac imi zémanec nañu hosusunéñ mama hoturu énécmiyec. Hoturu énécmiyu hosusu qeriaiguc kecgic zénéngina hiriyec. ³⁵ Wañu hosusu qeriaiguc ewa ménj hicñima yomuhuc zéyec; Ic yomi nena nañna imi nenaoc gésimiyi. Ini iwac ackuazéc imi niñtohomu. ³⁶ Ac imi zéyu tecgéyu héngic Yesu eñeyanec nañec. Wañu tohotoho ic ieneñ iwawai héngic imi nalé imuac suraiguc ménjac ménj ménda énézégic.

Yesunéñ uña biria nesima merac ménj mehiaruyec.

³⁷ Ama gianjiyu Yesunéñ baec boña imuarunec mama hayu ic embac tuñ yandanéñ mihicñi migic. ³⁸ Tuñ imuac sugcinaiguc ic méñnéñ qacma yomuhuc zéyec; Kiwi ic, ni welecgénzua nuac nañnawac hama hénna. Imi mia nuac merac momacguc ténggéñ. ³⁹ Wañu uña birianéñ élanzañnec késayu imuarunec qacma qeme qeyu kua hololoña mayu séwiya mebiri qe-biri wammima waimañ zé waibipianzac. ⁴⁰ Wañu nesigic kemmac niñ tohotoho ichécga welec énécmiwa ieneñ batucgéycic ménda sécgéyec. ⁴¹ Imuhuc zéyu Yesunéñ melemma zéyec; Yai hicñisai ninzénj ninzénjina qahac qarñj

qariŋgia yomi. Nalé dahecac séc iniguc kecma bisiqatén waŋ énécmimaŋ? Guac naŋga you wagicma hana. ⁴² Waŋu merac imi wagicma hamaneŋ naŋu imuarunec uŋa birianeŋ mema baeciguc giliyu hiŋgacma qeme qeyec. Qeyu Yesunén uŋa zapi qe-qeya imi qetalimima merac imi mehiaruma melemma maŋgocya miyec. ⁴³ Waŋu ic embac moczoŋ Anutuac kuha niŋac welicégic.

Ieneŋ moczoŋ iwawai Yesunén mema waŋec imuac welicéma naŋgic Yesunén tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; ⁴⁴ Ac yomi zémaŋ imi gezac haima hiabianec nimmu. Icac Naŋa imi kecma ic ionac méraginaiguc opocopora wammac. ⁴⁵ Waŋu ieneŋ ac imuhuc zéyu nimma hénia ménda niŋtegicgic. Imi mia hénia ménda niŋtegicmu niŋac musaŋgé énécmiyec imuac niŋ hénia ménda niŋsarigic. Waŋu bac yandi yandi wamma hénia ménda qesimigic.

Yesunén ic kiwa kekerawac hénia ac énézéyec.

⁴⁶ Waŋu tohotoho ic ionac sugcinaiguc méréneŋ kunenŋgina wanzac me zéma tualefic hénima emigic. ⁴⁷ Emigic Yesunén qerianeŋ niniŋgina niŋtegicma merac komoc ménŋ wagicma qéhéréŋaiguc haiyu naŋec. ⁴⁸ Naŋu yomuhuc énézéyec; Ménŋén ménŋ qacnaiguc merac komoc yomi héihéré

mizac imi ni héihéré nénzac wanzac. Ménŋén ménŋ ni héihéré nénzac imi méli néjec i héihéré mizac wanzac. Sugcinaiguc mamayagina keczac iminénŋ mia eŋeŋagina wammac.

Ménŋén ménŋ hazéc ménda waŋ énécmizac iminénŋ alagina wanzac.

⁴⁹ Waŋu Yohaneŋénŋ yomuhuc ézéyec; Kiwi ic, nini ic ménŋénŋ guac qacga qacma uŋa biria nesi énécmiyu hémma ménda méndac nénécmianzac imuac niŋ neuŋ héimiyiŋ. ⁵⁰ Imuhuc zéyu Yesunénŋ yomuhuc zéyec; Ménda qetalimimu ménŋénŋ ménŋ hazéc ménda waŋ nénécmizac inénŋ nonac wamma keczac.

Samaria ic ieneŋ qequetali wammigic.

⁵¹ Yesunénŋ eŋeyaoc kurumenŋiguc emmac imuac naléya hosuru ducŋiyu Yerusalem emmaŋ zé niŋseliyec. ⁵² Nimma kua meme ichéra walac méli énécmiyu keŋgic. Kemma iwawai mézézénŋ géwiŋ zé Samaria ic ionac ama areŋ komora ménŋiguc kereŋgic. ⁵³ Néŋ Yesunénŋ Yerusalem kemmaŋ zé waŋec hénia imuac niŋ ama miŋina enenŋ ménda héihéré énécmigic. ⁵⁴ Imuhuc waŋgic tohotoho ic Yakobo zéma Yohane iereŋ haka imi hémma yomuhuc zéyoc; Miŋ Kewu nini geric bélaŋa kurumenŋ igucnec mama onomac niŋ zéwelecbiŋ niŋac wanzaŋ

me qahac?† 55 Imuhuc zéyic Yesunéj lilingéma iricma ac geriwiguc waŋ érécmiyec. 56 ‡ Waŋu ienej ama arej méjiguc keŋgic.

Yesunéj tohotoho ic ionac pakej ac énézéyec.

57 Héna keŋkegcic ic méjnéj Yesuac yomuhuc ézéyec; Gi dimia me dimia kembésémaŋ imi ni kilej méndac gémma kemmaŋ. 58 Imuhuc zéyu Yesunéj melemma zéyec; Haséj kazu ienej teŋginaguc. Sawa nei ienej haecginaguc, néj Icac Naŋa imi oruc qeheheac ama duŋa méj ménda hemizac. 59 Waŋu Yesunéj ic méjác yomuhuc zéyec; Gi hama méndac néna. Waŋu inéj ara yomuhuc melemma zéyec; Waina ni walac kemma maŋgocna téjgémaguc. 60 Imuhuc zéyu Yesunéj melemma zéyec; Waina humumia ienej qamocgina imi téjgégic, néj geŋ imi kemma Anutuac héngalej ama areja yandawac énézézésémaŋ. 61 Waŋu ic méjnéj muŋguc ézéyec; Miŋ Kewu, neŋ gi méndac gémma kemmaŋ, néj waina walac lilingéma kemma sac kitichéna ewa gezacgina énézé qemaguc hawa. 62 Imuhuc zéyu Yesunéj énézéyec; Méjnéj méj baec méséj méséjác

kinon§ mériaiguc késama kemma lilingéma andiaiguc hénzac imuhucyanéj Anutuac héngalej ama areja yandawac ai méj memacac séc qahac.

10

Yesunéj tohotoho ic 70 buŋa suruc hiabia énézému niŋac méli énécmiyec.

1 Imuac andiaiguc Miŋ Kewunéj tohotoho ic tosara 70* kumu énécmima baera baera, ama areja kunej kunej séc eŋeyaoc kemmaŋac niŋec imuaru éréhéé éréhéé méli énécmiyec. 2 Méli énécmima yomuhuc énézéyec; Héla memeyawac séc imi sasala wazima hezac, néj ai ic sasala qahac imuac ini ai miŋina Anutunéj ai ic méli énécmimac niŋac zéwelec wammimu. 3 Zéwa niŋgic, neŋ ini méli énécmima nimba rama komoc komoc haséj kazu suginaiguc méli énécmimiawac tanec wanzac. Bec yacma keŋgic. 4 Ini soukiwa konoŋ me gésé me héna usu imi ménda mema kemmu. Kemma hénaiguc ic embac mihični énécmimuiiguc yaizézé ac ménda wamma kemmu. 5 Kemma ama méjiguc emmuiguc walac yomuhuc énézému; Ama yomuaru

† 9:54: Kiwi méranéj ooya tosaraiguc; Elia waŋec ésécnec. ‡ 9:56: Kiwi méranéj ooya tosaraiguc, inéj zéyec; Icac Naŋa imi ic onac kekecgina mebirimaŋ zé qahac, néj mehiaru énécmimaŋ zé mayi. Imuac nimba, ini Uŋa dimuhucyawac murunec hahaya imi ménda niŋtegcizu. § 9:62: Yuda ic enej kinon imi burumakaoiguc qatégic héréyu méraginanéj késa nesima baec patoanŋgic. * 10:1: Kiwi tosaraiguc; 72.

luae hemac. ⁶ Imuaru luae ic ménj keczaciguc luae qeénéc mizu imi iwac muru hemac. Wañu qahac wañu onac muru lilingéma hamac. ⁷ Wañu ama imuaru tacyac wañgic iwawai gumu énécmigic efima nemu. Ai icnéj ai bonja memuac hezac. Wañu ama areñ ménjac qeriaiguc amaya amaya lelecgéma tacyac ménda wammu. ⁸ Ama areña yanda ménjiguc kereñgic héihéré énécmimuiguc wéséginaiguc nene haigic hemac imi efima nemu. ⁹ Nema bec hafi ic mehiaru énécmima Anutuac héngaleñ ama areña yanda hosucginu hazac imuhuc énézému. ¹⁰ Ama areña yanda ménjiguc kereñgic ménda héihéré énécmimuiguc imuac hena yanda séc keremma yomuhuc énézému; ¹¹ Onac tauñguc sei totonj nonac henaiguc hezac imi qeni onac muru mazac. Wañu ini Anutuac héngaleñ ama areña yanda imi hosucginu hazac imi niñasarimu. ¹² Neñ énézéwa niñgic; Nalé tetcgiaiguc ama areña imi bakia yéwéria yanda Sodom tauñ meyec imi ogicma memu.

Ewa qerigina ménda melemmu ionac muru yéwéri yanda he énécmimac.

¹³ O, ewa biric! Korasin ama areña miñina. O, ewa biric! Betsaida tauñ yanda miñina, onacmuru kuc yanda baec icnéj ménda

memeya measariyi imi moczonj Tiro zéma Sidon ama areña yandaiguc wambinec imuac ama miñina ienen bec nec sonjonac maleku héima toma qahaiguc tacma siacma ewagina bec melem-bunec. ¹⁴ Gésigési naléiguc Tiro zéma Sidon ama areña yanda miñinanénj onogicma késpedes ginawac bakia efefia memu. ¹⁵ Kafanaum ama areña yanda miñina ini enañac niñgic emma kurumenj késamanj zé wanzac me? Anutunénj memaénéc miyu humumia ionac baec dumuñaguc emu hiñgacmu. ¹⁶ Tohotoho ichécna zéwa niñgic; Méñnéñ ménj onac ackuazéc niñzac imi nuac ackuazéc niñzac wanzac. Wañu méñnéñ ménj onac andé unuzac imi ni andé nuzac wanzac. Wañu méñnéñ ménj andé nuzac imi méli néñec i andé qezac wanzac.

Tohotoho ic 70 ienen lilingéma hagic.

¹⁷ Tohotoho ic 70[†] ienen ségiségi wamma lilingéma hama yomuhuc ézégic; Miñ Kewu, guac qacgaiguc uña biria enen acnina tohogic.

¹⁸ Imuhuc zégic acgina melemma zéyec; Neñ hémba Biria miñinanénj kurumenj igucnec pilitic éséc nec baeciguc mama qeyec. ¹⁹ Neñ ini mokoleñ zéma girisonañ tima hazéc ionac kucgina moczonj onogicmu niñac qac buña énécmizua. Iwawai

[†] 10:17: 10:1 Imuac héñgic.

ménhénj méné hia ménda mebirí énécmimac. ²⁰ Nénj uŋa biria ienej acgina tohozu, imuac niŋ ségiségi ménda wammu, néj qacgina kurumeŋiguc oyu hezac imuac niŋ mia ségiségi wammu.

Yesunénj ségiségi wamma Anutu mepésiyec.

²¹ Nalé imuarunec Yesunénj Uŋa Téréyaguc ségiségi wamma yomuhuc zéyec; Maŋgoc, baec kurumeŋac miŋina, iwawai imi musaŋgéna ninij zéma niŋtegic qinŋtegicac kuha ginaguc enej ménda hénzu, néj nambérac ionac auénécmína héŋanzu imuac ewa hia ac gézézua. Oaec, Maŋgoc, guac ewa siŋganénj imuac mia heyec.

²² Maŋgocna geŋgaoc mia iwawai moczoŋ nuac nénnec. Waŋu gi qahac waŋu, ménhénj méné mérénénj Naŋga wanzac imi ménda ninzac. Waŋu ménhénj méné qahac, néj Naŋganénj eŋeya ewa siŋiguc auénécmiyu hénzu ienej sac Maŋgoc gi méré imi ninzu. ²³ Imuhuc zémaguc tohotoho ichéra ionac muru liliŋgéma inícma ionacnec sac ewaya meyu mayu yomuhuc énézézec; Iwawai ini hénzu imi momacnec hénzu ionac kicginanéj mériaŋaguc wanzac.

²⁴ Énézéwa niŋgic; Kuameme ic sasala zéma ic kewu ienej iwawai ini hénzu imi hémbiŋ zé waŋgic, néj

ménda héŋgic. Waŋu iwawai ini ninzu imi nimbij zé waŋgic, néj ménda niŋgic.

Dac muna héla ionac ala kekec.

²⁵ Héna acac kiwi ic ménhénj yacma Yesu batucgéma yomuhuc qesimiyec; Kiwi ic, ni némac iwawai wamma kekec hémbénaŋa imi mihicŋimanŋ?

²⁶ Zéyu Yesunénj ara yomuhuc melemma qesimiyec; Héna aciguc néma ac heyu gi dimuhuc oloŋ niŋanzaŋ? ²⁷ Zéyu zéyec; Ewa qeriga moczoŋnec, kekecga moczoŋnec, kucga moczoŋnec zéma ewa siŋga moczoŋnec Miŋ Kewu guac Anutu goi héihéi wammiwésémaŋ. Waŋu gi geŋga siŋ niŋamuanzaŋ

ésécnec alagawac siŋ nimmiwésémaŋ.* ²⁸ Imuhuc zéyu Yesunénj ara melemma zéyec; Ac bakia melenzaŋ imi dindiŋa. Imuhuc tohoma kekec hémbénaŋa mewésémaŋ. ²⁹ Imuhuc zéyu ic imi Yesunénj iwac niŋ niŋu hiarumac niŋac yomuhuc qesimiyec; Waŋu, mérénénj nuac alana wanzac?

³⁰ Imuhuc zéyu Yesunénj séséc ac ménj yomuhuc zéyec; Ic ménj Yerusalemnec yacma Yeriko kemmaŋ zé hiŋgarec. Hiŋgacma hénaiŋguc kowu nene ic mihicŋi énécmiyu kowu nene ic ienej malekuya hetecgéma humumianec qema waima keŋgic. ³¹ Nalé

* **10:27:** Hén 6:5, Lew 19:18

imuhucgen hofac oo ic méjnén héná imuacnec hiŋgacma ic imi hémma héná néwécgeŋacnec qiziziŋ géma keŋec. ³² Waŋu Lewi ic méjnén imuhucyanec imuaru haréma ic imi hémma héná néwécgeŋacnec qiziziŋ géma ogicma keŋec. ³³ Waŋu Samaria ic méjnén ic kian wamma kemma imuaru keremma ic imi hémma wéséniniŋ wammiyec. ³⁴ Waŋu hosuraiguc kemma haléc zéma doku selia wiziyaguc qocgéma naecmima osomiyec. Osomima donkiya qahaiguc haima ic kian ama méjiguc wagicma kemma galengé miyec. ³⁵ Ama gianjiyu Romawac soukiwa Denarion‡ éréhéc ic kian ama imuac miŋina mima yomuhuc zéyec; Ic yomi galengé miwésémaŋ. Imuac me imuac wammimaŋ zé soukiwa imi ogicma kiriwésémaŋ imi liliŋgéma hamaŋ imuaru taséga melen gémmaŋ. ³⁶ Imuhuc suruc wandacma Yesunén yomuhuc qesimiyec; Geŋ ninna ic haréwéc ionac suginaiguc mérénén mia kowu nene méraginaiguc eŋec iwac ala wanzac me? ³⁷ Zéyu ara melemma zéyec; Ic goi héihéi wammiyec imi mia. Imuhuc zéyu Yesunén yomuhuc ézéyec; Gi kemma imuhuc wambésémaŋ.

Yesunén Mata zéma Maria iorac amaiguc keŋec.

³⁸ Héna keŋkecma Yesunén ama areŋ komora méjiguc kereŋec. Kereŋu embac méj qara Matanén héihéré miyu iwac amaiguc eŋec. ³⁹ Waŋu iwaru munia kerec, qara imi Maria. Inén Yesuac héniaiguc tacma iwac ackuazéc niŋec. ⁴⁰ Waŋu Mata imi ai yanda meyu ai yandanén ewaya mesohoyec. Waŋu Yesuac muru hama yomuhuc ézéyec; Miŋ Kewu nuac munananén wainéŋu ni nenacnec ai mema nanzua. Waŋu gi imuac ewa biric ménda waŋ nénzan? Ézéna hama méra némmac. ⁴¹ Zéyu Miŋ Kewunén ara melemma zéyec; Mata, Mata, gi iwawai hénia hénia niŋac niŋyéwéri wanna ewaga goro wanzac. ⁴² Néŋ éréhéc dac sac mewésémaŋ, qahac waŋu momacdac imi sécgémac. Marianén héná hiabia gésima aŋgétizac imuac imi iwarunec wagicmaŋac séc qahac wanzac.

11

Yesunén zéwelec welecac hénia ku énécmiyec.

¹ Yesunén baec méjiguc zéwelerec. ² Zéweleru tecgéyu tohotoho ichéra ionarunec méjnén yomuhuc ézéyec; Miŋ Kewu doku naec ic Yohanenén tohotoho ichéra diŋuhuc zéwelecmu imuac hénia ku énécmiyec. Gi imuhucyanec zéwelec welecac hénia ku nénécmiŋa. ² Zéyu zéyec; Ini

‡ 10:35: 1 Denarion imi ic méŋac ai meme méŋac ai boŋa.

zéwelecbiñ zéma yomuhuc zéwelecmu; Mañgocnina, guac qacga mepésini téréya hemac. Guac héngaleñ ama areña yanda imi mama hamac. ³ Gi kaiweya kaiweya imuac nene sécnina nénécmiwésémañ. ⁴ Nini ic tosara biria wañ nénécmigic séc késpedesgina wai énécmiziñ, imuac gi imuhucyanec késpedesnina wai nénécmina. Wañu manam batuciguc ménda nonopobésémañ.

⁵ Imuhuc zéma inéñ yomuhuc toroqema zéyec; Sucgina igucnec méñnéñ alayaguc wañu alaya iminéñ sinji yandaiguc iwac muru kemma yomuhuc welecmimac; Alana, saméñ haréwéc néña bianguc melemmañ. ⁶ Ic kian alana méñnéñ nuaru hazac. Wañu nene méñ gumu mimañ zéma hoczua.

⁷ Imuhuc zéyu alayanéñ ama qeria igucnec yomuhuc melemma zémac; Gi gau qeli qeli nunuzañ, ni ama naguya bec héima nambérac hécna iniguc gau niñac wamma heziñ imuac niñ yacma yaka gémmañac séc qahac. ⁸ Wañu zéwa niñgic, ama miñinanéñ ic imi alaya wanzac imuac wamma ménda yacma nimmimac, néñ ic imi seliseli wamma welecma nañu imuac niñac mia yacma iwawai méñ niñac wawaña imuac sécya mimac.

⁹⁻¹⁰ Méñnéñ méñ weleru miyu meanzac. Wañu méñnéñ méñ hochoc ai

mema mihicñianzac. Wañu méñnéñ méñ nagu qeyu aumimia wañanzac. Imuac niñac zéwa niñgic; Welecgic énécmimac. Hochoc ai mema mihicñimu. Naguya qegic auénécmimac. ¹¹ Guac nañganéñ lambéc niñac qesigéñu mañgoc onac sugcina igucnec mérenéñ lambécac tasia qaté mokoleñ mimac? ¹² Wañu kuruc gocmia niñac welecgéñu mérenéñ tasia girisonañ mimac? ¹³ Ini ic biria, néñ kileñ iwawai hiabia nambérac hécgina gumu énécmianzuiguc onac kurumeñ Mañgocginanéñ welecmianzu onac Uña Téréya séc ogicqogicma dimuhucya énécmimac?

Yesu zéma Beelsebul.

¹⁴ Wañu Yesunéñ uña biria ara qahac imi nesimiyu éréma keñu merac imi ac zéyec. Zéyu ic embac tuñ ieneñ imi hémma welicgégic.

¹⁵ Wañu sugcinaiguc tosanéñ yomuhuc zégic; Inéñ kuwic ionac ic kewugina Beelzebula kuha mema uña biria nesi énécmianzac.

¹⁶ Wañu ic tosanéñ Yesu batucgémima séséc baec icnéñ ménda memeya kurumeñ igucnec mamaya méñac meyu hémbiñ niñac welecmigic. ¹⁷ Welecmigic

Yesunéñ ionac niniñgina niñtegicma yomuhuc zéyec; Héngaleñ ama yandawac miñinanéñ eñacnec euhéndéñ wañamuzu séc kisi wañanzac. Wañu ama méñac miñinanéñ eñacnec

euhési waŋamuazu imi
 mama birianzac. ¹⁸ Neŋ
 Beelzebulac kuha mema
 uŋa biria nesi énécmianzua
 imuhuc zénénzu, néŋ
 Biria minjanénéŋ eŋaocnec
 héndénŋ amuanzuiguc
 ionac héngalenŋ ama
 areŋa yandanénéŋ dimuhuc
 naŋselimac? ¹⁹ Neŋ
 Beelzebulac kuha mema
 uŋa biria nesi énécmizuaiguc
 imi naŋhécgina ienenŋ mérac
 kuha mema uŋa biria
 nesi énécmianzu? Imuac
 naŋhécgina eŋaoc mia
 zégési énécmimu. ²⁰ Néŋ
 neŋ Anutuac méria mer-
 awanéŋ uŋa biria nesi
 énécmianzuaiguc Anutuac
 héngalenŋ ama areŋa yan-
 danénéŋ bec onacmuru mama
 hazac. ²¹ Ic kawalinénéŋ tewi
 maleku séha meyu kiyunec
 amaya galeŋgéyu ama
 imi luaeiguc hia heanzac.
²² Waŋu ic kawali kuha
 eŋeŋa ménénŋ hama ic imi
 ogiczaciguc tewi maleku
 selia niŋkumuma mekeczac
 imi moczoŋ wagicma iwac
 hinacya momacnec wag-
 icma sécgina méndemma
 énécmianzac. ²³ Ménénŋ ménŋ
 niguc ménda keczac inénŋ
 andé nuzac. Waŋu iwawaina
 niguc ménda tocgézac inénŋ
 iwawaina héndénzac.

²⁴ Uŋa biria ménénŋ ic
 ménac murunec éréma
 kemma baec kisiaiguc
 keŋha wamma tachiaru-
 maŋ zé waŋu ménda
 sécgézac. Ménda sécgéyu
 inénŋ yomuhuc zézac; Ni

amana éréma hazua imuaru
 lilingémaŋ. ²⁵ Imuhuc zéma
 lilingéma hama héŋu ama
 imi usuŋma mindinŋyecac
 hiabia hezac. ²⁶ Heyu
 kemma uŋa biria kawalihéra
 7 onagiru hama hiŋgacma
 kecgic walac birima kerec
 imi muŋguc yanda ogicqogic
 wamma kunenŋnec birima
 keczac.

²⁷ Ac imuhuc zémanec
 naŋu tuŋ yanda imuac
 sugcina igucnec embac
 ménénŋ qacma zéyec; Gi
 héri haima megemma namu
 gumugéŋec neŋgoc iminénŋ
 ségiségyaguc! ²⁸ Imuhuc
 zéyu Yesunénéŋ melemma
 zéyec; Ic ménŋ Anutuac
 ackuazéc nimma tohoanzac
 iminénŋ mia ségiségyaguc
 wanzac.

*Séséc ac Yonawac muru
 héiyec imuac hénia.*

²⁹ Ic tuŋ muŋguc yanda
 toroqe énécmima naŋgic
 Yesunénéŋ hénima yomuhuc
 énézéyec; Nalé yomuac
 hicŋisai imi hicŋisai biria,
 séséc mérérawac hémbiŋ zé
 waŋanzu, néŋ séséc ménŋ
 qahac, néŋ Yonawac muru
 haka hicŋiyec imi sac hicŋi
 énécmimac. ³⁰ Yonanénéŋ
 Niniwe ama areŋa yanda
 imuac miŋhéra ionac muru
 séséc waŋec ésécnec, Icac
 Naŋa imuhucyanec nalé
 yomuac hicŋisai onac
 muru imuhuc wamma.
³¹ Héngalenŋ ama yanda ménŋ
 baec waŋgoŋa Saut iguc
 hezac imuac embac garata
 ménénŋ Solomonac niŋtegitic
 qinŋtegitic kuha nimmaŋ zé

baec tetecgia igucnec hayec, nêj nalé yomuac hicñisai enej Solomonac Kuneja neñ you kecma énézéwa ménda niñnézsu. Imuac zégésigési naléya ducñiyu embac garata iminéj ini zégési énécmimac. ³² Niniwe ic enej Yonawac ackuazéc nimma ewagina melenjic, nêj nalé yomuac hicñisai enej Yonawac Kuneja neñ you kecma énézéwa ménda niñnézsu imuac niñ zégésigési naléyaiguc Niniwe ic ieneñ ini zégési énécmimu.

Séwiac lambe.

³³ Ménêñ mênj lambegina otorima sasañgiaiguc me kewuc bawaiguc ménda haianzu, nêj qémbêñ qahaiguc haianzu. Imi mia ic embac ama qeriaiguc érému enej asaha hémmu niñac imuhuc wañanzu. ³⁴ Wañu nêwécgeñac zéwa niñjic; Guac kicganêñ séwigawac lambe wanzac. Kicganêñ hia kezcaciguc séwiga moczoñ asahanêñ sécgémimia wanzac. Wañu kicganêñ birizaciguc séwiga moczoñ siñinéñ sécgémimia wanzac. ³⁵ Imuac ewa qerigaiguc asac mararañ hezac imi ménda siñidéñgézac me qahac imi niñgésina. ³⁶ Imuac guac séwiga asaha sécgégéñu siñi mênj ménda hegéñu lambeac asahanêñ asarigéñanzac ésécnec kekecga moczoñ asahaguc wammac.

Saec 6.

³⁷ Yesunêj ac imuhuc zémanec nañu Farisaio ic ménêñ eneyaguc momacnec tácma nene nemac niñac Yesu welecmiyu emma tarec. ³⁸ Nêj nene nemañ zé wamma méria ménda zuaru Farisaio ic iminéñ hémma ewa éréhéc wañec. ³⁹ Wañu Yesunêj yomuhuc zéyec; Farisaio ic ini sokoc zéma zéic séwéla imi hiabianec zuacanzu, nêj ewa qerigina imi hémbaoc haka zéma kaiziliweñ hakanêñ kuaya qema hezac. ⁴⁰ Niniñgina qahac ini, séwéla mihicñiyec inêñ qeria momacnec mihicñiyec imi ménda niñtegiçzu? ⁴¹ Wañu qerigaiguc hegénzac séciguc haleñ énécmina iwawai moczoñ solañ wañgémmac. ⁴² Nêj saecginaguc ini Farisaio ic, ini miñsupe zéma zuazua hémeña hiabia tosara imi méndêñgic méra éréhéc wañu momacguc mema Anutuac buña haianzu. Nêj haka dindiña zéma goi héihéi Anutuac buña haihaiya imi giligic qahac wanzac. Ménj ménda waima imuac me imuac momacnec wandacmu iminéñ hia wammac. ⁴³ Saecginaguc ini Farisaio ic, ini tocgotocgo amaiguc tatic ou eñeña hezac imuaru taciñ niñac wañanzu. Wañu nénnagémba sombenjiguc zézé ségiségi wañ énécmimu niñac wañanzu. ⁴⁴ Saecginaguc ini imi kicsuañ suaña qahac kondonja heheya ésécnec wañu, ic embac ieneñ imuac qahaiguc tima

namma héniaquina ménda niñtecgicanzu.

⁴⁵ Imuhuc zéyu hénac acac kiwi ic méñnéñ Yesu yomuhuc melemma zéyec; Kiwi ic gi imuhuc zéma nini momacnec mutulanjáma zébiri nénécmizañ.

⁴⁶ Saecginaguc hénac acac kiwi ic ini, iwawai yéwéria yanda sécgina ogicogicya imi ic tosara ionac hai énécmigic bisianzu, néñ ini eñaoc imi méragina merawa mén ménda suluma osianzu.

⁴⁷ Saecginaguc ini, eneñ Anutuac tilin tilin ic becnec yanda hécgina ieneñ unugic ionac kicsuan imi meyacgéanzu, néñ ackuazéc imi ménda tohoanzu. ⁴⁸ Yandahécgina Ieneñ Anutuac tilin tilin ic unugic Farisaio ic eneñ imi kua meme ic ionac kicsuan meyacgézu. Imuhuc wamma ini yanda hécgina awac ai imuac ewa momac wanzu imuac héipuc ac zéauzu.

⁴⁹ Imuac niñ Anutunéñ niñtegic qinñtegicac kuhaiguc yomuhuc zéyec; Neñ ionac muru walac zézé ichécna zéma méliméli ic méli énécmimañ, wañu ionarunec tosara unuhumumu, wañu tosara ununesi wañ énécmimu. ⁵⁰ Baec kurumeñ zéyu hicñiyec imuarunec hénima éréma kecma deguc imuac suraiguc Anutuac tilin tilin ic unugic sacgina mayec imuac bakia moczoñ nalé yomuac hicñisai ionac qacginaiguc emmac. ⁵¹ Imi mia Abelac sac igucnec

hénima éréma kecma zaki téréya sombeniguc nañec imi zéma ama téréya imuac géngéñaiguc qegic humuyec Zakaraia iwac sacya imuac bakia moczoñ nalé yomuac hicñisai eneñ mia bisidacmu. ⁵² Saecginaguc hénac acac kiwi ic ini, ini imi niniñac nagu wétéya késa kecma eñaoc ménda emma imuhucyanec naguya hézicgéma nañgic ic embac embiñ zé wanzu imi eneñ momacnec emmuac séc qahac wanzac. ⁵³ Imuhuc zémaguc Yesu ama imi waima kemman zé mayu Farisaio ic zéma hénac acac kiwi ic ieneñ hénima hazéc geriwiguc wammima acgina melemmac niñac selianec hinocgémima zéqesiqesi sasala wammigic. ⁵⁴ Imuhuc wamma ac késpedesira mén zéyu késawiñ zéma galeñ megic.

12

Yesunéñ qeqaiñ ac zéma meme seli ac énézéyec.

¹ Suraiguc ic embac tun yanda tausenja tausenja tocgéma hénagina tiloc paloc tima nañgic. Yesunéñ walac tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Farisaio ic qeri ikocginaguc ionac yis imuac galeñ memu.

² Iwawai méñnéñ mén, usuyaguc hezac imi ménda auyu hemacac séc qahac, sasanñaiguc hezac imi ménda niñmimiawac séc qahac. ³ Imuac niñ iwawai

siñiguc zégic imi moczoñ kaiweac asahaiguc zéaugic nindacmu. Wañu iwawai ama qeriaiguc zégic imi moczoñ ama bauyaiguc namma zéaugic nindacmu.

Anutu momacgucac sac zénéngina hirimac.

⁴ Alahécna onac énézézua, séwigina sac unuhumuma imuac andiaiguc iwawai méñ toroqema wañ énécmimucac séc qahac ionac niñ zénéngina ménda hirimac. ⁵ Mérac kilen zénéngina hirimac imi zéasariwa niñgic. Unuhumuma imuac andiaiguc geric siaiguc gili énécmimacac kuc buñaya hemizac iwac mia zénéngina hirimac. Owec, énézézua, iwac mia zénéngina hirimac. ⁶ Sirikic méra méñac boña soukiwa Toya* éréhécdac ménda haianzu? Wañu Anutuac kiwaiguc sirikic nei ionac murunec méñac niñ eluñ ménda qeanzac. ⁷ Ini imi Anutunéñ oruc zucgina zañgéya acguc moczoñ oloñ nindaczac, imuac zénéngina ménda hirimac. Eñac eñac kekecgina imi sirikic nei sasala onogicma eñeña wanzac.

⁸ Wañu ni énézéwa niñgic; Méñnéñ méñ ic embac kicginaiguc zéauma ni ninzénge némmaciguc ni imuhucyanec Anutuac kua meme uña kicginaiguc zéauma i ninzénge mimañ. ⁹ Ic embac kicginaiguc ni qaecgé nénzac imi ni

Anutuac kua meme uñahéra kicginaiguc qaecgémimañ. ¹⁰ Méñnéñ méñ Icac Naña zébiri mizaciguc késpedes imi waimimacac hezac, néñ Uña Téréyawac zébiri wammizaciguc késpedes imi ménda waimimac. ¹¹ Ic embac tosanéñ ini togotocgo amaiguc me galeñ zéma ic kewu tosara qac buñaginaguc ionac muru onagicma kenjic ac bakia dimuhuc melemma ac dimuhucya zéwiñ zéma ewa goro ménda wammu. ¹² Nalé imuaru mia Uña Téréyanéñ némac ac zému imi ku énécmimac.

¹³ Wañu tuñ imuarunec ic méñnéñ yomuhuc zéyec; Kiwi ic nuac dacna ac ézéna mañgoc niranéñ iwawai mératéc wainérécmiyec imi niguc méndemma mewic. ¹⁴ Zéyu Yesunéñ ézéyec; Ic mérenéñ ni iwawaigira méndéñ érécmimañ niñac zégésigési ai icgirawac kumunéñec? ¹⁵ Imuhuc zémaguc inéñ ic embac yomuhuc énézéyec; Iwawai méñac méñ hémbaoc ménda wamma ninñ biria imuac galeñ memu. Ic méñac kekecyia imi iwac iwawaiya sasala imuaru ménda hezac. ¹⁶ Imuhuc zéma inéñ qelumbec ac méñ yomuhuc énézéyec; Soukiwa ic méñ kerec. Keru iwac aiiguc héla gocmia kindindiña hicñimiyec. ¹⁷ Hicñimiyu ewa qeriaiguc yomuhuc niñec; Nuaru héla gocmia imi hai-

* 12:6: Girik aciguc; Asarion.

haiyawac titiŋa mēŋ ménda hezac. Imuac dimuhuc wammaŋ? ¹⁸ Imuhuc zéma zéyec; Ni yomuhuc wammaŋ, nuac hofi ama komora imi hericma kuney yanda qelia mēŋ meyacgéma nuac ai yawuŋac héla zéma iwawai hiabia imi moczoŋ imuaru haiwa hemac. ¹⁹ Imuhuc wamma nuac uŋanawac yomuhuc zémanŋ; Nuac qeri uŋana, iwawai ai yawuŋ sasalawac sécyā qolacgéma haiwa hezac. Imuac gi bēnzēŋ tacnimma nene kulūŋ nema ségiségi wamma kecbésēmanŋ. ²⁰ Nēŋ Anutunēŋ yomuhuc ézēmac; Ic, gi imi niŋtegic qinŋtegicga qahac, deguc siŋiya guac qeri uŋaga guagicba iwawai qutulanŋgéma haina hezac imi moczoŋ mérac wammac me? ²¹ Ic imuhucyā imi eŋeyawac iwawai sasala tiloyu emma hezac, nēŋ Anutuac muru imi samēŋ bipiyaguc ménda hemiyu keczac.

Ewa goro ménda wambésēmanŋ.

²² Imuhuc zéma tohotoho ichéra énézēyec; Imuac nēwécgeŋac yomuhuc énézēwa niŋgic; Kekecgina niŋac némac iwawai nemu, séwigina niŋac némac iwawai héimu imuac ewa goro ménda wammu. ²³ Kecec imi nene ogiczac. Waŋu séwigina imi malekugina ogiczac. ²⁴ Koeckoec nei imuac niŋgic, iwawai

mēŋ ménda héihimic wamma meanzu. Waŋu ama samēŋa me hofi amaya mēŋ ménda he énécmizac, nēŋ kileŋ Anutunēŋ gumu énécmianzac. Ini imi nei kuney yanda ogicma eeginaguc wanzu. ²⁵ Sucginaiguc méréneŋ ewa goro wamma kekecyā† komodia mēŋ mehorugimacac séc wanzac me? ²⁶ Iwawai komodia mēŋ imuhucyā hia mindiŋiwésēmanŋac séc qahac waŋu dimuhuc mēŋac mēŋ ewa goro wambésēmanŋ? ²⁷ Baorac zariŋac niŋgic, imi dimuhuc yandianzu? Ieneŋ ai ménda meanzu waŋu hésa mēŋ ménda meyacgéanzu waŋu énézēwa niŋgic, Ic kewu Solomonneŋ maleku héiyec imuac edamuya moczoŋ imi zariŋ mēŋac asaha ogicmacac séc qahac waŋec. ²⁸ Deguc keru oraŋguc qema oanzu zariŋdac imuhucyawac Anutunēŋ imuhuc hiabianec héi énécmianzac. Imuhucyā imuhuc waŋ énécmianzac iguc onac imi ogicqogic wamma ménda héiéncmimac me? O! ic embac, niŋzēŋ niŋzēŋgina imi komocdia dac. ²⁹ Ini némac iwawai newiŋ zéma ewa goro ménda wammu, waŋu imuac ménda zéwelectmu. ³⁰ Baecac ic enia ieneŋ mia iwawai moczoŋ imuhucyā niŋac wamma welecanzu. Onac Maŋgocginaneŋ ini iwawai imuac me imuac osizu imi bec niŋdaczac.

† 12:25: Séwiga witiya.

31 Ini mia iwac héngalen ama areña yanda imuac hochoc wammu. Imuhuc wanjic iwawai tosara imi toroqema énécmimac. 32 Ic tuñ komora ini zénéngina ménda hiriyu, Manjocnéñ héngalen ama areña yanda imi énécmiman zé ewa hia ninzac. 33 Iwawaigina haima soukiwa mihicñima mageqeya ionac énécmigic. Gésé tegictegira qahac kurumenac buña mihicñima imuaru mia iwawai boña eñeña imi tigic hemac. Imuaru imi kowu nene hosuru kenkenawac séc qahac, wanu gisic zinañgoc nemuac séc qahac. 34 Iwawaigina boña eñeña hezac imuaru onac ewa sinjina heanzac imuac niñac imuhuc zézua.

Técgina nimma kecmu.

35 Kemban ginaiguc rikunjina zikima kifagina otorigic zeyunec nankecmu. 36 Ini imi ic tosara miñjinanéñ zammaréñ meme ariac igucnec lilingéma hama nagu qeyu focdac yacma nagu auwiñ zé mambéc kecanzu ésécnec wamma kecmu. 37 Miñjinanéñ hama kic hihi kecgic inicmaciguc welen qeqehéra imuhucya imi ségiségi ginaguc wammu. Hélacnec énézéwa niñgic, miñjinanéñ rikunja zikima namma énézéyu tacgic hosucginu hama welen qeénécmimac. 38 Inéñ sinjiyawac 12 kilok me 3 kilok imuaru hama iniru imuhuc

wamma kecmuiguc imi ségiségi ginaguc wammu. 39 Ini ninzu ésécnec ama miñjinanéñ némac naléiguc kowu nene hamu imi niñañeciguc awima taru amaya imi ménda hésemma embunec. 40 Imuac niñ ini acguc técgina nimma kecmu. Ménda nimma kecmu nalé imuaru Icac Naña imi hamac.

41 Imuhuc zéyu Peteronéñ yomuhuc qesimiyec; Gi séséc ac imi nonac niñ sac zézan me nini moczon niñac zézan? 42 Zéyu Miñ Kewunéñ melemma zéyec; Wanu mérénéñ ai ic niñkumu mimia zéma niñtegic qinjegicyaguc wamma miñjinawac welenqeqe ichéra galenagé énécmima naléya ducñiyu séc nene yakaginawac buña méndéñ énécmiammac? 43 Wanu miñjinanéñ hama héñu imuhuc wamma keru, welen qeqe imuhucya imi ségiségiyaguc wammac. 44 Ni hélacnec énézéwa niñgic; Miñjinanéñ ic imuhucya imi iwawaiya moczon galenagémac niñac opocmac. 45 Wanu welen qeqe icnéñ imuhuc ménda wamma ewa qeriaiguc eñeya miñjinanéñ bénzén bénzén hamac zéma iwawai hémbaoc wamma nema doku selia nema niñgoñ wamma welen qeqe ichéra zéma embachéra hénima unumac imi 46 nalé mén kic hihi ménda wamma kecmac imuaru, wanu kaiwe kiwa mén ménda nimma kecmac imuaru mia miñjinanéñ

hama bakia réwéria melen mima ic ninzéh ninzéhgina qahac iniguc momacnec onopocmac. ⁴⁷ Minj nawac ewa siŋ imi dimuhuc hezac imi ninjtegicmaguc kilen técyá ménda nimma iwac ewa siŋa tohotoho ménda wammac imi sasalanec gemac. ⁴⁸ Ménda ninjtegicma haka biria wanzac imi efea gemac. Iwawai sasala meyec iwac muru sasala memaŋ zé hocmac. Waŋu ai buŋa sasala késayec iwac muru imi iwawai sasala mihicŋimaŋ zé qesimimac.

⁴⁹ Ni baeciguc geric zéc gilimaŋ zé mayi. Waŋu bec zezaciguc némac iwawai ménj niŋac wammaŋ? ⁵⁰ Ni météré naec ai[‡] ménj waŋ némmuac hezac. Qeri yéwéri dimuhucyanéh kilanzi némma keŋkeruguc yéwéri imi moczoŋ tecgénemmac! ⁵¹ Ini niŋgic ni baeciguc luae qeénécmimaŋ zé hayi tanec wanzac me? Énézéwa niŋgic; Imi qahac, méndéh énécmimaŋ zé hayi. ⁵² Kecma ama momacgucac qeria igucnec ic embac méra ménj kecma haréwécnéŋ éréhéc hazéc waŋ érécmigic éréhécnéŋ haréwéc hazéc waŋ énécmiyic méndéh amuma kecmu. ⁵³ Maŋgocnéŋ naŋaguc, naŋanéŋ maŋgocyaguc,

neŋgocnéŋ béraraguc,
béraranéh neŋgocyaguc,
eraŋiyanéh eraŋiyaguc

héndéh amuma aŋaŋ qacgé amumu.

⁵⁴ Imuhuc zéma toroqema zéyec; Ini hosusunéh kondun igucnec hayu hémma kia focdac hamac zégic imuhuc waŋanzac. ⁵⁵ Waŋu Saut baec kisia igucnec luhucnéŋ éréyu hémma geriwaguc wammac zégic imuhuc waŋanzac. ⁵⁶ Ic ikocginaguc ini baec kurumenjac tanera imi héntegicma dimuhuc nalé yomuac hakaginawac tanera imi ménda ninjtegicanzu?

⁵⁷ Waŋu némac niŋac némac hakanéh solaŋa wanzac imi moacnec ménda niŋgésianzu? ⁵⁸ Gi ic hazécgaguc zégésigési icac muru kemmaoc imuaru henaiguc ara mindiŋimaŋ zé meefima luae ac zémaoc. Imuhuc ménda wanna, inéh gésigési ic iwac muru hérégemma keŋu gésigési icnéŋ téŋgiŋ ic ionac méraginaiguc goporu téŋgiŋ ic ieneŋ hésa amaiguc giligemma gopocbu niŋac. ⁵⁹ Gézéwa ninna, kitiwa melemma ToyaŤ tetecgiawac ménj acguc moczoŋ ménda melenŋa tecgéyu hia ménda mama hawaŋ niŋac.

13

Ewa qerigina melemmu me humumu?

Nalé imuaru tosaraneŋ Yesuac muru hama Pilatonéh Galilaia ic embac tosara unuhumugic sacginaneŋ mama

[‡] 12:50: Météré naec ai; Ic héŋgeŋa wéndaraiguc qeyu humumac imuac séséc ac wanzac. § 12:59: Girik aciguc; Lepton.

ionac zucmanañ ginawac sacguc momacnec sicsaoc wamma kenec.* 2 Zégic Yesunéñ acgina melemma zéyec; Ini imi Galilaia ic ieneñ haka imuhucya mihicñigic inicma niñgic ieneñ Galilaia ic tosara onogicma kápésic yanda wañgic ésécnec wanzac me? 3 Ni énézéwa niñgic, imi qahac, ewa qerigina ménda melemuiguc moczoñ yanda ini acguc imuhucyanec qahac wandacmu. 4 Wañu ic embac 18 Siloam ama areñaiguc awiawi ama héñgeña horua herec imi mama qeyu imuac bawaiguc humugic. Wañu eneñ ionac niñgic kápésicgina imi Yerusalem imuac miñhéra tosara ionac kápésicgina ogiczac ésécnec wanzac me? 5 Ni énézéwa niñgic, imi qahac, moczoñ yanda ini acguc ewa qerigina ménda melençgic imuhucyanec humuma qahac wandacmu.

6 Imuhuc zéma séséc ac méñ yomuhuc zéyec; Ic méñnéñ waiñ aiiguc fik ic méñ himiru heyu hama imuac gocmia niñac horec, néñ méñ ménda mihicñiyec. 7 Wañu inéñ imuac ai ic yomuhuc ézéyec; Ni ai yawuñ haréwéc hama fik ic yomuac gocmia niñac hocma héla ménda mihicñianzua. Imuac ic hésa imi héina qahac wammac. Némac niñac baec imi ençdac

késama nammac? 8 Zéyu zéyec; Miñ kewuna waina ai yawuñ momacguc méñ nañu neñ giñgiñaiguc baec imi éséma guwec haima héwiña héimañ. 9 Héiwa kecma biançguc héla haimac niñac, kilençdac héla ménda haimaciguc nalé imuhucgeñ zéna héiwa qahac wammac.

10 Wañu Yesunéñ Sabata naléiguc tocgotocgo ama méñiguc emma ackuazéc ku énécmima nañec. 11 Wañu ninzu, embac méñ yawuñ 18 imuac séc hafi uñanéñ késayu gemara momacnec licgémiyecac dindiñanec nammacac séc qahac kecañec. 12 Wañu Yesunéñ hémma zéyu hama kicginaiguc nañu ézéyec; Embac gi hafi zepaga igucnec hulacgé gēñgēña wanzac. 13 Imuhuc zéma méria haimima zéweleru embac iminéñ imuarunec gemara mindiñima dindiñanec namma Anutu mepésiyec. 14 Tocgotocgo amawac galeñnéñ Yesunéñ Sabataiguc hafi mehiaru énécmiyu hémma qeri biric nimma ic tuñ yomuhuc énézéyec; Ai meme 6 hezac, imuac niñ imuac suraiguc hagic mehiaru énécmimac, néñ Sabataiguc imi qahac. 15 Imuhuc zéyu Miñ Kewunéñ melemma zéyec; Ic onac kiciguc welenç qeçe ic ini sugcina igucnec méñnéñ méñ Sabata

* **13:1:** Galilaia ic ieneñ mulu ai mema nañgic Pilatoac téñgiñ ichéra ieneñ hama unuhumugic ic zéma mulu yañac sacginanéñ momacnec sicsaoc wamma kenec.

naléiguc eneya burumakao me doŋki héréma kemma doku ménda gumuanzac me? ¹⁶ Abarahamac hérera embac yomi Biria miŋinanéŋ késayu yawuŋ 18 ziki sipacyaguc kecaŋec. Waŋu Sabata naléiguc ziki sipacya imi hulac mimiawac ménda hezac? ¹⁷ Yesunéŋ imuhuc zéyu ic embac hazéc wammigic imi eneŋ moczoŋ niŋgic gamuginaguc waŋec, néŋ ic tuŋ yanda tosananéŋ haka moczoŋ kuc buŋayaguc imi meyu hémma ségiségi waŋgic.

Héngaleŋ ama yandawac séséc ac.

¹⁸ Anutuac héngaleŋ ama areŋa yanda imi némac iwawai ésécnec wanzac? Neŋ dimuhuciguc séc héima zémaŋ? ¹⁹ Imi mia, ic hésa ménŋ gara zunzuaŋ imuac gocmia ésécnec, ic méŋnéŋ gocmia imi momacguc mema kemma aiiguc himiru yandima ic yanda wamma naŋu nei sawaiguc kecaŋzu imi eneŋ imuaru haecgina haigic.

²⁰ Inéŋ muŋguc toroqema zéyec; Ni Anutuac héngaleŋ ama areŋa yanda imi némac iwawaiiguc séc héimaŋ? ²¹ Imi mia embac méŋnéŋ saméŋ omaŋ zéma fulawa uha sasala† imuac qeriaiguc yis haiyu moczoŋ sécgémiyec ésécnec.

²² Waŋu Yesunéŋ Yerusalem kemmaŋ zé kemma hénaiguc ama areŋa areŋa, ama areŋa

kuneŋ kuneŋ séc lelecgéma ackuazéc ku énécmimanec keŋec. ²³ Waŋu ic méŋnéŋ yomuhuc qesimiyec; Miŋ Kewu, ic embac efefia dac humucac buŋa igucnec aŋgéŋ tiénécmimac me? Imuhuc zéyu melemma zéyec; ²⁴ Énézéwa niŋgic, embiŋ zé waŋgic ionac murunec sasalanéŋ meselimuac séc qahac wammac, imuac niŋac nagu komoraiguc embiŋ zé seliseli wammu. ²⁵ Ama miŋinanéŋ yacma nagu héiyuguc ini séŋgaŋgeŋ namma nagu imi qema Miŋ Kewu nagu aunénécmina zégic, inéŋ melemma yomuhuc énézémac; Ini dimuacnec imi ni ménda niŋénécmizua. ²⁶ Imuhuc zéyu ini yomuhuc hénima zému; Nini wéségaiguc nene zéma kuluŋ neyiŋ. Waŋu gi nonac ama areŋ imuac héna yandaiguc ackuazéc ku nénécminec. ²⁷ Zégic inéŋ yomuhuc énézémac; Ni imi ini dimuacnec imi ménda niŋénécmizua. Biria meme ic ini moczoŋ néŋgacgic. ²⁸ Yesunéŋ toroqema zéyec; Abaraham, Isaka, Yakop zéma Anutuac tiliŋ tiliŋ ic moczoŋ Anutuac héngaleŋ ama areŋa yanda imuaru kecgic inicmu, inicma duŋa liliŋgéma héŋgic ini eŋaoc imi nesi énécmimia waŋu séŋgaŋgeŋ hiŋgacma imuaru zésiic yanda wamma zécgina aric aric kima tacmu. ²⁹ Waŋu ic

† 13:21: Girik aciguc; Sata haréwéc imi 22 lita zézéya.

embac enej baec wanjoŋa kembon qahac imuacnec hama Anutuac héngalen ama areŋa yandaiguc tacma nene nemu. ³⁰ Ninzu, andu tosanenē walac wammu, waŋu walac tosanenē andu wammu.

³¹ Waŋu nalé imuaru Fari-
saio ic tosanenē hama Yesu
ézégic; Hiŋgacma ama areŋ
yomi waima kembésemaŋ.
Herodenē gi gumaŋac
zé wanzac. ³² Imuhuc
zégic melemma zéyec;
Kemma hasēŋ kazu imi
yomuhuc ézégic; Ni deguc
zéma oraŋ uŋa biria nesi
énéc mima hafigina mehiaru
énéc mimaguc weruguc‡ imi
aina moczoŋ metecgemaŋ.
³³ Néŋ Anutuac tilin tilin
icnéŋ Yerusalem imuac
séŋgaŋgenjiguc humumacac
séc qahac. Imuac ni
deguc, oraŋ zéma weru imi
hénana zénéŋec imi kilendac
tima kemmaŋac hezac.
³⁴ Yerusalem, Yerusalem,
Anutuac tilin tilin ic unuma
onac muru méli énécmimia
hocnéŋ unuanzaŋ. Ku-
ruc nenŋocyanēŋ qeŋgaŋa
bawaiguc eŋeya merachéra
tizozo énécmianzac ésécnec
ni guac nambérac hécga
tocgé énécmimaŋ zé aina
mewa hatac dahec wanzac?
Néŋ ini imuac ménda
wanjaŋgic. ³⁵ Héŋgic am-
agina imi kisi wammac.
Énézéwa niŋgic, ini ni
ménda némma kecginec
nalé méŋ hayu ini yomuhuc

zéma legic héinémmu; Miŋ
Kewuac qaraiguc hahaya imi
mériaŋaguc.✧

14

*Yesunéŋ Fariŋsaio ic méŋac
amaiguc emma tarec.*

¹ Yesunéŋ Sabata méŋguc
Fariŋsaio ic galeŋgina méŋac
amayaiguc nene nemaŋ
zéma eŋec. Eŋu tosanenē
Yesuac awima naŋgic.
² Waŋu ninzu, imuaru
iwac wésiaiguc ic méŋ
nénémériŋ hicŋimimia méŋ
tarec. ³ Yesunéŋ Fariŋsaio
ic qesiénécmima zéyec;
Sabataiguc hafi mehiaru
énéc mimia imi niŋgic hia
wanzac me qahac? ⁴ Imuhuc
zéyu ienenē acgina qaiyu
tackecgic, Yesunéŋ ic imi
késa osimima mehiaruma
méliyu keŋec. ⁵ Keŋu
Yesunéŋ ac bakia melemma
yomuhuc zéyec; Sucginaiguc
méŋnéŋ Sabataiguc naŋa
me burumakaoyanéŋ baec
séséŋguc hiŋgaczaciguc
ménda héréyu érémac me?
⁶ Imuhuc qesiyu ienenē ac
bakia melemmuac séc qahac
wanec.

⁷ Héihéré énécmimia enej
tatac eŋeŋa késa tacgic
inicma séséc ac yomuhuc
énézéyec; ⁸ Méŋnéŋ
zamaréŋac ségiségiiguc
héihéré énécmiyu kem-
muiguc tatac eŋeŋaiguc
ménda tacmu. Ic kunenē gi
gogiczac méŋ héihéré miyu
hawac niŋac. ⁹ Hamaiguc
miŋina gi zéma i héihéré

‡ 13:32: Ac yomuac hénia méŋ imi nalé ménda horugiyu. ✧ 13:35: Leg 118:26

érécmiyec iminéŋ hama
 tatacga imi ic yomuac
 wai miwésémaŋ zéma
 gézyu imuaru gi gamuga
 nimma tatac tetcgia hezac
 imuaru kemma tacbaŋ
 niŋac. ¹⁰ Imuac héihéré géŋu
 kemma tatac tetcgiaiguc
 hezac imuaru tacbésémaŋ.
 Imuhuc wanna ic héihéré
 géŋec iminéŋ hama guac
 zéma alana eri emma tacna
 zéyu momacnec tacgic ionac
 kicginaiguc eebipigaguc
 wambésémaŋ. ¹¹ Méŋnéŋ
 méŋ eŋeyaoc mepési amuyu
 memamimac. Waŋu méŋnéŋ
 méŋ eŋeyaoc memaamuyu
 meemmimac. ¹² Waŋu
 miŋjina Yesu héihéré miyec
 iwac yomuhuc ézéyec; Gi
 gau komoc me mariaiguc
 nene gumu énécmimaŋ
 zé alahécga, dac mu-
 nahécga, sac kitichécga,
 zéma soukiwa ic ménda
 héihéré énécmiwésémaŋ.
 Imuhuc wambaŋnec ieneŋ
 imuhucyanec héihéré géŋgic
 bakia guac liliŋgéyu késawaŋ
 niŋac. ¹³ Imuac ségiségi hai
 énécmimaŋ zé maqeŋeya,
 hena méria séléc sélécgia,
 puriŋ zéma kichilic ionac
 héihéré énécmiwésémaŋ.
¹⁴ Imuhuc wambésémaŋiguc
 ieneŋ bakia melenŋ gémmuac
 séc qahac wammac. Imuac
 niŋ gi zézé ségiségigaguc
 wambésémaŋ. Waŋu kecma
 ic solana ionac yacyac
 naléiguc bakia melenŋgéŋu
 mewésémaŋ.

¹⁵ Imuhuc zéyu mo-
 macnec tacgic sugcina
 igucnec méŋnéŋ ac imi
 nimma yomuhuc zéyec;
 Anutuac héŋgaleŋ ama
 areŋa yandaiguc nene
 nemu imi eneŋ ségiségi
 mihicŋi énécmimia wammac.
¹⁶ Imuhuc zéyu Yesunéŋ
 yomuhuc zéyec; Ic
 méŋnéŋ nene yanda gumu
 énécmimaŋ zé ic embac
 sasala héihéré énécmiyec.
¹⁷ Waŋu imuac naléya
 ducŋiyu héihéré énécmimia
 ionac muru welenŋ qeŋe icya
 mélimiyu kemma yomuhuc
 énézéyec; Hagic iwawai
 moczoŋ mézézéŋ gédacziŋ.
¹⁸ Waŋu ic embac moczoŋ
 yomuhucyanec hénima
 héikenŋzé héihazé wandacgic.
 Ic walac walacnéŋ yomuhuc
 zéyec; Ni erac héihimic baec
 méŋ boŋ mezua. Zéwelec
 énécmizua, waina kemma
 ai imi hémmaŋ zé wanŋua.
¹⁹ Waŋu méŋnéŋ yomuhuc
 zéyec; Ni imi ai memeac
 burumakao iwa 10 boŋ
 mezua. Imuac kemma ai
 hia mezu me qahac batucgé
 énécmimaŋ zé wanŋua.
 Imuac bénzénŋdac niŋnéŋna.
²⁰ Waŋu ic méŋnéŋ yomuhuc
 zéyec; Ni embacna degucmi
 mezua imuac hamaŋac séc
 qahac wanŋac. ²¹ Imuhuc
 zégic welenŋ qeŋe icnéŋ
 liliŋgéma hama miŋgina
 ézéma hicŋiyec séc ézéyu
 nimma qeri biric nimma
 welenŋ qeŋe icya yomuhuc
 ézéyec; Focdac taŋu imuac
 hena yanda zéma hena

Ségiségi ariacwac séséc ac.

komora séc kemma ic maqeqeya zéma hena méragina séléc sélécgia zéma kichilic zéma purin keczu séc onagicma hamu. ²² Wañu welen qeque ic inén zéyec séc wandacma yomuhuc ézéyec; Miñna zézan éséc wandaczua wañu tatac imi sasala hezacnec. ²³ Zéyu ézéyec; Hena séra tosara zéma demin ginçina séc kemma ic embac qeriganén moczon héihéré énécmima amana imi kuaya qemu. ²⁴ Ni gézéwa ninna, becnec héihéré énécmiyi ionarunec méjnén mén nuac ohaihaina imi mén ménda batucgéma nemac.

Yesuac tohotoho ic ionac haka silicgina.

²⁵ Ic tun yandanén Yesu méndacmima kençic Yesunén ionac lilingéma yomuhuc énezéyec; ²⁶ Méjnén mén nuac muru hama imi eneya nençoc mañgocya, inin merachéra, dac munahéra, nauñhéra zéma eneya kekec imi momacnec hazéc ménda wañ énécmimac iguc imi nuac tohotoho ic wammacac séc qahac. ²⁷ Méjnén mén eneya ic héngenja wéndara imi ménda huama méndac némmac imi nuac tohotoho ic wammacac séc qahac. ²⁸ Onarunec méjnén galeñ meme ama héngenja horua mén memañac zé ninzaciguc inén iwawai késakeczac iminén ai imi moczon metecgémacac sécyá wanzac me qahac imi ninçesiman zé walac soukiwa ménda

tacma oloñnimmac me? ²⁹ Imuhuc ninçesi ménda wamma hénia sac meyacgéma metecgémacac séc qahac wañu ic embac enen hémma yomuhuc zédesi wammiwu ninçac; ³⁰ Ic yomi amaya meyacgéman zé aiya héniyec, nén metecgémacac séc qahac wañec. ³¹ Wañu ic kewu méjnén ic kewu mén qeman zé yaréiguc kemman zéma walac tacma yaré ichéra 10 tausen iminén hazécya yaré ichéra 20 tausenaguc hazac imi hia qemañac séc me qahac zéma ménda ninçesimac me? ³² Wañu ninu ménda sécgéyu hazécya lakec hamanec nañu kua meme ic mélimima luae gemaoc ninçac welecmimac. ³³ Imuhucyanec onarunec méjnén iwawaiya moczon ménda waimaciguc nuac tohotoho ic wammac ac séc qahac.

³⁴ Sei imi iwawai qacguc, nén siña qahac wañu némacnén mindinçigic siñaguc wammac? ³⁵ Imi mia baec aiguc me guwec qahaiguc haimuac séc qahac wañu gilic kendacmac. Gezacginaguc ienen ac imi nimmu.

15

Rama sohosohoya imuac qepain acya.

¹ Takis meme ic zéma biria meme ic enen moczon ackuazéc nimbin zéma hosucgémic. ² Wañu Farisaio ic zéma hena acac

kiwi ic eneṅ andé lukuc qema yomuhuc zégic; Biria meme ic héihéré énécmima iniguc momacnec nene nezac. ³ Zégic Yesunéṅ qe-paiṅ ac yomuhuc énézéyec; ⁴ Onarunec méréneṅ rama 100 késa keru suggina igucnec méṅneṅ sohozaciguc, 99 imi qézézac baeciguc wai énécmima momacguc sohozac imuac mihicṅimacac séc ménda kemma hocmac me? ⁵ Waṅu mihicṅimaciguc ségiségi wamma huama hamac. ⁶ Waṅu amaiguc hama alahéra zéma ama areṅ momachéra héihéré énécmima yomuhuc zémac; Ramana méṅ sohoṅu mihicṅizua. Imuac niguc ségiségi wanni. ⁷ Énézéwa niṅgic, imuhucyanec biria meme ic méṅneṅ ewaya melenṅ kurumeṅiguc ségiségi kunéṅ yanda hicṅimac. Waṅu ségiségi iminéṅ ic solanṅ 99 ewa qerigina melemmuac ménda hezac ionac niṅ ségiségi waṅanṅu imi ogicmac.

⁸ Embac méṅac muru soukiwa 10* hemiyu suggina igucnec méṅ sohozaciguc mihicṅimanṅac zéma kifa otorima ama usuṅma ménda hocma kecmac me? Imuhuc wamma keṅkecma mihicṅimaguc hochoc ai imi waimac. ⁹ Mihicṅizaciguc alahéra zéma ama areṅ momachéra héihéré énécmima,

Niguc ségiségi wanni, ni siliwa soukiwa momacguc sohoṅu hocma mihicṅizua, zéma énézémac. ¹⁰ Énézéwa niṅgic, hénia imuhucyanec biria meme ic méṅneṅ ewaya melenṅ Anutuac kua meme uṅa ionaru ségiségi yanda hicṅi énécmimac.

¹¹ Imuhuc zéma Yesunéṅ muṅguc toroqema zéyec; Ic méṅaru nanṅhéréra keroc. ¹² Keric munianéṅ maṅgocya yomuhuc ézéyec; Maṅgoc, guac iwawaiga imuarunec nuac buṅa hezac imi néna. Imuhuc zéyu maṅgocyanéṅ iwawai imi méndemma érécmiyec. ¹³ Waṅu ai meme sasala ménda keṅu munayanéṅ iwawai moczoṅ haima soukiwaya mema baec méṅiguc lakec kemma imuaru kaiziliweṅ wamma iwawaiya imi moczoṅ enṅdac sicsaoc gilidarec. ¹⁴ Gilidaru qahac waṅu baec imuaru béti yanda hicṅiyec. Hicṅiyu inéṅ maqeqeya wamma iwawai niṅac wamma horec. ¹⁵ Hocma ama areṅa yanda imuac miṅina ionarunec méṅac muru qékétama keru inéṅ ic imi beric galenṅgé énécmimac niṅac baec kisiaiguc mélimiyu keṅec. ¹⁶ Kemma nene beric eneṅ neanṅic† imi neyu tomena hélaguc wammac niṅac niṅec. Waṅu méṅneṅ méṅ iwawai méṅ ménda

* **15:8:** Girik aciguc; 10 Dirakima, 1 Dirakima imi ic méṅac ai meme méṅac ai boṅawac séha, néṅ ic méṅneṅ embacya memaṅac zé 10 Dirakima hésaiṅuc qererema mianṅic. Imuac soukiwa yomi imi soukiwa enomia qahac. † **15:16:** ʒipilalec aciguc; Carob icac gocmia neyec.

miyec. ¹⁷ Imuac ewaya melemma yomuhuc niñec; Mañgocnawac ai ichéra imi daheac séc sasala kecma nene negic sécgé énécmiyu saméñaguc heanzac, wañu ni you béti wamma humumañ zé wanzua. ¹⁸ Ni yacma mañgocnawac kemma yomuhuc ézémañ; Mañgoc ni kurumeñ‡ zéma guac kicgaiguc haka biria wañi. ¹⁹ Degucmuacnec hénima guac nañga zénémmuac séc ménda wanzua, imuac nuac niñ ninna soukiwa ai icga wammañ. ²⁰ Imuhuc zéma nimma inéñ yacma mañgocyawac muru liliñgéma keñec. Kemma lakec hama nañunec mañgocyanéñ i héñtegicma wéséniniñ wamma usuñnec kemma ewayaiguc giliyu meyu tétécgéma kiric nemiyec. ²¹ Kiric nemiya nañanéñ yomuhuc Mañgoc ézéyec; Ni kurumeñ zéma mañgocna guac muru késpedes mihicñiyi. Deguc muacnec nuac niñ guac nañga zénémbésémañac séc ménda wanzac. ²² Imuhuc ac zéyec. Wañu mañgocyanéñ welen qe qe ichéra yomuhuc énézéyec; Maleku hiabia mema hama héimima méria merawaiguc bineñ haimima hena usuya héimigic. ²³ Wañu kemma burumakao merawa halécyaguc méñ héréma hama qegic oma nema ségiségi wanni. ²⁴ Nañna yomi humuyec, néñ

qelizac, wañu sohojec, néñ hicñinéñzac imuhuc zéyu, nimma ségiségi wañgic.

²⁵ Wañu méréc merac nañanéñ aiiguc kecma liliñgéma hama ama ho-suraiguc hama legic hirigic imuac hétéña niñec.

²⁶ Nimma welen qe qe ic méñac qaru hayu qesimiyec; Haka wanzu imi némac niñ?

²⁷ Qesiyu yomuhuc melemma zéyec; Guac munaganéñ yañ hafi qahac, néñ hia liliñgéma hayu mañgocganéñ burumakao merawa halécyaguc méñ qezac.

²⁸ Imuhuc zéyu inéñ qeri biric wamma ménda emmañ zé wañu mañgocyanéñ mama zéwelecmiyec.

²⁹ Wañu inéñ melemma mañgocya yomuhuc ézéyec; Ni yawuñ sasala welen qegéma guac kuaga tohoma kecanzua, néñ nuac imi ala hécna iniguc aria mewin niñac noniñ merawa méñ méndadac nénnec.

³⁰ Wañu nañga yomi guac iwawaiga mema kemma hena yanda embac iniguc nedacma liliñgéyu iwac niñ wamma burumakao merawa halécyaguc méñ qezañ.

³¹ Imuhuc zéyu mañgocyanéñ yomuhuc zéyec; Gi imi nalé séc niguc kecanzañ imuac nuac iwawai imi moczoñ guac wanzac.

³² Wañu guac munaga yominéñ humuyec, néñ qelizac. Sohojec, néñ hicñi néñzac. Imuac neñañ

‡ 15:18: Anutu kurumeniguc kecanzac iwac mia imuhuc zéanzu.

zézé ségiségi wamma ariac wambinjac hezac.

16

Ama galeñ biriawac qe-pain acya.

¹ Yesunéh tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Ic soukiwa yandayaguc méñac ama galeña méñ kerec. Wañu ai ic iminéñ miñinawac iwawaiya eñ auanzac zégic miñinanéh niñec. ² Nimma miñinanéh ic imi héihéré mima ézéyec; Guac ac zégic ninzua imi némac ac? Ama galeñ ai imi muñguc ménda mewésémañ, imuac ai dimuhuc galeñ menec imuac hénia imi oma néna. ³ Imuhuc zéyu ama galeña imi qerianéh yomuhuc niñec; Miñnanéh ama galeñ ai imi nuagiru dimuhuc wammañ? Usuñña qahac imuac baec ésémañac séc qahac. Wañu iwawai niñac welecmañ zé gamuna ninzua. ⁴ Owec! Némacac wammañ imi niñasarizua. Imuhuc wamba aina nuagic-mac imuac andiaiguc ieneñ eñañ amaginaiguc ni héihéré némmu. ⁵ Inéh imuhuc zéma ic embac miñinawac taséya he énécmizac séc unuruyu ic méñ walac hayu yomuhuc qesimiyec; Guac muru miñnawac taséya dahec hegénzac me? ⁶ Qesiyu zéyec; Oliwa hénéñ baña yanda 100* meyi. Imuhuc zéyu zéyec; Focdac tacma you guac tasé kiwiga yomi

mema 50 imi sac ona heyu. ⁷ Zéyu tecgéyu ic méñac qesimiyec; Gi guac muru tasé dahec hezac? Qesiyu zéyec; Wit padi gésé yanda 100 meyi. Imuhuc zéyu zéyec; Gi tasé kiwiga yomi mema imuaru 800 sac ona hemac. ⁸ Miñinanéh ama galeñ biria iminéñ ai imi imuhuc niñtegic qinñtegicyaguc meyu mepésimiyec. Imuac, baec yomuac nambérac héra eneñ baec yomuac asac mararañac nambérac héra onogicma eñañ hicñisai sucginaiguc niñtegic qinñtegic ginaguc ai meanzu. ⁹ Imuac yomuhuc zéwa niñgic; Baecac soukiwa iminéñ alahécgina méra énécmigic baecac iwawai imi qahac wammac nalé imuaru kekec hémbénaña ama imuaru héihéré énécmimu. ¹⁰ Méñnéñ méñ ai komodi-awac hélanec meanzac iminéñ ai kuneñ yandawac imuhucyanec hélanec memac. Ai komodiawac ikoc ikoc wañanzac iminéñ ai kuneñ yandawac imuhucyanec ikoc ikoc wammac. ¹¹ Ini baecac iwawai méraginaiguc haigic hélanec ménda galeñ géanzuiguc méréneñ iwawai héla méraginaiguc hai énécmimac? ¹² Ini ic toñara ionac iwawai hélanec ménda galeñ géanzuiguc méréneñ eñañ buña énécmimac. ¹³ Welenqe qe momacnéñ miñ kewu éréhéc welen qe érécmimacac séc qahac.

* 16:6: 800 galonj (3,000 lita) imuac séc.

Imuhuc wammaciguc méñac hazéc wammima méñac eeya héimimac. Wañu méñac niñu eñeña wañu méñac niñu mamaya wammac. Imuac ini baecac iwawai zéma Anutu momacnec mepési érécmiuac séc qahac.

¹⁴ Farisaio ic, soukiwa niñac hémbaoc wawaña, ieneñ imi moczoñ nindacma desimigic. ¹⁵ Desimigic

Yesunéñ yomuhuc énézéyec; Ini eñaoc ic embac kicginaiguc mepési amuanzu. Wañu Anutunéñ ewa qerigina ninzac. Wañu ic

embac sugginaiguc mepési énécmiyu eñeña wanzu, néñ Anutuac kiwaiguc imi ewa loloñaiguc wammac. ¹⁶ Héna

ac zéma Anutuac tiliñ tiliñ ic ionac naléya imi éréma Yohane hicñiyu tecgéyec. Imuac andiaiguc éréma

deguc Anutuac héngalen ama areña yandawac buña suruc hiabia énézégic icya embacya imuaru seliseli wamma kereñanzu.

¹⁷ Baec kurumenñ imi hia aulangémac, néñ héna ac imi kiwi kiticya méné ménda qahac wamma hélaguc wandacmac. ¹⁸ Mérénéñ

iniña waima embac méné mezac imi kaisero wanzac. Mérénéñ embac waimimia imi mezac imi imuhucyanec kaisero wanzac.

¹⁹ Baec méné soukiwa ic méné kerec. Inéñ maleku qouc qoucña zéma maleku qara lineñ hiabia imi héima naléya naléya kekec

qaqula kecañec. ²⁰ Wañu soukiwa ic iwac deminac nagu andiaiguc welec welec ic méné kerec. Qara imi

Lazaro. Wañu inéñ wizi selianéñ kima hoturumiyu imuaru heañec. ²¹ hema

soukiwa ic iwac zae igucnec nene boporoña mayu nemanñ zé wamma heañec. Imuacnec sac qahac, kazu eneñ acguc hama wiziya bézéañgic. ²² Wañu

keñkecma welec welec ic imi humuyu kua meme uña eneñ wagicma emma Abarahamac qéhéréñaiguc opocgic taru soukiwa ic imuhucyanec humuyu téngégic. ²³ Inéñ humumia

ionac baec dumuñaguc qenzeñ manzeñ nimma kiwa hima héñu ou lakecnec Abaraham taru iwac qéhéréñaiguc Lazaro taru irirec. ²⁴ Iricma yomuhuc

zéyec; Manjocna Abaraham wéséga niñnémma Lazaro mélina méria susuri

anéñ dokuiguc tindungéma hama ezelaññaiguc héiyu sanjeñ qeyu. Ni you geric bélañ qeriaiguc qenzeñ manzeñ yanda qezua.

²⁵ Imuhuc zéyu Abarahamnéñ ézéyec; Merac, gi imi baeciguc kecnec imuaru iwawai hiabia géñu késa kecna, Lazaronéñ qenzeñ manzeñ qeriaiguc kerec imi niñyacgégwésémañ. Deguc ic

yomi ewaya mehiaru miyu taru gi imuaru imuhucyanec qenzeñ manzeñ qema keczañ. ²⁶ Imi sac qahac, nini zéma ini sucninaiguc sia

yanda haiyu hezac. Imuac niḡac yomuacnec imuaru kembiḡ zé wanḡu eneḡ kemmuac séc qahac. Wanḡu imuacnec you hawiḡ zé wanḡu ieneḡ acguc hamuac séc qahac. ²⁷ Imuhuc zéyu melemma zéyec; Imuhuc wanḡu maḡgoc welecgémba niḡnéna, Lazaro mélimina nena maḡgocnawac amaiguc kemmac. ²⁸ Ni dacmuna hécna méra méné keczu imi énézémac. Qahac wanḡu kecma qenzeḡ manzeḡac geric sia yomuaru ieneḡ acguc hawu niḡac. ²⁹ Imuhuc zéyu Abarahamnéḡ zéyec; Ionac muru Moseac héna ac zéma Anutuac tiliḡ tiliḡ ic ionac kiwi téréya he énécmizac, waina imuac oloḡgic nimmu. ³⁰ Zéyu ara melemma zéyec; Imi qahac, maḡgoc Abaraham, humuc ic ionarunec méḡnéḡ liliḡgéma kemma énézémaciguc kilenḡdac nimma ewagina melemmu. ³¹ Imuhuc zéyu melemma zéyec; Mose zéma kua meme ic ionac kuagina ménda tohozuiguc humuc ic ionac murunec méḡnéḡ qelima kemma hinocgé énécmimaciguc ménda ninzénḡému.

17

Haka birianéḡ ainina mebirianzac.

¹ Imuhuc zémaguc Yesunéḡ tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Manambatuc imi qahac wammacac séc qahac.

Wanḡu méḡnéḡ méné manam batuc mihicḡi énécmianzac imi saecyaguc. ² Nambérac komoc komoc yomuhucya sugcina igucnec méné manam batuc wammima mebirimacac hezaciguc imuac bakia ménda mema hoc yanda déméḡaiguc zikimima naḡgémigic konduḡguc hiḡgacmac iminéḡ séc méné efefia wammac. ³ Imuac eḡaoc galeḡ meamumu. Guac ninzénḡ ninzénḡ dac munahécga ionarunec méḡnéḡ késpedes wanḡu ac zémimu. Wanḡu ewaya melemmaciguc késpedesiya imi waiwésémaḡ. ⁴ Kaiwe momacgucac qeriaiguc hatac 7 haka biria wamma guaru hatac 7 muḡguc muḡguc hama ewa qerina melenzua zéyu kilenḡdac késpedesiya imi waidachbésémaḡ.

⁵ Wanḡu Yesunéḡ imuhuc zéyu, Yesuac Méliméli ic ieneḡ Miḡ Kewu yomuhuc ézégic; Ninzénḡ ninzénḡnina meyandi nénécmiwésémaḡ. ⁶ Imuhuc zégic melemma zéyec; Ninzénḡ ninzénḡgina imi delaḡ gocmiawac sécyá komodia he énécmiyu, saḡsaḡ ic yomuac héréma kemma konduḡguc hiḡgacma naḡna zéna iminéḡ guac ac imuhuc bec tohowacnec.

⁷ Weleḡ qeḡe icga méné kinoḡnéḡ baec ai éséanzac me rama galeḡgéanzac imuhucya késa keczuiguc onarunec mérénéḡ ic imi ai igucnec liliḡgéma hayu hama hosucnu tacma nene newésémaḡ zéma ézémac

me? ⁸ Qahac, imuhuc ménda zéma nówécgeŋac yomuhuc ézémac; Rikuŋga zikima nenena ohaima welen genénna. Gi imi ni newa tecgéyuguc newésémaŋ. ⁹ Waŋu welen qeŋe icnéŋ zézac séc tohoma waŋu, miŋinanéŋ ewa hia ac wammimac me? Qahac imuhuc ménda wammac. ¹⁰ Imuhucyanec ini acguc ai zéénécmmimia imi moczoŋ wandacmuiguc yomuhuc zédacmu; Nini imi welen qeŋe eŋomia. Nonac ai buŋa mewinaŋac zézéya hezac imi mia meziŋ.

¹¹ Yesunéŋ Yerusalem kemmaŋ zé Galilaia zéma Samaria baec sugraiguc keŋec. ¹² Keŋkecma ama areŋ komora méŋiguc kereŋu wizi selia warihaguc ic méra éréhécnéŋ Yesu mihicŋima lakec naŋgic. ¹³ Namma ewagina megic eŋu yomuhuc qacma zégic; Kiwi ic Yesu, nonac niŋ wéséga waŋu! ¹⁴ Zégic inicma énézéyec; Ini kemma séwigina hofac oo ic énézégic hémmu. Imuhuc zéyu nimma kemma hénaiŋuc solana wandacgic. ¹⁵ Waŋu ionarunec méŋnéŋ hiaruyec imi hémma liliŋgéma ewaya kunen yandanec meyacma Anutu mepé qepési waŋ mimanec hayec. ¹⁶ Hama Yesuac hénayaiguc mama sigéma pakaya baeciguc héima ewa hia ac ézéyec. Waŋu ic imi Samaria ic.

¹⁷ Waŋu Yesunéŋ qesim-ima zéyec; Ic 10 moczoŋ hiaruzu, néŋ ic 9 imi dimia? ¹⁸ Ic enia yomi qahac waŋu Anutu mepésimaŋ zé méŋnéŋ méŋ ménda hayu hénzua. ¹⁹ Imuhuc zéma ic imi yomuhuc ézéyec; Yacma kenna, guac ninzéŋ ninzéŋganéŋ aŋgéŋga tizac.

²⁰ Farisaio ic tosanéŋ Anutuac héŋgaleŋ ama areŋa yanda imi némac naléiguc hamac niŋac Yesu qesimigic, inéŋ yomuhuc melemma zéyec; Anutuac héŋgaleŋ ama areŋa yanda imi héhéŋac séc ménda hamac. ²¹ Imuac you taczac me eri taczac imuhuc zéwiŋac séc qahac. Anutuac héŋgaleŋ ama areŋa yanda imi suginaiguc* taczac. ²² Imuhuc zéma toroqema tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Nalé méŋ hayu ini Icac Naŋa iwac naléya momacgucdac hémbiŋ zé ewa ewa wammu, waŋu ménda hémmu. ²³ Nalé imuaru ic embac eneŋ, Héŋgic you taczac. Héŋgic, eri taczac zému, néŋ ini ménda keŋ inicmu me ménda méndac énécmimu. ²⁴ Piliticnéŋ asariyu kurumeŋac bawaiguc nówécnec nówéc moczoŋ asarianzac ésécnec Icac Naŋanéŋ naléyaiguc† imuhucyanec hayu héndacmu. ²⁵ Waŋu inéŋ walac walac qenzeŋ manzeŋ sasala hicŋimiyu niŋu nalé

* 17:21: Me; qeriginaiguc.
naléyaiguc imi ménda hezac.

† 17:24: Kiwi méranéŋ ooya tosaraiŋuc;

yomuac hicñisainéñ andé qemimu. ²⁶ Icac Naña iwac naléya hayu haka Noawac naléyaiguc hicñiyec imuhucyanéñ hicñimac. ²⁷ Ic embac ieneñ nene zéma doku selia siña nimma nema icnéñ embac meyu embacnéñ ic mema kecgic Noanéñ zéic yanda qeriaiguc eñec. Eñu doku luma unuma hoturu énécmidarec. ²⁸ Wañu nalé imi imuhucyanec Lotac naléya ésécnec wammac. Lot kerec imuaru ic embac eneñ nene zéma doku seli nema nénnagémba wamma iwawai himicma amagina megic. ²⁹ Imuhuc memanec nanjic, Lot inéñ Sodom ama areña imi waima keñec kaiwe imuaru, kurumeñ igucnec geric zéma salfanéñ kia yanda ésécnec mama unuyu qahac wandacgic. ³⁰ Icac Naña hicñimac nalé imuaru haka imuhucya hicñimac. ³¹ Nalé imuaru ic méñnéñ ama qahaiguc nammaciguc iwawai ama qeriaiguc hezac imi memañ zé ménda mama emmac. Ic méñ aiiguc nanzac imi acguc iwawai méñ niñac ménda lilingéma kemmac. ³² Ini haka Lot iniñawac muru hicñiyec imi niñyacgému. ³³ Méñnéñ méñ eñeya kekecy a ngé timañ zé wañu kekecy imi sohomac, néñ méñnéñ kekecy waimac iminéñ kekecy a ngé timac. ³⁴ Énézéwa niñjic, siñi imuaru ic éréhéc ekawu gau heyic méñ késama méñ waimac. ³⁵ Embac

éréhécnéñ hoc hilañanéñ wit gocmia hézézama taric méñ késama méñ waimac. ³⁶ Ic éréhécnéñ baec aiiguc keric méñ késama méñ waimac. ³⁷ Imuhuc zéyu qesimigic; Miñ Kewunina, imi baec dimuaru hicñimac? Wañu Yesunéñ melemma zéyec; Qamoc hemac imuhucgen mia kunta tocgému.

18

Zéwelecac qepañ ac.

¹ Nalé séc zéwelecma kucmama ménda wammu niñac Yesunéñ qepañ ac yomuhuc zéma énézéyec; ² Ama areña yanda méñjiguc zégésigési ic méñ kerec. Inéñ Anutu ehéihéi ménda wammianjec. Wañu ic embac ionac imuhucyanec eegina ménda héianjec. ³ Wañu ama areña yanda imuaru embac malé méñ kerec. Inéñ hatac sasala gésigési ic iwac muru kemma yomuhuc zéma welecmanjec; Héna aciguc zésolanjima nuac hazécna kitiwa wammiwésémañ. ⁴ Imuhuc weleru suraiguc inéñ ara nimmimañ niñ ménda wañec, néñ imuac tetcgiaiguc i eñeyaoc yomuhuc zéma niñec; Hélacnec, ni Anutuac niñac zénéñna ménda hirianzac. Wañu ic embac ionac ehéihéi ménda wañ énécmianzua. ⁵ Néñ embac malé yomi zézé meme wañ néñanzac imuac hazécyawac kitiwa memiwa muñguc ménda hama pipinémmac. ⁶ Séséc ac

imuhuc zéma Miñ Kewunéh énézéyec; Gésigési ic biri-anéh ac zézac imuac gezac qema niñgic. ⁷ Wañu Anutunina hiabianéh eñeya gési énécmimia enej sinjya sinjya kaiweya kaiweya qacma welecmigic ménda niñénécmimac me? Inéh seli seli wamma hia qegetali wañ énécmimac me? ⁸ Énézéwa niñgic, inéh acgina focdac niñénécmimac. Wañu Icac Naña hamac imuaru inéh baeciguc ninzéh ninzéh komodia méñ he énécmiyu hia inicmac me?

⁹ Wañu ic embac eñañ haka niñac nimma dindiña zéma ninzéhégéma ic embac tosara memaénéc mianzu ionac niñ Yesunéh séséc ac yomuhuc énézéyec; ¹⁰ Ic éréhécnéh zéwelecbic zé ocmuñ téréyaiguc eñoc. Iorarunec méñnéñ Farisaio ic, wañu méñnéñ takis meme ic. ¹¹ Farisaio ic iminéñ namma eñeyawac yomuhuc zéma zéwelerec; Anutu, ni imi ic tosara ikoc wañ énécmima iwawai onagicanzu imuhucya, me biria meme ic, me kaisero ic, me takis meme ic yomuhucya ésécnec qahac imuac niñ guac ewa hia ac gézézua. ¹² Ni imi Sonda séc ai meme éréhéc nene zikima zéwelecanzua. Wañu imi sac qahac iwawai mema méndémba ¹⁰ wañu sucginaiguc momacguc imi guac buña zéma haigéñanzua. ¹³ Wañu takis meme ic iminéñ lakecnec namma

kiwa hima Anutu hémman zé osima eñeya tétécya qema yomuhuc zéyec; Anutu wéséniniñ wañ nénna ni imi kápésic ic. ¹⁴ Zéwa niñgic, méñ eñeyawac mema eñu Anutunéh memamimac. Wañu méñ eñeyawac mema mayu Anutunéh meemmi-mac. Hénia imuac niñ Farisaio ic qahac, néñ takis meme ic iwac mia Anutunéh wésia nimmima solaña zéyu nimma lilingéma keñec.

¹⁵ Ic embac enej Yesunéh mérianéh osiénécmimac niñac merac komoc komoc onagicma hagic tohotoho ichéra enej zéqetali wañ énécmigic. ¹⁶ Wañu Yesunéh merac komoc komoc imi unuruyu hosuru hagic yomuhuc énézéyec; Waigic nambérac nuac muru hamu, ménda qetali énécmimu. Anutuac héñgaleñ ama areña yanda imi imuhucya ionac buña wanzac. ¹⁷ Ni hélacnec énézéwa niñgic, méñnéñ Anutuac héñgaleñ ama areña yanda imi merac komocac séciguc ménda tétécgémaciguc imuaru em-macac séc qahac.

¹⁸ Imuhuc zéyu galeñ méñnéñ yomuhuc qesimiyec; Kiwi ic hiabia, ni néma haka wamma kekec hémbénaña imi mératéc késamañ? ¹⁹ Zéyu zéyec; Gi dimuhuc nuac niñ hiabia zénénzanñ? Tosara qahac, néñ Anutu momacgucnéñ sac hiabia wanzac. ²⁰ Gi hénia ac imi ninzanñ, kaisero ménda

wambésémaṅ, ic kekecyā ménda qehumuwésémaṅ, kowu ménda mewésémaṅ, héipuc ac zémaṅ zé ikoc ac ménda zéwésémaṅ, neṅgoc maṅgocga eegira héiwésémaṅ.* Imuhuc hezac. ²¹ Imuhuc zéyu ara melemma zéyec; Imi mia ni komocna igucnec tohoanzua. ²² Imuhuc zéyu nimma Yesunéṅ yomuhuc zéyec; Haka hiabia momacgucnéṅ guaru ménda hezac. Kemma iwawai hegénzac imi moczoṅ haina boṅa géngic mema ic maqeqeya méndéṅ énécmīna. Imuhuc wanna kurumeṅ amaiguc guac muru iwawai héla hiabia hegémmac. Imuhuc wammaguc hama ni méndacnéna. ²³ Waṅu ic imi soukiwa zéma iwawai yéwéria hemiyu ackuazéc imi nimma ewa biric eneṅa waṅec.

²⁴ Imuhuc waṅu Yesunéṅ hémma ewa biric yanda wamma yomuhuc zéyec; Ic soukiwa zéma hinac yanda ginaguc eneṅ Anutuac héngaleṅ ama areṅa yandaiguc kerembiṅ zé niṅyéwériama osimu. ²⁵ Yaṅ yanda kamelenéṅ qodu kifañaguc ogicma kemmac imuac nimba bénzēja wanzac. Waṅu ic soukiwa yandayagucnéṅ Anutuac ama yandaiguc keremmac imuac nimba séc méṅ ogicma yéwéria wanzac. ²⁶ Waṅu ac imi niṅgic eneṅ

yomuhuc melemma zégenic; Imuhuc waṅu mérac késayu aṅgéṅ titi hia mihicṅimac? ²⁷ Zégenic zéyec; Haihaka ic eneṅ wamma memuac séc qahac imi Anutunéṅ hia wamma memacac séc. ²⁸ Imuhuc zéyu Peteronéṅ yomuhuc melemma zéyec; Ninicna, nini iwawainina imi moczoṅ waima Miṅ Kewu gi méndac géṅanzṅ. ²⁹ Imuhuc zéyu melemma zéyec; Ni hélacnec énézéwa niṅgic; Anutuac héngaleṅ ama areṅa yanda niṅac ama geric, me iniṅa, me dac muna, me neṅgoc maṅgocya, me nambérac héra wai énécmiyec imi ³⁰ Baec yomuac naléyaiguc sasala mesaima miyu memac. Waṅu kecma ama baec hémbénaṅa hahaya imuaru kekec hémbénaṅa imi késamac.

³¹ Yesunéṅ tohotoho ic 12 onagicma yomuhuc énézéyec; Ninzu, nini Yerusalem kembiṅ. Kenni iwawai Anutuac tilṅ tilṅ ic eneṅ Icac Naṅa niṅac ogic hezac imi moczoṅ hélaguc wandacmac. ³² Icac Naṅa ic enia ionac méraginaiguc opocgic gamu qeqe wammima zébirimima sépécgémimu. ³³ Imuhuc wamma hi-hilocnéṅ qemaguc qehumugic ai meme haréwéc waṅu humuc igucnec qelima yacmac. ³⁴ Imuhuc zéyu niṅgic, néṅ tohotoho ichéra eneṅ ac imuac

* 18:20: Mmh 20:12, Hén 5:16-20

hénia imi komodia méné ménda niñasarigic. Imi mia musañgé énécmimia wañu ac zéyec imi ménda niñasarigic.

³⁵ Yesunéñ Yeriko ama hosuraiguc hayu kic hilic méñnéñ hénaiiguc iwawai niñac welecma tarec. ³⁶ Inéñ ic tuñ méné ogicma keñgic hétéñ nimma hénia qesiéncmiyec. ³⁷ Qesiyu Nazarete Yesunéñ hama kenzac imuhuc zégic niñec.

³⁸ Imuhuc zégic kic hilicnéñ qacma zéyec; Dawidiac qeli Yesu, gi nuac niñ ewa biric wanna. ³⁹ Imuhuc wañu, ic tosara walac walac keñgic eneñ ic imi qetalimima ac waima tacmac niñac ézégic. Wañu inéñ muñguc yanda qacma, Dawidiac qeli, gi nuac niñ ewa biric wanna! zéyec. ⁴⁰ Qaru Yesunéñ namma wagicma hamu niñac énézéyec. Wañu inéñ hosuraiguc hayu qesimiyec. ⁴¹ Némac iwawai wañgémmanñ niñac wanzanñ? Zéyu zéyec; Miñ Kewu ni kicna hima hémmanñ zé wanzua. ⁴² Zéyu Yesunéñ ézéyec; Hénna, guac ninzén ninzénğanéñ gi mehiaru génzac. ⁴³ Imuhuc zéyu focnec kiwa hima héñec. Hémma Anutu mepésima Yesu méndacmiyu ic embac moczonñ haka imi hémma Anutu mepésimigic.

19

Takis meme ic Zakaio.

¹ Yesunéñ Yeriko ama areña keremma ogicma

keñec. ² Wañu imuaru ic méné kerec, qara imi Zakaio. Ic imi takis meme ic kiwagina kerec. Wañu ic imi hinac yandayaguc.

³ Inéñ Yesu imi méré zéma kic tanera hémmanñ zé wañec. Wañu ic imi ic hotoñadac, imuac niñac ic embac sasala nanñgic hémmacac séc qahac wañec. ⁴ Wañu inéñ hémmanñ zéma usuñnec kemma hénna Yesu hama kemmac imuaru sanñanñ ic méné nanñ imuac qahaiguc eñec. ⁵ Eñu Yesunéñ imuaru hama kiwa hiyu eñu hémma ézéyec; Zakaio, focdac mama hana ni deguc guac amagaiguc giguc tacbic. ⁶ Imuhuc zéyu inéñ focdac mama hama ségiségi wamma wagiru keñoc. ⁷ Ic embac tosanéñ iricma andéluku ac yomuhuc zégic; Inéñ biria meme ic iwac amaiguc tachiarumanñ zé enzac. ⁸ Wañu Zakaionéñ namma Miñ Kewu yomuhuc ézéyec; Miñ Kewu ninzanñ, nuac iwawaina imi sura igucnec hésémma bakia imi ic maqeqeya énécmimanñ. Ni méñac muru iwawai méné ikoc wañ énécmima wagiriiguc iwawai wagicma késayi imuac sécyá kemboñ qahac mesaima melenñ mimanñ. ⁹ Zéyu nimma Yesunéñ yomuhuc zéyec; Ic yomi acguc Abarahamac qeli wanzac imuac niñ deguc anñgénéñ tiéncmimia imi ama yomuaru hicñizac. ¹⁰ Icac Nanña imi ic soho sohoya hocma mihicñjima mehiarumanñ zé hayi.

11 Ic embac ieneŋ ac imi nimma yomuhuc zéma niŋgic; Yesu imi Yerusalem hazac imuac Anutuac héngalenŋ ama areŋa yanda deguc mihicŋi nénécmimac. Waŋu imuhuc niŋgic, séséc ac yomuhuc toroqema énézéyec; 12 Ic eŋeŋa méŋnéŋ ic kewuac qac buŋa mema hamaŋ zéma buŋa memeac baec lakec heyec imuaru keŋec. 13 Nalé imuaru welenŋ qeŋe ichéra méra éréhéc unuruma siliwa soukiwa 10 énécmima yomhuc zéyec; Soukiwa yominéŋ nénnagémba ai galeŋgéma memaneŋc keŋgic ni liliŋgéma hamaŋ. 14 Waŋu ic embachéra ieneŋ hazéc wammima kua meme ic méŋ mélimigic andi-aiguc méndacmima kemma yomuhuc ézéyec; Nini imi ic yominéŋ ic kewu waŋ nénécmimac niŋac ménda wanziŋ. 15 Waŋu tinduc ic eŋeŋa imi ic kewu kumumigic kuc buŋa mema liliŋgéma hama siliwa énécmiyu késagic imi eneŋ mesaisai ai dimuhuc megic imi hémmaŋ zéma unuruyec. 16 Héihéré énécmiyu ic méŋ walac hayec iminéŋ yomuhuc zéyec; Miŋ Kewu guac siliwa momacguc iminéŋ mesaiwa 10 wanzac. 17 Zéyu miŋinanéŋ zéyec; Hia wannec! Welenŋ qeŋe hiabia, geŋ ai komodia imi ewaga hélanéŋ menec imuac ai memeac qac buŋaga gémba ama areŋa yanda 10 galeŋgéwésémaŋ. 18 Zéyu

tecgéyu andunéŋ hama zéyec; Miŋ Kewu guac siliwa momacgucnéŋ mesaiwa 5 wanzac. 19 Imuhuc zéyu miŋinanéŋ iwac imuhucyanec, Ama areŋa yanda 5 galeŋgéna zéma ézéyec. 20 Waŋu ic méŋnéŋ hama yomuhuc zéyec; Miŋ Kewu, guac siliwa momacguc imi you, ni usunéŋ osowa heyec. 21 Imi mia gi ic qeri gericgaguc imuac niŋ ni zénéŋna hiriyu imuhuc waŋi. Gi imi ménda hainecac meanzaŋ. Waŋu ménda himicnecac metocgo waŋanzaŋ. 22 Imuhuc zéyu miŋinanéŋ zéyec; Welenŋ qeŋe biria ni geŋga acga iminéŋnec ac waŋémmaŋ. Gi imi nuac ninna neŋ ménda haima mema ménda himicma metocgoanzua me? 23 Imuhuc ninneciguc némac niŋac nuac siliwa imi hofi amaiguc ménda hainec? Gi imuhuc wambaŋnec ni hama siliwa imi imuac héla kosiaguc mewineŋc. 24 Imuhuc zéma ic tosara iwac qéhéréŋaiguc naŋgic ionac yomuhuc énézéyec; Siliwa momacguc imi wag-icma ic siliwa 10 késa keczac iwac migic késamac. 25 Imuhuc zéyu melemma zégic; Miŋ Kewu, iwac muru imi bec siliwa 10 hezac. 26 Ni énézéwa niŋgic, iwawai késa keczac iwac imi muŋguc yanda miyu késamac. Waŋu iwawai ménda késa keczac iwac imi komocdia késa keczac imi acguc wagiru qahac

wammac. ²⁷ Imuhuc zéma énézéyec; Wañu hazéchécna ni ic kewuac buña memañ niñac ménda wañgic imi on-agicma you hama kicnaiguc unuhumugic.

Yesunénj donkiiguc Yerusalem ekeñec.

²⁸ Yesunénj ac imuhuc zéyu tecgéyu Yerusalem kemmanac zé walac mema ekeñec. ²⁹ Yesunénj baec boña qara Oliwa imuaru Betfage zéma Betania ama hosucgiraiguc kemma tohotoho ichéra sugginaiguc éréhéc méli érécmima yomuhuc érézéyec; ³⁰ Ama arenj wéségiraiguc taczac imuaru keñic. Kemma kereñic donki merawa ic méñnéñ qahaiguc ménda emma tarec imi qatégic nanju hémmaoc. Hémma imi hulacma wagicma hamaoc. ³¹ Ic méñnéñ némac niñ hulaczaoc zéma qesi érécmimaciguc yomuhuc melemmaoc; Miñ Kewunénj imuac wanzac. ³² Wañu méli érécmimia ierenj kemma zéyec séc mihicñiyoc. ³³ Mihicñima donki merawa imi hularic imuac miñhéra ienenj zégic; Némac niñ donki merawa imi hulaczaoc? ³⁴ Zégic melemma zéyoc; Miñ Kewunénj imuac niñ wanzac. ³⁵ Imuhuc zéma donki imi héréma hama malekugira imuac qahaiguc haima Yesu ézéyc emma tarec. ³⁶ Tacma keñu tohotoho ichéra enenj walac

andu kemma malekugina hetecgéma héna yandaiguc lémbécgic keñec.

³⁷ Oliwa boñaiguc haréma héna hiñgac hiñgara imuac hosuraiguc keñu tohotoho ichéra ienenj moczonj kiwi baec icnéñ ménda memeya sasala meyu héngic imuac niñac ségiségi wamma qacma Anutu mepésimigic. ³⁸ Mepésima yomuhuc zégic; Miñ Kewuac qac buña mema hazac,☆ ic kewu imi ségiségiyaguc. Ou kurumeniguc luae hezac, ou eneñaiguc edamuya hezac. ³⁹ Imuhuc zégic tuñ ionarunec Farisaio ic tosanenénj Yesu yomuhuc ézégic; Kiwi ic guac tohotoho ichécga qetali énécmina. ⁴⁰ Zégic melemma zéyec; Ic embac imi enenj acgina qaiyu kecgic, hoc sasala yominénj imuhuc qacmu.

⁴¹ Wañu Yesunénj Yerusalem hosuru hama ama arenja yanda imi hémma siarec. ⁴² Siacma yomuhuc zéyec; Gi nalé yomuac luaeac iwawai héñ tegicbañec hia wambacnec, kicga hilicgéyu musañgé géñgénawac hezac. ⁴³ Nalé ducñiyu guac hazéchécga ienenj hama demin mema lelegé géñgic imuac me imuac séc kembinj zé osimu. ⁴⁴ Deguc gi Anutu hahayawac nalé imi ménda niñtegiczanj, imuac gi zéma guac nambérac hécga deminnga qeriaiguc keczu imi giligic mama unuyu hoc

☆ 19:38: Leg 118:26

ménénéh hoc ménac qahaiguc ménda waigic tacmac.

Yesunéh ocmuñ téréyawac hénia zéau énécmiyec.

⁴⁵ Yesunéh ocmuñ téréyaiguc emma nénnagémba ic imi moczon nesi énécmiyec. ⁴⁶ Nesi énécmima yomuhuc énézéyec; Ac mén yomuhuc ooyawac hezac; Nuac amana imi zéwelecac amaya wammac.*

⁴⁷ Yesunéh kaiweya kaiweya ocmuñ téréyaiguc ackuazéc ku énécmiyu, hofac oo ic kiwagina ienen zéma hénac acac kiwi ic ienen zéma ic embac ionac galeñ hécgina ienen Yesu imi qehumuwiñ zé hénac niñac hohoc ai megic. ⁴⁸ Wañu ic embac moczon lelecgémima gezacgina haima niñgic imuac niñ hénac mén ménda mihicñima osigic.

20

Yesuac qac buñaya imi dimuacnec zéma qesimigic.

¹ Kaiwe méniguc Yesunéh ocmuñ téréyaiguc ic embac buñ suruc hiabia imi zéau énécmima ku énécmiyu hofac oo ic ionac kiwagina zéma hénac acac kiwi ic ienen qeriawac galeñ iniguc hosuru hagic.

² Hama yomuhuc zégic; Nénézéna ninni, gi haca imi némac qac buñaguc meanzan? Mérénen qac buñ imi géñec? ³ Zégic

melemma zéyec; Ni acguc qesiqesi mén qesiwa ini walac melen néngicguc. ⁴ Yohaneac doku naec haca imi dimuacnec hayec? Kurumen igucnec me baec ic ionarunec? ⁵ Zéyu ienen enaocnec eminimma zégic; Kurumen igucnec zéwiñguc yomuhuc zémac; Imuhuc wañu némac niñ ic imi ménda ninzénge migic? ⁶ Ic embac moczon Yohaneac niñ Anutuac kua meme ic zéma ninzéngezu imuac doku naec haca imi ic ionarunec zéwiñguc ienen hocnéñ nénérimu. ⁷ Imuhuc eminimma yomuhuc melemma zégic; Dimuarunec hayec imi nini ménda ninziñ. ⁸ Imuhuc zégic Yesunéh yomuhuc zéyec; Ni acguc néma qac buñaguc ai imuhucya meanzua imi ménda énézéman.

Ai miñina zéma soukiwa ai ic.

⁹ Imuhuc zéma ic embac séséc ac yomuhuc énézéyec; Ic ménénéh waiñ ai mema ai ic tosara soukiwa ai mema niñac ac zikima ai buñ qeénécmima baec méniguc kemma nalé horua kerec. ¹⁰ Nalé ducñiyu waiñ ai imuac héla bakia migic memac niñac welen qeqe icya ai ic ionac muru mélimiyec. Wañu ai ic enen welen qeqe ic imi yéwéria qema en mélimigic liliñgéyec.

¹¹ Liliñgéyu muñguc welen qeqe mén mélimiyu ic imi

* 19:46: Yes 56:7 * 19:46: Yer 7:11 Wañu ini imuhuc wañgic kowu nene ionac bañec ésécnec wanzac.

imuhucyanec yéwéria qema gamu qeqe wammima enj mélimigic lilingéyec. ¹² Lilingéyu munḡuc welen qeqe ménj mélimiyu hatac haréwéc waḡec. Waḡu ic imi imuhucyanec qema séwiya mebirima séḡḡaḡenḡ nesigic keḡec. ¹³ Imuhuc waḡḡic waiḡ ai miḡinanénj yomuhuc zéma niḡec; Dimuhuc wammaḡ? Nuac naḡ sorocna yomi mélimaḡ. Ic yomi mia ehéhiéi wammimu gezaḡ. ¹⁴ Waḡu ai ic ienenḡ ic imi hémma enacnec eminimma yomuhuc zégic; Ic yominénj mia kecma ai yomuac mératéc ic wammac imuac qehumuni iwac mératécya imi neḡaḡ mératécnina wammac. ¹⁵ Imuhuc zéma nesimigic waiḡ ai imuac séḡḡaḡenḡiguc keḡu imuaru qegic humuyec. Waḡu waiḡ ai imuac miḡinanénj dimuhuc waḡ énécmimac me? ¹⁶ Inénj hama ai ic imi moczoḡ unuhumuma waiḡ ai imi ai ic ménj énécmimac. Imuhuc zéyu ic embac ienenḡ nimma yomuhuc zégic; Haka imuhucya ménda hicḡiyu. ¹⁷ Yesunénj ic embac inicma yomuhuc zéyec; Imuhuc waḡu kiwi ooya yomuac hénia imi némac? Mericqe ic ienenḡ hoc ménj héḡara mema gilicic keḡkeḡa iminénj ama waḡḡoḡaiguc ama imuac hoc oruha waḡec.* ¹⁸ Méḡnéḡ ménj hoc imuac qahaiguc maqeyu zéḡḡédacmac. Waḡu

hoc iminénj ic ménḡac qa-haiguc mamac imi qoto-toriyu toma ésécnec wandac-mac. ¹⁹ Imuhuc zéyu hénia acac kiwi ic zéma hofac oo ic kiwa enenḡ ac imi enaḡ niḡac zéyec imi niḡasarima focdac késaḡiḡ zé waḡḡic, néḡ ic embac ionac niḡac zénénḡina hiriyu waigic.

Takis haihaiyawac manam batuc.

²⁰ Imuac ienenḡ hosuraiguc galeḡ mema baec galeḡnéḡ galeḡḡémac niḡac iwac méra bawaiḡuc Yesu opocbiḡ zéma kic galeḡ meme ic méli énécmigic kemma ac képésiraguc ménj zéyu mi-hicḡiwiḡ zéma ic héla ésécnec ikocgina hoturuma galeḡ megic. ²¹ Imuhuc wamma qesimima zégic; Kiwi ic, nini ninni, gi ic héla, ic séwi tanecḡinawac ménda héḡanzaḡ, waḡu Anutuac ac hélacnec ku énécmianzaḡ. ²² Nini Kaisawac takis mimia imi hia wawaḡawac séc me qahac? ²³ Imuhuc zégic Yesunénj diwi qiwilingina imi niḡteḡicma yomuhuc zéyec; ²⁴ Soukiwa momacḡuc nézégic hémba, mérac irec ogic hezac? Zéyu zégic; Kaisawac. ²⁵ Zégic zéyec; Kaisawac buḡa imi Kaisawac mimu. Anutuac buḡa imi Anutuac haimimu. ²⁶ Imuhuc zéyu ienenḡ ic embac kicginaiguc iwac képésira ménj mihiḡimuac séc qahac waḡec. Waḡu iwac

* 20:17: Leg 118:22

ac bakia niñac acgina qaiyu welicgéjic.

Humuc igucnec qelima yacbiñ.

²⁷ Sadukaio ic ieneñ humuc igucnec yayac imi ménda hezac zéma ninzén géangic. Wañu ionarunec tosraneñ Yesuaru hagic.

²⁸ Hama yomuhuc qesimigic; Kiwi ic Mosenéñ kiwi yomuhuc oma nénécmiyec; Ic méñac daranéñ embac mema qeli qahac kecma humuyu ic iminéñ* iwac qawéra† imi mema merac ic méñ mihicñiyu darawac buña wammac.

²⁹ Wañu ama areña méñiguc dac muna 7 kecgic. Kecma walacginanéñ embac méñ mema qeli qahac kecma humuyec.

³⁰ Humuyu iwac andia zéma ³¹ andiawac andianéñ embac imi meyec. Wañu imuhucyanec wamma dac muna 7 imi moczoñ qeligina qahac kecma humudacgic.

³² Wañu imuac andiaiguc embac imi acguc humuyec.

³³ Imuac 7 imi moczoñ embac imi megic imuac yacyacwac naléiguc embac imi suggina igucnec mérac iniña wammac? ³⁴ Imuhuc zégic Yesunéñ zéyec; Baecac hicñisai eneñ ic embac meamuanzu.

³⁵ Wañu ic embac ama baec hémbénaña hahayawac buñahéra zéma humumia suggina igucnec yacyawac buña qeénécmimia ieneñ imi ic embac ménda

meamumu. ³⁶ Ieneñ imi yac-yarawac buña wamma Anutuac nambérac wamma kua meme uña ésécnec kecmu imuac muñguc humumuac séc qahac. ³⁷ Mose acguc ic hésa waiyaguc imuac suruc oma Miñ Kewuninawac zéma Abarahamac Anutu, Isakawac Anutu, Yakopac Anutu imuhuc zéma humuc igucnec yacyac hezac imi nénézéyec.*

³⁸ Héña imi yomuhuc; Ic embac Anutuac muru keczu imi moczoñ kekecginaguc. Imuac niñ Anutu imi ic humumia ionac Anutu qahac, néñ ic embac kekecginaguc ionac Anutu kecanzac.

³⁹ Héña acac kiwi ic ionarunec tosraneñ yomuhuc zégic; Kiwi ic, ac zézañ imi hélacnec! ⁴⁰ Wañu ieneñ iwawai méñac méñ muñguc qesimiwiñ zé niñyéwérigic.

⁴¹ Wañu Yesunéñ ionac yomuhuc énézéyec; Dimuhuc ic embac eneñ Kristoac niñac Dawidiac qeli zéanzu?

⁴² Legiciguc Dawidi eneyaoc yomuhuc zéyec; Miñ Kewunéñ nuac Miñ Kewuna yomuhuc ézéyec;

⁴³ Gi nuac héinaiguc tacnanec hazéchécga hénagawac duandiaiguc qutulangé énécmiwa guac héña titiya wammu.*

⁴⁴ Dawidinéñ Kristoac niñ Miñ Kewuna zéyec imuac dimuhuc iwac qelihéra wammac?

⁴⁵ Imuhuc zémaguc ic embac moczoñ nimma

* 20:28: Munianéñ. † 20:28: Embac malé. ☆ 20:37: Mmh 3:6 ☆ 20:43: Leg 110:1

kecgic kicginaiguc Yesunéh tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; ⁴⁶ Héna acac kiwi ic ionac niñ técgina nimma kecmu. Ieneñ imi maleku horua héima kenha wammu niñac wañanzu. Wañu nénnagémba sombeniguc yaizézé ac wañ énécmigic nimmu niñac wañanzu. Wañu tocgotocgo amaiguc zéma ségiségi ariaciguc tatak enenjaiguc tacmu niñac wañanzu. ⁴⁷ Ieneñ embac malé ionac iwawai imi onagicma qécgéma ikocgina hoturu amuma zéwelecma ac horuanec zéanzu imuac niñ bakiagina yéwéria énécmimac.

21

Embac malé méñac seseyawac ara zéyec.

¹ Yesunéh kic hima héñu soukiwa sasala he énécmimia ieneñ hama sese sokociguc sesegina haigic hiñgarec. ² Wañu imuhucyanec embac malé maqeqeya méñnéñ hama soukiwa pésiha éréhéc haiyu hiñgaru héñec. ³ Hémma yomuhuc énézéyec; Hélacnec énézéwa niñgic, Embac malé maqeqeya yominéh ic tosara onogicma kuneñ yanda haizac. ⁴ Tosia ieneñ imi iwawai yanda he énécmiyu imuarunec mema haizu, néñ embac malé yominéh mia kekecyawac komodia hemizac imi moczoñ mema hama haidaczac.

Ocmuñ téréyawac ara.

⁵ Ic tosaraneñ ocmuñ téréya imi hémma baña howi howia kuneñ yanda hiabia imi zéma iwawai mezeric zerira Anutuac buñawac haigic imuac welicgéma zégic. ⁶ Wañu Yesunéh nimma yomuhuc zéyec; Nalé méñ ducñiyu ocmuñ téréya héñzu imi moczoñ netec qetecgégic hoc méñnéñ hoc méñac qahaiguc ménda hemac.

Yéwéri hahaya imuac ara.

⁷ Imuhuc zéyu qesimigic; Kiwi ic, imuhuc zézanñ duña némac naléiguc haka imuhucya hicñimac? Wañu haka imuhucya hicñimanñ zé néma séséc walac hicñiyu hémma niñtegicbiñ? ⁸ Zégic zéyec; Ini manam batuciguc ménda keremmu niñac técgina nimma kecmu. Ic sasalanéh nuac qaciguc hama, Ni imi mia, nalé imi bec hosuru hazac, imuhuc zému, néñ ménda tohomu. ⁹ Yaré me qeweloñ yanda hicñizac zéma suruc zégic nimma zénéngina ménda hirimac. Haka imuhucya walac hicñimacac hezac, néñ nalé tetcgia imi focdac ménda hamac. ¹⁰ Imuhuc zéma toroqema zéyec; Baec yanda méñac ic embacnéñ baec yanda méñac ic embac ionac, héñgaleñ ama areña yanda méñac ic embacnéñ héñgaleñ ama areña yanda méñac ic embac ionac un-uwiñ zéma yacmu. ¹¹ Baera baera nañ yanda zéma nene béti yanda zéma hafi

zepa warihaguc hicñimac. Wañu haka tosara zénéñ hirihiriya zéma séséc yanda kurumenjiguc hicñimac. ¹² Iwawai imi moczoñ ménda hicñiyunec nuac qacna niñac méraginanéñ énépésima yéwéri énécmima tocgotocgo amaiguc zéma hésa amaiguc onopocgic onagicma kemma ic kewu zéma baec galeñ ionac muru onopocgic nammu. ¹³ Wañu haka imi mia ninzénñ ninzénñgina zéau énécmimu niñac hicñi énécmimac. ¹⁴ Imuac ini némac acnéñ nezicgé amuwññ zéma ewa qeriginanéñ walac ménda niñareñgému. ¹⁵ Hénia imi mia neñ kuaginaiguc ac hai énécmima niñtegic qññtegic mihicñi énécmiwa onac hazécgina moczoñ ac meleñ énécmima iniguc tualefic wammuac séc qahac wammac. ¹⁶ Wañu neñgoc mañgocgina zéma dac munahécgina zéma sac kitichécgina zéma alahécgina ieneñ ini hazéc ionac méraginaiguc onopocgic onarunec tosara unuhumumu. ¹⁷ Wañu ic embac moczoñ ieneñ nuac qacna niñac hazéc wañ énécmimu. ¹⁸ Wañu onac oruc zucgina méñ ménda birimac.* ¹⁹ Wañu nañselimanec kecma kekec uñagina memu.

Yerusalem kisi wawañawac ara.

²⁰ Wañu yaré ic ieneñ Yerusalem lelecgémigic hémmu imuaru ama areña yanda kisikiyoñ qemu imuac nalé imi hosuru hazac imi niñtegicmu. ²¹ Nalé imuaru ic embac Yuda baeciguc kecanzu imi eneñ baec boñaguc néñgacdacmu. Ic embac ama areña yandaiguc kecanzu imi eneñ waima kemmu. Ama areñ komoraiguc kecanzu imi eneñ ama imuaru ménda keremmu. ²² Imi mia tasé kukuac naléya, imuac niñogic hezac imi moczoñ nalé imuaru hélaguc wandacmac. ²³ Nalé imuaru baeciguc qenzeñ manzeñ yanda hicñimac. Wañu ic embac yomi ionac muru Anutuac hazéc yanda hicñi énécmimac, imuac embac héri haihaiya zéma namu gumu énécmimu ionac muru yéwéri kunéñ yanda hicñi énécmimac. ²⁴ Imi sou zéranéñ unugic humumu. Wañu énépésima kemma baera baera séc onopocgic weleñ qeénécmimu. Wañu Yerusalem imi ic enia ieneñ tizizama kecgic ic enia ionac nalé zézéya imi wañuguc tecgédacmac.

Icac Naña hamac.

²⁵ Wañu kecma kaiwe, maso zéma ménisikilu imuaru séséc hicñimac. Wañu baeciguc imi ic enia ieneñ kondunac eññ mamaya zéma imuac

* **21:18:** Hénia imi; Ewa goro ménda wammu. † **21:26:** Becnec ic embac eneñ ménisikilu imi uñaginaguc zéma ninzénñégic.

tembonanéh qarú au-
rima sícsaoc wammu.
26 Kuruménac kuhanéh
hirimac,† imuac niŋ ic ieneŋ
iwawai baeciguc hiçŋimac
imi walac niŋtegicgic
qiritic unumac. 27 Nalé
imuaru mia Icac Nanjanéh
kuha zéma edamuya
yandaguc hosusuiguc
mama hayu hémmu.
28 Haka imuhucyanéh
hénima hiçŋiyu onac aŋgéh
tiénécmimiawac nalé imi bec
hosuru ducŋizac imuac niŋ
yacma orucgina hima yacma
nammu.

Fik icac séséc ac.

29 Imuhuc zéma Yesunéh
séséc ac yomuhuc zéyec;
Fik ic zéma ic hésa tosara
hémmu. 30 Imuac hawa
bébélacgia bec éréma
séra qeyu hémma kaiwe
naléya bec ducŋizac imi
niŋtegicanzu. 31 Imuhucyanec
haka imuhucya imuhucya
hiçŋima keŋu hémmuiguc
Anutuac héngalenŋ ama
arenŋa yanda imi hosuru
hazac imi niŋtegicmu. 32 Ni
hélacnec énézéwa niŋgic;
Nalé yomuac hiçŋisai imi
ménda qahac waŋgicnec
iwawai imi moczoŋ hélaguc
wandacmac. 33 Baec
kuruménŋ imi aulanŋéma
qahac wammac. Waŋu
nuac ackuazécna imi ménda
qahac wammac.

34 Ini eŋaoc técgina
nimma kecmu. Qahac
waŋu iwawaigina sícsaoc
gilima doku seli nema

kecgic kekecac ewa goronéh
hélanzí énécmiyu ménda
nimmanec kecgic nalé imi
élanzaŋnec ha énécmimac.
35 Nalé imi mia baec séc ic
embac moczoŋ yanda ionac
muru bétac ésécnec ménda
niŋgicnec ha énépésimac.
36 Imuac ini imi haka focdac
hiçŋi énécmimac moczoŋ
yanda imuarunec efefianec
qiziziŋgéma kemma Icac
Nanŋa iwac kiwaiguc nam-
muac séc nalé séc zéwelecma
zenzenŋ qeli qeli kecmu.

37 Waŋu Yesunéh kaiwe
séc ocmuŋ téréyaiguc emma
ackuazéc ku énécmima siŋiya
séc Oliwa baec boŋaiguc
emma kecanec. 38 Imuhuc
waŋu ic embac moczoŋ
yanda ackuazécya nimbiŋ
zé siŋunec focdac ocmuŋ
téréyaiguc emma iwac muru
haréaŋgic.

22

*Yudanéh Yesu qehumuwiŋ
zé ac sanŋa zéyec.*

1 Saméh yisya qahac imuac
kendonŋ, qara méŋ nagu
sacyaguc ogicogira imuac
kendonŋ zéanŋu imi hosuru
hayec. 2 Hofac oo ic kiwa
érehécgina* zéma héna acac
kiwi ic ieneŋ ic embac
ionac zénéŋgina hiriyec
imuac héna dimuhuciguc
Yesu qewiŋ zéma eminiŋgic.
3 Waŋu Biria miŋinanéh
tohotoho ic 12 ionarunec
méŋ qara Yuda Karioto
iwac qeriaiguc hiŋgarec.

* 22:2: Méŋ imi Roma ic kewunéh zéyu nanŋu, méŋ imi hofac oo ic eneŋ
hakagina méndacma sumbic néma kumugic nanŋec.

4 Hingaru Yudanéj hofac oo ic kiwa éréhécgina zéma ocmuñ téréyawac awiawi ic ionac kiwa hécgina ionac muru kemma dimuhuciguc méraginaiguc Yesu opocmañ zéma eminiñgic. 5 Wañu ieneñ ségiségi wamma soukiwa mimu niñac acgina zikigic. 6 Zikigic Yudanéj ewa momac wamma ic embac Yesuguc ménda kecmu imuaru Yesu méraginaiguc opocmañ zé nalé hiawac mambéc kerec.

Yesunéj tohotoho ichéra iniguc tacma nene negic.

7 Wañu saméñ yisya qahac imuac kendoñ hayec. Hayu kendoñ imuaru nagu sacyaguc ogicogira imuac kendoñ niñac rama qemuac heyec. 8 Yesunéj Petero zéma Yohane méli érécmima yomuhuc érézéc; Kemma neñañ niñ nagu sacyaguc ogicogira kendoñ imuac nene ohaihai wañic newiñ. 9 Zéyu qesimiyoc; Ama dimuaru ohaihai wambicac ninzañ? 10 Qesiyic zéyec; Ninzaoc, iri ama areña yanda kereñic ic méñnéñ kewuciguc doku hima huama hamac. Hayu iguc ewagic amuma méndacmima kemma ama i emmac imuaru emmaoc. 11 Emma ama miñina yomuhuc ézémaoc; Kiwi icnéñ guac yomuhuc zézac; Ni tohotoho ic hécna iniguc ama qeria dimuaru nagu sacyaguc ogicogira imuac nene newiñ? 12 Imuhuc zéyic inéñ ama qeria kuneñ

yanda méñ qacyaiguc tatara imi lémbécma areñgégic hezac imi érézéc yu hémma imuaru ohaihai wammaoc. 13 Imuhuc zéyu iereñ waima kemma zéyec séc mihiçima nagu sacyaguc ogicogira kendoñ imuac nene ohaihai wañoc.

Miñ Kewuac saméñ téréya.

14 Nalé wañu Yesu imi imuaru emma nene newiñ zé taru Yesuac Méliméli ic 12 ieneñ i guc momacnec tacgic. 15 Tacgic Yesunéj yomuhuc énézéc; Ni qenzeñ manzeñ imi ménda mihiçimanec nagu sacyaguc ogicogirawac kendoñ yomuac nene iniguc momacnec nemañ zé imuac ewa ewa wamma keri. 16 Zéwa niñgic; Ni nene yomi muñguc ménda nemanec nagu sacyaguc ogicogira imuac kendoñ imi ou Anutuac héngalen ama areña yandaiguc hélaguc wammac. 17 Imuhuc zéma sokoc mema ewa hia ac zéma énézéc; Sokoc yomi mema momacnec amuma negic. 18 Ni énézéwa niñgic; Degucmuacnec ni iwawai waiñ ic imuarunec hiçhiçniya imi muñguc ménda nemanec kecha Anutuac héngalen ama areña yanda imi hamac. 19 Imuhuc zéma muñguc saméñ mema ewa hia ac zéma méndemma énécmima yomuhuc énézéc; Yomi nuac séwi busuna, onac wai énécmimia, ini ni niñqeli némma haka yomi wammu. 20 Saméñ imi nemaguc

imuac andiaiguc inéñ sokoc imi imuhucyanec mema yomuhuc zéyec; Sokoc yomi sisipac ac qelia nuac sacnéñ memeya, onac qocgé énécmimia. ²¹ Wañu héngic, ni andé numac iwac méria imi niguc momacnec zae yomuac qahaiguc haiyu hezac. ²² Icac Nañña imi héna zétecgéyec séc kemmac, néñ ni andé numac ic imi saecyaguc. ²³ Imuhuc zéyu ieneñ eñacnec qesiamugic; Mérénéñ haka imuhucya wammac?

Séwi eñeñac tualefic ac.

²⁴ Ac imuhuc zéma sugcina igucnec mérénéñ kunegina keczac zéma tualefic emigic. ²⁵ Imuhuc wañgic Yesunéñ zéyec; Ic enia ionac ic kewu ieneñ ic embac hécgina énépésima kewu wañ énécmianzu. Wañu ic tosara ai memeac qac buña ginagucnéñ siñginawac galengé énécmima eñañ méra énécmimiawac ic zéamuazu. ²⁶ Wañu ini imi imuhuc qahac. Kuneñ ginanéñ ai merac ésécnec kecmu. Galenginanéñ welen qeçe ic ésécnec wamma kecmu. ²⁷ Mérénéñ kuneñ wanzac? Tacma nene nezac imi me namma welen qeénécmizac imi? Tacma nezac iminéñ kuneñ wanzac. Néñ ni you sugcinaiguc nammanec welen qeénécmizua. ²⁸ Ini imi ala batuc naléna imuaru nalé séc ménda wainemma niguc kecanzu. ²⁹ Nuac Mañgocnanéñ héngalen ama areña yanda imi nuac

muwainéñec ésécnec ni imuhucyanec onac muwainéñec imi wai énécmizua. ³⁰ Nuac héngalen ama areña yandaiguc kecmu nuac zaeiguc lelecgéma tacma nene nema tatak edamuyaguc imuaru tacma Israelac kisic areñhéra 12 imi héngalen wañ énécmimu niñac imi onac wai énécmizua.

Yesuac tohotoho ichéra ieneñ manam batuciguc emmuac heyec.

³¹ Simon, Simon, Biria miñinanéñ padi gorosona ésécnec ini hitacgé énécmiman zé qesinéñzac. ³² Wañu ni guac niñ wamma guac ninzén ninzénnga imi ménda selécgémac niñac Anutu zéwelec mizua. Imuac ewaga melemma hawésémañ nalé imuaru guac ninzén ninzén dac munahéçga imi meseli énécmiwésémañ. ³³ Imuhuc zéyu inéñ yomuhuc melemma zéyec; Miñ Kewuna, hésa ama zéma humuciguc kenna giguc momacnec kemman zé efizua. ³⁴ Zéyu zéyec; Petero gézéwa ninna, deguc kuruc ménda qarunec gi niñnéñzañ imi hatac haréwéc qaecgéwésémañ.

Soukiwa gésé zéma gésé yanda zéma sou.

³⁵ Imuhuc zéma yomuhuc énézéyec; Ni becnec ini soukiwa gésé zéma gésé yanda zéma héna usu qahac méli énécmiwa keñañgic. Wañu nalé imuaru

iwawai méné niñac hocma météqététañ wañgic me qahac? Imuhuc qesiyu, Qahac! zégic. ³⁶ Wañu degucmuacnec soukiwa gésé imi mema kemmu, gésé yanda imi momacnec, wañu sougina qahac imi eneñ malekugina haima soukiwaya mema sou boñ memu.† ³⁷ Ni énézéwa niñgic, ac tosara nuac niñ ogic hezac imi naléya bec hama héizac imuac niñac méné yomuhuc ogic hezac imi nuac kekecnaiguc deguc héla héimacac hezac; Biria meme ic qétégina olongic imuaru i momacnec olom-migic. ³⁸ Imuhuc zéyu ieneñ yomuhuc zégic; Miñ Kewunina, you sou éréhéc hezac. Imuhuc zégic, Yesunéñ, Imi hia, sécgézac, zéyec.

Yesu zéwelec ai meyec.

³⁹ Yesunéñ hiñgacma wañañec ésécnec oliwa ic boñaguc keñu tohotoho ichéra eneñ acguc méndacmigic. ⁴⁰ Imuaru kereñdacma inéñ yomuhuc énézéyec; Ini manam batuciguc ménda keremmu niñac zéwelecmu. ⁴¹ Imuhuc zéma wai énécmima hoc gilicig kembac imuac séc lakec zézé kemma simiñ héima zéwelerec. ⁴² Zéwelecma yomuhuc zéyec; Mañgoc, guac ewa siñ hezaciguc,

sokoc yomi nuagicna kemmac.‡ Wañu nuac siña qahac, néñ guac siña selimac. ⁴³ Imuhuc zéweleru kua meme uñanéñ kurumeñ igucnec iwac muru wininima meselimiyec. ⁴⁴ Yesunéñ qeri yéwéc kuneñ yanda mihicñima ewaya moczoñnec zéweleru néngécya imi sacnéñ baeciguc téngac téngac mazac tanec wañec. § ⁴⁵ Wañu inéñ zéwelec igucnec yacma tohotoho ichéra ionac muru kemma iniru ieneñ imi ewa biricgina niñac gaugina hegic. ⁴⁶ Wañu Yesunéñ énézéyec; Dimuhuc niñac gaugina hezu? Manambatuciguc ménda keremmu niñac yacma zéwelecmu.

Yesu késa dérécgéma wagicma keñgic.

⁴⁷ Imuhuc zémanec nañu ic tuñ méné hagic. Wañu 12 ionac suggina igucnec méné qara Yuda inéñ wéséginaiguc walac walac hayu tosara méndacma hagic. Wañu Yudanéñ Yesu kiric nemimanéñ zé hosuru hayec. ⁴⁸ Hayu Yesunéñ yomuhuc ézéyec; Yuda, gi kiric nenéma andé nuzañ? ⁴⁹ Wañu tosara Yesuac maréñaiguc néwéc néwéc nañgic imi eneñ néma haka hicñimac imi héñtegitma Yesu qesimigic; Miñ Kewunina nini sounéñ unuwiñ? ⁵⁰ Imuhuc zéma

† 22:36: Soukiwa gésé, zéma gésé yanda zéma sou; Imuhucya imi yéwéri mihicñiwu niñac késama keñha wañañgic. Yesunéñ yéwéri hahayawac técgina nimma keñha wammu niñac imuhuc ac wañ énécmiyec. ‡ 22:42: Sokoc yomi

qenzer manzerac sokoc. § 22:44: Kembaña 43,44 imi kiwi méranéñ ooya tosaraiguc ménda hezac.

sucgina igucnec méhénéj hofac oo ic kiwa méhac welen qeque ic ménj sounénéj qema gezawa héiyaiguc imi qeriru mayec. ⁵¹ Mayu Yesunénéj énézéyec; Waigic, haka imi muᅅguc ménda wammu. Imuhuc zéma gezawa mérianénéj osima mehiarumiyec. ⁵² Imuhuc wamma Yesunénéj hofac oo ic kiwa éréhécgina zéma ocmuᅅ téréyawac awiawi ic ionac galeᅅgina zéma galeᅅ tosara eneya késawiᅅ zé hagic ionac yomuhuc énézéyec; Ini kaiᅅliwéᅅ ic méhac késaanᅅ éscnec sou qarucginaguc hazu? ⁵³ Ni naléya naléya iniguc ocmuᅅ téréyaiguc keri nalé imuaru ini méragina ménda suluma nosigic. Waᅅu deguc imi siᅅi tunumaᅅac miᅅina zéma onac nalé wanzac.

Peteronénéj ménda ninᅅua zéma Yesu qaecgé miyec.

⁵⁴ Waᅅu ienenj Yesu késama wagicma hofac oo ic eneᅅawac amaiguc kereᅅgic. Waᅅu Peteronénéj lakecnec méndac énécmima keᅅec. ⁵⁵ Waᅅu ic embac eneᅅ sombeᅅ deminaguc imuac namuᅅaiguc geric higic zeyu lelecgéma tacgic Petero imuhucyanec sugcinaguc tarec. ⁵⁶ Taru welen qeque embac serana méhénéj Peteronénéj geric bélaᅅa hémma taru héᅅsosolima ézéyec; Ic yomi acguc i guc momacnec kecaᅅec. ⁵⁷ Imuhuc zéyu Peteronénéj qaecgéma zéyec; Embac, ni

ic imi ménda nimmizua. ⁵⁸ Nalé ménda horuyu ic méhénéj ic imi hémma zéyec; Gi imi imuhucyanec tuᅅ imuarunec. Imuhuc zéyu Peteronénéj melemma zéyec; Ic ala, ni qahac! ⁵⁹ Waᅅu kaiwe kiwa momacguc éséc keᅅu, ic méhénéj ewa éréhécg ménda wamma zéseliyec; Ic yomi Galilaia ic, imuac niᅅ yominénéj hélacnec i guc kecaᅅec. ⁶⁰ Imuhuc zéyu Peteronénéj yomuhuc zéyec; Ic ala, néma ac zézaᅅ? Ni imi acga ménda niᅅacgézu. Imuhuc zémanec naᅅu nalé imuaru kuruc qarec. ⁶¹ Qaru Yesunénéj liliᅅgéma héᅅu Petero imi Miᅅ Kewunénéj, Kuruc ménda qarunec gi ni hatac haréwéc qaecgé némbésémaᅅ, zéma zéyec Miᅅ Kewuac ara imi niᅅqeliyec. ⁶² Waᅅu inéᅅ séᅅgaᅅᅅeniguc hiᅅgacma siac howuc howuc siarec.

⁶³ Waᅅu galeᅅ mema kecgic ienenj Yesu zédesimima qegic. ⁶⁴ Qema iwac kiwa osoma yomuhuc qesimigic; Gi Anutuac tiliᅅ tiliᅅ ic keczaniguc mérenénéj guzac imi zéhicᅅina. ⁶⁵ Waᅅu imi sac qahac, ac tosara sasala zéma zébirimigic.

Qeriawac galeᅅ ienenj Yesuac ara zéᅅésima qesimigic.

⁶⁶ Ama gianᅅiyu ic embac ionac qeriawac galeᅅ, hofac oo ic kiwa éréhécg zéma héna acac kiwi ic ienenj azoroma énézégic Yesu wagicma kaunsol

ionac muru emma opocgic nañec. ⁶⁷ Nañu qesimima zégic; Gi Kristo wanzañguc nénézéna ninni. Imuhuc zégic melemma zéyec; Zéwa ménda ninzéhngemu. ⁶⁸ Wañu neñ qesiénécmiwa ini kileñ ménda melemma zému. ⁶⁹ Wañu degucmuacnec Icac Naña iminéñ Kuc miñina Anutuac héiyaiguc tacmac. ⁷⁰ Imuhuc zéyu moczoñ qesimima zégic; Imuhuc wañu gi imi Anutuac Naña? Zégic zéyec; Eneñ mia ni imi mia zézu. ⁷¹ Imuhuc zéyu ieneñ yomuhuc zégic; Némac niñ nini héipuc ac méñ niñac hochoc ai mewiñ? Nini neñaoc kuaya igucnec nindacziñ.

23

Ic kewu Pilatonéñ Yesuac hénia nimmañ zé zéqesi wammiyec.

¹ Imuhuc zéma ic embac moczoñ yacma Pilatoac muru Yesu wagicma keñgic. ² Kemma késpedesira zéhicñimima yomuhuc zégic; Nini ic yomi hénni, nonac ic embac ikoc wañ énécmima Kaisawac takis ménda miwiñ niñac qetali nénécmima eñeya niñac ic kewu Kristo zéanzac. ³ Imuhuc zégic Pilatonéñ Yesu yomuhuc qesimiyec; Gi Yuda ic ionac ic kewu wanzañ? Imuhuc qesiyu yomuhuc melemma zéyec; Geñgaoc zézañ. ⁴ Pilatonéñ Hofac oo ic kiwa éréhécgina zéma

tun imi énézéyec; Ni hémba ic yomi késpedesira qahac wanzac. ⁵ Imuhuc zéyu tun ieneñ munçuc yanda seliseli wamma zégic; Inéñ Yuda baec séc ac imi ku énécmima ic embac qerigina netuanzac. Imuhuc wamma Galilaia baeciguc hénima hama hama you hazac.

Yesu wagicma ic kewu Herodeac muru keñgic.

⁶ Imuhuc zégic nimma Pilatonéñ Ic imi Galilaia ic me qahac imuac qesiniñec. ⁷ Qesinimma Yesu imi Herodeac héngaleñ baec igucnec imi niñasarima Herodeac* muru méliyec. Wañu nalé imuaru Herodenéñ Yerusalem hama tarec. ⁸ Herodenéñ iwac buña nimma nalé horua ic imi hémma haka baec icnéñ ménda memeya méñ meyu hémmañ zé ic imi mihicñimañ zé wañañec. Imuac niñ Yesu hémma ségiségi yanda wañec. ⁹ Wañu qesiqesi sasala wammiyec. Néñ Yesunéñ ac méñ ménda melenñmiyec. ¹⁰ Wañu hofac oo ic kiwa éréhécgina zéma hena acac kiwi ic ieneñ namma ac geriwiguc zéma acnéñ qatémigic. ¹¹ Herodenéñ eñeya yaré ic iniguc Yesu memamima zédesi wammima maleku hiabia asac asaria héimima Pilatoac muru melemma mélimiyu keñec. ¹² Herode zéma Pilato iereñ becneç

* 23:7: Herode Antipasi, Ic Kewu Yanda Herodeac naña.

hazéc wañamuma ekac ekac kecañoc. Wañu nalé imuaru ai imuhuc nañgé amuma mema ala wañoc.

Yesu zétecgégic humucac buña wañec.

13 Wañu Pilatonéñ ic embac ionac hofac oo ic kiwa éréhécgina zéma galeñ hécgina zéma ic embac tocgé énécmiyec. 14 Tocgo énécmima yomuhuc zéyec; Ini ic yomuac niñac ic embac qerigina netuanzac zéma wagicma hagic. Ni kicginaiguc qesinimma niñgésima kápésic méné ara imuac sécya ménda mihicñizua. 15 Qahac téngén, Herode imuhucyanec ara nimma muñguc mélimiyu wagicma hagic. Ninzu haka inéñ wañec imi humucac sécya qahac. 16 Imuac qemindiñi wammima hulacmiwa mama kemmac. 17 (Kendonj séc hésa ic méné hulac énécmimacac heyec imuac mia imuhuc zéyec.) 18 Imuhuc zéyu tuñ enéñ momacnec qacma yomuhuc zégic; Ic imi qahac wammac. Wañu iwac tasia Baraba hulacmina nonac muru mayu. 19 Baraba imi becnec ama areña yanda imuaru gawamañ hazéc wammima yaré yanda mihicñigic imuac suraiguc ic méné humuyec imuac niñac késama hésa amaiguc haigic tarec. 20 Wañu Pilatonéñ Yesu hulacmimañ zé ac muñguc énézéyec. 21 Wañu

ieneñ qacmanec namma yomuhuc zégic; Ic héngeña wéndaraiguc qena humuyu! Ic héngeña wéndaraiguc qena humuyu! 22 Wañu Pilatonéñ muñguc yomuhuc zéyu hatac haréwéc wañec; Ic yomi néma kápésic wañec? Ni imi kápésic humucac sécya méné ménda mihicñizua. Imuac qemindiñi wammima hulacmiwa mama kemmac. 23 Imuhuc zéyu ieneñ muñguc yanda kucnec qacma ic héngeña wéndaraiguc qemu niñac hinocgéma selianec welecma zéseligic. 24 Imuhuc wañgic Pilatonéñ zéqqaqacfeñ acgina imi niñénécmimu niñac zétecgéyec. 25 Wañu ic embac ieneñ ic méné becnec ic embac hinocgé énécmima ac qegetali wamma ic méné qehumuyu hésa amaiguc opocgic tarec imuac welecgic imuac niñ Pilatonéñ ewa siñgina tohoma ic imi hulacmiyec.

Yesu ic héngeña wéndaraiguc birinénéñ qegic.

26 Wañu Roma ic ieneñ Yesu wagicma kenjic. Kemma hénraiguc ic méné qara Simon Kirene† imi ama areñ ménéunec haréyu mihicñima késama ic héngeña wéndara huayaiguc haigic huama Yesu méndacma kenjec. 27 Wañu ic embac tuñ yanda méndacma kenjic. Wañu sugginaiguc embac sasala ieneñ Yesuac niñac zésiác wamma méndacma kenjic.

† 23:26: Kirene ic Simon.

28 Waņu Yesunéj ionac muru lilingéma énézýec; Yerusalemac bérachéra ini nuac niŋ qahac, néj ejaŋ niŋac zéma ejaŋ nambérac hécgina ionac niŋac wamma siacmu. 29 Héngic, nalé biria hayu ic embac ienej yomuhuc zému; Embac héfiŋa zéma embac merac ménda memeya, merac namu ménda gumugumuya ienej efima ségiségi wammu. 30 Waņu nalé imuaru ic embac ienej baec boŋa hémma nonac qacninaiguc bacgéma mana zému. Waņu baec héjgeŋ héjgeŋa hémma mama nini hoturu nénécmína zému. 31 Ic hésa téngiŋ téngiŋa nuac haka imuhucya waŋ nénzuiguc ic hésa humumia onac imi haka dimuhucya hicŋimac? 32 Waņu nalé imuaru biria meme ic éréhéc humucac buŋa zétecgé érécmigic Yesuguc momacnec onagicma keŋgic. 33 Waņu baec qara ménj Orucsic imuaru keremma imuaru Yesu ic héjgeŋa wéndaraiguc biriŋnéj qema biria meme ic éréhéc imuhucyanec biriŋnéj urugic ménj Yesuac héiyaiguc ménj kanayaiguc naŋoc. 34 Waņu Yesunéj yomuhuc zéma zéwelerec; Maŋgoc, ienej imi ejaoc néma haka wanŋu imi ménda niŋtegiŋcзу imuac kápésicgina waina. Waņu téngiŋ ic ienej sumbic néma Yesuac malekuya imi méndemma késagic.

35 Waņu ic embac ienej hémma naŋgic. Waņu Yuda ic galengina ienej acguc imi Yesu zédesi wammima yomuhuc zégic; Ic imi ic tosara aŋgéj tiénécmiyec, waņu ic imi Anutuac buŋa qemimia Kristo wanzaciguc eŋeyaoc aŋgéj tiamuma mawacnec. 36 Waņu yaré ic ienej imuhucyanec kemma yomuhuc zédesimima waiŋ howuraguc migic; 37 Gi Yuda ic ionac ic kewu keczaŋgic gi kekecgá aŋgéj tima mana. 38 Waņu iwac orucya hanecgeŋa iguc ou kiwi ménj yomuhuc oma qegic naŋec; Yuda ic ionac ic kewu.

39 Waņu biria meme ic urugic naŋoc iorarunec ménjnéj yomuhuc zéma Yesu ac geriwaguc zémiyec; Gi Kristo qahac me? Geŋga zéma norac kekecnina imi aŋgéj tinénécmína. 40 Waņu biria meme ménjnéj qetalimima yomuhuc ac zémiyec; Gi imi humucac buŋa bakia séc momacguc imuhucya zétecgé géngic. Waņu Anutuac zénéŋga ménda hirizac? 41 Waņu niri imi haka waŋic imuac bakia sécnira mezic, imuac sécgézac néj ic yominéj haka biria ménj ménda waŋec. 42 Inéj imuhuc zéma Yesu yomuhuc ézýec; Yesu, gi guac héjgalej ama areŋa yandaiguc kemma nidac imuhucya niŋnémbésémaŋ. 43 Imuhuc zéyu Yesunéj yomuhuc melemma zéyec; Ni hélacnec gézéwa ninna,

deguc gi niguc baec hafi zepaya qahac imuaru kemma kecbic.

⁴⁴ Wañu kaiwe kiwa imi gau komoc wañec, néñ kaiwe imi siñi déñgéyec. Wañu baec séc siñinéñ hoturumanec keru maria 3 kilok wañu tecgéyec. ⁴⁵ Wañu ocmuñ téréya qeriaiguc maleku horua nañec imi namuñña igucnec zuracgéyec.

⁴⁶ Yesunéñ kucnec qacma yomuhuc zéyec; Mañgoc nuac uñana guac méragaiguc haizua. Wañu imuhuc zéyu uñaya waimiyec. ⁴⁷ Wañu yaré ic 100 ionac galengina iminéñ haka imi hémma Anutu mepésimima yomuhuc zéyec; Ic yomi hélacnec ic solaña kerec. ⁴⁸ Ic embac héipuc wamma hémbiñ zé hagic ieneñ imuhucyanec haka imuhuc hicñiyu hémma ewa biric wamma tétécgina gema lilingéma keñgic. ⁴⁹ Ic tosara Yesuac niñénécimia zéma embac tosara Galilianeñ Yesu méndacma hagic imi momacnec lakecnec namma haka imi héndacgic.

Yesu kicsuanjiguc haigic.

⁵⁰ Wañu luae ic solaña ménqara Yosefe[‡] kerec. Inéñ Yuda ic ionac ac gésigési ic kaunsol ionarunec. ⁵¹ (Wañu ic iminéñ Yesuac ara zégic nalé imuaru oaec ménda zéénécmiyec.) Inéñ mia Yuda baec Arimataia ama areñ yanda imuac miñina. Wañu Anutuac héngalenñ ama

areñña yandawac mambéc kecañec. ⁵² Wañu inéñ Pilatoac muru kemma Yesuac qamoc memañ zé welerec. ⁵³ Wañu kemma qamora metecgéma maleku qara lineñ iminéñ osoma mema kemma baña kifaña ésé oraragic qamoc mén

ménda haigic qelianec heyec imuaru haiyec. ⁵⁴ Wañu nalé imi Neñgoc, Sabatawac zéréñqéréñ naléya, Wañu Sabata imi bec hénimañ zé wañec. § ⁵⁵ Wañu embac tosara Galilaila baec igucnec Yesuguc momacnec hagic ieneñ méndacma kemma kifaña imi zéma qamocya dimuhuc haiyec imi héngic. ⁵⁶ Hémma lilingéma kemma haléc héméña hiabia zéma iwawai héméña hiabia imi mehaihai wandacmaguc hena ac tohoma Sabatawac tac niñgic.

24

Yesu humuc igucnec qelima yarec.

¹ Sabata nalé tecgéyu ama siñima gianjiyu Sonda wañec. Wañu embac eneñ giangiana igucgeñ séwi haléc héméñaguc hiabia bec mutulanégic heyec imi mema kic suanjiguc keñgic. ² Kemma héngic hoc yanda imi kifaña igucnec qiliqililij géyawac heyec. ³ Heyu emma héngic Miñ Kewu Yesuac qamoc imi ménda heyu hocgic. ⁴ Hocma ewa goro wammanec

[‡] 23:50: Yosefe, Arimataia ama igucnec. § 23:54: Sabata imi Neñgociguc kaiwe hiñgacmañ zé wañu hénima Sondagie maria wañu tecgéanzac.

nanjic. Wañu ninzu, ic éréhécnéñ maleku lalac-lalac edamuyaguc héima qéhéréñginaiguc élanzañnec nanjic iricgic. ⁵ Iricma embac eneñ zénéñgina hiriyu siggé érécmima musugina baeciguc mema magic. Wañu ic éréhéc iereñ yomuhuc zéyoc; Némac niñ ic kekecyaguc imi ic humumia ionac sugginaiguc mihicñiwij zé wanzu? ⁶ Inéñ you qahac, néñ humuc igucnec meqelimiyyu yaczac. Inéñ Galilaia baeciguc kerec nalé imuaru dimuhuc énézéyec imi niñyacgému. ⁷ Inéñ mia yomuhuc énézéyec; Icac Naña imi biria meme ic ionac méraginaiguc opocgic ic héñgeña wéndaraiguc qegic ai meme haréwéc wañu kileñ muñguc yacmacac hezac. ⁸ Imuhuc zéyu ieneñ Yesuac ackuazéc imi niñqeligic. ⁹ Niñqelima kicsuañ imi waima liliñgéma kemma iwawai imi moczoñ Yesuac Méliméli ic 11 zéma ic embac tosara énézédacgic. ¹⁰ Wañu Yesuac Méliméli ic ac imi énézégic embac ionac qacgina imi yomuhuc; Makdala Maria, Yoana, Yakoboac neñgocya Maria zéma embac tosara. ¹¹ Imuhuc zégic Yesuac Méliméli ic ieneñ niñgic ac ewa sohoya ésécnec wañu ménda niñzéñgégic. ¹² Wañu Peteronéñ yacma kicsuañiguc usuñnec kemma lolocgéma kifañaguc kiwa hima héñu lineñ maleku sac heyec. Wañu iwawai

hicñiyec imuac qerianéñ niñgumbi niñguñ wamma liliñgéma keñec.

¹³ Wañu ninzu, tohotoho ic ionarunec éréhécnéñ Emmausi ama areñ komoraiguc kembicac zé keñoc. Wañu ama imi Yerusalemnec 11 kilomitawac séc. ¹⁴ Wañu iereñ imi haka hicñiyec imuac ac suruc imi moczoñ wammanec wamma keñoc. ¹⁵ Imuhuc ac suruc eminiñ wammanec keñic Yesunéñ hosucgiraiguc keñu momacnec keñgic. ¹⁶ Wañu kicgira imi ménda béréñgéyu ménda héñtegiroc. ¹⁷ Wañu Yesunéñ yomuhuc qesiéércmiyec; Iri héna kemma ekawu suruc zékeñ zéha wanzaoc imi némac surucyawac wanzaoc? Imuhuc zéyu iereñ ewa biric kicic wamma nañoc. ¹⁸ Namma iorarunec méñ qara Keleopa inéñ melemma yomuhuc zéyec; Yerusalem kecma suraiguc haka hicñiyec imi ic enia gi momacguc sac ménda niñzañ? ¹⁹ Zéyu zéyec; Imi némac haka? Zéyu melemma zéyec; Nazarete ic Yesuac suruc mia, inéñ Anutuac kiwaiguc zéma ic embac ionac kicginaiguc kua meme ic kerec. Wañu zézéya zéma wawaña imi kuha yandaguc wañec. ²⁰ Neñañ hofac oo ic kiwa éréhécnina zéma galeñ hécnina ieneñ humucac buña opocgic ic héñgeña wéndaraiguc qegic humuyec. ²¹ Nini imi ic iminéñ Israel doenina menénécmimac niñac mambéc kerij. Imi sac

qahac, haka imi hicñiyecac deguc ai meme haréwéc wanzac. ²² Wañu sucninaiguc embac tosara ieneñ meauri nénécmigic. Ieneñ siñunec yanda kic-suañiguc keñgic. ²³ Kemma iwac qamora imi ménda mihicñima hocma hama zégicnéñ; Kua meme uñanéñ hicñi énécmiyic iricgic. ²⁴ Imi sac qahac alahécnina tosanéñ kic-suañiguc kemma embac eneñ zégic ésécnec heyu héngic, néñ Yesu ménda mihicñigic. ²⁵ Imuhuc zéyic nimma Yesunéñ yomuhuc zéyec; Ewagira qahac, qerigira makikia wañu iri Anutuac tilinñ tilinñ ic ionac zézéya imi ninzégéwic zé ewa qerigiranéñ éséñ éséñ wanzac. ²⁶ Kristonéñ eñeya edamuyaiguc keremmac nin qenzeñ manzeñ imuhucya mihicñimacac hezac imi iri ménda ninzaoc? ²⁷ Imuhuc zéma Moseac kiwi igucnec hénima Anutuac tilinñ tilinñ ic ionac kiwi moczoñ mema eñeya niñac kiwi téréyaiguc ogic heyec imi moczoñ zéasari érécmiyec.

²⁸ Wañu ama areña imuac wamma keñoc imuaru kendaric Yesunéñ ama areña imi ogicma kemmanñ zé wañec. ²⁹ Wañu iereñ seliseli wamma yomuhuc qesimiyoc; Kaiwe sima hiñgaru ama bec siñimanñ zé wanzac imuac niriguc momacnec tacbiñ. Imuhuc zéyic momacnec tacbiñ zé

iriguc eñec. ³⁰ Wañu ic iriguc momacnec nene nemanñ zé tacma saméñ méñ mema ewa hia ac zéma mésémma érécmiyec. ³¹ Érécmiyu kicgira béréngéyu Yesu imi héñtegiroc. Héñtegiema hényic aulanéyec. ³² Aulanéyu iereñ yomuhuc zéyoc; Hénaiguc ackuazéc nérézéma kiwi téréya zéasari nérécmiyu ewa qerinira zeyec. ³³ Imuhuc zéma nalé sosola qahac yacma muñguc Yerusalem lilingéma keñoc. Kemma iniric Yesuac Méliméli ic 11 zéma ic embac tosara iniguc tocgéma tackecgic. ³⁴ Tacma yomuhuc zégic; Imi hélacnec! Miñ Kewuninanéñ qelima yacma Simon mihicñi miyec. ³⁵ Imuhuc zégic ic éréhéc iereñ hénaiguc iwawai hicñi érécmiyec imuac suruc zéma Yesu saméñ qésémma érécmiyu dimuhuc héñtegiroc imuac suruc énézéyoc.

³⁶ Ieneñ ac imi zémanec tacgic Yesu eñeyaoc sugcinaiguc hicñima namma zéyec; Onac muru luae hemac. ³⁷ Imuhuc zéyu ieneñ aurigic zénéngina hiriyu uña méñ héñziñ zéma niñgic. ³⁸ Wañu Yesunéñ énézéyec; Némac nin zénéngina hiriyu, ewa qeriginanéñ ewa éréhéc wanzu? ³⁹ Nuac mérana zéma hénana hémma néñtegiçgic. Méragananéñ ni nosinimma néngic, uña imi séwi busu zéma sira qahac, néñ ni iminaguc.

40 Ac imuhuc zéma méria zéma hénaya énézéyu héndacgic.

41 Hémma ségiségi kileŋ yanda waŋgic. Waŋu ségiséginéŋ sécgé énécmiyu ménŋgucnec ewa éréhéc waŋgic. Imuhuc waŋgic Yesunéŋ nene tosara taczac me qahac zéma qesiénécmiyec.

42 Imuhuc zéyu lambéc kembraŋa mén zezeya momacguc migic.

43 Waŋu mima hémma naŋgicnec kicginaiguc mema neyé.

44 Nema toroqema yomuhuc zéyec; Ac yominéŋ mia ni iniguc keré nalé imuaru énézéyi ac imi mia; Moseac kiwi zéma kua meme ic ionac kiwi zéma Legiciguc nuac niŋ ogic hezac imi moczoŋ héla wammacac hezac.

45 Imuhuc zéma ewa qerigina naguya auénécmima kiwi téréya ku énécmiyu niŋasarigic.

46 Waŋu inéŋ toroqema zéyec; Mén imi yomuhuc ooyawac hezac; Imuhucyanec Kristonéŋ qenzeŋ manzeŋ nimma ai meme haréwéc waŋu humuc igucnec yacmacac hezac.

47 Waŋu Yesuac qaraiguc ewa qerigina melenŋic kápésicgina zuac énécmimac imuac buŋa suruc hiabia imi Yerusalem igucnec hénima baera baera zésai énécmigic nimmu imi moczoŋ ogic hezac.

48 Waŋu ini imi haka moczoŋ yanda imuac héipuc ic wanzu.

49 Héŋgic, ni Maŋgocnanéŋ

ac ziki énécmiyec imi* onac mélimanŋ. Imuac ini kuc yanda ounec mama hoturu énécmimac nalé sura imuac séc ama areŋa yanda yomuaru kecgc.

50 Yesunéŋ énépésima Betania baeciguc kemma méria meyu eŋu mozoc ac énézéyec.

51 Mozoc ac zémanec naŋu sugcina igucnec wagicma kurumeniguc eŋec.

52 Waŋu ieneŋ i mepésima ségiségi yanda wamma Yerusalem liliŋgéma keŋgic.

53 Kemma nalé séc ocmuŋ téréyaiguc kecma Anutu mepésimigic.

* 24:49: Uŋa téréyawac imuhuc zéyec.

Yohane

*Ackuazécyanénj séwi
busuguc hicñiyec.*

¹ Nalé Hénihéniaiguc ackuazéc iminénj kerec. Wañu ackuazéc iminénj Anutuguc kerec. Wañu ackuazéc iminénj Anutu. ² Inénj nalé hénihéniaiguc Anutuguc kerec. ³ Iwawai momac yanda imi iwarunec hicñidarec. Wañu iwawai hicñidarec imi moczonj i qahaciguc ménj ménda hicñiyec. ⁴ Iwac qeriaiguc kekec imi heyec. Wañu kekec iminénj ic embac ionac asac mararañ kerec. ⁵ Wañu asac mararañ imi sinji qeriaiguc asarianzac. Wañu sinjinénj ménda héntegirec.

⁶ Ic ménj Anutunénj méliyu iwarunec hayec. Iwac qara imi Yohane. ⁷ Inénj enjeya héipuc ac niñac ic momac yanda asac mararañ imi ninzénjgému niñac asac mararañac héipucya wammañ zé héipuc ic wamma hayec. ⁸ I enjeya imi asac mararañ imi qahac. Wañu i asac mararañ imuac héipucya wammañ zé hayec. ⁹ Asac mararañ héla ic embac momac momac asari nénécmianzac imi baeciguc hamanec kerec. ¹⁰ Wañu inénj baec kurumenj yomuac qeriaiguc kerec. Wañu baec kurumenj imi iwac murunec hicñiyec. Wañu baec ic ienenj i ménda héntegicgic. ¹¹ Inénj

enjeyaoc medarec imuaru mayec. Wañu ic embachéra ienenj i ménda héihéré wammigic. ¹² Nénj héihéré wammima ninzénjgémic séc Anutuac nambérac wammu niñac qac buña énécmiyec. ¹³ Ic imuhucya imi ic sac busu igucnec qahac, séwiac sinj igucnec qahac, wañu ic ménjac ewa sinj igucnec qahac, nénj Anutu arunec hicñigic.

¹⁴ Wañu ackuazéc imi mia séwi busuguc hicñijima sucn-inaiguc kerec. Keru neñañ iwac edamuya imi hénni, Naña téngénj momacguc kurumenj Manjocarunec hahaya iwac tanec wañec. Wañu ewa hiawac buña zéma ac hélanénj iwac muru kuaya qema heyec. ¹⁵ Yohanenénj iwac héipucya wamma yomuhuc qacma zéauyec; Ic yomuac zéma yomuhuc zéyi; Andénaiguc hazac imi ni ménda hicñiwa becnecc kerec. Imuac niñ inénj ni nogiczac. ¹⁶⁻¹⁷ Héna ac imi Moseac muru nénécmiyec, nénj ewa hiawac buña zéma ac héla imi Yesu Kristoac murunec hicñiyec imuac niñac neñañ momac yanda iwac ewa hia imi qauqaunec meyiñac meanziñ. ¹⁸ Anutu imi ic ménjnénj ménj ménda héñañec, nénj Anutu hicñi hicñiya momacguc Manjocyawac qéhéréñaiguc kecanzac iminénj i nénézéyu héñiñ.

¹⁹ Wañu Yohaneac, Gi méré zéma qesimimu niñ Yuda

ic Yerusalem igucnec ieneŋ hofac oo ic zéma Lewi ic méli énécmigic hagic inéŋ héipuc ac yomuhuc énézéyec; ²⁰ Ni Kristo qahac. Inéŋ imuhuc zéma ac ménda qaecgéma zéauyec. ²¹ Zéyu ieneŋ qesimigic; Waŋu gi némac ic, gi Elia me? Waŋu melemma zéyec; Ni i qahac. Zéyu muŋguc zégic; Gi Anutuac tiliŋ tiliŋ ic hamac zéyec* imi mia me? Zégic zéyec, Qahac. ²² Imuhuc zéyu muŋguc qesimigic; Waŋu gi méré? Méli nénécmigic haziŋ, imuac kemma ac bakia dimuhuc énézéwiŋ? Gi geŋga niŋ dimuhuc zéanzaŋ? ²³ Zégic Yohanenéŋ yomuhuc zéyec; Ni imi Anutuac tiliŋ tiliŋ ic Yesaianéŋ zéyec ésécnec ic méŋ baec kisiaiguc qacma Miŋ Kewuac héna mindiŋigic dindiŋa waŋu zézac ewa hétéŋ imi mia. ²⁴ Waŋu méli énécmigic hagic imi Farisaio ic. ²⁵ Waŋu ieneŋ qesimima zégic; Gi Kristo qahac, Elia qahac, Anutuac tiliŋ tiliŋ ic imi qahac, waŋu némac niŋ ic doku naec énécmianzaŋ? ²⁶ Zégic Yohanenéŋ yomuhuc énézéyec; Ni dokunéŋ naec énécmianza. Waŋu suginaiguc ic méŋ naŋu ini ménda héŋtegitzu. ²⁷ Inéŋ andénaiguc hama* keczac. Waŋu ni mamaya imuhucyanéŋ iwac héna usu hésaya lolacmaŋac séc qahac. ²⁸ Waŋu haka imi Yodaŋ doku néwéc Yohanenéŋ

doku naec énécmima kerec, Betania ama areŋa imuaru hicŋiyec.

Anutuac Rama, Yesu.

²⁹ Ama siŋjima gianjiyu Yohanenéŋ héŋu Yesu iwac murugeŋ hayu yomuhuc zéyec; Héŋgic, Anutuac rama baec séc ic embac ionac késpedesgina metecgéma keŋkeŋa imi erimi. ³⁰ Iwac mia nimma yomuhuc zéyi; Andénaiguc hazac imi ni ménda hicŋiwa becnecc kerec imuac niŋ inéŋ ni nogiczac. ³¹ Ni nenaoc i ménda niŋyacgé miyi, waŋu Israel ic ionac winiŋginaiguc iwac kawéya qewa hémmuac niŋ hama doku naec énécmianza. ³² Waŋu Yohanenéŋ yomuhuc héipuc wamma zéyec; Ni Uŋa Téréya imi kembo nei tanec wamma kurumeŋ igucnec mama iwac orucya hanecgeŋa iguc putitima naŋu héŋi. ³³ Ni ménda niŋyacgé miyi, néŋ ni doku naec énécmimaŋ niŋac méli néŋec iminéŋ yomuhuc nézéyec; Ic méŋ orucya qahaiguc Uŋanéŋ mama nammac, ic iminéŋ Uŋa Téréyanéŋ naec énécmimac. ³⁴ Ni imuac mia héŋi, hémma Ic yomi Anutuac Naŋa zéma héipuc wammiyi.

Yesuac tohotoho ic méréchéra.

³⁵ Ama siŋjima gianjiyu, Yohanenéŋ ai ic éréhéra iriguc muŋguc baec imuarunec naŋgic. ³⁶ Waŋu

* 1:21: Hén 18:15

* 1:27: Hénia imi hicŋjima keczac. Kembaŋa 30 imuac héŋgic.

Yesu imuaru hama keŋu, hémma yomuhuc zéyec; Héngic, Anutuac rama erimi. ³⁷ Zéyu merac éréhéra ieren ac imi nimma Yesuac andiaiguc méndacma keŋoc. ³⁸ Keŋic Yesunéŋ lilingéma iriru méndacma hayic qesiérécmiyec; Iri némac niŋ wanzaoc? Waŋu ieren zéyoc; Rabi, (Neŋaŋ aciguc kiwi ic) gi dimuaru kecanzaŋ? ³⁹ Zéyic, Hama héŋic zéma érezéyec. Zéyu ieren méndacma kemma ama kecaŋec imi hémma kaiwe imuaru momacnec tacgic maria 4 kilok waŋec. ⁴⁰ Ic éréhéc Yohaneac ac nimma Yesu méndaroc iorarunec ic méŋac qara imi Anderea, Simon Peteroac munaya. ⁴¹ Inéŋ walac dara Simon hocmima yomuhuc ézéyec; Niri Mesia mihicŋizic. (Mesia imi Hebiraio ac, Girik aciguc Kristo†) ⁴² Imuhuc zéma wagiru Yesuaru keŋoc. Waŋu Yesunéŋ hémma zéyec; Gi Simon, Yohaneac naŋa, kecma guac Kefa zégémmu. (Kefa imi Girik aciguc melemma zéni Petero.)‡

⁴³ Ama sinjima gianjiyu, Yesu Galilaia baeciguc kemmaŋ zé wamma Filipo mihicŋima ézéyec; Hama méndac néna. ⁴⁴ Filipo imi Anderea zéma Petero iorac ama areŋa yanda Betsaida imuacnec. ⁴⁵ Waŋu Filiponéŋ Natanael mihicŋima yomuhuc ézéyec; Mosenéŋ ic méŋac hena aciguc oyec,

waŋu kua meme ic ienen mo-macnec iwac ogic, ic imi mia nini mihicŋiziŋ. Imi Yesu, Yosefeac naŋa, Nazarete taŋu igucnec. ⁴⁶ Zéyu Natanael inéŋ yomuhuc qesimiyec; Nazarete taŋu igucnec iwawai hiabia mén hia hicŋimacac séc qahac. Zéyu Filiponéŋ yomuhuc zéyec; Hama hénna. ⁴⁷ Waŋu Yesunéŋ héŋu Natanael iwac muru hama naŋu yomuhuc ézéyec; Héngic, ic yomi Israel ic héla, qeriaiguc ikoc mén ménda hezac. ⁴⁸ Imuhuc zéyu, Natanael inéŋ qesimima zéyec; Dimuhuc niŋnéanzaŋ? Waŋu Yesunéŋ zéyec, Filiponéŋ ménda héihéré géŋunec fik ic héniaiguc tackecna génzua. ⁴⁹ Zéyu Natanael inéŋ yomuhuc ézéyec; Kiwi ic, gi Anutuac Naŋa Israel ic nonac Ic kewu. ⁵⁰ Zéyu, Yesunéŋ zéyec; Fik ic héniaiguc tacna génzua, imuhuc gézéwa ninzéŋgé néanzaŋ? Kecma haka mérera ogicqogira kunen kunen hémbésémaŋ. ⁵¹ Imuhuc zéma énezéyec; Ni ac héla gézéwa niŋgic; Ini kurumen aŋgéyu Anutuac kua meme uŋahéra ienen Icac Naŋawac muru ou kurumen igucnec enen mama waŋgic inicmu.

2

Yesunéŋ zéyu dokunéŋ waiŋ waŋec.

† **1:41:** Waŋu neŋaŋ neŋaŋ aciguc Halécnéŋ météré mimia. ‡ **1:42:** Neŋaŋ aciguc melemma zéni Zamanzinŋ.

1 Ai meme haréwéc waŋu Galilaia baec Kana ama arenjaiguc zammaréŋ ai meérécmiwiŋ zéma azorogic. Waŋu Yesuac neŋgocya imuaru momacnec keréc.

2 Yesu zéma tohotoho ichéra acguc momacnec imuaru héihéré énécmigic.

3 Waŋu waiŋ qahac waŋu neŋgocyanéŋ Yesu ézéma zéyec; Waiŋgina qahac wanzac.

4 Zéyu Yesunéŋ yomuhuc ézéyec; Neŋgoc, imi guac me nuac mazac qahac, naléna ménda hazacnec.

5 Waŋu Yesuac neŋgocyanéŋ ai merac yomuhuc énézéyec; Ac ménjac méŋ énézéyu tohoma wandacmu.

6 Waŋu ama imuaru doku nomuŋ hocnéŋ memeya 6 tarec. Imi Yuda ic ieneŋ haka silicgina tohoma méragina zuacmu niŋac haigic tarec. Waŋu doku nomuŋ imi hénéŋ baŋa 90 sécy a waŋec.*

7 Waŋu Yesunéŋ ai merac yomuhuc énézéyec; Nomuŋ séc doku qocgégic kuagina qemac zéyu ieneŋ nomuŋ séc doku qocgégic kuaya qedarec.

8 Waŋu Yesunéŋ Degucguc doku kitiwa hima aria galeŋaru mema keŋgic zéma énézéyu mema keŋgic. 9 Waŋu aria galeŋnéŋ dokunéŋ waiŋ waŋec imi nema siŋa nimma waiŋ imi dimuacnec hazac imi ménda niŋasariyec. Waŋu ai merac doku mema hagic ieneŋ sac niŋgic. Waŋu aria galeŋnéŋ ic embac meyec i héihéré miyec.

10 Héihéré mima

inéŋ yomuhuc ézéyec; Ic embac tosanéŋ walac waiŋ hiabia gumu énécmiyu nekegcic qerigina sicsaoc waŋu andiaiguc waiŋ biria gumu énécmianzu. Waŋu guaru imi waiŋ hiabia soroc imi aŋgéŋ tina heyu deguc gumu nénécmizaŋ.

11 Yesu i Galilaia baec Kana ama arenjaiguc kiwi méréra walacgina imi wamma edamuya mewininiyu tohotoho ichéra ieneŋ hémma ninzénégimigic.

Yesunéŋ ocmuŋ téréya mesolaŋiyec.

12 Imuac andiaiguc Yesunéŋ neŋgoc muna zéma tohotoho ichéra momacnec Kafanaum ama arenja yandaiguc hiŋgacma imuaru ai meme éréhécdac kegcic.

13 Yuda ic ionac Nagu sacyaguc ogicma keŋkeŋa imuac kendoŋ hosuru ducŋiyu Yesunéŋ Yerusalem ekeŋec. 14 Ekemma iniru ic embac ocmuŋ téréya demin qeriaiguc rama, burumakao zéma kembo nei nénagémba waŋgic. Waŋu soukiwa meamu ic eneŋ tataciguc tackecgic.

15 Imuhuc waŋgic Yesunéŋ lewakanj miŋiyu zikaya waŋu iminéŋ rama zéma burumakao moczoŋ nesi énécmiyu hiŋgacdacgic. Waŋu soukiwa amukegcic ionac soukiwagina imi héndéŋ qéndémma zaegina melenjic.

16 Imuhuc wamma ic kembo nei haigic ionac yomuhuc énézéyec; Ini yomi

* 2:6: 100 lita zézéya.

mema yomuaru néngacgic. Manjocnawac ama ménda mebirigic nénnagémba ama éséc wambac niñac. ¹⁷ Wañu tohotoho ichéra i eneñ kiwi téréyaiguc ac yomuhuc hezac imi niñqeligic; Guac ama niñ wamba wésé polañnanén zericznénzac. ¹⁸ Wañu Yuda ic ieneñ yomuhuc melemma ézégic; Gi haka imuhucya wanzañ imuac némac asé kiwi méréra mén séha mena hémbiñ? ¹⁹ Zégic Yesunéñ melemma yomuhuc énézéyec; Ama téréya yomi héricgic, ai meme haréwéciguc neñ mewa yacmac. ²⁰ Zéyu Yuda ic eneñ yomuhuc zégic; Ama téréya yomi yawuñ 46 kecma mižicgégic. Wañu geñ ai meme haréwéciguc hia mena yacmac? ²¹ Wañu Yesunéñ ocmuñ téréya zéyec imi eñeya séwiya niñ zéyec. ²² Kecma humuc igucnec meqelimiyu yaru, tohotoho ichéra ieneñ Yesuac ac imi niñqelima kiwi téréya zéma ara zéyec imi ninzéhégic.

²³ Yesu i nagu sacyaguc ogicma kenjic imuac kendonjiguc Yerusalem kecma kiwi méréra hénia hénia meyu ic sasalanéñ hémma iwac qara ninzéhégic. ²⁴ Wañu Yesunéñ ic inictegicdarec imuac niñ ionac muru ménda héiyec. ²⁵ Inéñ ic onac ewa qeríginaiguc iwawai hezac imi niñtegicdarec imuac ic ménac héniaya nimmañ zé ic onac héipuc ac

niñac ménda wañec.

3

Yesunéñ Nikodemo ac kumiyec.

¹ Farisaio ic sugginaiguc ic mén kerec, qara imi Nikodemo. Ic imi Yuda ic ionac galengina mén. ² Inéñ sinjyaiguc Yesuaru hama zéyec; Kiwi ic, gi kiwi ic mén Anutu arunec manec imi nini ninziñ. Némac niñ, séséc méréra hénia hénia meanzañ imi Anutu momacnec ménda kecbacnec ic ménéñ imuhuc memacac séc qahac. ³ Yesunéñ melemma zéyec; Ni ac héra gézéwa niñna, mén ménda qelima hicñimaciguc imi Anutuac héngalen ama areña yanda imi hia ménda hémmac. ⁴ Zéyu Nikodemonéñ ézéyec; Ic ménéñ ic yanda wammaguc dimuhuc qelima hicñimac? Dimuhuciguc neñgocyawac héri qeriaiguc muñguc hiñgaru memac? ⁵ Zéyu Yesunéñ melemma zéyec; Ni hélacnec téngén gézéwa, mén i doku zéma Uñaguc qelia ménda hicñima Anutuac héngalen ama areña yandaiguc hia ménda keremmac. ⁶ Séwiiguc hicñizac imi séwi, Uñaguc hicñizac imi uña. ⁷ Ini kilendac qelima hicñimu zézua imuac ménda auriwésémañ. ⁸ Luhucnéñ eñeya sinjawac kenha wañanzac. Urumenac niñanzañ wañu dimuacnec hama dimuaru kenanzac

imi ménda ninjanja. Uña igucnec hicnjizac imi imuhucyanec. ⁹ Zéyu Nikodemonéj ara melemma yomuhuc ézéyec; Haka imuhucya imi dimuhuc hia hicnjimac? ¹⁰ Zéyu Yesunéj ara melemma ézéyec; Gi Israel ic ionac kiwi icnéj iwawai imi ménda ninjasarizaj? ¹¹ Ni hélacnec téngéj gézéwa, nini iwawai ninjanziñ imuac énézéma iwawai héjanziñ imuac héipucya wanjanziñ, néj ini héipuc acnina imi kilen ménda késaanzu. ¹² Ni baecac iwawai énézéwa ini ménda ninzén géanzuiguc kurumenjac iwawai énézémanjiguc dimuhuc ninzénjému? ¹³ Icac Naña kurumenjac igucnec mayec i qahac waju ic méjnénéj méj kurumenjac ménda enjac enzac. ¹⁴ Mosenéj baec kisiaiguc mokolej sésécya iciguc hesanjéma meyaru nanec imuhucyanec Icac Naña meyacgic nammac. ¹⁵ Imi mia ninzénjému ienej kekec hémbénaña memuac niñ imuhuc hicnjimac.

¹⁶ Anutu i baec ic embac neñaj séha imuhuc goinina héima Naña momacguc téngéj nénécmiyec. Imi mia méj i ninzénjézac inéj ménda humuma kekec hémbénaña memac niñac imuhuc waj nénécmiyec. ¹⁷ Anutunéj Naña ic neñaj késpedesicnina zétecgé nénécmimac niñac ménda

méliyu mayec, néj baec ic embac neñaj késpedesicnina igucnec anjénina timac niñac méliyu mayec. ¹⁸ Méj Naña ninzénjéanzac i késpedesicyaguc ménda zémimac. Waju méj i naña ménda ninzénjéanzac iwac imi inéj Anutu naña momacguc téngéj iwac qara ménda ninzénjéanzac hénia imuac niñac késpedesicyaguc bec zémizac. ¹⁹ Asac mararanéj baec ic embac suginaiguc hazac, néj wawan memegina biria imuac niñac asac mararanéj imuac mézétiti wamma sinjac wamma kecgic haka iminéj mia késpedesicyaguc zézéya imuac hénia wanzac. ²⁰ Méj i haka biria wananzac imi asac mararanéj imuac mézétiti wamma wawan memeya hicñiasariwac niñac asac mararanéj imuac ménda haanzac. ²¹ Méj i ac héla tohoanzac inéj wawan memeya Anutuac qaraiguc wananzac imi asariyu hémmu niñac asac mararanéj imuac haanzac.

Doku naec ai ic Yohanenéj Yesuac héipucya wamma zéyec.

²² Waju kecma Yesu zéma tohotoho ichéra ienej Yuda baeciguc kemma kecgic. Imuaru inéj iniguc kecma ic embac doku naec énécmiyec. ²³ Salim hosuru Aion baeciguc doku sasala heyu Yohane imuhucyanec imuaru doku naec énécmiyu ic embac ienej toroqema

hagic doku naec énécmiyec.
 24 Imi mia Yohane hésa amaiguc ménda opocgic nalé imuaru hicniyec. 25 Wañu Yuda ic méñnéñ Yohane tohotoho ichéra iniguc doku naec naec imuac haka niñac zéeminiñ wañgic. 26 Wañu merac ieneñ Yohane earu kemma yomuhuc ézégic; Kiwi ic gi Yodan nénéwécgeñaciguc kecna ic méñ giguc keru héniaya zéasarima nénézénec. Wañu ninzañ, inéñ mia doku naec haka wañ énécmiyu ic embac moczoñ iwac muru kemmanec kenzu. 27 Zégic Yohaneñéñ yomuhuc acgina melemma zéyec; Kuc buña imi kurumeñ igucnec ménda miyu ic méñnéñ memacac séc qahac. 28 Ni Kristo qahac, néñ méli néñu iwac miha mema hayi imuhuc énézéyi. Acna imuac ini eñacocnec héipuc wammu. 29 Embac buña qeénécmimia imi eu buñawawac wanzac. Alaya méñ méra mizac inéñ iwac niñ mambéc wamma gezac qeñe wanzac. Wañu eu buñawac ewaya nimma ségiségi yanda wanzac. Imuac nuac ségiségi imi deguc sécgéma hezac. 30 Iwac buñanéñ yandi saima kemmac, néñ nuac buñanéñ héréma mañac. 31 Ounec mazac inéñ iwawai moczoñ onogicma eñeña keczac. Méñ i baecarunec hicñizac inéñ baecac buña ésécnec zéanzac. Wañu kurumeñ igucnec mazac inéñ iwawai moczoñ onogicma eñeña

keczac.

32 Inéñ iwawai hémma niñacñec imuac héipucya wamma zéanzac. Wañu ic ieneñ iwac héipuc ac ménda añgégéñ tianzu. 33-34 Anutunéñ méliyec inéñ Anutunéñ Uña imi qétéya qahac waimiyu Anutuac ackuazéc sac zéanzac. Méréñéñ méñ iwac héipuc ac añgégéñ tizac iminéñ Anutu imi héra wanzac imuac oaec zémizac. 35 Mañgoc imi Nañawac niñ wamma iwawai momac yanda imi iwac mériaiguc haidarec. 36 Méñ i Naña ninzégégzac i kekec hémbénaña mezac. Wañu méñ i Naña andé qezac imi kekec imi ménda mihicñimac. Wañu Anutuac qeri gericnéñ iwac qacyaguc hezac.

4

Yesunéñ Samaria embac méñac héniaya zéauyec.

1 Tohotoho ichéra Yesunéñ énépésima doku naec énécmianzac imi Yohaneac tohotoho ichéra ionac zañgégina onogiczac zégic Farisaio ic ieneñ niñgic imi Yesunéñ niñasariyec. 2 Héla téngégéñ imi Yesu eñeñac doku ménda naec énécmiyec, néñ iwac tohotoho ichéra ieneñ naec énécmigic. 3 Wañu Inéñ imuhuc niñasarima Yuda baec waima Galilaia baeciguc muñguc lilingéma keñec. 4 Wañu Samaria baec héra tima huangeñ imuaru kemmanéñ zé niñec. 5 Kemma

Samariawac ama areña yanda méñ qara Sika imuaru kereñec. Ama imi Yakopnéñ eneya naña Yosefe baec waimiyec imuac hosuraiguc tarec. ⁶ Wañu imuaru Yakopac doku hogocya heyec. Heyu Yesunéñ héna hakerec imuac niñ kucya qahac wañu baec doku hogocya imuac hosuraiguc mama tarec. Taru bec nalé imi gumpiti ésécnec wañec.

⁷⁻⁸ Wañu tohotoho ichéra ieneñ nene boña mewiñ zéma ama areña yandaiguc kemma ménda hagicnec Samaria embac méñnéñ doku himañ zé hayu Yesunéñ yomuhuc ézéyec; Gi doku hia gumu némbésémañ? ⁹ Wañu Yuda ic zéma Samaria icnéñ ménda ala wañamuma eñac eñac kecañgic imuac niñ embac inéñ yomuhuc zéyec; Gi Yuda icnéñ dimuhuc Samaria embac nuaru doku niñ qesinéñzañ? ¹⁰ Wañu Yesunéñ yomuhuc ézéyec; Gi Anutuac sese zéma doku niñac gézézac iwac hénia momacñec niñtegicbañnec welec mina kekec hémbénañawac doku gémbacñec. ¹¹ Zéyu embacnéñ yomuhuc ézéyec; Miñ Kewu, gi doku hihiga qahac wañu doku hogocya imi hiñgac hiñgara imuac niñ kekec hémbénañawac doku imi dimuacñec hiwésémañ? ¹² Gi yandanina Yakop imi ogiczañ? Inéñ doku hogocya yomi nénécmiyec. I eneyaoc zéma nañhéra zéma ama yañhéra momacñec

imuarunec hima nema kecañgic. ¹³ Zéyu Yesunéñ ara melemma yomuhuc zéyec; Méñnéñ doku yomi nematiciguc muñguc doku niñac wammac. ¹⁴ Wañu méñnéñ doku méñ neñ miwa nematiciguc tetecgia qahac doku niñ ménda wammac. Wañu doku iminéñ iwac qeriaiguc nalé tetecgia qahac éréma hemimac. ¹⁵ Zéyu embacnéñ ézéyec; Doku imuhucya néna nema doku niñac muñguc ménda wammañ. Wañu doku himañ zé yomuaru muñguc ménda hamañ.

¹⁶ Zéyu Yesunéñ yomuhuc ézéyec; Kemma guac euga wagicna hamaoc. ¹⁷ Embac imi ara melemma Euna qahac imuhuc ézéyec. Wañu Yesunéñ yomuhuc ézéyec; Euna qahac zézañ imi hélacñec. ¹⁸ Gi ic tosara bec mema waidacñec. Wañu ic méñ degucmi mema keczañ imi guac euga qahac, imuac niñ ac zézañ imi hélacñec. ¹⁹ Zéyu embac iminéñ zéyec; Miñ Kewu, gi imi Anutuac tilin tilin ic méñ imi ni niñasarizua. ²⁰ Yanda hécnina ieneñ boña yomuac qahaiguc Anutu mepésigic. Wañu Yuda ic ieneñ yomuhuc zéselianzu; Anutu mepésimimia imuac ama téréya imi Yerusalem iguc hezac. ²¹ Zéyu Yesunéñ ézéyec, Embac zéwa ninzéhéna. Nalé méñ hayu baec boña youmi me Yerusalem qahac, néñ baec tosaraiguc Mañgocac

mepé qepési wammu. ²² Ini iwawai ménda ninzu imuac mepésianzu. Wañu késpedesic igucnec anğéñ titi imi Yuda ic nonarunec. Imuac niñ nini iwawai niñasariziñ imuac mepésianziñ. ²³ Nalé méñ hamac imi mia deguc, imuaru mepé qepési ic héla ieneñ Uña Téréya zéma ac hélanéñnec Mañgoc mepésimu. Mañgocnéñ imuhuc mepési mianzu ionac niñac kic hihi wañanzac imuac mia imuhuc zézua. ²⁴ Anutu imi Uña, imuac i mepésianzu ieneñ uña zéma ac hélanéñnec mepésimu. ²⁵ Zéyu embacnéñ ézéyec; Mesia, Kristo zéanzu, iminéñ hamac imi ni ninzua. Inéñ hama iwawai moczoñ zéasari nénécmimac. ²⁶ Wañu Yesunéñ ézéyec; Ac gézézua ni imi mia.

Yesuac tohotoho ichéra ieneñ ama areña igucnec lilingéma hagic.

²⁷ Imuhuc zéma keru tohotoho ichéra ieneñ lilingéma hagic. Hama Yesunéñ embac méñguc ac wañu hémma welicgégic. Wañu némac iwawai niñ wañañ me némac hénia niñac i guc ac zézan zéma méñnéñ hia ménda qesimiyec. ²⁸ Wañu embac iminéñ yacma doku nomuña waima ama areña yandaiguc lilingéma kemma yomuhuc énézéyec. ²⁹ Hagic! Hama ic méñ haka ni meanji imi moczoñ zédaczac imi héngic. Iminéñ Kristo

wanzac me deic? ³⁰ Zéyu ieneñ ama areña yanda waima Yesuaru hagic.

³¹ Suraiguc tohotoho ichéra eneñ yomuhuc zéma welecmigic; Kiwi ic, nene nena. ³² Wañu inéñ yomuhuc énézéyec; Nene méñ ini ménda ninzu imi henénzac. ³³ Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ieneñ eñaocnec zégic; Ic méñnéñ nene méñ mehama mizac me? ³⁴ Wañu Yesunéñ yomuhuc énézéyec; Mélinéñec iwac ewa siña tohoma iwac aiya metecgémañ iminéñ nenena wanzac. ³⁵ Eñaoc maso 4 tecgéyu nene héla hicñimac imuhuc ménda zéanzu? Kicgina hima ai sasala imi héngic bec qaoc qaoc wañu memeyawac séc wanzac. ³⁶ Metocgotocgo miñinanéñ ai héla metocgoanzac imi boñaya bec késama ai héla imi mutulanğéma kekec hémbénañaiguc onopoczac. Imuhuc wañu himichimic ic zéma tocgotocgo ic imi momacnec ségiségi wammu. ³⁷ Imuac niñ, Méñnéñ himiru méñnéñ mema tocgézac, zéanzu ac iminéñ héla wanzac. ³⁸ Neñ eñaoc ai yanda ménda megic imuac ai héla imi memu niñac méli énécmizua. Ini méñnéñ ai mema qenzen manzen niñgic imuaru toroqema héla mema tocgézu.

Samaria ic sasala Yesu ninzéñgégic.

³⁹ Wañu embac iminéñ ic imi haka ni wañañ imi

moczon zédaczac imuhuc zéyu Samaria ama areña yanda igucnec ic sasala ieneñ Yesu ninzénégic. ⁴⁰ Imuac niñ Samaria ic ieneñ Yesuaru kemma iniguc kecmac niñac welecmigic inéñ kaiwe éréhéc i iniguc kerec. ⁴¹ Wañu iwac ackuazéc niñac ic embac sasalanéñ ninzén ninzén ic wañgic. ⁴² Wañu ieneñ embac yomuhuc ézégic; Deguc imi nini guac suruc niñac sac qahac, néñ neñaoc ackuazéc kuaya igucnec nimma ninzénégéziñ. Hélañc! Inéñ Kristo, baec séc ic neñañ angéñ titi ic wanzac.

Yesunéñ baec galeñ eñeñawac naña mén mehiaruyec.

⁴³ Kaiwe éréhéc tecgéyu inéñ Galilaia baeciguc keñec. ⁴⁴ Kemma Yesu eñeyaoc yomuhuc zéauyec; Anutuac tilin tilin ic mén eñeya ama baeciguc keru ménda mepési mianzu. ⁴⁵ Wañu Galilaia ic imi eneñ bec-nec nagu sacyaguc ogicma keñgic imuac kendoniguc Yerusalem momacnec kemma Yesunéñ ai meyec imi moczon héngic imuac niñac inéñ Galilaia baeciguc hayu héihéré migic.

⁴⁶ Wañu inéñ muñguc Galilaia baec Kana ama areñaiguc keñec. Baec imuaru bec-nec doku melenju wain wañec. Wañu ama imuaru baec galeñ eñeña mén kerec. Wañu

iwac naña mén hafi kiyu Kafanaum ama areña yandaiguc hekerec. ⁴⁷ Merac imi humumañ zé wañec imuac niñ ic imi Yesu lilingéma Yuda baec igucnec Galilaia hazac imuhuc zégic nimma iwaru kemma hama naña mehiarumac niñac welecmiyec. ⁴⁸ Wañu Yesunéñ yomuhuc ézéyec; Ini séséc méréc méréra zéma kic méréc méréra ménda hémmuiguc kilenñdac ménda ninzénégemu. ⁴⁹ Wañu baec galeñ eñeñanéñ zéyec. Miñ Kewu nañna ménda humuyunec focdac mama hawéséna. ⁵⁰ Zéyu Yesunéñ melemma zéyec; Kenna, nañga imi hiaruzac. Wañu ic imi ac Yesunéñ zéyec imi ninzénégema waima keñec. ⁵¹ Mekemma keru welen qeqhéra hama henaiguc mihicñima yomuhuc ézéma zégic; Nañga imi hiaruma keczac. ⁵² Wañu néma naléiguc hiaruyec imuac qesi énécmiyu, Orañ kaiwe kiwa momacguc wañu hafi geriwa imi békéyec zéma ézégic. ⁵³ Wañu mañgoc imi nalé imuaru Yesunéñ mélimima, Nañga imi hiaruzac zéyec imi niñasarima eñeya zéma taséhéra momacnec Yesu ninzénégic. ⁵⁴ Yesunéñ Yudanec Galilaia lilingéma hama kiwi méréra imi meyu hatac éréhéc wañec.

5

Betsaida zékéñguc Yesunéñ ic mén mehiaruyec.

1 Andiaiguc Yuda ic onac kendorj mēj ducņiyu Yesuněj Yerusalem ekeņec. 2 Waņu Yerusalemiguc nagu mēj naņec, qara imi Rama nagu, waņu imuac hosuraiguc zékėj mēj heyu Hebirairo aciguc Bezada zėaņgic. Waņu zékėj imuac giņgiņaiguc hali méra mēj lelecgėma tacgic. 3 Hali imuac qeriaiguc hafi ic sasala; kic hilic, ic hėna méragina biria zėma ic puriņa enej heaņgic. 4 (Mėnda hezac.) 5 Waņu ic mēj suginaiguc heyec imi puriņ keru yawuņ 38 waņec. 6 Waņu Yesuněj ic hekerec imi hėmma nalė horua heaņec imi niņyacgėma qesimiyec; Gi hiarumaņac zė wanzaņ? 7 Zėyu hafi ic iminėj melemma zėyec; Kunej, doku temboņa yaru nalė imuaru ic mēj mėnda naņgė nėnzac. Imuac niņac nenaoc hiņgacmaņ zėwa mėņnėj nogicma walac hiņgacanza. 8 Zėyu Yesuněj ezėyec, Yacna! yacma hehega mema kenna. 9 Zėyu hafiya nalė imuarunec hiaruyu inėj heheya mema keņec.

Waņu nalė imi mia Sabata. 10 Imuac niņ Yuda ic enej ic hiaruyec iwac yomuhuc ezėgic; Deguc imi Sabata, hehega mema kenzaņ imi hėna ac logilogiya. 11 Waņu inėj yomuhuc melemma enėzėyec; Mehiaru nėnzac inėj hehega mema kenna imuhuc nėzėzac. 12 Zėyu

qesimigic; Mėrėnėj hehega mema kenna zėma gėzėzac? 13 Waņu ic sasala kecgic suginaiguc Yesu bec waima keņu ic hiaruyec inėj hocma mėrėnėj imi mia zėma nimma nimbipiyec. 14 Imuac andiaiguc Yesuněj ocmuņ tėrėyaiguc ic imi mihicņima ezėyec, Ninzaņ, gi sėwiga hiaruzac. Kėpėsic mėnda wambėsėmang, kecma iwawai biria ogicqogira mėņnėj hicņigėmbac niņac. 15 Waņu ic imi kemma Yuda ic yomuhuc enėzėyec; Ic mehiaru nėnzac iwac qara imi Yesu. 16 Yesuněj Sabataiguc ai imuhucya imuhucya meanec imuac niņ Yuda ic ienej hazėc wammigic. 17 Waņu Yesuněj yomuhuc enėzėyec; Maņgocna imi nalė sėc ai meyu erėkecma deguc. Waņu ni acguc imuhucyanec ai mekeczua. 18 Yesuněj Sabata hėna ac logima Anutuac niņ Maņgocna zėma iwac sėciguc waņec, imuac niņ Yuda ic ienej muņguc mėņgucnec qehumuwiņ zė waņgic.

19 Imuhuc waņgic Yesuněj ac bakia yomuhuc enėzėyec; Ni ac hėlacnec enėzėzua, nėmac iwawai Maņgocnėj meanzac imuac sėc Naņanėj imuhucyanec meanzac. Imuac niņ Naņa imi eņeyaoc ai mēj mėnda meanzac. Maņgocnėj meyu hėmma imi sac meanzac. 20 Maņgoc imi Naņa hėņsorocanza. Imuac niņ aiya meanzac imi moczoņ ezėyu hėņaanza.

Anutunéj kiwi méréra sasala mema Naŋa ézéyu hémmac, waŋu kiwi iminéj iwawai héŋanŋu imi ogic-daru ini hémma aurimu. ²¹ Maŋgoc imi ic humumia meqeli énécmima kekec énécmianŋac. Imuhucyanec Naŋa imi ic méŋac ewa hia nimma kekec imi mimaŋ zé hia mimac. ²² Maŋgoc imi ic méŋ ménda gésianŋac. Waŋu imuac ai imi moczoŋ Naŋa midarec. ²³ Imi mia ic embac moczoŋ Maŋgoc ehéihéi wammianŋu imuhucyanec Naŋa imi ehéihéi wammimu niŋac imuhuc wammiyec. Méŋnéj Naŋa ehéihéi ménda wammianŋac iminéj Maŋgoc i méliyec imi ehéihéi ménda wammianŋac. ²⁴ Ni hélacnec téŋgéj énézézua, méŋnéj acna nimma méli néjec i ninzéŋgézac iminéj bec kekec hémbénaŋa mezac. Waŋu késpedesiraguc ménda zémimac. Inéj bec humuc igucnec qericma kekeciguc kerezac. ²⁵ Hélacnec téŋgéj énézézua, nalé méŋ hamanec hazac waŋu imi mia deguc. Imuaru humumia ienenj Anutuac Naŋawac ewaya nimmu. Waŋu nimma tohomu imi enenj moczoŋ qelima kecmu. ²⁶ Maŋgoc eŋeya muru kekec hezac, waŋu inéj Naŋa kekec imi miyu iwac muru imuhucyanec hemizac. ²⁷ Waŋu inéj Icac Naŋa keczac, imuac niŋ ic gési énécmimiawac qac buŋa miyec. ²⁸ Ac yomuac ménda

aurimu. Nalé méŋ ducŋiyu kicsuanŋiguc heanŋu ienenj moczoŋ iwac ewaya nimmu. ²⁹ Nimma haka hiabia waŋanŋic ienenj kekecyaguc yacyarawac yacma érégic, haka biria waŋanŋic ienenj zégési énécmimiawac yacma érému.

³⁰ Ni nenanec iwawai méŋ hia ménda memaŋ. Gezacnanéj niŋanŋua séciguc zégési énécmianŋua. Nenac ewa siŋ niŋac qahac, néj méli néjec iwac ewa siŋ méndacma waŋanŋua. Imuac niŋ nuac gésigési ac imi solaŋa waŋanŋac.

Yesuac héniaya.

³¹ Ni nenaoc nuac héipuc ac zéwa héipuc acna imi héla qahac wammac. ³² Héicpuc ic méŋ keczac imi mia nuac niŋ wamma héipuc acna zézac. Waŋu iwac héipuc ac imi héla wanzac imi ni ninŋua. ³³ Ini Yohaneac muru ic toŋara méli énécmigic keŋgic inéj ac hélawac héipuc wamma énézéyec. ³⁴ Waŋu ic méŋarunec nuac héipuc ac memaŋac zéma ménda zézua. Waŋu ini kekec hémbénaŋa memu niŋac imuhuc énézézua. ³⁵ Yohane imi kifa wamma zema asari énécmiyu ini nalé hotoŋa iwac asahaiguc ewa hia nimma kecgic. ³⁶ Waŋu nuaru héipuc ac méŋ Yohaneac héipuc ac ogicogira henénzac. Maŋgocnanéj néŋu metecgémaŋ zéma ai meanŋua iminéj Maŋgocnéj

méli néhec imi héipuc waŋ nénzac. ³⁷ Waŋu méli néhec Maŋgoc i eŋeyaoc mia nuac héipuc waŋ nénzac. Waŋu ini ewaya zéma tanera komoradac méŋ ménda hémma niŋgic. ³⁸ Ini méliyu hayec i ménda ninzéngezu imuac niŋac iwac ackuazéc imi qeriginaiguc hia ménda haigic heanzac. ³⁹ Ini kiwi téréya igucnec kekec hémbénaŋa meanziŋ imuhuc nimma kiwi téréya imi oloŋ nimma kuamuanzu. Waŋu kiwi iminéŋ mia nuac héipucna waŋ nénzac.

⁴⁰ Waŋu kekec hémbénaŋa késamu niŋ nuac muru hawiŋ niŋac ménda wanzu. ⁴¹ Ni ic ieneŋ mepési némmu niŋ ménda waŋanzua. ⁴² Waŋu qeriginaiguc Anutuac siŋa ménda heanzac imi ni ninzua. ⁴³ Ni Maŋgocnawac qaraiguc hazua waŋu ini ménda héihéré néŋgic. Waŋu ic méŋnéŋ eŋeya qaraiguc hamaciguc imi ini kilendac héihéré mimu. ⁴⁴ Ini eŋaocnec mepési amuanzu. Waŋu Anutunéŋ hiabia zéénécmiyu nimmu niŋac ménda waŋanzu. Imuac niŋ dimuhuc ni ninzénge némmu? ⁴⁵ Waŋu nuac niŋ inéŋ Maŋgocac wésiaiguc aciguc nonopocmac imuhuc ménda zému. Ewa qerigina haimianzu Mose inéŋ mia aciguc ini onopocanzac. ⁴⁶ Waŋu Mosenéŋ kiwi oyec imi nuac oyec. Imuac niŋ

ini Mose ninzénge miwunec imi ni ninzénge némbunec. ⁴⁷ Waŋu ac kiwi inéŋ oyec imi ménda ninzéngezu imuac niŋ acna zézua imi dimuhuc ninzénge mu?

6

Yesunéŋ ic 5,000 nene gumu énécmiyec.

¹ Nalé imuac andiaiguc Yesunéŋ Galilaia kondun, qara méŋ Tiberia kondun imi qericma néwécgeŋ kereŋec. ² Waŋu hafi ic mehiaru énécmima kiwi méréra hénia hénia meyu héŋaŋgic imuac niŋ ic embac sasalanéŋ méndac migic. ³ Waŋu Yesunéŋ baec boŋaiguc emma tohotoho ichéra iniguc tacgic. ⁴ Waŋu nalé imuaru Yuda ic onac kendoŋ méŋ nagu sacyaguc ogicma keŋgic imuac kendoŋnéŋ hosuru hayec. ⁵ Waŋu Yesunéŋ kiwa hima héŋu ic embac sasala iwac muru éréma kecgic Filipoac qesimiyec; Nene dimuacnec boŋa mema ic tuŋ yanda imi gumu énécmi ni nemu? ⁶ Waŋu Yesunéŋ eŋeyaoc némac haka memac imi niŋasarima i batucgéman zé imuhuc qesimiyec. ⁷ Zéyu Filiponéŋ melemma zéyec; Ai ic méŋac maso ⁸ imuac ai boŋawac* sécy a saméŋ boŋa mewihŋnec imi komoc komoc nemuac séc qahac wambacnec. ⁸ Zéyu tohotoho ichéra sugina igucnec méŋ Simon Peteroac munaya

* 6:7: Girik aciguc 200 Denarion.

Andereanéh yomuhuc zéyec; ⁹ Merac komoc méné youmi imi neneyaguc iwaru bali saméh méra méné zéma lambéc éréhéc hemizac, Wañu imuhucyanéh tuñ yanda imi onac dimuhuc sécgé énécmimac? ¹⁰ Zéyu Yesunéh zéyec; Énézégic tacmu. Wañu imuaru luluc sasala heyu tacgic ic zañgégina 5,000 imuhuc éséc wañec. ¹¹ Wañu Yesunéh saméh imi mema ewa hia ac ézémaguc méndemma ic tacgic sécgina énécmiyec. Wañu lambéc imuhucyanec wamma énécmiyec. ¹² Negic sécgé énécmiyu inéh tohotoho ichéra énézéyec; Nene tosara waigic taczac imi moczoñ tocgému, komora méné ménda waimu. ¹³ Zéyu bali saméh méra méné imi negic bororoña taru tocgégic sasac 12 kuaya qeqeya wandarec. ¹⁴ Wañu ic embac ienené asé kiwi méréra imi hémma yomuhuc zégic; Hélaacnec ic yomi Anutuac tilin tilin ic baeciguc hamac zégic imi mia. ¹⁵ Wañu Yesunéh ic ienené hama wagicma seliseli wamma enañ ic kewugina kumuwiné zé wañgic inictegicma wai énécmima eneyanec boña méniguc muñguc enec.

Yesunéh kondun qahaiguc tima kenec.

¹⁶ Ama mari wañu tohotoho ichéra kondun ginjinaguc hinjacgic. ¹⁷ Hinjacma imuacnec kondun néwécgen Kafanaum

ama arená yandaiguc kembin zéma zéiciguc enjic ama sinijec. Wañu Yesunéh ionac muru ménda hayunec enjacnec kenjic. ¹⁸ Wañu luhuc yandanéh qeyu kondun temboña yarec. ¹⁹ Yaru 5 me 6 kilomita puli qema kenjic Yesunéh doku qahaiguc tima tima zéic hosuraiguc hayu héngic zénéngina hiriyec. ²⁰ Wañu Inéh énézéyec; Ni mia, zénéngina ménda hirimac. ²¹ Zéyu ienené ewa hia nimma zéiciguc wagicbin zégic, zéicnéñ baec kembin zé wañgic imuaru bec kendarec.

²² Ama gianjiyu ic embac sasala néwécgen kondun ginjinaguc nañgic ienené yomuhuc ninasarigic; Orañ mariya zéic tosara qahac, néñ momacguc sac keru Yesunéh tohotoho ichéra iniguc zéiciguc ménda enjunec enjacnec emma kenjic. ²³ (Wañu Yesu ewa hiawac ac zéma saméh gumu énécmiyu negic imuac hosuraiguc Tiberianec zéic tosara hagic.) ²⁴ Wañu imuaru Yesu me tohotoho ichéra ienené ménda tacgic imi ninasarima Yesu hocbin zéma zéiciguc emma Kafanaum amaiguc kenjic. ²⁵ Wañu ienené kondun néwéciguc Yesu mihicnima yomuhuc qesimigic; Kiwi ic némac naléiguc you hazañ? ²⁶ Zégic Yesunéh yomuhuc énézéyec; Hélaacnec téngéné énézézua, ini nuac niné wañanzu imi asé kiwi

méréra wamba héngic imuac niñ qahac, néñ nene gumu énécmiwa negic sécgé énécmiyec imuac niñ nuac hochoc ai mezu. 27 Nene houanzac imuac aiya ménda memu. Wañu kekec hémbénañawac nene imuac aiya memu. Anutu Mañgocnéñ niñu sécgéyu Icac Naña iwac mia eñeya qara oyu hezac imuac niñac kekec hémbénañawac nene imuhucya imi Icac Nañanéñ énécmimac. 28 Imuhuc zéyu ieneñ qesimigic, Anutuac aiya mewin zéma némac ai mewin? 29 Zégic zéyec; Anutunéñ méli miyu hayec iwac ninzégému iminéñ Anutuac ai wanzac. 30 Zéyu yomuhuc qesimigic; Némac asé kiwi méréra méñ mena hémma gi ninzégé gémbinac hezac me? Gi némac ai meanzan? 31 Mosenéñ† kurumenéñ igucnec saméñ gumu énécmiyu negic* imuhuc ogic hezac imuhucyanec neñañ Yanda hécninanéñ baec kisiaiguc saméñ qara mana imi negic. 32 Zégic Yesunéñ énézéyec; Hélcacnec téngén zézua, kurumenéñ igucnec saméñ gumu énécmiyec imi Mose qahac, wañu kurumenéñ igucnec saméñ héla gumu énécmianzac imi nuac Mañgocna imi mia. 33 Imi mia ic kurumenéñ igucnec hama baec séc ic embac kekec énécmianzac inéñ mia Anutuac saméñ wanzac imuac niñac imuhuc

zézua. 34 Zéyu ieneñ zégic, Miñ Kewu, saméñ imi nalé séc gumu nénécmiwa. 35 Zégic zéyec; Ni kekecac saméñ. Méñ nuaru hamac inéñ saméñ niñ ménda humumac. Wañu méñ ni ninzégé nénczac inéñ doku niñ ménda humumac. 36 Wañu ni yomuhuc énézéyi; Ini néñanzu wañu ménda ninzégé néñanzu. 37 Wañu ic embac Mañgocnéñ néñec ieneñ moczon nuaru hadacmu. Wañu méñnéñ méñ nuaru hamac imi ni méndagucnec nesimiwa kemmac. 38 Imi mia Kurumenéñ igucnec mayi imi nena siña méndacmañ niñ qahac, méli néñec iwac siña méndacmañ niñ mayi imuac niñac imuhuc zézua. 39 Iwac siña imi yomuhuc mia hezac; Ic embac néñec sugcinaiguc méñac méñ ménda méwétécgémañ. Nalé tetecgiya ducñiyu meqeli énécmiwa yacmu. 40 Imi mia Mañgocnawac siña imi méñnéñ méñ Naña hémma ninzégémac imi kekec hémbénaña memacac niñ heyu nalé tetecgia ducñiyu neñ humuc igucnec meqeli miwa yacmac imuac niñac imuhuc zézua.

41 Wañu, Ni saméñ kurumenéñ igucnec mayi imi mia imuhuc zéyec imuac niñ Yuda ic ieneñ ac diric doroc zégic. 42 Zéma yomuhuc zégic; Ic yomi Yosefeac Naña Yesu. Wañu neñgoc

† 6:31: Girik aciguc; Inéñ.

* 6:31: Mmh 16:4, Neh 9:15, Leg 78:24, 25

manꝓocya nini niñéréc Mizij. Wañu dimuhuciguc, Ni kurumen igucnec mayi zézac? ⁴³ Wañu Yesunéñ yomuhuc énézéyec; Ini ñindic ñunduc ac imi waigic! ⁴⁴ Manꝓoc méli néñec inéñ ménda hérémíyu, méñnéñ nuaru hamacac séc qahac. Wañu ic méñ nuaru hamac imi nalé tetcgiaiguc meqeliwa yacmac. ⁴⁵ Anutuac tilij tilij ic ionac kiwiiguc yomuhuc ogic hezac; Ic embac moczoñ Anutunéñ ku énécmíyu nimmu.* Méñnéñ méñ Manꝓoc arunec ara nimma niñareñgé amumac imi nuaru hamac. ⁴⁶ Ic méñnéñ Manꝓoc ménda héñec, néñ Anutu arunec mayec inéñ sac héñec. ⁴⁷ Ac héla énézézua; Méñnéñ méñ niñzéñgézac inéñ kekec hémbénaña késa keczac. ⁴⁸ Ni imi kekecac saméñ imi mia. ⁴⁹ Yanda hécginanéñ baec kisiaiguc mana negic, wañu nema humudacgic. ⁵⁰ Wañu ni imi saméñ méñ kurumen igucnec mama hahaya imi mia, méñnéñ nemac imi ménda humumac. ⁵¹ Ni imi saméñ kekecyaguc kurumen igucnec mama hahaya. Méñnéñ saméñ imi nemaciguc inéñ nalé tetcgia qahac kecmac. Wañu saméñ imi nuac séwi busuna, neñ baec séc ic embac kekec hémbénaña énécmimanñ zé wai énécmimanñ imi mia.

⁵² Imuhuc zéyu Yuda ic ieneñ sugcinaiguc eñawunec tualefic geri-

waguc wamma yomuhuc zégic; Ic youmi séwi busia dimuhuc nénécmíyu newiñ? ⁵³ Yesunéñ énézéyec; Ac héla énézézua, ini Icac Nañawac séwi busia zéma sacya ménda nemu imi qeriginaiguc kekec ménda késa kecmu. ⁵⁴ Méñnéñ méñ nuac sac busuna neanzac imi kekec hémbénañayaguc. Wañu neñ nalé tetcgiaiguc meqeli miwa yacmac. ⁵⁵ Nuac séwi busuna iminéñ nene héla. Wañu nuac sacna iminéñ doku héla wanzac. ⁵⁶ Méñnéñ méñ nuac sac busuna neanzac iminéñ nuac qerinaiguc keru neñ iwac qeriaiguc kecanzua. ⁵⁷ Kekec miñina Manꝓocnéñ méli néñu ni iwac kuhaiguc kecanzua imuhucyanec méñnéñ séwi busuna neanzac iminéñ nuac kucnaiguc kecmac. ⁵⁸ Saméñ imi kurumen igucnec mayec imi mia. Yanda hécginanéñ mana negic, wañu humudacgic. Néñ méñnéñ saméñ nuarunec imi neanzac iminéñ tetcgia qahac kecmac. ⁵⁹ Ac imi mia Yesunéñ Kafanaum tocgotocgo amaiguc ku énécmima énézéyec.

Tohotoho ichéra sasalanéñ Yesu andé qema kenjic.

⁶⁰ Imuhuc zéyu nimma tohotoho ichéra sasalanéñ yomuhuc zégic; Ac imi niñni yéwéria yanda, mérénéñ hia añgétimac? ⁶¹ Yesunéñ tohotoho ichéra ieneñ diric doroc

ac zégic imi niņasarima yomuhuc énézýec; Ac iminéj meyéwéri énécmizac?

⁶² Icac Naņa imi liliņgéma bec kerec imuaru eņu hémmuiguc dimuhuc zému?

⁶³ Uņa téréya iminéj kekec énécmimac, waņu séwi imi ménda méra énécmimac. Ackuazéc

énézéanzua iminéj Uņa zéma kekec wanżac. ⁶⁴ Waņu Yesunéj mérénéj ménda ninzéņgégic imi zéma mérénéj andé qemimac imi hénihéniya igucnec moczoņ nindarec imuac niņ yomuhuc énézýec; Sugcina igucnec tosara ini ménda ninzéņgész. ⁶⁵ Waņu toroqema zýec; Ni imuac niņ, méņac méņ Maņgocnéj ménda niņmiyu nuaru hamacac séc qahac imuhuc bec énézészua.

⁶⁶ Nalé imuarunec tohotoho ichéra sasalanéj andé qema kemma Yesu muņguc ménda méndacgic. ⁶⁷ Keņgic Yesunéj tohotoho ichéra 12 yomuhuc qesiéncmiyec. Ini momacnec wainemma kembij zé wanżu? ⁶⁸ Zéyu Simon Peteronéj melemma zýec; Miņ Kewu guaru kekec hémbénaņawac ac héla hegénzac, imuac nini mérac muru hia kembijñec?

⁶⁹ Nini yomuhuc niņasarima ninzéņgézij; Gi imi Anutuac ic téréya Momacguc. ⁷⁰ Waņu Yesunéj zýec; Neņ ini 12 ménda énépési yi me? Waņu sugcinaiguc momacguc imi

ic biria wanżac. ⁷¹ (Ac imi Simon Karioto iwac naņa Yudawac niņ imuhuc zýec. Inéj 12 sugcina igucnec, waņu kecma Yesu andé qemimacac heyec.)

7

Yesunéj Hali kendoņ niņac Yerusalem ekeņec.

¹ Imuac andiaiguc, Yuda ic ieneņ Yesu qehumuwiņ zé waņgic, imuac niņac Yesunéj Yuda baeciguc ménda keņha wammaņ zéma nimma Galilaia baeciguc lelecgýec. ² Waņu

Yuda ic ionac kendoņ méņ qara Sel hali kendoņ* imi hosuru hayec. ³ Hayu

Yesuac munahéra ieneņ yomuhuc ézégic; Gi baec yomi waima Yuda baeciguc kenna imuaru guac tohotoho ichécga ieneņ kiwi méréra meanzaņ imi hémmu. ⁴ Méņnéj hicņi tegicmaņ zéma sasaņgiaiguc ai ménda meanzac. Gi ai imuhucya meanzaņ, imuac niņac baec séc ic embac guac hénia énézéna hémmu.

⁵ Munahéra imi momacnec i ménda ninzéņgégic imuac niņac imuhuc ézégic.

⁶ Zégic Yesunéj yomuhuc énézýec; Nuac nalé imi ménda hazac, waņu onac nalé imi nalé séc hama heanzac. ⁷ Baec ic ieneņ onac hazéc waņ énécmimuac séc qahac. Waņu ni imi wawaņ memegina imi biria

* **7:2:** Baec kéra kérésiaiguc sel haliginaiguc kecgic Anutunéj galeņgé énécmima gumu énécmiyec imi niņqelima tacniniņ kecaņgic.

zéma héipuc ac zéanzua imuac niñ hazéc wañ nénzu. ⁸ Ini kendorj imuac ekenjic, nuac naléna dindiña imi ménda ducñizac imuac niñ ni ménda ekemmanj. ⁹ Imuhuc zéma inéj Galilaia baeciguc waima tarec.

¹⁰ Wañu munahéra kendorjac kendacgic andéginaiguc i acguc momacnec ekenjec, wañu winiñu qahac eneyacnec sanjima ekenjec. ¹¹ Wañu kendorjiguc Yuda ic ieneñ iwac wamma yomuhuc qesiamugic, ic imi dimia taczac? ¹² Wañu ic tunj yanda sugcinaiguc iwac ac sañec sasala zégic. Wañu tosanenéj ic imi ic hiabia zégic, wañu tosanenéj zéqetali wamma zégic; Qahac, ic iminénj ic embac ikoc wañ énécmianzac. ¹³ Wañu Yuda ic ionac niñac bacgina yandiyu méñnéj méñ winiñu iwac ac méñ ménda zéauyec.

Yesunénj kendorjiguc ackuazéc ku énécmiyec.

¹⁴ Wañu kendorj imi namuñá éséc keñu degucguc Yesunénj ocmuñ téréyaiguc emma ku énécmiyec. ¹⁵ Kuénécmiyu Yuda ic ieneñ welicgéma yomuhuc zégic; Inénj kiwi amaiguc ménda kerec, néñ niniñ imi dimuhuc késa keczac?

¹⁶ Yesunénj melemma yomuhuc zéyec; Kuénécmianzua imi nena qahac, néñ méli néñec iwarunec. ¹⁷ Méñnéj Anutuac ewa siñawac wammanj zé wanzac iminénj ackuazécna zézua imi Anutu

arunec me nuarunec imi niñasarimac. ¹⁸ Méñ eneya niniñ tohoma zéanzac imi eneya séwiya mepésimimu niñac imuhuc wañanzac. Wañu méñ mélimiyec imi mepésimimanj zé ai meanzac imi mia ic héla. Iwaru késpedesira méñ ménda hezac. ¹⁹ Mosenénj héna ac imi ménda énécmiyec me? Wañu kileñ sugcinaiguc méñnéj méñ héna ac imi ménda tohoanzac. Ini némac niñ nuwiñ zé wanzu? ²⁰ Zéyu ac bakia melemma zégic; Gi uña biria méñ késakeczañ, mérenénj gumanj zé wanzac? ²¹ Yesunénj énézéyec; Ni kiwi méréra momacguc sac wamba ini moczorj aurizu. ²² Mosenénj séwi heric haka imi zéénécmiyu ini Sabataiguc ic méñac séwiya hericanzu. Wañu haka imi Mosearunec qahac, imi yanda onarunec. ²³ Moseac héna ac ménda logimuac Sabataiguc séwi heric haka imi wañanzu. Imuhuc wamma némac niñ Sabataiguc ic méñac séwiya moczorj mehiaru miyi imuac hazéc wañ nénzu? ²⁴ Iwawai winiñu hezac imuac sac hémma ac ménda zétecgégic. Néñ zétecgictegic ac imi dindiñanec zégic.

Yesu imi Anutu arunec mayec.

²⁵ Wañu Yerusalem miñina tosanenénj yomuhuc zéma qesiamugic; Qewiñ zé wanzu imi ic yomi me? ²⁶ Ic imi ac winiñu zéma you nanzac.

Waŋu ieneŋ ara ménda zézu. Galeŋ hécnina ieneŋ ic yomi Kristo zéma hélacnec nimmizu me? ²⁷ Kristo hayu dimuacnec hazac imi ic mérnéŋ ménda nimmac. Waŋu ic yomi dimuacnec imi nini ninziŋ. ²⁸ Yesunéŋ ocmuŋ téréya qeriaiguc ku énécmima selianec zéyec; Ini ni zéma ni dimuacnec hayi imi ninzu, néŋ ni nena siŋ niŋac ménda mayi. Méŋ méli néŋec iminéŋ héla. Waŋu ini ménda nimmizu. ²⁹ Waŋu ni imi inéŋ méli néŋu iwarunec mayi imuac niŋ ni imi i nimmizua. ³⁰ Imuhuc zéyu ieneŋ késawiŋ zé waŋgic. Waŋu naléya ménda ducŋiyu mérnéŋ méŋ méraginaneŋ méŋ ménda osigic. ³¹ Waŋu sugcina igucnec sasalanéŋ i ninzéŋgéma yomuhuc zégic; Kristo hawacnec imi ic yominéŋ kiwi méréra meanzac imi ogicma kiwi méréra sasala hia mewacnec?

³² Imuhuc zéma Yesuac ac saŋec imuhucya imuhucya zégic Farisaio ic ieneŋ nimma hofac oo ic kiwahécgina iniguc Yesu késamuac niŋ ocmuŋac galeŋ meme ai ic tosara méli énécmigic. ³³ Waŋu Yesunéŋ zéyec; Ni nalé hotoŋadac iniguc kecmaguc méli néŋec iwac muru kemmaŋ. ³⁴ Ini hocnémmu waŋu ménda mihicŋi némmu. Ni kecmaŋ imuhucgeŋ ini hamuac séc qahac. ³⁵ Zéyu Yuda ic ieneŋ yomuhuc zéma

eminiŋ waŋgic; Ic yomi dimuaru keŋu hocbiŋ? Alahécnina Girik ic sugcinaiguc héndemma keczu ionaru kemma Girik ic ku énécmimaŋ zé imuhuc zézac me? ³⁶ Hocnémmu waŋu ménda mihicŋi némmu. Ni kecmaŋ imuhucgeŋ hamuac séc qahac zézac ac imuac hénia imi némac?

³⁷ Kendonŋ kunuha, nalé yandaiguc Yesunéŋ namma selianec zéauyec; Mérnéŋ méŋ doku niŋac humuzaciguc nuaru hama nemac. ³⁸ Kiwi téréyaiguc* yomuhuc ogic hezac; Méŋ ni ninzéŋgé némmac imi qeria igucnec doku kekecyaguc iminéŋ éréma luma kemmac. ³⁹ Imuhuc Zéyec imi mérnéŋ méŋ i ninzéŋgémac imi kecma Uŋa késamac, imuac niŋac Uŋawac niŋ imuhuc zéyec. Nalé imuhucgeŋ Yesunéŋ kurumeniguc ménda emma edamuyaguc ménda waŋec imuac niŋ Uŋa ménda méliyu mayecnec.

⁴⁰ Ac imi nimma ic tosara ieneŋ yomuhuc zégic; Hélacnec ic yomi Anutuac tilinŋ tilinŋ ic imi mia. ⁴¹ Tosaranéŋ Ic imi Kristo wanzac imuhuc zégic. Waŋu tosananeŋ yomuhuc zémanec qesigic; Kristonéŋ Galilaia baec ama méŋ igucnec hia hicŋimacac séc? Imi qahacgucnec. ⁴² Kristo imi Betelehem ama areŋa yanda Dawidi kerec imuarunec iwac qeli onac sugcina

* 7:38: Yes 43:20, 44:3, 55:1, 58:1, Ezk 47:1-12, Yoe 3:18

igucnec hicnimac imuhuc imi kiwi téryaiguc ménda hezac me? ⁴³ Imuhuc zéma ic ieneŋ Yesuac niŋ méndéŋ amugic. ⁴⁴ Ic tosananéŋ késawiŋ zé waŋgic waŋu méŋnéŋ mérianéŋ i ménda osiyec.

Yuda ic onac galeŋhécgina tobara Yesu ménda ninzéŋgéic.

⁴⁵ Ai merac ieneŋ liliŋgéma hofac oo ic kiwahécgina zéma Farisaio ic ionaru hagic yomuhuc qesiénécmigic; Némac niŋac Yesu ménda késama eŋ hazu? ⁴⁶ Zégic ocmuŋac galeŋ meme ai ic ieneŋ melemma zégic; Ac imuhucya méŋnéŋ méŋ ménda zéauyu niŋaŋiŋ. ⁴⁷ Zégic Farisaio ic ieneŋ yomuhuc énézégic; Ini acguc ikoc waŋ énécmizac? ⁴⁸ Galeŋ zéma Farisaio ic nonarunec méŋnéŋ i ninzéŋgé mizac me qahac? ⁴⁹ Ic enomia hénac ac ménda niŋacgézu ini saecginaguc. ⁵⁰ Waŋu sugcinaiguc méŋ becneŋ Yesuaru keŋec qara Nikodemo inéŋ yomuhuc qesiénécmiyec; ⁵¹ Hénac acninanéŋ ic méŋac ara me hakaya meyec imi walac ménda nimmagucnec késpedesiraguc zéanzac me qahac? ⁵² Zéyu zégic; Gi momacnec Galilaia baec igucnec me? Kiwi oloŋ hénna. Hémma Galilaia baec igucnec Anutuac tilinŋ tilinŋ ic méŋ ménda hicnimac imi niŋ asariwésémaŋ.

⁵³ Imuhuc zégic tecgéyu eŋac eŋac amaginaiguc kendacgic.

8

Héna yanda embac méŋ Yesuaru wagicma hagic.

¹ Yesunéŋ Oliwa boŋaiguc eŋec. ² Waŋu ama gianjiyu inéŋ ocmuŋ téryaiguc muŋguc eŋec. Eŋu ic embac moczoŋ iwac muru hagic tacma ku énécmiyec. ³ Waŋu hénac acac kiwi ic zéma Farisaio ic ieneŋ embac méŋ kaisero wammanec keru késagic imi wagicma hama sugcinaiguc haigic naŋec. ⁴ Naŋu Yesu ézégic; Kiwi ic, embac yomi kaisero wamma keru imuhucgeŋ késagic. ⁵ Mosenéŋ hénac aciguc embac imuhucya imi hocnéŋ héihumuwiŋ niŋac zéseli nénécmiyec. Waŋu geŋ mia dimuhuc zéwésémaŋ? ⁶ Waŋu ac imi batucgéma késpedesira mi-hicnimac aciguc opocbiŋ zéma imuhuc qesimigic. Waŋu Yesunéŋ sicgéma baeciguc mérianéŋ kiwi oma tarec. ⁷ Imuhuc taru ieneŋ qesima qesi waŋgic inéŋ dindiŋanec namma yomuhuc énézéyec; Onarunec méŋnéŋ késpedesic qahac kecanzaciguc inéŋ walac hénima hocnéŋ héiyuguc. ⁸ Imuhuc zéma muŋguc sicgéma baeciguc kiwi oyec. ⁹ Oyu ieneŋ ac imi nimma ic yanda méŋ hénima keŋu, gi méŋ ni méŋ wai érécmima kendacgic Yesu zéma embac sugcinaiguc

nañec ierenj ekacnec nañoc.
 10 Yesunéj dindinanc
 namma héñu kendacgic em-
 bac imi momacguc enjeyanc
 nañu yomuhuc qesimiyec;
 Embac, ic moczoñ imi dimia?
 Képésicgaguc zégénzac méné
 ménda nanzac me? 11 Zéyu
 zéyec; Qahac, Miñ Kewu.
 Zéyu Yesunéj ézéyec; Ni
 acguc képésicgaguc ménda
 zégénzua. Kemma deguc
 muacnec képésic muñguc
 ménda wambésémañ.

*Yesuac héipuc ac imi
 hélaguc.*

12 Yesunéj muñguc ac
 yomuhuc énézéyec; Ni baec
 séc ic embac onac asac
 mararañ. Méné ni méndac
 némmac imi siñi qeriaiguc
 muñguc ménda kerem-
 mac. Wañu kekecac asaha
 késakecmac. 13 Imuhuc zéyu
 Farisaio ic ienenj yomuhuc
 ézégic; Geñgacnec guac
 héipuc wañamuanzañ imuac
 niñ guac héipuc ac imi héla
 qahac. 14 Zégic Yesunéj
 yomuhuc melemma zéyec;
 Ni imi dimuacnec hama
 dimuaru kemmañ imi ni
 ninzua, imuac niñac ni
 nenaoc nuac héipuc acna
 wañamuma zézua, néñ imi
 hélacnec wanzac. Wañu
 ini imi ni dimuacnec hama
 dimuaru kemmañ imi
 ménda ninzu. 15 Eneñ ic onac
 niniñ igucnec niñgésianzu.
 Wañu neñ imi ic ménjac
 ménda niñgési mianzua.
 16 Ni nenacnec qahac,
 Mañgoc méli néñec i guc
 momacnec niñgésianzic,

imuac niñ ni niñgésimañ
 iguc, nuac niñgésigésina imi
 hélacnec wammac. 17 Héna
 acginaiguc yomuhuc hezac;
 Ic éréhécnéñ héipuc ac zéyc
 imi héla wammac. 18 Méné
 imi ni nenawac héipuc
 wañamuanzua, wañu héipuc
 icna méné imi Mañgoc méli
 néñec imi mia. 19 Imuhuc
 zéyu ienenj qesimigic; Guac
 mañgocga imi dimia? Zégic
 Yesunéj melemma énézéyec;
 Ini ni me Mañgocna
 ménda niñnércmizu. Ni
 niñnémbunec imi Mañgoc
 imuhucnec nimmiwunec.
 20 Ac imi ocmuñ téréyaiguc
 soukiwa haimimiawac
 katapa tarec imuaru ku
 énécmima zéyec. Wañu
 naléya ménda ducñiyec
 imuac niñac ménéñéñ méné i
 ménda késayec.

21 Wañu inéñ muñguc
 énézéma zéyec; Ni kemba
 ini hocnémma képésic gi-
 naguc humumu. Wañu
 kemma kecmañ imuhucgeñ
 ini hamuac séc qahac.
 22 Imuhuc zéyu Yuda ic ienenj
 eminiñ wañgic; Ni kemmañ
 imuhucgeñ ini hamuac séc
 qahac imuhuc zézac. Héña
 imi némac? Enjeyaoc euma
 humumac me? 23 Zégic inéñ
 énézéyec; Ini younec, wañu
 ni imi ou kurumeñ igucnec.
 Ini baec igucnec, wañu ni imi
 imuarunec qahac. 24 Imuac
 niñac ini képésicgina qe-
 riaiguc humumu imuhuc
 zézua. Ni imi i wanzua
 imi ménda ninzén gézuiguc
 képésic ginawac qeriaiguc
 humumu. 25 Imuhuc zéyu

ienen yomuhuc qesi migic; Gi méré? Wañu Yesunéh énézéyec; Ni héniana nalé séc énézéanzua. ²⁶ Ni onac ac sasala zéma zégésigési ac sasala késakeczua, néh méli néhec imi héla miñina, imuac niñac inéh nézéyec imi sac baec ic embac énézéanzua. ²⁷ Inéh Mañgocyawac imuhuc zéma énézéyec. Wañu ienen imi ménda niñtegicgic. ²⁸ Imuac niñ Yesunéh yomuhuc zéyec; Ini Icac Naña imi meyacmu nalé imuaru ni imi mia i* zéma niñasarimu. Wañu ni nena ewa siñnawac iwawai méh ménda meanzua, néh Mañgocnéñ iwawai ku néhec imi sac énézéanzua imi niñtegicmu. ²⁹ Mélinéhec imi niguc kecanzac. Ni nalé séc ai tosara Anutunéh héñu sécgéanzac ai imuhucya sac meanzua. Imuac niñ inéh nencac nec ménda wainéñanzac. ³⁰ Imuhuc zéyu bec sasalanéh ninzéngegimic.

Abarahamac qelihéra.

³¹ Wañu Yuda ic ninzéngezu ionac yomuhuc énézéyec; Ini nuac ackuazéc qerai guc hémbénaña kecmuiguc hélacnec nuac tohotoho ichéna wammu. ³² Wañu ini ac héla niñacgégic ac héla iminéñ ziki sipacgina hulac énécmimac. ³³ Zéyu ac yomuhuc melenjic; Nini Abarahamac qeli, méñnéñ ziki sipac ménda wañ nénécmigic. Wañu némac niñ ziki sipacgina

hulac énécmimac zézan? ³⁴ Yesunéh melemma énézéyec; Hélacnec téngén énézézua, méñnéñ méné képésic wañanzac imi imuac welen qe qe ic wanzac. ³⁵ Wañu welen qe qe icnéñ miñinawac amaiguc nalé séc ménda kecmac, néh nañanéñ tetcgia qahac kecmac. ³⁶ Imuac niñ Nañanéñ hulac énécmiyu ini hélacnec ziki sipacgina qahac kecmu. ³⁷ Ini Abarahamac qeli imi ni ninzua. Wañu qeriginaiguc nuac ackuazécnawac tatacya méné ménda he énécmizac. Imuac niñ nuhumuwiñ zé wanzu. ³⁸ Ni Mañgocnawac wésiaiguc héñi imuac énézéanzua. Wañu ini mia mañgocgina iwarunec niñjic imuac wañanzu.

³⁹ Zéyu zégic, Nonac mañgoc imi Abaraham. Wañu Yesunéh melemma énézéyec; Abarahamac qeli wambunec haka Abaraham wañec imuhucya wambunec. ⁴⁰ Ni Anutu arunec nimma ac héla énézéwa nuhumuwiñ zé wanzu. Wañu Abaraham inéh haka imuhucya ménda wañec. ⁴¹ Ini enañ mañgocgina iwac haka imi wañanzu, imuhuc zéyu ienen melemma zégic; Nini kaisero haka igucnec ménda hicñiyiñ. Nonac mañgoc imi momacguc sac keczac imi Anutu. ⁴² Yesunéh yomuhuc zéyec; Ni Anutu arunec hicñima mayi. Ni mayi imi

* 8:28: Ni imi mia Kristo zéma niñasarimu.

nena ewana niŋ qahac, inéŋ
 méli néŋu mayi, imuac niŋ
 Anutu imi onac maŋgoc
 wambacnec imi ala waŋ
 némbunec. ⁴³ Dimuhuciguc
 nuac ackuazéc imi ménda
 niŋasarizu? Imi mia acna
 gezacginanéŋ nimmuac
 séc qahac imuac niŋac
 ménda niŋasarizu. ⁴⁴ Ini
 maŋgocgina Biria miŋina
 iwarunec hicŋigic, imuac
 niŋ iwac ewa siŋa tohowiŋ
 zé wanzu. Inéŋ nalé hénia
 igucnec euqaŋac ic kerecac
 keczac. Waŋu iwac qeriaiguc
 ac héla méŋ ménda hemiyu
 ac hélaiguc ménda naŋanzac.
 Inéŋ mia ic ikora waŋu ikoc
 acwac maŋgocya keczac,
 imuac niŋ ikoc ac zémaŋ
 zé eŋeya niŋiŋ késama
 zéanzac. ⁴⁵ Waŋu ni ac héla
 zéanzua imuac niŋ ini ménda
 ninzéŋgé néŋzu. ⁴⁶ Onarunec
 méŋnéŋ nuac késpedesna
 méŋ hia mihicŋimac? Ac
 héla énézézuaiguc némac
 niŋ ménda ninzéŋgé néŋzu?
⁴⁷ Méŋ Anutuac buŋa keczac
 imi Anutuac ac ninzac.
 Waŋu ini Anutuac buŋa
 ménda keczu, hénia imuac
 niŋ ini ménda niŋtohoanzu.

Yesunéŋ eŋeya héipuc ac zéyec.

⁴⁸ Zéyu Yuda ic ieneŋ
 yomuhuc melemma zégic;
 Nini guac yomuhuc zéma
 niŋanzinŋ; Gi Samaria ic dac,
 uŋa biria késa keczaŋ. Zéziŋ
 imi hélacnec me qahac?
⁴⁹ Waŋu Yesunéŋ melemma
 zéyec; Ni uŋa biria méŋ
 ménda késakeczua. Waŋu

ni Maŋgocna eeya héianzua
 waŋu ini ni mematiti waŋ
 néŋzu. ⁵⁰ Ni nenaoc nuac
 eena héinémnuac niŋ ménda
 waŋanzua, néŋ méŋnéŋ
 imuac niŋ wamma gésima
 keczac. ⁵¹ Hélacnec téŋgéŋ
 énézézua, Méŋnéŋ méŋ
 nuac ackuazéc tohoma
 kecmaciguc inéŋ ménda hu-
 mumac. ⁵² Imuhuc zéyu bec
 Yuda ic ieneŋ zégic; Gi uŋa
 biria késakeczaŋ imi deguc
 niŋasarizinŋ. Abaraham
 zéma Anutuac tiliŋ tiliŋ ic
 ieneŋ moczoŋ humudacgic,
 néŋ geŋ mia méŋnéŋ méŋ
 guac ackuazéc tohoma
 kecmaciguc inéŋ kilenŋdac
 ménda humumac zékeczaŋ
 me? ⁵³ Gi maŋgocnina Abara-
 ham humuyec i ogiczaŋ me?
 Anutuac tiliŋ tiliŋ ic ieneŋ
 acguc humudacgic. Waŋu
 gi geŋga niŋ niŋna méré
 wanzac me? ⁵⁴ Yesunéŋ
 melemma zéyec; Ni nenawac
 eena héiwa nuac eena imi
 héla qahac wammac. Neŋaŋ
 Anutu zéanzu Maŋgocna
 iminéŋ eena héianzac. ⁵⁵ Ini
 i ménda nimmizu, waŋu
 neŋ i nimmizua. I ménda
 nimmizua zéwinec imi ini
 ésécnec ic ikora wambinec.
 Waŋu ni i nimmima iwac
 ackuazéc tohoanzua. ⁵⁶ Onac
 maŋgoc Abaraham inéŋ
 naléna hémmaŋ zé ewa hia
 nimma kecma hémmaguc
 ségiségi waŋec. ⁵⁷ Imuhuc
 zéyu Yuda ic ieneŋ zégic;
 Gi yawuŋga 50 ménda
 késazaŋ. Waŋu Abaraham
 bec héŋnec? ⁵⁸ Zégic zéyec;
 Hélacnec téŋgéŋ énézézua,

Abaraham ménda hicñiyec nalé imuarunec keriac kecza. ⁵⁹ Imuhuc zéyu ienen qewiñ zéma hoc megic. Wañu Yesunén sanjima ocmuñ téréya imi waima hiñgacma keñec.

9

Ic méñ kic hilicyaguc hicñiyec imi mehiaruyec.

¹ Yesunén hénaiguc kemma ic méñ kic hilicyaguc hicñima kerec imi héñec. ² Wañu tohotoho ichéra ienen qesima zégic; Kiwi ic, ic mérénén késpedes wañu inén kic hili-cyaguc hicñiyec? I enjyaoc me neñgoc mañgocya ieren? ³ Zégic Yesunén yomuhuc énézéyec; Enjyaoc me neñgoc mañgocyanén késpedes ménda wañic. Wañu Anutuac ai méñ imi iwac kekeciguc wininiyu hémmu niñac imi hicñimiyec. ⁴ Mélinéñec iwac ai imi kaiwe nanzac imuac séciguc mewiñ. Wañu sinjya hayu méñnéñ méñ ai memacac séc qahac. ⁵ Ni baeciguc kecañzuanec baecac ašac mararañ wanzua. ⁶ Imuhuc zémaguc, baeciguc sépécgéma sépécnén gizon meyacgéma iwac kiwaiguc haiyec. ⁷ Haima yomuhuc ézéyec; Siloam zékéñiguc kemma zuacna. (Siloam imuac hénia imi; Mélimiyec.) ⁸ Zéyu inén kemma zuaru kiwa hiaruyu hémma amayaiguc liliñgéma keñec. ⁸ Wañu ic ama momachéra zéma ic tosara ic imi zéwelec énécmiyu héñanñic

ienen yomuhuc qesigic; Ic yomi hénaiguc tacma iwawai niñac qesinéncmianñec iminén me qahac? ⁹ Tosaranén inén mia zégic. Wañu tosanarén qahac, i ésécnecc zégic. Wañu i enjyaoc yomuhuc selima zéyec; Ni ic imi mia. ¹⁰ Zéyu ienen qesimima zégic; Kicga dimuhuc hiaruzac? ¹¹ Zégic zéyec; Ic méñ Yesu zémianzú inén gizon meyacgéma nuac kicnaiguc haima Siloam zékéñiguc kemma zuacna zéyu kemma zuacba hiaruyu héñanzua. ¹² Zéyu ézégic; Ic imi dimuaru keczac? Wañu melemma zéyec; Ni ménda ninzua.

Farisaio ic ienen kic hilic mehiaruyec imuac ara zégic.

¹³ Wañu ic becnecc kic hilic kerec imi wagicma Farisaio ic ionaru keñgic. ¹⁴ Wañu Yesunén gizon meyacgéma kiwa mehiaruyec imuac naléya imi Sabata. ¹⁵ Imuac niñ Farisaio ic ienen imuhucyanec iwac kiwa dimuhuc hiaruyec zéma qesimigic. Wañu ic imi yomuhuc melemma zéyec; Inén gizon nuac kicnaiguc haiyu zuacba hiaruyu héñanzua. ¹⁶ Farisaio ic tosanarén zégic; Ic imi Sabata logianzac imuac niñ Anutu arunec qahac. Wañu tosanarén késpedes ic méñnéñ dimuhuc kiwi mérera imuhucya mewacnecc imuhuc zéma méndén amugic. ¹⁷ Wañu kic hilic imi muñguc qesimigic; Ic

iminéñ kicga mewéréñgézac, geñ iwac niñ némac ac zéwésémañ? Zégic zéyec; Ic imi Anutuac tilij tilij ic.

18 Wañu Yuda ic ieneñ ic imi kic hilic kerec igucnec hiaruyec imi ménda ninzégéma iwac neñgoc mañgocya héihéré érécmigic.

19 Érécmima yomuhuc zéma qesiéércmigic; Ic yomi orac meracgira me? Wañu ic yomuac kic hilicyaguc hicñiyec zézaoc? Wañu deguc imi dimuhuc héñanzac? 20 Zégic neñgoc mañgocya iereñ yomuhuc melemma zéyoc; Ic yomi norac nañnira imi zéma kic hilicyaguc hicñiyec imi niri ninzic. 21 Wañu dimuhuciguc kiwa hiaruzac imi zéma mérénéñ iwac kiwa mewéréñgéyec imi niri ménda ninzic. Wañu i imi yawuñña sasala imuac niñ qesimigic eñeyaoc eñeya surucya énézémac. 22 Yuda ic ieneñ ménéñ Yesu imi Kristo zéma ninzégémac imi Anutuac héñaoriñ sucnina igucnec nesimiwiñ imuhuc zéma bec ewa momac wañgic imuac niñ iereñ ionac niñac bacgira yandiyu imuhuc zéyoc. 23 Imuac niñac iwac neñgoc mañgocyanéñ; I komora qahac, qesimigic, imuhuc énézéyoc.

24 Wañu muñguc ic kic hilic kerec imi héihéréma ézégic; Anutuac eeya héiwéséna. Ic imi késpedesiraguc imi nini ninziñ. 25 Zégic inéñ melemma zéyec; Ic imi

késpedesiraguc me qahac imi ni ménda ninzua. Momacguc ninzua imi yomuhuc; Becnec ni kic hilic kerí, néñ deguc imi héñanzua. 26 Zéyu zégic; Dimuhuc wañgéñec? Inéñ dimuhuc kicga mewéréñgéyec? 27 Inéñ melemma énézéyec; Ni bec zédaczua, néñ gezacginanéñ ménda nimma némac niñac muñguc nimbiñ zé wanzu? Ini momacnec iwac tohotoho ichéra wambiñ zé wanzu? 28 Imuhuc zéyu hahali mima zégic; Gi imi iwac tohotoho icya. Wañu nini imi Moseac tohotoho ichéra. 29 Anutunéñ Mose ac ézéyec imi nini ninziñ. Wañu ic imi dimuarunec imi nini ménda ninziñ. 30 Zégic ic iminéñ yomuhuc énézéyec; Ic imi kicna mehiaruyec wañu dimuacnec hayec imi ini ménda niñasarimanec keczu. Imuac mia ni welicgé énécmizua. 31 Nini yomuhuc niñanzñ; Anutunéñ késpedesic ic ionac gezac ménda haianzac, néñ ic solañña Anutuac ackuazéc tohoanzac iwac mia gezac haianzac. 32 Ic mén kic hilicyaguc hicñiyecac keru kiwa mébéréñgéyec ac suruc imuhucya imi nalé hicñima hama éréyec imuac suraiguc mén ménda zégic niñiñ. 33 Ic imi Anutu arunec ménda mawacnec ai imuhucya mén hia ménda mewacnec. 34 Zéyu zégic; Gi késpedesic qeriaiguc téñgéñ hicñinec, néñ ac ku nénécmizañ? Imuhuc zéma nesigic keñec.

Ninzén ninzénghina qahac imi kic hilic ésecnec.

³⁵ Ic imi néfacgégic mayec imi Yesunén niñec. Nimma ic imi mihicñima qesi miyec; Gi Icac Naña imi ninzénghézan? ³⁶ Wañu ic iminén zéyec; Miñ Kewu, ic zézan imi méré? Nézéna ic imi ninzénghéwa. ³⁷ Yesunén zéyec; Geñ deguc hémma nanzan. Giguc ac zézac iminén ic imi mia. ³⁸ Wañu ic iminén Miñ Kewu ni ninzénghézua zéma mepési miyec. ³⁹ Wañu Yesunén yomuhuc zéyec; Ni niñgési énécmiman zé baeciguc mayi. Imuac wañ énécmiwa kic hilicnén hémmu, nén kicginagucnén kic hilic wammu.

⁴⁰ Farisaio ic tosara momacnec kegcic ienén imuhuc zéyu nimma zégic; Nini momacnec kic hilic me? ⁴¹ Wañu Yesunén énézéyec; Ini kic hilic kecwunec imi késpedesgina ménda he énécmiwacnec. Wañu deguc héñanzñ zézu, imuac niñ késpedesgina he énécmizacnec.

10

Rama zéma rama galeñ.

¹ Ni hélacnec téngén zézua, méñ rama onac demin qeriaiguc emman zéma nagu igucnec ménda emma héná méñunec logimac imi kowu nene zéma kaiziliwen ic. ² Méñ nagu igucnec emmac iminén ramawac galeña. ³ Awiawi icnén iwac niñac naguya auanzac. Wañu rama

ienén ara hia niñyacgégic inén ramahéra qacgina unuruma onagiru sénganjen mamu. ⁴ Rama ienén ara hia niñyacgézua imuac niñ onagiru madacgic eneya walac keñu méndacmima keñanzu. ⁵ Wañu ic enia méñac ara imi ienén ménda niñtegicanzu. Imuac niñ waima héñqacgéma kemmu. ⁶ Yesunén séséc ac imi énézéyu niñgic, nén ac hénia imi ménda niñasarigic.

⁷ Imuac niñ Yesunén muñguc énézéyec; Hélacnec téngén énézézua; Ni rama ionac nagu. ⁸ Ni ménda hawa walac hagic imi enén moczon kowu nene zéma kaiziliwen ic. Imuac niñac rama ienén acgina ménda niñgic. ⁹ Ni nagu mianén, méñnén nuac muru keremmac imi anghéna tiwa, nagu imuacnec enén mama wamma nene mihicñimac. ¹⁰ Kowu nene imi en ménda hamac, nén rama sasangiaiguc énépésima kemma mebirima unuhumumac niñac sac haanzac. Ni mia rama ienén kekec imi sécgina mema kuaya qeque memu niñac hayi. ¹¹ Ni imi rama galeñ hiabia. Galeñ hiabianén rama ionac niñ kekecya hia wai énécmianzac. ¹² Wañu galeñ soukiwa niñac ai meanzac iminén galeñ héla qahac. Wañu rama imi eneya qahac, imuac niñ hasén kazu hayu hémma rama wai énécmima néngaru

haséj kazunéj inima néndéj énécmianzac. ¹³ Ic imi soukiwa niñac ai meanzac imuac niñ néngacanzac. Wañu inéj rama niñac ewa éréhéc ménda wañanzac. ¹⁴ Ni rama galeñ hiabia. Ramahécna niñénécmiwa niñnézsu. ¹⁵ Imi mia Mañgocnéj ni niñnéju neñ Mañgoc nimmianzua imuhuc ésécnec. Imuac niñ ni rama ionac niñac kekecna waizua. ¹⁶ Nuaru ramahécna méj keczu imi demij yomuacnec qahac. Wañu ini momacnec onagicma éréwa nuac ewana nimmu. Niñgic rama tuñ momacguc kecgic galeñ momacguc kecénécmimac. ¹⁷ Kekecna muñguc memañ zéma waizua imuac niñ Mañgocnéj nuac goina héianzac. ¹⁸ Kekecna imi méjnéj ménda nuagicmac. Wañu ni nenaoc waizua. Kekecna gilimañ me muñguc memañ imuac kuc buña imi nuaru henézac. Zézé seli imi Mañgocna iwac murunec hayu késayi.

¹⁹ Ac imuac niñ Yuda ic ieneñ muñguc héndéj amugic. ²⁰ Wañu suginaiguc sasalanéj yomuhuc zégic; Inéj uña biria késayu qeria sicsaoc wanzac. Némac niñ ara ninzu? ²¹ Wañu tosanéñ yomuhuc zégic; Ac imi ic méj uña biriayaguc imuhucyawac ac qahac. Uña birianéj ic kic hilic méñac kiwa hia mehiarumac me?

Yuda ic ieneñ Yesu ménda ninzéhémigic.

²² Yerusalemiguc oc-muñ téréyawac naguya augic imuac yawuñ* imi sanjeña naléyaiguc ducñiyec. ²³ Yesunéj oc-muñ téréya demij qeri-aiguc luhuc ama yanda méj qara Solomon taru imuac qeriaiguc lelecgéma nañec. ²⁴ Wañu Yuda ic ieneñ lelecgémima yomuhuc zéma ézégic; Némac nalé ducñiyuguc ewa éréhéc ménda wañgémibñ? Gi Kristo keczanjiguc zéasarima nénézéna. ²⁵ Zégic Yesunéj yomuhuc énézéyec; Ni énézéyi, néj ménda ninzéhéganzu. Kiwi mérera nuac Mañgocnawac qaraiguc meanzua iminéj nuac héipuc ac zéénécmizac. ²⁶ Wañu ini imi nuac ramahécna qahac imuac niñ acna ménda ninzéhégzu. ²⁷ Ramahécna imi ewana niñanzu. Wañu ni ionac niñénécmiwa ieneñ méndac néñanzu. ²⁸ Neñ kekec hémbénaña imi énécmiwa méndagucnec humumu. Méjnéj méj nuac mérana igucnec ramahécna nuagicmacac séc qahac. ²⁹ Nuac hainéñec Mañgocna inéj momac yanda onogicdacma kunéjgina keczac, imuac niñ méjnéj Mañgocnawac méria igucnec iwawai méj paktak wagicmacac séc qahac. ³⁰ Ni zéma Mañgoc niri momacguc.

* **10:22:** Kendonj imuac, Hanukah zéanzu.

³¹ Imuhuc zéyu munꝓuc Yuda ic ieneꝓ héiwiꝓ zéma hoc megic. ³² Yesunéꝓ yomuhuc énézéyec; Kiwi méréra icnéꝓ ménda memeya imi hénia hénia Maꝓgocna iwarunec mema énézéwa hénzu. Waꝓu imuac suginaiguc némac iwawai ménꝓ niꝓac hocnéꝓ nuwiꝓ zé wanꝓu? ³³ Zéyu Yuda ic ieneꝓ melemma zégic; Iwawai imuac me imuac niꝓ qahac, gi baec ic kecma Anutu wanꝓua zéma Anutu zébiri qébiri wammianꝓaꝓ ac haka imuac mia hocnéꝓ guwiꝓ zé wanꝓiꝓ. ³⁴ Yesunéꝓ melemma énézéyec; Héna acginaiguc, Neꝓ ini anutu zéénécmizua^{*} imuhuc ménda ogic hezac me? ³⁵ Kiwi téréya imi augic qahac wammacac séc qahac. Anutunéꝓ ic tosara ara zéhicꝓi énécmianꝓec ionac niꝓ anutu zéénécmiyec. ³⁶ Ménꝓ Maꝓgocnéꝓ kekecya météré wammima baeciguc mélimiyec iminéꝓ Ni Anutuac Naꝓa zéyu, némac niꝓ, Téréya zébiri qébiri wammizac, zénénzu? ³⁷ Maꝓgocnawac ai ménda meanꝓuaiguc ménda ninzégé némmu. ³⁸ Néꝓ aiya meanꝓuaiguc imi, ni qahac, néꝓ kiwi méréra imi miadac kileꝓ ninzégému. Imuhuc wammuiguc Maꝓgocnéꝓ nuac qerinaiguc keru ni iwac qeriaiguc kecanꝓua imi hia niꝓasarimu. ³⁹ Ieneꝓ munꝓuc késawiꝓ zé waꝓgic,

waꝓu inéꝓ méragina igucnec néꝓgacma keꝓec.

⁴⁰ Waꝓu Yesunéꝓ Yodan doku néwécgeꝓ becneꝓ Yohanenéꝓ doku naec énécmiyec imuaru kemma kerec. ⁴¹ Waꝓu ic embac sasalanéꝓ imuaru hama zégic; Yohanenéꝓ bec kiwi méréra ménꝓ ménda meyec, néꝓ ic yomuac ac sasala zéyec iminéꝓ mocꝓoꝓ héla wanꝓac. ⁴² Waꝓu baec imuaru sasalanéꝓ Yesu ninzégégic.

11

Yesunéꝓ Lazaro humuc igucnec meqelimiyc.

¹ Ic ménꝓ hafi kiyu heyec. Qara imi Lazaro. Inéꝓ Maria zéma iwac embac dara Mata iorac ama areꝓa Betania igucnec. ² Maria yomi Miꝓ Kewuac qahaiguc haléc héméꝓa hiabia pocgéma eꝓeya oruc zucyanéꝓ hénaya naecmiyc imi mia. Waꝓu Lazaro hafi heyec iminéꝓ mia Maria iwac nauꝓ dara. ³ Waꝓu nauꝓhéréra iereꝓ Yesuaru ac yomuhuc haiyc keꝓec; Miꝓ Kewu, ic siꝓa niꝓmianꝓaꝓ imi hafi kiyu hezac. ⁴ Waꝓu Yesunéꝓ suruc imi nimma yomuhuc zéyec; Hafi imuac tetcgia imi humuc qahac. Imi mia Anutu mepé qepési mihicꝓi mimuac niꝓac hicꝓzac. Waꝓu imuarunec Anutuac Naꝓa acguc mepésimimu. ⁵ Yesunéꝓ Mata zéma iwac embac munaya zéma Lazaro

^{*} 10:34: Leg 82:6

ionac singina niŋaŋec. ⁶ Waŋu Lazaro hafi hezac zégic nimmaguc kerec imuaru waimanec keru ai meme éréhéc keŋec. ⁷ Keŋu tohotoho ichéra énézéma zéyec; Neŋaŋ lilingéma Yuda baeciguc kembiŋ. ⁸ Zéyu ieneŋ zégic; Kiwi ic, Yuda ic ieneŋ hocnéŋ guwiŋ zé waŋgic imi ai meme sasala ménda tecgézac. Waŋu imuaru muŋguc kembésémaŋ? ⁹ Yesunéŋ melemma zéyec; Kaiwe éréma hiŋgacanzac imuac naléya 12 ac séc ménda hezac me? Méŋnéŋ kaiweiguc keŋha wammaciguc baec kurumenac asac mararaŋiguc hémma ménda qonzonton gémac. ¹⁰ Méŋnéŋ siŋiiguc keŋha waŋu iwac qeriaiguc asac mararaŋ qahac waŋu mama qemac. ¹¹ Imuhuc zémaguc andiaiguc yomuhuc énézéyec; Neŋaŋ alanina Lazaro gauya hezacnec. Ni kemma mindiwa yacmac. ¹² Waŋu iwac tohotoho ichéra ieneŋ zégic; Miŋ Kewu, gau hezaciguc hiarumac. ¹³ Yesunéŋ iwac humuc niŋac imuhuc zéyec, néŋ iwac tohotoho ichéra ieneŋ gau hehe niŋac imuhuc zézac zéma niŋgic. ¹⁴ Waŋu Yesunéŋ zéasarima zéyec; Lazaro imi humuyec. ¹⁵ Onac niŋ wamma nimba imuaru ménda keru iminéŋ hia waŋu ségiségi wanzua. Imuhuc wamba ini ninzéhému. Neŋaŋ iwac muru kenni. ¹⁶ Waŋu ic méŋ Toma,

Didimo (Héi séwi séwi) zémianzu, inéŋ tohotoho ic tosara yomuhuc énézéyec; Neŋaŋ momacnec kemma i guc humuwiŋ zé humuwiŋ.

Yesu imi humuc igucnec yacyac imuac miŋina.

¹⁷ Yesunéŋ ama imuaru hayu Lazaro imi téŋgégic kicsuaŋ qeriaiguc heyu ai meme kemboŋ qahac wanzac zégic niŋec. ¹⁸ Betania ama areŋa imi Yerusalem hosuraiguc taru hénaya imi 3 kilomitawac séc waŋec. ¹⁹ Waŋu Yuda ic sasalanéŋ nauŋgirawac soŋgoŋ iricma soŋgoŋ ac waŋ érécmiwiŋ zé Mata zéma Maria iorac muru hagic. ²⁰ Waŋu Yesu hazac zégic nimma Matanéŋ i hémmaŋ zé keŋec. Waŋu Marianéŋ amaiguc tarec. ²¹ Miŋ Kewu! Matanéŋ ézéyec; Gi you kecbaŋnec nauŋ dacrira imi ménda humuwacnec. ²² Waŋu ninzua, deguc acguc némac iwawai niŋac Anutu welec mina Anutunéŋ hia niŋgémmac. ²³ Zéyu Yesunéŋ yomuhuc ézéyec; Guac nauŋ dacga imi muŋguc yacmac. ²⁴ Zéyu Matanéŋ melemma zéyec; Nalé tetcgia waŋu, humuc igucnec yacyac hicŋiyu muŋguc yacmac imi ni ninzua. ²⁵ Zéyu Yesunéŋ ézéyec, Ni imi humuc igucnec yacyac zéma kekec imuac miŋina, méŋnéŋ méŋ ni ninzéhégé nénzac imi kekecyaguc kecmac. Waŋu humumaciguc

kilenɗac kekecyaguc kecmac. ²⁶ Waɗu ménɗ qeliqeli kecmac ni ninzəngé nənɗac imi kilenɗac humucya qahac kecmac. Gi imi ninzəngézan me qahac? ²⁷ Zéyu embacnéɗ zéyec; Oo, Miɗ Kewu, ni ninzəngézua. Gi Kristo, Anutuac Naɗa baeciguc hahaya.

²⁸ Imuhuc zémaguc lilingéma kemma embac munaya Maria qarɗu hayu iwacnec ézéyec; Kiwi ic imi hama guac guruzac. ²⁹ Zéyu Marianéɗ nimma focdac yacma iwac muru keɗec. ³⁰ Waɗu Yesu imi ama arenɗa yanda qeriaiguc ménda hayec, néɗ Mataguc azoroyoc imuhucgeɗ naɗecnec. ³¹ Waɗu Marianéɗ geriwaguc yacma keɗu, Yuda ic amaiguc i guc tacgic ieneɗ hémma siacmaɗ zé kic suaɗiguc kenɗac gezan imuhuc zéma i méndacmigic. ³² Waɗu Marianéɗ Yesu naɗec imuaru hama hémma iwac hénayaiguc mama sigéma ézéyec; Miɗ Kewu, gi you tacbaɗnec nauɗ dancira ménda humuwacnec. ³³ Imuhuc zéma siaru Yuda ic i guc hagic momacnec siacgic Yesunéɗ iniru qeri uɗaya yéwériyu wésia témaɗ zé waɗec. ³⁴ Waɗu, Dimucgeɗ haigic zéma qesiyu, Miɗ Kewu, hama hénna zégic. ³⁵ Waɗu Yesu kic masiya mayec. ³⁶ Waɗu Yuda ic ieneɗ hémma zégic; Héngic, Lazaro iwac siɗa dimuhuc nimmiaɗec! ³⁷ Ic tosaraneɗ

yomuhuc zégic; Kic hilic imi mehiaruyec. Waɗu ic yomi ménda humumac niɗ méra mimacac séc qahac waɗec me?

Yesunéɗ Lazaro humuc igucnec meqeliyec.

³⁸ Waɗu Yesunéɗ wésia muɗguc yanda wamma kicsuaɗiguc keɗec. Waɗu kicsuaɗ imi hoc kifaɗa, kuaya imi hocnéɗ hézicgégic heyec. ³⁹ Yesunéɗ zéyec; Hoc imi qililingégic keɗu. Zéyu ic humuyec iwac embac nauɗa Matanéɗ yomuhuc ézéyec; Miɗ Kewu, ai meme kembonɗ qahac wanzac, imi bec héméɗaguc wanzac. ⁴⁰ Zéyu Yesunéɗ ézéyec; Gi ninzəngéma Anutuac edamuya hémbésémaɗ imuhuc ménda gézézua me? ⁴¹ Waɗu hoc qililingégic keɗu Yesunéɗ kiwa hima hémma zéyec; Maɗgoc gi acna ninzanɗ imuac niɗac ewa hia ac gézézua. ⁴² Gi nalé séc nuac niɗanzaɗ imi niɗi. Waɗu zézua imi ic you nanzu ieneɗ geɗ ni méli nénnec imi ninzəngému niɗac ionac niɗ wamma imuhuc gézézua. ⁴³ Imuhuc zéma Yesunéɗ kucnec qarec; Lazaro, mama hana! ⁴⁴ Zéyu ic humumia iminéɗ mama hayec. Waɗu hénna méria imi lineɗ malekunéɗ osogic heyu musuya imi kereɗnéɗ osogic heyec.

Yesunéɗ énézéyec; Hulacmigic keɗha waɗu.

Farisaio ic eneɗ Yesu qewiɗ zéma ac saɗec waɗgic.

45 Imuac niḡac Yuda ic sasala Maria iwac hagic ieneḡ ai Yesunéḡ meyec imi hémma ninzéhégic. 46 Waḡu tosananéḡ Farisaio ic ionac muru kemma ai Yesu meyec imuac ac suruc waḡ énécmigic. 47 Hofac oo ic kiwahécgina zéma Farisaio ic ieneḡ kaunsol tocgó énécmima yomuhuc énézégic; Neḡaḡ dimuhuc waḡkeczḡ? Ic imi kiwi méréra hénia hénia yanda waḡanzac. 48 Neḡaḡ i imuhuc waimini, ic embac moczoḡ ninzéhégé mimu. Ninzéhégé migic Roma ic ieneḡ hama baec yandanina zéma ic embac hécnina imi nonagicmu. 49 Zégic sugcina igucnec hofac oo ic méḡ qara Kayafa yawuḡ imuaru eḡeḡagina kerec iminéḡ yomuhuc énézéyec; Ini niniḡgina qahac téḡḡéḡ! 50 Ic méḡnéḡ ic embachéra moczoḡ ionac niḡ wamma humuyu ic embachéranéḡ ménda humumu iminéḡ onac muru hia wammac imi ménda niḡyacgézu? 51 Ac imi eḡeyawac ewaya niḡac ménda zéyec. Inéḡ yawuḡ imuac eḡeḡagina kerec imuac niḡ Yesu imi Yuda ic onac humumacac niḡ andiawac ara imuhuc zéyec. 52 Baec yandagina imuac sac qahac Anutuac nambérac héra baec séc tuima keczu imi momacnec tocgé énécmiyu tuḡ momacguc wammac niḡac imuhuc zéyec. 53 Waḡu nalé imuarunec Yesu qemu niḡac

ac saḡec waḡic.

54 Imuac niḡac Yesunéḡ Yuda ic sugcinaiguc winiḡu muḡuc ménda lelecgéyec. Waḡu zéléḡ baec hosuraiguc taḡ méḡ qara Eferaim taru, tohotoho ichéra iniguc imuhucgeḡ kemma kecgic.

55 Yuda ic ionac nagu sacyaguc ogicma keḡic imuac kendoḡ hosuru hayu ic embac sasalanéḡ kendoḡ imi ménda hayunec imuac météré haka wambiḡ niḡac amaya amaya igucnec yacma Yerusalem ekeḡic. 56 Waḡu ieneḡ ocmuḡ téréya sombeḡiguc namma Yesuac kic hihi wamma yomuhuc qesiamugic; Ini dimuhuc ninzu? Kendoḡ niḡac ic imi hélacnec ménda hamac me? 57 Waḡu hofac oo ic kiwahécgina zéma Farisaio ic ieneḡ bec yomuhuc zéseli waḡ énécmigic; Méḡnéḡ Yesu dimuaru keru ninzaciguc kilendac nénézéyu késawiḡ.

12

Marianéḡ Yesu haléc naecmiyec.

1 Ai meme 6 tecgéyu nagu sacyaguc ogicma keḡic imuac kendoḡ imi hamac. Yesu Betania ama areḡa bec-nec Lazaro meqelimiyu humuc igucnec yacma kecaḡec imuaru hayec. 2 Imuaru Matanéḡ Yesuac eeya héima nene oma gumu énécmiyec. Waḡu ic tosananéḡ lelecgéma tacgic Lazaro inéḡ sugcinaiguc Yesuguc momacnec tarec. 3 Tacgic Marianéḡ

haléc soroc héménaguc boña eñeña yanda qara nada imi hénén baña 5 séc mema hama Yesuac hena qahaiguc qocgéma oruc zucyanén keren memiyec. Wañu haléc imuac héménanén ama qeriaiguc sécgédarec.

⁴ Wañu tohotoho ichéra sugcinaiguc kecma Yesu andé qemacac heyec Yuda Kariotonén yomuhuc zéyec;

⁵ Haléc héménaguc imi maso haréwécac ai boña haiyu boñ megic soukiwa imi mema ic maqeqeya énécmimac iminén hía wambacnec, némac niñ imuhuc ménda wañec?

⁶ Wañu inén ic maqeqeya ionac niñac wamma imuhuc ménda zéyec. Ic imi kowu nene, gésé késakeru soukiwa haigic élén meanec imuac niñac imuhuc zéyec.

⁷ Wañu Yesunén zéyec; Waina taru. Inén ténggénemmu imuac nalé niñac wamma haléc héménaguc imi haiyu tarecac taczac. ⁸ Ic maqeqeya ienen iniguc nalé séc kecmu, wañu ni imi iniguc nalé séc ménda kecman.

⁹ Wañu imuaru tackecgic Yuda ic sasalanén Yesu imuaru taczac imi niñtegicma hagic. Wañu Yesuac niñac sac qahac, nén Lazaro inén meqeliyu yarec imi acguc hémbinj zé hagic.

¹⁰⁻¹¹ Wañu Lazaro niñac Yuda ic sasalanén Yesuaru kemma ninzénngégic imuac niñ hofac oo ic kiwahécgina ienen Lazaro imi momacnec gehumuwiñ zé imuac ac

sanjec zégic.

Yesunén donki qahaiguc Yerusalem ekenec.

¹² Ama gianiyu ic sasala kendonac hagic ienen Yesu Yerusalem hamanj zé henaiguc hazacnec zégic nimma ¹³ ewañ ic haréña mema i hémmbinj zé kemma yomuhuc qacgic; Ohec wahec! Zéhiaru mimia! Miñ Kewuac qaraiguc hahaya!

Zéhiaru mimia! Israel nenñ Ic Kewu. ¹⁴ Yesu imi donki merawa mén mihicñima imuac qahaiguc tarec. Imi

mia kiwi téréyaiguc ogic hezac ésécnec; ¹⁵ O, béracna Zion, bacga ménda yandimac. Hénna, guac Ic Kewuga hazac. Donki merawa qahaiguc taczac. ¹⁶ Wañu nalé imuaru iwac tohotoho ichéra ienen haka imuac hénia imi ménda niñasarigic. Wañu kecma Yesunén edamuyaiguc eñuguc ac imi iwac ogic heyec imuac niñ ienen haka imuhuc wammigic imi niñqeligic.

¹⁷ Ic tunj Yesuguc kecma Lazaro kicsuanj igucnec qacma humuc igucnec meqeli miyu yaru héngic imi enenj ac suruc muñguc muñguc zésaigic kenec. ¹⁸ Wañu ic embac sasalanén asé kiwi icnén ménda memeya imi meyec imuac surucya nindacgic imuac niñ tunj yandanén i hémmbinj zé mama kenjic. ¹⁹ Wañu Farisaio ic ienen eñacnec yomuhuc eminiñgic; Ninzu, ai yanda meni héla qahac

wanꝓac. Baec séc ic embac mocꝓoꝝ iwaru méndacmima kendacꝓu.

Girik ic ieneꝝ Yesuac qac buꝝa nimma hagic.

²⁰ Waꝝu Anutu mepésiwiꝝ zé kendoꝝ niꝝac éréꝓic imi onac sucginaiguc Girik ic tosara kecꝓic.

²¹ Ieneꝝ ic méꝝ Galilaiawac ama areꝝa yanda méꝝ Bet-saidanec hahaya Filipino iwac muru kemma yomuhuc qesimigic; Ic kuneꝝ, nini Yesu hémmbiꝝ zé wanꝓiꝝ.

²² Zéꝓic Filiponeꝝ hama Anderea ézéyu Anderea zéma Filipino iereꝝ hama Yesu ézéyoc.

²³ Ézéyic Yesuneꝝ nimma yomuhuc zéyec; Icac Naꝝa mepési mimu imuac naléya hazac. ²⁴ Ni hélacnec téꝝꝓéꝝ énézéwa, iwawai gocmia méꝝnéꝝ baeciguc ménda mama humumaciguc gocmia momacꝓuc imi imuhucyanec hemac. Waꝝu humumaciguc imi héla sasala haimac.

²⁵ Méꝝ kekecyawac aꝝꝓéꝝ timaciguc kekecyawac waizalaꝝ waꝝ mimaciguc kekec hémbénaꝝa imi késa kecꝓac. ²⁶ Méꝝnéꝝ méꝝ welenꝝ qenéꝝaꝝaciguc ni kileꝝ méndac némmac. Waꝝu ni keczua imuhucꝓeꝝ nuac welenꝝ qeꝓe ic imi momacnec kecꝓac. Waꝝu Maꝝꝓocnéꝝ méꝝnéꝝ méꝝ welenꝝ qenéꝝaꝝac iwac eeya héimimac.

²⁷ Degucmi qerina* yéwérizac. Waꝝu imuac dimuhuc zémaꝝ? Maꝝꝓoc gi nalé yomi nogicmac niꝝac aꝝꝓéꝝna tina zémaꝝ me? Qahac, ni imuac niꝝ nalé yomuac hayi.

²⁸ Maꝝꝓoc guac qac buꝝaga edamuyaguc wammac. Imuhuc zéyu kurumeꝝ igucnec ewa méꝝ yomuhuc mayec; Qacnawac edamuya mihicꝝyi, waꝝu muꝝꝓuc edamuya mihicꝝmaꝝ.

²⁹ Ic tuꝝ momacnec namma niꝝꝓic ionarunec tosaraneꝝ, Parandaꝝ héizac, zéꝓic. Waꝝu tosaraneꝝ, Kua meme uꝝaneꝝ ac ézézac zéꝓic. ³⁰ Yesuneꝝ énézéyec; Imi nuac niꝝac qahac, onac méra énéꝓmimaꝝ zé hicꝝzac.

³¹ Deguc imi baec ic embac ionac géꝝigési naléya. Baecac kuc miꝝina imi nesimiyu kemmac.

³² Ni baeciguc meyac néꝝꝓic emma baec séc ic embac mocꝓoꝝ nuaru héihéré énéꝓmimaꝝ. ³³ Ac imi mia inéꝝ dimuhuc humumac imi énéꝓzéyu hémmu niꝝac imuhuc zéyec.

³⁴ Waꝝu ic tuꝝ yandaneꝝ yomuhuc zéꝓic; Héna ac igucnec yomuhuc zéꝓic niꝝaꝝiꝝ; Kristo imi teteꝓgia qahac kecꝓac. Waꝝu gi dimuhuc Icac Naꝝa meyacꝓic emmac zézaꝝ? Icac Naꝝa imi méré?

³⁵ Waꝝu Yesuneꝝ zéyec; Asac mararaꝝ imi iniguc nalé hotoꝝadac sac he énéꝓmimac. Siꝝineꝝ ménda hoturu énéꝓmiyunec, asac mararaꝝ

* 12:27: Kekec uꝝana.

he énécmiyunec keñha wañgic. Ic méñnéñ siñj qeriaiguc keñha wanzac imi dimuaru kenzac imi ménda ninzac. ³⁶ Asac mararañ he énécmiyunec asac mararañ imi kileñ ninzégégic. Ninzégégéma asac mararañac nambérac héra wammu. Yesunéñ imuhuc zémaguc wai énécmima sañgiyec. ³⁷ Kiwi méréra hénia hénia sasala kicginaiguc meanec. Wañu ieneñ i méndagucnec ninzégégic. ³⁸ Imuhuc wañgic Anutuac tiliñ tiliñ ic Yesaiawac ac youminéñ héla wañec; Miñ Kewu, ackuazécnina imi mérénéñ nimma ninzégégizac? Miñ Kewuac méra imi mérac muru winiñu hicñi mizac? ³⁹ Hénia imuac niñac ninzégégimuac séc qahac wañec. Imi mia Yesaianéñ ac méñ yomuhuc zéyu imuhuc zézua; ⁴⁰ Kicginanéñ héñtegicbu niñac, qeriginanéñ niñtegicbu niñac, wañu qerigina melemma hagic mehiaru énécmiwac niñac inéñ ini kic hilic zéma qeri seli meénécmiyec. ⁴¹ Imi mia Yesaianéñ Yesuac kiwi asaha hémma iwac niñac imuhuc zéyec. ⁴² Wañu Galen yanda suggina igucnec sasalanéñ i ninzégégic. Wañu Farisaio ic ieneñ Anutuac hénaoriñ suggina igucnec nesi énécmiwu niñac ninzéñ ninzégégina imi ménda zéaugic. ⁴³ Imi mia ieneñ niñgic ic ionac mepé qepési imi eñeña wañu, Anutuac mepé qepési imi

mamaya wañañec imuac niñ imuhuc wañgic.

⁴⁴ Wañu Yesunéñ kucnec zéauyec; Ic méñ ni ninzégégé nénzac imi ni sac qahac méli néñec i momacnec ninzégégé mizac wanzac. ⁴⁵ Mérénéñ méñ ni nénzac imi méli néñec i hénzac. ⁴⁶ Ni baeciguc asac mararañ wamma mayi imuac niñac méñac méñ ni ninzégégé nénzac imi siñj qeriaiguc ménda kecanzac. ⁴⁷ Ni baec ic ini zégési énécmimañ zé ménda mayi, néñ añgéggina timañ zé mayi. Imuac niñac méñnéñ acna nimma imi ménda tohozaciguc imi ni i ménda niñgési mimañ. ⁴⁸ Ic méñ ni andé numa acna ménda késazaciguc ackuazéc énézéyi iminéñ niñgésigési icya wamma nalé tetcgiaiguc késpedesraguc zémimac. ⁴⁹ Ni ac imi nena ewa siñnawac ménda zézua. Mañgoc méli néñec inéñ némac ac dimuhuc zéman imi nézéyec. ⁵⁰ Iwac hénia ac imi kekec hémbénañawac buña wanzac imi ni ninzua. Imuac niñac ac méñac méñ zéanzua imi Mañgocnéñ nézéyec imuhucyanec zéanzua.

13

Yesunéñ tohotoho ichéra hénagina zuacénécmiyec.

1 Ai meme momacguc tecgéyu bec nagu sacyaguc ogicma keñgic imuac kendon imi hamac. Yesunéñ baec yomi waima Mañgocarú

kenkenawac naléya ho-
sugéma hayu niñtegicma
hénaorin héra baeciguc
keczu ionac goigina
héimanec keru eneya nalé
tetegia hayec. ² Ama mari
wanu nene gumu énécmigic
Biria miñinanén bec Simon
Kariotoac naña Yudawac
qeriaiguc Yesu andé qemi-
mac niñac ninin biria haiyec.
³ Wanu Yesu imi Manjocnéñ
iwawai moczon iwac
kucya bawaiguc haidaczac
imi zéma Anutu arunec
hayecac bec lilingéma Anu-
tuaru kemmac imi niñec.
⁴ Imuhuc nimma nene
waiyu taru yacma malekuya
mén metecgéma kereñnéñ
eneya kembraiguc zikiyec.
⁵ Zikimaguc doku zéiciguc
qeyu hingaru tohotoho
ichéra hénagina hénima
zuacma kereñ zikiyu heyec
iminén hénagina kereñ
meénécmiyec. ⁶ Zuacma
kenkecma Simon Petero
iwaru kereñu Peteronén
yomuhuc ézéyec; Miñ
Kewu geñ nuac hénana
zuacbésémañ? ⁷ Zéyu
Yesunén zéyec; Haka
wanzua imuac hénia
imi gi deguc ménda
niñasarizañ, wanu bianjuc
niñ asariwésémañ. ⁸ Zéyu
Peteronén ézéyec; Gi
nuac hénana méndagucnec
zuacbésémañ. Zéyu Yesunén
yomuhuc ézéyec; Neñ
hénaga ménda zuacmañiguc
gi amunec qamunec ménda
wambésémañ. ⁹ Zéyu Si-
mon Peteronén zéyec; Miñ

Kewu hénana sac qahac,
néñ orucna zéma mérana
momacnec zuacnéna.
¹⁰ Zéyu Yesunén melemma
zéyec; Ménénén doku bec
naeczac imi hénaya sac
zuaru moczonnec qala qala
wammac. Ini qala qala
wanzu, néñ ini moczon
niñac imuhuc ménda zézua.
¹¹ Yesunén ic mérénenéñ andé
qemimac imi bec niñasariyec
imuac niñac enañ moczon
qala qala wanzu ménda
zémañ zéyec.

¹² Hénagina zuacdacma
yacma malekuya mema
héima tacyaiguc lilingéma
kemma yomuhuc zéyec; Ini
haka wan énécmizua imi hia
niñasarizu? ¹³ Ini nuac niñac
Miñ Kewu, kiwi ic zéanzu.
Imi hélacnec, ni imuhuc
keczua. ¹⁴ Ni onac kiwi
ic zéma Miñ Kewunén mia
hénagina zuac énécmizua.
Imuac ini acguc hénagina
kileñ zuacamumu. ¹⁵ Ini
momacnec haka onac wan
énécmizua imuhucyanec
wammu niñac neñ onaru
séséc wamba hénzu. ¹⁶ Ni
hélacnec téngén énézéwa,
welen qeque ic ménénén mén
kewuya ménda ogiczac.
Mén mélimiyu hayec imi
acguc mélimiyec imi ménda
ogiczac. ¹⁷ Imi niñasarima
sécginaiguc wammuiguc
ségiségi ginaguc wammu.
¹⁸ Ni qutulanjé énécmima
ménda zézua. Ic énépési-
yi imi moczon niñtegic
énécmizua. Wanu imi mia
kiwi téréya youmi héra

wammac niñac zéyec; Ic mên nuarunec nëne mema nezac iminén hénaya meyacma nuyec. ¹⁹ Kecma imi hicñiyu imuaru ni imi i nalé tetcgia qahac keczac imi mia zéma ninzérngé némmu niñac haka imi ménda hicñiyunec walac énézézua. ²⁰ Ni hélacnec téngén énézéwa, mênac mên mélimiwa hayu héihérémezac imi ni héihéré nénzac wanzac. Wañu mênén mên ni héihéré nénzac imi méli néjec i héihéré mizac wanzac.

²¹ Yesunén ac imi zéyu qeri unaya yéwériyu héipuc wamma zéyec; Ni hélacnec téngén zéwa niñgic, onac sugina igucnec mênén ni andé numac. ²² Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ienen añamma mérac niñ zéyec imi hia ménda niñyacgégic. ²³ Tohotoho ichéra sugina igucnec mên Yesunén siña nimnianec iminén iwac tétéyaiguc héima tarec. ²⁴ Taru Simon Petero orucyanén séséc wamma ézéyec; Mérac niñac zézac imuac qesimina. ²⁵ Wañu tohotoho icya imi Yesuaru héima tacma qesiyec; Miñ Kewu, mérénené imi mia? ²⁶ Wañu Yesunén yomuhuc zéyec; Samén yomi tindunngéma mimañ, ic imi mia. Imuhuc zéma samén mema zéiciguc tindunngéma Simon Kariotoac naña Yuda Karioto miyec. ²⁷ Miyu samén Yesuac méra igucnec wagiru imuaru Biria miñinanén geriaiguc hiñgarec. Wañu

Yesunén ézéma zéyec; Ai memañ zé wanzañ imi focdac mewésémañ. ²⁸ Zéyu lelecgéma tacgic ienen moczon hénia némac niñ Yesu ac imi zéyec imi ménda niñtegicgic. ²⁹ Yudanén soukiwa galeñ kerec imuac niñ tosanén kendon yanda niñac me maqeqeya énécmimañ zé iwawai mên boñ memac niñac ézézac imuhuc zéma niñgic. ³⁰ Yudanén samén bakia imi mema focdac waima keñec. Wañu ama bec siñiyec.

Yesunén Petero dimuhuc wammac imi niñasarima zéyec.

³¹ Keñu Yesunén zéyec; Degucmi Icac Naña imi edamuyaguc wanzac. Wañu Anutu imuhucyanec Nañawac hia niñac edamuyaguc wanzac. ³² Anutunén iwac muru edamuya mihicñizaciguc inén eñeya muru Naña edamuya mihicñi mimac. Wañu degucdacmi edamuya mihicñi mimac. ³³ Nambérac hécna ni iniguc nalé hotonadac kecmañ. Yuda ic énézéyi ésécnec deguc énézéwa niñgic, ini nuac wammu, wañu ni kemmañ imuhucgeñ ini hamuac séc qahac. ³⁴ Youmi hénac ac qelia énécmizua; Goigina héiamumu. Neñ onac goigina héiénécmianzua imuhucyanec ini goigina héiamumu. ³⁵ Ini eñacnec goigina héiamugic ic embac moczon inicma ini nuac

tohotoho ichéna wanzu imi niḡasarimu.

³⁶ Zéyu Simon Peteronéḡ qesiyec; Miḡ Kewu, ḡi dimucgeḡ kembésémaḡ? Yesunéḡ melemma zéyec; Gi ni kemmaḡ imuhucgeḡ deguc ménda méndac némbésémaḡ, néḡ bianḡuc méndac némbésémaḡ.

³⁷ Zéyu Peteronéḡ yomuhuc qesiyec; Miḡ Kewu némac niḡac ḡi hia méndac gémmaḡ ac séc qahac wanzac? Ni guac niḡac kekecna waizua.

³⁸ Yesunéḡ melemma ézéyec; Gi hélacnec nuac niḡac kekecḡa waiwésémaḡ? Hélacnec téḡḡéḡ gézéwa niḡna; Kuruc ménda qarunec hatac haréwéc nuac niḡ ménda nimmizua zéwésémaḡ.

14

Yesunéḡ tohotoho ichéra meseli énécmiyec.

¹ Ewa biri ménda wammu. Anutu ninzénḡéma ni momacnec ninzénḡé némmu.

² Nuac Maḡḡocnawac amaiguc ama qeria sasala hezac. Qahac wambacnec bec énézéwinc. Ni amagina mindiḡimaḡ zé kemmaḡ.

³ Kemma onac ama duḡgina mézézénḡéma liliḡéma hama onagicba kemma ni kecanzua imuhucgeḡ niguc kecbiḡ. ⁴ Ini héna ni kenzua imi hia ninzu. ⁵ Imuhuc zéyu Tomanéḡ qesimiyec; Miḡ Kewu, ḡi dimuaru kembésémaḡ imi ménda ninziḡ imuac dimuhuciguc

héna imi nimbiḡ? ⁶ Yesunéḡ melemma zéyec; Ni héna imi zéma ac héla imi zéma kekec imi wanzua. Imuac nuarunec qahaciguc méḡnéḡ méḡ Maḡḡocnawac hia ménda hamac. ⁷ Ni niḡnéḡanzuiguc imi nuac Maḡḡocna momacnec nimmimu. Degucmuacnec ini nimmima héndaczu. ⁸ Waḡu Filiponéḡ zéyec; Miḡ Kewu, Maḡḡoc nénézéna hénni iminéḡ sécḡé nénécmimac.

⁹ Yesunéḡ melemma zéyec; Filipino, ni suginaiguc nalé horua sécya kecanzua, waḡu ni ménda niḡnéḡzaḡ? Méḡ ni néḡeciguc Maḡḡocna momacnec héḡec. Waḡu dimuhuciguc Maḡḡoc nénézéna hénni zézaḡ?

¹⁰ Ni iwac qeriaiguc i nuac qerinaiguc keczac imi ḡi ménda ninzénḡézaḡ? Ac énézéanzua imi nuac ewa siḡna igucnec qahac imi Maḡḡoc nuac qerinaiguc

kecma eneya aiya meanzac iwarunec. ¹¹ Ni Maḡḡocac qeriaiguc kecba Maḡḡocnéḡ nuac qerinaiguc keczac zéwa ninzénḡé néḡḡic. Niḡḡic ménda sécḡéyu, aina niḡac kileḡ ninzénḡé néḡḡic.

¹² Hélacnec téḡḡéḡ énézéwa niḡḡic, ni Maḡḡocnawac kemmaḡ imuac niḡ méḡnéḡ méḡ ni ninzénḡé nénzac imi acguc ai meanzua imuhucya hia memac. Waḡu inéḡ iwawai ni meanzua imi ogicma memac. ¹³ Nuac qaciguc némac iwawai niḡac qesigic wamma

meénécmimanj. Imuhuc wamba Nanawac qaraiguc Anutu mepésimu. ¹⁴ Nuac qaciguc némac iwawai niñac ni qesinéngic wamma meénécmimanj.

¹⁵ Ini nuac goina héinénzuiguc nuac hénac ac imi méndacmu. ¹⁶ Ni Manjoc qesimiwa onac Héipuc ic méj méli énécmiyu hama iniguc tetcgia qahac kecmac. ¹⁷ Imi mia ac hélawac Uña, baecnéj i nimmac me hémmacac séc qahac imuac niñ baec icnéj i ménda késamacac séc. Wañu i iniguc kecamma qeriginaiguc kecanzac imuac niñ ini i nimmizu. ¹⁸ Ni ini gupañ merac éséc nec ménda wai énécmimanj. Ni onaru hamanj. ¹⁹ Wañu nalé hotoñadac tecgéyu baec icnéj ni méndaguc nec némmu. Wañu ni kekecnaguc kecanzua. Ini acguc kekecginaguc kecmu imuac niñac ini ni némmu. ²⁰ Nalé imuhucgeñ eneñ ni Manjocnawac qeriaiguc kecba ini nuac qerinaiguc kecgc neñ onac qeriginaiguc kecza imi niñasarimu. ²¹ Méjnéj méj nuac hénac ac añgéj tima tohozac iminéj nuac goina héizac. Wañu méjnéj méj goina héinénzac imi Manjocnanéj iwac goiya héimimac. Wañu ni imuhucyanec iwac goiya héimima nena ézéwa némmac. ²² Yudanéj (Yuda Karioto qahac) ézéyec; Miñ Kewu némac niñac baec ic ionac qahac, néj nonac nec

sac nénézéna hémmbiñ? ²³ Yesunéj melemma ézéyec; Méjnéj méj nuac goina héizaciguc imi inéj nuac ac tohoyu Manjocnanéj iwac goiya héimiyu niri iwaru hama iwac qeriaiguc amanira mema i guc kecbiñ. ²⁴ Méjnéj méj nuac goina ménda héizac iminéj nuac ackuazéc imi ménda tohomac. Wañu nuac ackuazéc ini niñañzu imi nena qahac, néj méli néjec Manjocna iwac ackuazéc wanzac.

²⁵ Iniguc tacmanec ac yomi énézézua. ²⁶ Wañu Manjocnéj nuac qaciguc Héipuc icgina, Uña Téréya méliyu mamac. Inéj hama iwawai moczoñ ku énécmima ac énézézua imi moczoñ héiqeli énécmimac. ²⁷ Luae onac muru wai énécmiwa iniguc he énécmimac. Nena luae énécmizua. Ni énécmizua imi baecnéj énécmianzac imuhucya qahac. Imuac niñac ewa qeriginanéj ménda yéwérimac. Wañu zénéngina ménda hirimac. ²⁸ Bec yomuhuc énézéwa ninzu; Ni kemmaguc onaru lilingéma hamanj. Nuac Manjocnawac kuha imi nuac kucna ogiczac imuac niñac ini goina héinénzuiguc ni Manjocnawac muru kemmanj imuac ségiségi wambunec. ²⁹ Kecma andiaiguc hicñiyu ninzéhé némmu niñac deguc haka imi ménda hicñiyunec énézézua. ³⁰ Baecac kuc miñinanéj hazac imuac niñ ni iniguc

nalé horua ac ménda zéman. Wañu iwac kucya imi nuac kucna ogimacac séc qahac. ³¹ Wañu baec icnéñ ni Mañgocna goiya héimianzua imi niñtegicmu niñac ni Mañgocnanéñ nézéyec séciguc iwawai wañanzua. Hagic waima kenni.

15

Waiñ ic zéma hawa.

¹ Ni waiñ ic héla, wañu nuac Mañgocna imi ai ic wanzac. ² Inéñ hawana méñac méñ héla ménda haianzac imi moczoñ qericanzac, wañu hawana méñnéñ méñ héla haianzac imi séc méñ sasala haimacac niñ tañhéréréñ memianzac. ³ Ini imi ackuazéc énézézua iminéñ bec tañhéréréñ meénéc Mizac. ⁴ Nuac qerinaiguc kecgic onac qerinaiguc kecman. Hawa méñnéñ waiñ ic uraiguc ménda mékétamaciguc eñeyanec héla haimacac séc qahac. Imuhucyanec nuac qerinaiguc ménda kecmuiguc ini acguc héla haimuac séc qahac. ⁵ Ni imi waiñ ic ura ini imi hawahécna. Méñnéñ méñ nuac qerinaiguc keru ni iwac qeriaiguc kecba imi héla sasala haimac. Wañu ini ni qahaciguc iwawai méñ wammucac séc qahac. ⁶ Méñnéñ méñ nuac qerinaiguc ménda keczaciguc ic hawa éséc metecgéma giliyu dokuya zicgémac. Wañu ic

hawa imuhucya imi tocgéma gericiguc giliyu zamac. ⁷ Ini nuac qerinaiguc kecgic nuac ackuazéc qerinaiguc hezaciguc imi iwawai méñ niñac wamma zéwelecgic imi niñénécmiwa memu. ⁸ Ini héla sasala haimu iminéñ nuac Mañgocna edamuya mihicñi mimac. Wañu ini nuac tohotoho ichécna wammu. ⁹ Mañgocnéñ nuac goina héinéñanzac imuhucyanec neñ onac goigina héianzua, imuac niñ nuac goi héihéi imuac qeriaiguc kecmu. ¹⁰ Neñ Mañgocnawac héna ac méndacma iwac goi héihéiya qeriaiguc kecanzua imuhucyanec ini nuac héna ac méndacmuiguc nuac goi héihéina qeriaiguc kecmu.

¹¹ Nuac ségiségi imi qerinaiguc heyu onac ségiségi imi kuaya qesalecgémac niñac ac imi énézézua. ¹² Nuac héna ac imi yomi mia; Neñ onac goigina héiéncmianzua imuhucyanec ini eñacocneq goigina héiamumu. ¹³ Ic méñnéñ alahéra méra énécmiman zé efima humumac imi iwac goi héihéiya imi eñeña yanda. Goi héihéi méñnéñ imi ogimacac séc qahac. ¹⁴ Héna ac énézézua imi tohoma wammuiguc ini nuac alahécna téngéñ wammu. ¹⁵ Welen qeçenéñ iwac miñina némac ai meanzac imi ménda zéyu niñanzac imuac niñ ni onac niñac welen qeçe hécna ménda zéma imuhuc ménda

unurumaŋ. Ni iwawai Maŋgocnawac murunec niŋi imi moczoŋ énézéwa nin-dacgic imuac niŋac onac niŋ alahécna zéma unuruzua. ¹⁶ Eneŋ ni ménda népésigic, néŋ neŋ ini énépésiŋi. Imi mia ini héla hémbénaŋa heheya haima nuac qaciguc Maŋgoc imuac me imuac qe-sigic énécmiyu késamu niŋac kumu énécmiyi. ¹⁷ Héna ac youmi énécmizua; Eŋaocnec goigina héiamumu.

Yesu hazéc wammigicac tohotoho ichéra momacnec hazéc waŋ énécmimu.

¹⁸ Baec icnéŋ hazéc waŋ énécmimuiguc walac ni hazéc waŋ néngic imi niŋtegicmu. ¹⁹ Ini baecac buŋa wambunec imi baec icnéŋ ionac buŋa waŋgic goigina héi énécmiwunec, waŋu ini ionac buŋa qahac. Waŋu ini baecarunec gési énécmiyi imuac niŋac baec icnéŋ hazéc waŋ énécmianzu. ²⁰ Ac zézua yomi nimma nimma kecmu; Welenŋ qeŋe ic méŋnéŋ miŋina ménda ogicmac. Ni hazéc waŋ néngiciguc ini imuhucyanec waŋ énécmimu. Waŋu nuac ackuazéc nimma tohogiciguc onac ackuazéc imuhucyanec nimma tohomu. ²¹ Mérenéŋ méli néŋec imi ménda ninzu imuac niŋac ieneŋ nuac qacna niŋac iwawai imi moczoŋ waŋ énécmimu. ²² Neŋ ionaru ménda mama zéauwinec imi ieneŋ késpedesigina qahac kecwunec. Waŋu deguc

késpedesigina niŋac acgina zésolanŋimuac séc qahac. ²³ Méŋnéŋ méŋ ni hazéc waŋ nénzac imi Maŋgocna momacnec hazéc wammizac wammac. ²⁴ Ni sugi-naiguc iwawai ic tosanenéŋ ménda memeyawac séc imi ménda mewinec imi ieneŋ késpedesigina qahac kecwunec. Waŋu ieneŋ Maŋgocna zéma ni momacnec niriema hazéc waŋ nérécmizu. ²⁵ Ieneŋ hénia qahaciguc ni eŋ hazéc waŋ nénzuz, imuhuc héna aciguc ogic hezac imi héla wammacac niŋ imuhuc wanzu.

²⁶ Onac Héipuc ic méŋ Maŋgoc arunec mélimiwa hamac. Imi mia ac hélawac Uŋa Anutu arunec mama haanzac iminéŋ héipucna waŋ némmac. ²⁷ Ini hénihénia igucnec niguc kecgicac keczu imuac niŋ ini acguc nuac héipucna waŋ némmu.

16

Baec icnéŋ hazéc waŋ énécmimu.

¹ Ini ménda qonzon tongému niŋac imuhuc énézéŋiac énézézua. ² Ieneŋ Anutuac héniorinŋ suggina igucnec nesi énécmigic mamu. Nalé méŋ hayu imuaru ieneŋ ini unuma Anutuac welenŋ qeŋe ai mezinŋ imuhuc zéma nimmu. ³ Ni me Maŋgoc ménda niŋnércmizu imuac niŋac haka silic imuhucya waŋ énécmimu. ⁴ Naléya hayu, O Miŋ Kewunéŋ

youmi nénézéyu ninij zéma niŋyacgému niŋac ac imi énézézua. Iniguc keri imuac niŋac hénihéniaguc ac yomi ménda énézéyi. ⁵ Degucmi ni méli néŋec iwac muru lilingéma kemman zéwa onarunec méŋnéŋ méŋ; Dimucgeŋ kembésémaŋ, zéma ni ménda qesinéŋzu. ⁶ Waŋu ac imuhucya imuhucya énézéwa qeriginaiguc ewa biricnéŋ sécgézac. ⁷ Waŋu ac héla zéwa niŋgic; Ni ménda kombinec imi onac muru Héipuc ic ménda hawacnec. Waŋu ni kemmaniguc ne-naoc onac muru i méliwa hamac. Imuac niŋac ni wai énécmima kemman imi onac hiagina niŋac. ⁸ Inéŋ hamac nalé imuaru késpedes zéma haka solaŋa zéma gésigési imuac mia baec séc icembac zéqindiŋi ac waŋ énécmimac. ⁹ Késpedesgina niŋac zéma ni ménda ninzéŋgé néŋzu imuac ara zéénécmimac. ¹⁰ Haka dindiŋa niŋac zéma ni Maŋgocnawac emba ini muŋguc ménda némmu imuac énézémac. ¹¹ Waŋu gésigési niŋac zéma baec yomuac kuc miŋina saecyaguc zémiyec imuac énézémac.

¹² Ni iwawai sasalawac ara henénzac, waŋu deguc énézédacba hia bisiqatéŋ wammuc séc qahac wammac. ¹³ Ac hélawac Uŋa téréyanéŋ hamac nalé imuaru inéŋ ac hélaiguc ini héihéré énécmimac. Inéŋ eŋeya ewa sinjiguc ménda

zémac, néŋ ac niŋanzac imi zéma iwawai andi-aiguc hahaya imuacnec sac énézémac. ¹⁴ Inéŋ ackuazéc nuarunec imi mema énézémac imuac niŋ inéŋ edamuna mihicŋi némmac. ¹⁵ Iwawai Maŋgocarua hezac imi moczoŋ nuac, imuac niŋ Uŋa Téréyanéŋ ackuazéc nuarunec imi mema énézémac imuhuc zézua.

¹⁶ Ini nalé hotoŋadac tacma ni ménda némmu duŋa nalé herec ménda keŋu muŋguc ni némmu.

¹⁷ Imuhuc zéyu toho-toho ichéra tosara ieneŋ eŋaocnec qesiamugic; Ni Maŋgocnawac kemman imuac ni nalé hotoŋadac tacma ménda némmu, néŋ duŋa nalé herec ménda keŋu muŋguc némmu imuhuc nénézézac ac imuac hénia imi dimuhuc? ¹⁸ Imuac ieneŋ zégic; Nalé hotoŋadac zézac imuac hénia imi némac? Nini ac zézac imi ménda niŋasariziŋ. ¹⁹ Yesunéŋ

ieneŋ qesimiwiŋ zé wanŋu imi nimma énézéyec; Ini nalé hotoŋadac ménda némmu, néŋ duŋa nalé herec ménda keŋu muŋguc némmu zéwa ac imuac mia eŋaocnec qesiamuma keczu? ²⁰ Hélaacnec téŋgéŋ énézéwa niŋgic; Ini siacma ewa biric wammu, néŋ baec séc ic embac ieneŋ ségiségi wammu. Ini ewa biric wammu, néŋ ewa biricgina néŋ melenŋu ségiségigina wammac. ²¹ Merac memeyawac naléya

ducñiyu embacnéñ qenzen manzen qemac, néñ merac imi hicñiyu merac qelia mén baeciguc hicñizac imuac ségiségi niñac qenzen manzen imi eluñ qemac. 22 Imuhucyanec deguc ewa biric imi onaru hezac, néñ muñguc inicba ewagina ségiségi wañu ségiségi imi ménénén mén onagicmacac séc qahac wammac. 23 Nalé imuaru ini iwawai mén niñac ménda qesinémmu. Hélacnec téngénj énézéwa niñgic; Iwawai imuac me imuac nuac qaciguc qesigic Mañgocnéñ énécmimac. 24 Éréma kecma nuac qaciguc iwawai mén niñac ménda welecanzu. Néñ welecgic énécmiyu onac ségiségi imi sécgémac.

25 Séséc aciguc ac youmi énézézua, néñ nalé mén hamac imuaru Mañgocac zémanj zé séséc ac ménda zéma bénzénanec zéasari énécmimanj. 26 Nalé imuaru nuac qaciguc welecmu. Ni onac niñ wamma Mañgocar u welecmanj imuhuc ménda énézézua. 27 Imi mia yomuac niñac, ini nuac goina héinémma ni Anutu arunec hayi imi ninzénégic imuac niñ Mañgoc eñeyaoc onac goigina héiéncmimac. 28 Ni Mañgocarunec mama baec yomuhucgenj hayiac muñguc baec yomi waima Mañgocar u kemmanj. 29 Zéyu tohotoho ichéra ienenj zégic; Degucmi séséc ac ménda zéma bénzénanec zéasarizanj.

30 Gi iwawai moczon niñasarianzanj imuac niñ ménénén mén ménda qe-sigénunec ac bakia zéanzanj imi deguc niñtecgicma gi Anutu arunec hanec imi ninzénégé génziñ. 31 Ini degucdacmi ninzénégé nénzu imuhuc zéma Yesunénj melemma zéyec. 32 Wañu naléya hayu ini wainémma tuima kendacgic ni momacguc kecmanj. Wañu nalé imi bec hazac. Wañu nenacnec qahac, Mañgocnéñ niguc kecmac. 33 Nuac qerinaiguc ini ewa bénzéniginaguc kecmuac niñ ac imuhucya imuhucya énézézua. Wañu baec yomuac qeriaiguc zérabéra nimmu. Wañu ewa bénzénj kecmu, ni baecac kuha imi ogicdaczua.

17

*Yesunénj eñeya niñac wel-
erec.*

1 Yesu ac imi zétecgéma kicya kurumenjiguc hima yomuhuc welerec; Mañgoc, nalé imi bec hazac. Nanja edamuya mihicñi mina, Nanjanénj gi edamuga mi-hicñigémmac. 2 Ic embac geñgaoc minec imi moczon yanda kekec hémbénaña énécmimac niñac baec séc ic embac moczon galenégé énécmimiawac qac buña imi minec. 3 Anutu héla momacguc gi zéma guac mélimimia Yesu Kristo niñéréc mimia iminénj kekec hémbénaña wanzac. 4 Ni ai memañac zé nénec imi bec metecgédacma baeciguc

gi edamuga mihicjiǵénzua.
 5 Maŋgoc, baec kurumen
 ménda hicŋiyecnec giguc
 edamuna késa keru imi
 degucmi kicgaiguc némma
 edamuna mihicŋi néna.

*Yesunéŋ tohotoho ichéra
 ionac niŋ welerec.*

6 Baecarunec ic embac
 nénnec ionaru ni qac buŋaga
 zéau énécmizua. Ieneŋ imi
 guac buŋa, waŋu ni nénnec.
 Waŋu ieneŋ guac ackuazécga
 imi tohoanžu. 7 Waŋu

ieneŋ iwawai moczoŋ gi ni
 nénnec imi guac murunec
 hayec imi deguc ninžu.

8 Ackuazéc nénnec imi
 énécmidacba késadacžu.
 Imuac ni guarunec hayi imi
 hélacnec niŋasarima geŋ
 méli nénnec imi ninzénǵézu.

9 Ni ionac niŋ welecžua,
 waŋu baec séc ic ionac niŋac
 qahac, néŋ ic embac nénnec
 ionac niŋac welecžua. Imi
 mia yomuac niŋ, ini imi
 guac buŋa. 10 Ic embac

nuaru hezac imi moczoŋ
 guac. Waŋu ic embac
 guaru hezac imi moczoŋ
 nuac. Waŋu ionarunec
 edamuna hanéŋu mezua.

11 Ni baeciguc nalé ko-
 modia méŋ ménda kecmaŋ.
 Waŋu ieneŋ imuarunec
 kecgic ni guaru hamaŋ.
 Maŋgoc Téréya, Nekaŋ
 momacguc keczic ésécnec
 ieneŋ momacguc wammu
 niŋac qacga nénnec iminénŋ
 aŋǵéŋ tiénécmiwésémaŋ.
 12 Ni iniguc kecma guac
 qacga nénnec iminénŋ
 aŋǵéŋ tiénécmiyi. Waŋu

sucgina igucnec méŋnéŋ
 méŋ kisikiyoŋ ménda mi-
 hicŋigic, néŋ héna ac
 héla wammacac niŋ méŋ
 kisikiyoŋac buŋa waŋec
 inénec sac kisikiyoŋ mi-
 hicŋiyec. 13 Waŋu degucmi
 ni guac hazua. Nuac

ségiségina iminénŋ ionac
 qeriginaiguc sécgémac niŋac
 ac youmi baec yomuhucgeŋ
 gézézua. 14 Ni guac ackuazéc
 imi énécmiwa, ni baec séc
 ic ionaru ménda toroqe

énécmima kecanžua ésécnec
 ieneŋ acguc ionaru ménda
 toroqe énécmima kecgic
 baec séc ic eneŋ hazéc waŋ
 énécmizu. 15 Baec yomuhuc

geŋnec énépésiwésémaŋac
 niŋ ménda welecǵénzua,
 néŋ biria igucnec aŋǵéŋ
 tiénécmiwésémaŋ niŋac

gézézua. 16 Ni baec yomuac
 buŋa qahac ésécnec ieneŋ
 baec yomuac buŋa qahac.

17 Guac ackuazécga iminénŋ
 ac héla wanzac. Ac héla
 iminénŋ météré énécmiwa.

18 Geŋ ni baec ic sugginaiguc
 méli nénnec ésécnec neŋ
 i baec ic sugginaiguc méli
 énécmizua. 19 Ac hélanéŋ

métééré énécmimacac niŋ
 ionac niŋ wamma ni nena
 météré amuzua.

*Yesunéŋ ninzénŋ ninzénŋ ic
 ionac niŋac welerec.*

20 Ni ionac niŋac sac
 ménda welecžua, néŋ
 ackuazéc énézégic nimma
 ninzénǵé némmu ionac niŋac
 momacnec welecǵénzua.

21 Maŋgoc gi nuac qerinaiguc
 kecna ni guac qerigaiguc

keczua imuhucyanec ienej momacguc wamma nekañ qeriraiguc kecgic baec séc ic ienej gi ni méli nénec imi ninzégému. ²² Niri momac kezcic imuhucyanec ini momacguc wammu niñac ni edamuna nénec imi ionac énécmizua. ²³ Ienej momacguc téngén wamma kecmu niñac neñ ionac qeriginaiguc kecba geñ nuac qerinaiguc kecna. Imuhuc wanzic baec séc ic embac ienej geñ ni méli néna hayi imi zéma nuac goina héinéñanzañ éséc nec ionac goigina héi énécmianzañ imi héñtecgicmu. ²⁴ Mañgoc, ic embac geñ nénec ienej ni dimucgeñ kecmañ imuhucgeñ niguc momacnec kecmuac niñ wanzua. Imuhucgeñ baec kurumeñ ménda heyunec nuac siñ niñanzañ imuac niñ edamuna mihicñi nénec imi momacnec hémmu. ²⁵ Mañgoc, nuac solaña miñina, baec séc ic embac ienej ménda niñgénzu. Wañu neñ gi niñgémba tohotoho ichécna ienej geñ ni méli nénec imi ninzu. ²⁶ Neñ guac qac buñaga measari énécmiwa niñgénzu. Ai imi memañac toroqema mewa guac siñga nuac muru hezac iminéñ ionac muru hemac. Wañu ni acguc ionac qeriginaiguc momacnec kecmañ.

18

Oliwa aiiguc Yesu késagic.

¹ Zéweleru tecgéyu tohotoho ichéra iniguc baec imi waima Kidoron doku qericma keñgic. Névécgeña imuaru oliwa ai heyu Yesunéñ tohotoho ichéra iniguc imuac qeriaiguc kereñgic. ² Yesunéñ ai imuhucgeñ tohotoho ichéra iniguc tocgéañgic imuac niñ Yuda Isikarioto Yesu andé qemiyec inéñ ai imi niñec. ³ Imuac hofac oo ic kiwahécgina zéma Farisaio ic ienej ai ichéra tosara méli énécmigic Yudanéñ ai ichéra imi zéma yaré ic tuñ onagicma ionac héna meénécmiyu ienej kifa zéma lambe zéma yaréac iwawai késama imuaru hagic. ⁴ Yesunéñ iwawai hicñimimac imi bec moczon nindacma ionaru kemma qesiénécmiyec; Ini mérac hoczu? ⁵ Ienej melemma zégic; Yesu Nazareteneñ iwac. Yesunéñ melemma zéyec; Ni imi mia. Wañu andé qeçe ic Yuda Iskarioto i acguc iniguc momacnec nañgic. ⁶ Wañu Yesunéñ, Ni imi mia, zéyu ienej andé andé kemma baeciguc mama unuyec. ⁷ Yesunéñ muñguc qesiénécmiyec; Ini mérac hoczu? Zéyu zégic; Yesu Nazareteneñ iwac. ⁸ Yesunéñ melemma énézéyec; Ni imi mia zéma bec énézézua. Imuac ini ni hocnénzuiguc ic tosara youmi waigic kemmu. ⁹ Imi mia, Gi nénec imuacnec mén ménda méwétécgéwa sohozac, zéyec ac imi héla

wammacac niḡac imuhuc zéyec. ¹⁰ Simon Petero souyagucnéḡ sou imi héréma hofac oo ic eḡeḡawac ai merac ménḡ qema gezawa héiyaiguc heriru mayec. (Ic iwac qara imi Malko.) ¹¹ Yesunéḡ Petero ézéyec; Souga usuyaiguc tina. Sokoc Maḡocnéḡ néḡec imi ni ménda nemaḡac zé ninzaḡ?

Yesu wagicma Anasi iwac keḡgic.

¹² Yaré ic tuḡ onac taséhécgina zéma ionac galeḡgina zéma Yuda ic ionac ai ic ieneḡ Yesu késama dérécgégic. ¹³ Dérécgéma wagicma walac Hanasi iwaru keḡgic. Waḡu Anasi imi Kayafa yawuḡ imuhucgeḡ hofac oo ic eḡeḡagina kerec iwac yéféya. ¹⁴ Kayafa iminéḡ mia becneḡ yomuhuc zéma Yuda ic zémindiḡi énécmiyec; Ic momacgucnéḡ ic embac sasala onac niḡ humumac iminéḡ hia wambacneḡ.

Peteronéḡ Yesu qaecgé miyec.

¹⁵ Simon Petero zéma Yesuac tohotoho icya ménḡ Yesu méndaroc. Tohotoho ic ménḡ imi hofac oo ic eḡeḡanéḡ nimmiaḡec imuac niḡ kemma moczoḡ Yesuguc iwac sombeḡguc eḡoc. ¹⁶ Waḡu Peteronéḡ deminḡ séḡgaḡgeḡ nagu kuayaiguc naḡec. Naḡu duḡa ai merac ménḡ hofac oo ic eḡeḡanéḡ nimmiyec inéḡ kemma awiawi embac ménḡ naguiguc

naḡec imi ézéma Petero wagiru deminḡ qeriaiguc éréyoc. ¹⁷ Awiawi embac naguiguc naḡec iminéḡ Petero qesima zéyec; Gi ic imuac tohotoho icya ménḡ me qahac? Zéyu Peteronéḡ zéyec; Ni qahac. ¹⁸ Ama saḡgeḡ qeyu welenḡ qeḡe ic tosara zéma ai ic ieneḡ geric higic zeyu lelecgéma zonemma naḡgic Petero i acguc iniguc momacneḡ geric zonemma naḡec.

Hofa oo ic eḡeḡanéḡ hénia nimmaḡ zé Yesu qesimiyec.

¹⁹ Hofac oo ic eḡeḡanéḡ iwac tohotoho ichéra ionac zéma ac ku énécmiyec imuac Yesu qesiyec. ²⁰ Yesunéḡ yomuhuc melemma zéyec; Ni baec séc ic onac winiḡu énézéaḡi. Ni nalé séc azoazoro amaiguc me oc-muḡ téréyaiguc zéwa Yuda ic acguc moczoḡ haḡgic. Ni sasaḡgiaiguc ac ménḡ ménda zéyi. ²¹ Imuac némac niḡac qesinézaḡ? Ic embac gezac qema niḡaḡgic imi onac muru acna qesiéncmina. Némac ac zéaḡi imi ieneḡ ninzu. ²² Ac imuhuc zéyu ai ic ménḡ hosuraiguc naḡec iminéḡ méra tawéyanéḡ otoma zéyec; Héna imuhuc mia hofac oo ic eḡeḡa ara melemma zézaḡ? ²³ Waḡu Yesunéḡ zéyec; Ac ménḡ késpedesiraguc zézuaiguc késpedesira imuac zéauna. Waḡu ni ac héla zézuaiguc némac niḡac nuzazaḡ? ²⁴ Imuac Hanasinéḡ Yesu qatéma hésayaḡuc

méliyu hofac oo ic eneja Kayafa iwac muru kenjic.

Peteronéj munjuc munjuc Yesu qaecgé miyec.

²⁵ Simon Peteronéj gericiguc zonemma nanu tosanénéj qesima zégic; Gi acguc ic imuac tohotoho ic ménj me qahac? Wañu Peteronéj Ni qahac zéma héla qaecgéyec. ²⁶ Wañu hofac oo ic enejawac ai merac ménj, Petero gezawa herirec iwac sac tasia méhnéj Petero yomuhuc zéyec; Gi eri aiguc i guc keric ni ménda iriczua me? ²⁷ Wañu Petero munjuc, Qahac! zéma héla qaecgéyu nalé sosola ménda wañu kuruc qarec.

Yesu Pilato wésiaiguc nañec.

²⁸ Ama giangianjac Yesu wagicma Kayafawac ama kewuya imuac deminj qeriaiguc kereñjic. Wañu Yuda ic ienenj ménda mezapi qeamuma nagu sacyaguc ogicma kenjic imuac kendoñ nene téréya imi efima newinj zéma baec galeñac ai amaiguc ménda enjic. ²⁹ Imuhuc wañjic Pilatonéj yacma sénganjenj ic embac ionac muru hiñgacma qesiénécmiyec; Ic youmi némac hénia niñac késama hazu? ³⁰ Zéyu zégic, I biria ménda wambacnec imi guaru ménda wagicma hawinjec. ³¹ Zégic Pilatonéj énezéyec; Enjaoc wagicma kemma enañ hénia aciguc gésimigic. Zéyu Yuda ic ienenj zégic; Nini ic ménj

qehumuwinjac kuc buña ménda késa kecziñ. ³² Haka imuhucya imi Yesunéj eneyaoc dimuhuc humumac imuac ara zéyec imi héla wammac niñac hicñiyec. ³³ Pilatonéj munjuc baec galeñac ama kewuya imuac qeriaiguc emma Yesu qaru enj qesimiyec; Gi Yuda ic ionac ic kewu me? ³⁴ Wañu Yesunéj duña qesimiyec; Qesiqesi imi genjacarunec me méhnéj nuac niñac gézézu? ³⁵ Zéyu Pilatonéj melemma zéyec; Ni Yuda ic me? Guagicma nuac muru hazu imi genja héniaorinj hécga zéma hofac oo ic kiwahécga imi enej. Gi némac haka wañnec? ³⁶ Wañu Yesunéj yomuhuc zéyec; Nuac héngalenj ama arenja yandana imi baec yomuacnec qahac. Nuac héngalenj ama arenja yanda imi yomuacnec wambacnec imi nuac welenj qeqe hécnanéj anjénj tinemma yaré qegic Yuda ic ienenj ménda népésiwunec. Wañu deguc nuac héngalenj ama arenja yanda imi baec yomuacnec qahac. ³⁷ Imuhuc wañu gi ic kewu qahac me? Imuhuc zéma Pilatonéj qesimiyu Yesunéj zéyec; Gi nuac niñac Ic Kewu zézanj imi hélacnec. Ni imuac niñac baec yomuaru hicñiyi. Ac hélawac héipuc wammañ zéma mayi. Imuac ic ménj ac hélawac buña keczaciguc imi nuac ewana nimmac. ³⁸ Zéyu Pilatonéj qesiyec; Ac héla imi némac?

Imuhuc qesimaguc munꝓuc sénganꝓen Yuda ic ionac muru hiꝓgacma yomuhuc énézéyec; Iwaru késpedesic mén ménda mihicꝓizua. ³⁹ Naguc sacyaguc ogicma keꝓic imuac kendonꝓ séc hésa ic momacꝓuc hulac énécmianꝓ imi onac hakagina. Imuac Yuda ic onac ic kewu imi hulacmiwa hamac niꝓac wanzu me qahac? ⁴⁰ Zéyu munꝓuc qacma zégic; Qahac! Ic imi qahac! Barabawac wanzinꝓ! Wanꝓ Baraba imi mia kaiziliwenꝓ ic zéma kowu nene.

19

*Pilatonén Yesu iciguc qe-
muac zétecéyec.*

¹ Wanꝓ Pilatonén Yesu wagicma hihilocnéꝓ qeyec. ² Wanꝓ yaré ic ienenꝓ hésa waiyagucnéꝓ ic kewuac opoc mén mizima orucyaiguc héimima yaréac maleku qouc qoucgia héimigic. ³ Héimigic tecgéyu wésiaiguc hama zégic; Ohec wahec, Yuda ic onac ic kewu. Imuhuc zéma méra tawéginanéꝓ otogic. ⁴ Wanꝓ Pilatonén ménꝓucnec sénganꝓen hiꝓgacma zéyec; Ninzu, ni késpedesira mén ménda mihicꝓizua imi nimmu niꝓac ic imi onac muru wagicma mazua. ⁵ Yesu maleku qouc qoucgia zéma opoc waiyaguc mama nanꝓ Pilatonén énézéyec; Héꝓic, ic youmi. ⁶ Zéyu hofac oo ic kiwahécgina zéma ai ic ienenꝓ i hémma qacma, Ic héꝓenꝓa wéndaraiguc qena! Ic

héꝓenꝓa wéndaraiguc qena! zégic. Zégic Pilatonén zéyec; Ni késpedesicya mén ménda mihicꝓizua imuac enꝓac wagicma kemma ic héꝓenꝓa wéndaraiguc qegic. ⁷ Wanꝓ Yuda ic ienenꝓ melemma zégic; Nonac muru héna ac he nénécmizac. Inénꝓ, Ni Anutuac Nanꝓa zéyec imuac niꝓ héna acnina tohoma wammini i humucac buꝓa wanzac.

⁸ Pilatonén ac imi nimma zénéꝓa munꝓuc yanda hiriyec. ⁹ Pilatonén munꝓuc baec galeꝓac ama kewuya imuac qeriaiguc emma ézéyec; Gi dimuacnec? Zéyu Yesu ac kitiwa mén ménda zéyec. ¹⁰ Wanꝓ Pilatonén munꝓuc qes-imiyec; Gi nuac ac bakia ménda melembésémaꝓ? Ni hulacgémmaꝓ zé hia hulacgémmaꝓ wanꝓ Ic héꝓenꝓa wéndaraiguc gumaꝓ zé hia gumaꝓac séc kuc buꝓana imi henénzac imi gi ménna niꝓasarizanꝓ? ¹¹ Zéyu Yesunénꝓ melemma zéyec; Ounec ménna géꝓuiguc kuc buꝓaganénꝓ ménna nogicmac. Imuac niꝓ ic mén népésima guac muru haiyec iwac késpedesicya imi guac késpedesicga ogicma kunenꝓ yanda wanzac. ¹² Ac imi zéyu nimma Pilatonén Yesu dimuhuc hulacmiyu kemmac imuac hénaya horec. Wanꝓ Yuda ic ienenꝓ yomuhuc zéma qacmanec nanꝓic; Gi ic imi waina mama hamaciguc gi Kai-

sawac alaya qahac. Ménéñ ménéñ eneya niñac Ni ic kewu zémac imi Kaisawac hazécyá wammac.

¹³ Pilatonéñ ac imi nimma Yesu wagiru somben hocnéñ haigic hoturuyec imuhucgeñ hingacma gésigési tataciguc tarec. Séngagen somben imuac qara imi Hebiraio aciguc Gabata.

¹⁴ Orañ imi nagu sacyaguc ogicma kenjic imuac kendon wammac, deguc imi imuac zéréñqéréñ naléya, wañu kaiwe kiwa bec gumpiti wañu Pilatonéñ Yuda ic yomuhuc énézéyec; Héngic, onac ic kewu.

¹⁵ Zéyu qacgic; Wagicma kenna, wagicma kenna. Ic héngenja wéndaraiguc qena. Zégic Pilatonéñ qesiéncmiyec; Ni ic kewugina ic héngenja wéndaraiguc qemañ? Zéyu hofac oo ic kiwahécgina ienen zégic; Ic kewunina imi Kaisa, ménéñ ménda keczac. ¹⁶ Tetecgiaiguc Pilatonéñ ic héngenja wéndaraiguc qemu niñac oporec.

Yesu ic héngenja wéndaraiguc qegic.

Oporu yaré ic enen Yesu wagicgic. ¹⁷ Yesunéñ eneyaoc ic héngenja wéndara huama baec boña ménéñ qara Orucsic (Hebiraio aciguc Golgota.) imuhucgeñ kenjec. ¹⁸ Imuhucgeñ Yesu ic héngenja wéndaraiguc qegic. Wañu i guc ic éréhéc momacnec uruma néwéc néwéc hai érécmigic nañic Yesu imi sugiraiguc nañec.

¹⁹ Pilatonéñ kiwi ménéñ oma ic héngenja wéndara qahaiguc qeyu heyec. Wañu yomuhuc ooyawac heyu olonjic; Yesu Nazareteneç, Yuda ic onac ic kewu. ²⁰ Baec Yesu qegic nañec imi ama areña yanda hosuraiguc heyec imuac niñ Yuda ic sasalanéñ kiwi imi olonjic. Wañu kiwi imi Hebiraio ac zéma Latin ac zéma Girik aciguc ogic heyec.

²¹ Wañu Yuda ic ionac hofac oo ic kiwahécgina ienen hama Pilato qetalimima zégic; Yuda ic ionac ic kewu imuhuc ménda oma, Ic yomi zézacnéñ; Ni Yuda ic onac ic kewu, imuhuc owéséna. ²² Zégic Pilatonéñ melemma zéyec; Némac ac ozua imi neñ imuhuc ozua.

²³ Yaré ic enen Yesu ic héngenja wéndaraiguc qegic nañu malekuya mema méndéngic kembon qahac wañu sécgina momac momac késagic. Maleku qeria ménéñ heyec imi toroya qahac. Ounec hénima héigic emu hingacma tecgéyu usuya momacguc wañec. ²⁴ Imuac niñ ienen enaoc yomuhuc eminiñgic; Yomi ménda muzuracgéni taru mérac wammac imi sumbic néma hénni. Haka youmi kiwi téreyaiç ac yomuhuc ogic hezac imi héla wammacac niñ hicniyec; Ienen malekuna suginaiguc méndémma késagic. Wañu nuac malekuna késawin zéma sumbic négic. Yaré ic ienen wañic imi, imi mia. ²⁵ Wañu Yesuac

ic héngeña wéndara ho-
suraiguc nenjocya zéma
nenjoc komocya zéma
Klopawac iniña Maria zéma
Makdala Maria enej nanjic.
26 Yesunéj nenjocya zéma
tohotoho icya ménj siñ
nimmianec imi hosuraiguc
nanjic iricma eñeya nenjocya
ézéyec; Embac hénna guac
nanja imi. 27 Wañu iwac
tohotoho icya ézéyec; Hénna,
guac nenjocga imi. (Nalé
imuhuc geñec tohotoho
icya iminéj Yesuac nenjocya
wagicma iwac amaiguc
kemma keroc.)

Yesu humuyec.

28 Imuhuc zéma Yesunéj
iwawai moczoñ sécgédarec
imi nimma kiwi téréyaiguc
aç hezac imi héla wammac
niñac, Owuruña qanjararañ
gezac, zéyec. 29 Wañu
imuaru kiruñ ménj waiñ
howuragucnéj kuaya qeyu
tarec. Taru ienej konduñ
kagalic qundungéma zoroc
susuriaiguc koroma Yesuac
kuayaiguc nanjégic eñec.
30 Yesu imi nema yomuhuc
zéyec; Tecgézac. Imuhuc
zéyuguc orucya siggéma
mayu unaya waimiyec.

31 Ai meme imi Sabata
imuac mambéc naléya,
wañu orañ imi Sabata
kendonj yandayaguc, imuac
niñac qamoc imi ic héngeña
wéndaraiguc imuhuc ménda
nammu niñac Yuda ic
ienej Pilato yomuhuc
qesimigic; Hénagina sira
kuma qamocgina metecgégic
mamu. 32 Wañu yaré

ic ienej hama ic éréhéc
Yesuguc momacnec urugic
nanjoc walac ménjac hénaya
sira kumaguc andiaiguc
ménjac imuhucyanec kugic.
33 Yesuac hama hénjic inéj
bec humuyu hénaya sira
ménda kugic. 34 Wañu
yaré ic ménjnéj luacyanéj
iwac maréña nézénjéyu
nalé imuarunec sacya zéma
dokuya mayec. 35 Ménj
kiwanéj imi héñec inéj
héipucya wamma zézac.
Wañu iwac ac imi hélacnec.
Wañu ac héla zézac imi
eñeyaoc ninzac. Imi mia
ini momacnec ninzénjému
niñac héipucya wanzac.
36 Imi mia kiwi téréyaiguc
ac yomuhuc ogic hezac
imi héla wammac niñac
hicñiyec; Sira ménj ménda
kugic zénjémac. 37 Wañu
kiwi téréya ménj imi
yomuhuc ogic hezac; Ienej
i nézénjégic iwac kicgina
hima hémmu.

Yesu téngégic.

38 Yesuac tohotoho ic ménj
Yosefe Arimataia ama areñ
yanda igucnec imi Yuda ic
ionac bawa yandiyu sanjima
ninzénjéyec. Inéj Yesuac
qamora memac niñac Pilato
qesiyu Pilatonéj oaec zémiyu
kemma Yesuac qamora
mema keñec. 39 Wañu
becnec siñiyaiguc Yesuac
muru hayec Nikodemo i
acguc haléc mér zéma aloe
imi 30 kiloac séc mutu-
lanjéma lelecgéma mema
hayec. 40 Wañu Yesuac
qamora mema Yuda ic

ienerj gamoc téngeangic imuac haka méndacma haléc héménaguc imi héima héima malekunéj osoyoc. ⁴¹ Wañu Yesu qegic imuaru kisi ménj heyec. Wañu imuac qeriaiguc banec ménj qelia ésé oraragic heyec. Imuhucgenj gamoc ménj ménda haigicnec heyec. ⁴² Wañu Yuda ic onac Sabatawac zérénqérén naléya imuac niñ banec hosuru heyec imuhucgenj Yesuac qamora haiyoc.

20

Yesu humuc igucnec yarec.

¹ Sonda siñunec ama ewiawac Maria Makdala inéj kic suañ baneciguc kemma héñu hoc yanda imi kuaya igucnec qililingégic añgéma nanec. ² Wañu Simon Petero zéma tohotoho icya ménj Yesunéj siñ nimianec iorac muru usunec hama yomuhuc érézéyec; Minj Kewuac qamocya imi kic suañ igucnec mema kenjic. Wañu dimucgenj haizu imi ménda ninziñ. ³ Zéyu Petero zéma tohotoho ic ménj ekaocnec yacma kic suañ baneciguc kenoc. ⁴ Wañu ekawu usunec kenjic tohotoho ic ménj imi Petero ogicma focdac kemma bec walac eri kicsuañ baneciguc kendarec. ⁵ Kemma sigéma qeria héñu linéj maleku heyu héñec wañu qeriaiguc ménda kereñec. ⁶ Simon Peteronéj méndacma hama banec qeriaiguc kemma

héñu malekunec heyec. ⁷ Wañu kereñ orucya osogic imi momacnec kuma lakec haigic maleku qara linéj imiguc ekac ekac heyoc. ⁸ Wañu tohotoho ic ménj kic suañiguc walac hayec iminéj degucguc keremma hémma ara ninzéngeyec. ⁹ (Wañu kiwi téréyaiguc humuc igucnec qelima yacmac imuhuc ogic hezac imi ménda niñasariyocnec.) ¹⁰ Wañu munjuc lilingéma amagiraiguc kenoc.

Maria Makdala inéj Yesu mihicñiyec.

¹¹ Wañu Maria kic suañ banec kuayaiguc siacmanec nanec. Namma siacma kiwa hiyu ou banec qeriaiguc enec. ¹² Hima héñu kua meme unja éréhéc malekugira lalac lalacnec gamoc heyec imuaru ménjnéj héniaiguc ménjnéj orucyaiguc taroc. ¹³ Wañu qesimiyoc; Embac némac niñac siaczañ? Qesiyic zéyec; Ienerj Minj Kewuna mema kenjic. Wañu dimucgenj haizu imi ménda ninzua. ¹⁴ Imuhuc zéma lilingéma héñu Yesu imuhucgenj nanec. Wañu embac inéj i imi Yesu imi ménda héñtegirec. ¹⁵ Wañu Yesunéj yomuhuc qesimiyec; Embac némac niñac siaczañ? Gi mérac hoc keczañ? Wañu embac inéj niñu ai minjina ésécnec wañu qesimiyec; Ic kunéñ* genj iwac qamora mema

* 20:15: Girik aciguc; Minj kewu.

kenzanjiguc i dimucgen haizan imi nézéna kemma mewa. ¹⁶ Zéyu Yesunéh zéyec; Maria. Zéyu nimma munjuc lilingéma Hebraio aciguc Raboni! zéyec. (Neñan aciguc kiwi ic.) ¹⁷ Wañu Yesunéh zéyec; Ménda nosina ni Mañgocnawac muru ménda enzuanec. Dac munahécna ionac muru kemma yomuhuc énézéna; Mañgocna, onac Mañgocgina momacnec, Anutuna, onac Anutugina momacnec wawaña iwac muru emman. ¹⁸ Zéyu Maria Makdala inéh ac suruc imi mema tohotoho ichéra ionac muru keñec. Kemma ni hélacnec Miñ Kewu hénzua Miñ Kewunéh yomuhuc nézézac zéma ac suruc wañ énécmiyec.

Yesunéh tohotoho ichéra ionac muru hicñi énécmiyec.

¹⁹ Sonda maria kaiwe hiñgaru tohotoho ichéra Yuda ic ionac niñac bacgina yandiyu nagu héima tacgic Yesu wininima sugcinaiguc namma zéyec; Luaenéh iniguc heyu. ²⁰ Ac imuhuc zéma méria zéma maréña imi énézéyu héngic. Tohotoho ichéra ienen Miñ Kewugina héntegicma ségiségi yanda wañgic. ²¹ Wañu Yesu munjuc énézéma zéyec; Luaenéh iniguc heyu. Mañgocnéñ ni méli nénzac ésécnec neñ ini méli énécmizua. ²² Ac imuhuc zémaguc kua wéséséya

ionaru hihima énézéyec; Uña Téréya megic. ²³ Ini méñac méñ képésicgina wai énécmizuiguc képésicgina imi qahac wanzac. Ini képésicgina ménda wai énécmizuiguc képésicgina imi hezac.

Yesunéh Tomawac muru hicñimiyec.

²⁴ Yesuac tohotoho ichéra 12 sugcina igucnec méñ qara Toma (Didimo† zémiañgic) iminéñ Yesu hayec nalé imuaru iniguc ménda tarec. ²⁵ Tohotoho ichéra tosanenéh, Nini Miñ Kewu hénziñ, zéma ézégic Tomanéh yomuhuc zéyec; Mériaiguc birin lépécya imi ménda hémma mérana merawanéh birin hiñgarec imi ménda osima mérananéh iwac maréñaiguc ménda osinimmanjiguc imi ni ménda ninzéngeñ. ²⁶ Ai meme 8 tecgéyu Yesuac tohotoho ichéra munjuc ama imuac qeriaiguc tacgic nalé imuhucgen Tomanéh i iniguc momacnec tacgic. Nagu imi héima wété sulugic heyec, wañu Yesunéh haréma sugcinaiguc namma zéyec; Luaenéh iniguc heyu. ²⁷ Imuhuc zéma Tomawac niñ zéyec; Méragawac merawanéh yomuhucgen suluma mérana osima hémma maréñaiguc méraga haina hiñgaru osima niñna. Wañu ewa éréhéc ménda wamma ninzéngeña. ²⁸ Tomanéh melemma zéyec;

† 20:24: Didimo imi; Neñan aciguc Héi séwi séwi.

Nuac Miñ Kewuna zéma nuac Anutuna! ²⁹ Zéyu Yesunéñ ézéyec; Gi kicganéñ némmaguc ninzénégé nénzan? Wañu ménéñ méné ménda némmanc ninzénégé némmu imi enéñ ségiségi ginaguc wammac.

³⁰ Yesunéñ tohotoho ichéra ionac kicginaiguc asé kiwi icnéñ ménda memeya sasala ménéñ acguc meyec, néñ imi moczon kiwi yomuac qeriaiguc ménda odacba hezac. ³¹ Ini Yesu imi Kristo Anutuac Naña keczac imi ninzénégéma iwac qaraiguc kekec késa kecmuac niñ kiwi youmi ozua.

21

Tohotoho ichéra ieneñ Yesuac ara tohoma kondun lambéc sasala hérégic.

¹ Imuac andiaiguc Yesunéñ munçuc Tiberia konduniguc tohotoho ichéra ionac muru wininiyec. Haka imi yomuhuc hicñiyec; ² Simon Petero zéma Toma (Didimo* zémiançic) zéma Natanael Galilaia baec Kana imuacnec zéma Zebedaio nanhéréra zéma Yesuac tohotoho ic éréhéc ménéñ iereñ momacnec keçgic. ³ Wañu Simon Peteronéñ énézéyec; Ni kondun lambéc késamañ zé konduniguc kemman. Zéyu ieneñ Nini imuhucyanec giguc kembiñ zégic. Wañu hiñgacma kemma zéiciguc emma keñgic. Wañu siñi imuaru iwawai ménéñ ménda

késagic. ⁴ Kaiwe kiwa deniñ deniñ éreyu Yesu doku giñgiña sakasaciguc nançec. Wañu tohotoho ichéra ieneñ Yesu nançec imi ménda héñtegicgic. ⁵ Wañu Yesunéñ énézéyec; Merachécna, kondun lambéc ménéñ késazu me qahac? Zéyu, Qahac, zégic. ⁶ Wañu énézéma zéyec; Uficgina héiginaigucgeñ gilima tosara késamu. Zéyu imuac séc wañgic kondun lambéc sasala kuaya qeyec. Imuac niñac hérémuac séc qahac wañec. ⁷ Wañu tohotoho ic ménéñ Yesunéñ siñ nimmiançec iminéñ Petero ézéyec; Imi Miñ Kewu! Wañu Simon Peteronéñ, Imi Miñ Kewu zéyec imi nimma malekuya ménda héima kerec imuac niñac malekuya focdac kembañgic zikima konduniguc luma hiñgarec. ⁸ Kondun giñgiña igucnec kemma nañgic baec igucnec 100 mita imuac séha ménda wañec. Imuac niñac tohotoho ichéra tosara ieneñ zéiciguc ufc kondun lambéc kuaya qeqeyaguc imi héréma hagic. ⁹ Baeciguc éréma héngic geric zema nañu imuac qahaiguc kondun lambéc tosara zéma saméñ tosara tarec. ¹⁰ Wañu Yesunéñ énézéyec; Kondun lambéc degucmi késazu imi tosara mema hagic. ¹¹ Imuhuc zéyu Simon Peteronéñ zéic qahaiguc emma ufc héréma séngançeniguc haiyec. Wañu kondun

* 21:2: Didimo imi; Neñañ aciguc Héi séwi séwi.

yaŋ kuneŋ kuneŋ kuaya qegic qétéya 153 imuac séc waŋec. Konduŋ yaŋ sasala imuhucyanec, néŋ uŋic imi ménda tegirec. ¹² Waŋu Yesu unuruma zéyec; Hama nene negic. Waŋu ieneŋ ic imi Miŋ Kewugina imi nindacgic imuac niŋ méŋnéŋ méŋ, Gi méré? zéma ménda qesimiyec. ¹³ Waŋu Yesu hama saméŋ mema énécmima lambéc imuhucnec énécmiyec. ¹⁴ Yesunéŋ humuc igucnec yacma tohotoho ichéra winini énécmiyu yomi bec hatac haréwéc waŋec.

Yesunéŋ Petero ai buŋa qemiyec.

¹⁵ Nene nedacgic Yesunéŋ Simon Petero qesimiyec; Simon Petero, Yohaneac naŋa, gi iwawai youmi onogicma nuac siŋna niŋanzaŋ? Zéyu Simon Peteronéŋ melemma zéyec; O, Miŋ Kewu, neŋ guac siŋga niŋanzua imi gi ninzaŋ. Zéyu Yesunéŋ zéyec; Nuac rama komoc komoc hécna imi gumu énécmiwésémaŋ. ¹⁶ Waŋu Yesunéŋ muŋguc ézéyec; Simon Yohaneac naŋa, gi nuac siŋna niŋanzaŋ? Zéyu inéŋ melemma zéyec; O, Miŋ Kewu ni guac siŋga niŋanzua imi gi ninzaŋ. Zéyu Yesunéŋ ézéyec; Nuac rama imi galenŋgé énécmiwésémaŋ. ¹⁷ Waŋu hatac haréwéc muŋguc qesimiyec; Simon, Yohaneac naŋa, gi nuac siŋna niŋanzaŋ? Waŋu, Gi nuac siŋna niŋanzaŋ, zéma

hatac haréwéc qesimiyu Peteronéŋ niŋ yéwérima zéyec; Miŋ Kewu gi iwawai moczoŋ nindaczaŋ ni guac siŋga niŋanzua imi gi ninzaŋ. Zéyu Yesunéŋ zéyec; Nuac rama imi gumu énécmiwésémaŋ. ¹⁸ Ni hélacnec téŋgéŋ gézéwa, gi sac qeli kec-neciguc geŋgacnec rikunŋa zikima siŋga tohoma kenŋa waŋaŋnec. Waŋu ic yanda wambésémaŋ imuaru imi gi méraga suluna ic méŋnéŋ rikunŋanéŋ kembangaguc zikima baec méŋac ménda kemmaŋ zé ninzaŋ imuaru guagicma kemmac. ¹⁹ Ac imi zéyec imi Peteronéŋ dimuhuc humuma Anutu mepésimimac imuac séciguc héima zéyec. Imuhuc zémaguc, Ni méndacnéna zéyec.

²⁰ Waŋu Peteronéŋ liliŋgéma andiaiguc héŋu merac méŋ Yesunéŋ siŋ nimmiaŋec iminéŋ méndac érécmima hayec. Inéŋ siŋya méŋiguc nene nema tacgic imuaru Yesuac tétécyaguc lapiŋgéma héima tacma, Miŋ Kewu mérénéŋ andé gumac? zéyec imi mia. ²¹ Peteronéŋ ic imi hémma Yesu qesiyec; Miŋ Kewu, ic yominéŋ dimuhuc wammac? ²² Yesunéŋ ézéyec; Liliŋgéma hamaŋ nalé sura imuac séc kecmac niŋ wambinec imi guac ai wammac me? Geŋ imi, méndac néna! ²³ Waŋu suruc iminéŋ dac muna hécniŋa ionac gezacginaiguc hiŋgacdaru yomuhuc zésaigic; Merac

youmi ménda humumac.
Waꞗu Yesunéꞗ Inéꞗ ménda
humumac imuhuc ménda
zéyec, néꞗ lilingéma hamaꞗ
nalé sura imuac séc kecmac
niꞗ wambinec imi guac ai
wammac me? imuhuc zéyec.

²⁴ Yesuac tohotoho icya
iminéꞗ mia iwawai yomuac
héipuya wamma kiwi yomi
oyec. Waꞗu héipucya
wamma zéyec imi hélacnec
wanzac imi nini ninziꞗ.

²⁵ Waꞗu Yesu haka tosara
méꞗ sasala yanda waꞗec.
Imi moczoꞗ owacnec baec
kurumenꞗiguc kiwi imi
moczoꞗ hia ménda hai-
haiyawac séc wambacnec.

Mélíméli icac ai

Anutunéh Yesu wagicma eñec.

¹ Tiofilus, nuac kiwina walac ogéñi imuaru, Yesunéh aiya hénima haka wamma ackuazéc ku énécmima keñkecma naléya hayu ² Mélíméli ic énépésiyec ionac niñ wamma Uña Téréya méliyu hama énézéma meseli énécmiyu Anutunéh i wagicma eñec, imuac suraiguc haka hicñiyec imuac suruc imi moczoñ odari. ³ Qenzeñ manzeñ qema humuyec imuac andiaiguc inéh ai meme 40 imuac suraiguc winini énécmiyec. Wañu qelima kerec imuac héipuc wamma ninzéh ninzéh mihicñi énécmimacac séc sasala hicñi énécmima Anutuac héngalenj ama areña yandawac énézéyec. ⁴ Wañu ic iniguc momacnec kerec nalé imuaru yomuhuc zéseli énécmiyec; Yerusalem ménda waima kemmu. Wañu Anutuac sisipac ac énézéwa niñgic imuac héla niñac mambéc kecmu. ⁵ Yohanenéh dokunéh naec énécmiyec, néñ ini imi ai meme sasala ménda keñunec Anutuac Uña Téréyanéh ewa qeriginaiguc naec énécmimac.

⁶ Imuhuc zéyu ieneñ tocgéma Yesu qesimigic; Mij Kewu, gi némac

naléiguc héngalenj ama areña yanda imi Israel ic embac neñañ muru meqeli nénécmiwésémañ? ⁷ Zéigic inéh melemma énézéyec; Ai meme zéma naléya imi, eneñ nimmuac séc qahac. Nalé imi Mañgoc eñeya kucyaiguc meyu hezac. ⁸ Wañu Uña Téréya onac muru mamac nalé imuaru ini kuc mema Yerusalem zéma Yuda zéma Samaria zéma baec tetcgia séciguc kemma nuac héipuc ic hécna wammu. ⁹ Ac imi zéyu tecgéyu hémmanc nañgic Anutunéh wagiru ou eñec. Eñu hosusunéh i osoma musañgéyu kicginanéh hémmuac séc qahac wañec. ¹⁰ Imuhuc eñu ieneñ kurumenjiguc kicgina hima héñ sosolimanec nañgic ic éréhéc malekugira lalacnec ieneñ hosucginu wininima nañoc. ¹¹ Namma yomuhuc zéyoc; Galilaia ic! Ini némac niñ kurumenjiguc kicgina himanec nanzu? Yesu onac murunec wagiru kurumenjiguc enzac. I kurumenjiguc eñu hénzu imuhucyanec lilingéma mamac.

Matia kumugic Yudawac tatak késayec.

¹² Imuhuc zéyu ieneñ baec boña ménj Oliwa zéañgic imuarunec lilingéma Yerusalem hagic. Baec boña imi mia Sabata naléiguc keñkeñawac séc Yerusalem hosuraiguc tarec.* ¹³ Taru

* **1:12:** Yuda ic ieneñ Sabataiguc hena horua niñgic ai tanec wawaña imuhucya ménda keñha wañañgic.

hama ama qeria mén qacyaiguc heyu tacyac waŋaŋgic imuhucgeŋ eŋgic. Waŋu imuaru tocgégic ionac qacgina imi yomuhuc; Petero, Yohane, Yakobo zéma Anderea, Filipino zéma Toma, Batolomaio zéma Mataio, Alfaioac naŋa Yakobo zéma Simon Zelote,† waŋu Yakoboac naŋa Yuda, imuhuc. ¹⁴ Ic imi eneŋ ewa momacguc wamma zéwelec ai imi ai meme sasala toroqema memanec kecgic. Waŋu embac tosara zéma Yesuac neŋgocya Maria zéma Yesuac munahéra ieneŋ acguc momacnec toroqema kecgic.

¹⁵ (Ic embac tocgégic ionac zaŋgégina imi 120 imuac séc waŋec.) Nalé imuhucgeŋ Peteroneŋ sugginaiguc yacma yomuhuc zéyec; ¹⁶ Dac munahécna, becneŋ Uŋa Téréyanéŋ Dawidiac kuaya mema Yudawac niŋ zéyec ac iminéŋ héla wammacac niŋ heyec. Yuda imi ic tosara Yesu késagic ionac héná meyec ic imi mia.

¹⁷ Waŋu ic imi 12 sucninaiguc kecma Miŋ Kewuac ai yomuac bakia meanec.

¹⁸ (Waŋu ic iminéŋ hakaya biriawac boŋanéŋ baec mén boŋ meyec, imuac andiaiguc orucyanéŋ melemma hiŋgacma qeyu tomeŋa qéséŋu kera tomeŋa madaru humuyec. ¹⁹ Waŋu haka imi zésaigic keŋu ic embac

Yerusalem kecgic ieneŋ

moczon nindacma baec imuac Akeldama zéangic. Waŋu ac imuac hénia imi Sac baera.) ²⁰ Imuac mia kiwi Legiciguc yomuhuc oyec hezac; Iwac baec imi kisi waŋu ménnéŋ mén imuhucgeŋ ménda kecmac. Waŋu ic ménnéŋ iwac ai buŋa imi késamac. ²¹ Imuac niŋ Yohaneneŋ Yesu doku naecmiyec imuhuc geŋnec érékecma Anutunéŋ Yesu sucninaiguc wagicma eŋec nalé imuac suraiguc ic tosara Yesunéŋ sucninaiguc tacyac waŋaŋec imuac séc ²² niniguc kecgic ionarunec mén kumuni niniguc Yesuac yacyarawac héipuc ic wambiŋ. ²³ Imuhuc zéyu ic éréhéc mihicŋi érécmigic. Qacgira imi Yosefe zéma Matia. Waŋu Yosefe iwac Basaba me Yusito zémiaŋgic.

²⁴ (24a) Waŋu ieneŋ yomuhuc zéma zéwelecgic; Miŋ Kewunina, gi ic embac neŋaŋ qeri héhéŋnina keczaŋ. ²⁵ (25a) Yudanéŋ ai buŋaya imi waima eŋeya hénayaiguc keŋec. (24b) Imuac ic éréhéc youmi iorac muru mérac késana

(25b) tatacyac mema welen qeŋe ai zéma Mélíméli icac ai memac imi nénézéna hépni. ²⁶ Imuhuc zéma sumbic néma

héŋgic Matia iwac muru héiyu inéŋ Mélíméli ic 11 ionac muru toroqeyec.

† **1:13:** Girik ac yomuac hénia imi seliseli wawaŋa, imi mia Yuda ic ionac tuŋ ménac qara, ieneŋ Roma gawamaŋ imuac mézétiti wamma seliseli wamma euqac waŋaŋgic.

2

Ai meme 50 imuac kendoŋaiguc Uŋa Téréya mayec.

¹ Ai meme 50 imuac kendoŋa* ducŋiyu ieneŋ moczoŋ ama méŋu momacnec tocgégic. ² Waŋu kurumeŋ igucnec hétéŋ yanda méŋ élanzaŋnec luhuc selia qeanzac ésécnec mama ama tacgic imuac qeria séc sécgédarec. ³ Waŋu iwawai méŋ tanera geric bélaŋa ésécnec imuhucyanéŋ tuima ic embac tacgic orucgina séc mama héiyec. ⁴ Waŋu ic embac ieneŋ moczoŋ Uŋa Téréyanéŋ qeriginaiguc sécgéma ac méréra hénia hénia énécmiyec séc hénima zégic.

⁵ Nalé imuaru kurumeŋ bawaiguc baera baera heyec imuhucgeŋ Yuda ic Anutu méndacma kecaŋgic ieneŋ Yerusalem hama tacyac waŋgic. ⁶ Hétéŋ imi hicŋiyu tuŋ yanda imuaru tocgéma niŋgic acgina séc zégic imuac niŋac niniŋgina sicsaoc waŋu témpin waŋgic. ⁷ Waŋu ieneŋ kilen yanda welicgéma zégic; Ic embac ac zézu yomi Galilaia baec miŋina zéma ninziŋ. ⁸ Waŋu dimuhuciguc ieneŋ zégic neŋaŋ acninaiguc séc ninziŋ? ⁹ Neŋaŋ youmi Pada ic, Mede ic, Elam ic, Mesopotamia miŋina, Yuda ic zéma Kapadokia

ic, Ponto ic zéma Asia ic,†
¹⁰ Firigia ic, Pamfilia ic, Izipte ic, ic tosara Kirene hosura Libia baec yandaiguc baec bakia bakia hezac imuacnec, ic kian tosara Romanec, (Imi mia Yuda ic zéma ic tosara Yuda ic ionac ninzén ninzén ginaiguc toroqegic imi mia.)
¹¹ Krete ic zéma Arabia ic, neŋaŋ imuhucyanéŋ kiwi hénia hénia Anutunéŋ meyec imi zéaugic acninaiguc séc ninziŋ. ¹² Ieneŋ moczoŋ welicgégit ewagina sicsaoc waŋec. Waŋu eŋaocnec qesiamuma zégic; Imuac hénia imi dimuhuc? ¹³ Waŋu ic tosara eneŋ zézerec waŋ énécmima zégic; Ic youmi doku seli siŋaguc imuac kuhanéŋ qerigina sécgézac.

Peteronéŋ kiwi baec icnéŋ ménda memeya imuac hénia énézéyec.

¹⁴ Imuhuc zégic Peteronéŋ Yesuac Mélíméli ic 11 iniguc namma ewaya mema yacma yomuhuc énézéyec; Yuda ic alahécna zéma ic embac Yerusalem kecaŋzu ini moczoŋ, neŋ hénia zéasari énécmima ac zémaŋ imuac gezacgina haima niŋgic. ¹⁵ Ini ninzu ésécnec qahac. Ic youmi doku selinéŋ ménda mesoho énécmizac. Kaiwe kiwa imi siŋunec ⁹ kiloc sac wanzac. ¹⁶ Qahac, iwawai imi Anutuac tilin tilin ic Yoelnéŋ zéyec ésécnec hicŋizac. ¹⁷ Miŋ

* **2:1:** Pentikost imi Yuda ic ionac kendoŋ méŋ; Nagu sacyaguc ogicma kekeŋa imuac kendoŋa tecgéyuguc éréma ai meme 50 waŋu Yuda ic ieneŋ kendoŋ tacaniguc, waŋu nalé imuaru mia Uŋa téréya mayec. † **2:9:** Asia komora zéanzin imi deguc Téki taczac baec imuac qara.

Kewunéj yomuhuc zézac; Kecma nalé tetecgiaiguc ni Uņana ic embac momac yanda séc pocgé énécmiwa nambérac hécgina ienej iwawai kecma hicņimac imuac ara zéaumu. Waņu sac qeli eneņ Anutuac tilij tilijiguc séséc hicņi énécmiyu hémmu. Waņu ic embac yanda ienej gau hémmu.

¹⁸ Waņu nalé imuaru ni Uņana imi welenj qeņe ic me embachécna pocgé énécmiwa ienej iwawai kecma andiaiguc hicņimac imuac ara zému. ¹⁹ Waņu énézéwa ou kurumenjiguc kiwi welic welicgia, emu baeciguc asé kiwiac haka héniya héniya hémmu. Imi mia sac zéma geric bélaņ zéma hofac konduņ wéséséya. ²⁰ Kaiwe kiwanéj melemma sinji waņu maso kiwa imi sac sac waņuguc Miņ Kewuac nalé yanda asahaguc imi hamac.

²¹ Waņu méhņéņ mēņ Miņ Kewuac qara qacanzuiguc kápésic igucnec aņgēņgina tiénécmimaņ.

²² Israel ic embac, ac youmi niņgic; Ini ninzu ésécnec, Anutunéj suginaiguc haka kuc yandayaguc zéma kiwi méréra héniya héniya zéma asé kiwiac haka héniya héniya imi Yesuac muru mema Yesu Nazareteneč i héipucya wammiyec. ²³ Ic imi mia, Anutunéj haka imi ménda hicņiyecnec nimma ewaya dérécgēyu heyec séc onac muru oporu eneņ ic Moseac hēna ac ménda niņgic ionac

méraginaiguc haigic biriņnéj qegic humuyec. ²⁴ Waņu humucnéj i késamacac séc qahac waņu Anutunéj humucac zéra igucnec hulacmima meqeli miyec.

²⁵ Dawidinéj iwac niņac yomuhuc zéyec; Ni hēmba Miņ Kewunéj nalé séc wésénaiguc keczac. Waņu inéj nuac héinaiguc naņu ni qeka meka ménda wammaņ.

²⁶ Imuac niņ ewana ségiségi waņu ezelaņnanéj mepési miyu séwina imuhucyanec yacyarawac mambéc kecmac. ²⁷ Héniya imi yomuhuc; Gi ni humumia ionac baec dumuņaiguc ménda waina hemaņ.

Waņu guac Icgā Téréya ménda waimina houmac. ²⁸ Geņ nézēna, keckecac hēnaya hēņi. Geņ wéségaiguc ségiségi imi nuac qerinaiguc haina sécgēmac.

²⁹ Dac munahécna ni ac yomi efima hia énézēmaņac séc; Yandanina Dawidinéj humuyu téņgégic iwac kic suaņa imi sucninaiguc heyecac érékecmā deguc hezacnec. ³⁰ Waņu i imi Anutuac tilij tilij ic kerec imuac niņ Anutunéj iwac qelihéra sucnina igucnec mēņ kumuyu iwac ic kewu tataciguc tacmac niņac ac selianec zikima ézéyu niņec.

³¹ Iwawai hicņimac imi hēņtegičma Kristoac yacyacwac niņac yomuhuc zéyec; I humumia ionac baec dumuņaiguc ménda waimiyu heyec. Iwac séwiyaneņ ménda houyec. ³² Anutunéj Yesu imi meqeliyu yarec.

Waŋu neŋaŋ moczoŋ haka imuac héipuc ichéra wamma kecziŋ. ³³ Anutunéŋ meyacmiyu inéŋ iwac héiyaiguc emma ac ziki nénécmiycéc séc Maŋgocac murunec Uŋa Téréya mema pocgé nénécmiyu iwawai imi mia hémma ninzu. ³⁴ Dawidi inéŋ kurumeniguc ménda eŋec. Waŋu inéŋ yomuhuc zéyec; Miŋ Kewunanéŋ[‡] nuac Miŋ Kewuna[§] yomuhuc ézéyec; Nuac héinaiguc tacna. ³⁵ Tacnanec neŋ guac hazéchécga onopocba guac hénagawac héna titiga wammu. ³⁶ Imuac niŋ Israel ama séc ic embac moczoŋ yomuhuc niŋ yacgému; Ini Yesu ic héŋgeŋa wéndaraiguc qegic Anutunéŋ i Miŋ Kewu zéma Kristo kumuyec.

³⁷ Imuhuc zéyu ic embac ieneŋ ac imi niŋgic qerigina néyu Petero zéma Yesuac Mélíméli ic tosara ionac énézéma zégic; Dac munahécnina, nini dimuhuc wambiŋ? ³⁸ Imuhuc zégic Peteronéŋ melemma zéyec; Ini moczoŋ yanda, ewa qerigina melenigic kápésicgina wai énécmimacac niŋ Yesu Kristoac qaraiguc doku naec énécmi ni ewa hiawac Uŋa Téréya énécmiyu memu. ³⁹ Sésépac ac imi, ini zéma qelihécgina zéma ic embac lakec keczu séc Miŋ Kewu Anutuninanéŋ héihéré énécmimac ionac buŋa wammac. ⁴⁰ Imuhuc zéma inéŋ ac sasala mén

toroqema héipuc wamma meseli énécmima zéyec; Eneŋ hicŋisai biria yomi onarunec aŋgéŋgina tiénécmiyu érému! ⁴¹ Imuhuc zéyu ic embac tosara iwac ara késagic séc doku naec énécmigic nalé imuhucgeŋ zaŋgégina 3,000 imuhuc éséc nec tuŋginaiguc toroqe énécmigic. ⁴² Waŋu Yesuac Mélíméli ic ieneŋ ku énécmigic imuac séciguc selianec nammanec ala waŋamuma saméŋ kuma nema zéwelec ai imuac opocamuma kecgcic.

⁴³ Waŋu ic embac moczoŋ zénéŋgina hiriyc. Waŋu Yesuac Mélíméli ic ieneŋ kiwi méréra héniya héniya zéma asé kiwiac haka méréra sasala megic hicŋiyc. ⁴⁴ Waŋu ninzéŋ ninzéŋ ic ieneŋ momacnec tacyac wamma iwawaigina imi nuaru qahac guaru qahac momacnec mema kecaŋgic. ⁴⁵ Kecma ménéŋ mén iwawai mén niŋac osigiciguc aigina me iwawaigina haima soukiwaya mema sécgina énécmiaŋgic. ⁴⁶ Waŋu nalé séc ewa momacguc wamma ocmuŋ téréyaiguc tocgéaŋgic. Waŋu amagina séc ewa hia zéma ewa héra nimma saméŋ kuma amunec qamunec wamma neaŋgic. ⁴⁷ Haka imuhuc wamma Anutu mepésigic ic embac ieneŋ eegina héié nécmigic kecaŋgic aŋgéŋ tiénécmimia ionac zaŋgégina imi Miŋ Kewunéŋ toroqe énécmiyu

‡ 2:34: Hebraio aciguc; Yawe. § 2:34: Hebraio aciguc; Adonai.

eñec.

3

Peteronéj ic puriñ méj mehiaruyec.

¹ Zéwelecac kaiwe kiwa maria 3 kilok imuhucgeñ Petero zéma Yohane ieren ocmuñ téréyaiguc eñoc.

² Wañu ic méj neñgocyawac qeria igucnec puriñ hiçñima kekera imi ic tosanenéj duñaguc huama hagic. Ic imi mia ic tosara ocmuñ téréyaiguc eñeñ mama wañgic iwawai méj niñac qesiéncmimac niñ kaiweya kaiweya nagu méj Naguc soroc zéañgic imuaru haigic tacañec.

³ Ic iminénj Petero zéma Yohane ieren ocmuñ téréyaiguc embiñ zé wañic iricma iwawai niñac welec érécmiyec.

⁴ Weleru Peteronéj Yohaneguc héñsosolima yomuhuc ézéyec; Niri niricna.

⁵ Zéyu inéj iorarunec iwawai méj memañ zé mambécma iricsosoliyec.

⁶ Iriru Peteronéj yomuhuc zéyec; Siliwa zéma goli imi ni ménda késa kecza, wañu iwawai késakecza imi gémmañ. Nazarete ic Yesu Kristoac qaraiguc yacma kenna.

⁷ Imuhuc zéma méra héiyaiguc késama méra miyu imuhuc geñnec hena tawéya zéma hénayawac giniña imi kuhaguc wañec.

⁸ Imuhuc wamma seligiya técgéma yacma hénima kemma iriguc ocmuñ téréyaiguc emma tima kemma técgéma

kemma Anutu mepésiyec. ⁹ Wañu inéj tima kemma Anutu mepésiyu ic embac moczoñ yanda ienen i héngic.

¹⁰ Hémma ic iminénj Nagu sorociguc tacma iwawai niñac welec énécmianec ic imi mia zéma héñtegicma haka hiçñimiyec imuac muñguc yanda welicgéma aurigic.

Peteronéj welicgéma tocgégic

imi onac ac énézéyec.

¹¹ Ic iminénj Petero zéma Yohane érépésima keñu ic embac ienen aurima Solomonac luhuc ama yanda imuaru usuñnec hama ionac muru tocgégic.

¹² Wañu Peteronéj inicma énézéyec; Israel ic embac, némac niñac haka imuac aurizu? Ini niñgic neren norac kucnira zéma hakanira hia bianéj ic yomi mehiaruzic esécnec wañu niric sosolima nanzu?

¹³ Imi neren qahac, néj Yesu enen Pilatoac mériaiguc opocgic Pilatonéj hulacmi-mañ zéma ewaya zikiyec. Wañu ini iwac kic ségériaiguc Yesu qaecgémigic.

Wañu yanda hécnina Abaraham zéma Isaka zéma Yakop ionac Anutunéj eñeya welen qeçe ic Yesuac qac buña meyarec;

¹⁴ Eneñ ic solaña zéma téréya ménda nimmima sac naec ic méj hulacmimac niñac zéwelec migic. ¹⁵ Eneñ kekec miñjina qehumugic. Wañu Anutunéj ic humumia suggina igucnec i meqeli miyec. Wañu

neŋaŋ imuac héipuc ic wanziŋ. ¹⁶ Ic youmi hémma nimmizu, iminéŋ Yesuac qara ninzénŋéyu ninzén ninzéŋa iminéŋ séwiya mese-limizac. Yesuac qara zéma ninzén ninzén iwac murunec hiçnimizac iminéŋ ic youmi ini moczoŋ yanda kicçinaiguc séwiya solaŋa mihicçi mizac. ¹⁷ Waŋu deguc ni yomuhuc ninzua; Ini ménda niŋasarima imuhuc waŋgic. Waŋu galeŋhéçgina ieneŋ imuhucyanec. ¹⁸ Waŋu Anutunén eŋeya kua meme ic ionac kuagina mema eŋeya Kristonén qeŋzeŋ manzeŋ nimmac imi ménda hiçŋiyunec zédarec ac imi imuhuc meseliyec. ¹⁹ Imuac ewa qerigina melemma Anutuac muru hagic onac késpedesigina zuac énéçmiyu. ²⁰ Imuhuc waŋgic Miŋ Kewuac murunec tac hi-ahiaruac naléya hamac. Hayu inén Yesu Kristo becneç kumuyec i acguc onac méli énéçmimac. ²¹ Anutunén baec yomuac naléya hama keŋec imuac suraiguc eŋeya kua meme ic téréya ionac kuagina mema zéyec séc kurumeŋnéŋ Yesu tétéçgéma heyunec iwawai moczoŋ meçelimac. ²² Mosenén yomuhuc zéyec; Miŋ Kewu Anutuginanéŋ onac niŋac dac munahéçgina ionac suggina igucnec kua meme ic mén ni ésécneç kumuyu nammac. Waŋu inén ac imuhucya me imuhucya énézéyu imi moczoŋ niŋtohodacmu.

²³ Ménénén mén Anutuac kuaya meme ic iwac ara ménda niŋtohomac imi ic embac suggina igucnec elicgéyu qahac wandacmac. ²⁴ Anutuac tilin tilin ic Samuel igucnec namma éréma kua meme ic tosara ai imuac areŋiguc namma zégic imi eneŋ moczoŋ nalé sura yomuac niŋac walacnec zégic. ²⁵ Eneŋ imi Anutuac tilin tilin ic ionac qelihéçgina zéma Anutunén yanda héçginaguc ac zikiyec zikiçki ac imuac qelihéra. Anutunén Abaraham yomuhuc ézéyec; Baec séc ic embac tuŋa tuŋa moczoŋ guac qeliga iwac murunec mériaŋ memu. ²⁶ Eŋac eŋac késpedesigina igucnec melen énéçmima mériaŋ qeénéçmimaŋ zéma Anutu eŋeya welen qeçe icya kumuma walac onac muru méliyec.

4

Petero zéma Yohane hésa amaiguc oropocçic.

¹ Petero zéma Yohane iereŋ ic embac ac énézéma nançic hofac oo ic zéma ocmuŋ téréyawac demin galeŋ kuŋeŋgina zéma Sadukaio ic ieneŋ iorac muru hagic. ² Iereŋ ic embac ku énéçmima Yesuac muru humuc igucnec yacyac hezac zéma zéauyic qerigina biriyec. ³ Biriyu érépésigic ama bec siŋiyec imuac niŋ hésa amaiguc oropocçic heyicnec ama gianiyec. ⁴ Waŋu acgira niŋgic ionac suggina igucnec

sasalanéj ninzéhégic ic embac zanégina 5,000 éséc wajec.

5 Ai meme imuhucgej séwiac galej zéma qeriac galej zéma hena acac kiwi ic tosara Yerusalem amaiguc tocgégic. 6 Héfac oo ic kunejgina Hanasi, zéma Kayafa, Yohane, Aleksande zéma hofac oo ic kunejgina iwac sac kitichéra ienej momacnec kecgic. 7 Ienej Petero zéma Yohane sugginaiguc oropocgic nanjic yomuhuc qesiércmigic; Némac kuc zéma mérac qaciguc ai imi mezaoc? 8 Qesigic Petero imi Uja Téréyanéj qeriaiguc kuaya qeyu yomuhuc énézéyec; Hénaorin nejaj séwiac galej zéma Israel nejaj qeriac galej hécnina, 9 Ic purina imi haka hiabia wammijic imuac némaciguc mehiaruyoc zéma niri deguc aciguc gési nérécmizuguc, 10 Ini zéma Israel ic embac moczonj yomuhuc ninjasarimu; Ini Yesu Kristo Nazaretene i ic héjgeja wéndaraiguc qehumugic Anutunéj humuc igucnec meqelimiyec. Wañu iwac qaraiguc mia ic youmi hiabia soroc wamma kicginaiguc nanzac. 11 Yesu imi meriqe ic enjaoc hoc méj héjara mema giligic kenkenja iminéj mia ama wanjonjaiguc ama imuac hoc oruha wajec. 12 Képésic igucnec anjéj titi imi méjaru méj ménda hezac. Kurumén bawaiguc

ic nejaj muru anjéj tinéncmimacac qac méj ménda nénécmiyu hezac. 13 Petero zéma Yohane ienej imi ic omaya, kiwi amaiguc ménda enoc imuhuc zéma ninjic. Wañu efima kucnec zéyic nimma aurigic. Wañu becne Yesuguc keroc imi irictecgic. 14 Wañu ic hiaruyec iminéj iriguc momacnec nanju hémma zéqetali waj érécmiwinj zéma osigic. 15 Wañu érézégic gésigési ic ionac murunec waima hinjaric enacnec yomuhuc eminimma zégic; 16 Nejaj ic éréhécmiwinj? Kiwi méréra eneja wajic ic embac Yerusalem keczu ienej moczonj bunja imi nindacgic. Wañu nejaj imuac qaecgéwinjac séc qahac wanzac. 17 Ic embac ionac sugginaiguc iwawai imi ménda saima kemmac ninjac Yesuac qaraiguc ic méjac méj, ac méj muñguc ménda zémaoc ninjac zétericgé érécmima zéseli érécmiwinj. 18 Imuhuc zémaguc muñguc héihéré érécmima Yesuac qaraiguc méndagucnec zéma ku énécmimaoc ninjac zéseli érécmigic. 19 Zégic Petero zéma Yohane ienej yomuhuc melemma zéyoc; Anutuac kic ségériaiguc Anutuac ara waima onac acgina méndacbic iminéj hia me qahac imi enjaoc ninjésigic. 20 Niri imi iwawai hémma ninjic imi ménda zéauwicac séc qa-

hac. ²¹⁻²² Mehiahiaruac asé kiwiya hicñimiyec ic iwac yawuŋa imi 40 ogirec imuac niŋac ic embac moczoŋ haka hicñiyec imuac Anutu mepésigic. Imuac dimuhuc yéwéri érécmiwiŋ zé osima muŋguc zétericgé erécmima wai érécmigic keŋoc.

Ninzéŋ ninzéŋ ic ienen zéwelec waŋgic.

²³ Kemma Petero zéma Yohane ierenj ekanj ic embac ionac muru liliŋgéma kemma hoŋac oo ic kiwa zéma qerawac galeŋ ienen ac érézégic imi moczoŋ énézédaroc. ²⁴ Zéyic ienen nimma momac yanda ewa maracgina meyacma Anutu welecmima zégic; Miŋ Kewu yanda, Anutu! Geŋ baec kurumenj zéma konduj zéma iwawai moczoŋ yanda imuac qeriaiguc hezac imi zéna hicñiyec. ²⁵ Geŋ Uŋaga Téréya mélimima welenj qeqega Dawidi, neŋaŋ yandanina iwac kuaya mema yomuhuc zénecc; Némac niŋac baera baera i hazéc wammizu? Waŋu imuac ic embac ienenj aigina héla qahac imuhucya mewij zé sasaŋgiaiguc ac zézu? ²⁶ Anutu zéma iwac halécnéŋ météré mimia iorac hazéc waŋ érécmiwiŋ zéma baecac ic kewuhéra ienenj yacma nanzu, waŋu séwac galeŋ enenj momacnec tocgézu. ²⁷ Hélaacnec, imuac séciguc ama areŋa yanda yomuhucgeŋ Herode zéma Pilato ierenj baec ménjunec

ménjunec ic embac zéma Israel ic embac iniguc guac welenj qeqe icga téréya Yesu halécnéŋ météréminec i hazéc wammima tocgégic. ²⁸ Imi enenj geŋgaoc iwawai ménj hicñimacac zéma guac ewa siŋga zéma méraga kuhanéŋ becnecc niŋareŋgénecc imuac mia wamiŋj zéma tocgégic. ²⁹ Miŋ Kewu deguc zéteric tericgina imi hémma guac welenj qeqehécga nanjé nénécmima zénéŋnina ménda hiriyu ackuazécga imi zéauwiŋ. ³⁰ Waŋu méraga suluma hafi mehiaruma waina kiwi méréra zéma asé kiwiac haka hénia hénia guac welenj qeqe icga téréya Yesuac qaraiguc hicñimac. ³¹ Imuhuc zéma weleccgic tecgéyu ama tocgéma tacgic iminéŋ hiriyu ienenj moczoŋ Uŋa Téréyanéŋ qerigina kuaya qeyu zénéŋgina ménda hiriyu Anutuac ackuazéc zéaugic.

Ninzéŋ ninzéŋ ic ienenj ewa momac wamma kecgcic.

³² Ic tuŋ ninzéŋgéccgic ienenj ewa qeri momacguc wamma ménéŋ ménj iwawaigina ménj niŋac guaru qahac nuaru qahac ménda zéma momacnec mema kecaŋgic. ³³ Waŋu Mélíméli ic ienenj kucgina seliaguc Miŋ Kewu Yesuac yacyarawac héipucya wamma toroqema zéaugic Anutuac ewa hianéŋ qacginu heyec. ³⁴ (34a) Heyu naléya naléya ic embac baec me ama gericginaguc

ieneŋ iwawai imi haigic megic soukiwaya mema haanġic. ³⁵ Hama Yesuac Mélíméli ic ionac hénaginu haigic méndemma ic tosara iwawai ménŋ niŋac osigic séc énécmigic, ^(34b) sugcinaiguc ménŋnéŋ ménŋ iwawai ménŋ niŋac ménda osigic. ³⁶ Waŋu Rewi ic ménŋ qara Yosefe, Kipuro baec zékéŋa igucnec keru Mélíméli ic ieneŋ iwac Banaba zémianġic. (Imuac hénia imi ewa qeri meme seli waŋ énécmimiawac naŋa.) ³⁷ Inéŋ ai ménŋ késa kerec imi haiyu megic soukiwaya mema hama Mélíméli ic ionac hénaginaiguc haiyec.

5

Anania zéma iniŋa Safira.

¹ Waŋu ic ménŋ qara Anania inéŋ iniŋa Safira i guc iwawaigira haima sokiwa meyoc. ² Waŋu inéŋ boŋa bakia musanġéyu heyu, iniŋanéŋ momacnec niŋec. Waŋu bakianec mema hama Mélíméli ic ionac hénaginaiguc haiyec. ³ Haiyu Peteronéŋ zéyec; Anania, némac niŋac Biria miŋinanéŋ qeriga sécgéyu Uŋa Téréya ikoc wammima baecgawac boŋa bakia musanġézaŋ? ⁴ Iwawai hegéŋec imi geŋga buŋa ménda heyec me? Waŋu haima soukiwa menec imi geŋga buŋa ménda heyec me? Imi moczoŋ geŋga, néŋ némac niŋac haka imuhucya guac qerigaiguc niŋarenġéma kecneŋ? Ic ionac qahac, néŋ gi Anutu

ikoc wammizaŋ. ⁵ Imuhuc zéyu Ananianéŋ nimma humuma mama qeyec. Waŋu haka hicŋiyec imi niŋgic séc zénéŋgina kunéŋ yanda hiriyec. ⁶ Humuyu sac qeli merac eneŋ hama qamocya osoma huama kemma téŋgéŋic.

⁷ Kaiwe kiwa 3 kilok keŋu iwac iniŋanéŋ haka hicŋiyec imi ménda niŋteŋicma hama éréyec. ⁸ Éréyu Peteronéŋ qesimiyec; Nézéna youmi gi zéma Anania baec imi wai énécmima boŋa meyoc imuac sécya wanzac me? Zéyu inéŋ zéyec; Oo imi sécya wanzac. ⁹ Zéyu Peteronéŋ ézéyec; Dimuhuc Miŋ Kewuac Uŋa Téréya batucgéwic zéma ewa momac wanġoc? Inicna, ic tosara euga téŋgéma lilingéma hama naguiguc nanzu. Waŋu ieneŋ gi momacnec huagémma kemmu. ¹⁰ Zéyu imuhuc geŋnec i acguc humuma iwac hénayaiguc mama qeyec. Waŋu sac qeli merac ieneŋ éréma héŋgic qamoc ménŋ hicŋima heyu hémma huama mama kemma iwac euyawac qéhéréŋaiguc téŋgéŋic. ¹¹ Hénaoriŋ zéma ic embac haka imuac surucya niŋgic séc zénéŋgina kunéŋ yanda hiriyec.

Mélíméli ic eneŋ ic embac haŋŋinaguc sasala mehiaru énécmigic.

¹² Mélíméli ic ieneŋ méragina suluma ic embac sugcinaiguc asé kiwiac haka zéma kiwi méréra hénia

héníya megic hicñiyu ic embac sasala ewa momac wamma Solomonac luhuc ama yandaiguc tocgéangic. ¹³ Wañu tosanenē ionac muru ménda efima toroqegic. Wañu ic embac ienenē Mélíméli ic ionac niñgic eñeña wañec. ¹⁴ Wañu ic zéma embac momacnec tuña tuña muñguc yanda ninzéhégéma Miñ Kewuac muru toroqegic. ¹⁵ Imuac niñ Peteronēñ hama keñu irecyanēñ osiénécmimacac niñ ic embac hafiginaguc onagicma hama hēna yandaiguc hehe duñgina me aturu heheginaiguc onopocgic hegic. ¹⁶ Wañu ic embac sasala ama areña kunenēñ kunenēñ séc Yerusalem lelec lelec tacma keñec imuacnec ienenēñ imuhucyanec ic embac hafiginaguc zéma tosara uña birianēñ wañu qenzerñ manzerñ qeangic imi onagicma hagic. Wañu hagic séc moczoñ hiarudacgic.

Kua meme uñanēñ Yesuac Mélíméli ic hēsa ama igucnec hulac énécmiyu magic.

¹⁷ Wañu hofac oo ic eñeña zéma tosachéra Sadukaio tuñaguc kecgic imi enenēñ qeri biric nimma yacgic. ¹⁸ Yacma Yesuac Mélíméli ic énépésima ic embac kicginaiguc hēsa amaiguc onopocgic. ¹⁹ Wañu sinjyaiguc Miñ Kewuac kua meme uñanēñ hēsa amawac naguya naguya auma onagicma mama yomuhuc énézéyec; ²⁰ Kemma ocmuñ téréyaiguc namma kekecac

ackuazéc imi moczoñ ic embac énézédacmu. ²¹ Imuhuc zéyu ama gíanñ gíanñaguc ocmuñ téréyaiguc emma ackuazéc ku énécmigic. Wañu hofac oo ic eñeña zéma tosachéra hama Sanhederin kaunsol zéma Israel qeriawac galeñ moczoñ énézégic tocgégic. Wañu Yesuac Mélíméli ic onagicma hamu niñac ic tosara hēsa amaiguc méli énécmigic. ²² Wañu ocmuñ téréyawac galeñ meme ic ienenēñ kemma hēsa amaiguc ménda mihicñi énécmima liliñgéma hama énézégic. ²³ Énézéma yomuhuc zégic; Kemma hénni hēsa ama imi naguya zikigic taczacnec. Wañu awiawi ic ienenēñ nagu séc nañgic. Wañu qeri séwélawac naguya naguya auma qeriaiguc ic ménñ ménda mihicñizijñ. ²⁴ Ama ocmuñ téréyawac demijñ galeñ kunenēñ zéma hofac oo ic kiwa hécgina ienenēñ acgina nimma haka imi yandima némac tanec wammac zéma niñgic sicsaoc wañec. ²⁵ Wañu ic ménñēñ hama énézéma zéyec; Ninzu, ic tosara hēsa amaiguc onopocgic imi enenēñ ama téréyaiguc namma ic embac ackuazéc ku énécmizu. ²⁶ Zéyu galeñ iminēñ ai ichéra iniguc kemma onagicma hagic. Wañu ic embac ienenēñ hocnēñ nunuwu niñac zéma bacgina yandiyu bénzéhñec onagicma hagic.

²⁷ Hama onopocgic kaun-

sol kicginaiguc nanjic hofac oo ic enejaginanéh qesiéncmima zéyec; ²⁸ Ic iwac qaraiguc ic embac ackuazéc ménda ku énécmimu niñac selianec zéseli énécmiyiñ. Wañu ini héna acgina imi ku énécmigic Yerusalem ama séc sécgédaczac. Wañu ic iwac sacya niñac Anutunéh imuac bakia melenj nénécmiyu neñaoc bisiwiñ niñ wanzu? ²⁹ Zégic Petero zéma Yesuac Mélíméli ic tosara ienenj yomuhuc melemma zégic; Ic onac ackuazéc tohowiñ zé Anutuac ackuazéc waiwiñac séc qahac. ³⁰ Enej Yesu ic héngenja wéndaraiguc qehumugic. Wañu imi mia yanda hécnina ionac Anutunéh meqeliyu yarec. ³¹ Israel ic embac ewa qerigina melenjic kápésicgina wai énécmimacac niñ Anutunéh méra héiyanéh i wagicma emma ic kewu zéma anjéñ titi icninawac kumuyec. ³² Nini haka imuac héipuc ic wanziñ. Wañu Anutunéh méjnéh méñ ara tohogic ionac Uña téréya énécmiyu Uña Téréya iminéñ imuhucyanec héipuc wanzac.

³³ Imuhuc zégic niñgic qerigina kilenj yanda biriyu unuhumuwiñ zé wanjic.

³⁴ Imuhuc wanjic méjnéh suggina igucnec yarec. Ic imi Farisaio ic, qara Gamaliel, Héna acac kiwi ic, wañu ic embac moczoñ yanda eeya héianjic. Inéh Yesuac Mélíméli ic onagicma komora

ménj sénganjenj kemma nammu niñac énézéyec. ³⁵ Imuhuc wammaguc yomuhuc énézéyec; Israel ic, ic imi onac iwawai méñac ménj wanj énécmiwiñ zé haka imuac hiabianec niñgésimu. ³⁶ Hénia zéwa niñgic, becneq Teuda hicñima eneya niñ méñac séciguc séwiya meemma zéyu iwac muru ic zanjégina 400 imuac séc toroqegic. Wañu qegic humuyu ic méndacmigic séc héndénj amuma kendacgic, héla qahac wanec. ³⁷ Imuac andiaiguc qac meme naléyaiguc Galilaia ic Yudanéh hicñima ic tuñ yanda héihéré énécmiyu méndacmigic. Wañu i imuhucyanec humuyu méndacmigic ienenj héndénj amuma kendacgic. ³⁸ Imuac ni degucguc énézézua, ic ionac murunec lakec namma wai énécmigic kecgc. Niniñ arenjia zéma aigina iminéñ ic ionac murunec hicñizaciguc birima maqemac. ³⁹ Wañu Anutuac murunec hazaciguc enej mebirimuac séc qahac wammac, néñ Anutuguc eumu tanec wambac niñac. ⁴⁰ Imuhuc énézéyu ara tohoma Yesuac Mélíméli ic unurugic érégc kémbiñnéñ unuma Yesuac qaraiguc ac ménj ménda zému niñac zéselima wai énécmigic kenjic. ⁴¹ Wañu Yesuac Mélíméli ic enej Sanhederin kaunsol wai énécmima kemma Anutunéh niñu nini Yesuac qara niñac mema

titi waŋ nénécmiwu éséc wanzac zéma nimma ségiségi waŋgic. ⁴² Waŋu ieneŋ méndagucnec waigic, néŋ kaiweya kaiweya ocmuŋ téréya me amagina séciguc Yesu imi Kristo zéma zéauma buŋa suruc hiabia ku énécmiaŋgic.

6

Yesuac Mélíméli ic ieneŋ ai ic 7 kumu énécmigic.

¹ Waŋu nalé imuhucgen Yesuac tohotoho ichéra zaŋgégina toroqema eŋec. Eŋu Yuda ic tosara Hebraio ac zéaŋgic ieneŋ naléya naléya maqeqeya galeŋgé énécmima Yuda ic tosara Girik ac zéaŋgic ionac maléhécgina méragina ménda énécmigic. Waŋu Yuda ic Girik ac zéaŋgic ieneŋ eŋacnec ewa hétéŋgina memama haka imuac Hebraio ic zébiri énécmigic.

² Imuhuc waŋgic Mélíméli ic ieneŋ tohotoho ichéra tocgé énécmima zégic; Nini Anutuac ackuazéc ménda zéauma nene yaka méndéŋ énécmimanec kechiŋ imi haka hiabia qahac. ³ Dac munahécnina sugginaiguc ic 7 Uŋa Téréya zéma niŋtegic qinŋtegic sécgé énécmiyu eegina héiéénécmianzu imi mihicŋi énécmigic neneŋ ai imuac kumu énécmiwiŋ.

⁴ Waŋu neneŋ imi zéwelec ai zéma ac téréyawac ai sac toroqema mema kechiŋ.

⁵ Zégic ac iminéŋ hénaroiŋ

moczoiŋ yanda ionac ewagina mehiaru énécmiyu ieneŋ ic youmi mihicŋi énécmigic; Ninzéŋ ninzéŋ zéma Uŋa téréya sécgémimia Stefano imi zéma Filipo, Porokoro, Nikano, Timon, Pamena, zéma Antiokia ic Nikolao, waŋu Nikolao inéŋ becaru melemma Yuda hénaiŋguc toroqema kekera. ⁶ Waŋu ic imi Yesuac Mélíméli ic ionac kic ségéra ginaiguc hai énécmigic naŋgic walac zéwelecmaguc méragina orucginaiguc hai énécmima mozocgé énécmigic.

⁷ Waŋu Anutuac ackuazécnéŋ saima keŋu Yesuac tohotoho ichéra ionac zaŋgéginanéŋ Yerusalemiguc kuneŋ yanda toroqema eŋec. Waŋu hofac oo ic sasalanéŋ ninzéŋ ninzéŋ imi tohogic.

Stefano késama aciguc haigic.

⁸ Ewa hia zéma kuc sécgémimia Stefano inéŋ ic embac sugginaiguc kiwi welicwelicgia zéma asé kiwias haka icnéŋ ménda memeya imi sasala meyec.

⁹ Waŋu tocgotocgo ama ménac hénaroiŋ qacgina Ic hulac énécmimia* ionac murunec tosara Kirene, Aleksandria, Kilikia, zéma Asia baec igucnec hagic ieneŋ momacnec yacma Stefanoguc zéŋ zéma wamma ac zégic. ¹⁰ Waŋu Stefanonéŋ Uŋa Téréyaguc ac hiabianec niŋareŋ wamma zéyu ieneŋ ara melemmuac

* 6:9: Yuda ic tuŋ mén Roma baec yandaiguc ziki sipacgina qahac kekera.

séc qahac wañec. ¹¹ Wañu ieneñ ic tosara zénañgé énécmigic yomuhuc zégic; Nini hénni Stefanonéñ Mose zéma Anutu zébiri érécmizac. ¹² Imuhuc zéma ic embac zéma qeriwac galeñ zéma hénac acac kiwi ic ionac qerigina éségic iwac muru hama késama kaunsol onac muru wagicma kenñic. ¹³ Kemma héipuc ic ikora onopocgic namma yomuhuc zégic; Ic youmi imi ocmuñ téréya zéma hénac ac imuac nalé séc zébirianzac. ¹⁴ Nini imi inéñ Yesu Nazareteneñ iminéñ ama youmi hézéñgéma haka silic Mosenéñ mema mama nénécmiyec imi melenñ qelia wammac imuhuc zéyu niñanzin. ¹⁵ Zégic kaunsol moczonñ yanda imuaru tacgic imi eneñ Stefanoac hémma héñ wañgic iwac kic tanera imi kua meme uña ionac kic tanec ésécneñ wañec.

7

Stefanonéñ Yesuac hénia zéasariyec.

¹ Wañu mulu memaac icya ionac eneñaginanéñ qesimima zéyec; Ac imi hélacneñ me? ² Zéyu Stefanonéñ yomuhuc zéyec; Dac munahéna zéma mañgoc héna acna zéwa niñgic; Yandanina Abaraham Haran baeciguc ménda kemma kecma Mesopotamia baeciguc kerunec Anutu odamuyagucnéñ hicñimiyec. ³ Hicñimima yomuhuc ézéyec; Gi ama baecga

zéma areñhécca wai énécmina neñ baec mén gézéwa hémbsémañ imuaru kembésémañ. ⁴ Imuhuc ézéyu inéñ Kaldia ic ionac baec imi waima Haran baeciguc kemma kerec. Keru mañgocya humuyuguc Anutunéñ eneñ deguc keczu baec yomuaru wagicma hayec. ⁵ Hama inéñ baec yomuaru iwawai mén ménda waima baec titiña mén ménda miyec. Wañu Anutunéñ Abaraham meracya mén qahac kerunec eneñ zéma andiaiguc qelihéra ieneñ baec yomi késamu niñac ac zikimiyec. ⁶ Wañu ac Anutunéñ ézéyec imi yomuhuc; Iwac qelihéra ieneñ ic mérera ionac baeciguc ic kianñ kemma kecma. Kecgic baec miñina ieneñ welenñ qeénécmiuac niñ énépésima yawuñ 400 séc ziki sipacgé énécmimu. ⁷ Wañu welenñ qemuac niñ énépésimu ionac baec yanda imuac ic embac imi niñgési énécmima bakia melenñ énécmimañ. Wañu imuac andiaiguc qelihéra ieneñ baec imi waima hama baec yomuaru ni welenñ qenémmu. ⁸ Wañu Inéñ Abaraham séwi tasé hericheric imuac sisipac ac imi zémiyec. Wañu naña Isaka héri haima mema keru kaiweya 8 wañu séwi taséya hericheric imuac haka wañec. Wañu Isakanéñ Yakop mihicñiyec. Wañu Yakobonéñ yanda hécnina 12 mihicñi énécmiyec.

⁹ Wañu yanda hécnina

ieneŋ Yosefeac nimbupuc wammima soukiwa niŋac waimigic késama Izipte baeciguc keŋgic Anutunéŋ i guc kerec. ¹⁰ Kecma zéra béra moczoŋ imuac qaha igucnec metecgéma ewa hia nimmima niŋtegic qinŋtegicac kuha miyu Izipte ic kewu Faraonéŋ héŋu hiaruyu Izipte héŋgaleŋ ama areŋa yanda zéma eŋeya ama séc héŋgaleŋ wammac niŋac kumuyec. ¹¹ Nalé imuaru Izipte zéma Kanaan baec séc béti hicŋiyu qenzeŋ manzeŋ he énécmiyu yanda hécnina imi nenegina qahac kegcic. ¹² Waŋu Yakopnéŋ Izipte baeciguc nene hezac imuhuc zégic nimma yanda hécnina méli énécmiyu keŋgic. ¹³ Waŋu muŋguc keŋgic Yosefenéŋ eŋeya héniaaya zéasari énécmiyu dac munahéra ieneŋ héniaaya niŋgic. Waŋu Farao ézéyu inéŋ Yosefeac areŋhéra héniaagina wininiyu inicma niŋec. ¹⁴ Waŋu Yosefenéŋ dac munahéra tosara méli énécmiyu maŋgocya Yakop zéma sac kitichéra moczoŋ ic embac 75 onagicgic. ¹⁵ Waŋu Yakopnéŋ Izipte baeciguc mekemma kecma humuyu yanda hécnina imuhucnec humudacgic. ¹⁶ Kecma qamoc hécgina Sekemiguc mema hama baec mén Abarahamnéŋ becneŋ Sekem baeciguc Hamoroac qelihéra ionarunec kicsuaŋac buŋa soukiwa énécmima meyec imuaru téŋgé énécmigic.

¹⁷ Waŋu Anutunéŋ Abaraham ac zikimiyec imi seligimac imuac naléya ducŋiyu Izipte baeciguc areŋhécnina ionac zaŋgégina imi muŋguc yanda saima eŋec. ¹⁸ Waŋu kecma ic kewu méréra mén Yosefeac hénia ménda niniŋanéŋ Izipte baecac galeŋ waŋec. ¹⁹ Waŋu ic kewu inéŋ mia areŋ hécnina tiwiqiwiliŋ waŋ énécmima zéra béraiguc onoporec. Waŋu yanda hécnina zéseli énécmiyu qelihécgina kokoc humumu niŋac demin séŋgaŋgeŋiguc wai énécmiaŋgic. ²⁰ Nalé imuaru mia Mose hicŋiyec. Waŋu Anutunéŋ héŋu sécgéyec. Sécgéyu maŋgocyawac amaiguc namu gumuyu maso haréwéc waŋec. ²¹ Waŋu kecma winiŋu waigic Farao béracyanéŋ wagicma galeŋgéyu iwac naŋa waŋec. ²² Waŋu Mose imi Izipte ic ionac niniŋgina imi moczoŋ kumigic ara zéma wawaŋ memeya imi kucyaguc waŋec.

²³ Kecma yawuŋa 40 imuac séc waŋu kemma Israelac qeli, dac munahécna inicmaŋ zéma qerianéŋ niŋec. ²⁴ Kemma Izipte ic ménéŋ Israel ic mén eŋ qeyu iricma ic mén yéwériyaguc iwac saiwa wammima Izipte ic imi bakia melenmima qehumuyec. ²⁵ Waŋu inéŋ dac munahécna ieneŋ Anutunéŋ mérananéŋ yéwérigina igucnec metecgé énécmimac imi niŋasarimu imuhuc

zéma niñec, néñ ieneñ imi ménda niñtegicgic. ²⁶ Wañu ama siñima gianjiyu Israel ic éréhéc euyic muñguc winini érécmima iereñ ewa momacguc wammaoc niñac yomuhuc érézéyec; Ic éréhéc iri dara munia, wañu némac niñac mebiri amuzaoc? ²⁷ Zéyu ic alaya eñ qeyec iminéñ Mose qéfacgé mima yomuhuc zéyec; Méréneñ gi nonac galeñ zéma gésigési ic kumugéñec? ²⁸ Orañ Izipte ic qehumunec imuhucyanec ni numañ zéma wanzań? ²⁹ Zéyu ac imuac niñac Mosenéñ néñgacma Midian baeciguc ic kian wamma kecma baec imuhucgeñ nanñhéréraguc wañec.

³⁰ Wañu yawuñ 40 imuac tetecgia wañu, Sinai baec boña imuac hosuraiguc baec kéra kérésiaiguc Miñ Kewuac kua meme uña méñnéñ ic hésa waiyaguc imuac geric bélaña qeriaiguc iwac muru wininiyec. ³¹ Wininiyu Mosenéñ hémma kiwi imuac welicgéyec. Nimma héñ sosolimañ zéma hosuraiguc keñu Miñ Kewuac ac ewaya yomuhuc mayec; ³² Ni yanda hécga ionac Anutu; Abarahamac Anutu, Isakawac Anutu, Yakopac Anutu. Imuhuc zéyu Mosenéñ bac yandi yandi wamma zéneña hiriyu efima hémmacac séc qahac wañec. ³³ Wañu Miñ Kewunéñ yomuhuc ézéyec; Baec tima nanzań imi baec téréya imuac héná usuga imi hénaga igucnec hetecgéna.

³⁴ Ic embachécna Izipte baeciguc kecgcic mematiti wañ énécmigic hémma héñanzua. Wañu ionac zésiacginanéñ nuruyu nimma hulac énécmimañ zéma mazua. Deguc hana neñ gi Izipte baeciguc méligémba. ³⁵ Imi mia ieneñ Moseac méréneñ gi galeñ zéma gésigési ic kumugéñec imuhuc zéma waimigic. Néñ Anutunéñ ic imi mia ionac galeñ zéma añgéñ titi icgina wammac niñac kua meme uña méliyu ic hésa waiyaguc imuac qeriaiguc hicñimima Mose méliyec. ³⁶ Méliyu ic iminéñ kemma Izipte baeciguc zéma Konduñ pésiaiguc zéma baec kéra kérésiaiguc haka welic welicgia zéma asé kiwi haka hénia hénia imi yawuñ 40 imuac séc meyu héngic onagicma hayec. ³⁷ Wañu Mosenéñ mia Israelac qelihéra yomuhuc énézéyec; Anutugina Miñ Kewu iminéñ dac munahécgina ionac suc igucnec kua meme ic mén ni éséc imuhucya meyacmimac. ³⁸ Mose inéñ baec kéra kérésiaiguc azorogic sugginaiguc yanda hécnina zéma kua meme uña mén Sinai baec boñaiguc ac ézéyec imi iniguc momacnec kerec. Wañu inéñ mia ac kekecyaguc imi nénécmimañ zé meyec. ³⁹ Yandahécnina ieneñ acya ménda tohoma qéfacgéma suggina igucnec elicgéic ewa qerigananéñ Izipte baeciguc liliñgéyec. ⁴⁰ Wañu Aron yomuhuc

ézégic; Gi anutuac irecya méné mena iminéj walac walac keñu méndacbiñ. Mose Izipte baec igucnec nonagicma hayec imi youmi iwac muru némac iwawai hicñiyec imi nini ménda ninziñ. ⁴¹ Imuhuc zéma sura imuhucgeñ burumakao merawa imuac baniaraya mema iwac muru yañ qema héfac héimigic. Wañu méraginanéñ megic iwawai imuac ségiségi wañgic. ⁴² Imuhuc wañgic Anutunéñ andé unuma wai énécmiyu ieneñ kurumenñac iwawai* mepési énécmigic. Imuac mia kua meme ic ionac kiwiiguc ac yomuhuc hezac; Israel ama miñina eneñ yawuñ 40 imuac séc baec kéra kérésiaiguc kecma yañ méné qema lémbañ méné onéñgic me qahac? ⁴³ Ini Molok imuac^{*} ocmuñ zéma baniara Refan imuac ménni sikilu zéma irec tosara mepési énécmimu niñac mesorocgéma megic imi mepési énécmiañgic, imuac ni Babilon baec emañgeñ ini nesi énécmimañ.

⁴⁴ Yandahécnina ieneñ baec kéra kérésiaiguc héipuc ac haliginaguc kecañgic. Hali imi Anutunéñ imuac tanera Mose ézéyec séc megic. ⁴⁵ Wañu hali imi mia yanda hécninanéñ bisima keñkecma kecgic. Wañu Anutunéñ kicginaiguc ic enia nesi énécmiyu ionac baec késagic nalé imuhucgeñ yanda hécnina Yesua méra

bawaiguc kecgic imi eneñ iwawai imi bisima hagic tac énécmiyunec Dawidi galeñgé énécmiyec imuac naléya hayec. ⁴⁶ Wañu Dawidi inéñ Anutuac ewa hia iwac muru hemiyu Yakopac qelihéra onac niñ wamma Anutuac amaya memac niñ welerec. ⁴⁷ Wañu i qahac, néñ Solomonnéñ iwac ocmuñ téréya meyec. ⁴⁸ Wañu Eneña yanda iminéñ amaya amaya ic méranéñ megic imuaru ménda kecañzac. Imuac mia kua meme icnéñ yomuhuc zéyec; ⁴⁹ Kurumenñ imi nuac ic kewu tatacna, wañu baec imi nuac héná titina. Imuac niñac ini ama dimuhucya hia menémmu? Wañu baec dimuhucyanéñ nuac tac niniñac sécya hia wammac me? ⁵⁰ Wañu iwawai momac yanda imi mérananéñ ménda mihicñiyi me?

⁵¹ Ini imi ewagina selia, qeri gezacgina ménda hericgic béréñgéyec. Eneñ yanda hécgina wañañgic ésécnec nalé séc Uña Téréya andé qeqe wammianzu. ⁵² Némac kua meme ic méñac onac yanda eneñ ménda qehéi wañgic kerec? Ic solaña méné hamac zégic séc unudacgic. Deguc ini imi ic solaña imi mia andé qema qehumugic. ⁵³ Wañu kua meme uña eñeyaoc hama héná ac imi énécmiyec, néñ kilenñdac ménda tohoanzu.

Stefano qegic humuyec.

* 7:42: Kembraña 43 iguc hénia imi ooyawac hezac. ✧ 7:43: 2Ki 23:10

54 Ac imuhucya zéyu niŋgic qerigina yaru iwac niŋ zécgina kizéŋgégic. 55 Stefano imi Uŋa téréyanéŋ qeriaiguc kuaya qeyu kurumeniguc hiyu Anutuac kiwi asaha zéma Yesu Anutu méra héiyaiguc naŋu hémma 56 yomuhuc zéyec; Ninzu, ni kurumenŋ aŋgéyu Icac Naŋa Anutu méra héiyaiguc naŋu hénzua. 57 Imuhuc zéyu ac qewelonŋ yanda qema gezacgina hézicgéma momac yanda yacma iwac muru usuŋnec kemma qéfaccgéma 58 ama arenŋ yanda deminŋ seliaguc imuac séŋgaŋgeŋiguc wagicma kemma hocnéŋ héigic héipuc ic tosananéŋ malekugina hetecgéma sac qeli ménŋ qara Saulo iwac héniaiguc haigic. 59 Waŋu hocnéŋ héima kecgic Stefanonéŋ welecma ac yomuhuc zéyec; O! Minŋ Kewu Yesu, gi qeri uŋana késana. 60 Imuhuc zémaguc siminŋ héima kucnec yanda qacma zéyec; Minŋ Kewu gi késpedesgina ionac qacginu ménda haina eŋu, imuhuc zémaguc gau seli heyec.

8

Yesuac hénarionŋ hazéc mihicŋima néŋgacma keŋha waŋgic.

1 Stefano humuyu Saulonéŋ qehumugic imuac ewa momac waŋec. Waŋu nalé imuaru Yesuac hénarionŋ Yerusalem kecgic ieneŋ hazéc yanda mihicŋima

Yuda zéma Samaria baec séc néŋgacma kendacgic. Keŋgic Yesuac Mélíméli ic eŋacnec ménda néŋgacma Yerusalemiguc kecgic. 2 Waŋu Anutu ee héihéi wammianzu ieneŋ Stefano héisiac yanda wammima téŋgégic. 3 Saulo inéŋ amaya amaya emma ic zéma embac momacnec énépésima qatéhéré waŋ énécmima hénarionŋ mebiru énécmima hésa amaiguc onoporec.

Filiponéŋ Samaria ama arenŋ arenŋ séc ackuazéc énézéyec.

4 Héndéŋ énécmimia imi eneŋ baera baera kemma ackuazéc imi zéau énécmigic. 5 Imuhuc waŋgic Filiponéŋ Samaria ama arenŋ yandaiguc hiŋgacma Kristoac héniaŋa zéau énécmiyec. 6 Waŋu Filiponéŋ kiwi hénia hénia mema ackuazéc énézéyu tuŋ yanda ieneŋ ewa momac wamma hémma nimma acyawac wamma gezacgina haigic. 7 Hénia imi yomuhuc; Inéŋ zéyu kuwic biria sasalanéŋ ic tosara sipacgé énécmima kecgic ionac murunec qewelonŋ yanda qema érégic. Waŋu purinŋ zéma hénia méragina biria sasala mehiaru énécmiyec. 8 Waŋu ama arenŋ yanda imuaru ségiségi kunéŋ yanda hicŋiyec.

Séwi galeŋ ic Simonnéŋ Uŋa Téréya boŋ memaŋ zé waŋec.

⁹ Waŋu ama areŋa yanda imuaru séwi galeŋ méŋ kerec. Iwac qara imi Simon. Inéŋ kuwi kuhanéŋ ai ikora meyu Samaria ic embac ieneŋ hémma welicgégic eŋeya niŋac ic kuneŋ zéamuma kecaŋec.

¹⁰ Waŋu eŋeŋa mamaya momacnec iwac gezacgina haima, Ic youmi Anutuac kuc kuneŋ yanda késakeczac zéaŋgic.

¹¹ Waŋu nalé horua yanda gété manira ai iminéŋ ewagina mesoho énécmiyu méndac miangic.

¹² Waŋu Filiponéŋ Anutuac héngaleŋ ama areŋa yanda zéma Yesu Kristoac qac buŋa zéau énécmiyu ninzéŋgégic ic embac momacnec doku naec énécmiyec. ¹³ Imuhuc waŋu Simon imuhucnec ackuazéc ninzéŋgéyu doku naecmiyu Filipino méndacmiyu Filiponéŋ séséc hénia hénia zéma kuc yanda mewininiyu hémma welicgégyc.

¹⁴ Yesuac Mélíméli ic Yerusalem kecgic ieneŋ imi Samaria ic tuŋ ieneŋ Anutuac ackuazéc késaniŋ waŋgic zégic nimma Petero zéma Yohane ionac muru méli énécmigic keŋoc.

¹⁵⁻¹⁶ (Waŋu imuaru héniorin imi hakecma méŋac méŋ Uŋa téréyanéŋ ménda mayecnec, ieneŋ Yesuac qaraiguc dokunec sac naecgic,) imuac niŋ iereŋ mekemma Uŋa téréyaguc wammu niŋac zéweleroc. ¹⁷ Waŋu Yesuac mélíméli ic éréhéc iereŋ méragira orucginaiguc haiyic Uŋa Téréya megic.

¹⁸ Simon imi Yesuac mélíméli ic iereŋ méragira orucginaiguc haiyic Uŋa Téréya énécmiyu hémma soukiwa érécmiyec.

¹⁹ Érécmima yomuhuc érézéyec; Kuc buŋa imuhucya ni momacnec néŋic ic embac méŋac méŋ orucginaiguc mérana haiwa Uŋa téréyaguc wammac.

²⁰ Imuhuc zéyu Peteronéŋ yomuhuc ézéyec; Gi Anutuac sese imi soukiwanéŋ boŋa hia memaŋac zéma ninzaŋ, imuac soukiwaga imi giguc momacnec biridacmaoc.

²¹ Guac ewa qeriga imi Anutuac kiwaiguc dindiŋa qahac. Imuac hénia ac yominéŋ guac iwawai me ai buŋaga ménda wammac.

²² Qeri biricga imi melemma Miŋ Kewu welec mina qerigaiguc ninin imuhucya késakeczan imuac késpedesga waigémmac gezaŋ.

²³ Gémba biriawac houhouyanéŋ qeriga sécgéyu késpedesganéŋ pipigemma hezac.

²⁴ Zéyu Simonnéŋ melemma zéyec; Iri ekaoc nuac niŋ wamma Miŋ Kewu welecmiyic iwawai zézaoc imi nuaru méŋ ménda hicŋi némmac.

²⁵ Waŋu Yesuac Mélíméli ic iereŋ Miŋ Kewuac ackuazéc imi héipuc wamma selima zéau énécmimaguc Samaria baec komoc komoc sasalaiguc buŋa suruc hiabia imi zéau énécmima zéau énécmima hama Yerusalem liliŋgéma keŋoc.

Filiponéŋ Ediopia ic méŋ Yesuac hénia ac ézéyec.

26 Miñ Kewuac kua meme uñanén Filipino yomuhuc ézéyec; Gi yacma emanğenğen baec wañgoña Saut iguc hiñgacma héná méné Yerusalemnec hénima Gaza amaiguc hiñgaczac imuaru kembésémañ. Wañu héná imi baec kéra kérésiaiguc heyec. 27 Imuhuc zéyu Filiponén yacma keñu Etiopia héngalen ama arenja yandawac Embac garata Kandake iwac welen qeçe icnéñ Yerusalemiguc Anutu mepésimañ zé eñec igucnec mayec. Wañu ic imi héngalen ama arenja yanda imuac sou kiwa moczoñ galenğémac niñac kuc yanda hemiyec. 28 Wañu inén liliñgéma eñeya karisi yanda imuac qacyaiguc tacma Anutuac tiliñ tiliñ ic Yesaiawac kiwi imi olomma kerec. 29 Wañu Uña téréyanén Filipino yomuhuc ézéyec; Karisi imuac hosuraiguc kemma kenna. 30 Zéyu Filiponén usuñnec kemma kua meme ic Yesaia iwac kiwi imi oloñu nimma qesimiyec; Ac olonzañ imuac hénia ninzañ? 31 Wañu inén zéyec; Méñnéñ hénia ménda meyu nimma dimuhuc niñasarimañ? Imuhuc zémaguc éréma tacmacac niñ Filipino héihéré miyec. 32 Embac kewuac welen qeçe iminéñ ac kiwi oloñec imi yomuhuc; Rama merawa méné qehéric wammu niñ héréma keñanzu ésécnec hérémigic keñec. Wañu

rama méné zucya héric héric ic ménéñac wésiaiguc hétén qahac wamma taczac imi ésécnec kuaya méné ménda añgéyec. 33 Wañu mamaya wañu didiñanec ménda zétecgé migic. Wañu baec igucnec kekecyá wagicgic qahac wañec imuac mérénenéñ iwac qelihéraguc wammac hia zéwacnec?

34 Wañu garatawac welen qeçe icnéñ melemma Filipino ézéyec; Qesigémba nézéna. Anutuac tiliñ tiliñ icnéñ mérac niñ imuhuc zézac, eñeya niñac me ic méné niñac? 35 Qesiyu Filiponén kuaya añgéma ac imuaru toroqema Yesuac hénia ézéyec. 36 Wañu héná keñkecma doku ménéñguc kereñic garatawac welen qeçe icnéñ zéyec; Doku you hezac imuac némacnéñ ziki néñu doku ménda naec némbésémañ? 37 (Ménda hezac.) 38 Imuhuc zéma nesinesi ic énézéyu karisi yanda imi zikigic nañu Filipino zéma garatawac welen qeçe ic ierenéñ ekawu dokuiguc mekenic Filiponén doku naecmiyec. 39 Wañu doku igucnec éréyic Miñ Kewuac Uñanén Filipino wagicma keñu welen qeçe ic iminéñ i muñguc ménda hémma ségiségi wamma hénaya méndacma keñec. 40 Wañu Filipino inén Azoto* tañiguc wininima lelecgéma ama arenja kuneñ kuneñ séc séc

* 8:40: Qara méné; Asidot. † 8:40: Ama arenja yanda méné zéic alayaguc.

buŋa suruc hiabia énézéma hama Kaisarea† hadarec.

9

Minj Kewunéŋ Sauloac hiŋjimiyeŋ.

¹ Saulo imi Minj Kewuac ai ichéra tericgé énécmima unuhéi waŋ énécmimacac niŋ qeria geriwaguc waŋu wéséséya héiyu érémanec naŋu hofac oo ic eŋeŋa iwac muru keŋec. ² Kemma méŋnéŋ méŋ héna qelia imi méndacma kecziuguc mihicŋi énécmima ic me embac moczoŋ méragina dérécgéma Yerusalem érémaŋ zé Damasiko ama areŋa yanda imuac tocgo-tocgo ama séc keŋkeŋawac oaec kiwi niŋac welecmiyeŋ.

³ Welecmiyu omiyu mema keŋkecma Damasiko ama areŋa yanda hosuraiguc keŋec. Nalé imuhucgeŋ kurumenj igucnec asac mararaŋ méŋnéŋ élanzaŋnec mama qetagalima lelecgémiyeŋ.

⁴ Lelecgémiyu baeciguc tendiŋgéma maqeyu hema ac ewa méŋ yomuhuc zéyu niŋec; Saulo, Saulo, gi némac niŋac nunesi wannemma kecanzaŋ? ⁵ Zéyu Saulonéŋ qesimima zéyec; Minj Kewu, gi méré? Zéyu zéyec; Ni Yesu geŋ qenesi wammima kecanzaŋ imi mia. ⁶ Gi yacma ama areŋa yandaiguc kerenna, imuaru némac ai kileŋ mewésémaŋ imuac ara gézéyu nimbésémaŋ. ⁷ Zéyu ic i guc keŋgic ieneŋ hétéŋ imi niŋgic, néŋ ic méŋ

ménda héŋgic imuac niŋ acgina qahac naŋgic. ⁸ Waŋu Saulonéŋ baec igucnec yacma kiwa himanec naŋec, néŋ iwawai méŋ hémmacac séc qahac waŋu ichéra ieneŋ mériaiguc késama wagicgic Damasiko ama areŋa yandaiguc kereŋgic. ⁹ Waŋu ai meme haréwéc kiwa hilicgémanec taru nene me doku méŋ ménda neyec.

Ananianéŋ Saulo doku naecmiyeŋ.

¹⁰ Damasiko ama areŋa yandaiguc Yesuac ai ic méŋ kerec. Qara imi Anania. Waŋu Minj Kewunéŋ tilinj tilinjiguc hiŋjimima ézéyec; Anania! Zéyu melemma zéyec; Oo, Minj Kewu. ¹¹ Zéyu Minj Kewunéŋ ézéyec; Ninzaŋ, ic méŋnéŋ welecma taczac, imuac niŋ gi yacma héna qara Héna Dindiŋa imuaru kemma Yudawac amaiguc emma ic méŋ qara Saulo, Taso ama areŋa yanda igucnec iwac hocma mihicŋiwésémaŋ. ¹² Inéŋ irec méŋ tilinj tilinjiguc hiŋjimiyeŋ ic méŋ qara Ananianéŋ eŋeya muru hama méria qacyaiguc haiyu muŋguc kic hihiyaguc waŋec imi hénzac. ¹³ Zéyu Ananianéŋ melemma zéyec; Minj Kewu, ic embac sasalanéŋ iwac niŋ zéma Yerusalemiguc guac hénaorinj hécga haka biria hatac dahec waŋ énécmiyec imuac suruc zégic niŋanzua. ¹⁴ Waŋu yomuaru imuhucnec guac qacga guruanziŋ nini moczoŋ méranina

dérécgé nénécmimac niḡac hofac oo eḡeḡagina iwac murunec kuc buḡa imi mema hayec. ¹⁵ Imuhuc zéyec, néḡ Miḡ Kewunéḡ yomuhuc ézéyec; Gi tinduc kenna, baera baera ic embac zéma ic kewu zéma Israelac nambérac héra ionac muru nuac qac buḡana wagicma kemmacac niḡ késawa ic imi nuac ai ic wanzac. ¹⁶ Qac buḡanawac wamma zéra béra yéwéria dimuhucya mi-hicḡimac imi ézéwa hémmac. ¹⁷ Waḡu Ananianéḡ kemma ama imuaru emma Sauloac oruhaiguc méria haima zéyec; Saulo, munana, gi muḡuc kic hihi wamma Uḡa Téréya sécgéḡu kecbésémaḡ niḡac Miḡ Kewu Yesu hénaiḡuc hicḡigéḡec inéḡ mia méli néḡu hazua. ¹⁸ Zéyu nalé sosola qahac kiwa igucnec iwawai sekec sekec ésécnecnéḡ taima mayu kicya muḡuc hima hémma yacma naḡu doku naecmiyec. ¹⁹ Waḡu nene nema kuhaguc waḡec. Inéḡ Yesuac ai ichéra Damasiko ama areḡa yandaiguc kecgic iniguc ai meme tosara kecgic.

Saulonéḡ hénima buḡa suruc hiabia zéauyu zéra béra qahaiguc opocgic.

²⁰ Kecma nalé sosola qahac Yuda ic ionac tocgotocgo amaiguc emma Yesu imi Anutuac Naḡa keczac zéma zéau énécmiyec. ²¹ Énézéyu niḡic imi enéḡ moczoḡ welicgéma yomuhuc zégic; Ic yomi Yerusalem imuaru

qac imi qacangic ini mebiru énécmianḡec imi qahac me? Waḡu ic embac imuhucya qaté énécmima hofac oo ic ionac muru énépésima kemmaḡ zé hayec. ²² Waḡu Saulo inéḡ muḡuc yanda kuhaguc wamma Yesu imi Kristo téḡḡéḡ wanzac imi héipuc wamma Damasiko ama areḡa yandaiguc Yuda ic kecgic énézéyu niḡic sicsaoc waḡec.

²³ Imuhuc wamma keru ai meme sasala keḡu Yuda ic enéḡ Saulo qewiḡ zéma zéeminiḡ waḡic. ²⁴ Waḡu ac saḡa hazéra imi Saulo gezawanéḡ niḡec. Waḡu ieneḡ Saulo qehumuwiḡ zé siḡi kaiwe séc nagu yanda séc awima naḡic. ²⁵ Imuhuc waḡic iwac tohotoho ichéra ieneḡ siḡiyaiguc neḡḡeḡiguc Saulo tima hésanéḡ neḡḡeḡ qatéma deminiḡ yanda andia luhuc memeac kifanaiguc naḡgéic hiḡacma néḡgarec.

²⁶ Kemma Yerusalem keremma Yesuac ai ichéra ionaru toroqemac niḡ batucgé énécmiyec, néḡ ieneḡ moczoḡ Yesuac ai ic wanzac imi ménda ninzéḡgéic imuac iwac zénéḡgina hiriyec. ²⁷ Waḡu Banabanéḡ Yesuac Mélíméli ic ionaru wagicma kemma Saulonéḡ hénaiḡuc Miḡ Kewu dimuhuc héḡu Miḡ Kewunéḡ dimuhuc ac ézéyu Damasiko ama areḡa yandaiguc inéḡ Yesuac qaraiguc kucnec zéma dimuhuc zéauyec imuac

ac suruc waŋ énécmiyec. 28 Waŋu inéŋ iniguc momacnec kecma Yerusalem eŋeŋ mama wamma Miŋ Kewu Yesuac qaraiguc ackuazéc selianec zéauyec. 29 Waŋu Yuda ic tosara Girik ac zéaŋgic iniguc ac waŋgic acginaanéŋ eŋeŋ mama waŋec. Waŋu ic ieneŋ Paulo qewiŋ zé waŋgic. 30 Waŋu ai momachéra ieneŋ nimma Kaisarea ama areŋa yanda zéic alayaguc imuaru wagicma hiŋgacma kemma méligic Taso ama areŋa yandaiguc keŋec.

31 Imuac niŋ Yesuac hénaoŋiŋ Yuda, Galilaia zéma Samaria baeciguc kecgic ionaru luae he énécmiyu nanaŋ seli mi-hicŋi énécmimia waŋu Miŋ Kewuac ehéihéi wammima Uŋa Téréyanéŋ ewa qeriginaguc doŋgé énécmiyu zaŋgégina saima keŋec.

Peteronéŋ ic méŋ mehiaruyec.

32 Peteronéŋ baec séc lelecgéma kecma Yesuac hénaoŋiŋ Lida ama areŋa yandaiguc kecgic ionac muru keŋec. 33 Waŋu imuaru ic méŋ mihicŋiyec, qara imi Ainea, inéŋ puriŋ wamma hehe tataciguc hema keru yawuŋ 8 waŋec. 34 Waŋu Peteronéŋ yomuhuc ézéyec; Ainea Yesu Kristonéŋ mehiaru génzac imuac niŋ yacma hehe tatacga imi geŋgaoc mindiŋina zéyu nalé imuarunec yarec. 35 Yaru Lida zéma Saron ama areŋa

yanda igucnecnéŋ i hémma ewagina melemma Miŋ Kewuac hagic.

Peteronéŋ Tabita humuc igucnec meqeliyec.

36 Yope ama areŋa yandaiguc Yesuac tohotoho embac méŋ kerec, qara imi Tabita, neŋaŋ aciguc Noniŋ, waŋu inéŋ ai hiabia sasala mema ic embac maqeqeya méra énécmiaŋec. 37 Waŋu nalé imuhucgeŋ Tabita i hafi hicŋimiyu humuyu qamocya naecmima ama qeria méŋ qacyaiguc heyec imuaru haigic heyec. 38 Lida ama areŋa yanda imi Yope ama areŋa yanda hosuru tarec. Waŋu Yesuac ai ic embac ieneŋ Peteronéŋ imuaru taczac zégic nimma ic éréhéc iwaru méli érécmigic iereŋ kemma nalé sosola qahacnec foc hamacac niŋ qesimiyoc. 39 Zéyic Peteronéŋ yacma iriguc momacnec keŋgic. Kemma kendacgic iereŋ ama qeria méŋ qacyaiguc heyec imuaru i wagiric eŋgic. Eŋgic embac malé sasala ieneŋ ic iwac maréŋaiguc namma siacma zari maleku Tabitanéŋ iniguc kecma meyacgéyec imi ézégic héŋec. 40 Waŋu Peteronéŋ énézéyu hiŋgacdacgic simiŋ héima zéwelerec. Zéweleru tecgéyu qamocac muru melemma namma yomuhuc ézéyec; Tabita gi yacna zéyu kiwa héitegicma Petero hémma yacma tarec. 41 Taru Peteronéŋ mériaiguc késama héréyu yacma naŋec.

Naŋu Yesuac hēnaoriŋ zéma embac malé unuruyu eŋgic Tabita qelizac imi énézéyu héŋgic. ⁴² Waŋu Yope ama areŋa yanda imuac miŋina ieneŋ haka imi zésaigic nimma sasala ieneŋ Miŋ Kewu ninzēŋgégic. ⁴³ Waŋu Peteronéŋ Yopeiguc ic ménŋ qara Simon yaŋ séwéla meme iwac amaiguc ai meme sasala kerec.

10

Kua meme uŋa méŋnéŋ Konelio hicŋimiyec.

¹ Kaisarea zéic alawac ama areŋa yandaiguc ic ménŋ kerec, qara Konelio. Inéŋ yaré ic 100 ionac galeŋ kerec. Waŋu inéŋ tuŋ ménŋ Italia yaré ic tuŋa zéaŋgic imuacnec. ² Waŋu inéŋ eŋeya ama taséhéra iniguc Anutuac wamma nalégina zéma usuŋgina qemima ee héihéi wammima kecma ic embac maqeqeya ionac ewa biric waŋ énécmima haleŋ sasala hai énécmima Anutu zéwelec wammima kecaŋgic. ³ Kaiwe ménŋ maria 3 kilok imuaru inéŋ héŋu Anutuac kua meme uŋa méŋnéŋ tilinŋ tilinŋguc hicŋimima Konelio, zéma qarec. ⁴ Waŋu inéŋ héŋsosolima zénéŋa hiriyu zéyec; Miŋ Kewu, hénia némac niŋ? Zéyu zéyec; Haleŋga ic embac maqeqeya ionac haianzaŋ imi zéma zéwelecga iminéŋ Anutuac muru haréyu haihakaga imi niŋqelima niŋgēnzac. ⁵ Imuac deguc gi Yope ama

areŋa yandaiguc ic tosara méli énécmima kemma ic ménŋ qara Simon Petero zémimia i héihéré mimu. ⁶ Ic imi yaŋ séwéla meme ic, Simonac amaiguc tacyac waŋanzaŋ. Waŋu ama imi kondunŋ giŋgiŋaiguc taczac. ⁷ Kua meme uŋanéŋ ac imuhuc ézéma keŋu welenŋ qeŋe ic éréhéc zéma yaré ic suggina igucnec ménŋ Konelio eŋeya méndacmima Anutu ee héihéi wammianzaŋ i momacnec unuruyec. ⁸ Unuruma ac suruc imi waŋ énécmidacma Yope amaiguc méli énécmiyu keŋgic.

Miŋ Kewunéŋ Petero tilinŋ tilinŋguc ézéyu héŋec.

⁹ Ama siŋima gianŋyu kaiweya ménŋ keŋkecma gau komoc waŋu ieneŋ keŋkecma ama imuac hosuraiguc kereŋgic. Waŋu nalé imuaru Peteronéŋ zéwelec wammaŋ zé ama qacyaiguc eŋec. ¹⁰ Waŋu inéŋ yaka niŋ humuma nene nemaŋ zé wamma énézéyu otocgo wammaŋnec keŋgic Uŋanéŋ qéléléŋgé miyec. ¹¹ Miyu héŋu kurumeŋ aŋgéyu gésé ménŋ maleku ésécnec waŋgoŋa kemboŋ qahac imi zikima naŋgégic baec qahaiguc mayu héŋec. ¹² Héŋu qeriaiguc yaŋ hénagina kemboŋ qahac hénia hénia zéma gisic zinaŋgoc, zini mokoleŋ, zéma nei hénia hénia heyec. ¹³ Waŋu ac ménŋ yomuhuc mayec; Petero, yacma unuma nena. ¹⁴ Waŋu Peteronéŋ zéyec; Miŋ Kewu,

qahac téngéj! Ni ménda neneya sic saocya zéma iwawai biria méndagucnec neanzua. ¹⁵ Zéyu ac mén yomuhuc hicñiyu hatac éréhéc wañec; Iwawai Anutunéj zézuaczac imuac geñ qakolayaguc ménda zéna. ¹⁶ Haka imi muñguc hicñiyu hatac haréwéc wañu imuacnec gésé imi hérégic kurumenjiguc eñec.

¹⁷ Wañu Petero iwawai héñec imuac hénia imi dimuhuc zéma eñeya ewayanéj nimma niñ éréhéc wañec. Wañu ic tosara Konelionéj méli énécmiyec ieneñ naguyaiguc namma Simonac ama niñac qesigic. ¹⁸ Qesima qacma yomuhuc zégic; Simon Petero zémimia imi yomuaru taczac me? ¹⁹ Wañu Petero i iwawai héñec imuac hénia niñ areñgémanc keru Uña téréyanéj yomuhuc ézéyec; Ninzañ, ic haréwéc haréma gi hocgénzu. ²⁰ I ini neñ méli énécmiwa hazu. Imuac gi yacma hiñgacma ewa éréhéc ménda wamma iniguc kembésémañ. ²¹ Zéyu Peteronéj ionac muru hiñgacma zéyec; Ic hocma hazu imi ni yomi mia. Hénia némac niñ you hazu? ²² Zéyu zégic, Yaré ic 100 ionac galenjinga Konelionéj ic solaña kecma Anutu ee héihéi wammianju Yuda ic ieneñ ee héihéi wammianzu. Kua meme uña téréya méñnéj gi iwac amaiguc héihéré gémma guac murunec ac nimmac

niñ ézéyec. ²³ Imuhuc zéyu Peteronéj onagiru ama tacyac wañañec imuaru emma hegic ama gianjiyu yacma iniguc keñgic. Wañu Yope amaiguc niñzén niñzén dacmuna tosara ieneñ acguc i guc momacnec keñgic.

*Peteronéj ic enia Kone-
lioac
amaiguc keñec.*

²⁴ Ieneñ héniaiguc siñi mén hema keñkecma Kaisarea zéic alawac ama areña yandaiguc kereñgic. Wañu Konelionéj sac kitichéra zéma ala hiabia kegcic tosara unuruyu tocgéma mambéc kegcic. ²⁵ Peteronéj amaiguc eñu Konelionéj iwac muru hama iwac hénayaiguc mama siggéma mepésimiyec. ²⁶ Mepésimiyu Peteronéj mema yacma yomuhuc ézéyec; Yacna, ni acguc ic kecza. ²⁷ Yaru i guc ac wamma ama qeriaiguc emma iniru ic embac sasala tocgéma tacgic. ²⁸ Wañu inéñ ac yomuhuc hénima énézéyec; Ini nindaczu ésécnec Yuda ic méñnéj ic enia mén ala wammima momacnec azorogic zézé seli ac logizac wammac. Wañu Anutunéj ic méñac méñ qakola me zapi qe-qeya ménda zémañac zé nézéyec. ²⁹ Imuac niñ héihéré néngic acna waima hazua. Wañu qesiéncmiwa, ini hénia némac niñ héihéré néñzu? ³⁰ Zéyu Konelionéj yomuhuc ézéyec; Haka yomi

hicnjuguc bec ai meme kem-
 bonj qahac tecgézac. Maria
 yomuhucgej, maria 3 kilok
 imuaru amanaiguc tacma
 zéwelecba ic ménj malekuya
 lalacnéj kic ségéranaiguc
 wininima nañec. ³¹ Namma
 yomuhuc zéyec; Konelio,
 welecwelecga zéma halenja
 ic embac maqeqeya ionac
 haianzañ iminéj Anu-
 tuaru haréyu haihakaga
 imi niñqelima niñgénzac.
³² Wañu gi Yope amaiguc
 ic tosara méli énécmima
 kemma ic ménj qara Simon
 Petero zéanzu i héihéré
 mimu. Ic imi yañ séwéla
 meme ic Simonac amaiguc
 tacyac wañanzac. Wañu
 ama imi kondunj giñgiñai-
 guc taczac. ³³ Imuhuc zéyu
 nalé sosola qahac ic tosara
 méli énécmiyi. Hazañ imi
 hiabia! Nini moczonj youmi
 Miñ Kewunéj ac gézéyec
 imi moczonj nimbiñ niñac
 Anutuac kiwaiguc tocgéma
 tacziñ.

*Peteronéj Konelioac héna
 géséhéra ackuazéc énézéyec.*

³⁴ Zéyu Peteronéj kuaya
 auma énézéyec; Deguc
 ni héla ménj niñasarizua.
 Anutunéj ic neñaj séwinina
 igucgej ménda ninicma
 nénépésianzac. ³⁵ Ic embac
 baera baera keczu sugina
 igucnec méjnénj ménj Anutu
 ee héihéi wammima haihaka
 solaja wañanzu imi hia
 énépésimacac séha wanzu.
³⁶ Anutunéj luaeac ackuazéc
 imi Yesuac murunec Israelac
 qelihéra onac énécmiyec.

Wañu Yesu iminéj iwawai
 momac yandawac Miñ Kewu
 wanzac. ³⁷ Yohanenéj doku
 naec hakawac zéauyuguc
 imuac andiaiguc Galilaia
 baec igucnec hénima Yuda
 baec séc néma iwawai
 hicnjyec imi ini ninzu.
³⁸ Anutunéj Yesu Nazarete
 ama areña igucnec i Uña
 Téréya zéma kuc buña imi
 haléc ésécnec pocgémima
 i guc momacnec kerec,
 Imuac niñ inéj lelecgéma
 haka hiabia wamma ic
 embac tosara uña birianéj
 helanzi énécmima yéwéri
 énécmimia imi mehiaru
 énécmiyec. ³⁹ Nini imi
 inéj Yuda ic nonac baec
 yanda zéma Yerusalemiguc
 haka wañec imi moczonj
 kicninanéj hémma héipuc
 wanziñ. I imi ic héngenja
 wéndaraiguc qegic humuyec.
⁴⁰ Wañu ai meme haréwéc
 wañu Anutunéj meqeliyu
 wininiyu héñij. ⁴¹ Wañu
 ic embac moczonj yanda
 ionaru qahac, néj humuc
 igucnec yaruguc héipuc ic
 wambiñ zé Anutunéj becne-
 gecí nénécmiyu i guc nene
 doku neyiñ nonac muru
 sac wininiyec. ⁴² Anutunéj
 ic embac kic qeli zéma ic
 embac humumia zétecgé
 nénécmimacac niñ ic ménj
 kumuyec imi Yesu imi mia
 zéma imuac héipuc wamma
 ic embac ackuazéc zéau
 énécmiwiñ niñac Yesunéj
 nénézéyec. ⁴³ Wañu Anutuac
 tiliñ tiliñ ic ieneñ acguc iwac
 héipuc wamma yomuhuc
 zégic; Ic embac i ninzénjgému

moczon iwac qara niñac kúpésicgina zuac énécmimac.

Uña Téréyanéh ic enia ionac muru mayec.

⁴⁴ Peteronéh ac imuhuc zémanec nanu Uña Téréyanéh ic embac moczon ara nimma tacgic séc qacginaiguc mayec. ⁴⁵ (45a) Mayu ninzéh ninzéh ic tosara séwi tasé hericheric ginaguc Peteroguc kengic ienen Anutunéh ic enia ionac Uña Téréya qocgé énécmiyu ⁴⁶ enañ ac waima ac méréraiguc zéma Anutu mepésigic nimma ^(45b) kilen yanda aurigic. ⁴⁷ Wanu Peteronéh zéyec; Neñañ meyiñ ésécnec ic youmi ienen Uña Téréya mezu imuac mérénehé doku ménda naec énécmiwiñ niñac neñ héinénc mimacac séc wammac? ⁴⁸ Imuhuc zéma Peteronéh Yesu Kristoac qaraiguc doku naec énécmimu niñac énézéyec. Wanu ic embac ienen ai meme tosara mén iniguc tacyac wammu niñac Petero welecmigic.

11

Peteronéh ai meyec imuac surucya zéasari énécmima Yuda ic énézéyec.

¹ Yesuac Mélíméli ic tosara zéma ninzéh ninzéh dacmuna Yuda baec séc kecgic ienen ic enia ienen Anutuac ackuazéc añgéh tигic imuac suruc niñgic. ² Imuac Peteronéh Yerusalem lilingéma

enñ séwi tasé hericheric ginaguc ienen Petero mematiti wammigic. ³ Wammima yomuhuc ézégic; Gi némac niñac ic enia ionac amaiguc emma iniguc momacnec nene nenec? ⁴ Zégic Peteronéh arengéma yomuhuc zéasari énécmiyec; ⁵ Ni Yope ama yandaiguc zéwelecmac kecha Anutunéh tilinñtilinñguc nézéyu yomuhuc héñ; Gésé mén maleku yanda ésécnec kitiwa kembon qahac imuaru zikima kurumenñ igucnec nanngégic ségéranaiguc mayec. ⁶ Mayu qeriaiguc héñ sosoliwa baec yan hénagina kembon qahacginaguc hénia hénia zéma haséh yan zéma gisic zinangoc, zini mokolen zéma sawawac nei hegic iniri. ⁷ Inicma ewa mén nimba yomuhuc nézéyec, Petero, yacma unuma nena. ⁸ Zéyu neñ zéyi, Miñ Kewu, qahac téngéh! Ni iwawai qakolayaguc zéma iwawai zapi qeqeya imuhucya mén kuanaguc méndagucnec haiwa hiñgarec. ⁹ Imuhuc zéwa kurumenñ igucnec ewa mén yomuhuc melenñ hatac éréhécnec mayec; Iwawai Anutunéh zézuaczac imuac geñ iwawai zapi qeqeya ménda zéna. ¹⁰ Iwawai imi hicñiyu hatac haréwéc wanuguc imuacnec iwawai imi moczon hérégic kurumenñguc enec. ¹¹ Wanu nalé sosola qahac ic haréwécnehé ama hema kecani imuaru

hama naguyaiguc nanġic. Imi mia Kaisarea zéic alawac ama areña yanda imuarunec nuac muru méli énécmiyu hagic. ¹² Hagic Uña Téréyanéñ yomuhuc nézéyec; Gi ewa éréhéc ménda wamma iniguc kembésémañ. Imuhuc zéyu ni zéma ic 6 yomi neñawu kemma méli énécmiyec iwac amaiguc eniñ. ¹³ Enni inéñ haka dimuhuc hicñimiyec imuac surucya zéma yomuhuc nénézéyec; Kua meme uña méñnéñ nuac amaiguc wininima namma yomuhuc nézéyu niñi; Gi Yope amaiguc ic tosara méli énécmima kemma ic méñ qara Simon, Petero zémimia i héihéré mimu. ¹⁴ Inéñ hama ackuazéc énézéyu ackuazéc iminéñ gi zéma hena géséhécga moczoñ kápésicgina igucnec añgégina timac. ¹⁵ Imuhuc zéyu ni ackuazéc imi hénima énézéwa Uña Téréya neñañ muru mayec imuhucyanéñ ionac muru mayec. ¹⁶ Mayu hémma Miñ Kewunéñ ac yomuhuc zéyec imi niñ qeliyi; Yohanenéñ dokunéñ naec énécmiyec, néñ ini mia Uña Téréyanéñ naec énécmimac. ¹⁷ Anutunéñ neñañ Miñ Kewu Yesu Kristo ninzégéyiñ nalé imuaru sese nénécmiyec. Wañu inéñ sese imuhucyanec ionac énécmiyec. Imuac ni dac imuhucyanéñ némaciguc Anutu neuñ héimiwinec. ¹⁸ Imuhuc zéyu ieneñ ac imi nimma ac héténgina

waima Anutu mepésima yomuhuc zéigic; Ic enia ionac muru kekec memuac ewa qeri meleñ meleñac buña énécmiyec.

Antiokia ama areña yandaiguc Yesuac henaorin hicñiyec.

¹⁹ Stefano niñac ununesi hicñiyu ic embac tosara ieneñ héndéñ héndéñ amuma Foinike zéma Kipuro zéma Antiokia ama séc kemma ic tosara qahac, néñ Yuda ic embac ionac sac ackuazéc énézégic. ²⁰ Wañu sugginaiguc tosara Kipuro baec zéma Kirene baec igucnecnéñ Antiokia ama areña yandaiguc keremma Girik ic ionac muru acguc Miñ Kewu Yesuac buña suruc hiabia énézégic. ²¹ Wañu Miñ Kewuac mérayanéñ iniguc heyu ic embac sasalanéñ ninzégéma Miñ Kewuac muru lilingéma hagic. ²² Wañu Yerusalemiguc henaorin kecgic ieneñ imuac suruc nimma Banaba méligic Antiokia ama areña yanda imuaru keñec. ²³ Kemma Anutuac ewa hia he énécmiyu hémma ségiségi wañec. Wañu ewa siñgina yandaguc Anutuaru qékétama kecmu niñac ic embac moczoñ acnéñ meseli énécmiyec. ²⁴ Banaba imi ic hiabia, wañu Uña Téréya zéma ninzéñ ninzéñ yanda sécgémima heyec. Imuac niñac ic embac tuñ yandanéñ Miñ Kewuac muru toroqegic. ²⁵ Wañu Banabanéñ Saulo mihicñimañ zé Taso ama

areña yandaiguc keñec.
²⁶ Kemma mihicñima wa-
 giru Antiokia ama areña
 yandaiguc hayoc. Hama
 yawuñ momacguc ekawu
 kecma Yesuac hénaorij
 mihicñi énécmima ic em-
 bac sasala ackuazéc ku
 énécmiyic Antiokia ama
 areña yanda imuaru mia
 walac walac Yesuac hénaorij
 ionac qacma Kristoac ic
 zéénécmigic.

*Yesuac hénaorij Yuda bae-
 ciguc ionaru soukiwa haigic
 keñec.*

²⁷ Nalé imuaru Anu-
 tuac tilij tilij ic tosara
 Yerusalemnec Antiokia ama
 areña yandaiguc hagic.
²⁸ Wañu ionarunec méñ qara
 Agabonéñ Uña Téréyanéñ
 tilingémiyu baec séc béti
 yanda hicñimac niñ andi-
 awac ara énézéyec. Wañu
 béti yanda imi ic kewu
 yanda Klaudio kerec nalé
 imuaru hicñiyec. ²⁹ Hicñiyu
 Yesuac hénaorij ieneñ
 kucgina he énécmiyec séc
 iwawai qutulangéma Yuda
 baeciguc ninzén ninzénac
 dacmuna hécgina kecgic
 ionaru halençina haigic
 kemmac niñ zétecgégic.
³⁰ Zétecgégic imuhucyanec
 halenç imi Banaba zéma Saulo
 iorac méragiraiguc haima,
 ninzén ninzénac dacmuna
 hécgina ionac muru haigic
 keñec.

12

*Herodenéñ Yakobo qehu-
 muma Petero hésa amaiguc*

oporec.

¹ Nalé imuaru ic kewu
 Herodenéñ hénaorij tosara
 ununesi énécmimanç zé méra
 meyacma énézéyec. ² Inéñ
 Yohaneac dara Yakobo
 késama sounéñ héiyu hu-
 muyec. ³ Imuhuc wañu
 Yuda ic ieneñ haka imuac
 ségiségi wañgic inictegicma
 Petero acguc késamanç
 zé wañec. (Wañu haka
 imi saméñ yisya qahac
 imuac kendonçiguc hicñiyec.)
⁴ Wañu nagu sacyaguc
 ogicma keñgic imuac kendonç
 tecgéyu hérémima ic embac
 kicginaiguc haiyu nañu
 ara zétecgémacac niñ hésa
 amaiguc oporu tarec. Taru
 yaré ic 16 imi tunhéra 4
 méndéñ amuma galençému
 niñac ionac méraginaiguc
 oporec. ⁵ Petero hésa
 amaiguc galençégic heyu
 hénaorij ieneñ iwac niñ
 wamma ewa qerigina
 hélacnéñ Anutu welecmigic.

*Kua meme uña méñnéñ Pe-
 tero hulacmiyec.*

⁶ Herodenéñ i wagicma
 hamuac niñec imuac naléya
 imi ama giançiyu ducñimac.
 Wañu ménda giançiyunec sinç
 imuaru Petero señ hésa
 éréhécnéñ qatégic téñgij
 ic éréhéc iorac sugçiraiguc
 gauya hekerec. Keru
 galenç meme ic tosara nagu
 séñgañgençiguc galenç mema
 nañgic. ⁷ Wañu héngic
 Miñ Kewuac kua meme
 uña méñnéñ wininiyu hésa
 ama imuac qeriaiguc asac
 mararañ méñnéñ asariyec.

Waŋu kua meme uŋanéŋ Petero maréŋaiguc qema mindima zéyec; Fodac yacna. Zéyu nalé imuarunec Petero méria igucnec seŋ hésanéŋ loloma madarec. ⁸ Waŋu kua meme uŋanéŋ ézéyec; Rikuŋga zikima héna usuga héina hiŋgaru. Imuhuc zéyu inéŋ imuhuc waŋec. Waŋu kua meme uŋanéŋ muŋguc ézéyec; Séwi usuga horua imi héina hiŋgaruguc méndac némma hana. ⁹ Zéyu Peteronéŋ méndacmima keŋec. Waŋu kua meme uŋanéŋ iwawai hélacnec wammiyec, néŋ ménda niŋasarima gau hénzua imuhuc zéma niŋec. ¹⁰ Waŋu ierenŋ galeŋ meme ic nagu séŋgaŋgeŋiguc naŋoc imi walac nanaŋa zéma andu nanaŋa orogicma keremma deminŋ yandawac aiŋ naguya ama areŋa yanda wésiaiguc nanaŋa imuaru hayoc. Hayic nagu imi eŋeyaocnec aŋgé érécmiyu mama héna yandaiguc keŋoc. Keŋic kua meme uŋa iminéŋ élanzaŋnec waimima eŋec. ¹¹ Eŋu Peteronéŋ nininŋa béréŋgéyu yomuhuc zéyec; Deguc ni ninzua. Haka yomi hélacnec téŋgéŋ. Miŋ Kewunéŋ kua meme uŋaya mélima Herodeac méria zéma ai areŋ Yuda ic ionac ewa qeriginaiguc hezac imuarunec nuagicma hazac. ¹² Imuhuc niŋtegenicma Yohane, Mareko zémimia iwac neŋgocya Mariawac amaiguc keŋec. Waŋu

imuaru ic embac sasalanéŋ tocgéma zéwelec wamma tacgic. ¹³ Kemma Peteronéŋ naguguc qeyu welenŋ qeŋe embac méŋ qara Rodenéŋ ewaya nimmaŋ zé hosuru hayec. ¹⁴ Hama Peteroac ewaya niŋasariyec. Waŋu ségiségi yandanéŋ ewa soho wammiyu nagu ménda auma eŋ usuŋnec ama qeriaiguc emma Petero naguiguc hama nanzac imuhuc qacma énézéyec. ¹⁵ Énézéyu ienenŋ nimma zégic; Gi ewaga sohozac. Waŋu inéŋ imuhuc seli qema zémanec naŋu ienenŋ zégic; Imi iwac kua meme uŋaya gezaŋ. ¹⁶ Waŋu Peteronéŋ nagu imi qemanec naŋu ienenŋ nagu auma i hémma aurigic. ¹⁷ Waŋu acgina qaimac niŋ méranéŋ séséc waŋ énécmima Miŋ Kewunéŋ hésa ama igucnec wagiru mama éréyec imuac ac suruc waŋ énécmidacma ac suruc imi Yakobo zéma ninzénŋ ninzénŋac dac munahéra énézémuac niŋ énézéma ama imi waima baec méŋiguc keŋec.

Miŋ Kewunéŋ Herode bakia meŋeŋ miyu humuyec.

¹⁸ Ama gianjiyu yaré ic ienenŋ Petero hocma iwawai dimuhuc hicŋimizac imi ménda niŋasarima qewelonŋ yanda waŋgic. ¹⁹ Waŋu Herodenéŋ hocma ménda mihicŋima awiawi ichéra zéqesi waŋ énécmimaguc humuciguc onopocmu niŋac énézéyec. Waŋu Herodenéŋ

Yuda baec waima Kaisarea baeciguc hiŋgacma imuaru kerec.

²⁰ Herodenéŋ Tiro zéma Sidon ama miŋina hazéc yanda waŋ énécmiyec. Waŋu ama imuac miŋina ieneŋ nene yaka ic kewu iwac murunec hicŋianzac imi mema kecaŋgic imuac niŋ ewa momac wamma ic kewu iwac muru haréma Bilasito ic kewu imuac hehe tatacya mindiŋima welen qemianec i mebélacgé mima luae niŋac welec migic. ²¹ Waŋu Herodenéŋ nalé meyec imi ducŋiyu ic kewuac maleku héima tatac edamuyaguc imuaru mama tacma ic embac ac énézéc. ²² Ic momac yanda ieneŋ hériaŋ haima yomuhuc zégic; Ewa imi icac ewa qahac, néŋ Anutuac ewaya. ²³ Waŋu Herodenéŋ mepé qepési ac imi Anutuac muru ménda melenju eŋec, imuac niŋ Miŋ Kewuac kua meme uŋanéŋ qeyu nanecnéŋ kigic nalé sosola qahac humuma qahac waŋec.

²⁴ Waŋu Anutuac ackua zécneŋ baec komoc komoc sucgimunguc yanda yandi saima keŋec. ²⁵ Waŋu Banaba zéma Saulo iereŋ Yerusalemiguc haleŋ énécmiawac ai imi metecgéma Yohane, Mareko zémimia i wagiric Yerusalem waima liliŋéma keŋgic.

13

Buŋa zéauau ai niŋac Banaba zéma Saulo méli érécmigic.

¹ Antiokia hénorinŋ sucginaiguc Anutuac tiliŋ tiliŋ ic zéma qerawac kiwi ic yomuhuc kecgic; Banaba, Simeon qara ménŋ Nigere, Lukio Kirene ama igucnec, Manaen (Ic kewu Herode i guc namu momacnec nema yandiyoc), zéma Saulo. ² Waŋu kaiwe méniguc nene zikima zéwelec wamma Miŋ Kewu mepésima kecgic Uŋa Téréyanéŋ ac yomuhuc zéyec; Banaba zéma Saulo iri ai tosara memaoc niŋ ururuyi imuac niŋ iri ai imuac gésiéércmigic. ³ Zéyu imuac nene zikima zéwelecmaguc méragina qacgiraiguc hai érécmima méli érécmigic.

⁴ Ic éréhéc imi Uŋa Téréyanéŋ méli érécmiyu Silukia amaiguc mekemma imuarunec zéiciguc Kipuro amaiguc keŋoc. ⁵ Kemma Salami ama areŋa yandaiguc haréma Yuda ic ionac togotocgo amaiguc Anutuac ackua zéc énézéc. Waŋu Yohananéŋ iriguc kecma méra érécmiyec. ⁶ Konduŋ baec komoc komoc sucginaiguc qericma kemma Pafo amaiguc keremma imuaru Yuda ic séwi galeŋ Bayesu mihicŋigic. Waŋu ic imi Anutuac kua meme ic ikora. ⁷ Waŋu inéŋ Baec galeŋ ménŋ Serigio Paulo i guc keroc. Serigio Paulo inéŋ niniŋaguc. Waŋu inéŋ Banaba zéma Saulo ururuma Anutuac ackua zéc nimmaŋ zé waŋec. ⁸ Waŋu Elima zé mimia (Imuac hénia imi séwi galeŋ.) inéŋ hazéc waŋ énécmima

baec galeŋ imi ninzéh ninzéh andé qema kemmac niŋ seliseli wamma ézéyec. ⁹ Waŋu Saulo qara mén Paulo inéh Uŋa Téréyanéh qeria sécgémiyu Elima imi héŋ sosolima yomuhuc zéyec; ¹⁰ Gi imi uŋa biriawac merac, iwawai dindiŋa moczoŋ yanda imuac hazécyá. Íkoc zéma manam batuc hénia hénia imi qerigaiguc kuaya qema hezac. Miŋ Kewuac hénia dindiŋa imi meqariŋ géanzáŋ. Haka biria imi ménda waiwésémaŋ me? ¹¹ Imuac degucguc Miŋ Kewuac mérianéh guyu gi kic hilic wamma nalé sura imuhucgeŋ gi kaiwe ménda hémbésémaŋ. Imuhuc zéyu nalé imuarunec doku wéséséya zéma siŋi yandanéh hoturumiyu mérayanéh mezaŋ qezaŋ wamma keŋha wamma méraya mema méra mimuac niŋ waŋec. ¹² Waŋu baec galeŋ néŋ iwawai hicŋiyec imi hémma ninzéhgéyec. Waŋu Miŋ Kewunéh imuhuc hénia kumiyu auriyec.

Paulonéh Pisidia Antiokia ama areŋayandaiguc Yuda ic buŋa suruc hiabia énézéyec.

¹³ Paulo zéma ichéra i guc momacnec keŋha waŋgic ieneŋ Pafo ama areŋa waima zéiciguc emma Pamfilia baec Perege amaiguc kereŋgic. Waŋu baec imuaru Yohanenéh wai énécmima Yerusalem amaiguc liliŋgéma keŋec.

¹⁴ Keŋu ieneŋ Perege ama igucnec keŋkecma Pisidia baec Antiokia ama areŋa yandaiguc kemma kecgic Sabata ducŋiyu tocgotocgo amaiguc emma tacgic. ¹⁵ Waŋu ieneŋ Moseac hénia ac zéma Anutuac tiliŋ tiliŋ ic ionac kiwi téréya imi oloŋgic ama imuac galeŋhéra ieneŋ ic tosara méli énécmima yomuhuc qesi énécmigic; Daçmuna hécnina, meseli nénécmimu zé ackuazéc mén nimma keczuiguc zégic niŋni. ¹⁶ Waŋu Paulonéh yacma méranéh séséc wamma yomuhuc énézéyec;

Israel ic zéma ic embac Anutu ee héihéi wammianzu ini ackuazéc zéwa niŋgic. ¹⁷ Israel ic neŋaŋ Anutunéh esaŋambéc hécnina gési énécmiyec. Ieneŋ Izipte baeciguc ic kian kecgic, néŋ Anutunéh eegina héima kuha yandanéh onagicma hayec. ¹⁸ Zéléh baeciguc yawuŋ 40 imuac séc hakagina biria hémma bisiqatéh waŋ énécmima kecaŋec. ¹⁹ Waŋu Kanaan baeciguc kisic areŋ yanda 7 unuhumuma ionac baec imi onac buŋa zéma wai énécmiyec. ²⁰ (Moczoŋ toroqema zéwa yawuŋ 450 séc ic kian kecgic.) Imi tecgéyu zémindiŋ mindiŋi ic énécmiyu keŋ kecma Anutuac tiliŋ tiliŋ ic Samuelac naléya hayec. ²¹ Waŋu ic kewu niŋac welecgic Anutunéh Benzaminac qelihéra ionarunec Kisiac naŋa Saulo énécmiyu inéh

yawuŋ 40 imuac séc galeŋgé énécmiyec.

²² Waŋu i auma Dawidi ic kewugina kumu énécmima iwac ac yomuhuc zéyec; Ni Yesi naŋa Dawidi mihicŋiwa ewana kuneŋ yanda hemizac. Inéŋ mia ewa siŋna tohoma iwawai moczoŋ meselimac.

²³ Waŋu Anutunéŋ ac zikiyec séc Dawidi iwac qelihéra ionarunec Israel ic neŋaŋaru aŋgéŋ titi ic Yesu méliyu hayec. ²⁴ Waŋu Yesunéŋ sucninaiguc hicŋi asarimacac niŋ walac Yohanenéŋ ewa melenjac doku naec haka imi Israel ic embac momac yanda zéau nénécmiyec.

²⁵ Yohane i héná zémiyec séc titecgéma ic embac yomuhuc énézéyec; Ini nuac méré zéma ninzu? Ni Kristo qahac, néŋ andénaiguc hama keczac iminéŋ imi mia wanzac. Nidac imuhucyanéŋ héná usuyawac hésaya hulacmaŋac séc qahac.

²⁶ Dac munahécna, Abarahamac qelihéra zéma ic embac Anutu ee héihéi wammianzu ini ac yomuac niŋgic; Aŋgéŋ titiac gezac qézéŋ ac yomi nonac muru haiyu hayec. ²⁷ Yerusalem imuac ic embachéra zéma ionac galeŋ hécgina enéŋ Yesu zéma Anutuac tiliŋ tiliŋ ic ionac ackuazéc Sabata nalé séc oloŋ niŋanzu imuac hénia imi ménda niŋasarigic. Hénia imuac niŋac Yesuac zéma késpedesiraguc zétecgégic Anutuac tiliŋ tiliŋ ic ionac ackuazéc imi hélaguc wanec.

²⁸ Ieneŋ késpedesira humucac

sécya ménda mihicŋigic, néŋ tinduc qehumumac niŋac Pilato welecŋigic. ²⁹ Imuhuc wamma kiwi téréyaiguc iwac niŋ ogic hezac imi moczoŋ wammidacgic. Imuac andéyaiguc ic igucnec metecgéma hoc kifaŋaiguc haigic. ³⁰ Waŋu Anutunéŋ humumia sugina igucnec i meqeliyec.

³¹ Meqeliyu inéŋ ic embac sasala Galilaia baec igucnec Yerusalem keŋgic ionac muru ai meme sasala hicŋi énécmiyec. Hicŋi énécmiyu ieneŋ ic embac ionac muru iwac héipuc ic wamma keczu. ³² Nini acguc zikiziki ac esaŋambéc hécnina énécmiyec imuac zéau énécmiziŋ.

³³ Imi mia Anutunéŋ Yesu meyaru sisipac ac iminéŋ qelihécgina neŋaŋaru hélaguc wanzac. Imuac mia kiwi téréya Legic lépaya éréhéc imuaru ac yomuhuc ogic hezac; Gi imi nuac Naŋna. Neŋ degucmi mihicŋigéŋi.

³⁴ Waŋu Anutunéŋ Yesu meqeliyu yaru andiaiguc muŋguc ménda houmacac niŋ imuac ara yomuhuc zéyec; Ni sisipac ac téréya Dawidiac muru meyi imi meseli énécmimaŋ.

³⁵ Imuac Legic lépaya méniguc ac yomuhuc hezac; Gi icga téréya ménda waina houmac. ³⁶ Waŋu Dawidinéŋ naléyaiguc Anutuac ewa siŋ tohoma ai metecgéma gau seli heyu esaŋambéc héra ionac muru toroqema haigic houyec. ³⁷ Waŋu mén Anutunéŋ meqeliyec iminéŋ

ménda houyec. ³⁸ Imuac niḡac iwac murunec kápésic waiwaiac buḡ suruc hiabia imi zéauénécmiyu ninzu imi niḡasarimu. ³⁹ Moseac hénac acnéḡ kápésic momac yanda imuarunec ménda mesolaḡi énécmiyec. Waḡu Yesuac niḡ wamma ninzéhḡégic séc yéwéria moczoḡ yanda igucnec metecḡé énécmima kápésicgina qahac zéénécmimac. ⁴⁰ Imuac

niḡ Anutuac tiliḡ tiliḡ ic ionac ackuazéc zéracuc yomuhucyanéh onaru hélacuc ménda wammacac niḡ galeḡ memu. ⁴¹ Ni onac naléginac iwawai méḡ memaḡ. Waḡu iwawai imi hémma énézégic ninzéhḡémuac séc qahac imuhucya. O! zédesi ic ini héḡacḡéma humuqai wammu.

⁴² Zéyu tecḡéyu Paulo zéma Banaba tocgotocgo ama igucnec mamaneḡ naḡu ic eneḡ Sabata oumuac acḡuc ackuazéc imi nénézému zéma zégic. ⁴³ Waḡu hénacoriḡ imi héndéh amuma madacḡic kecma Yuda ic sasala zéma ic embac tosara Anutu ee héihéi wammima Yuda ic ionac hénacuc toroqegic ieneḡ sasala Paulo zéma Banaba méndac ércmigic iniguc ac zéma Anutuac ewa hiaiguc kecmu niḡ meseli énécmiyoc.

⁴⁴ Waḡu Sabata muḡuc ducḡiyu ama imuac miḡina moczoḡ yanda Anutuac ackuazéc imi nimbiḡ zéma hadacḡic. ⁴⁵ Hagic Yuda

ic ieneḡ inicḡic nimbupuc kuaya qéénécmiyu Paulo ac mematiḡi wammima zébiri migic. ⁴⁶ Imuhuc waḡic Paulo zéma Banaba ieneḡ kicginaiguc zénéḡgira ménda hiriyu yomuhuc énézéc; Anutuac ackuazéc imi walac Yuda ic onac muru énéc énézécawac hezac, néḡeḡac niḡic ini kekec hémbénaḡa imuac buḡa wammuc séc qahac waḡu waizu. Imuac niḡ wai énécmima baera baera ic embac ionaru kembic. ⁴⁷ Imuac mia Miḡ Kewunéh yomuhuc zénércmiyec; Neḡ baec tetcḡia séc ic embac ionac aḡéh titi niḡac iri ic enia ionac asacmararaḡ kumu ércmizua. ⁴⁸ Imuhuc zéyc ic enia ieneḡ moczoḡ ac imi nimma ségiségi wamma Miḡ Kewuac ackuazéc ee héihéi wammigic. Waḡu kekec tetcḡia qahac imuac buḡa wammu niḡ gési énécmiyec séc ninzéhḡégic. ⁴⁹ Waḡu Miḡ Kewuac ackuazécnéḡ baec imuhucḡeḡ saima keḡec. ⁵⁰ Waḡu Yuda ic ieneḡ Paulo zéma Banaba urunesi waḡ ércmimu niḡac embac eḡeḡagina tosara Anutu ee héihéi wammiaḡic ini zéma ama imuac ic kuneḡ ini hinocḡé ércmigic baec imuacnec nesi ércmigic keḡoc. ⁵¹ Kemma ic ieneḡ hémma hénia niḡ asarimu niḡ sésécya wamma hénac titigiraiguc seitotoḡa qeyic mayuguc Ikonion ama areḡa yandaiguc keḡoc. ⁵² Keḡic Yesuac ai ic embac baec

imuaru hicnjigic ieneŋ ewa hia zéma Uŋa Téréyanéŋ sécgé énécmiyec.

14

Ikonion ama areŋa yandaiguc ackuazéc zéyoc.

¹ Waŋu Ikonion ama areŋa yandaiguc Yuda ic onac tocgotocgo amaiguc emma ackuazéc imuhucyanec zéyic Yuda ic zéma Girik ic sasalanéŋ Yesu ninzéhégic.

² Waŋu Yuda ic tosara ackuazéc ménda tohogic ieneŋ ic enia tosara néndéŋ énécmigic ninzéh ninzéhac dacmuna nimbiri énécmigic.

³ Imuac niŋ nalé horua tocgotocgo ama imuaru kecma Miŋ Kewuaru héima ackuazéc zénéŋgira ménda hiriyu zéauyoc. Zéauic

Miŋ Kewunéŋ séséc baec icnéŋ ménda memeya zéma kiwi welic welicgia hénia héniya méragiranéŋ memaoc niŋ naŋgé érécmima ackuazéc eŋeya ewa hi-awac nénécmimia imi measariyec. ⁴ Waŋu ama yanda imuac ic embac ieneŋ méndéŋ amuma tosara Yuda ic iniguc, tosara Yesuac Mélíméli ic iniguc kecgic.

⁵ Waŋu ic enia zéma Yuda ic ieneŋ galeŋ hécginaguc zébiri érécmima hocnéŋ uruwŋ zé usuŋnec harégic. ⁶ Harégic niŋtecgicma néŋgacma

Likaonia baec Listera ama areŋa yanda yanda zéma Debe ama areŋa yanda zéma ama areŋa tosara lelecgéma heyec imuaru

keŋoc. ⁷ Kemma imuaru buŋa suruc hiabia énézéyoc.

Lisitera ama areŋa yandaiguc

Paulo zéma Banaba iorac niŋ Anutu zéérécmigic.

⁸ Waŋu Listera ama areŋa yandaiguc ic méŋ neŋgocac héri qeria igucnec hénia éréhécyá séléc sélécgyia hicŋjima hénia keŋhaya qahac tacaneŋ. ⁹ Waŋu Paulonéŋ ackuazéc zéyu nimma taru héŋsosolima iwaru ninzéh ninzéhna hafiya mehiaru mimacac séc hemizac imi niŋtegiŋec.

¹⁰ Niŋtegiŋecma ac kucnec zéma yomuhuc ézéyec; Gi hénaganéŋ tima héŋgeŋnec yacma nanna. Imuhuc zéyu inéŋ técgéma yacma keŋha waŋec. ¹¹ Waŋu ic tuŋ yanda ieneŋ Paulonéŋ ai meyec imi hémma kuagina séc Likonia acginaiguc yomuhuc zégic; Anutu iereŋ ic séwiguc wamma sucninaiguc mama hazaoc.

¹² Waŋu ieneŋ Banaba i Zeusi zémima Paulo i ac galeŋ kerec imuac niŋ Hereme zémigic. ¹³ Waŋu ama yanda imuac séŋgaŋgeŋiguc anutu Zeusiac ocmuŋ tarec. Taru imuac hofac oo icnéŋ burumakao zéma iwawai zuria mema ama areŋ yandawac nagu yandaiguc hama ic embac iniguc lémbaŋ owiŋ zé waŋgic.

¹⁴ Waŋu Yesuac Mélíméli ic éréhéŋ Banaba zéma Paulo iereŋ nimma malekugira muzurac gémaguc tuŋ yanda

sucginaiguc usujnec kemma qacma yomuhuc énézýoc; ¹⁵ Ic mandac, ini némac niñ haka imuhucya wanzu? Niri imi ini éséc icnec. Nereñ imi ini iwawai héla qahac imuhucya waima Anutu baec kurumeñ zéma iwawai moczoñ imuac qerigiraiguc hezac imi zéyu hicñiyec i imi hénihéniaya zéma tetecgiaya qahac kecanzac iwac muru lilingéma hamuac niñ ackuazéc imi énézézic. ¹⁶ Anutunéñ becnec baec séc ic embac wai énécmiyu enañ hénagina méndacma kenña wañangic. ¹⁷ Wañu eneya hénia imi ménda zéauyu asariyec me? Qahacgucnec. Hélaecnec zéasari énécmiyec. Inéñ kia kaiwe énécmima héla memeyawac naléya meénémima, goi héihéi énéczéyu héñangic. Wañu nene yaka sasala mihicñi énécmima ségiségi yanda ewa qeriginaiguc tiénécmiyec. ¹⁸ Iereñ ac imuhuc zéma ai yanda mema qetali énécmiyic lémbañ oérécmimiawac ai imi waigic.

Paulo hocnéñ héigic.

¹⁹ Imuhuc wamma keric Antiokia ama areña yanda zéma Ikonion ama areña yanda imuacnec Yuda ic ieneñ haréma ic embac énépésima Paulo hocnéñ héigic. Héima ningic humuyec ésécnec wañu ama yanda séñganñeñiguc héréma kemma giligic. ²⁰ Wañu Yesuac ai ic ieneñ keremma lelecgéma nañgic

imuarunec inéñ yacma muñguc ama yandaiguc keremma heyec. Heyu ama gianjiyu Banaba i guc Debe ama yandaiguc keñoc.

²¹ Ama yanda imuaru buña suruc hiabia imi zéyic ic sasalanéñ Yesuac tohotoho ic wañgic. Wañu imuarunec muñguc lilingéma Lisitera zéma Ikonion zéma Antiokia ama areña yandaiguc keñoc.

²² Yesuac hénaoñiñ ninzén ninzén niñselima kecmu zéma meseli énécmima yomuhuc zéyoc; Anutuac héngaleñ ama areña yandaiguc kerembiñ zé neñañ zéra béra kileñ yanda mihicñiwiñ. ²³ Zéyu tecgéyu hénaoñiñ tuña tuña séc galeñhécgina mihicñi énécmima nene zikima zéwelecma ninzén ninzén miñina Miñ Kewuac muru onoporoc. ²⁴ Wañu Pisidia baec qericma keñkecma Pamfilia baeciguc kereñoc. ²⁵ Keremma Perege amaiguc buña suruc énézéma Atalia amaiguc hiñgaroc. ²⁶ Imuarunec zéiciguc emma keñkecma Antiokia ama areña yandaiguc kereñoc. Ama imuaru mia becnec doku naec ieneñ Anutuac ewa hiaiguc ai ic éréhéc imi oropocgic. ²⁷ Keremma hénaoñiñ tocgo énécmima Anutunéñ nañgé érécmiyu ai meyc ic enia ionac nagu auénécmiyec imuac ac surucya moczoñ wañ énécmiyoc. ²⁸ Wañu imuaru Yesuac hénaoñiñ iniguc nalé

horua keroc.

15

Paulo zéma Banaba ieren ac eminimbiñ zé Yerusalem enoc.

¹ Yuda baec igucnec ic tosara Antiokia ama arenja yandaiguc mama hama ackuazéc ku énécmima yomuhuc zégic; Ini Moseac haka tohoma séwi taségina ménda hericmuiguc anghéngina ménda timac.

² Imuhuc zégic Paulo zéma Banaba ieren iniguc zéen zéma wamma qegetali yanda wanjic. Wanjecma yomuhuc acgina zíkima zégic; Paulo zéma Banaba ieren ic tosara ionarunec iniguc enawu Yesuac Mélíméli ic zéma galen tosara Yerusalem keczu ionac muru zézé qesiqesi ac imi mema kemmu. ³ Imuhuc zéma hénarinj ienen méli énécmigic kenjic. Kemma Foinike zéma Samaria baec qericma kemma ic enia sasalanéñ ewa qerigina melenjic imuac suruc ninzén ninzén dacmuna énézégic. Zégic ninjic ionaru ewa hia kunen yanda hicnjyec. ⁴ Wanju kenjecma Yerusalem kereñgic hénarinj héra zéma Yesuac Mélíméli ic zéma galen héra ienen zézé ségiségi wan énécmigic. Wanju Anutunéñ iniguc ai meyec imuac ac suruc moczon wan énécmigic.

⁵ Wanju ninzén ninzén dac muna tosara Farisaio tun ionarunecnéñ yomuhuc

ninzéngéma zégic; Ic enia ionac séwi taségina hericma Moseac héra ac tohomuac nin ku énécmiwanjac hezac.

Peteronéñ ac énézýec.

⁶ Zégic Yesuac Mélíméli ic zéma galen ienen imuac ara zéwin zéma enacnec tocgégic. ⁷ Tocgéma ac sasala zézé qesiqesi wanjecgicguc Peteronéñ yacma yomuhuc énézýec; Dac munahécna ini ninzu ésécnec Anutunéñ ic enia ienen nuac kuana igucnec ackuazéc imi nimma ninzéngému ninjac becarunec sucnina igucnec ni gésinéjec. ⁸ Wanju qeri héhéñ Anutunéñ Yuda neñan nin wan nénécmiyec ésécnec ic enia ionac acguc Uña Téréya énécmima énépésiyec imi measari nénécmiyec.

⁹ Inéñ ninzén ninzénginanéñ qerigina zuacénécmiyu ini zéma nini neñac neñac qahac wanzac. ¹⁰ Imuac ini némac ninjac iwawai réwéria esañambéc hécnina zéma neñac huabipianzin imi Yesuac hénarinj ionac qacginaiguc haima Anutu batocgéwin zé wanzu?

¹¹ Nini zéma ic enia ini momacnec Minj Kewu Yesuac ewa hiawac anghéñnina tiyu keczin imi ni ninzéngézua.

¹² Wanju tocgégic ienen acgina qaima en tacma Banaba zéma Paulo ieren Anutunéñ nanjé érécmima ic enia ionac sugginaiguc séséc ai zéma iwawai welic welicgia meyec imuac suruc wan énécmiyic

nindacgic. ¹³ Énézéyic
tecgéyu Yakobonéñ ac
yomuhuc énézéyec; Dac mu-
nahécna acna zéwa niñgic,
¹⁴ Walac Anutunéñ ic enia
eñeya buñahéra wammu
niñac dimuhuc winini
énécmiyec imi Simeonnéñ
nénezéyec. ¹⁵ Anutuac tilij
tilij ic ionac ackuazécnéñ
ai imi yomuhuc zéma
nanzézac; ¹⁶⁻¹⁷ Ic munduñ
tosara, ic enia nuac qac
buñanaguc zéénécmimia imi
moczoñ Miñ Kewu qac
hoc wammimuc niñ neñ
bianguc lilingéma hama
Dawidiac ama zénzénzia,
ama sauha muñguc me-
acgéma héi qelimañ. ¹⁸ Miñ
Kewu iwawai imuhucya
moczoñ nénezéyu baec
yomuac naléya hama keñec
imuac suraiguc baec ic
neñañ héngicac héñanzij
inéñ mia ac imuhuc zézac;
¹⁹ Imuac niñ ni yomuhuc
niñgésima zézua; Ic enia
Anutuac muru lilingéma
hahaya ionac iwawai
réwéria ménda énécmiwij.
²⁰⁻²¹ Moseac héna ac imi
becarunec ama yanda séc
zéaugic niñanzu. Wañu
Sabata séc tocgotocgo amaya
amayaiguc olongic niñanzu
imuac niñ ieneñ nemu
me imuac irehawac buñ
haihaiya imi zéma kaisero ai
zéma yañ déméña miñicgéma
qehumugic imi zéma sac imi
waima lakec kecmu imuac
sac kiwi oma énécmiwij
iminéñ hia wammac.

Yerusalemnec kiwi haigic

baec séc keñec.

²² Wañu Yesuac Mélíméli
ic zéma galeñ zéma hénaorij
momac yanda ieneñ sugina
igucnec ic éréhéc Paulo
zéma Banaba iriguc An-
tiokia ama areña yandaiguc
méli énécmigic kemmu niñ
acgina zikima niñzén niñzén
dacmuna ionac galeñ Yuda
Basaba zémimia imi zéma
Sila gésiércmigic. ²³ Wañu
kiwi imi yomuhuc oma
méraginaiguc haigic; Dac
muna hécgina kecziñ Yesuac
Mélíméli ic zéma galeñ tosa-
ra nini niñzén niñzén dacmuna
hécnina baec méñ Antiokia
ama areña yanda zéma Siria
ama yanda zéma Kilikia bae-
ciguc keczu baec méñunec
dacmuna ini zézé ségiségi
wañ énécmima kiwi yomi
hai énécmizij. ²⁴ Sucnina
igucnec ic tosaraneñ acnina
ménda mema eñ onaru
hama ac énézéma qeri yéwéri
meénécmigic imuhuc zégic
niñij. ²⁵ (25a) Wañu nini ic
éréhéc imi gési ércmima ala
téngéñ éréhécnina Banaba
zéma Paulo, ²⁶ Miñ Kewun-
ina Yesu Kristo iwac niñ
wamma kekecgira waiyoc
(25b) iriguc momacnec méli
énécmiwij zé ewa momac
wanzij. ²⁷ Hénia imuac niñ
nini Yuda zéma Sila méli
ércmini hama kuagiraneñ
kiwi yomuac héipuc wamma
énézémaoc. ²⁸ Uña Téréya
zéma nini iwawai tosa-
ra qahac, néñ iwawai kilendac
memeyawac séc yomi sac
hai énécmiwij niñac ewa

momac wanziŋ. ²⁹ Nemu me imuac irehawac buŋa haihaiya imi zéma sac zéma kaisero zéma yaŋ déméŋa mižicgéma qehumugic imi waima imuacnec lakec kecmu. Ini iwawai imuacnec hia lakec kecmuac séc zéma ninzéhéziŋ. Yaizézé waŋ énécmima imdacmi sac oénécmiziŋ.

³⁰ Haigic ieneŋ kiwi imi mema wai énécmima mekemma Antiokia ama areŋa yandaiguc keremma hénariŋ togo énécmima kiwi imi énécmigic.

³¹ Énécmigic meme seli ac oma énécmigic imuac oloŋ niŋ wamma ségiségi waŋgic.

³² Waŋu Yuda zéma Sila iereŋ acguc Anutuac tiliŋ tiliŋ ic keroc imuac niŋ ac sasala zéma meseli énécmiyoc.

³³ Waŋu iereŋ nalé tosara iniguc kericguc ninzéh ninzéh dac muna ieneŋ luae ac érézéma oropocgic keŋoc.

Kemma méli érécmigic ionaru liliŋgéma keŋoc.

³⁴ (Méndá hezac.)

Paulo zéma Banaba iereŋ méndéh amuyoc.

³⁵ Paulo zéma Banaba iereŋ Antiokia ama areŋa yandaiguc toroqema kecma ic tosara iniguc momacnec Miŋ Kewuac ackuazéc ku énécmima zéaugic. ³⁶ Ai meme tosara hama keŋu Paulonéh Banaba yomuhuc ézéyec; Nekaoc ama yanda tosara becneŋ Miŋ Kewuac ackuazéc zéauyic imuaru muŋguc liliŋgéma kemma ninzéh ninzéh dacmuna

hécniŋa inicma dimuhuc keczu imi hémbiŋ. ³⁷ Zéyu Banabanéh Yohane Mareko zémimia i wagiric eŋawu momacnec kemmu niŋ waŋec. ³⁸ Waŋu Marekonéh becneŋ Pamfilia baeciguc wai érécmima ménda toroqema ai meyec. Imuac niŋ Paulonéh wagicma kemmac niŋ niŋu ménda sécgéyec. ³⁹ Waŋu Ban-

abaguc zéqegetali yanda waŋkecma méndéh amuyoc. Méndemma Banabanéh Mareko wagicma zéic késama Kipuro amaiguc keŋoc. ⁴⁰ Waŋu Paulonéh Sila megésiŋu ninzéh ninzéh dacmuna ieneŋ mériaŋ ac ézéma Miŋ Kewuac ewa hiaiguc oropocgic keŋoc. ⁴¹ Kemma Siria zéma Kilikia baec qericma kemma Yesuac hénariŋ meseli énécmiyec.

16

Timoteonéh Paulo zéma Sila ioraru toroqeyec.

¹ Paulonéh keŋkecma Debe zéma Lisitera ama areŋa yandaiguc kereŋec. Waŋu Lisitera ama areŋa yanda imuaru Yesuac tohotoho ic méŋ kerec qara imi Timoteo. I neŋgocya imi Yuda embac, néŋ ninzéh ninzéh embac waŋec. Waŋu maŋgocya imi Girik ic. ² Lisitera zéma Ikonion ama areŋa yanda igucnec ninzéh ninzéh dac muna ieneŋ Timoteoac eeya héigic. ³ Waŋu imuaru Yuda ic kemma kecgic ieneŋ iwac maŋgocya imi

Girik ic imi nindacgic. Imuac niŋ Paulonéŋ i wag-icma kemmanŋ zé wamma iwac séwélaiguc séwi tasé hericheric haka wammiyec. ⁴ Waŋu ama areŋa kunéŋ kunéŋ séc lelecgéma Yesuac Mélíméli ic zéma galeŋ eneŋ Yerusalemiguc ac zikima héna ac mema ogic imi tohomu niŋac énécmiyoc. ⁵ Imuhuc wamma ai meyiç hénaoriŋ ieneŋ ninzéŋ ninzéŋgina seligiyu kucgina mema kaiweya kaiweya zaŋgéŋina toroqema keŋec.

Paulonéŋ Makedonia ic méŋnéŋ tilinŋ tilinŋiguc wininiyu héŋec.

⁶ Waŋu Uŋa Téréyanéŋ Asia baeciguc ackuazéc ménda zéaumuc niŋ énézéyu Firi-gia zéma Galatia baec orog-icma keŋgic. ⁷ Keŋkecma Mísia baec giŋgiŋaiguc keremma Bitinia baeciguc kerembiŋ zégic Yesuac Uŋanéŋ imuhucyanec oaec ménda zéénécmiyec. ⁸ Imuac ieneŋ Mísia baec giŋgiŋanec keŋkecma Troa amaiguc mekeŋgic. ⁹ Siŋiyaiguc Paulonéŋ tilinŋ tilinŋiguc héŋu Makedonia ic méŋnéŋ iwaru wininima namma welecma yomuhuc zéyec; Gi doku qericma kondunŋ néwécgeŋ Makedonia baeciguc hama méra nénécmiwésémaŋ. ¹⁰ Paulonéŋ tilinŋtilinŋiguc séséc hémma zéyu, Anutunéŋ ionac buŋa suruc hiabia énézéwiŋ niŋ nénézézac zéma ninzéŋgéma nalé sosola qahac kondunŋ qericma

Makedonia kembiŋ niŋac zéréŋ qéréŋ waŋiŋ.

Maleku meme embac Lidia.

¹¹ Zéiciguc emma Troa ama areŋa yanda imi waima qericma didiŋanec kemma Samotera kondunŋ baec komociguc kereŋiŋ. Ama gianjiyu imuacnec keŋkecma Neapoli ama areŋa yandaiguc kereŋiŋ. ¹² Imuaru zéic igucnec mama keŋkecma Filipai ama areŋa yandaiguc kereŋiŋ. Filipai imi Makedonia imuac ama areŋa yanda tosara onog-icma kunéŋgina wawaŋa. Roma ic eneŋ ama areŋa yanda imi aŋgéŋ tima galeŋgéma kecgic. Waŋu ama areŋa yanda imuaru ai meme tosara kerinŋ. ¹³ Sabata ducjiyu ama areŋa imuac nagu yanda séŋgaŋgeŋiguc doku ménŋ heyec imuaru zéwelec welecac tatarawac séc ménŋ hezac me qahac imi hémbiŋ zéma keŋiŋ. Kemma imuaru taçma embac toç-goma taçgic ionac ackuazéc énézéiŋ. ¹⁴ Waŋu niŋgic ionac suggina igucnec embac ménŋ qara Lidia kerec. I imi maleku qouc qoucŋia meme embac. Waŋu Tiatira ama yanda igucnec. Inéŋ Anutu ehéihéi wammianŋec. Waŋu Miŋ Kewunéŋ qe-ria mebéréŋgéyu ackuazéc Paulonéŋ zéyec imuac wamma niŋec. ¹⁵ Waŋu eŋeya zéma héna géséhéra moczoŋ doku naec énécmiŋi nalé imuaru inéŋ amayaiguc héihéré nénécmima yomuhuc

zéyec; Eneŋ mia nuac niŋgic niŋzéŋ niŋzéŋ embac wamma Miŋ Kewuac qeriguc kecɓuaiguc hama nuac amaiguc tacyac wammu.

Paulo zéma Sila hésa amaiguc oropocgic.

¹⁶ Nalé ménju zéwelec welecac kawéiguc kembiŋ zé keŋkecni welen qeŋe embac ménju kuwicyagucnéŋ mihicŋi nénécmiyec. Embac imi biaŋac ac zéénécmima miŋhéra ionac soukiwa sasala mihicŋi énécmianec. ¹⁷ Waŋu inéŋ mia Paulo zéma nini méndac nénécmima ac qacma yomuhuc zéyec; Ic yominéŋ Anutu ejeŋa yanda iwac welen qeŋehéra kecma aŋgéŋ titiac héna zéau énécmianɓu. ¹⁸ Kaiweya kaiweya imuhuc waŋ nénécmima keru ai meme sasala tecgéyec. Paulonéŋ niŋu aiya kilen yanda héricmiyu liliŋéma kuwic yomuhuc ézéyec; Ni Yesu Kristoac qaraiguc gézézua, embac iwac qeria igucnec éréma kenna. Imuhuc zéyu imuarunec éréma keŋec. ¹⁹ Waŋu welen qeŋe embac iwac miŋhéra ieneŋ soukiwa hia mihicŋimuac séc qahac waŋec imi héŋtegicma Paulo zéma Sila érépésima galen mihicŋi énécmiwiŋ zé nénagéma sombeniguc héré érécmima keŋgic. ²⁰ Galen ionacmuru héré érécmima yomuhuc zégic; Iereŋ Yuda icnéŋ amaninaiguc hama mebiri nénécmiyic qeweloŋ yanda

mihicŋiziŋ. ²¹ Waŋu haka méréra Roma ic neŋaŋ ménda wamma mema kekera imuac mia nénézézaoc. ²² Waŋu ic tuŋ yanda naŋgic ieneŋ naŋgé amuma momacnec hazéc ac waŋ érécmigic galen ieneŋ séwi usugira hetec qetecgéma hihilocnéŋ urumu niŋac énézégic. ²³ Zégic ieneŋ hihilocnéŋ kilen yanda urumaguc hésa amaiguc oropocma nagu meselima hiabianec awima nammac niŋ galen meme ic ézégic. ²⁴ Ézégic nimma hésa ama qeria ménju suraiguc taczac imuaru oropocma hénaŋira ic kambaŋa dépaŋ yanda éréhéc imuac namuŋaiguc qatéyu kilanziyu heyoc.

Hésa ama galen meme ic doku naec miyec.

²⁵ Siŋiya namuŋaiguc Paulo zéma Sila iereŋ Anutu legic héima zéwelec welec wammiyic hésa ic tosanéŋ imi niŋgic. ²⁶ Waŋu élanzaŋnec naŋ yanda geriwagucnéŋ mema hésa amawac hénia mehiriya hésa amawac naguya moczoŋ aŋgédarec. Waŋu ic momac yanda seŋ hésagina loloma madarec. ²⁷ Waŋu galen meme icnéŋ gau igucnec niŋqelima héŋu nagu aŋgéma nandaru hésa ic néŋgacdacɓu imuhuc zéma nimma souya héréma eumaŋ zé waŋec. ²⁸ Imuhuc wammaŋ zéyu Paulonéŋ qacma zéyec; Séwiga ménda

mebirina nini moczoŋ you tacziŋ. ²⁹ Waŋu galeŋ meme icnéŋ kifa niŋac qacma emma zénéŋa hiriyu Paulo zéma Sila iorac wéségiraiguc sigé érécmiyec. ³⁰ Waŋu oragicma éréma qesiéércmima zéyec; Ic kewu éréhécna ni dimuhuc wamba Anutunéŋ aŋgéŋa timac? ³¹ Zéyu iereŋ yomuhuc ézéyoc; Miŋ Kewu Yesu ninzéhéna gi zéma héna géséhécga aŋgéŋgina timac. ³² Waŋu iereŋ i zéma héna géséhéra Miŋ Kewuac ackuazéc énézéyoc. ³³ Éénézéyic galeŋ meme icnéŋ siŋi imuaru nalé sosola qahac oragicma wizigira hiŋiyec imi zuac érécmiyec. Waŋu nalé sosola qahac eŋeya zéma héna géséhéra doku naec énécmiyoc. ³⁴ Waŋu i eŋeyaoc ama qeriaiguc oropocma nene hai érécmiyec. Waŋu i zéma hénagéséhéra moczoŋ hama Anutu ninzéhégic imuac niŋ ségiségi yanda waŋec.

³⁵ Ama gianiyu galeŋ ieneŋ ai ic tosara méli énécmigic hama yomuhuc ézégic; Ic éréhéc imi hulac érécmiŋa. ³⁶ Zégic galeŋ meme icnéŋ nimma Paulo yomuhuc ézéyec; Galeŋ éréhécna ieneŋ ai ic tosara méli énécmigic hama hulac érécmiŋa zézu imuac iri ewa bézéŋ nimma kemmac. ³⁷ Zéyu Paulonéŋ yomuhuc ézéyec; Niri Roma ic kecziŋ waŋu képésicnina ménda zétecgéma ic tuŋ yanda kicginaiguc eŋ nuruma hésa

amaiguc noropocgic. Waŋu deguc éléŋ méli nérécmiwiŋ zé wanzu? Imuhuc qahac, eŋaoc hama noragicgic kembiŋ. ³⁸ Waŋu ai ic ieneŋ liliŋéma kemma galeŋ énézégic. Énézégic ieneŋ ic éréhéc imi Roma ic wanzaoc imi niŋasarima aurigic. ³⁹ Aurima ic éréhéc mebélacgé érécmiwiŋ zé iorac muru hama hésa ama igucnec oragicma éréma ama areŋa yanda imi waima kemmac niŋ érézégic. ⁴⁰ Waŋu iereŋ hésa ama igucnec éréma duŋa Lidia iwac amaiguc kemma imuaru Yesuac ninzéhéŋ ninzéhéŋ dac muna inicma meseli énécmimaguc ama yanda imi waima keŋoc.

17

Paulo zéma Sila iereŋ Tesalonika ama areŋa yandaiguc keŋoc.

¹ Waŋu Paulo zéma Sila iereŋ Amfipoli zéma Apolonia ama areŋa yanda oragicma Tesalonika ama areŋa yandaiguc kereŋoc. Waŋu imuaru Yuda ic onac tocgotocgo ama méŋ tarec. ² Waŋu Paulonéŋ hakaya méndacma tocgotocgo amaiguc emma Sabata haréwéc séc iniguc kiwi téréya olomma eminiŋgic. ³ Imuhuc wamma héna zéasarima héipuc wamma yomuhuc zéyec; Kristo i qenzeŋ manzeŋ qema humuma humuc igucnec yacmac niŋac kiwi

téréyaiguc ogic hezac. Wañu ni énézéanzua Yesu iminéñ Kristo wanzac. ⁴ Zéyu sugginaiguc tosara zéma Girik ic tuñ yanda Anutu ehéihéi wammiañgic imi eneñ zéma embac eñeña éréhécdac qahac, néñ sasala momacnec ninzéngeña Paulo zéma Sila iorac muru toroqegic. ⁵ Wañu Yuda ic eneñ nimbupuc niñ érécmima nénnagémba somberñiguc kemma kaiziliweñ ic tosara onagicma tunñinaguc wamma hénima ama areña yanda qeriaiguc qeweloñ yanda wañgic. Wañu Paulo zéma Sila mihicñi érécmima ic embac sugginaiguc héréma kemma oropochiñ zé Yasonac amaiguc usuñnec keñgic. ⁶ Wañu ménda mihicñi érécmigic. Imuac niñ Yason zéma ninzén ninzén dacmuna tosara énépésima unuruma ama galeñ ionac wéséginaiguc kemma qacma zégic; Baera baera ic embac ionac qerigina mesoho énécmianzaoc imi ereñ mia nonac muru hayoc. ⁷ Hayic Yasonnéñ héihéré érécmiyecac érécmima keczac. Ieneñ Roma ic kewuac ac logima Ic kewu mén keczac, imi mia Yesu zéanzaoc. ⁸ Zéyic ama areña yanda ichéra zéma galeñ ieneñ ac imi nimma qeweloñ yanda wañgic. ⁹ Wañu galeñ eneñ Yason zéma alahéra ionac murunec soukiwa mema oropocgic keñoc.

Paulo i Berea ama areña yandaiguc ackuazéc énézéyec.

¹⁰ Wañu siñiyaiguc ninzén ninzén dac muna ieneñ Paulo zéma Sila méli érécmigic Berea tauniguc kemma Yuda ic ionac tocgotocgo amaiguc eñoc. ¹¹ Wañu Berea ama areña yanda miñina ionac hakagina imi Tesalonika ama areña yanda miñina ionac hakagina ogicma bénzénña wañec. Imuac ackuazéc imi siña nimma késama añgén tigid. Añgén tima acgira imi hélacnec me deic zéma kaiweya kaiweya kiwi téréya imi olomma niñgésigic. ¹² Imuhuc wamma ionarunec sasalanéñ ninzégégic. Wañu Girik embac eñeña zéma Girik ic embac efefia qahac, néñ sasala ninzéngeñgic. ¹³ Yuda ic Tesalonika ama areña yanda igucnec ieneñ Paulonéñ Berea ama areña yandaiguc acguc Anutuac ackuazéc zéauyec imi nimma Berea ama areñ yandaiguc hama imuac miñina qeriginaiguc netu énécmima aigira qeri qaon qeéncmima yéwéri mihicñi énécmigic. ¹⁴ Imuhuc wañgic ninzén ninzén dac muna ieneñ Paulo konduñ heyec imuhucgeñ lakec kemma kecmac niñac mélimigic. Wañu Sila zéma Timoteo iereñ imuaru* waima ke-roc. ¹⁵ Wañu ic tosara ieneñ Paulo wagicma Aten

* 17:14: Berea ama areña yandaiguc.

ama areña yanda tarec imuhucgeñ lakec keñgic. Wañu Paulonéñ Sila zéma Timoteo eñeya muru foc méli érécmigic hamaoc niñ énézéyu gezac qézéñ ac imi mema liliñgéma keñgic.

Paulonéñ Aten ama areña yanda yandaiguc buña suruc hiabia énézéyec.

¹⁶ Wañu Paulo i Aten ama areña yandaiguc iorac mambéc tac kecma ama areña yanda imuac qeriaiguc baniara sasala nañgic hémma qeri geric wañec. ¹⁷ Wañu Yuda ic onac tocgotocgo amaiguc Yuda ic zéma Girik ic tosara Anutu ehéihéi wammianzu ionac ackuazéc énézéyec. Wañu nénnagémba sombeñiguc kaiweya kaiweya ic mihicñi énécmiyec séc imuhuc wañ énécmiyec. ¹⁸ Wañu Epikue niniñ ic zéma Stoike niniñ ic ieneñ acguc i guc ac emiñgic. Wañu Paulonéñ Yesu zéma humuc igucnec yacyac imuac ac zéyec. Imuac niñ tosananéñ Pauloac niñ kua doku ic yominéñ néma ac zémanñ zé wanzac me imuhuc zégic. Wañu tosananéñ ic yomi mia baec méñac nemu mérérawac suruc zézac gezañ imuhuc zégic. ¹⁹ Imuhuc zéma Areopago kaunsol sombeñiguc wagicma kemma zégic; Iwawai qelia zézañ imi nini hia niñareñ géwiñac séc wanzac me? ²⁰ Geñ ackuazéc méréra zéna ninziñ imuac hénia ya nimbiñ zé wanzñ.

²¹ Imi mia Aten ic zéma ic kian imuaru kecgic ieneñ ac méréra nimma ac imuacnec zéma zé wamma nalégina auañgic imuac niñ imuhuc qesimigic.

Miñ Kewu mérérawac hénia énézéyec.

²² Wañu Paulo imi Areopago kaunsol sombeñ yanda namuñaguc namma ic yomuhuc énézéyec; Aten ic mandac, ni yomuhuc hémma ninzua, Ini mepé qepési ic keczu. Iwawai moczoñ yanda mepési énécmianzu. ²³ Ni ama areña yandagina imi lelecgéma kicna hima onac mepé qepésiac iwawai inicba zaki téréya méñguc kiwi yomuhuc heyu olonzua; Nemu méréra ménda ninziñ iwac zaki téréya. Deguc ni nemu méréra ménda nimma mepésimianzu, i énézéwa niñtecgicmu. ²⁴ Anutu baec kurumeñ zéma imuac qeriaiguc iwawai momac yanda hezac imi zéyu hicñidarec inéñ mia baec kurumeñ imuac miñina keczac imuac niñ inéñ ocmuñ téréya méraninanéñ memeya imuac qeriaiguc ménda keczac. ²⁵ Wañu I eñeyaoc ic embac moczoñ yanda kecec zéma wésésé zéma iwawai moczoñ yanda nénécmianzac imuac niñ iwawai méñ niñac wañu méraninanéñ haimiwiñac séc qahac. ²⁶ Inéñ ic momacguc mihicñima iwarunec ic tuña tuña hicñima kemma baec séc kecmuac niñ ézéyec. Wañu nalénina zéma

kekecac qañañ sililicnina zénénecmiyec. ²⁷ Imi mia ic neñañ iwac niñ wamma qerininanéñ mété qététañ wamma kemma Anutu eñeya mihicñiwñ niñac nimma imuhuc wañec. Wañu inéñ ic momac momac neñañ murunec lakec ménda kecanzac.

²⁸ Neñaoc iwac kuhaiguc kekec wamma kenja wañanzñ. Onac legic zéra meme ic tosananéñ yomuhuc zégic; Neñañ Anutuac qelihéra. ²⁹ Imuhucyanec Anutuac qelihéra kecziñ imuac niñ Anutuac ninni goli me siliwa me hocnéñ niniñnina tohoma irec ooya méndacma meyacgéanzñ séc ménda wammac. ³⁰ Anutunéñ ménda nimma kekecac naléyaiguc ménda ninicma tuambuam wañec. Wañu deguc mia baec séc ic momac yanda qeriniña melembiñ niñac nénézézac. ³¹ Anutunéñ baec ic embac solañanec gési nénécmimañ zé naléya meyecac heyu ic mén ai imi mia memac niñac kumuyec. Wañu ic imi mia humuc igucnec meqelima héipuc yanda baec ic moczoñ niñzéngeñmuac sécyá nénécmiyec.

³² Paulonéñ imuhuc zéyu ic tosananéñ humuc igucnec yacyac imuac zédesi wañgic. Wañu tosananéñ nalé ménac ac suruc imuac muñguc zéna nimbiñ imuhuc zégic. ³³ Imuhuc wañgic Paulonéñ wai énécmima keñec.

³⁴ Ic sasala qahac, néñ tosara Paulo ala wammima niñzéngeñgic. Ionarunec éréhéc imi Areopagoac gésigési ic Dionisio zéma embac Damari, wañu tosara mén kegcic.

18

Paulo inéñ Korinti ama areña yandaiguc ackuazéc ai meyec.

¹ Imuac andiaiguc Paulonéñ Aten ama areña yanda waima Korinti ama areña yandaiguc keñec. ² Imuaru Yuda ic mén mihicñiyec, qara imi Akila. I Ponto baeciguc hicñiyec. Ic kewu Klaudionéñ Yuda ic imi Roma ama areña yanda waima kemmu niñac énézéyec. Imuac niñ inéñ iniña Priskilaguc* Italia baec igucnec Korinti ama areña yandaiguc qelia hayoc. Wañu Paulonéñ iricmañ zé keñec. ³ Iereñ imi aigira momacguc imuac niñ momacnec kecma ai meyoc. Wañu iereñ yañ séwélanéñ sel meyacgéyu boñ meanoc. ⁴ Wañu Paulo i Sabata nalé séc Yuda ic ionac tocgotocgo amaiguc emma Yuda ic zéma Girik ic iniguc ac eminimma meme seli ac wañ énécmiañec.

⁵ Wañu Sila zéma Timoteo iereñ Makedonia waima hayoc. Nalé imuaru ackuazécnéñ Paulo késayu ewa moczoñnec Yesu imi Kristo téñgén zéma imuac héipuc wamma Yuda ic

* 18:2: Me Priska.

zéasari énécmiyec. ⁶ Wañu Yuda ic ieneñ hazéc wammima zébiri migic séséc wamma séwi usuya mimiñzaliyu seitotoña mayu yomuhuc énézéyec; Onac sacnéñ onac orucginaiguc lilingéma hamac, néñ ni aina mema solañaniwa késpedesna qahac wanzac.*⁶ Degucmuacnec ni ic eniã ionac muru kemmanñ. ⁷ Wañu tocgotocgo ama imi waima ic ménñ Anutu mepésianzac qara Titio Yusito iwac amaiguc emma tacyac wañec. Amaya imi tocgotocgo ama imuac maréñaguc tarec. ⁸ Wañu tocgotocgo amawac galeñ qara Krispo zéma hena géséhéra ieneñ ackuazéc nimma Miñ Kewu ninzégégic. Wañu Korinti ic ionarunec sasalanéñ acguc Pauloac ara nimma ninzéñgema doku naecgic. ⁹ Wañu sinji méniguc Miñ Kewunéñ Paulo tilinñ tilinñiguc hicñimima yomuhuc ézéyec; Gi zénéñga ménda hiriyu ac imi ménda waima zéwésémanñ. ¹⁰ Ni giguc kecanzua imuac ninñ ic ménñéñ ménñ gumbiri ménda wañgémnac. Ama areña kunéñ yanda yomuaru nuac ic embac sasala keczu. ¹¹ Imuhuc ézéyu Paulonéñ ama imuaru toroqema kecma Anutuac ackuazéc ku énécmima keru yawuñ momacguc zéma emma maso 6 mahayec.

baeciguc baec galeñ yanda wañec. Nalé imuaru Yuda ic ieneñ zikiamuma Paulo hazéc wammima baec galeñac muru wagicma keñgic. ¹³ Kemma yomuhuc zégic; Ic yomi hena acnina logima hena méreraiguc tima ic embac Anutu mepésimimu ninñac zéhinocgé énécmianzac. ¹⁴ Wañu Paulonéñ ac zémanñ zé wañu Galionéñ Yuda ic yomuhuc énézéyec; Ini Yuda ic, kaiziliweñ me haka biria ninñac zézuiguc neñ acgina ninñéncmimanñac hezac. ¹⁵ Néñ eñañ ackuazéc me qac ménñ me hena ac imuhucyawac ara wanzuiguc eñaoc zémindiñimu. Ni iwawai imuhucyawac ninñésimanñ zé wammañac ménda ninzua. ¹⁶ Imuhuc zéma nesi énécmiyu magic. ¹⁷ Wañu ieneñ momac yanda tocgotocgo amawac galeñ Sositene wagicma baec galeñac kiwaiguc qehéi wammigic. Wañu baec galeñ Galionéñ inicma ewa éréhéc ménda wañec.

Paulonéñ Antiokia ama areña yandaiguc lilingéma hayec.

¹⁸ Paulonéñ Korinti ama areña yandaiguc ai meme sasala ménñ kecmaguc ninzénñ ninzénñ dac muna wai énécmima zéiciguc Siria baeciguc keñec. Wañu Priskila zéma Akila iereñ i guc momacnec keñgic. Wañu

¹² Wañu Galionéñ Akaia

zézé selia niḡac zéiciguc embiḡ zéma Korinti ama areḡa yanda Keḡkereaiguc oruc zucya merirec. ¹⁹ Waḡu Efeso ama areḡa yandaiguc keremma Paulo ic tosara momacnec keḡgic ini imuaru wai énécmimaḡ zé eḡeyaoc Yuda ic ionac tocgotocgo amaiguc emma iniguc ackuazéc eminiḡ waḡgic. ²⁰ Waḡu ic sasalanéḡ eḡaḡguc nalé horua méḡ kecmac niḡac welecgic, néḡ ménda niḡénécmiyec. ²¹ Waḡu Anutuac ewa siḡ imuac heyu onaru muḡguc liliḡémaḡ imuhuc zéma zéiciguc emma Efeso ama areḡa yanda imi waima keḡec. ²² Keḡkecma Kaisarea zéic alawac ama areḡa yandaiguc kereḡec. Imuaru élélahaiḡuc ekemma Yesuac hénaoriḡ héra yaizézé ac waḡ énécmima Antiokia ama areḡa yandaiguc keḡec.

²³ Imuaru komora kec-maḡuc muḡguc waima Galatia zéma Firigia baec orocgicma Yesuac héihéré énécmimia momac yanda meseli énécmima keḡec.

Apolonéḡ Efeso ama areḡa yandaiguc ackuazéc énézézec.

²⁴ Waḡu Efeso ama areḡa yandaiguc Yuda ic méḡ hayec, qara imi Apolo. Imi Aleksandria ama areḡa yandaiguc hiḡciḡyec. Ic imi niniḡ yandayaguc, kiwi téréya hia niḡareḡ gédaec. ²⁵ Inéḡ Miḡ Kewuac héna ac zéigic niḡareḡéma ewa

moczoniḡec Yesuac ac suruc dindiḡanec ku énécmiaḡec. Néḡ ic imi Yohaneac doku naec haka sac niḡec. ²⁶ Inéḡ Yuda ic ionac tocgotocgo amaiguc ackuazéc zénéḡa ménda hiriyu héniḡa zéyec. Zéyu Priskila zéma Akila iereḡ zézéya nimmaḡuc i amagiraiguc héihéré mima Anutuac héna muḡguc yanda zéasarimiyoc. ²⁷ (27a) Waḡu Apolonéḡ Akaia baeciguc kemmaḡ zé waḡu niḡzéḡ niḡzéḡ dac muna ieneḡ meme seli ac wammima niḡzéḡ niḡzéḡ dacmuna imuaru keczu ieneḡ Apolo héremimuac niḡac énézéwiḡ zé ionac muru kiwi oma migic késama keḡec. ²⁸ Kemma Korinti ama areḡa yandaiguc keremma kiwi téréya héiqelima Yesu imi Kristo wanzac imuac héipuc wamma ic embac ionac kiḡginaiguc kuhaguc zéauma Yuda ic ionac ac memamiyec. (27b) Imuac niḡ ic embac Anutuac ewa hia niḡac niḡzéḡgégic ionac méḡguc yanda méra énécmiyec.

19

Paulonéḡ Efeso ama areḡa yandaiguc Yohane mihicḡiyec.

¹ Apolonéḡ i Korinti ama areḡa yandaiguc kerunec Paulonéḡ huaḡeḡ baec waḡgoḡa Saut iguc keḡkecma Efeso ama areḡa yandaiguc keremma Yesuac toho-toho ic tosara mihicḡi

énécmiyec. ² Waŋu inéŋ yomuhuc qesiénécmiyec, Ini ninzéŋgégic nalé imuaru Uŋa Téréyaguc waŋgic me qahac? ³ Zéyu zégic, Qahac, Uŋa Téréya keczac imuac buŋa ménŋ méndagucnec niŋiŋ. ³ Imuhuc zégic muŋguc qesiénécmiyec; Ini némac doku naecgic? ³ Zéyu zégic; Yohaneac doku. ⁴ Zégic Paulonéŋ yomuhuc énézéyec; Yohanenéŋ ewa melenŋ melenŋac doku naec énécmima ic embac yomuhuc énézéyec; Andénaiguc hama keczac i ninzéŋgému. Waŋu ac imi Yesuac niŋ mia imuhuc zéyec. ⁵ Ic eneŋ ac imi nimma Miŋ Kewu Yesuac qaraiguc doku naecgic. ⁶ Waŋu Paulonéŋ orucginaiguc méria haiyec nalé imuaru Uŋa Téréyanéŋ ionaru mayu ac méréra zéma andiawac ac momacnec zégic. ⁷ Waŋu ic zaŋgégina imi 12 ésécnec waŋec.

⁸ Waŋu Paulonéŋ Yuda ic ionac tocgotocgo amaiguc nalé séc emma, ackuazéc zénéŋa ménda hiriyu énézéma, maso haréwéc séc Anutuac héŋgaleŋ ama areŋa yandayawac énézéma, meseli énécmima kerec. ⁹ Waŋu ic tosara eneŋ ewa seli wamma ménda tohoma ic embac kicginaiguc héná imi zébirigic. Waŋu Paulonéŋ wai énécmima tohotoho ic tosara onag-icma kemma Tirano kiwi téréyawac amaiguc kaiweya kaiweya ackuazéc ku énécmiyec. ¹⁰ Ai yawuŋ

érehéc imuhuc wamma keru Yuda ic zéma Girik ic Asia baeciguc keczu ieneŋ moczoŋ Miŋ Kewuac ackuazéc nindacgic.

¹¹ Waŋu Anutunéŋ Paulo nanŋémima iwarunec kiwi baec icnéŋ ménda memeya ogicqogicma sasala meyec. ¹² Waŋu ic eneŋ séwi kereŋ tosara zéma ai memeyawac séwi usu tosara, mema hama Pauloac séwiyaiguc osima mema kemma hafi ic ionac qacginu haigic hiarugic. Waŋu kuwic acguc wai énécmima néŋgacgic. ¹³ Waŋu Yuda ic tosara baec séc lelecgéma méra kiwi meanŋic ieneŋ batucgéma Yesuac qaraiguc kuwicginaiguc yomuhuc énézégic; Paulo zéanzac Yesu iwac qaraiguc énézézua, éréma keŋgic. ¹⁴ Yuda ic hofac oo ic kiwa ménŋ qara Sikewa iwac nanhéra 7 ieneŋ imuhuc mia waŋgic. ¹⁵ Waŋu kuwicznéŋ ac yomuhuc melenŋ énécmiyec; Yesu ninzua, waŋu Paulo i ninzua, waŋu ini méré ic? ¹⁶ Imuhuc zéma kuwicyagucnéŋ merac érehéc momacnec qacgiraiguc técgéma emma uruqéfac qéfac waŋ érécmiyu wiziginaguc wamma katanec ama qeria igucnec mama néŋgacgic. ¹⁷ Waŋu haka imuac buŋa Efeso ama areŋa yandaiguc Yuda ic zéma Girik ic ieneŋ nindacma zénéŋgina hiriyu Miŋ Kewu Yesuac qara ehéihéi wammigic. ¹⁸ Waŋu ninzéŋgégic ieneŋ sasala

haréma wawan memegina biria zéaudacgic. ¹⁹ Wañu ic tosara méra kiwi meanjic ieneñ imuac kiwi papia mutulanjéma mema hama ic embac kicginaiguc gericiguc haigic zedarec. Wañu kiwi imuac boña toroqegic siliwa gocmia* 50,000 ogirec. ²⁰ Imuhuc wanjic Miñ Kewuac ackuazécnéñ kuhaguc yacma saiyec.

Paulonéñ Yerusalem kemmac niñac zéréñqéréñ wanjec.

²¹ Héla imuhuc hicñidaruguc Paulonéñ Makedonia zéma Akaia baec orogicma Yerusalem kemman zé ewayanéñ niñselima yomuhuc zéyec; Ni Yerusalem keremmaguc bianjuc Roma ama areña yanda acguc hémmañ zé wanzua. ²² Wañu ic méra migic ionarunec éréhéc Timoteo zéma Erasito iereñ Makedonia baeciguc kemmaoc niñac méli érécmiyec. Wañu i eneya Asia baeciguc nalé komodia méñ toroqema kerec.

Efeso ama areña yandaiguc qewelon yanda hicñiyec.

²³ Wañu nalé imuaru Efeso ama areña yandaiguc hena ac imuac niñ hétéñ efefia qahac, néñ hétéñ yanda hicñiyec. ²⁴ Surucya imi yomuhuc; Ic méñ siliwanéñ iwawai meyacgéma kerec,

qara imi Demetirio. Ic inéñ nemu Atemiac† ocmuñ imi siliwanéñ meyacgéma soukiwa efefia qahac, néñ kuneñ yanda ai momachéra mihicñi énécmianjec. ²⁵ Wañu inéñ ai ichéra zéma ai momachéra tocgo énécmima yomuhuc énézéyec; Ic mandac, ini ainina iminéñ mia soukiwa yanda mihicñi nénécmianzac imi ninzu. ²⁶ Wañu Paulonéñ Efeso ama areña yanda zéma Asia baec tosara igucnec ic embac zénañgé énécmima yomuhuc zéanzac; Iwawai ic méranéñ memeya imi Anutu héla qahac. ²⁷ Imuhuc wanjeru nénnagémba aininawac qara imi qahac wambac niñac. Imi sac qahac, embac nemu yandanina Atemi iwac ocmuñ imi mamaya wañu, Asia baec igucnec zéma baec tosia igucnec ic momac yanda ehéihéi wammianzu imi imuhucyanec qahac wambac niñac.

²⁸ Demetirionéñ ac imuhuc énézéyu nimma qeriginaiguc héribiric kuaya qeyu kucnec qacma yomuhuc zégic; Efeso ic neñañ Atemi i eneña yanda! ²⁹ Imuhuc zégic nalé sosola qahac wañu ama areña yanda séc hétéñ yanda imi sécgéma kendarec. Wañu Makedonia ic éréhéc Gaio zéma Aristako Pauloguc momacnec kenha wananjic i iri imi érépésima héré érécmima moczon yanda

* 19:19: Siliwa gocmia momacguc imi ai ic méñac ai meme momacgucac ai boña wanzac. † 19:24: Anutu embara Daianawac qara.

séséc memec azoazoro ama kuney yandaiguc usunec kenjic. ³⁰ Wañu Paulonéñ nimma suginaiguc kemman zéyu tohotoho ic ieneñ neñ héimigic. ³¹ Imi sac qahac Asia baec yanda imuac ai ic eneña tosara Pauloac alahéra kecgic ieneñ azoazoroiguc ménda kemmac niñac kiwi oma haigic iwaru kenec. ³² Wañu azoazoroiguc ic eneñ ewagina meemma ac imuhucya imuhucya zéma qewelon yanda wañgic acgina sohodaru ic sasala yanda imi némac niñ tocgégic hénia imi ménda niñsarigic. ³³ Wañu Yuda ic ieneñ alagina méñ qara Aleksande nanjémigic ou wéséginaiguc emma namma Paulo imi Yuda ic, néñ hazécnina wanzac zéma yéwéri imi zémindiñman zé acgina qaimac niñac méranéñ séséc wañ énécmiyec.† ³⁴ Wañu ic ieneñ ic imi Yuda ic wanzac imi héntegicma kuagina séc qacma kaiwe kiwa 2 aua séc yomuhuc zéma nanjic; Efeso ic neñañ Atemi i eneña yanda! ³⁵ Imuhuc wañkecgic tauñ imuac kiwi oo ic inéñ ic melanzi énécmima yomuhuc énézéyec; Efeso ic mandac, Efeso ama areña yanda miñinanéñ Atemi yanda ninawac ocmuñ zéma baniara kurumenñ igucnec mamaya imuac awiawi ic kecanziñ imi baec séc ic

embac moczoñ nindaczu. ³⁶ Iwawai imi qaecgé mimiawac séc qahac. Imuac niñ ini qerigina kugic mayu haka sicsaocya méñ ménda wammu. ³⁷ Ic énépésima hazu yomi eneñ embac nemuninawac ocmuñ igucnec iwawai méñ kowu ménda megic. Wañu nonac embac nemu ménda zébirimigic. ³⁸ Wañu Demetirio zéma ai ichéra ieneñ ic méñac ara késa kecziuguc kápésic zézé naléya zéma baec galeñgina he énécmizaoc imuac niñ imuac gésigési amaiguc aciguc opocamumu. ³⁹ Wañu ac tosara méñ hezaciguc kua meme ic azoazoroiguc mema kemma zétecgému. ⁴⁰ Nini azoazoro yanda hénia qahac yomuac niñac yéwéri mihiñziñ. Ic kewu yandanéñ nimma hétéñ yanda niñac ac zé nénécmiwac niñac. Qesi nénécmimaciguc nini azoazoro hénia ac logilogiya yomuac ac bakia méñ owiñac séc qahac wammac. ⁴¹ Imuhuc zéyu tegéyu méli énécmiyu kendacgic.

20

Paulo i Makedonia zéma Akaia baeciguc kenec.

¹ Ac hétéñ yanda imi qahac wañu Paulonéñ tohotoho ic unuruma meme seli ac énézéma wai énécmima Makedonia baeciguc kenec.

² Baec imi ogicma tohotoho

† **19:33:** Yuda ic eneñ Paulo zéma Kristoac hénarñ niñac hazéc mihicñwiñ niñac zénéñgina hiriyu Pauloguc ewa momac ménda wanzu hénia imi zéasari énécmiwiñ zé imuhuc batucgégic.

ic ac sasala énézéma meseli énécmima kenkecma Girik baeciguc kereñec. ³ Imuaru maso haréwéc kecma zéic késama Siria amaiguc kemman zé wañu Yuda ic ieneñ Paulo qewiñ zéma ac sañec zégic niñtegicma Makedonia baeciguc muñguc liliñgéma kemman zé niñseliyec. ⁴ Wañu ic tosara i guc momacnec Asia baeciguc kenñic imi yomuhuc; Berea ic Piroac naña Sopatero, Desalonika ic Aristako zéma Sekundo, Debe ic Gaio, wañu Timoteo, wañu Asia ic Tikiko zéma Tirofimo. ⁵ Ic imi ieneñ walac kemma Troa ama areña yandaiguc keremma mambéc nénécmima tacñic. ⁶ Nini saméñ yisya qahac imuac kendon tecgéyu Filipi ama areña yanda waima zéiciguc kaiwe méra mén kenkecma Troa ama areña yanda miñina ionac muru keremma imuaru ai meme 7 kerñ.

Paulo i Troa ama areña yandaiguc merac mén mehiaruyec.

⁷ Sabata tecgéyu Sondaiguc saméñ newiñ zéma tocgéiñ. Wañu Paulonéñ ama gianñyu kemman zéma ackuazéc zémanec nañu siñi namuñja wañec. ⁸ Ama qeria qacyaiguc tariñ imuaru kifa sasala zema nañec. ⁹ Wañu merac mén qara Yutiko inéñ luhuc memeac kifaña igucnec tackecma gau niñac qeka meka qema tarec. Wañu Paulonéñ

ackuazéc zéyu horugiyu gauac kuhanéñ qéléléñgéyu tendiñgéma hiñgacma baeciguc qeyu heyu mema yachéñgic humuyec. ¹⁰ Wañu Paulonéñ hiñgacma eñeyaoc merac qacyaiguc héima tétécgéma yomuhuc énézéyec; Zénéñgina ménda hirimac, kekecyá hemizac. ¹¹ Imuhuc zéma ama qeria qacyaiguc heyec imuaru emma saméñ nema ic iniguc ac eminiñ wamma nalé horua tacñic ama gianñyec. Ama gianñyu wai énécmima kenñec. ¹² Ic ieneñ merac qeliyu amayaiguc wagicma kenñic ewagina hiaruyu ségiséñi yanda waññic.

Paulonéñ Milete ama areña yandaiguc kenñec.

¹³ Paulonéñ eñeyanec baec héna kemman zé ai areña zénénécmiyec imuac niñ nini walac zéiciguc emma Paulo wagicbiñ zéma Aso amaiguc kenñiñ. ¹⁴ Wañu Paulonéñ Aso amaiguc mihicñi nénécmiyu zéiciguc wagicma Mitilene ama areña yandaiguc kereñiñ. ¹⁵ Imuacnec kenkecma Zintaiguc Kio konduñ baec komociguc kereñiñ. Imuacnec kenkecma Mitiwoiguc Samo konduñ baec komociguc kereñiñ. Wañu imuacnec kenkecma Seiyaiguc Milete ama areña yandaiguc kereñiñ. ¹⁶ Paulonéñ ai meme 50 imuac kendonñiguc Yerusalem kemman zé wañec. Imuac Asia baeciguc keru nalé ogicbac niñac

Efeso ménda kemma qer-
icma moczoŋ Milete ama
areŋa yandaiguc keŋec.

*Efeso ama areŋa
yandaiguc
kua mema ic ac énézýec.*

¹⁷ Kemma Milete imuarunec
inéŋ Yesuac hénarínŋ héra
ionac galeŋ hécgina onag-
icma hamu niŋac ic tosara
méli énécmiyu Efeso ama
areŋa yandaiguc keŋgic.

¹⁸ Onagicma hagic Paulonéŋ
ac yomuhuc énézýec; Ni
Asia baeciguc hama iniguc
kecma ai memena hénia
igucnec hénima kaiweya
kaiweya wawaŋ memena
dimuhuc wamma kecaŋi imi
hémma nindacgic. ¹⁹ Séwi

memama hakanaguc zéma
kic masinaguc wamma
manam batuc sasala Yuda
ic eneŋ menéŋgic zéra
béra hénia hénia imuac
qahaiguc kecma Miŋ Kewu
mepésiyi. ²⁰ Waŋu iwawai
méra énécmimia méŋnéŋ
méŋ henéŋu hénarínŋ kicg-
inaiguc me amaya amayaiguc
ménda niŋyéwérima moczoŋ
énézéma ku énécmiyi.

²¹ Imuhuc wamma Yuda
ic zéma Girik ic momac-
nec ewagina melemma
Anutuac muru kápésicgina
zéauma Miŋ Kewunina Yesu
Kristo ninzéngeŋmu niŋac
énézýei. ²² Waŋu ninzu?

Uŋanéŋ qerina qatéma
héréyu Yerusalem kenzua.
Waŋu ou kemma haka
dimuhucya méŋ mihicŋimaŋ
imi ni ménda ninzua.

²³ Momacgucdac ninzua imi
yomuhuc; Ama séc keremma

kecba imuaru Uŋa Téréyanéŋ
hésa ama zéma zérabéranéŋ
mambéc nénzac imi nézézac.

²⁴ Héna menéŋec imi
usuŋnec kemma Anutunéŋ
ewa hiawac ackuazéc imi
héipuc wamma énézémaŋ
niŋac ai buŋa qenéŋec imi
metecgémaŋ zéma neŋ nena
kekecnawac nimba eeyaguc
ménda wanzac.

²⁵ Ninzu, ni sugginaiguc
keŋha wamma héŋgaleŋ
ama areŋa yandawac
buŋa énézédaczua. Waŋu
ini moczoŋ kic ségérana
muŋguc ménda hémmu
imi ni ninzua. ²⁶⁻²⁷ Ni

ménda osima Anutuac
ewa siŋ moczoŋ énézédari.
Imuac niŋ, zésolaŋiwa
niŋgic, sugginaiguc méŋnéŋ
méŋ birigic ionac sac
kitiwa imi nuac muru
ménda hemac. ²⁸ Eŋaoc

galeŋgé amuma rama
tuŋhécgina imuhucyanec
galeŋgé énécmimu. Uŋa

Téréyanéŋ ini ionac galeŋ
gési énécmiyec imuac niŋ
Miŋ Kewuac hénarínŋ héra,
eŋeya sawanéŋ boŋhéré
énécmiyec ionac inicgaleŋ
wamma kecmu. ²⁹ Ni wai
énécmima kamba haséŋ kazu
zéragucnéŋ onaru haréma
rama goigina ménda héimu.

³⁰ Waŋu eŋaŋ sugginaiguc ic
tosara hicŋima tohotoho ic
hérégic méndac énécmimu
niŋac ac qarínŋ qarínŋgia
zému. ³¹ Imuac galeŋgina
mema kecmu! Waŋu yawuŋ
haréwéc séc siŋi kaiwe

ménda waima kic masinaguc
eŋac eŋac énézéaŋi imi

niñqelima kecmu. ³² Deguc ni Anutu zéma iwac ewa hiawac ackuazéciguc ini onopoczua. Ac kuazéc iminéñ mia hia meseli énécmiyu yacma météré ichéra suginaiguc ai buña mihicñimu. ³³ Ni ic ménac goli me siliwa me séwi usuya niñac hémbaoc ménda wañi. ³⁴ Ini ninzu éséc nec, ni méra éréhécnanéñ ai mema ni zéma ichéčna nonac iwawainina mihicñianzua.

³⁵ Imuhuc wamma haka séséc héiéncmiwa héndacgic. Ini imuhucyanec ai kunéñ mema ic kucgina qahac méra énécmimu. Wañu Miñ Kewu Yesunéñ ac yomuhuc zéyec imi niñqelima kecmu; Haleré énécmimia ionac ségiségigina imi haleré késakésa ic ionac ségiségigina imi ogicanzac.

³⁶ Paulo i ac imuhuc zétecgéma moczoñ yanda iniguc simiñ héima zéwelerec.

³⁷ Zéweleru ieneñ moczoñ zésiác yanda wamma Pauloac ewayaiguc gilicgic hiñgaru kiricne qiricne wammigic.

³⁸ Ini kic ségérana muñguc ménda némmu zéyec; Ac imi nimma ewa biric kunéñ yanda wamma wagicma zéiciguc kemma opocgic.

21

Paulonéñ Yerusalem kemman zé zéiciguc eñec.

¹ Wañu nini wai énécmima kenkecma kondun baec komoc Ko baec komociguc

kerenñ. Ama gianjiyu kenkecma Rodo kondun baec komociguc keremma kenkecma Patara ama areña yandaiguc kerenñ. ² Imuaru zéic mén Foinike kondun baec komoraiguc kemman zé wañu mihicñima imuaru emma kenñ.

³ Kenkecma Kipuro kondun baec komoc kanaigucgen taru hémma ogicma Siria baecigucgen kenkecma Tiroiguc kerenni imuaru zéicnéñ hinaya haihulac wammañ zé wañu élélahaiiguc eññ. ⁴ Emma tohotoho ic tosara mihicñi énécmima imuaru iniguc kaiwe 7 kerñ. Wañu Uñanéñ hinocgé énécmiyu nimma Paulo Yerusalem ménda kemmac niñac welec migic.

⁵ Nalé imi tecgéyu ic embac waima kenni ieneñ iniñ merachécgina moczoñ yanda iniguc nonagicgic ama areña yanda imuac élélahaiiguc hiñgacma sakasaciguc simiñ héima Miñ Kewunina zéwelec miyiñ. ⁶ Zéwelecni tecgéyu waiamuma zéiciguc enni ieneñ amaiguc liliñgégic.

Anutuac tiliñ tiliñ ic Agabonéñ Pauloac andiawac ara zéyec.

⁷ Wañu Tiro ama areña yanda igucnec kenkecma doku hena méndacma Tolemai zéic ala ama areña yandaiguc keremma imuaru ninzén ninzén dacmuna yaizézé ac wañ énécmima ai meme momacguc iniguc kerñ. ⁸ Ama gianjiyu

waima kenkecma Kaisarea zéic alawac ama areña yandaiguc keremma Filipino mihicñiyiñ. Filipino imi ai ic 7 gési énécmigic ionac sugcina igucnec. Iwac amaiguc mia emma kerinñ. ⁹ Iwaru bérachéra imi kembonñ qahac kecgic. Wañu ienenñ moczonñ embac serañ. Wañu andiawac ara zéañgic. ¹⁰ Wañu imuaru ai meme sasala kecni Yuda baec igucnec Anutuac tilinñ tilinñ ic ménñ qara Agabo i nonaru mama hayec. ¹¹ Haréma Pauloac rikuña mema iminénñ eñeya héna méria zikima yomuhuc zéyec; Uña Téréyanénñ yomuhuc zézac; Yerusalemiguc Yuda ic ienenñ rikunñ yomuac miñjina yomuhuc mia zikimima ic enia ionac méraginaiguc haimu. ¹² Ac imuhuc zéyu nini ama imuac miñjina iniguc Paulo Yerusalem ménda emmac niñ Anutu zéwelec miyiñ. ¹³ Wañu Paulonénñ yomuhuc zéyec; Némac niñ siacma ewa howuc nénzu? Zikinémmu sac qahac, Miñ Kewu Yesuac qara niñac Yerusalemiguc humumanñ niñac efidaczua. ¹⁴ Wañu ac ézéni ménda niñu waima yomuhuc zéyiñ; Miñ Kewuac ewa siñnéñ selimac.

Paulo Yerusalem kenec.

¹⁵ Ai meme tosara imi tecgéyu zérénñ qérénñ wandacma Yerusalem eniñ. ¹⁶ Wañu Kaisarea zéic alawac ama areña yanda igucnec tohotoho ic tosara ienenñ

niniguc momacnec kemma Kipuru ic ménñ qara Nason tohotoho ic kerecac kerec iwac amaiguc kecbiñ zé ic imi wagicma kenñiñ.

¹⁷ Wañu kenkecma Yerusalem kerenni imuaru ninzénñ ninzénñ dacmuna ienenñ goihéihéi wañ nénécmima nénépésigic. ¹⁸ Wañu ama gianyu Paulonénñ Yakoboac amaiguc nonagicma enu inicni galenñ moczonñ imuaru hama kecgic. ¹⁹ Wañu Paulonénñ yaizézé ac wañénéc midacmaguc inénñ welenñ qemiyu Anutunénñ ic enia ionaru ai meyec imi momacguc momacguc bénzénñ bénzénñ énézédarec. ²⁰ Énézéyu ienenñ nindacma Anutu mepési migic. Mepési migic tecgéyu Paulo yomuhuc ézégic; Ninzañ, Yuda ic sucninaiguc ninzénñ ninzénñ ic tausenña tausenña hicñigic. Wañu ienenñ moczonñ Moseac héna ac seliseli wamma nanjáanzu. ²¹ Wañu ienenñ imi geñ Yuda ic tosara ic enia ionac sugcinaiguc keczu ienenñ Mose andé qema merachécgina ionac séwiginaiguc séwi hericheric ménda wamma yanda ionac haka waimu niñ énézéanzañ imi nindacgic. ²² Gi Yerusalem hazañ imuac suruc tinduc nindacmu. Imuac niñ dimuhuc wambiñ? ²³ Imuac nini ac ménñ gézéni imuac séc wambésémañ. Nonaruiguc ic kembonñ qahac Anutuguc ac zikima nalé hotonñadac oruc zucgina ménda mer-

icma kecanzu. ²⁴ Waŋu geŋ ic imi onagicma kemma météré meme haka wamma olémbaŋ boŋa meénécmina oma orucgina mericmu. Gi imuhuc wanna gémma guac ac hayu niŋgic imi héla qahac zéma gi héna ac tohoma kecanzaŋ imi héŋtegiemu. ²⁵ Waŋu ic enia Yesu ninzéngeŋma kecanzu ionac imi haka imuhucya ménda niŋtohomu, néŋ baniarawac ireha zéma imuac olémbaŋa zéma sac zéma yaŋ hésaiguc korogic humugic imi zéma kaiseroac haka imuacnec sac eliŋgé amuma lakec kecmu niŋac zétecgéŋma oma hai énécmiyiŋ. ²⁶ Waŋu ama siŋjima gianjiyu Paulonéŋ ic kembon qahac imi onagicma iniguc météré meme haka wamma enaŋ météré meme naléya tecgéyu enac enac lémbaŋ oo naléya waŋec imi énézéwiŋ niŋac ama téréyaiguc enec.

Paulo ocmuŋiguc keru késagic.

²⁷ Ai meme 7 séc lémbaŋ oo ai mema kecgic imuac naléya tecgémaŋ zé waŋu Paulonéŋ ocmuŋ téréyaiguc naŋkeru Yuda ic tosara Asia baec igucnec ienen i hémma ic momac yanda qerigina acginanéŋ netu énécmima Paulo késagic. ²⁸ Késama qacma zégic; Ohec Israel ic mandac, hama méra nénécmigic! Ic yomi baec séc kemma Yuda ic neŋaŋ hazéc waŋ nénécmima héna acniŋa zéma ocmuŋ téréyanina yomi

zébirima ic embac momac yanda ku énécmianzac imi mia. Imi sac qahac ocmuŋ téréyaiguc Girik ic onagicma éréma ama téréya yomi mezapi qezac. ²⁹ (Imi mia ic mén Efeso ama areŋa yanda igucnec qara Tirofimo inéŋ Pauloguc ama areŋa yanda imuaru kenkeŋ haha waŋu hémma inéŋ ic imi wagicma ama téréyaiguc éréyec gezaŋ imuhuc zéma niŋgic.) ³⁰ Imuhuc wammigic ama ic momac yanda qerigina yaru usuŋnec hadacma Paulo késama ama téréya igucnec héréma magic nalé imuarunec naguya héidacgic.

Yaré ic galeŋginanéŋ Paulo méragina igucnec metecgéyec.

³¹ Ic eneŋ Paulo qehumuwiŋ zé waŋgic Yerusalem imi hétéŋ yandayaguc waŋec imuac surucya yaré ic 1,000 galeŋgina iwaru hayu niŋec. ³² Ac imuhuc nimma imuarunec yaré ic tuŋhéra zéma yaré ic 100 imuac galeŋhéra énépésima usuŋnec mekeŋgic. Waŋu hétéŋ meme ienen yaré ic 1,000 imuac galeŋ zéma yaré ichéra inicma Paulo qema naŋgic imi waima en naŋgic. ³³ Waŋu yaré ic 1,000 ionac galeŋgina iminéŋ kemma Paulo wagicma seŋ hésanéŋ zikigic zéma énézéŋma Paulo qara zéma iwawai waŋec imuac qesiénécmiyec. ³⁴ Qesiénécmiyu ic tuŋ suggina igucnec

ménjnéj méjác, ménjnéj méjác qacma zégic qewelon niñac hénia niñtegicmacac séc qahac wañu ai ama qerai-
aiguc wagicma kemmu niñac énézéyec. ³⁵ Wañu Paulonéj déc héniaiguc emmanj zé wañu ic enej kaiziliwenj yanda wammigic yaré ic ienej Paulo elingémima hua nañgémima enjic. ³⁶ Imi mia ic tuñ yanda ienej nesi énécmima, Ic imi qegic qahac wammac! Imuhuc qacma zégic imuac niñ imuhuc wañjic.

Paulonéj saiwa ac wañamuyec.

³⁷ Wañu Paulo ai ama qeriaiguc mema embiñ zé wañjic Paulonéj yaré ic 1,000 imuac galenj ézéyec; Ninna ni ac méj hia gézémañac séc? Zéyu zéyec; Girik ac ninzanj? ³⁸ Imuhuc wañu gi becneq yaré qema yaré ic 4,000 énépésima baec kéra kérésiaiguc kenjic Izipte ic imi mia me? ³⁹ Qesimiyu Paulonéj yomuhuc ézéyec; Ni Yuda ic, Taso baec Kilikia ama areña yanda imuacnec. Kilikia imi ama areña yanda enomia qahac. Gi niñnéna ac komora énézéwa. ⁴⁰ Wañu inéj nimmiyu Paulo i déc hénia imuac boñaiguc namma ic méranéj séséc wañ énécmiyu acgina qaiyu nandagic Hebiraió aciguc yomuhuc énézéyec;

22

Paulonéj Yerusalemiguc Yuda

ic ac énézéyec.

¹ Mañgoc dacmuna hécna hénia imi zéasariwa niñjic.

² Paulonéj Hebiraió aciguc ac zéyec. Hénia imuac niñac némbéj yanda qema nañjic.

³ Wañu toroqema énézéyec;

Ni Yuda ic, Kilikia baec Taso ama areña yandaiguc hicñiyi. Wañu ama yanda

Yerusalem yomuaru kecma yandima ic Gamaliel iwac

méra bawaiguc kecba yanda hécninawac hénia ac selianec

ku néju niñarenj gédari. Wañu ini moczonj yanda

deguc wañanzu ésécnec Anutuac niñ wamma geri-

waguc ai meanj. ⁴ Wañu hénia qelia yomi mebirima

tohotoho ic humuac séc unuma hazéc wañ énécmima

ic embac momacnec qaté énécmima hésa amaiguc

onopocañi. ⁵ Héfac oo ic eñeña zéma galenj ienej

imi haka imuac héipuc ic wanzu. Wañu ionarunec

dacmuna hécna Damasiko ama areña yandaiguc ke-

cangjic ionac kiwi mema ama imuac ninzénj ninzénj ic

imuhucyanec qaté énécmima Yerusalemiguc énépésima

hawa kitiwa memuac niñ kenji.

⁶ Kenjkecma Damasiko ama areña yandaiguc hosuru

kemba gau komoc ésécnec wañec. Wañu imuaru ku-

rumenj igucnec asac mararanj yandanéj élanzanj nec mama

hoturunéj nec. ⁷ Hoturunéju ni baeciguc mama nuyu

hema nimba ewa méj yomuhuc mayec; Saulo,

Saulo, gi némac niŋ nunesi waŋ némma keczaŋ? ⁸ Zéyu zéyi; Miŋ Kewu gi méré? Zéwa yomuhuc nézéyec; Nunesi waŋ néŋaŋzaŋ Yesu Nazarete ama areŋa igucnec ni imi mia. ⁹ Ic niguc kecgic ieneŋ asac mararaŋ sac héŋgic, néŋ i nézéyec iwac ewaya imi ménda niŋgic. ¹⁰ Ni qesima zéyi; Miŋ Kewu ni némac wammaŋ niŋac waŋzaŋ? Zéwa Miŋ Kewunéŋ yomuhuc nézéyec; Gi yacma Damasiko ama areŋa yandaiguc kenna ic méŋnéŋ guac ai buŋa qegénzua imi moczoŋ gézémac. ¹¹ Waŋu ni imi asac mararaŋa niŋac kicnanéŋ hémmaŋac séc qahac waŋec imuac niŋ ic tosara niguc kecgic ieneŋ méranaiguc népésima hérénéŋgic Damasiko ama areŋa yandaiguc keŋi.

¹² Ama areŋa kunéŋ yanda imuac ic méŋ qara Anania inéŋ héna ac séciguc keru Yuda ic ama areŋa yanda imuaru kecgic imi eneŋ momac yanda iwac ehéihéi wammiaŋgic. ¹³ Ic iminéŋ mia hama nuac wésénaiguc namma zéma; Ninzéŋ ninzéŋ ic munana Saulo, kicga muŋguc hima hémbésémaŋ. Imuhuc zéyu imuarunec ni kicna hima ic imi héŋi. ¹⁴ Waŋu ac yomuhuc nézéyec; Yandahécnina ionac Anutunéŋ eŋeya ewa siŋ imuac gézéyu niŋasarima Solana miŋina imi hémma ewaya kuaya

igucnec nimbésémaŋ niŋac gésigéŋec. ¹⁵ Imuac gi iwac niŋ wamma ic embac momac yanda ionac kicginaiguc iwawai hémma niŋnec imuac héipuc wamma énézéwésémaŋ. ¹⁶ Waŋu némac niŋ mambéc kecna horumac? Gi yacna doku naecgémba Yesuac qara qacna késpedesca zuacgémmac.

Paulo ic enia ionac mélimigic.

¹⁷ Waŋu Yerusalem lilingéma hama ocmuŋ téréyaiguc emma zéwelecma tiliŋ tiliŋiguc Yesu héŋi. ¹⁸ Hémba Miŋ Kewunéŋ yomuhuc nézéyec; Gi nuac héipuc ac zéna Yerusalem yomuac ic embac ieneŋ ac imi ménda niŋ tohomu, imuac gi focdac ama areŋa yanda yomi waima kembésémaŋ. ¹⁹ Zéyu ni ac yomuhuc melemma zéyi; Miŋ Kewu, ni ic embac gi ninzéŋgé géŋgic ini énépésima hésa amaiguc onopocmaŋ zéma tocgotocgo amaya amaya keŋi imi ic youmi eneŋ nindaczu. ²⁰ Waŋu buŋa zézé icga Stefanó qegic sacya mayec nalé imuaru ni imuaru namma héipuc waŋ énécmima i qegic ionac malekugina galéŋgéyi. ²¹ Imuhuc zéwa Miŋ Kewunéŋ yomuhuc nézéyec; Keŋna, neŋ ic enia baera baera keczu ionac muru méligénzua.

²² Bénéŋ nimmanec kecgic, néŋ ac yomi zéyu

nimmaguc ewagina meyacma qacma zégic; Ic imuhucyanéñ baec igucnec qahac wammac. Kekerawac séc qahac.

²³ Imuhuc qacma séwi usugina hetecgéma seitotoñ héigic eñec.

²⁴ Wañu yaré ic 1,000 ionac galeñginanéñ Paulo ai ama qeriaiguc wagicma emma ic eneñ némac niñac qacmizu imuac hénia zéyu nimmu niñac qesimima hihilocnéñ qemu zéma yaré ic énézéyec.

²⁵ Wañu hésa yañ séwélanéñnec meyacgéic iminéñ qatéic Paulonéñ yaré ic 100 ionac galeñ ménéñ hosuraiguc nañu ézéyec; Ini Roma ic ara ménda zétecgéma hihilocnéñ hia qemuac séc?

²⁶ Imuhuc zéyu yaré ic 100 ionac galeñginanéñ nimma 1,000 ionac galeñ iwaru kemma ézéma zéyec; Dimuac wammañ zé wanzañ? Ic imi Roma ic. ²⁷ Zéyu yaré ic 1,000 ionac galeñginanéñ Pauloac muru kemma yomuhuc ézéyec; Nézéna, gi Roma ic me? Wañu Paulonéñ zéyec; Oo, ni Roma ic.

²⁸ Zéyu yaré ic 1,000 ionac galeñginanéñ zéyec; Ni imi soukiwa yanda haima Roma ic qac buña meyi. Wañu Paulonéñ zéyec; Ni imi hicñi hicñihicñina igucnec éréma deguc Roma ic kecañzua.

²⁹ Wañu imuarunec Paulo iwawai qesimiwiñ zégic imi eneñ waima kendacgic. Yaré ic 1,000 galeñginanéñ acguc Paulo i Roma ic imi niñ

asarima hésanéñ qatémiyec kápésic imuac niñac auriyec.

³⁰ Ama gianjiyu yaré ic 1,000 ionac galeñginanéñ Yuda ic eneñ Paulo némac niñac hazéc wammigic imuac hénia nimmac niñac hésaya hulacmima hofac oo ic tosara zéma gésigési ic tuñ eñeña Sanhederin tocgé énécmima Paulo wagicma hiñgacma wéséginaiguc oporu nañec.

23

Paulo i ic kiwa ionac azoazoroiguc namma ac énézéyec.

¹ Paulonéñ gésigési ic inicosolima ac yomuhuc énézéyec; Dacmuna hécna ni becarunec érékecma deguc ewa qerina solañanec Anutuac kiwaiguc kecañzua.

² Imuhuc zéyu hofac oo ic eñeña Ananianéñ Pauloac hosuraiguc nañgic ionac yomuhuc énézéyec; Ini kuayaiguc qegic.

³ Zéyu Paulonéñ yomuhuc ézéyec; Gi biriawac deminñ lalac Anutunéñ gumac. Gi hénia aciguc niñgési némmañ zé tacma hénia ac imi logima ni numu niñac énézézanañ?

⁴ Imuhuc zéyu ic hosuraiguc nañgic ieneñ yomuhuc ézégic; Gi Anutuac hofac oo ic eñeña efima zébirimizanañ?

⁵ Zégic Paulonéñ yomuhuc zéyec; Dacmuna hécna, inéñ hofac oo ic eñeñagina keczac imi ménda nimma ac zézua. Kiwi téréyaiguc ac yomuhuc ogic hezac; Gi guac héniaorin

hécga ionac galeŋgina ménda zébiri miwésémaŋ.

⁶ Waŋu gésigési ic tosara imi Sadukaio ic, waŋu tosara imi Farisaio ic kecgic imi Paulonéŋ niŋasarima gésigési ic inicma qacma énézéyec; Dacmuna hécna ni imi Farisaio ic, esaŋ ambéchécna ieneŋ Fari-saio ic kecgic. Imuac ni niŋkumuma humuc igucnec yacyac imuac naŋgéma zéwa aciguc nopoczū. ⁷⁻⁸ Sadukaio ic eneŋ humuc igucnec yacyac zéma kua meme uŋa zéma qeri uŋa iwawai imuhucya imi ménda keczu zéma ménda ninzéhégic, néŋ Farisaio ic eneŋ iwawai imuhucya imuhucya imi moczoŋ keczu zéma ninzéhégic. Imuac niŋ ac imuhuc zéyu Farisaio ic zéma Sadukaio ic sugcinaiguc hazéc ac hicŋiyu méndéh amugic. ⁹ Waŋu imuaru tohalic yanda hicŋiyec. Waŋu Farisaio ic ionarunec hénac acac kiwi ic tosara yacma ac geriwaguc emi-nimma yomuhuc zégic; Nini ic yomuac niŋni kápésira qahac wanzac. Uŋa méŋ me Kua meme uŋa méŋnéŋ ézéyeciguc dimuhuc zéwiŋ? ¹⁰ Waŋu hazéc ac imi kuner yanda waŋu yaré ic 1,000 ionac galeŋginanéŋ Paulo késahérégic séwéla tegicbac niŋ zénéŋa hiriyu, yaré ic ieneŋ haréma ic sugcina igucnec Paulo onagicma ai amagina qeriaiguc wagicma kemmuac niŋ énézéyec.

¹¹ Waŋu Miŋ Kewunéŋ siŋi imuaru Paulo ho-suraiguc namma yomuhuc ézéyec; Gi meseli amuna you Yerusalemiguc nuac héipuc wamma énézézəŋ imuhucyanec Roma ama areŋa yandaiguc acguc héipuc ac waŋ némbésémaŋ.

Yuda ic tosia eneŋ Paulo qewiŋac zéma ara zégic.

¹² Ama gianiyu Yuda ic ieneŋ tunŋinaguc wamma nene ziki kecma Paulo ménda qehumuwiŋiguc yakanina ménda newiŋ zéma zéseligic. ¹³ Ic eneŋ qerig-inanéŋ zikiamuma sisipac ac wamma imuhuc zégic imi zaŋgégina 40 ogirec. ¹⁴ Ic eneŋ mia hofa oo eŋeŋa zéma galeŋ ionaru kemma yomuhuc zégic; Nini Paulo ménda qewiŋiguc yaka ménda newiŋ. ¹⁵ Imuac eneŋ kaunsol ic iniguc yaré ic 1,000 ionac galeŋgina iwaru ac yomuhuc haigic kemmac; Gi Paulo nonac kaunsol iguc mélina hayu iwac ara muŋguc nimma didiŋanec zétecgéwiŋ. Mélimiyu ho-sucginu ménda hayunec hénaciguc qehumuwiŋ zé ninziŋ.

Paulo ac saŋec imi niŋec.

¹⁶ Waŋu Paulo deuyanéŋ ac saŋec imi nimma yaré ic ionac amaiguc keremma oŋa Paulo ézéyec. ¹⁷ Ézéyu Paulonéŋ yaré ic 100 ionac galeŋgina méŋ uruma yomuhuc ézéyec; Gi merac yomi wagicma yaré ic

1,000 ionac galeŋgina iwaru wagicma kenna ac mén késakeczac imi ézémac. ¹⁸ Zéyu merac wagicma yaré ic 1,000 ionac galeŋgina iwaru kemma yomuhuc ézéyec; Merac yominéŋ ac mén késakeczac imuac niŋ hésa ic Paulonéŋ nuruma merac yomi wagicma guaru hamaŋ niŋac qesinéŋzac. ¹⁹ Imuhuc ézéyu yaré ic 1,000 ionac galeŋginanéŋ merac mériaiguc késama sasaŋgiaiguc wagicma kemma éléŋ qesimiyec; Némac ac nézémaŋ zé wanzaŋ? ²⁰ Zéyu zéyec; Yuda ic ieneŋ Pauloac ara muŋguc didiŋanec nimbiŋ zéma hénariŋ hécgina ionaru Paulo wagicma hamu niŋac qesigémbiŋ zé ewa momac wamma ac saŋec zézu. ²¹ Waŋu gi acgina ménda niŋ énécmiwésémaŋ. Ic zaŋgégina 40 ogicogiranéŋ Paulo qehumuwiŋ zéma saŋgima mambéc taczu. Ieneŋ imi i ménda qewiŋiguc nene ménda newiŋ zéma acgina zikigic. Waŋu ieneŋ zéréŋ qéréŋ wandacma zéwelec welecgina imuac ac bakia niŋac mambéc keczu. ²² Yaré ic 1,000 ionac galeŋgina inéŋ merac mélimima zézé seli ac yomuhuc ézéyec; Gi ac nézézaŋ imi ic mén ménda ézéwésémaŋ.

Kawali ieneŋ Paulo Kaisarea zéic alawac ama areŋa yandaiguc késama keŋgic.

²³ Waŋu yaré ic 100 galeŋgina éréhéc ururuma ac yomuhuc érézéyec; Baec héná keŋkeŋ yaré ic 200 zéma becosic yaré ic 70 zéma luac késa késa yaré ic 200 énézéyic zéréŋ qéréŋ wamma kecgic siŋiya 9 kilok waŋu Kaisarea zéic alawac ama areŋa yandaiguc keremmu. ²⁴ Waŋu Paulo bénzéŋ baec galeŋ Feliki iwaru wagicma kemmuac niŋ becosic mén héitatac héimima mambéc nammu. ²⁵ Waŋu inéŋ kiwi mén yomuhuc oyec; ²⁶ Klaudio Lisia, neŋ kewuna baec galeŋ Feliki guac yaizézé ac waŋgézua. ²⁷ Yuda ic ieneŋ ic imi qehumuwiŋ zé waŋgic. Waŋu ic imi Roma ic imi nimma yaré ichécna iniguc kemma méragina igucnec metecgéyi. ²⁸ Waŋu aciguc opocgic imuac hénia nimmaŋ zéma Yuda ic ionac gésigési ic ionac muru wagicma keŋi. ²⁹ Ara zégic imi moczoŋ héná acgina imuac ara waŋec, néŋ iwawai waŋec ménéŋ mén qehumumu me hésanéŋ ziki mimiawac séc ménda waŋec imi mihicŋyi. ³⁰ Waŋu ic tosananéŋ ic yomi qewiŋ zéma ac saŋec zégic ic ménéŋ nimma nézéyu duŋa guac muru méliwa hazac. Waŋu ara zézu ic imi enéŋ imuhucnec guaru kemma ara gézému niŋac énézézua.

³¹ Waŋu baec héná yaré ic ieneŋ énézéyec séc Paulo siŋiyaiguc wagicma

kenkecma Antipatri ama arena yandaiguc kereŋgic. ³² Imuaru ama gianjiyu becosic yaré ic ieneŋ Paulo wagicma kenkecma Kaisarea zéic alawac ama arena yandaiguc kemmuac niŋ ionac muru opocma baec hena kenken yaré ic ieneŋ yaré ic ionac amaiguc liliŋgéma hagic. ³³ Becosic yaré ic ieneŋ Kaisarea zéic alawac ama arena yandaiguc keremma baec galeŋ yanda kiwi mima Paulo imuhucnec mériaiguc opocgic. ³⁴ Baec galeŋnéŋ kiwi olomma Paulo qesimima Kilikia baec igucnec imi niŋasariyec. ³⁵ Waŋu inéŋ Aciguc gopoczú ic imi eneŋ hama harégic guac ac nimmaŋ imuhuc zéma yaré ic eneŋ Herodeac ama kewuya imuac qeriaiguc galeŋgéic tacmac niŋ énézéyec.

24

Paulonéŋ Kaisareaiguc Felikiac wésiaiguc nanjec.

¹ Kaiwe ai meme méra mén tegéyu hofac oo ic eŋeŋa Ananianéŋ qerawac galeŋ tosara zéma hena acac zézé ic mén qara Teatulo iniguc Kaisarea zéic alawac ama arena yandaiguc hiŋgacma Paulo aciguc opocbiŋ zé baec galeŋac kiwaiguc nanjic. ² Waŋu Paulo ézéma wagicgic hayuguc Teatulonéŋ baec galeŋ ac yomuhuc hénima ézéyec; Ic kewunina Feliki, geŋ hia galeŋgé nénécmima luaeiguc

kecanziŋ. Waŋu bian héhéŋawac niniŋ yandaga niŋac baec yomuaru hai netec ai sasala hiçŋianzac. ³ Ic kewuna Feliki, iwawai imuhuc hiçŋiyu imuac me imuac amanina séc ewa hia yanda niŋgéŋanziŋ. ⁴ Waŋu yéwéri ménda gémbiŋ zé ac hotoŋadac gézéni gi ewa bénzéŋgaiguc niŋnéncmina. ⁵ Nini ic yomuac ninni hafi warihaguc ésécnec waŋanzac. Yuda ic baec séc kemma keczu ionac sugginaiguc qewelon yanda mihicŋi énécmianzac. Inéŋ mia hena ikorawac miŋjina Nazaretenec iwac tohotoho ichéra ionac galeŋgina. ⁶ Waŋu inéŋ ocmuŋ téreyanina mezapi qemaŋ zéyu késayiŋ. ⁷ (Ménda hezac.) ⁸ Imuac gi geŋgaoc zéqesi wammima acnéŋ qatémiziŋ imuac hénia imi moczon niŋ asariwésémaŋ. ⁹ Ac imuhuc zéyu Yuda ic ieneŋ, Ac imi héla, zéma méra migic.

Paulonéŋ baec galeŋac kiwaiguc ac bakia melenjec.

¹⁰ Waŋu baec galeŋ yandanéŋ Paulo orucnéŋ séséc wammiyu ac yomuhuc zéyec; Gi baec yomuaru yawuŋ sasala gésigési ic eŋeŋa kecanzaŋ imi nimma saiwa acna efima gézémaŋ. ¹¹ Niŋtegiçzaŋ ésécnec, ni Yerusalemiguc Anutu mepésimaŋ zé emma kecba ai meme ¹² ménda ogirec. ¹² Waŋu ieneŋ ni ocmuŋ

téréya qeriaiguc ic ménɣuc ac ménj ménda zéwa néɣɣic. Waɲu tocgotocgo amaiguc me ama areɲa yanda imuac hénaiɣuc ic embac qeriiguc ésé ésé ménj ménda waɲ énécmiwa néɣɣic. ¹³ Ic yomi eneɲ aciguc nopocma gézézú imuac héipuc ac ménj gézémuac séc qahac. ¹⁴ Waɲu ac yomi mia héla wanzac, Ni héná qelia ménj ieneɲ héná ikora zébirianzu imi méndacma yanda hécninawac Anutu mepésianzua. Waɲu ni Anutuac tilij tilij ic ieneɲ ogic hezac imi moczoɲ zéma iwawai héná ac séciguc hezac imi moczoɲ ninzéhéanzua. ¹⁵ Waɲu ic yomi eneɲ iwawai ménɣac Anutu ninzéhéɣéma mambéc keczu imi ni momacnec késakecma mambécanzua, waɲu imi mia yomuhuc; Ic solanɲa zéma ic biria momacnec humuc igucnec qelima yacmu. ¹⁶ Imuac niɲac Anutuac kiwaiguc zéma ic kicginaiguc ewa solanɲa kecmanɲ zéma nalé séc seliseli wamma kecanzua. ¹⁷ Waɲu yawuɲ sasala baec lakeciguc kecanji, waɲu degucdacmi ic embac yéwérigina mihicɲizu ionac énécmiwiɲ zéma haleɲ zéma Anutuac buɲa haihaiya mema hayi. ¹⁸ Waɲu Anutuac buɲa imi haimaɲ zé météré amuma ocmuɲ téréyaiguc eni. Waɲu tocgotocgo me hétéɲ ménj ménda wamma enɲac kecba mihicɲi néɣɣic. ¹⁹ Waɲu Yuda ic

tosara Asia baeciguc kecɣic ieneɲ mia nuac kápésic ménj héɲɣiciguc guaru tinduc haréma zéasarimuac hezac. ²⁰ Imi qahac waɲu ic yomi eneɲ ni Sanhederin kaunsol ionac kicginaiguc naɲi imuaru nuac kápésic ménj mihicɲigiciguc gézému. ²¹ Ionac sugginaiguc namma acna momacɣuc sac kucnec qacma zéyi imi yomuhuc; Humuc igucnec yayac imuac naɲɣéma zéwa deguc aciguc nopocɣic kicginaiguc nanzua. Ac imi qahaciguc ac ménj zémuac séc qahac.

²² Felikinéh héná imuac buɲa niɲhumuyec imuac niɲ Pauloac ac imi ménda zétecgéma yomuhuc énézéyec; Yaré ic 1,000 ionac galeɲ Lisia mayuguc acgina zétecgémaɲ. ²³ Waɲu yaré ic 100 ionac galeɲgina ménɣac yomuhuc ézéyec; Ini Paulo ménda zikimigic eɲ keru galeɲgému. Alahéra ménɲnéɲ ménj haréma goi héihéi wammiwiɲ zéɣic ménda qetalimu.

Paulo yawuɲ éréhéc hésa amaiguc taru baec galeɲnéɲ waima keɲec.

²⁴ Ai meme tosara kecma Felikinéh iniɲa Yuda embac Durusila i guc momacnec hama Paulo qarú emma Kristo Yesuac ninzéhéɲ ninzéhéɲ imuac hénia imi érézéyu niɲoc. ²⁵ Waɲu haka dindiɲa zéma séwi siɲac sigi kecec zéma gésigési yanda imuac ara érézéyu Felikinéh aurima Paulo yomuhuc ézéyec;

Degucac imi sécgézac, yacma kenna kecma andiaiguc sura ménu titiᅇa hicᅇiyu muᅇguc héihéré gémmaᅇ. ²⁶ Waᅇu inéᅇ ara sac nimmac niᅇac ménda waᅇec, Paulonéᅇ soukiwa mimac niᅇac mambéc wamma hatac sasala héihéré mima ac waᅇoc.

²⁷ Waᅇu yawuᅇ éréhéc tecgéyu baec galeᅇ qara Porikio Fesito inéᅇ Felikiac tatac késayec. Waᅇu Felikinéᅇ Yuda ic ewa hia waᅇ énécmimaᅇ zé Paulo hésa amaiguc waiyu tacmanec kerec.

25

Yuda ic ieneᅇ Fesito iwaru keremma Pauloac ikoc ac zégic.

¹ Fesitonéᅇ baec galeᅇ wamma ai meme haréwéc kecma Kaisarea zéic alawac ama areᅇa yanda igucnec Yerusalem eᅇec. ² Eᅇu hofac oo ic kiwahécgina zéma Yuda ic galeᅇhécgina ieneᅇ iwaru keremma Paulo acnéᅇ qatéma ézégic. ³ Waᅇu ieneᅇ hénaiguc saᅇgima Paulo qehumuwiᅇ zéma acgina nimma Fesitonéᅇ niᅇénécmima Paulo méliyu Yerusalem hamac niᅇac welecmigic. ⁴ Zégic Fesitonéᅇ yomuhuc énézéyec; Paulo i Kaisarea hésa amaiguc taczac. Waᅇu ni imuaru muᅇguc liliᅇgéma hiᅇgacmaᅇ. ⁵ Pauloac képésic méᅇ hemizaciguc onarunec kiwahécgina

tosara niguc momacnec hiᅇgacma zému.

⁶ Imuhuc zéma ai meme ⁸ me ¹⁰ Yerusalem kecma Kaisarea zéic alawac ama areᅇa yandaiguc mekeᅇec. Ama siᅇima ganiyu gésigési tataciguc tacma Paulo késama érému niᅇac énézéyec. ⁷ Inéᅇ haréyu Yuda ic Yerusalemnec magic ieneᅇ lelecgé mima hazéc ac réwéria sasala zégic. Waᅇu acgina héipuc wammuac séc qahac waᅇec. ⁸ Zégic Paulonéᅇ kawalia mema yomuhuc zéyec; Ni Yuda ic neᅇaᅇ héna ac me ocmuᅇ téréya me Roma ic kewu Kaisawac képésic méᅇ ménda waᅇi. ⁹ Waᅇu Fesitonéᅇ Yuda ic eneᅇ niᅇgic hiarumac niᅇac Paulo yomuhuc qesimima zéyec; Gi guagicma Yerusalem kemma imuaru acga zétecgémaᅇac wanzaᅇ? ¹⁰ Qesimiyu Paulonéᅇ yomuhuc ézéyec; Ni Roma ic kewu Kaisawac gésigési amaiguc naᅇkeczua, imuac nuac ac yomuaru zétecgémuac hezac. Geᅇgaoc ninzaᅇ ésécnec ni Yuda ic. Waᅇu iwawai biria méᅇ ménda waᅇ énécmiyi. ¹¹ Ni héna ac logima képésic méᅇ mewa nuwiᅇ zézuiguc humumaᅇ zé ewa éréhéc ménda wambinec. Ac zénénzu imi moczoᅇ héla qahac wanzaciguc méᅇnéᅇ méᅇ ni méraginaiguc nopocmacac séc qahac. Imuac Roma ic kewu Kaisanéᅇ acna zétecgémac niᅇac wanzua. ¹² Imuhuc zéyu

Fesito ichéra iniguc eminiñ wamma Paulo yomuhuc ézéyec; Gi Kaisa* iwaru acga haizan imuac Kaisawac muru kembésémañ.

Ic kewu Agripanéñ Fesito hicñimima Pauloac niñac ézéyec.

¹³ Ai meme tosara tecgéyu ic kewu Agripa zéma nauña Beanike ieren Kaisarea zéic alawac ama areña yandaiguc hingacma Fesito zézé ségiségi ac wammiwi zéma hayoc. ¹⁴ Wañu ieren ai meme sasala imuaru tacyac wanjic Fesitonéñ Pauloac ac suruc wammima ic kewu yomuhuc ézéyec; Felikinéñ hésa ama ic mén waima kenju tacma keczac. ¹⁵ Wañu ni Yerusalem enj nalé imuaru hófac oo ic kiwahécgina zéma Yuda ic ionac galeñ ienen iwac hazéc ac zéma késpedesraguc zéma zétecgémañ niñac welecnéñgic. ¹⁶ Wañu ni ac bakia yomuhuc énézéyi; Ic mén aciguc enzac imi ac zézé ic iniguc ménda añaamma tacma arawac kawalia ménda mema zéyu niñgicnec waimiwiñ imi Roma ic nonac haka sil-icnina qahac. ¹⁷ Imuhuc énézéwa Yuda ic ienen niguc yomuaru hagic nalé sosola qahac ama gianjiyu gésigési taticiguc tacma énézéwa ic imi wagicma érégic. ¹⁸ Wañu ac wammigic ienen ac zégic, néñ késpedesira mén nimmañ zé mambéc

keri imi ménda mihicñiyi. ¹⁹ Wañu enañ hénagina zéma ic mén qara Yesu iwac niñ Paulonéñ humuc igucnec qelima yarec zéyec ac imuac niñ zéen zéma wanjic. ²⁰ Wañu ni ac imuhucya dimuhuc zémindiñimañ zéma hocma Paulonéñ Yerusalem kemma ac gésigési amaiguc ac imuac nambésémañac wanzañ? zéma imuhuc qesimiyi. ²¹ Wañu Paulonéñ Roma ic kewunéñ acya zétecgémac niñ galeñgé mimañac welecnéñec. Wañu kenken naléya ducñiyu méliwa Kaisa† iwacmuru kemmac niñ ézéwa hésa amaiguc taczac. ²² Imuhuc ézéyu Agripanéñ Fesito ézéyec; Ni acguc nenaoc iwac ara nimmañ zé wanzua. Zéyu Fesitonéñ zéyec; Hia orañguc nimbésémañ.

Paulo i ic kewu Agripa iwac kiwaiguc nañec.

²³ Ama gianjiyu Agripa zéma Beanike ieren ehéihéi wañ érécmima hénagira megic haréma yaré ic 1,000 ionac galeñ tosara zéma ama yanda imuac ic kunen iniguc gésigési amaiguc emma tacgic Fesitonéñ énézéyu Paulo késama enjic. ²⁴ Enjic Fesitonéñ ac yomuhuc zéyec; Ic kewu Agripa zéma ichécna tosara ac énézéwa niñgic. Ic nanzac yomi iwac niñ Yuda ic ienen kucnec qacma, Ic yomi Kekecac séc qahac! zéma Yerusalem zéma

* 25:12: Romawac ic kewu yanda niñac Kaisa zéañgic. † 25:21: Qac imuac hénia imi; Romawac ic kewu.

ama yomuaru welecnéngic.
²⁵ Waŋu ni niŋgésiwa haka humucac séc ménj ménda waŋec. Waŋu i eŋeyaoc Roma ic kewuac wamma zéyec imuac niŋ iwaru mélimimaŋ zé wanŋua.
²⁶ Waŋu ic kewu eŋeŋawac ac héla ménj omaŋac séc qahac wanŋac. Imuac mia zéqesi mima ac héla ménj mihicŋiwiŋ zé ic yomi onaru zéma sucninaiguc ic kewu Agripa guac muru opocba nanŋac. ²⁷ Ni hésa ic ménj késpedesyawac ara ménj ménda oma Roma ama areŋa yandaiguc eŋ méliwa kemmacac séc qahac.

26

Paulonéŋ Agripa zéma Fesito iorac kicgiraiguc ac zéyec.

¹ Waŋu Agripanéŋ Paulo yomuhuc ézéyec; Geŋgaoc ac zéna guac niŋgénni. Zéyu Paulonéŋ méranéŋ séséc wamma yomuhuc zéyec; ² Ic kewu Agripa, Yuda ic eneŋ ac waŋ nénzu imuac bakia degucmi guac kicgaiguc zémaŋ zéwa ewana hiaruzac. ³ Imi mia gi Yuda ic nonac haka silic hénia hénia zéma zéqesinina imi nindaczaŋ imuac niŋ imuhuc wanŋua. Imuac ewa bénzéŋgaiguc acna zéwa niŋnémbésémaŋ. ⁴ Ni komocna igucnec hénima Yerusalem zéma nena baec yanda qeriaiguc dimuhuc kecma yandiyi imi Yuda ic ieneŋ moczoŋ nindaczu. ⁵ Ieneŋ becarunec nalé

horua néngicac néŋanŋu imuac niŋ héipuc waŋ némmuac siŋgina hewacnec ni Farisaio ic Yuda ic ionac tuŋ ménj héna ac dindiŋanec méndacanŋu ionarunec zéma héniana momacnec hia zédacbunec. ⁶ Waŋu ni Anutunéŋ yanda hécnina ac ziki énécmiyec imuac mambéc kecanŋua. Waŋu hénia imuac niŋ ni deguc ac gésigési amaiguc nanŋua. ⁷ Waŋu zikiziki ac imuac héla imi késawiŋ zéma Israelac qelihéra kisic areŋhéra 12 neŋaŋ siŋi kaiwe séc Anutu mepési mianziŋ. Ic kewuna, buŋa imuac mia mambéc wamma ai mewa Yuda ic ieneŋ aciguc nopoczū. ⁸ Anutunéŋ humumia meqeli énécmianŋac, héla imi ini némac niŋ niŋgic ménda wawaŋac ésécnec waŋanŋac? ⁹ Waŋu ni acguc Yesu Nazarete ama areŋa igucnec iwac qac buŋa mesoho wammimaŋ zé iwawai moczoŋ tinduc wammaŋ imuhuc zéma niŋi. ¹⁰ Yerusalem imuaru ai imuhucya mia meyi. Waŋu hofac oo ic kuaya ionaru kuc buŋa mema météré ic sasala hésa amaiguc onopocma kerī. Waŋu unuhumuwiŋ zé zétecgégic ewa momac wamma oaec zéénécmiyi. ¹¹ Bakia énécmimaŋ zé Yuda ic ionac tocgotocgo amaya amaya kemma Yesuac qac zébirimu niŋac tericgé énécmiyi. Waŋu qerina geriwiguc waŋu mebirī énécmimaŋ zé ama areŋa

yanda yanda Yuda baec séngan̄geñ hezac imuarugeñ aguc ken̄ji.

¹² Ai imuhucya memañ zé hofac oo ic kuaya ionac oaec kiwi qacginaguc imi mema Damasiko ama areña yandaiguc kemmañ zéma ken̄ji.

¹³ O, ic kewuna, ken̄kecba gau komoc wañu, kurumeñunec asac mararañ kaiwe kiwa asac mararaña ogicogira imuhucyanéñ mama ni zéma ichéna hoturu nénécmima qetagali nénécmiyec.

¹⁴ Wañu nini moczoñ baeciguc tendiñgé nunuyu hema ewa méñ Hebraio aciguc yomuhuc niñi; Saulo, Saulo, gi némac niñ nunesi wañ néñanzañ? Gi zéraiguc hénaganéñ qena guyu siñga hia nimbésémañ? ¹⁵ Imuhuc zéyu ni yomuhuc zéyi; Miñ Kewu, gi méré? Zéwa Miñ Kewunéñ yomuhuc nézéyec; Nunesi wañ néñanzañ Yesu ni mia.

¹⁶ Gi yacma hénaganéñ tima nanna, ni imi gi iwawai hénzañ imi zéma kecma gézéwa hébésémañ imuac buña zézé ic wamma nuac welen qeqe icna wambésémañac gésigémmañ zé hicñigéñzua.

¹⁷⁻¹⁸ Geñ kicgina méwéréñgé énécmina siñi igucnec asac mararañ igucgeñ, Biria miñinawac kuc igucnec Anutuac murugeñ liliñgéma hagic biriagina zuac énécmiwa ni ninzéñgé némma météré ic sugcinaiguc ai buña késamu niñac

neñ geñga ic embac Yuda ic zéma ic enia ionac sugcina igucnec gésigémma muñguc ionac muru méligémmañ.

Buña suruc énézéyec imi muñguc zéma Agripa ézéyec.

¹⁹ Ic kewuna Agripa, hénia imuac niñ ni iwawai kurumeñunec nézéyu héñi imi ménda qetalima ²⁰ walac imi Damasiko ama areña yanda miñina, wañu ken̄kecma Yerusalem miñina zéma Yuda baec séc ic embac zéma ic enia momac yanda ewagina melemma Anutuaru liliñgéma hama haka hiabia, qeri melen̄ melen̄ac séha wammu niñ ackuazéc énézéma ker̄i.

²¹ Wañu imuac niñ Yuda ic eneñ ocmuñ téreyaiaguc népésima nuwiñ zé wañgic.

²² Wañu Anutunéñ nan̄généñu érékecma deguc ic eñeña mamaya momac yanda ionac kicginaiguc namma ackuazéc énézéañjac énézéañzua. Wañu zéañzua imi ac méréra qahac. Anutuac tiliñ tiliñ ic zéma Mosenéñ iwawai kileñ hicñimac zégic imi sac énézéañzua.

²³ Kristonéñ qen̄zeñ man̄zeñ qema humuma humumia ionarunec walac yacma Yuda ic zéma ic enia asac mararañac zéau énécmimac imuhuc zégic ac imi mia neñ zéñan̄géañzua.

²⁴ Paulonéñ zédiñjima ac imuhuc énézéyu Fesitonéñ ac kucnec zéma ézéyec; Paulo, gi ewaga sohozac. Niñiñ yandaganéñ qeriga mesoho géñzac. ²⁵ Zéyu

Paulonéj ac yomuhuc melen miyec; Ic kewuna Fesito, ni ewana ménda sohozac, néj ac héla niñareñgéma zézua. ²⁶ Ic kewu, geñgaoc iwawai hicñiyec imi moczoñ nindaczañ imuac niñ ni efima gézézua. Iwawai imi baec wañgoñaguc ménda hicñiyec. Imuac haka ménjac ménj guac kicga igucnec musañ gégyawac ménj ménda hezac imi ni ninzéhégzua. ²⁷ Ic kewu, Agripa gi Anutuac kua meme ic ionac acgina imi ninzéhéanzañ? Gi ninzéhéanzañ imi ni ninzua. ²⁸ Imuhuc zéyu Agripanéj Paulo yomuhuc ézéyec; Ac hotoñadac zéma Kristoac ic wammañ niñ meseli néanzañ me? ²⁹ Wañu Paulonéj zéyec; Ac hotoña me ménda horua, gi momacguc sac qahac, néj tosara deguc acna ninzu ini moczoñ señ hésana yomuac sac ménda mihicñima nena ésécnec téngéj wammu niñac wanzua.

³⁰ Imuhuc zéyu ic kewu zéma baec galeñ zéma Beanike zéma ic tosara iniguc tacgic ieneñ moczoñ yacma keñgic. ³¹ Kemma eminiñ wamma eñawu yomuhuc zégic; Ic yomi haka ménj humumia me hésa amawac buña wawaña séc ménj ménda wañec. ³² Wañu Agripanéj Fesito yomuhuc ézéyec; Ic imi Kaisanéj* acya zétecgémac niñ ménda welec

miwacnec geñ hia hulac miwañnec.

27

Paulo Romauguc wag-icma kemmu niñac zéiciguc opocgic.

¹ Italia baeciguc zéiciguc kembiñac niñ baec galeñnéj zétecgéma Romawac ic kewu Kaisawac yaré ic 100 ionac galeñgina ménj qara Yulio iwac mériaiguc Paulo zéma hésa ic tosara onoporec. ² Zéic ménj Adramiten ama areña yanda igucnecnéj Asia baeciguc ama areña yanda tosara konduñ giñgiñaguc tacma keñec imuaru kemmanj zé taru eñj.

Wañu Makedonia ic ménj qara Aristako, Tesalonika ama areña yanda igucnec imi momacnec keñj. ³ Ama gianjiyu zéicnéj Sidon ama areña yandaiguc kereñ héiyu Yulionéj Paulo goi héihéi wammima alahéra iniru méra mimuac niñ ézéyec.

⁴ Ama imuarunec muñguc hénima kenni Luhuc kembiñ zé wañj imuhuc geñnec hayec imuac niñ Kipuro baec komoc imuac héiya igucnec luhuc qiziziñgéma keñj. ⁵ Wañu Kilikia konduñ zéma Pamfilia konduñ qericma keñkecma Likia baec Mira ama areña yandaiguc kereñj.

⁶ Imuaru zéic Aleksandria ama areña yanda igucnec ménjnéj Italia baeciguc kemmanj zéyu yaré

* 26:32: Qac yomuac hénia imi; Romawac ic kewunéj

ic 100 galenġinanéj nonagiru imuaru eniġ. ⁷ Wañu zéic iminéj bénzéj bénzéj keñkeru ai meme sasala tecgéyu Kinido kondunġ baec komoc wésiaiguc kereñiġ. Wañu luhucnéj ménda wai nénécmiyu Salmone sia yanda andé qema Krete kondunġ baec komoc kanaya igucnec keñiġ. ⁸ Baec komora imuac ġiġġiġaiguc méndacma qenzéj manzénj qema kemma Lasea ama arenja yanda hosuraiguc zéic ala méj qara Zéic Asia Soroc imuaru kereñiġ.

Pauloac ac ménda nimma héna méñu kemma yéwéri mi-hicñiġic.

⁹ Kondunġiguc nalé horua kemma kecni nene zikima zéwelec wawaña imuac kendonġ tecgéyu luhuc naléya hayec. Hayu bec kondunġnéj biriyyu keñkeñawac séc ménda wañec. Imuac Paulonéj gorogina zéma yomuhuc énézýec; ¹⁰ Ic mandac, ni hémba héna yominéj hina zéma zéic sacnec qahac, néj ic neñaj kekecnina acguc nonagicmacac séc wanzac. ¹¹ Imuhuc zéyu yaré ic 100 ionac galenġinanéj Pauloac ac niñbipima zéic galenġ zéma zéic miñina iorac ac nimma tohoyec. ¹² Wañu kondunġ imi zéicnéj sanġeña naléyaiguc hia tatarawac séc ménda wañec. Imuac sasalanéj kondunġ imi kilenġ waima Krete baec komoc imuac ama méj Foiniksi imuaru

keremma tacni sanġeña naléya tecgémac niñ zéic. Ama baec imuac sunġuruña bakianéj Is zéma imuac héiya suggira hémma heyec. wañu baec bakia méjnéj Is zéma imuac kanaya suggiraiguc hémma heyec.

Kondunġiguc hiñgacbiñ zé wañiñ.

¹³ Wañu luhucnéj Is imuac héiya igucnec bénzéj éréyu nañgé nénécmizac imuhuc zéma nimma aña héréic éréyu Krete kondunġ baec komoc ġiġġiġa méndacma keñġic. ¹⁴ Keñġic nalé ménda horugiyu kondunġ baec komoc imuac qaha igucnec qeuqewañ luhuc méj qara Is igucnec iminéj mama qeyec. ¹⁵ Qema zéic qéfagéyu luhuc hayecgeñ kemmacac séc qahac wañu mebiþima waigic luhucnéj zéic wagicma héna méñu keñec. ¹⁶ Keñkecma baec komoc méj qara Kauda imuac ġiġġiġa igucnec kenni zéic gomba qatéma héréma keñiġ imi galenġéwiñac séc qahac wañec. ¹⁷ Wañu ai yanda mekecma héréni zéic qahaiguc éréyec. Wañu zéic téwac niñac rewakanġnéj bawa igucnec wagic emma zikiyiñ. Wañu sakasac éré éréya méj qara Sir-iti imuaru emmac niñac hésaya héréic maleku mayu luhucnéj nañgé nénécmiyu keñiġ. ¹⁸ Wañu luhuc niñac qenzénj manzénj nimma keriñ. Imuac niñ ama

gianjiyu hina tosara kon-
duñiguc giligic hiñgarec.
19 Wañu ama muñguc
sinjima gianjiyu zéicac iwawai
tosara imuhucyanec giligic
hiñgarec. 20 Wañu ai meme
saşala kaiwe me ménisikilu
mén ménda hicñiyu héñiñ.
Wañu luhuc yanda qemanec
nañu ewa qeríninaiguc
kekecac niñkumu mén ménda
he nénécmiyec.

21 Wañu ic sasalanéñ nalé
horua nene newiñac séc
qahac wañu eñ kecgicguc
Paulonéñ kemma sugi-
naiguc namma yomuhuc
énézézec; Ic mandac, ini
acna tohoma Krete konduñ
baec komoc ménda wai-
wunec réwéri imuhucya
ménda mihicñima hinag-
ina imi ménda giliwunec.
22 Deguc meme seli ac wañ
énécmiwa niñgic. Zéic imi
qahac wammac, néñ ic
ménénén mén ménda humu-
mac, imuac ewagina déñ
wañu. 23 Deguc sinjiyaiguc
miñna Anutunéñ eneya buña
kecanzua nuac muru kua
meme uñaya mén méliyu
mama hama maréñnaiguc
nanzac. 24 Namma yomuhuc
nézézac; Paulo gi bacga
ménda yandimac. Gi
Kaisawac wésiaiguc tin-
duc nambésémañ. Wañu
Anutunéñ ic giguc zéiciguc
keczu imi moczoñ ewa
hiawac géñu guac buña wan-
dacmu. 25 Imuac alahécna
ini ewagina déñ wañu,
ni Anutu niñzéngezua.
Ac nézézac imi hélaguc
wammac. 26 Zéicnéñ konduñ

baec komora méniguc eñu
nini imuaru osiwiñ.

27 Héna sicsaoc kecgic
ai meme 14 wañec.
Wañu Adria konduñguc
lelecgémanec kerin. Sinji
namuña igucgeñ zéicac
ai ic ieneñ niñgic baec
hosuru hazin ésec wañec.
28 Imuhuc nimma hésa
qétéyaguc waigic hiñgaru
37 mita wañec. Komora
mén kemma hésa qétéyaguc
muñguc haigic hiñgaru
28 mita wañec. 29 Wañu
haroñañiguc emma qewin
niñac bacgina yandiyu zéic
andiaiguc aña 4 haigic
hiñgaru ama gianimac niñ
welecma tacgic. 30 Wañu
zéic ai ic eneñ zéic waima
néñgacbiñ zé nimma gomba
haigic hiñgaru ikoc wamma
yomuhuc zégic; Nini zéic
suñguruñaguc aña mén
haini hiñgacmac. 31 Imuhuc
wañgic Paulonéñ yaré ic
100 ionac galeñ zéma ichéra
yomuhuc énézézec; Zéic
ic ieneñ zéiciguc ménda
kecmuiguc ini kekecgi-
naguc kecmuac séc qahac
wammac. 32 Zéyu yaré ic
ieneñ gombawac hésaya her-
icgic konduñguc hiñgarec.

33 Wañu ama gianimañ zé
wañu Paulonéñ ic momac
yanda nene nemu niñ
yomuhuc énézézec; Ini qeri
séwigina héñgeñ héñgeñ
wammanec kecma nene
ménda nema eñ mambéc
kecgic kaiwe ai meme
14 wanzac. 34 Imuac
nene nemu niñac welec
énécmizua. Ménda humuwiñ

zé wanziuguc nene nema selimu. Oruc zucgina méné ménda mama sanjamac.
³⁵ Imuhuc zéma samén mema hama Anutu ewa hia ac ézéma kuma neyec.
³⁶ Neyu hémma qerigina efiyu imuhucnec nedacgic.
³⁷ Ic zéiciguc kerin zanjénina imi 276. ³⁸ Nene negic tomenjina qeyu zéic qeria igucnec wit gocmia gésé imi konduniguc giligic hingacdaru zéic imi efima éréyec.

Zéicnéj kondun baec komora sunjurujaiguc emma zéngéyec.

³⁹ Ama gianjdaru baec imi héntegicbin zé hibipigic. Wañu kondun bakiaiguc sakasac sénganjen heyu zéicnéj imuaru keremma emmac ninjac zéma ninjic.
⁴⁰ Ic tosara enen anja hésaya qericma konduniguc giligic kenju tosanen maleku hésaya zikigic heyec imi hulacma hérégic malekunén enu zéic imi luhuc mema sakasac igucgen kenjec. ⁴¹ Kenju doku nénéwéc nénéwéc nec hahayanén euanzaoc imuaru sakasac heyu zéic imuaru enec. Wañu zéic sunjuruja kiselima tacma seli qeyu temboñ yandanén zéic andia kuyu zéic andia imi zéngéyec.
⁴² Wañu hési ama ic enen fifia mema kemma néngacbu ninjac yaré ic enen unuhumuwin zé ac zégic. ⁴³ Wañu yaré ic 100 ionac galenjanen Pauloac

kekecy a anjéna timan zé wamma qetali énécmima fifia meme ic énézéyu walac konduniguc luma hingacma fifia mema baeciguc enjic.
⁴⁴ Wañu tosara enen palan me zéic bakia qahaiguc emma kenjic. Imuhucnéj imuhuc wamma moczon élélahaiguc endacma méné ménda humugic.

28

Ic ienen susunec Melite kondun baec komociguc endacgic.

¹ Élélahaiguc bénezénec emmaguc baec komoc qara Melite imi zégic ninjic.
² Wañu baec komoc imuac minjina ienen ala goi héihéi sasala wañ nénécmigic. Wañu kia hayu ama sanjen qeyu geric yanda haigic zeyu héihéré nénécmigic.
³ Wañu Paulonén geric tosara mutulanjéma haiyu hingarec wañu imuac qeria igucnec mokolen méjnén séwéla geric wañu éréma iwac mériaiguc pipima nanjec. ⁴ Wañu baec minjina ienen mériaiguc mokolen nanu hémma eminij wamma zégic; Ic yomi ic tosara unuyec gezan. Konduniguc ménda humuyec, néj so-lanja minjanen ménda waimiyu kecmac. ⁵ Wañu Paulonén mokolen qetecgéyu gericiguc hingar yéwéri ménda mihicnijyec. ⁶ Imuhuc wamma nanu ienen sisiwin hicnimimac me élanzanjec tendinjéma humumac zéma

mambéc nanjic. Wañu nalé horua haka méréra mén ménda hicñimiyu hémma zéigic; Ic yomi anutu.

Paulonéñ hafi ic tosara mehiaru énécmiyec.

⁷ Nini kerij imuac ho-suraiguc ic kewugina qara Popilio iwac ama baec heyec. Wañu ic inéñ mia héihéré nénécmima ai meme haréwéc séc goi héihéi wañ nénécmiyec. ⁸ Wañu Popilio mañgocya hafi hicñimima séwi geric zéma kera huruc wamma heyu Paulonéñ nimma amayaiguc emma zéwelecmaguc méria oruhaiguc haima mehiaruyec. ⁹ Imuhuc wañu ama areñ komoc imuaru ic tosara hafi zepaginaguc ieneñ harégic imuhucnec mehiaru énécmiyec. ¹⁰ Wañu ic ieneñ eenina kuneñ yanda héigic. Wañu kembiñ zé enni henaiguc hocbiñac hezac hena mauñ iwawai tosara zéiciguc hai nénécmigic.

Paulonéñ zéic ménjiguc kenkecma Roma ama areña yandaiguc kereñec.

¹¹ Baec komoc imuaru mia kecni maso haréwéc tecgéyu zéic mén Aleksandria imuaru sanjeña naléya ogiru kemmac niñ mambéc tarec, qara imi Diosguro.* Wañu imuaru emma waima keñij. ¹² Wañu Surakusai ama areña yandaiguc haréma imuaru ai meme haréwéc kerij. ¹³ Imuacnec

lelecgéma Legium ama areña yandaiguc keremma imuaru ai meme momacguc kecni luhucnéñ baec wañgoña Saut igucnec hayu kenni ama muñguc sinjima gianjiyu Puteoli ama areña yandaiguc kereñij. ¹⁴ Kenni ama areña yanda imuac ninzén ninzén dac muna ieneñ héihéré nénécmigic kaiwe ⁷ iniguc tacyac wammaguc Roma ama areña yandaiguc kereñij. ¹⁵ Wañu ama areña yanda imuac ninzén ninzén dac muna hécnina ieneñ nonac buña nimma hakecma Roma ic Apioac ama sombeñaiguc mihicñi nénécmigic. Tosianéñ ama baec qara mén Qisicnec Ama Haréwéc imuaru hama mihicñi nénécmigic. Wañu Paulonéñ inicma Anutu ewa hia ac ézéma kuha meyec.

Paulo i Yuda ic héihéré énécmima ac énézéyec.

¹⁶ Roma ama areña yandaiguc kerenni baec galeñnéñ zéyu Paulonéñ yaré ic ménnéñ galeñgé miyu ama saméña ménjiguc tacyac wañec. ¹⁷ Kecma keru ai meme haréwéc wañu Yuda ic ionac sugcina igucnec ic kuneñ tosara héihéré énécmiyu harégic ac yomuhuc énézéyec; Dac munahéçna ni Yuda ic embac me yanda hécnina ionac haka silic imuac hazéc ac mén ménda zéyi, néñ Yerusalemiguc népésima

* **28:11:** Neñañ aciguc qara imuac hénia imi; Nemu héi séwi séwi - Kasito zéma Palukis.

Roma ic ionac méraginaiguc nopocgic. ¹⁸ Wañu Roma ic ieneñ qesinémma késpedesna ménñ humucac sécyá ménda mihicñima hulac némmu niñac zégic. ¹⁹ Wañu Yuda ic ieneñ selianec qetaligic, héna ménñ qahac wañu, Kaisanéñ acna zétecgémac niñ wañi. Imuac mia nuac dac munahécna Yuda ic zébiri énécmimanñ zéma you ménda hayi. ²⁰ Wañu ni hénia imuac niñ mia inicma iniguc zéeminiñ wambiñ zé héihéré énécmiyi. Ni imi Israel ic neñañ ninzéggéma mambécanzinñ imuac wamma hésa ic wamma kecanzua. ²¹ Imuhuc zéma énézéyu zégic; Nini ou Yuda baeciguc kecanzu ionarunec guac niñ kiwi ménñ ménda haigic hayu héñinñ. Wañu dac munahécna ionaru ménñéñ hama guac késpedesca me hazéc ac ménñ ménda zéyu niñinñ. ²² Baec séc ic embac ieneñ héna qelia imuac hazéc ac wamma zéanzu imi nini ninzinñ. Imuac gi dimuhuc ninzéggézañ imi geñgaoc zéna nimbiñac wanzinñ.

²³ Ieneñ imuhuc zéma nalé megic. Wañu nalé imi ducñiyu Yuda ic sasalanéñ Paulo tackerec ama imuaru tocgégic. Wañu Paulonéñ Anutuac héngalenñ ama areña yandawac ac suruc imi sungeñnec hénima énézéma keru ama siñiyec. Wañu Moseac héna ac zéma kua meme ic ieneñ kiwi ogic hezac iminéñ

meselima Yesuac suruc zéma meseli énécmimanñ zé wañec. ²⁴ Wañu ic tosananéñ ac zéyec imi ninzéggégic. Wañu ic tosananéñ ménda ninzéggégic. ²⁵ Wañu acgina zéma zéqeqetali wañamugic. Imuhuc wamma waima kembinñ zé wañgic. Wañu Paulonéñ ac momacguc yomuhuc énézéyec; Uña Téréyanéñ Anutuac tilinñ tilinñ ic Yesaiawac kuaya mema yanda hécnina ac yomuhuc énézéyec; Ac iminéñ héla wanzac; ²⁶ Gi kemma ic tuñ yomuhuc énézéna; Ninzu wañu ménda niñasarizu hénzu wañu ménda héñteggiczu. ²⁷ Ic tuñ yomi ieneñ qerigina seli qeyu ieneñ gezacginanéñ nimma niñyéwérigic. Niñyéwérima kicgina héménzalgic. Imuhuc qahac wañu kicginanéñ héñteggicma gezacginanéñ nimma qeriginanéñ niñteggicma lilingéma hagic neñ mehiaru énécmiwinec. ²⁸ Imuac ni énézéwa yomuhuc niñ asarimu; Anutunéñ añgég titi buña imi ic enia ionac muru méliyu hazac. Ieneñ imi kileñ niñtohomu. ²⁹ (Ménda hezac.)

³⁰ Wañu Paulonéñ yawunñ éréhéc ténggég ama geric ménñ lagulawac boñ mema imuaru kecma ic embac iwaru hagic séc héihéré énécmiyec. ³¹ Héihéré énécmima Anutuac héngalenñ ama areña yandawac surucya zésai énécmima Miñ Kewu Yesu Kristoac héna ac

imi bac yandi yandi qahac
efima ku énécmima kerec.
Keru méñnéñ ménda qetali
miyec.

Roma

Pauloac yaizézé ac.

¹ Kristo Yesuac welen geqe icya,* ni Paulo imi, Anutuac buña suruc hiabi-awac méliméli ic wammañ niñac nuruma gésinéñec. ² Buña suruc hiabia imi, Anutunéñ kua meme ichéra kuagina mema eñeya naña niñac i ménda hicñiyec nec kiwi téréyaiguc sisipac ac wañ nénécmiyec imuac héla wanzac. ³ Naña imi mia baec séwiiguc Dawidiac qeli wamma hicñiyec. ⁴ Wañu téré Uñayaiguc† imi humuc ic suggina igucnec muñguc qelima yarec. Yaru imuac kuhanéñ énézéyu hémma Anutuac naña wanzac imi ninzénge mīgic. Imi mia Kristo Yesu. ⁵ Iwac murunec neñañ goi héihéi zéma Yesuac Méliméli icac ai buña mema iwac qac buña niñac ic enia ionac sugginaiguc ai meni ninzénge ma niñtoho wañanzu. ⁶ Ini acguc ionac suggina igucnec Yesuac buñawac unuru énécmimia. ⁷ Roma ama arena yandaiguc Anutuac niñsoroc héra, héihéré énécmimia, zéma météré énécmimia, moczoñ yanda onac muru; Anutu Mañgocnina zéma Miñ Kewunina Yesu Kristo iorac murunec ewa hia zéma luaenéñ he énécmimac.

Paulonéñ Roma ama arena yandaiguc kemmanñac zé niñec.

⁸ Walac imi ninzén ninzén ginawac surucyanéñ baec séc saima kenzac imuac buña nimma Yesu Kristoac qaraiguc ni Anutuna ewa hia ac ézézua. ⁹ Nañawac buña suruc hiabia imuac qeriaiguc qeri uñananéñ welen qemianzua Anutu inéñ mia acna yomuac héipuc wanzac. Ni zéwelec wañanzua séc ménda misi-manec onac qacgina olomma zéanzua. ¹⁰ Wañu deguc tetcgiaiguc Anutuac ewa siñ heyu onac muru ha-hayawac héna imi méñac méñ méwéréñgé némmac niñac nalé séc zéwelecanzua. ¹¹ Inicmañ niñ wañanzua imuac hénia imi qeri uñawac sese téréya méñ ewa hi-awac énécmima ewa qe-rigina meseli énécmimañ niñac imuhuc wañanzua. ¹² Imuhuc wamma sugginaiguc kecma neñañ ninzén ninzén ninanéñ meseli amuwij niñac. ¹³ Dacmuna hécna, ni hatac sasala onac muru hamañ zé wañi imi ini ménda nimmanec kecmu niñac ménda wanzua. Imi mia ic enia ionac sugginaiguc hicñianzac éséc nec onac sugginaiguc imuhucyanec héla mihicñimañ niñac wañanzua hénia imuac mia. Wañu suraiguc héna méñ ménda béréñgé néñanzac.

* **1:1:** Girik aciguc; dulos, ic imi miñinanéñ boña meyu eñeya kuc buña méñ ménda késa kecma miñinawac ara sac tohoma kecañec. † **1:4:** Uña Téréya.

14 Ni imi Girik ac zézé ic zéma tosara, niniŋginaguc zéma niniŋgina qahac momac yanda, buŋa suruc hiabia énézémanŋac taséna henénzac. 15 Hénia imuac niŋac ni Roma baeciguc keczu onac muru acguc buŋa suruc hiabia zéau énécmimanŋ niŋac siŋna kuney yanda henénzac.

Buŋa suruc hiabia imi Miŋ Kewuac kuha.

16 Buŋa suruc hiabia imi mia Anutuac kuha, ninzéh ninzéh ic aŋgéh tiénécmiawac buŋa. Walac imi Yuda ic ionac, duŋa imuhucyanec Girik ic ionac, imuac niŋ ni imuac gamuna ménda niŋanzua, 17 Ic solanŋa imi ninzéh ninzéhaneŋ kekecyaguc kecanzac kiwi imuhuc ooyawac hezac séc,* buŋa suruc hiabi-aiguc imi Anutuac haka solananeŋ winiŋu hicŋjima hezac. Hénia méŋ igucnec qahac néŋ ninzéh ninzéh igucnec hénima kemma ninzéh ninzéhiguc keŋkecni solanŋa zénénécmimac.

Ic embac ieneŋ Anutugina andé qema siŋi yanda qeri-aiguc kerengic.

18 Haka birianeŋ ackuazéc héla hédacgéanzu ionac haka eeya qahac hénia hénia zéma haka biria hénia hénia niŋac Anutuac qeri gericnéŋ kurumenŋ igucnec wininiazac. 19 Anutunéh eŋeya hénia mewinini énécmiyec imuac niŋac Anutuac hénia ya hia

nimmuac séc wanzac imi winiŋu hezac. 20 Baec kurumenŋ hicŋjyecnec Anutuac kuha hémbénaŋa zéma iwac hénia saŋa iminéŋ iwawai zéyu hicŋjyec imuaru solananeŋ wininiyu hémma niŋasariwiŋac séc, imuac niŋac ic embac imi eney héikenzé héihazé wammuac séc qahac. 21 Anutuac hénia niŋtegitmaguc kilenŋ eeya ménda héimima ewa hia ac ménda zémima néwécgeŋa niniŋginaneŋ nimma nibipigic héla qahac waŋu, siŋi tunumaŋnéŋ ewa qerigina sécgé énécmiyec. 22 Waŋu eŋaocnec niŋtegit qinŋtegit ninaguc zégic, néŋ ewa soho ic waŋgic. 23 Imuhuc wamma Anutuac edamuya ménda houhouya imi melemma méraginaneŋ megic, ic me, yaŋ qesi me, nei me, mokolenŋ houhouya ionac irecgina tanec waŋec.

Ic ieneŋ Anutu andé qema haka ménda wawaŋa imi waŋgic.

24 Imuac niŋac Anutunéh kaiseroac siŋ biria zéma kaiseroac siŋsiŋiguc wai énécmiyu eŋaocnec séwigina mebiri amudacgic. 25 Imi mia ieneŋ Anutuac ackuazéc héla imi melengic ikora wandaru, kekec Miŋina imi andé qemima iwawai zéyu hicŋjigic imuac mia sicgé énécmima mepési énécmigic. Néŋ kekec miŋina iwac muru mepé qepési hehe seli hema emma

* 1:17: Hab 2:4

hemac, hélacnec! ²⁶ Hénia imuac niñac Anutunéh wai énécmiyu ewa siñsiñ gamuyaguc imuaru kecanzu. Imi mia embac hécgina ieneñ acguc eu iniñac haka hezac imi sigima ménda wawañaguc kereñdacgic. ²⁷ Ichécgina imuhucyanec ewa siñsiñ birianéh geric bélaña ésécnec onoyu embac hécginawac héna imi waima ic eñacnec haihaka gamuyaguc wamma tasia wawañ meme biria imuac sécya melené énécmiyu séwiginaiguc medacgic. ²⁸ Wañu ieneñ niniñginaiguc Anutu aņgéh tiwiñ niñac ménda wañgic. Imuac niñac Anutunéh ewa sohoginawac wai énécmiyu haka ménda wawaña imi wañgic. ²⁹ Imi mia kápésic wawañ biriqiria yomuhucya; kaižiliweñ, hémbaoc, ewa siñ biria, nimbupuc, unuhumuc, zéén zéma, ikoc, manam batuc, kuakisañ biria, ³⁰ andélukuc ac, Anutuac niñ mézétiti, mema titi, tétéc qeqe, séwi eñeñ, haka biria niñareñ wawaña, neñgoc mañgocac ac qeqe, ³¹ niñ sohosofoya, méñzé méñzéya, wésé niniñ qahac, goi héihéigina qahac. ³² Anutunéh wawañ meme imuhucya wañzu imi humucac buña qeénécmiyec imi niñtegicmaguc kileñ eñacnec sac ménda wamma imuacnec toroqema alahécgina tosia areñ imuhucya wañgic inicma imi hia zéma héipuc wañ énécmianzu.

2

Anutuac gésigési ai imi solañ dindiña.

¹ Gi acguc haka imuhucya wañanzañ imuac niñac ic méñac niñgési mima zézañ gésigési acga iminéñ mia geñgac kápésicga zétecgézac. Hénia imuac niñac zégési niñgési ic gi imi geñga kápésicga musañgéman zé héikenžé héihazé wambésémañac séc qahac. ² Haka imuhucya wañanzu ionac muru Anutuac gésigési ai imi ackuažéc héla méndacma wañ énécmianzac imi neñañ niñziñ. ³ Ic embac tosara haka imuhucya wañanzu imi zégési énécmimaguc geñga acguc haka imuhucya wañanzañ. O, baec ic gi, geñ ninna Anutuac gésigési ai imuac hia qiziñgéma kembésémañac tanec wanzac me? ⁴ Imi qahac wanzaciguc, Miñ Kewunéh gi ewa qeriga melembésémañ niñac goi héihéi kuaya qeqeya wañgémma qindiñi géñanzac imi ménda niñtegicma goi héihéiya zéma gum bénzénzéña zéma mambéc kekecya iminéñ sécgégéñu hémma zédesi wammizañ gezañ? ⁵ Ewa seliga zéma ewa qeriga ménda melené melenja imi méndacma Anutuac gésigési ai solaña zéma qeri gericya wininimac nalé imuaru qeri gericya imi mihicñimañ zé geñgaocnec metocgona eñanzac me?

6 Anutunéj wawanj meme wanjanzac imuac séciguc icya icya tasia melenj énécmimac. 7 Nanjselima haka hiabia wamma kekec edamuyaguc zéma kekec eebipiyaguc zéma iwawai ménda houhouyawac mi-hicñiwij zé wanzu ionac imi kekec hehe selia énécmimac. 8 Néwécgeña enañ ewa siñ niñac wamma ackuazéc héla imi andé qema haka biria méndacma wammu ieneñ imi qeri biric zéma ninij biric mihicñimu. 9 Icyá icya haka biria wammu séc qeri uñagina imi zéra béra zéma yéwéri ginaguc wammu. Wanju imi mia walac Yuda ic ionac muru, imuacnec baera baera ic embac ionac muru. 10 Wanju néwécgeña icya icya haka hiabia wammu séc imi kekec edamuyaguc zéma kekec eebipiyaguc zéma luaenéñ he énécmimac. Wanju imi mia walac Yuda ic ionac muru, imuacnec baera baera ic embac ionac muru. 11 Anutuac gésigési imi solañja imuac séwíac wamma kenkésa hakésaya qahac. 12 ic enia kecma kápésic wanzu ieneñ héna ac qahac humucac buña wandacmu. Wanju héna acginaguc kápésic wanzu ieneñ héna ac imi méndacma zétecgé énécmimac. 13 Anutuac kiwaiguc imi héna ac gezacginanéñ sac niñanzu imi onac qahac, néñ héna ac tohoma wanjanzu imi onac sac solañ dindiña zé énécmimia wammac. 14 Ic

enia ieneñ Anutuac héna ac ménda nimma enañ ewa qeriginanéñ qindiñi énécmiyu héna acac séc wanzuiguc imi héna acgina qahac kileñ eneyaacnec enañ héna ac ésécnec wamma keczu. 15 Ic imuhucya ieneñ enañ ewa qeriginaiguc baecac héna ac ooyawac hezac imi tohoma wanjic kekecginaiguc wininianzac. Wanju enañ ewa qeriginanéñ aciguc opoc amugic imuhucyanec ac bakia melemma zésolañani amuanzu. 16 Imi mia, buña suruc hiabia zéau énécmianzua imuaru hezac séc, Anutunéñ Yesu Kristo ézéyu ic embac ionac ewa qeriginaiguc ninij saña imi gési énécmimac nalé imuaru mia, imuhuc hicñimac.

Yuda ic zéma héna ac.

17 Gi qacga Yuda ic zéamuma héna ac imuaru héima namma Anutuac qeriaiguc séwi enej wamma 18 héna acnéñ pakeñ ac ku énécmiyu Anutuac ewa siñ niñtegiçma imuac niñgic, séc méñ eneña wanjanzac. 19 Wanju imuhuc wamma geña niñac yomuhuc efima zéanzañ; Ni kic hilic onac galengina, siñiguc keczu ionac kifagina, 20 ewa soho ic ionac mindi qindiñi ic, nambérac ionac kiwi ic wanzua. Ninij zéma ackuazéc héla héna aciguc hezac imi tanecgira hénia hénia nuaru hedaczac. 21 Imuhuc zéma tosara ku énécmima kileñ geña imi

ménda kuamuanzan me? Kowu nene ménda wammu zéma zéau énécmima genğaoc kowu neanzan me? ²² Kaisero ménda wammu zéma genğa kaisero wanzan me? Nemu irecya surema imuac ocmuniguc iwawai haigic heyu kowu meanzan me? ²³ Héna acac séwi enen wamma genğaoc mia héna ac imi logima Anutu gamu qe qe wammianzan me? ²⁴ Kiwi ooya hezac séc onac haka biria niñac Anutuac qara imi ic enia ionac suginaiguc zébiri qébiriyaguc wanzac. ²⁵ Gi héna ac tohoanzaniguc séwiiguc séwi tasé hericheric hakaya imi méra gémmac, nén héna ac imi logianzaniguc guac séwiiguc séwi tasé hericheric haka imi enomia wanzac. ²⁶ Héna imuac niñac imuhucyanec ic mén séwiiguc séwi tasé hericheric ménda wanec inén héna ac tohoanzaciguc séwiiguc séwi tasé heric herira qahac nén iwac niñgic séwi tasé heric heriraguc éséc ménda wammac me? ²⁷ Séwiiguc séwi tasé heric herira qahac ménén héna ac imi solananec tohomaciguc inén héna ac ooyaginaguc zéma séwiiguc séwi tasé heric hericginaguc wamma héna ac logianzu ini ménda zégési énécmimac me? ²⁸ Héna imuac niñac séwiiguc Yuda ic imi Yuda ic héla qahac, wanu imuhucyanec séwiiguc séwi tasé hericheric imi séwi

tasé hericheric héla qahac. ²⁹ Imuac niñac ewa qeriiguc Yuda ic kekera iminén mia Yuda ic héla wanzac. Wanu séwi tasé hericheric imi qeri uniguc heheya, nén kiwi kicninanén hémbinac séc imuaru ménda heheya. Wanu mepé qepési imi baec ic onarunec qahac, nén Anutu arunec. Imuac niñac séwi tasé herichericgina imi ewa qeriginaiguc memu.

3

Anutuac haka imi ménzé ménzéya qahac.

¹ Héna imi imuhuc wanu, némac nananiguc Yuda ic wamma kekera iminén héla wanzac? Wanu némac nananiguc séwiiguc asé kiwi mema kekera iminén eeyaguc wanzac? ² Héna hiabia sasala hezac. Walac imi Anutuac ackuazéc imi niñkumu énécmima méraginaiguc hai énécmiyec imi mia.

³ Wanu ic tosianén ménda ninzén gémuiguc dimuhuc wammac? Ewa éréhécginanén Anutuac haka ménzé ménzéya qahac imi mesohomac me? ⁴ Imuhuc wammacac séc qahac, icya icya ikocginaguc, nén Anutu momacguc sac hélacguc wanzac. Imuac mia ac zézéya mén yomuhuc ooyawac hezac; Anutu acga zéna, hélacnec zégéngeña wammac. Aciguc gopocgic onogicbésémanac hezac. ⁵ Wanu wawan memenina birianén Anutuac solan

dindiŋa mewininimaciguc dimuhuc zéwiŋ? Baec ic hakanina méndacma zéwa niŋgic; Anutunéŋ qeri biric waŋ nénécmiyu qacninaiguc mayu haka imuac niŋ Anutu imi solan dindiŋa qahac imuhuc zéwiŋac séc wammac me? ⁶ Imuhuc qahac téŋgér! Imuhuc wammaciguc Anutunéŋ baec ic embac dimuhuc gési nénécmimac? ⁷ Waŋu ic ménéŋ acna melemmanŋ zé qeriyanéŋ yomuhuc sumbuŋ yanda niŋkeczac gezanŋ; Ac ikocna niŋac Anutuac solan kekecyawac niŋgic ou emma edamu yandayaguc waŋu némac niŋac ni képésic ic ésécnec zégési némmac? ⁸ Imuhuc waŋu iwawai hiabia mihicŋiwiŋ zé haka biria wambiŋ imuhuc hia ménda zéwunec? Ic tosara ieneŋ ac ikoc wamma zégic neneŋ ac imuhucya zéyiŋ tanec wanŋac. Ac imuhuya zéanŋu imi eneŋ imuac kitiwa mihicŋimuac séc wanŋac.

Ic solanŋa ménŋ ménda keczac.

⁹ Imuhuc waŋu dimuhuc zéwiŋ? Yuda ic neŋaŋ imi tosia onogicma hiabianec kecanŋiŋ? Imi qahacgucnec! Bec yomuhuc zétecgéziŋ; Yuda ic me Yuda ic qahac* imi moczoŋ biriawac méra bawu képésic ic keczinŋ. ¹⁰ Ac kiwi ménŋ yomuhuc ooyawac hezac; Ic solan dindiŋa ménŋ ménda keczac.

¹¹ Ic niŋtegitic qinŋtegiticyaguc imi ménŋ ménda keczac. Waŋu Anutuac hochoc ai wammimia ménŋ ménda keczac. ¹² Momac yanda sigima kemma imuhucyanec eŋomia wandacgitic haka hiabia wawaŋa ménŋ ménda keczac, ménŋ méndagucnec keczac. ¹³ Déméŋgina imi kicsuanŋ suaŋa qahac ésécnec, waŋu ezelaŋ ginanéŋ ac ikoc mihicŋima kua taséginaiguc imi qatéac sacmasi biria kisamma kecanŋu. ¹⁴ Kuaginaiguc imi ac saec zéma ac howuc howucnéŋ sécgéma hezac. ¹⁵ Waŋu hénaginanéŋ sac naec énécmiwiŋ zé efefianec waŋanŋac. ¹⁶ Waŋu dimia me dimia keŋanŋu séc kisikiyonŋ qema saohanec waigic heanŋac. ¹⁷ Waŋu ieneŋ luaeac héná imi ménda niŋtegiticzu. ¹⁸ Kicginaiguc haka ménŋ wambiŋ zé Anutuac niŋ bac yandi yandi ménda waŋanŋu. ¹⁹ Neŋaŋ yomuhuc niŋanŋiŋ; Héná acnéŋ ic embac imuac méra bawu keczu séc énézéanŋac. Imi mia baec ic eneŋ kuagina moczoŋ zikima acgina qaiyu Anutuac gésigési ai imuac bawaiguc nammu niŋac. ²⁰ Imuac niŋac baec ic ménŋac ménŋ héná ac niŋtoho tohoiguc ic solanŋa zémimia ménŋ ménda keczac. Héná aciguc imi képésicninawac niŋtegiticanŋiŋ imuac mia.

Yesu ninzéŋgénéni solan dindiŋa zénéncmimac.

* 3:9: Me Girik ic.

21 Waŋu deguc imi Anutuac solañ dindiŋa mēŋ mihicŋi nēnēcmiyecac heyu ninziŋ. Waŋu imi mia hēna ac igucnec qahac, nēŋ hēna ac zēma Anutuac tilin tilin ic eneŋ hēipuc wammimia imuacnec hahaya. 22 Imi mia Anutuac solañ dindiŋa, ic embac Kristo Yesu ninzēŋgégic séc ionac mia, ninzēŋ ninzēŋ imuacnec, séc momacnec ha énécmimia. 23 Ic embac moczoŋ yanda imi kēpésic wandacgic imuac Anutuac edamuyaiguc kereŋ kereŋawac séc qahac wanzac. 24 Waŋu Kristo Yesunēŋ kēpésic igucnec hulac nēnēcmiyu Anutuac ewa hia niŋac boŋtegit mesolaŋi nēnēcmmia wanzac. 25 Anutunēŋ eŋeya solañ dindiŋa imi mewininimaŋ zēnalé horua qeri bēnzēŋiguc kerec. Kecma becnec kēpésic wawaŋa imi moczoŋ hēmma ogirec. Ogicma sacya ninzēŋgé mimia ionac Yesu imi mulumanaŋ buŋawac kumuyec.† 26 Imi mia gum bēnzēnzēŋiguc nalé yomuac eŋeya solañ dindiŋa mewininima eŋeyaoc solañ dindiŋa wamma, imuhucyanec Yesu ninzēŋgé mimia mēŋac mēŋ solañ zémimaŋ zé imuhuc waŋec.

27 Imuac némac hianina niŋac séwi eŋeŋ wambiŋ? Imi osiosiya! Waŋu hēna dimia, wawaŋa meme ninaiguc me? Imi qahac,

ninzēŋ ninzēŋac hēnaiguc sac tima kembiŋac hezac. 28 Imuac mia ic mēŋnēŋ hēna acac aiiguc qahac, nēŋ ninzēŋ ninzēŋaiguc solañ zémimia wammacac hezac imi niŋtegitziŋ. 29 Anutu imi Yuda ic ionacnec keczac me? Baera baera ic embac ionac Anutu momacnec ménda wanzac me? Owec, ic enia ionac Anutu momacnec wanzac. 30 Séwi tasé heric heriraguc imi acguc ninzēŋ ninzēŋ igucnec, séwi tasé heric herira qahac imi imuhucyanec ninzēŋ ninzēŋ igucnec, solañ zénénēcmmiac imi mēŋ qahac, nēŋ Anutu momacguc. 31 Waŋu imuhuc zēma ninzēŋ ninzēŋiguc kecma hēna ac imi hia auwiŋ me? Imi qahac téŋgēŋ, nēŋ hēna ac imi meseliwiŋac hezac.

4

Abaraham zēma Dawidi i Anutu ninzēŋgé miyic kēpésicgira waiyec.

1 Waŋu duŋa séwiiguc ambéc sakoŋnina Abaraham imi némac iwawai mihicŋiyec zéwiŋ? 2 Abarahamnēŋ wawaŋa meme igucnec solañ zémimia waŋeciguc séwi eŋeŋ wammacac séc, nēŋ Anutuac wésiaiguc imi imuhuc wammacac séc qahac. 3 Kiwinēŋ dimuhuc zézac? Abarahamnēŋ Anutu ninzēŋgé miyu imuac niŋac wamma solañ zémiyec. 4 Ic mēŋnēŋ ai mema ai boŋa

† 3:25: Kēpésicnina bisima humuma Anutuac qeric gericya igucnec metecgé nēnēcmmiac niŋ kumuyec.

késayu niñni boña imi ewa hiawac buña éséc ménda wanzac, néj tasé kuku éséc wanzac. ⁵ Ic ménj wawañ memeya qahac iminéj késpedesic ic solaña zémianzac i ninzéhngémaciguc ninzéh ninzéh imuac niñac mia solaña zémimac. ⁶ Dawidi imuhucyanec ic ménj wawañ memeya séha ménda hemizac, néj Anutunéhj nim-mima solaña zémiyu ic imi zézé ségiségyaguc wanzac zéma yomuhuc zéyec; ⁷ Héna ac logigic késpedesicgina wai énécmima késpedesicgina hoturu énécmimac imi ségiségi ginaguc. ⁸ Miñ Kewuninanéhj ic ménjac késpedesicya ménda olommac imi ségiségyaguc wammac. ⁹ Imuac ségiségi iminéj séwi heric heriraguc iwac muru sac hemac me séwi heric herira qahac iwac muru momacnec hemac? Neñañ imi yomuhuc zéanzij; Abaraham imi ninzéh ninzéhja niñac wamma solaña zémiyec. ¹⁰ Némac nananiguc nañu solaña zémiyec? Séwi tasé heric heriraguc kerec nalé imuaru me séwi tasé heric herira qahac kerec imuaru? Zéwa niñgic, séwi tasé heric heriraguc kerec nalé imuaru qahac, néj séwi tasé heric herira qahac kerec nalé imuaru mia solaña zémiyec. ¹¹ Inéh séwi tasé heric herira qahac kerec nalé imuaru ninzéhngéyu solaña zémiyecac solañ dindija imuac asé kiwiya imi meyec. Imi mia eneyaoc

séwi tasé heric herira qahac kecma ninzéh ninzéh ic moczoñ yanda ionac ambéc sakoñgina wañu qelihéra héna imuhucyanec solaña zéénécmimac niñac imuhuc wañec. ¹² Wañu inéh imuhuc wamma séwi tasé hericheric haka imuac ambéc sakoñnina wañec. Imi mia kecma séwi tasé hericheric memu ionac sac qahac, néj Abarahamnéhj séwi tasé heric herira qahac kerec imuaru ninzéh ninzéh kesa kerec imuac héna tima méndacmizij neñañ momacnec ambéc sakoñnina wammac niñac imuhuc wañec.

¹³ Abaraham zéma qelihéra ieneñ baec moczoñ yanda mératéc memu niñac sisipac ac megic. Wañu sisipac ac imi mia héna ac igucnec qahac, néj ninzéh ninzéhac solañ dindija imuarunec. ¹⁴ Ic embac héna ac igucnecnéj mératéc meme ic wambunec ninzéh ninzéh imi héla qahac wañu sisipac ac imi auyu qahac wambacnec. ¹⁵ Héna ac niñac wamma qeri gericyanéj aiyaguc wanzac. Wañu héna ac ménda hezac imuaru héna ac logilogi imuhucyanec ménda hemac. ¹⁶ Imuac niñac mératéc meme ic wawaña imi ewa hiawac buña wammac niñac ninzéh ninzéh méndacma haanzac. Imi mia zikiziki ac imi qelihéra ionac muru meseli énécmimanñ niñac imuhuc wañanzac. Wañu imi mia ic embac héna ac igucnec

sac qahac, néj Abarahamac ninzén ninzéniguc toro qeqeya imi onac momacnec. Wañu Abaraham imi Anutuac kiwaiguc baec ic momac yanda neñañ ambéc sakoñnina wanzac. ¹⁷ Ac kiwi ménj imi yomuhuc hezac; Neñ gi ic embac hénia hénia ionac mañgocgina wambésémañ niñac kumugénzua. Wañu Anutu Abarahamnén ninzénge miyec imi yomuhuc; Humuc ic meqelima iwawai ménda kekera imi iwawai kekera igucnec unuruanzac ésécnec unuruyu hicñianzac.

¹⁸ Abarahamnén héñu mambécma kecmaçac séc qahac wañec, néj kileñ mambécma ninzéngeyec. Imi mia qelihécga imi yomuhuc wammu zéma ézéyec séc ic embac hénia hénia ionac mañgocgina wammac niñac imuhuc hicñiyec. ¹⁹ Yawuñ 100 wañu eñeya séwiya imi humuc tanec wañec. Wañu Sarawac merac gésia imi acguc humuc tanec wañec imi niñtegirec. Wañu ninzén ninzénawac kuhanén ménda mayec. ²⁰ Wañu ninzén ninzénanén ménda waimiyu Anutuac sisi-pac ac imuac niñ érehéc ménda wañec, néj ninzén ninzéniguc nañselima Anutu eeya héiyec. ²¹ Imuhuc wamma ac zikima ézéyec imi wandacmac ac séc zéma hélacnec ninzéngeyec.

²² Imuac niñac ninzén ninzén imuac mia solaña zémiyec.

²³ Solaña zéma nimmiyec ac ooya imi Abarahamac niñacnec sac qahac, ²⁴ Imi mia solaña zé énécmimacac buña neñañ zéma Miñ Kewunina Yesu humuc ic ionarunec meqeliyec Anutu i ninzénge mimuac heyec neñañ niñac momacnec imuhuc ooyawac hezac. ²⁵ Yesu imi késpedesnina niñac humuciguc opocopora wañec. Wañu imuhucyanec solaña zénénécmimac niñac meqeli miyu yarec.

5

Yesunénj luae mihicñj nénécmiyec imuac zézé ségiségi wambñj.

¹ Imuac bec, nini imi ninzén ninzén niñac solaña zénénécmiyec, imuac niñac Miñ Kewunina Yesu Kristoac muru héima Anutuguc luae mihicñiyiñac kecziñ. ² Imuacnec iwacmuru héima ninzén ninzén ninanén Anutuac ewa hiayaiguc keremma imuac qeriaiguc namma Anutuac edamuyawac mambéc kecma zézé ségiségi wamma kecanziñ. ³ Imi sac qahac, neñañ imi zéra béraiguc kecma imuhucyanec zézé ségiségi wañanzñ. Imuac hénia imi zérabéranén bisiqatén wamma kekec, ⁴ bisiqatén wamma kekecnén haka eeyaguc, wañu haka eeyagucnéñ niñkumuma kekec imi mihicñianzac imi nini nindacziñ imuac mia imuhuc wañanzñ. ⁵ Wañu

Uŋa Téréya neŋaŋ buŋawac nénécmiyec inéŋ Anutuac goi héihéi neŋaŋ ewa qerinaiguc qocgé nénécmiyecac nénécmianzac. Imuac niŋac niŋkumu ninanéŋ gamu ménda mihicŋi nénécmimac. ⁶ Imi mia neŋaŋ kuc mama météqététaŋ kerinŋ nalé imuaru Kristonéŋ naléya waŋu késpedesic ic neŋaŋ niŋac wamma humuyec. ⁷ Ic solaja méŋac niŋac wamma humu humumia imi osiosiya. Waŋu ic hiabia méŋac niŋac méŋnéŋ hia efima humumac me qahac niŋ éréhéc wanŋua. ⁸ Néŋ neŋaŋ késpedesic ic kerinŋ imuaru Kristonéŋ neŋaŋ niŋac wamma humuyec. Waŋu haka iminéŋnec mia Anutunéŋ eŋeya goi héihéiya neŋaŋ muru mewinini nénécmiyec. ⁹ Waŋu neŋaŋ deguc iwac sacyanéŋ mesolaŋi nénécmimia wanŋzac. Waŋu iminéŋnec sac qahac, inéŋ kecma Anutuac qeri geric igucnec nénépésidacmac. ¹⁰ Imi mia hazéchéra wamma kerinŋ nalé imuaru naŋawac humucyaiguc Anutuguc ewa momac mihicŋi nénécmiyec. Imuac niŋac iwac kekec hémbénaŋaiguc imi, séc méŋ ogicma mehiaru nénécmimac. ¹¹ Iminéŋnec sac qahac, ala kekec deguc mihicŋi nénécmiyec neŋaŋ Miŋ Kewunina Kristo Yesu iwac niŋac wamma Anutuac qeriaiguc zézé ségiségi wanŋanŋiŋ.

Adam zéma Yesu.

¹² Imuac bec ic momacgucac niŋac késpedesicnéŋ baeciguc haréyec. Haréyu késpedesic imuac niŋac mia humucnéŋ haréyec. Waŋu ic embac moczoŋ yandanéŋ imuhucyanec késpedesic wandacgic humucnéŋ ionac muru hadarec. ¹³ Késpedesic imi hénac ac ménda heyec imuaru baeciguc bec heyec. Néŋ hénac ac ménda hezac imuaru imi késpedesic imi ménda olombiŋac séc. ¹⁴ Waŋu Adam imi méŋ hamacac heyec iwac asé wanŋzac. Imuac niŋac Adamwac nalé igucnec éréma Moseac nalé imuac suraiguc imi, Adamnéŋ késpedesic waŋec késpedesic imuhucya ménda waŋgic ionacmuru imuhucyanec humucnéŋ ic kewu waŋ énécmiyec.

¹⁵ Néŋ ic momacgucac késpedesic niŋac ic embac sasala humugic, waŋu imuhucyanec Anutuac ewa hia zéma ic momacguc Kristo Yesuac ewa hia niŋac sese énécmiyu ic embac sasala sécgé énécmiyec. Imuac niŋac sese imi késpedesic imuac sécyac qahac. ¹⁶ Waŋu ic momacguc késpedesic waŋec idacminéŋ sese imuac séc qahac. Ic momacgucac késpedesic niŋac késpedesicac zégésigésinéŋ haréyec. Waŋu Anutunéŋ ewa hia niŋac késpedesic sasala imi ménda olomma solanŋ dindiŋa zénénécmiyec. ¹⁷ Ic momacgucac acqeŋe niŋac humucnéŋ ic momacguc inéŋnec ic kewu

wan̄j énécmiyec. Wan̄j ewa hia zéma solar̄j dindiñawac buña kuaya qeçqeya mezu ieneñ imi momacguc Kristo Yesunéñnec kekec hélawac qeriaiguc en̄aocnec ic kewu wamma kecmu. ¹⁸ Imuac ic momacgucac acqeçe niñac ic embac moczoñj késpedesic ginaguc zéénécmimia wan̄jec. Wan̄j imuhucyanec haka solar̄ja momacguc niñac ic embac moczoñj solar̄ja zéénécmimia wan̄j kekec hélaiçuc kereñdacgic. ¹⁹ Ic momacgucac acqeçe niñac ic embac sasalanéñj késpedesic ic wan̄jic ésécnec ic momacgucac niñtohoto niñac ic embac sasalanéñj ic solar̄ja wammucac hezac. ²⁰ Késpedesic meyandiman̄j zé hénac acnéñj haréyec. Wan̄j késpedesic toroqeçqeya imuaru ewa hianéñj muñguc yanda séçgé énécmizac. ²¹ Imi mia késpedesicnéñj humuc qeriaiguc ic kewu wan̄jec ésécnec ewa hia imi acguc solar̄j dindiña niñac ic kewu wan̄zac. Wan̄j ewa hia iminéñj Miñ Kewunina Kristo Yesu inéñnec kekec hémbénaña igucgeñ nonagicma keremmacac hezac.

6

Késpedesicac muru humuma Kristoac muru keçbiñj.

¹ Imuac némac ac dimuhuc zéwiñj? Ewa hiaya toroqeçqeya mihicñiwij zé biria wammanec keçbiñj? ² Imuhuc wambiñac séc qahac! Neñañ biriwac muru

humudariñ, imuac dimuhuciguc biria qeriaiguc muñguc yanda nammanec keçbiñj? ³ Yesu Kristoac muru toroqema doku naeriñ imi iwac humuciguc momacnec toroqema naeriñ wan̄zac. Wan̄j hénia imi ménda niñasarizu? ⁴ Man̄jgocnéñj edamuya mewininima Kristo imi humuc ic ionac suggina igucnec meqelimiyeç ésécnec neñañ acguc kekec qeliawac qeriaiguc tima kembij niñac humucac qeriaiguc kereñ kereñawac doku naec haka wanni i guc momacnec ténggé nénécmimia wan̄jec. ⁵ Neñañ imi iwac humucya méndacma toroqeçqeya wamma keçbiñjiguc, iwac yacyaciguc imuhucyanec toroqeçqeya wambiñac hezac. ⁶ Wan̄j késpedesicac buña séwinina imi humuyec. Imuac niñac muñguc biriawac welen̄j qeçe ménda wammiwiñj niñac neñañ hakanina wahala imi i guc momacnec ic héñgeña wéndaraiguc qeni humuyec imuhuc zéma niñziñ. ⁷ Imi mia méñnéñj méñj humuyec imi késpedesic igucnec hulacmima solar̄ja zémimia wan̄zac hénia imuac mia. ⁸ Kristoguc humuyiñjiguc imi i guc momacnec keçbiñac hezac imi niñzégégéziñ. ⁹ Imi mia Kristonéñj humuc ic ionac suggina igucnec yareç imuac niñac muñguc ménda humumac. Wan̄j humucnéñj galen̄j muñguc ménda wammimac imi niñasarizij imuac mia. ¹⁰ Humuyec

imi biriawac muru hatac momacguc sac humuyu tecgéyec. Deguc kekec keczac imi Anutuac muru keczac. ¹¹ Imuhuyanec, ini acguc enəŋ niŋac niŋgic biriawac muru humugic, néŋ Anutuac muru imi Kristo Yesuac qeriaiguc keczin tanec wammac.

¹² Imuac niŋac, kápésicac qegetali wammigic, kápésic enəyaoc séwigina houmacac hezac imuac ic kewu ménda wammimac. Waŋu séwiac siŋ ménda niŋtohomu. ¹³ Waŋu onac séwi taségina méŋac méŋ tewi zakonŋ ac qeŋe wawaŋa ésécnec biriawac buŋa ménda qemimu. Waŋu enəŋac niŋgic humuc igucnec qelima yacyawac buŋa waŋu Anutuac muru haiamuma séwi taségina imi moczoŋ solanŋ dindiŋawac tewi zakonŋ ésécnec haiamumu. ¹⁴ Ini imi hénac acac méra bawaiguc ménda keczu, néŋ ewa hiawac méra bawu keczu imuac niŋac kápésicnéŋ maŋgoc ménda waŋ énécmmimacac hezac.

Haka solanŋ dindiŋawac welenŋ qeŋe icya.

¹⁵ Imuac bec dimuhuc wambinŋ? Nini hénac acac méra bawu ménda kecma ewa hiawac méra bawu keczinŋ zéma kápésic wambinŋ? Imuhuc ménda hicŋimac! ¹⁶ Ini mérac méŋ welenŋ qemima niŋtohoanzuiguc, niŋtoho wammianzu iwac welenŋ qeŋehéra wanzu imi ini ménda

ninzu? Tosara imi kápésicac welenŋ qeŋehéra wamma humuciguc kereŋanzu. Waŋu tosara imi niŋ tohotohowac welenŋ qeŋehéra wamma solanŋ dindiŋaiguc kereŋanzu. ¹⁷ Imuac Anutu ewa hia ac ézému. Imi mia ini hénac hénac igucnec kápésicac welenŋ qeŋehéra kecgic, néŋ pakenŋ ac énézégic imuac nanaŋa imi ewa qeriginanéŋ niŋtohogic. ¹⁸ Kápésic igucnec hulac énécmmimia wamma solanŋ dindiŋawac welenŋ qeŋehéra waŋgic hénac imuac mia. ¹⁹ Ini séwigina mété qététaniguc kecanzu imuac niŋ ni ic neŋəŋ muruŋenŋ séc héima zéwa niŋgic; Becnec ini imi séwiginawac tasia imi haka biria zéma hénac ac logilogi imuac haimima hénac ac logilogi imuaru kereŋgic. Waŋu deguc imi imuhucyanec séwiginawac tasia imi solanŋ dindiŋawac welenŋ qeŋe buŋa gema kekec téréyaiguc keremmu. ²⁰ Ini kápésicac welenŋ qeŋehéra kecgic nalé imuaru solanŋ dindiŋa igucnec hulac amuma ewa éréhéc ménda wamma kecanŋgic. ²¹ Waŋu nalé imuaru ini imi kekecac hénac gocmia dimuhucya mihicŋianŋgic? Waŋu deguc imi, imuac teteŋgia imi humuc zéma niŋasarima haka imuhucyawac gamugina ninzu. ²² Waŋu deguc ini kápésicgina igucnec hulac énécmmimia wanzu. Imuhuc wamma Anutuac welenŋ qeŋehéra wamma kekec téréya

buŋa tanec waŋec. ¹² Imuac héna ac imi hélacnec téréya wanzac. Zézépaŋ ac imi acguc téréya, solarŋ dindiŋa, zéma hiabia.

¹³ Imuhuc waŋu iwawai hiabianéŋ melemma nuacmuru humucac buŋa waŋec me? Imuhuc wammacac séc qahac! Imi mia késpedesna hémba késpedes tanec wammac niŋac iwawai hiabia iminéŋ ni nuhumuyec. Imi mia késpedesac nimba késpedes réwéria tanec wammac niŋac héna acnéŋ ai meanzac. ¹⁴ Héna ac imi téréya imi nini nindacziŋ. Waŋu ni imi séwiac siŋ niŋac wamma kecba késpedesnéŋ boŋna meyu imuac welenŋ qemianzua. ¹⁵ Héna imi yomuhuc; Qeri uŋananéŋ waŋ nénzac imi ménda wamma haka tosara sureanzua imuac mia waŋanzua imuac niŋac haka waŋanzua imuac héna imi nenaoc ménda niŋasarizua. ¹⁶ Ni ménda wammaŋ zé waŋ nénzac imuac wammaŋiguc ewa siŋ iminéŋ héna ac imi hiabia wanzac imuac héipuc wanzac. ¹⁷ Waŋu deguc haka wawaŋa imi ni nenaoc qahac, néŋ késpedes ewa qerinaiguc heanzac iminéŋ mia waŋanzac. ¹⁸ Nuac qerina me nuac séwinaiguc* iwawai hiabia méŋ ménda henénzac imi ni ninzua. Haka hiabia wammaŋ zé siŋna henénzac, néŋ wawaŋa memenaiguc imi ménda

waŋanzua. ¹⁹ Haka hiabia wammaŋac qerinanéŋ waŋ nénzac imi mia ménda wamma haka biria ménda wammaŋac ninzua imuac mia waŋanzua. ²⁰ Haka méŋac méŋ neŋ ménda wammaŋ zé niŋanzua imi wammaŋiguc, imi mia nenaoc qahac, néŋ biria qerinaiguc nanzac iminéŋ mia waŋanzac. ²¹ Imuac ni kekecac héna méŋ yomuhuc niŋtegiaczua; Haka hiabia wammaŋ zé siŋna henénzac ni imuhucya qerinaiguc biringanéŋ momacnec henénzac. ²² Nuac qeri uŋananéŋ Anutuac héna ac imuac ségiségi wanzua. ²³ Nuac séwi taséna qeriaiguc siŋ méŋnéŋ henemma nuac ewa qerinauwac héna ac imiguc euma ni nuagicma séwi tasénawac qeriaiguc siŋ hezac imuac hésa ic nopocanzac. ²⁴ Oo yéwérinaguc, séwina humucac buŋa imuacnec mérénéŋ metecgé némmac? ²⁵ Ni Miŋ Kewunina Yesu Kristo iwac muru héhélima Anutu ewa hia ac wammimaŋ.

Imuac mia ni ewa qerinanéŋ Anutuac héna ac welenŋ qema séwinanéŋ biriawac héna ac welenŋ qeanzua.

8

Séwiac siŋnéŋ humuciguc, Uŋawac siŋnéŋ kekec hémbénaŋaiguc onagicma kenzac.

¹ Imuac bec ic embac Kristo Yesuac qeriaiguc

* 7:18: Séwinawac siŋiguc.

kecanzu ionac muru imi kápésic ginaguc zéénécmmia imi ménda hezac. ² Hénia imi yomuhuc; Yesu Kristoac qeriaiguc kekecac Uŋa imuac héna ac keczac iminéŋ mia humucac kápésic imuac héna ac igucnec ni hulac néŋec,* ³ imuacnec Kucnina mamaya waŋu iwawai héna acnéŋ séwininaguc wammacac séc qahac imi Anutunéŋ waŋec. Inéŋ mia kápésicnina niŋac eŋeya Naŋa méliyu séwinina kápésicyaguc imuhucyanec hicŋiyec. Hicŋiyu zétecgéyu kápésicnina imi séwiyaguc eŋec. ⁴ Imi mia séwiac siŋ qahac néŋ Uŋawac siŋ méndacma kecanziŋ neŋaŋ muru héna ac imi mesolaŋanimaŋ zé imuhuc waŋ nénécmiyec. ⁵ Séwiac siŋ méndacanzu ieneŋ séwiac ai niŋac niŋkumanzu, néŋ Uŋawac siŋ méndacanzu imi eneŋ Uŋawac ai niŋac niŋkumuanzu. ⁶ Waŋu séwiac niŋkumuma kekec imi humuc, waŋu uŋawac niŋ kumuma kekec imi kekec zéma luae. ⁷ Némac niŋ, séwiac niŋkumu imi Anutuac hazéc waŋanzac. Imi mia Anutuac héna ac imiguc ewa momac ménda waŋanzaoc, waŋu imuhuc wammaocac séc qahac. ⁸ Séwiac siŋiguc kecanzu imi eneŋ Anutu ségiségi mihicŋi mimuac séc qahac. ⁹ Néŋ ewa qeriginaiguc Anutuac Uŋanéŋ keczaciguc ieneŋ séwiac siŋiguc ménda

kecma uŋawac siŋiguc kecanzu. Méŋnéŋ méŋ Kristoac Uŋaguc ménda keczaciguc Kristoac ic qahac. ¹⁰ Waŋu Kristonéŋ ewa qeriginaiguc keczaciguc kápésic niŋac séwiginanéŋ humumia wanzac, néŋ uŋaginanéŋ solanŋ dindiŋa niŋac kekecyaguc wanzac. ¹¹ Yesu humuc ic ionac suggina igucnec meqeliyec iwac Uŋanéŋ ewa qeriginaiguc keczaciguc, Kristo Yesu humuc ic ionac suggina igucnec meqelimiyc inéŋ mia Uŋa Téréya ewa qeriginaiguc keczac iminéŋnec humucac buŋa séwigina imi acguc meqeli énécmimac.

¹² Imuac niŋac dacmuna hécna neŋaŋ imi taséninaguc, waŋu tasénina imi séwigucac zéma séwiac siŋ méndacma kecbiŋac ménda hezac. ¹³ Ini séwiac siŋ méndacma kecmuiguc, kileŋ humumu, néŋ Uŋaguc séwiac wawaŋ meme imi qehumumuiguc, kekecguc kecmuac hezac. ¹⁴ Anutuac Uŋanéŋ qindiŋi énécmiyu kecanzu imi eneŋ Anutuac naŋhéra wanzu. ¹⁵ Ini imi welenŋ qequeac uŋa zénéŋ hirihiri wawaŋa imi ménda késa keczu, néŋ naŋa éséc kekerawac uŋa énécmiyu keczu. Imuac niŋac iwac mia Aba† maŋgoc zéma qacanzu. ¹⁶ Uŋa Téréya eŋeyaoc, qeri uŋaninaguc, nini Anutuac nambérac keczinŋ imuac héipuc waŋ nénécmianzac.

* **8:2:** Girik ac zéma Kiwi tosaraiguc; Hulacgéŋec. † **8:15:** Aram aciguc Maŋgoc.

17 Nambérac héra kecziñguc imi mératéc meme ic wanziñ. Imi mia ménjac qahac, néñ Anutuac mératéc ic, Kristoguc momacnec mératéc ic wambiñac hezac. Imuac niñac i guc momacnec edamuninaguc wambiñ zé zérabéra imi acguc i guc momacnec mihicñiwiniñac hezac.

Kecma edamuninaguc wambiñac hezac.

18 Zérabéra deguc mi-hicñianziñ imuac nimba efefia wanzac. Wañu iminénj kecmá edamu hicñi nénécmimac imuac sécya ménda wanzac. 19 Anutunénj zéyu hicñidacgic moczoñ yanda iminénj Anutuac nambérac héra hicñimu niñac ewa ewa wamma mambéc keczu. 20 Hénia imi yomuhuc; zéyu hicñidacgic momac yanda imi, iwawai héla qahac imuac welenj qema keczu. Wañu imi mia enañ siñgina qahac, néñ Mañgoc wañénéc énécmia iwac ewa siñ méndacma imuhuc hicñi énécmizac; 21 zéyu hicñima kecec imi acguc iwawai houhouyawac welenj qema kecec imuacnec hulac énécmiyu Anutuac nambérac héra ionac kecec edamuyaguc imuac toroqema qutuma kecmu. 22 Iwawai zéyu hicñima keczu imi moczoñ yanda momacnec yaiwisisiñ wamma merac memeiguc qenzenj qeanzu ésécnec wamma

érékecmá deguc, imi neñañ nindacziñ. 23 Imi sac qahac, Uña téréyawac héla gocmia walac walac hicñihicñiya[‡] añgénj tima kecziñ neñañ imuhucyanec ewa qerininanénj yaiwisisiñ wamma nañawac séc nénépésima séwinina boñ hére menénécmimac niñ mambéc kecziñ. 24 Neñañ imi qerininanénj mambéc wamma kecmá añgénj titi mi-hicñiyiñ. Wañu kicninanéñ hémbiñac séc imuac ménda mambéc kecanziñ. Mérénénj kiwaiguc hemizac imuac mambéc wammac? 25 Wañu neñañ iwawai ménda hénziñ imuac mambéc wanziñguc qeri bénzérjguc mambéc wambiñ.

26 Imuhucyanec Uña imi acguc kuc mama ninaiguc méra nénécmianzac. Neñañ némac acnéñ dimuhuc zéwelec wanní sécgémac imi ménda ninziñ, néñ Uña eneyaoc neñañ niñac wamma acnéñ zéwiñ zé osiosiya imuac séciguc yaiwisisiñ wamma zéwelecanzac. 27 Wañu Uñanéñ Anutuac ewa siñ hezac séc méndacma ic embac téréya ionac zéwelecanzac. Imuac niñ qeri héhéñ miñina Anutunénj Uñawac niníñ imi bec nindaczac. 28 Neñañ niñziñ ésécnec, Anutunénj ewa siñ heyec séc un-uruyec. Wañu goi héihéi wammianzu ionac muru imi iwawai moczoñ yandanénj

[‡] 8:23: Hénia imi Kristo Yesu.

qenanğé amuma iwawai hiabia mihicji énécmianzac. ²⁹ Anutunéh eneya Naŋa imi dacmuna sasala sugcinaiguc walacgina wammac niŋac, becarunec niŋénécmiyec imi eneŋ eneya Naŋa ésécnec kecmu niŋac walac gési énécmiyec. ³⁰ Waŋu walac gési énécmiyec imi unuruyec. Waŋu unuruyec imi onac solan dindiŋa zéénécmiyec. Waŋu solan dindiŋa zéénécmiyec imi meyac énécmiyu edamuginaguc waŋgic.

Anutuac goi héihéi Kristoguc hicŋitegirec.

³¹ Waŋu neŋaŋ haka imuac dimuhuc zéwiŋ? Anutunéh nonac wamma keczaciguc méréneh hia hazéc waŋ nénécmimac? ³² Eneya Naŋa imi ménda aŋgéh tima momac yanda neŋaŋ niŋac wamma wai nénécmiyec inéh dimuhuc iwawai tosara moczoŋ yanda imi i guc momacnec ewa hiawac ménda nénécmimac me? ³³ Solan dindiŋa zéyec imi Anutu mia, waŋu méréneh Anutuac gési énécmimia imi aciguc hia onopocmuac séc? ³⁴ Méréneh képésicninaguc zéma hia zétecgé nénécmimacac séc? Yesu Kristo inéh mia nonac niŋ humuyec. Waŋu humuyec sac qahac néŋ muŋguc qelima yarec. Yacma ou emma Anutuac méra héiyaiguc kecmu nonac niŋ héipuc wamma zéwelec

waŋanzac. ³⁵ Méréneh Kristoac goi héihéiya igucnec hia elicgé nénécmimacac séc? Manambatuc me, qenzeŋ manzeŋ me, nununesi me, béti me, séwi usu qahac kekec me, zérabéra me, sou? ³⁶ Kiwi mén yomuhuc ooyawac hezac; Nini guac niŋ wamma kaiwe herec humumia nunuhéi wanzu. Waŋu nonac niŋgic rama unuheric wawaŋawac buŋa tanec waŋec. ³⁷ Waŋu neŋaŋ imi réwéri imuhuya me imuhucyaiguc kecmu goi héihéi waŋ nénécmianzaciguc séc mén ogicqogic waŋanziŋ. ³⁸ Imuac ni yomuhuc niŋseli nénéŋa wanzac; Humucnéŋ me, kekecnéŋ me, kua meme uŋa eneŋ me, héŋgaleŋ miŋina eneŋ§ me, iwawai imuhucya deguc heheyanéh me, bian hicŋi hicŋiyanéh me, kucginaguc méŋnéŋ mén me, ³⁹ Iwawai ou nec mamayanéh me emunec éré éréyanéh me, tosara méŋnéŋ mén moczoŋ Miŋ Kewunina Yesu Kristo iwac qeriaiguc Anutuac goi héihéi hezac goi héihéi imuacnec mia elicgé nénécmimacac séc qahac.

9

Anutuac ewa siŋ téréya.

¹ Ni Kristoac qeriaiguc ac héla zézua, néŋ ac ikoc ménda zézua. Nuac ewa solananeŋ Uŋa téréyawac qeriaiguc héipuc wannemma yomuhuc zéauzac; ² Nuac

muru ewa biric yanda henénzac. Wañu ewa qerinaiguc qenzen manzen ménda misi misiyanéj hezac. ³ Ni nena séwinawac dacmuna hécna, sac kitichécna ionac niñac wamma saecgé nénéja wamma Kristoac murunec hia qetecgé nénéja wambacnec séc zéma zéweleri. ⁴ Ienej mia Israel ic. Wañu Anutuac nañhérawac buja zéma eebipi zéma zikiziki ac ooya zéma hena ac énécmimia zéma mepé qepési ai buja zéma sisipac acginaguc. ⁵ Yanda hécnina imi acguc ionac buja, wañu baecac séwiiguc imi Kristonéj ionac murunec hicñiyec. Wañu Kristo imi mia iwawai moczoñ yanda imi onogicma ou keczac. Wañu Kristo imi nalé tetcgia qahac mepé qepési wammiwiñac hezac Anutu imi mia, hélacnec!

⁶ Wañu Anutuac ackuazéc imi sigima mazac tanec ménda wanzac. Israel ionac murunec hicñihicñiya imi Israel ic héla ménda wandacgic. ⁷ Wañu Abaramac qelihéra imi acguc qelihéra héla ménda wandacgic, néj Isakawac murunec hicñihicñiya sac qelihécga zé énécmimia wammac zéyec. ⁸ Imi mia séwiguc qelihéranéj Anutuac nambérac héra qahac, néj zikiziki acac nambérac héranéj héla gocmia zéma niñénécmiyec. ⁹ Wañu zikiziki ac imi mia yomuhuc; Yawuñ oumuac

nalé imuhucyanec muñguc hamañ, wañu Saranéj nañaguc wammac. ¹⁰ Wañu imi sac qahac, Rebeka imi yandanina Isaka momacguc iwac murunec hériyaguc wañec. ¹¹ (Wañu Anutuac ewa siñ iminéj wawañ meme igucnec qahac, néj ic méñac méñ niñgésima ururumac ionac muru sac seligimac niñac hezac. Wañu hénia imi zéaumañ zé ¹² nañ hérera ménda mihicñi érecmiyu haka hia me biria méñ ménda wañocnec) Rebeka yomuhuc ézéyec; Kunej néj komora welenj qemimac. ¹³ Imi mia kiwi méñ yomuhuc ooyawac hezac séc hicñiyec; Yakop siñ nimmima Esau héjara mezua.

¹⁴ Imuac neñañ dimuhuc zéwiñ? Anutuaru késpedes hezac me? Qahac téngéñ! ¹⁵ Inéj Mose yomuhuc ézéyec; Méñac méñ ewa biric nimmañ iwac mia ewa biric wammimañ. Wañu méñac méñ wéséna wanzac iwac mia wéséna nimmimañ. ¹⁶ Imuac niñac imi mia ic méñac ewa siñ igucnec qahac, wañu ic méñac seliseli igucnec qahac, ewa biric miñina Anutuac murunec haanzac. ¹⁷ Ac méñ Faraoaac zéyec imi kiwiiguc yomuhuc ooyawac hezac; Ni guac muru nuac kucna mewininima nuac qacna baera baera zéau énécmimañ niñac gi meyacgénzua. ¹⁸ Imuac Anutunéj ewa siña méndacma méñac imi ewa

biric wammima méñac imi ewa seli mihicñi mianzac.

Anutuac qeri biric zéma goi héihéi.

¹⁹ Wañu ac bakia yomuhuc nézévésémañ gezañ; Imuhuc wañu Anutunéñ némac niñac kápésicninawac hochoc ai mekeczac me? Mérénéñ iwac ewa siñ qetalimacac séc? ²⁰ O baec ic, gi mérénéñ Anutuac ac bakia melenzañ? Iwawai méñnéñ miñina mihicñi miyec iwac zéma Némac niñac ni yomuhuc mihicñi nénnec? imuhuc hia zémac me? ²¹ Miñ Kewuc nomuñ memenéñ qakéñ dac momacguc iminéñnec kewuc éréhéc memañ zéma, méñ ai eeyagucac buña wañu méñ ai biriawac buña wammac zéma eñeya siña méndacma hia ménda memac me?

²² Anutunéñ qeri biric wañ énécmima eñeya kuha mewinini énécmiyu héñtegicmu niñac kewuc qeri biricac buña, mebiri énécmimiawac zéréñ qéréñ wandac wandara imi nalé horua gum bénzénzén wañ énécmimac iguc dimuhuc zéwiñ? ²³ Wañu kewuc méñ walac memézézén wandac wandara imi wag-icma wéséniniñ wammima ai eeyaguc méñac buña qemima kekec edamuyaguc kuaya qeqeya imi énézéyu hémmu niñac imuhuc wañeciguc dimuhuc zéwiñ? ²⁴ Neñañ imi Yuda ic me ic enia ionac sugina igucnec

héihéré nénécmimia kewuc nomuñ imi mia. ²⁵ Hoseawac kiwiiguc acguc yomuhuc zézac; Ni nuac ic embac qahac ionac mia nuac ic embachécna zéénécmimañ. Wañu ic embac ménda siñniñ énécmiyi imi onac ic embac sorochécna zéénécmimañ. ²⁶ Wañu ic embac tosara nuac ic embac hécna qahac zéénécmimia ionac baec igucnecnéñ, Anutu kekecyaguc iwac nambérac héra zé énécmimia wammu imuhuc zéyec séc hicñi nénécmizac. ²⁷ Wañu Yesaianéñ Israel ic onac niñac yomuhuc qacma zéyec; Israelac qelihéra ieneñ konduñ giñgiñawac sakasac ésécnec sasala wammu, néñ bakia wai énécmimia imi onac sac kekec hémbénaña mihicñi énécmimac. ²⁸ Hénia imi yomuhuc; Miñ Kewunéñ baeciguc ackuazéc imi focdac meselimaguc aiya metecgémac. ²⁹ Yesaianéñ walac yomuhuc zéyec éséc; Wañu Miñ Kewu pupunda ginanéñ sucnina igucnec wariha méñ ménda wai nénécmiwacnec nini imi Sodom zéma Gomora ésécnec birima qahac wambiñnec.

Israel ieneñ ewa éréhéc wamma ménda ninzéngegic.

³⁰ Imuac bec néma ac zéwiñ? Ic enia ieneñ kekec solañawac ménda nesima keñgic ieneñ mia kekec solaña mihicñigic. Imi mia solañ dindiña ninzén ninzén igucnec. ³¹ Wañu

keckec solanawac héna ac nesima kenjic Israel ic ienenj imi héna ac imuaru kenj bipigic. ³² Imi némac niñ? Imi mia ienenj ninzénj ninzénjiguc ménda héima namma wawanj memeiguc héima nanjic. Wanju imuac niñac mia ienenj qonzontoj gégéyawac hociguc qonzon tonjégic. ³³ Kiwi ménj yomuhuc ooyawac hezac; Héngic neñ qonzonj tonjégéyawac hoc zéma maunu unuyawac banja ménj Zion amaiguc haiwa hemac. Wanju ménjnéñ ménj i ninzénjé mimaciguc gamu mamasuj ménda wammac.

10

¹ Dacmuna hécna, ewa siñna zéma zéwelec welecna imi Israel ic ionac niñac wamma anjéñ tiénécmimac niñac Anutuac muru hianzua. ² (2a) Ni yomuhuc héipuc ac wanzua; ³ Ienenj imi Anutuac solanj dindiña imi ménda niñasarima enanj solanj dindiña imi meyacgéwiñ zé ai yanda mema Anutuac solanj dindiña imuac méra bawu ménda kecgic. ^(2b) Imuac niñac, ienenj imi Anutuac wamma seliseli wanjic, néñ ninij solanjaiguc ménda héima nanjic. ⁴ Kristo imi ninzénj ninzénj ic moczonj yanda solanj dindiña mihicñi énécmimanj zé héna acwac tetcgia wanzac.

⁵ Mosenéñ yomuhuc oye-cac hezac; Haka solanja héna

ac igucnec hahaya wanjanzu imi enenj solanj dindiña imuacnec héima kecmu. ⁶ Wanju solanj dindiña ninzénj ninzénj igucnec hahayanéñ yomuhuc zézac; Geñga ewa qerigaiguc mérénéñ kurumenjiguc emmac imuhuc ménda zéwésémanj. Imuhuc zéna niñni mérénéñ kurumenj igucnec Kristo hia wagicma mamac zézanj tanec wammac. ⁷ Me mérénéñ humumia ionac baec dumunjaiguc hia hingacmac ménda zéwésémanj. Imuhuc zéna niñni mérénéñ Kristo humuc ic sugcina igucnec hia wagicma érémac zézanj tanec wammac. ⁸ Imuhuc qahac, néñ dimuhuc zézac? Ac kuazéc imi kuagaiguc zéma qerigaiguc hosucgu hezac zézac. Imi mia ninzénj ninzénjac ackuazéc zéauanzij imuac mia imuhuc zézac. ⁹ Guac kuaganéñ Yesu imi Minj Kewu keczac zéma zéauma Anutunéñ i humuc ic ionac sugcina igucnec meqelimiyec imi ewa qeriganéñ ninzénj géwésémanj iguc gi imi anjéñ tigéñgéña wammac. ¹⁰ Ic ménj imi, ewa qerianéñ ninzénjéma solanj dindiñaiguc kereñanzac. Wanju kuayanéñ zéauma anjéñ titiiguc kereñanzac. ¹¹ Kiwi téréyanéñ yomuhuc zézac éséc; I ninzénjé mimac ionarunec ménjac ménj gamu qequeiguc méndagucnec opocopora wammac. ¹² Minj Kewu momacgucnéñ ic embac momac yanda kewu

waŋ énécmima i héihéré migic séc sécgé énécmianzac, imuac niŋac Yuda ic zéma Girik ic sécnina imi ekac ekac qahac. ¹³ Imuac niŋac méŋnéŋ méŋ Miŋ Kewuac qara qacmac imi aŋgéŋa timimac.

¹⁴ Waŋu dimuhuc méŋac méŋ ménda ninzéhégé mianzu iwac mia hia qac hérému? Dimuhuc méŋac méŋ surucya ménda nimma ninzéhégé mimu? Waŋu méŋnéŋ ménda zéauénécmiyu dimuhuc nimmu? ¹⁵ Ménda méli énécmimia waŋu dimuhuc kemma ackuazéc zéau énécmimu? Kiwi méŋ yomuhuc ooyawac hezac; Buŋa suruc hiabia kisamma hazu ionac hena tawégina imi hiabia soroc! ¹⁶ Waŋu Isiraél ic imi buŋa suruc hiabia ménda niŋtohodacgic. Imuac mia Yesaianéŋ yomuhuc zéyec; Miŋ Kewuna mérénéŋ ackuazécnina imi ninzéhégé? ¹⁷ Hénia imuac niŋac ninzéhéŋ ninzéhéŋ imi ackuazéc niŋanziŋ imuacnec haanzac. Waŋu ackuazéc imi Yesuac buŋa suruc hiabia imuacnec haanzac. ¹⁸ Waŋu zéwa niŋgic; Ieneŋ imi ackuazéc méŋ ménda niŋgic me? Imi qahacgucnec! Kiwi méŋ yomuhuc ooyawac hezac; Ewa hétéhgina imi baec séc kereŋdarec. Waŋu ackuazécgina imi baec tetecgiaiguc kereŋdarec. ¹⁹ Waŋu neŋ yomuhuc qesi énécmizua; Israél ic

ieneŋ ménda niŋasarizu me? Mosenéŋ yomuhuc zéyec; Ni henaoriŋ hécna qahac imi énépésima Yuda ic ini nimbupuc mihični énécmimaŋ. Waŋu ic embac tosara niŋtegic qinŋtegicgina qahac imi énépésima qeri biricgina mihični énécmimaŋ. ²⁰ Waŋu Yesaianéŋ porija qahac Anutuac kuaya mema yomuhuc zéyec; Nuac niŋ hohoc ai ménda meangic ieneŋ imi ni mihični néŋgic. Waŋu zéqesi ménda waŋ néŋaŋgic ionac muru hični énécmiyi. ²¹ Waŋu Israél ionac niŋac yomuhuc zéyec; acna ménda niŋtohoma acqeŋe waŋanzu ionac mia kaiwe herec mérana terere énécmianzua.

11

Israél ic sasalanéŋ ewa seli waŋgic.

¹ Imuac neŋ muŋguc yomuhuc qesi énécmizua; Imuhuc waŋu Anutunéŋ ic embachéra nesi nénécmiyu moczoŋ séŋgaŋgeŋ kendacziŋ me? Qahacgucnec! Ni acguc Israél ic, Abarahamac qeli, Benzaminac hičniisai igucnec. ² Anutunéŋ ic embachéra walac niŋnénécmiyec imi héŋacnina ménda meyec. Kiwi téréyaiguc Eliawac niŋ yomuhuc zézac imi ini ménda ninzu me? Elianéŋ Israél ic embac aciguc onopocma Anutu yomuhuc zéwelerec; ³ Miŋ Kewu, ieneŋ guac kua meme ichécga

unuhumudacgic. Waŋu guac zaki téréyaga imi qetecgégic madarec. Waŋu ni sac wainéŋgic keczuawac deguc ni acguc nuhumuwiŋ zé hochoc ai mema keczu.

⁴ Imuhuc zéyu Anutunéŋ ara dimuhuc melej miyec? Neŋ ic embac hécna tosara baniara Baalac muru simiŋ ménda héimianzu 7,000 nena buŋa wai énécmiwa keczu.

⁵ Imuhucnec nalé yomuac acguc Anutunéŋ ewa hiawac tosara wai énécmiyu iwac buŋa keczunec.

⁶ Ewa hia niŋac imuhuc hiŋji nénécmizaciguc, wawaŋ memenina niŋac imuhuc hiŋji nénécmizac zéwiŋac séc qahac. Imuhuc zéwiŋac séc wambacnec ewa hia iminéŋ ewa hia héla ménda wambacnec.

⁷ Waŋu dimuhuc niŋac? Iwawai Israel ieneŋ hochoc ai megic imi ménda mihiŋgic, néŋ gési énécmimia ieneŋ sac imi mihiŋgic. Waŋu tosara wai énécmimia ieneŋ imi ewa seli wandacgic.

⁸ Imi mia Anutunéŋ ionac muru imi ewa soho zéma kic hilic zéma gezac héhéŋ mihiŋji énécmiyecac érékecma deguc wanzac. Ac imuhuc ooyawac hezac séc imuhuc hiŋjizac.

⁹ Waŋu Dawidinéŋ yomuhuc zéyec; Nene dokuginawac karocyanéŋ leletuc zéma simba zéma iwawai qonzon tongé énécmianzac ésécnec wamma kitiwa melej énécmimac.

¹⁰ Waŋu kicgina siŋi déŋgéyu ménda

hima hémmuac séc waŋu, gemacgina imi hémbénaŋa milicgédacmac.

Oliwa ic hélaiguc haséŋ oliwawac hawa lagula mema toroqeqeya waŋec.

¹¹ Zéwa niŋgic, ac imuhuc heyu bec, Ieneŋ mama unumac niŋac qonzon tongéŋic me? Imi qahac! Angéŋ titiac buŋanéŋ ic enia ionac muru kereŋdaruguc Israel ic embac ieneŋ nimbupuc nimmu niŋac wai énécmiyu kápésic waŋgic.

¹² Képésic wawaŋ ginanéŋ melemma baera baera ic embac ionac mériaŋ waŋu, maqeqe ginanéŋ ic enia mériaŋ imuhuc mihiŋji énécmizaciguc, howiacnec kuaya qeqeya ginanéŋ mériaŋ dimuhucya mihiŋji énécmimac!

¹³ Ni ic enia onac niŋ zézua. Ni ic enia onac méliméli ic wamma kecma, ai imuac nimba eebipiyaguc waŋanzac.

¹⁴ Imi mia ai imi mema sac taśéhécna nimbupuc mihiŋji énécmima sugina igucnec dahecac séc mehiaru énécmimaŋ zé wanzua.

¹⁵ Nesi énécmiyu keŋkeŋa iminéŋ baec ic tosara Anutuguc ala kekec mihiŋji énécmizaciguc, muŋguc énéc énépésianéŋ iwawai tosara qahac, néŋ humuc igucnec kekec imi mihiŋji énécmimac?

¹⁶ Gocmia walac waziyu megic iminéŋ téréya waŋu saméŋ iminéŋnec ooya imi acguc téréya wanzac. Waŋu zalia imi téréya wanzaciguc,

imuac hawaya hawaya imi imuhucyanec moczoŋ téréya wanzu.

17 Waŋu imuac hawa tosara hézéhé hézéhégia waŋu gi haséhac oliwa néŋ ionac sugginaiguc toroqe géŋgéŋa waŋecac oliwa héla imuac zalia igucnec doku halécya héréma kecanzaŋ. 18 Imuac hawa walaha tosia imi onogicma séwi eŋeŋ ménda wambésémaŋ. Imuhuc wambésémaŋiguc, hénia yomuhuc niŋyacgévésémaŋ; Geŋ oliwa zalia ménda méra mima nanzaŋ, néŋ oliwa zalianéŋ gi méra gémma nanzac. 19 Duŋa yomuhuc zéwaŋ niŋac; Imi mia ni imuaru toroqe némmac niŋac hawa tosia imi hézéhé hézéhégia waŋec. 20 Imi hélacnec. Ieneŋ imi ménda ninzéhégic hézéhégé énécmiyec. Waŋu geŋ imi ninzéhégéma namma kecanzaŋ. Imuac niŋac séwi eŋeŋ ménda wamma néwéciguc bac yandi yandi wamma kecbésémaŋ. 21 Anutunéhé oliwa eŋeya hawahéra téŋgéŋ ménda wai énécmiyu kecgiciguc, gi acguc hia ménda waigéŋu kecbésémaŋac hezac. 22 Imuac bec Anutuac goi héihéiya zéma qeri gericya imi héŋ tegicbésémaŋ. Mama unuyec ionac imi gericya mihicŋi énécmiyec, néŋ guac muru imi goi héihéi waŋgéŋec. Imuac mia gi imi ménda misi-manec goi héihéiya qeriaiguc

kecbésémaŋ. Qahac waŋu, gi acguc qericgémmac. 23 Ieneŋ acguc ninzéhé ninzéhé qahac kecec imuaru kecgic ménda horugimaciguc, Anutuac muru toroqe énécmimacac kuha hemizac imuac niŋac muŋguc toroqe énécmimac. 24 Gi haséhac oliwa ura igucnec qericgéhégéŋa waŋec. Waŋu ama oliwa héwiŋa titiya imuac uraiguc toroqe géŋgéŋa waŋec. Waŋu oliwa hawa téŋgéŋ imi ieneŋ, eŋaŋ oliwa ic neŋgocginawac muru séc dimuhuc onogicma toroqe énécmimia wammac?

Yuda ic imi kecma ackuazéc qeriaiguc kereŋdacmu.

25 Ala hécna, ini séwi eŋeŋ ménda wammu niŋac ac saŋa youmi ini ménda nimmu niŋac ménda wanzua. Ac saŋa imi yomuhuc; Ic enia ionac qétégina niŋu heyec séc harédacmu nalé imuac séc Israel ic ionac suggina igucnec tosara imi ewa seli wamma kecmu. 26 Waŋu imuhuc mia Israel ic embac moczoŋ aŋgéŋgina tiénécmimia wammac. Kiwi mén yomuhuc ooyawac hezac; Aŋgéŋ titi icnéŋ Zion igucnec hama Yakopac qelihéra ionac murunec Anutu eeya ménda héimianzu imi metecgé énécmimac. 27 Neŋ ionac kápésicgina auénécmimaŋ nalé imuaru ionac muru nuac sisipac ac yomuhuc hélaguc wammac. 28 Buŋa suruc hiabiaiguc imi ieneŋ onac niŋac wamma Anutuac hazéchéra waŋgic, néŋ gési

12

énécmimia imuac aiiguc imi ionac yanda hécgina niñac wamma ionac goigina héiénécmiyec. ²⁹ Anutuac ewa hiawac sese zéma héihéré énéc énécmiaiguc imi ewa éréhéc ménj ménda hemizac. ³⁰ Ini bec nec imi Anutuac muru acqe qe wamma kecgc. Wañu deguc imi Israel ionac acqe niñac wamma goi héihéi wañ énécmiyu keczu. ³¹ Imuac ieneñ imuhucyanec deguc Anutuac goi héihéi onac muru hezac éséc nec goi héihéi wañ énécmimac niñac deguc ac qe qeiguc keczu. ³² Imi mia Anutunéñ ic moczoñ yanda wésé ninin wañ énécmimañ zé ac qe qetaliiguc onopocma qaté énécmiyec.

Anutuac goi héihéi.

³³ Yei Anutuac niñtegic qinñtegic zéma nininñ imi qeyu hiñgac hiñgara. Iwac niñgésigési ai imi niñtegicbiñac séc qahac! Wañu hena tianzac imi méndacmiwiñac séc qahac. ³⁴ Méréneñ Miñ Kewuac ewa qeria imi ninzac? Méréneñ iwac zémindiñi icya keczac? ³⁵ Méréneñ walac Anutu iwawai ménj miyecac kitiwa hia meleñ mimiawac séc? Imi osiosiya. ³⁶ Imi mia iwawai moczoñ imi miñ kewu iwac murunec zéma inéñ nec hicñjima iwac muru liliñgéma keñanzac imuac mia. Qac buñayanéñ iwac muru hehe seli hema emma hemac! Hélac nec!

Séwininanéñ Anutuac oc-muñ
téréya wammac.

¹ Imuac bec, dacmuna hécna, Anutuac wésé nininñiguc zéseli énécmizua; Eñañ séwigina imi mulumanañ téréya kekecyaguc wañu Anutunéñ hémma ségiségi wammacac séc héimimu. Iminéñ mia qeri uñaginawac mepé qepési héra wammac. ² Ini imi baec yomuac nanañ imuhucya ménda méndacmu, néñ waigic Anutunéñ ewa qerigina héiqelima meqeli énécmiyu Anutuac ewa siñ hiabia, eeyaguc, zéma solañ imi niñtegicmu.

³ Anutunéñ sese néñec imuac séciguc sugcinaiguc icya icya keczu onac mia yomuhuc énézézua; Zénimmuac séc hezac hena imi ogicma nininñ tosara ménda dongéma zénimmu, néñ Anutunéñ icya icya ninzén ninzén méndéñ énécmiyec imuac séciguc niñtegic qinñtegic wamma zénimmu. ⁴ Neñañ imi séwi momacguc imuaru séwi taséhéra sasala késama kecziñ. Wañu séwi taséhéra imi moczoñ ai buñac séc momacguc nec ménda késakeczu. ⁵ Imuhucyanec Kristoac qeriaiguc neñañ sasala, néñ séwi momacgucac taséhéranec wamma kecancziñ. ⁶ Wañu ewa hiaya méndacma ewa hiawac ai buñac nénécmiyec imi eñac eñac. Imuac niñac

bianjac ara zézé imuac ai késazaciguc imi ninzén ninzénawac séhaiguc,⁷ Wañu welenj qeque ai késazac imi welenj qeque aiiguc, ackuazéc imuac kiwi ic ai késazaciguc imi kiwi ic aiiguc,⁸ meme seli ai késazac imi meme seli aiiguc, halerj haihai ai késazaciguc imi haihulac yandayaguc, galerj ai késazaciguc mézétiti qahaciguc, wañu wésé nininj wañ énécmianzu imi enenj ségiségi wamma memu.

Goi héihéiac haka.

⁹ Goi héihéigina imi ikocya qahac kecma haka biriawac surema haka hiabiaiguc qékétama kecmu.¹⁰ Ala sinjiguc solanjanec sinjina ninjamuma walac eegina héiamumu.¹¹ Mézétiti qahac seliseli wamma qeri unjagina ewa sinjinaguc Minj Kewu welenj qemimu.¹² Mambéc keckeciguc ségiségi wamma. Wañu zéra béraiguc imi nanjselima kecmu. Wañu nalé séc seliseli wamma zéwelec ai memu.¹³ Ic embac téréya ienenj iwawai ménjac ménj hocgic amunec qamunec wanjamuma hehenjanjina qegic yandima kemma ic enia ionac acguc kenj sécgé énécmimac.¹⁴ Unu nesj wañ énécmigic mozocgé énécmima ménda saecgé énécmimu.¹⁵ Ségiségi wanzu iniguc ségiségi wamma. Ewa biric wanzu iniguc ewa biric wamma.¹⁶ Enjawu

ewa momac wamma nananj enjenjaiguc ewa qerigina ménda ninjkumumu, nénj nananj mamayaiguc kecmu.* Wañu enjaocnec ninjtegic qinjtegic ic ésécnec ménda meenj amumu.¹⁷ Ménjac ménj haka biria wañ énécmigic haka birianénj tasé kuku ménda wammu. Wañu ic embac ionac kicginaiguc haka hiabia wamma kecmu.¹⁸ Ini ninjic enjaoc wammuac séc wañu, ic embac moczonj yanda iniguc luae qema kecmu.¹⁹ Ala sorochécna ini enjaoc hazécgina tasé kuku ménda wañ énécmimu, nénj Minj Kewuac qeri biriawac buña zéma haigic hemac. Kiwi ménj yomuhuc ooyawac heyu imuhuc zézua; Hazéc ionac kitiwa melenj melenj ai imi nuaru hezac imuac nenaoc melenj énécmimanj, Minj Kewunénj zézac.²⁰ Wañu néwécgenjaiguc guac hazécganénj yaka ninj humuyu nene gumuwésémanj. Wañu doku ninj humuyu doku mina nemac. Imuhuc wamma gi imi iwac oruhaiguc lokoc bélanjaguc tocgéna emmac.²¹ Birianénj ménda gogicmac, nénj haka hiabia wamma haka biria imi tidacgéna mamac.

13

Baec galerj ionac ac ninjtoho wammu.

¹ Icy a icya imi galerj hécgina ionac méra bacginu

* 12:16: Welenj qequeac ai hia memanj zé ninjkumuma.

kecmu. Hénia imi yomuhuc, galeŋ ai buŋa méŋnéŋ méŋ Anutunéŋ ménda niŋunec méŋ ménda hicŋjima hezac. Waŋu galeŋ moczoŋ yanda imi Anutunéŋ kumu énécmiyecac keczu. ² Imuac niŋac galeŋ buŋa ionac acgina qeŋe imi Anutuac zézé seliawac ac qeŋe wanzac. Waŋu imuhuc acgina logianzu imi eŋaocnec kápésic imuac tasia mihicŋimu. ³ Galeŋ ic imi haka hiabia wambiŋ zéni bac yandi yandi ménda waŋ nénécmianzu, néŋ haka biria wambiŋ zéni imuhuc waŋ nénécmianzu. Imuac gi imi ic méŋ kuhaguc iwac niŋ bac yandi yandi ménda wammaŋ zé niŋzaŋiguc haka hiabia wamma kecbésémaŋ. Imuhuc wanna mepési géŋgéŋa wammac. ⁴ Ic galeŋ méŋ imi Anutuac welen qeŋeya kecma guac muru kekec hiabia mihicŋi gémmaŋ zé keczac. Waŋu gi haka biria waŋanzaŋiguc iwac mia bac yandi yandi wambésémaŋ. Inéŋ sou qaruc imi eŋdac ménda késa keczac. Imi mia Anutuac welen qeŋe icya kecma méŋnéŋ haka biria waŋu Anutuac qeri gericyawac welen qema kápésicyawac kitiwa melen mianzac. ⁵ Hénia imuac niŋac méra bacginu kecmuac hezac. Imi mia Anutuac qeri geric imuac niŋac sac qahac, néŋ ewa qerigina solaŋa imuac niŋac momacnec imuhuc

wammuac hezac. ⁶ Ieneŋ imi Anutuac welen qeŋe ichéra kecma nalé séc ai mema welen qeénécmianzu. Hénia imuac niŋac ini takis acguc haimuac hezac. ⁷ Imuac takis hénia hénia énécmimuac hezac imi moczoŋ énécmimu. Takis niŋac zégic takis énécmimu. Bac yandiyandi waŋ énécmimuac hezac ionac imi bac yandi yandi waŋ énécmimu. Eegina héi énécmimuac hezac ionac imi eegina héiénécmimu.

Ala waŋamuma qerinéŋ goihéihéi waŋamumu.

⁸ Ic méŋac méŋ taséginaguc ménda wammu, néŋ siŋ niŋamuma kekec imuac sac niŋgic taségina wammac. Méŋnéŋ ic tosara goigina héianzaciguc ic imi mia hénia ac moczoŋ méndacdaczac. ⁹ Kaisero ménda wammu. Ic ménda unuhumumu. Kowu ménda nemu. Héipuc ac zéwiŋ zé ac ikoc ménda wammu. Hémbaoc ménda wammu. Waŋu hénia ac tosara hezac, néŋ hénia ac moczoŋ imi geŋga goiga héiamuanzaŋ imuac séciguc alagawac goiya héimiwésémaŋ ac imuac qeriaiguc hedaczac. ¹⁰ Goi héihéinéŋ alayawac haka biria ménda wammac. Hénia imuac niŋac goi héihéi momacgucnéŋ hénia ac moczoŋ wandac wandara wanzac.

Haka dimuhuc waŋamuma kecbiŋ?

¹¹ Waŋu nalé yomuac tanera bec niŋtegicma hakagina yomuhuc wamma kecmu.

Kicga hima gau igucnec yacbéseman imuac naléya imi bec hazac. Némac niŋ, walac ninzéngeŋa mambéc waŋiŋ éséc qahac, néŋ imi ogicma deguc aŋgéŋ titinina imi hosucgé nénécmizac. ¹² Siŋi imi keŋ keru bec ama gjaniman zé wanzac. Imuac niŋac neŋaŋ siŋi tunumanac wawaŋ meme aténdacma edamuyawac bunda maleku héini hiŋgacmac. ¹³ Kaiweac séciguc wawaŋ meme ee héihéiyaguc qindiŋi amuma kecbiŋ. Kaižiliweŋ zéma doku seliguc ewa soho qahac, kaisero zéma séwiac siŋiguc qahac, waŋu euqeŋe zéma nimbupuciguc qahac, ¹⁴ néŋ maleku éséc Miŋ Kewu Yesu Kristo héiamuma kecmu. Waŋu séwiginawac siŋ niŋac wamma séwiac ai* imi ménda niŋarenŋgému.

14

Ninzén ninzén selia zéma ninzén ninzén bébélacgia.

¹ Méréneŋ mén ninzén ninzén kuha mamaya kecma niŋ éréhéc waŋu zésure ménda wammimu. ² Mén imi iwawai moczoŋ efima nemacac séc ninzén ninzén selia késa keczac, néŋ mén imi ninzén ninzén bébélacgia imuac zuazua sac neanzac. ³ Nene imuac me imuac efima neanzac inéŋ nene tosara ménda neanzac iwac niŋu mamaya ménda wammac. Waŋu nene tosara ménda neanzac imi

acguc nene imuac me imuac efima neanzac i késpedesiyaguc ménda zémimac. ⁴ Gi méréneŋ ic ménac welen qeqeya niŋgésima keczaŋ? Nanaŋ selia me maqeqeya imi moczoŋ eŋeya miŋinanéŋ niŋu hezac. Miŋ Kewuninanéŋ hia meselimiyu nammacac séc. Imuac i imi Anutunéŋ naŋgéyu hia naŋselimac. ⁵ Ic ménéŋ ai meme ménac niŋu tosara onogicma téréya waŋanzac. Waŋu ic ménéŋ niŋu ai meme moczoŋ sécgina momacguc waŋanzac. Imuac waigic ic eŋac eŋac niniŋginaiguc niŋselima zému. ⁶ Ai meme ménac niŋu téréya wanzac imi mia Miŋ Kewuac niŋac wamma imuhuc eeya héimianzac. Waŋu iwawai ménac mén efima neanzac imi acguc Miŋ Kewuac niŋac wamma imuhuc waŋanzac. Waŋu iwawai ménac mén niŋgésima ménda neanzac imi acguc Miŋ Kewuac niŋac wamma imuhuc wamma Anutu ewa hia ac ézéanzac. ⁷ Neŋaŋ murunec ménéŋ mén eŋeya niŋac ménda kecanzac. Waŋu ménéŋ mén eŋeya niŋac ménda humuanzac. ⁸ Kecbiŋiguc Miŋ Kewuninawac niŋac kecbiŋ. Waŋu humuwiŋiguc imuhucyanec Miŋ Kewuninawac niŋac humuwiŋ. Imuac Kecbiŋiguc me humuwiŋiguc séc nini Miŋ Kewuac buŋa wanziŋ.

* **13:14:** Késpedes ac siŋniŋ.

⁹ Hénia imuac mia Kristonéh humumia zéma kekecginaguc momacnec Miñ Kewu wanj énécmimanj zéma humumaguc munjguc qelima yarec.

¹⁰ Wanju neñanj moczoñ Kristoac gésigési tatac imuac wésiaiguc nambinjac hezac. Imuac gi némac ninjac dacga me munaga gésimianzanj? Wanju némac ninjac dacga me munaga mematiti wammianzanj?

¹¹ Imuac mia kiwi méñ yomuhuc ooyawac hezac; Miñ Kewu zézacnéñ; Ni hélacnec keczua, imuac siminjingina séc siminj héinéndacmu. Wanju ezelanjingina séc Anutuac muru zéhicñjima mepésimimu.

¹² Imuac neñanj murunec icya icya Anutuac muru eñeya aiya meyec séc zéhicñji mimacac hezac.

¹³ Imuac bec neñacnec ménda zégési wanjamuwij. Néñ dacga me munagawac muru qonzontoj gégyawac banja me manam batucac iwawai méñ ménda haimiwésémanj.

¹⁴ Ni Miñ Kewu Yesuac qeriaiguc ninjasarima ninzéhgeanzua imi mia yomuhuc; Iwawai méñnéñ méñ* zapi qeqeyaguc ménda wanzac, néñ iwawai méñjac ninju zapi qeanzac iwacnec sac iminéñ zapi qeqeyaguc wanzac.

¹⁵ Nene gi neanzanj imuac ninjac dacga me munganéh ninj yéwérizaciguc gi imi goi héihéiiguc ménda

wanzanj wanzac. Kristonéh alagawac ninjac wamma humuyec, imuac gi nene ninjac wamma ménda mebirimiwésémanj.

¹⁶ Imuac ini galeñ megic haka hiabiagina imuac ninjac wamma qeqetali ac zéénécmiwu ninjac.

¹⁷ Anutuac héñgaleñ ama areñja yanda imi nene doku nezéléléñjiguc ménda hezac, néñ Uñja téréyawac qeriaiguc solanj dindiña zéma luae zéma ségiségi wamma kekec iminéñ mia hezac.

¹⁸ Némac ninj, haka imuhuc wamma Kristo welenj qemizac imi Anutunéh añgéh timimacac séc wanzac. Wanju baec ic ieneñ acguc imuac ninjic sécgémac.

¹⁹ Imuac bec neñanj luaeac buñja zéma meme seli ai imuac mia nesima kembinj.

²⁰ Nene ninjac wamma Anutuac ai imi ménda hézéh géwésémanj. Nene moczoñ yanda imi hiabia. Wanju ic méñnéñ nene méñ alaya ménda neanzac imi kiwaiguc nema meyéwéri mimac imi hiabia qahac.

²¹ Wanju yanj beric, wainj selia, me iwawai tosara ménda nema alaga qonzontojgé mimia méñ ménda wambésémanj iminéñ haka hiabia soroc wanzac.

²² Imuac ninzéh ninzéhga imi Anutuac kiwaiguc geñga muru késa kecbésémanj. Ic méñnéñ haka méñ wammanj zé hiabia zéma ninzéhgéma wammaguc eñeya haka imuac ménda zégési amu-

* 14:14: Nene hénia hénia.

maciguc zézé ségiségiyaguc wanzac. ²³ Ewa éréhéc wamma neanzaciguc imi, ninzéh ninzéh igucnec qahac imuac niñac késpedesiyaguc zémimia wanzac. Wawañ meme ninzéh ninzéh igucnec ménda hahaya imi moczoñ késpedesiyaguc wanzac.

15

Yesuac séciguc wamma neñañ ewanec ménda kecbiñ.

¹ Kucninaguc nini imi tosara kucgina mamaya ionac qeka meka hakagina imi bisiqatéh wañ énécmima kecbiñ, néñ neñacnec ségiségi ménda mihicñi amuwñ. ² Neñac neñac imi haka hiabiawac alahécniña meyac énécmiwñ zé ségiségi mihicñi énécmiwñ. ³ Kristo acguc eñeya ewa hia niñac ménda wañamuyec. Kiwi yomuhuc ooyawac hezac; Zébiri qébiri wañgéhigic ionac zébiri qébirinéñ nuac qacnaiguc mazac. ⁴ Ac kuazéc bec nec ogic imi neñañ pakeñ ac wammac niñac ogic. Imi mia neñañ gum bénzénzéhiguc bisi qatéh wamma kecni kiwi téréya iminéñ nanjé nénécmiyu kic hihi wamma kecbiñ niñac imuhuc ogic. ⁵ Deguc gum bénzénzéh zéma qeri efiefi miñina Anutunéh wañ énécmiyu ini Kristo Yesuac séc méndacma eñawu ewa momac wammu niñac imuhuc wañ énécmiyec. ⁶ Imuac mia ewa qeri momacguc zéma kuagina

momacnec Anutu Miñ Kewunina, Miñ Kewu Yesuac Mañgocya mepé qepési wammimu niñac imuhuc wañ énécmiyec.

Buña suruc hiabia imi Yuda ic zéma ic enia momac yanda neñañ buña.

⁷ Imuac niñac Kristonéh neñañ nénépésima Anutu mepésimiyec éséc nec ini acguc épésiamumu. ⁸ Énézéwa niñgic; Kristonéh Anutuac ac héla niñac wamma séwi tasé hericheric haka imuac welen qe qe ic wañec. Imi mia sisipac ac yandagina ionac wañ énécmiyec imi meselimañ zé imuhuc wañec. ⁹ Imi mia ic enia ieneñ wésé niniña niñac wamma Anutu mepésimimu niñac imuhuc wañec. Imuac mia kiwi ooya mén yomuhuc hezac; Imuac bec ni baera baera ic embac ionac sugginaiguc Miñ Kewu gi ewa hia ac gézéma qacga mepésima legic héigémmanñ. ¹⁰ Wañu muñguc yomuhuc ooyawac hezac; Baera baera ic embac hénia hénia ini imi, Miñ Kewuac ic embachéra iniguc ségiségi wammu. ¹¹ Wañu muñguc yomuhuc zézac; Baera baera moczoñ Miñ Kewu mepési mimu, baera baera ic embachéra ini legic héimimu. ¹² Wañu Yesaianéh yomuhuc zézac; Yesiac zali méñnéñ baera baera ic embac galenjë énécmimañ zé qérawia qema yacmac. Yaru baera baera ic embac

ienenj iwac muru kic hihi wammu. ¹³ Niŋkumunina Anutunénj ségiségi hénia hénia zéma luae imi ninzénj ninzénjginaiguc kuaya qeqeya tiénécmiyu Uŋa téréyawac kuhanénj niŋkumugina mesécgé énécmiyu qesalecgémac niŋ wanzua.

Pauloac ai buŋa.

¹⁴ Ala hécna, ini haka hiabia zéma niniŋginanénj sécgé énécmiyu meseli amuma kecanzu imi ni ninzénjgé énécmizua. ¹⁵ Waŋu ini imuac muŋguc niŋqelimu niŋac Anutunénj sese néjec imuaru héhélima porinj qahac ac yomi oénécizua. ¹⁶ Waŋu neŋ baera baera ic embac ionac niŋac wamma Kristo Yesuac ai ic wamma Anutuac buŋa suruc hiabia imuac hofac oo ai ic wamma baera baera ic embac imi iwawai Anutuac haimimia ésécnec onopocba Uŋa Téréya qeriaiguc météré énécmimia waŋu Anutunénj énépésimac niŋac ewa hiawac ai buŋa imi qenénjec. ¹⁷ Imuac ni Kristo Yesuac qeriaiguc Anutuac ai imuac nimba ni imi eebipinaguc wanzua. ¹⁸ Ni iwawai tosara niŋac ménda zémanj, néj ac yomuac sac porinjna qahac zéwa niŋgic; Yesu Kristonénj baera baera ic embac welenj qeénécmiwa niŋtoho wammu niŋac ni népésiyu acna zéma wawanj memena zéma ¹⁹ asé kiwi kuhaguc zéma haka welicwelicgia zéma Anutuac Uŋa téréyawac

kuhaiguc ai meyi. Imuhuc wamma Yerusalemnec Ilurikon ama areŋa yanda séc buŋa suruc hiabia imi zéau énécmiyi. ²⁰ Waŋu ai ic ménjac ai qambaŋaiguc ai mema nambiac zéma osima bec Kristoac qara qacma keczu baec imuaru imi buŋa suruc ménda zéau énécmimanj zéma niŋseliyi. ²¹ Kiwi ménj yomuhuc ooyawac hezac; Ic embac tosara Miŋ Kewuninawac buŋa suruc ménda énézégic niŋgic imi enenj hémmu. Waŋu ménda niŋgic imi enenj niŋasarimu.

²² Hénia imuac niŋac mia onac muru hamanj zé wananzua. Waŋu hatac sasala hézicgé nénéŋa wanjec.

Paulonénj Roma ama areŋa yanda ogicma Spein ama yandaiguc kemmanj zé keŋec.

²³ Waŋu deguc imi yomuaru ai memeyawac ama baec ménj ménda hezac. Waŋu yawuŋ sasala érékecma deguc ini inicmanj zé siŋna henénjecac henénzac. ²⁴ Spein bae-ciguc kemmanj zé kemma onac baec ogicma kemmanj nalé imuaru inicba niguc tacgic sécgénéŋu duŋa enenj mia méra némma baec imuaru méli némmu niŋac wananzua. ²⁵ Waŋu deguc imi Anutuac ic embac téréya welenj qeénécmanj zé Yerusalem kenzua. ²⁶ Imi mia Makedonia zéma Akaia

ic embac ienej ic embac téréya Yerusalem keczu ionac sugcina igucnec ic maqeqeya ionac niñac wamma ewa hiawac iwawai haigic imi mema keñ énécmimañ niñac kenzua. ²⁷ Ienej imi ségiségi wamma imuhuc wañgic nēj taségina imuhuc melej énécmiuac hezac. Baera baera ic embac imi iwawai téréya méndēñ énécmiyu kesa keczuiguc baecac iwawai mema Yuda ic welenj qeénécmimu iminéñ haka dindiña wanzac. ²⁸ Imuac mia neñ ai imi metecgéma héla yomi nenaoc héipuc wamma méraginaiguc haimaguc onac muru hama inicmaguc duña imuacnec Spein baec yandaiguc kemmañ. ²⁹ Neñ onac muru hamañ imuaru Kristoac mozoc kuaya qeqeya mema hamañ imi ni ninzua.

Eñeya méra mima Anutu zéwelec wammimu niñ énézýec.

³⁰ Ala hécna, ni Miñ Kewunina Yesu Kristoac niñac zéma Uña téréyawac ewa siñ niñac wamma zénañgé énécmizua; Niguc momacnec seliseli wamma zéwelecginaiguc nuac niñ Anutu yomuhuc zéwelecmimu; ³¹ Yuda baeciguc ic tosara niñtoho ménda wamma keczu ionac méragina igucnec metecgé némmac. Wañu Yerusalemiguc welenj

qeénécmiwa ic embac téréya enej niñgic hia wammac. ³² Wañu Anutuac ewa siñ heyu ségiségi wamma onac muru hama iniguc momacnec tachiarumañ niñac zéwelecmu. ³³ Luae miñina Anutunēj momac yanda iniguc kecmac. Hélañc!

16

Pauloac yaizézé ac.

¹ Ni Keñkerea hēnaorin ionac ai embac kecanzac embac nauñnina Foibe iwac mia héipuc wammima énézézua. ² Embac yomi mia ic embac sasala zéma ni momacnec méra nénécmianzac. Imuac mia ini imi Miñninawac qeriaiguc haka soroc ic embac téréya ionac wañ énécmimia séciguc i héihéré mimu. Wañu iwawai mén niñac horu méra mimu.

³ Wañu yaizézé acna Kristo Yesuac qeriaiguc nuac ai momac éréhéčna Priska* zéma Akila iorac érézému. ⁴ Iereñ imi nuac niñac wamma kekecgira momacnec zéraiguc haiyoc. Neñnec qahac, nēj hēnaorin baera baera keczu imi enej imuhucyanec iorac niñac ewa hia ac érézēju. ⁵ Wañu yaizézé acna imi hēnaorin iorac amaiguc tocgéanzu i momacnec énézému. Ala sorocna Epaineto yaizézé acna ézému. Ic imi mia Asia baeciguc Yesuac muru héla gocmia mérerawac hicñiyecac keczac. ⁶ Onac

* 16:3: Me Priskila.

niḡac wamma ai kuney yanda meyec Maria iwac acguc yaizézé acna ézému. ⁷ Nuac sac tasé éréhécna, hésa ic momac éréhécna, Androniko zéma Yunia iorac mia yaizézé acna érézému. Yesuac Méliméli ic ieneḡ acguc ḡac buḡaḡira ninzu. Waḡu iereḡ imi ni Yesu ménda nimmiwanec walac ninzénḡéma Kristoac qeriaiguc kecanzaoc. ⁸ Waḡu Yesuac qeriaiguc ala sorocna keczac Ampiliato iwac imuhucyanec yaizézé acna ézému. ⁹ Waḡu Kristoac qeriaiguc ai momacna Urbano zéma ala sorocna Sitaki iorac acguc yaizézé acna érézému. ¹⁰ Waḡu Kristoac qeriaiguc manam batuciguc naḡseliyu ninzénḡé mini keczac Apele i zéma Aristobulo iwac ama qeriawac areḡhéra ionac mia yai zézéna énézému. ¹¹ Waḡu sac kiticna Herodion yaizézé acna ézému. Waḡu Narikiso ama qeriawac areḡhéra ionac imuhucnec yaizézé acna énézému. ¹² Miḡ Kewuninawac qeriaiguc ai kuney meyc Tirifaina zéma Tirifosa iorac acguc yaizézé acna érézému. Waḡu Miḡ Kewuninawac qeriaiguc ai kuney yanda meyec Peasi iwac mia yaizézé acna ézému. ¹³ Miḡ Kewuninawac qeriaiguc gésimimia waḡec Rufu zéma iwac neḡgocyaguc yaizézé acna érézému. Iwac neḡgocyanéḡ ni momacnec neḡgoc waḡ néḡec. ¹⁴ Asinḡkrito zéma Filegon

zéma Hereme zéma Patoroba zéma Herema zéma dacmuna eḡawu momacnec keczu ionac yaizézé acna énézému. ¹⁵ Filologo zéma Yulia zéma Nirea zéma iwac nauḡa zéma Olimpa zéma ic embac téréya iniguc keczu ionac mia yaizézé acna énézému. ¹⁶ Ini imi haka téréyaiguc kiricne amuma yaizézé ac waḡamumu. Kristoac hénaroiḡ moczoḡ yandanéḡ yaizézé ac énézému.

Tiliḡtiliḡ ic ikora ionac bianḡac ara zéyec.

¹⁷ Dacmuna hécna ni selianec zénaḡḡé énécmizua. Pakeḡ ac niḡareḡḡégic imi héḡara mema héndéḡ héndéḡac yaré mihiḡḡianzu imi onac galeḡ mema héḡacgina memu. ¹⁸ Ic embac imuhuya imi Miḡnina Kristo ménda welen qemianzu, néḡ eḡaḡ kerac tomeḡgina welen qeamuma ac haléc zéma ac iko-ranéḡ ic embac ewa éréhéc ménda wamma kecanzu imi ikoc waḡ énécmianzu. ¹⁹ Onac niḡtohotoho hak-aginawac suruc buḡa imi zégic niḡanzin. Imuac ni onac niḡ wamma ségiségi waḡanzua. Waḡu eneḡ haka hia biaiguc imi niḡtegic qinḡtegic ginaguc wammu, néḡ haka biriaiguc imi késpedes qahac kecmu niḡac wanzua. ²⁰ Luae miḡnina Anutunéḡ Biria miḡnina imi hénagina duandiaiguc oporu tizizamu. Miḡ Kewunina

Kristo Yesuac ewa hianéñ
iniguç hemac.

buñanéñ heheseli hema
emma hemac. Hélaçnec!

Pakeñ ac tectecgia.

²¹ Ai momaçna Timoteo
zéma nuac taséhéçna Lukio
zéma Yason zéma Sosipata
ienenñ imi onac yaizézé
ac énézézú.

²² Pauloac
méra mima kiwi yomi
ozua ni Tetio açguc Miñ
Kewuninawac qeriaiguc
onac yaizézé ac énézézua.

²³ Wañu ni zéma hénaorin
moczonñ ninicgaleñ wamma
keçzac ama miñina Gaio
i açguc onac yaizézé ac
énézézac. Wañu ama areña
yanda yomuac soukiwa
galeñ Erasito zéma ic muna
Kuato ierenñ açguc yaizézé ac
énézézac. ²⁴ (Miñnina Yesu
Kristoac ewa hianéñ onac
muru hemac. Hélaçnec!)†

²⁵ (25a) Buña suruc
zéma Yesu Kristo zéauau
imuac ai buñana imi nalé
hénihénia igucnec sañgima
heyec. ²⁶ Heyu deguc imi
usuya aunénéçmiyec. Wañu

Anutu heheseli miñina iwac
zézé selia imi niñtohoma
kua meme ic ienenñ kiwi
onénéçmiyec. Wañu kiwi
iminéñnec baera baera ic
embac ienenñ ninzénçgéma
niñtohomu niñac ac saña
mewinini nénéçmiyec. Wañu
ac saña imuac séçiguc
hicñiyec buña suruc hiabia
iminéñ ^(25b) ini efefianec
meseli énéçmimacac séç
wançac. ²⁷ Nindac qindac
Anutu iwac muru mia
Yesu Kristoac murunec qac

† **16:24:** Kiwi tosarraiguc; Kembraña yomi ménda hezac.

1 Korinti

Yai zézé ac.

¹ Anutuac ewa siñ niñac Kristo Yesuac méliméli ic wammañ niñac héihéré nénéña ni Paulo zéma neñañ dacmunanina. Sositene nerenj imi ² Korinti ama areña yandaiguc Anutuac henaorin, Kristo Yesuac qeriaiguc météré énécmimia, ic embac téréya zéénécmimia ini zéma baera baera séc, neñañ Miñ Kewu, onac zéma nonac Miñ Kewu Kristo Yesuac qac buñaya qac héhélima kecanzu momac yanda onac muru momacnec oénécmizic. ³ Manjocnina Anutu zéma Miñ Kewunina Yesu Kristo iorarunec ewa hia zéma luaenénj he énécmima kecmac.

Ewa hia ac.

⁴⁻⁶ Kristoac héipuc wamma zéyinj ackuazéc iminénj kekecginaiguc seligima heyec. Heyu iwac qeriaiguc ai memecac buña zéma zéauauac kuha zéma niniña imuhucya moczoñ yanda énécmiyu sécgé énécmima hezac. Heyu Kristo Yesuac qeriaiguc onac buña qeénécmiyec Anutuac ewa hiawac buña imuac niñac wamma ni nalé séc onac niñ wamma Anutu ewa hia ac ézéanzua. ⁷ Hénia imuac niñac ini qeri

uñawac sese méñac méñ météqététañ ménda wamma késa kecma Miñ Kewunina Kristo Yesunénj winiñu haénécmimac niñ mambéc kecanzu. ⁸ Anutunénj Miñ Kewunina Yesu Kristoac hahayawac naléiguc kápésic qahac solaña nammu niñac meseli énécmiyunec kecgic nalé tetcgia hamac. ⁹ Anutu imi méñzé méñzéya qahac, inénj mia ini naña Miñ Kewunina Kristo Yesuguc ala kekec wammu niñac unuruyec.

Hénaorinj enej héndéñamuma kecgic Paulonénj ac wañ énécmiyec.

¹⁰ Imuac bec, Dacmuna hécna, ni Miñ Kewunina Yesu Kristoac qaciguc zéwelec énécmizua. Ini ac zéwiñ zé hénia momacnec zému. Imuhuc wamma sugginaiguc héndéñ qéndéñ qahac, néñ ewa momaciguc zéma ewa siñ momaciguc toroqe amuma kecmu. ¹¹ Dacmuna hécna, sugginaiguc ac zéénj zémaya hicñiyec hezac imi Koloecac hénia géséhéra ienenj zégic niñi. ¹² Ni ac imi hénia yomuhuc niñac zézua; Ini enjac enjac yomuhuc zéanzu; Ni imi Pauloac ic. Ni imi Apoloac ic. Ni imi Kefawac* ic. Ni imi Kristoac ic. ¹³ Ini niñgic, Kristonénj téma sasala wamma keczu me? Paulo neñ onac niñac wamma ic héñgeña wéndaraiguc

* **1:12:** Kefa imi Aram ac, Petero imi Girik ac, hénia gira momacguc, neñañ aciguc baña zézéya. † **1:13:** Me kemaña 15 imuaru imuhucyanec.

humuyi me? Wañu ini Paulo nuac qacnaiguc doku naecgic me?† 14 Ni nenaoc Krispo zéma Gaio iorac sac doku naec érécmima tosara doku ménda naec énécmiyi. Wañu imuac mia deguc nimba hia wañu, Anutu ewa hia ac ézézua. 15 Méñnéñ méñ ini nuac qacnaiguc doku naec énécmimia zéwu niñac imuhuc ninzua. 16 (Munguc nimba Sitefana iwac héná géséhéra imi acguc doku naec énécmiyi. Wañu tosia méñac méñ doku naec énécmiyi me qahac imi ménda ninzua.) 17 Kristonéñ méli néñec imi ic doku naec énécmimanñ niñac qahac, néñ buña suruc hiabia énézémanñ niñac. Imuac mia, Kristoac ic héñgeña wéndara imi enomia wambac niñac zéma, nena niñtegic qinñtegic acnanéñ ménda énézéanzua.

Kristo imi Anutuac Kuha zéma niñtegic qinñtegic acya wanzac.

18 Imi mia hénia yomuhuc niñac imuhuc wañanzua; Ic héñgeña wéndarawac buña suruc imi humucac héná tianzu ionac muru imi ac qelaña wanzac, néñ kekec héná nénécmiyu añgéhñ tima kecanziñ nonac muru imi Anutuac kuha wañanzac. 19 Imuac mia ac kiwi méñ ooyawac hezac imuaru Anutunéñ yomuhuc zézac; Ni ic niñtegic qinñtegic ginaguc ionac niñtegic qinñtegic ac imi qewa qahac wandacmac, wañu ninñ asac

asariginaguc ionac ninñ asac asarigina imi qewa madacmac.* 20 Niñtegic qinñtegic ic imi dimia? Kiwi ic imi dimia? Nalé yomuac zézé ic imi dimia? Anutunéñ baec yomuac niñtegic qinñtegic ac imi qeyu qelaña ménda wandaczac me? 21 Anutuac niñtegic qinñtegic ac imi mia baec ic enañ niñtegic qinñtegicginanéñ niñasarimuac séc qahac. Imuac mia, Anutunéñ buña suruc zéauauya imi héná qelañaiguc haima ninzéhñ ninzéhñ ic kekec héná mi-hicñi énécmimanñ zé nimma ségiségi wañec. 22 Yuda ic eneñ sésécac kiwi mérera niñac zéwelec wañgic. Girik ic ieneñ niñtegic qinñtegic ac hénia hénia imuac niñkewu wañanzu. 23 Néñ nini imi ic héñgeña wéndaraiguc birinñéñ qegic humuyec Kristo i zéau énécmianziñ. Wañu héná imuac Yuda ic ieneñ niñgic hoc ésécnec hewétéccgé énécmianzac. Wañu ic enia ionac muru imi, héná qelaña ésécnec wañanzac. 24 Wañu Yuda ic zéma Girik ic momacnec, héihéré énécmimia ionac muru imi Kristonéñ Anutuac kuc zéma Anutuac niñtegic qinñtegicya wañanzac. 25 Imi mia hénia yomuac niñac; Anutuac qelañanéñ baec ic ionac niñtegic qinñtegic imi ogicma eneña wañanzac. Wañu Anutuac bébélacgianéñ baec

* 1:19: Yes 29:14

ic ionac kucgina ogicma selia
wananzac.

26 Dacmuna hécna,
imuac mia nanangina
dimuhucyanec unuruyec
imi hémma ninjegicgic.
Séwiac hénaiuguc namma
zéni, suginaiguc ninjegic
qinjegic ic sasala qahac.
Wanju kucginaguc acguc
sasala qahac. Wanju ic
ejeña tun yanda igucnec
hicjihicniya sasala qahac.
27 Wanju Anutunéj baecac
qelana énépésima ninjegic
qinjegic ic gamu qeque
mihicni énécmianzac. Wanju
baecac bébélacgia énépésima
ic kucginaguc imi gamu
qeque mihicni énécmianzac.
28 Anutunéj baec yomuac
ic mamaya zéma nen-
esic ic zéma ic maqeqeya
imuhucya énépésima ic
tosara imuhucyanec qa-
hac imi wai énécmianzac.
29 Imi mia baec ic méjnénj
ménj Anutuac kiwaiguc
séwi ejej wambac ninjac
imuhuc wananzac. 30 Ini
imi ninjegic qinjegicnina
zéma haka solanjanina zéma
météreac bujanina zéma boj
héréhéréac minjina Kristo
Anutuac murunec hahaya
iwac qeriaiguc Anutuac
murunec hicnjima kecanzu.
31 Imi mia ac ooyawac
hezac séc ic méjnénj mepé
qepési ac ménj zémanj zé
Minj Kewuac qeriaiguc
zému ninjac imuhuc wanj

nénécmiyec.‡

2

*Kristo ic héjgeña
wéndaraiguc humuyec imuac
buja zéauauya.*

1 Dacmuna hécna ni
onaru hama Anutuac
ackuazéc énézéyi* nalé
imuaru nena acna me
nena ninjegic qinjegicna
mezeric qezeric wamma
ménda énézéyi. 2 Imi mia ni
suginaiguc kecma iwawai
tosara qahac, néj Yesu
Kristo zéma biriñnéj qegic
ic héjgeña wéndaraiguc
humuyec imuacnec sac
ninjareñgémanj zé ninjeliyac
imuhuc wanj. 3 Wanju
suginaiguc bébélacgia
wamma bac yandi yandi
wamma zénénj hiri hiri
wamma kerj. 4 Wanju
ac zézéna zéma ackuazéc
zéauauiguc imi nalé yomuac
ninjegic qinjegic ac méra
qemimiawac séhanénj ménda
nanjéma zéyi, néj Uña
Teréyawac winiwininiya
zéma iwac kuhaguc énézéyi.
5 Imi mia onac ninzénj
ninzénginanénj ic onac
ninjegic qinjegic aciguc
qahac, néj Anutuac kuciguc
sac héiseligima hemac ninj
imuhuc wanj.

*Ninjegic qinjegic héla
Anutu
arunec hahaya.*

6 Wanju nini imi yandima
ninzénj ninzénj ic héla

‡ 1:31: Yer 9:24, Ac yomuac hénia imi iwawai tosara ninjac mepé qepési ménda
wambin, néj Minj Kewu nimmizij imuac meyacma zéwinjac hezac. * 2:1: Kiwi
méráginanénj ooya tosaraiguc; Ni Anutuac ac sanja zéau énécmiyi.

wamma keczu ionac suginaiguc imi nintegic qintegic acwac zéanziñ. Wañu imi mia baec yomuac nintegic qintegic zéma baec yomuac galeñ ionac nintegic qintegicgina qahac, néñ ⁷ Anutuac nintegic qintegic sasangia imuac zéanziñ. Imi mia musangéyu heyec, néñ Anutunéñ neñañ edamu niñac wamma baec kurumeñ ménda hicñiyocnec nalé hama keñec imuaru zéseliyu heyec imi mia. ⁸ Nintegic qintegic imi mia baecac galeñ suginaiguc méñnéñ méñ ménda nintegirec. Nintegicbunec imi Miñ Kewunina edamuyaguc imi ic héñgeña wéndaraiguc ménda qewunec. ⁹ Imi mia ac kiwi méñ yomuhuc ooyawac hezac ésécnec; Anutunéñ siñ nimmianzu ionac niñac wamma némaria méñ walac mezerirecac hezac imi kicnéñ ménda héhéña, gezacnéñ ménda niniña, wañu baec ic méñac ewa qeri méñnéñ ménda nintegic qintegira wanzac. ¹⁰ Wañu imuhucya imi Anutunéñ ionac qahac, néñ nonac muru Uña Téréyanéñnec mewinini nénécmiyec. Uña Téréya imi mia iwawai moczoñ nintegicma Anutuac niniñ qeyu hiñgac hiñgarawac séc nintegicanzac. ¹¹ Ic méñac hénia imi tosara qahac, néñ uñaya qeriaiguc

keczac imi sac ninzac. Hénia imuhucyanec Anutuac hénia imi acguc tosara qahac, néñ Anutuac Uñanéñ sac ninzac. ¹² Nini imi baecac uña imi ménda meyiñ, néñ nini sese Anutunéñ ewa hiawac nénécmiyec imi nintegicbiñ niñac Uña Téréya Anutu arunec hahaya imi mema kecziñ. ¹³ Nini imuac mia zéauma baec icac nintegic qintegicnéñ ku nénécmimia imuacnec ménda mema zéanziñ, néñ Uña téréyanéñ ku nénécmiyec imuacnec mema zéanziñ. Iwawai Uña téréyawac murunec hahaya imi Uña téréyawac sesenéñ méra nénécmiyu nintegicanziñ. ¹⁴ Séwiac siñiguc kecanzac imuhucyanéñ iwawai Anutuac Uña téréyawac sese imuac niñu qelaña tanec wañu, ménda añgétianzac. Iwawai imuhucya imi Uñaguc niñgésimacac séc, imuac niñac ic imuhucyanéñ méndagucnec nintegicanzac. ¹⁵ Ic Uña téréyagucnéñ iwawai Anutu arunec hahaya imi moczoñ hia niñgésima añgétianzac, néñ eñeya imi gésigési aciguc ménda opocgic eñanzac. ¹⁶ Mérénéñ Miñ Kewuac ewa siñ nintegicma hia kumimac me?✧ Wañu neñañ imi Kristoac ewa siñ imi añgétima kecziñ.

3

Korinti hénaroiñ imi

✧ 2:16: Yes 40:13

héndénjamuma kecgic.

¹ Dacmuna héčna ni ic embac Uña téréyaginaguc énézéanzua éséc nec onac énézémanj zé osizua. Imuac séwiguc kekec zéma Kristoac kokochéra énézéanzua éséc nec énézézua. ² Ini nene selia nemuac séc qahac kecaŋgic imuac niŋac ni nene selia ménda gumu énécmima namunec gumu énécmianji. Deguc imuhucyanec séha ménda seligima kecanzu. ³ Sucginaiguc nimbupuc waŋamuma méndén amuma euqac wamma kecanzu imuac niŋ, ini éréma kecma deguc acguc séwiac siŋguc kecanzu. Haka imuhucyawac wamma dimuhuc nini baec icac haka ménda niŋtohoanziŋ hia zéwunec? Imi osiosiya. ⁴ Ic méŋnéŋ ni Pauloac ic, duŋa ic méŋnéŋ ni Apoloac ic zéanzu. Imuac ini baec ic zéma ic eŋomia ménda keczu me? ⁵ Imuhuc waŋkeczuiguc qesiéncmiwa acna melenjic. Apolo imi méré, néŋ Paulo ni imi méré? Niri imi Miŋ Kewuninanén sécnira ai buŋa qenérécmiyu welenj qeŋe sac kecma méra énécmizic ini Miŋ Kewu niŋzéhéma keczu. ⁶ Ni héihimic wamba Apolo imi weric héwiŋ ai meyec.* Waŋu Anutunén meyadi énécmiyec. ⁷ Imuac héihimic wawaŋa me weric héwiŋ wawaŋa imi eŋomia zézéya, néŋ meyadiyec Anutu iwac

sac niŋgic eŋeŋa wammac. ⁸ Héihimic wawaŋa zéma weric héwiŋ wawaŋa imi sécgira momacguc, ai meanzaoc séc ekac ekac boŋa érécmiyu memaocac hezac. ⁹ Niri imi Anutuac mérahéwéra wamma i guc momacnec ai meanziŋ, néŋ ini imi Anutuac nene ai zéma Anutuac ama wanzu.

¹⁰ Ewa hiawac buŋa nuac néŋec séc meriŋe ic niŋtegic qiŋtegiyaguc éséc nec neŋ ama baecya mindiŋiwa tegéyu, tosranéŋ imuac qahaiguc ama miyacgéanzu. Waŋu ama memu imi eneŋ dimuhuc mewiŋ imuac dindiŋanec niŋgésimu. ¹¹ Baec qambaŋa neŋ héimindiŋiwa hezac imi mia Yesu Kristo, imuac méŋnéŋ méŋ imi waima méŋac héimindiŋi wammuac séc qahac. ¹² Waŋu baec qambaŋa imuac qahaiguc goli me siliwa me hoc eeyaguc me ic hésa me ic haréŋa me to-mocnéŋ memuiguc, ¹³ kecma imuac hénia imi nalé yandanéŋ hama mewininiyu hiŋtegi mac. Nalé imuaru imi geric bélaŋ yandanéŋ onoma aigina dimuhuc megic imuac hénia imi measarimac. ¹⁴ Méŋac méŋ gericnéŋ zebipiyu solananeŋ heyu bakia hia memu, néŋ ¹⁵ méŋac méŋ gericnéŋ zema zedaru amaya qahac wammaciguc, eŋeya imi goiya héima aŋgéŋ timimac, néŋ geric igucnec metec

* **3:6:** Girik aciguc; doku haimiyec.

metecgia tanec wammac. ¹⁶ Ini Anutuac ocmuŋ téréya keczu imi zéma Anutuac Uŋa téréyanéŋ qeriginaiguc tacyac waŋanzac imi ini ménda niŋyacgézu me? ¹⁷ Anutuac ama imi téréya, imuac mia méŋnéŋ méŋ Anutuac ocmuŋ téréya imi mebirimac imi Anutunéŋ ic imi auyu qahac wammac. Ini imi ocmuŋ téréya wanzu.

¹⁸ Ini ikoc ménda waŋamumu. Onarunec méŋnéŋ eŋeya niŋac niŋu baec yomuac naléyaiguc niŋtegit qinŋtegit ic wanzaciguc, memaa-muma qelaŋa wammac. Walac imuhuc wammaguc niŋtegit qinŋtegit ic héla wammacac hezac. ¹⁹ Baecac niŋtegit qinŋtegit imi Anutuac muru qelaŋa tanec wanzac. Ac méŋ yomuhuc ooyawac hezac imuac niŋac imuhuc zézu;^{*} Inéŋ niŋtegit qinŋtegit ic imi eŋaŋ haka diwi qiwiliŋa iminéŋ bétac ésécneac haima énépésianzac. ²⁰ Méŋ imi yomuhuc, Miŋ Kewunéŋ niŋtegit qinŋtegit ic ionac nininŋ imuac niŋu haréŋa tanec waŋanzac.^{*} ²¹ Iwawai moczoŋ yanda imi onac buŋa kecénécmizac, imuac niŋac baec ic onac niŋac mepé qepésiginaguc ménda wammac. ²² Paulo me Apolo me Kefa me baec kurumeŋ me kekec me humuc me deguc kekeru me bianŋ hahaya imi moczoŋ onac buŋa. ²³ Waŋu ini imi

Kristoac buŋa, Kristo inéŋ Anutuac buŋa wanzac.

4

Yesuac Méliméli ic ionac welenŋ qeŋe ai.

¹ Ini nonac niŋac niŋac Kristoac welenŋ qeŋe ic zéma Anutuac ac saŋa imuac ai ic wambiŋac hezac. ² Waŋu ai buŋa késa keczu imi enéŋ ai imuac niŋkumuma kenhéi hahéigina qahac memuac hezac. ³ Waŋu ini me tosara nuac zégési néŋaŋac imuac nimba héla yanda ménda wanzac. Ni nenaoc acguc nena ménda zétecgé amuanzua. ⁴ Ni késpedesna méŋ ménda niŋtegitanzua, néŋ hakana imuhucya niŋac ic solaŋa zénénéŋa ménda hezac. Waŋu hia zétecgé némmacac hezac imi Miŋ Kewunina momacguc sac keczac. ⁵ Imuac nalé yanda imi ménda hayunec, Miŋ Kewunéŋ ménda hayunec imi méŋnéŋ méŋ ic embac tosara ménda zégési énécmimu. Inéŋ hama sinŋi tunumaŋiguc musaŋ gégéya imi mewininima ewa qeriginaiguc ewa sinŋ hezac imi mewininimac. Nalé imuaru Anutunéŋ ic embac eŋac eŋac mepési énécmiyu aŋgétimu.

⁶ Ninzéŋ ninzéŋ dacmuna hécna, eŋaoc kenkésa hakésa ménda wamma séwi eŋeŋ ménda wammu niŋac, ini ac ooyawac hezac

^{*} 3:19: Yop 5:13 ^{*} 3:20: Leg 94:11

imuac sénganjenjiguc ménda logima mamu zézéya imi nonac murunec nimma niñarenjému niñac, ni méra énécmimanj zé ni zéma Apolo nekanj suruc wamma séséc acwac wañ énécmizua. ⁷ Mérénénj gési énécmima meyac énécmiyu séwi enej wañkeczu? Wañu iwawai he énécmizac imuarunec ménda énécmimia méjnénj méj hezac me? Qahacgucnec, moczonj énécmiyu késa kecma dimuhuc hénihénia igucnec enañ buñawac heyecac ésécnec séwi enej wañkeczu? ⁸ Ini mia bec tomej qeque wañkeczu. Bec mérianj yandaguc wañkeczu. Nini qahaciguc enacnec kecma ic kewu bec wañkeczu. Nini imi iniguc momacnec ic kewu héla wamma kecbinj niñac ini bec ic kewu héla wamma kecbunec zéma ninzinj. ⁹ Ni nimba Anutunénj Yesuac Méliméli ic nini humucac buña zétecgé nénécmimia tanec tetecgiaiguc nonoporu mamayagina wanzinj. Wañu nini imi baec kurumenjiguc kua meme uña zéma baec ic kicginaiguc ninicdesic wawañawac buña wanzinj. ¹⁰ Nini imi Kristoac niñac wamma ic qelaña wanzinj, néj ini imi Kristoac qeriaiguc niñtegit qinjegic ginaguc wanzu. Nini imi qeka meka wanzinj, néj ini imi kucginaguc wanzu. Ini imi eebipiginaguc wanzu, néj nini imi maqeqeya wanzinj. ¹¹ Hama éréma deguc imuac

sura séc nini imi yaka doku niñ humuma, séwi usu qahac nununesi wañ nénécmiyu kianj éséc kecanzinj. ¹² Wañu méraninanénj ai réwéria meanzinj. Saec ac wañ nénécmigic mozoc ac wañ énécmianzinj. Wañu nununesi wañ nénécmigic bisiqaténj wañ énécmianzinj. ¹³ Wañu zébiri qébiri wañ nénécmigic ac bakia goigina héima wañ énécmianzinj. Érékecma deguc nini imi baec ic moczonj yanda ionac nenesic tanec wamma keczinj.

¹⁴ Ni gamu qeque wañ énécmimanj zé kiwi yomi ménda oénécmizua, néj onac mia nambérac sorochécna zéma nimma pakenj ac wañ énécmimanj zé oénécmizua. ¹⁵ Kristoac qeriaiguc kiwi ic imi kilenj keczu, néj sugcinaiguc hélacnec manjoc wañ énécmianzuj imi sasala qahac. Wañu neñ imi Yesu Kristoac qeriaiguc buña suruc hiabia imi ku énécmima ini nena nambérac hécna ésécnec azi mema mihicnj énécmiyi. ¹⁶ Imuac ni zénañgé énécmizua. Wañanzua imuac séciguc méndacma wamma kecmu. ¹⁷ Ni hénia imuac niñac wamma mia Minj Kewuac qeriaiguc nuac nañ sorocna wamma keczac Timoteo imi mélimiwa onac muru hazac. Wañu inénj mia Kristo Yesuac qeriaiguc haka wañanzua imi zéma baera baera lelecgéma henaorinj ama séc emma

ku énécmianzua imuac mia héiqeli énécmimac. ¹⁸ Onarunec tosianéj ni onac muru ménda hamañ éséc nimma séwi eñej wamma keczu, ¹⁹ (19a) néj Miñ Kewunéj niñu sécgéyu focdac onac muru hamañ. ²⁰ Anutuac héjgaleñ ama areña yanda imi ac eñomiaiguc ménda hezac, néj Uña téréyawac kuciguc hezac. ^(19b) Imuac niñac ni hama séwi eñej ic ionac inictegicma acgina qahac, néj kucginaguc me qahac imi inictegicmañ zé ninzua. ²¹ Ini dimuhuc wañ énécmimañ niñac ninzu? Hihilocguc hamañ me goi héihéi zéma ewa bénzéhéñ ewa qerinaiguc sécgénéñu hamañ?

5

Kaiseroac hakanéj hénaoñ mebirí énécmiyec.

¹ Sugcinaiguc kaisero haka hezac zégic niñi. Wañu kaisero imuhucya imi ic enia ionac sugcinaiguc acguc ménda heheya. Ic méjnéñ eñeya mañgocyawac iniña wagicma i guc kecanzac imuac mia zézu. ² Wañu ini séwi eñej wamma keczu. Haka imuac ewa biric ménda wanzu. Haka imuhuc wañec imi sugcina igucnec nesigic kembacnec, néj imuhuc ménda wañkeczu. ³ Ni séwinanéñ lakec keczua, néj qeri uñananéñ iniguc kecma imuaru keczua séc,

haka imi wañec i bec zétecgémizua. ⁴ Ini Miñ Kewu Yesuac qaraiguc azorogic imuaru, ni acguc uñananéñ iniguc keczua. Miñ Kewunina Yesuac kuc acguc imuaru keczac. ⁵ Ic imi Biria miñinawac mériaiguc waimimia wañec. Imi mia séwiya imi humuqai wammac, néj uñaya imi Miñ Kewunina Yesuac nalé yandaiguc keckec mihicñimac niñac imuhuc wammimia wañec. ⁶ Séwi eñej wañanzu imi haka hiabia qahac. Yis komodi-anéñ falawa uha dokuyaguc imuac séc sécgéanzac imi ini ménda ninzu me? ⁷ Ini héní hénia igucnec yisginaguc qahac imuac deguc falawa uha qelia wambiñ zéma, yis wahala imi giligic kendacmac. Naguc sacyaguc ogicma kenkeña, kendoñ imuac ramaya Kristonéñ doenina mema humuyec. ⁸ Imuac kendoñac tacbiñ niñ, yis wahala qahac, yis biria zéma kai ziliwenaguc qahac, saméñ héla zéma solaña yisya qahac nema tacbiñ.

⁹ Kaisero ic iniguc mutu qutulañ ménda wammu niñac nuac kiwiiguc oénécmiyi, ¹⁰ néj ac imuac hénia imi baec yomuac kaisero ic me hémbaoc ic me señkowu ic me banarawac mepé qepési ic imi méndagucnec ala wamma kecmu niñac ménda zéyi. Imuhuc wambiñ zé baec yomi waima keñ humuni

sécgémacac hezac imuac mia imuhuc zézuu. ¹¹ Imuhuc qahac, néj deguc oénécmizua imi yomuhuc; Ninzén ninzén dacmuna kecziñ zéanzu ionac sugginaiguc méjnén mén kaisero me hémbaoc me baniarawac mepé qepési wawaña me zébiri qébiri wawaña me doku seli nene ic me senkowu wawaña iniguc imi mutu qutulañ ménda wamma yaka acguc momacnec ménda nemu. ¹² Ni ic enia keczu imi némaciguc zégési wañ énécmiwinec? Imi osiosiya. Wañu hénaroiñ eñañ sugginaiguc imi ménda niñgési amumuac hezac me? ¹³ Séngagen ic imi Anutunén niñgési énécmimac, néj biria meme ic imi mia eñañ suggina igucnec nesimigic mama kemmac.

6

Hénaroiñ sugginaiguc tualefic hicñiyu dimuhuc wamma.

¹ Onac muru méjnén alaya ménac késpedes ac kesa kecmac imi météré ic ionac muru ménda zéhicñima késpedes ic ionac muru zéhicñimac me? ² Météré icnéñ baec ic zégési énécmimuac hezac imi ménda ninzu me? Baec séc ic embac moczoñ zétecgé énécmimuac hezaciguc, ac ai efefiadac mén heyu hia ménda zétecgému me? ³ Neñañ imi kua meme

uñu zétecgéwiñac hezac imi ini ménda ninzu me? Imuac baecac ara efefia imi eñaoc hia niñgési wammuc hezac.* ⁴ Imuac, baecac kekeciguc ac mén hicñiyu ini ic mén hénaroiñ sugginaiguc niñgic mamaya wanzac imuhucyanén ara imi zétecgémac niñac hia kumumimu me qahac?† ⁵ Ni gamugina nimmu niñac ac imuhuc énézézua. Suggina igucnec ic mén niñtegic qinñtegicyaguc dacmuna eñañ ac hia zétecgémacac séc mén méndagucnec kecénécmizac me? ⁶ Dacmuna ninzén ninzén giraguc néñ aciguc opocamuwic zé ic ninzén ninzén gina qahac ionac muru hia kemmac me? ⁷ Ini eñawunec aciguc opoc amugic késpedes gina winiñu hicñitegirec. Imuac hénia imi ini bec momacnec aciguc maunuyu gamu qe qe ginaguc wandaczu. Néwécgeña, késpedes gina eñ bisigic hia wambacnec. Wañu waigic ikoc icnéñ iwawai onagiru hia wambacnec. ⁸ Imuhuc ménda wamma ini haka biria wañamuma ikoc wamma iwawai onagic amuanzu, néñ imi eneñ mia eñañ ninzén ninzénac dacmuna hécgina keczu. ⁹ Ic birianén Anutuac héngalen ama areña yanda imi mératéc ménda memuac hezac imi ini ménda ninzu?

* **6:3:** Girik aciguc; Wañu baec yomuac ara némac niñac toroqema zéwiñnec?

† **6:4:** Kiwi tosaraiuguc; Hénaroiñ sugginaiguc ic enomia mén hia kumumigic ara imuac zégésigési ic wammac.

Ikoc waŋ énécmiwu niŋac, kaisero ic me, baniara mepé qepési ic me sasangiaiguc eu iniŋ hénia qelogilogi ic me, embac ala me ic alawac inichaoc wawaŋa me, icnéŋ ic alayaguc kaisero wawaŋa me, ¹⁰ kowu nene ic me hémbaoc ic me doku selinéŋ ewa soho wawaŋa me zébiri qébiri ic me diwi qiwiliŋ ic imuhucyanéŋ Anutuac héŋgaleŋ ama areŋa yanda imi mératéc memuac séc qahac. ¹¹ Waŋu sugginaiguc ic imuhucya kecgic, néŋ Miŋ Kewu Yesu Kristoac qaraiguc neŋaŋ Anutuac Uŋa Téréyanéŋ zuac énécmima météré énécmima mesolaŋi énécmiyu keczu.

Qeri séwigina imi Anutuac buŋa.

¹² Ni haka sasalanec wammaŋ zé hia wammaŋac hezac, néŋ wammaŋ séc moczoŋ méra némmacac séc qahac. Haka sasalanec hia wammaŋac zénénéŋa, néŋ ni haka méŋnéŋ méŋ ménda waiwa méra bawu nopocmac. ¹³ Nenenéŋ tomeŋac waŋu tomeŋnéŋ neneac wanzac, néŋ Anutunéŋ imi moczoŋ metecgéyu qahac wammac. Séwinina imi kaiseroac ménda hezac, néŋ imi mia Miŋ Kewuninawac heyu, Miŋ Kewunina imi mia séwininawac galeŋ kecanzac. ¹⁴ Anutunéŋ Miŋ Kewunina humuc igucnec meqeliyec. Waŋu iwac kuhanéŋ neŋaŋ muŋguc meqeli nénécmimac.

¹⁵ Séwigina imi Kristoac séwi tasia wanzac imi ménda ninzu? Waŋu Kristoac séwi tasia iminéŋ dimuhuc melenjic hénia yanda embacac séwi tasia wammac? Qahac téngéŋ. ¹⁶ Hénia yanda embacguc toro qemaciguc i guc séwi momacguc wammaocac hezac imi ménda ninzu? Yomuhuc ooyawac hezac; Éréhécnéŋ séwi momacguc wammaoc. ¹⁷ Imuac bec Miŋ Kewuguc toroqemac imi i guc uŋa momacguc wamma kecmaoc. ¹⁸ Kaisero haka imuac qiziziŋgéma kecmu. Képésic waŋanzu sasala imi séwi busuninawac séŋgaŋgeŋ hezac, néŋ kaisero icnéŋ eŋeya séwiac képésic wanzac. ¹⁹ Waŋu séwigina imi eŋac eŋac qeriginaiguc kecanzac Uŋa téréya Anutuac murunec hahaya iwac ocmuŋ téréya wanzac imi ménda ninzu? Ini imi séwiginawac miŋina qahac. ²⁰ Ini imi boŋhérégina meénécmimia wanzac. Imuac séwiginanéŋ Anutu ee héihéi wammimu.

7

Zammaréŋ memeac hénia ac.

¹ Acgina kiwiiguc oma néŋgic imuac zéwa niŋgic; Ic méŋnéŋ embac ménda mema kecmac imi hia, ² néŋ kaiseroac manam batuc hezac, imuac niŋ ic séc embac mema kecmu. Waŋu embac séc ic mema

kecmu. ³ Waŋu icnéŋ eŋeya séwiya imi iniŋa ménda aŋgéŋ timimac. Embac acguc euya imuhucnec ménda wammimac. ⁴ Iniŋa imi eŋeya séwiyawac miŋ maŋgocya qahac, néŋ euyanéŋ imuac miŋina wanzac. Euya imuhucyanec eŋeya séwiyawac miŋ maŋgocya qahac, néŋ iniŋanéŋ imuac miŋina wanzac. ⁵ Eŋaŋ séwigina iniŋgina me euginawac eŋ ménda aŋgéŋ tiéncmigic. ⁶ Zéwelec welecac efima nalé titiŋa mihicŋiwiŋ niŋac walac zéeminiŋ wamma imuhuc waŋgic tecgéyu muŋguc toroŋe amumu iminéŋ hia wammac. Eŋaŋ ewa siŋgina helanŋi amugic, Biria miŋinanéŋ batucgé énécmiwac niŋac. ⁷ Waŋu ac imi qenaŋgé wamma zézua, néŋ ménda zéseli énécmizua. ⁸ Ic moczoŋnec ni ésecnec wamma kecmu niŋac wanzua. Néŋ icya icya eŋeya sese Anutuac murunec hahaya késa keczac. Méŋnéŋ méŋac késa keru méŋnéŋ méŋac késa keczac.

⁸ Ic embac ménda meamuma kecanzu zéma embac malé ionac mia yomuhuc zézua; Ieneŋ ni ésec kecgic hia wammac. ⁹ Eŋ kecgic séwiac siŋginanéŋ geric bélaŋa ésecnec onoyu hiabia qahac wammac. Sécgina imuhuc wanzaciguc eu iniŋ meamuma kecgic sécgémac. Imuac niŋac séwiac siŋgina helanŋi amuwiŋac séc qahac waŋu

ic embac meamuma kecmu. ¹⁰ Zammaréŋ meamuma keczu onac mia yomuhuc zéseli énécmizua; (Zézé seli ac yomi nuarunec qahac néŋ Miŋ Kewuarunec.) Embac imi icyawac murunec waimimia ménda wammac. ¹¹ (Néŋ waimimia wammaciguc ic méŋ ménda mema eŋ kecmac me euyawac muru muŋguc luae mihicŋi mimia waŋu toroŋemac.) Waŋu icnéŋ imuhucyanec iniŋa ménda wammimac. ¹² Ac yomi mia tosia ionac énézézua; (Waŋu ac yomi nuarunec, néŋ Miŋ Kewuarunec qahac.) Niŋzéŋ niŋzéŋ dacmuna méŋac muru iniŋa méŋ Miŋ Kewu ménda niŋzéŋgéma kecma euyaguc momacnec kecmac niŋ ewa siŋ hemiyu iniŋa imi ménda waimimac. ¹³ Waŋu embac méŋac muru euya méŋ Miŋ Kewu ménda niŋzéŋgéma kecma iniŋaguc kecmac zé ewa siŋ hemiyu euya imi ménda waimimac. ¹⁴ Euya Miŋ Kewu ménda niŋzéŋgéma keczac imi iniŋawac niŋzéŋ niŋzéŋanéŋ métérémmimac. Waŋu iniŋa ménda niŋzéŋgéma keczac imi euyawac niŋzéŋ niŋzéŋanéŋ métérémmimac. Qahac wambacnec nambérac hécgina acguc solaŋa ménda wambunec, néŋ deguc solaŋa kecgic nambérac hécgina imuhucyanec solaŋa keczu. ¹⁵ Néŋ ménda niŋzéŋgéma kecanzu ionac sugcinaiguc eu iniŋ méŋnéŋ wai amumaociguc wai

érecmigic imuhuc wammaoc. Ic me embac imuhucya imi zézé seli iminéj ménda ziki énécmizac. Néj ini imi Anutunéj luaeguc héihéré énécmiyec. ¹⁶ Imi mia embac gi Anutunéj euga kekec héla mihicji mimac me qahac imi ménda ninzañ. Ic gi imuhucyanec Anutunéj iniñga kekec héla mihicji mimac me qahac imi ménda ninzañ. Imuac siñginawac ménda wammu.

¹⁷ Néj Miñ Kewunéj icya embacya séc ewa hiawac buña méndéj énécmiyec imuac séciguc héna imuac me imuac unuruyec séc téjgégéj méndacma wammu. Ni hénaorij ama séc imuhuc zéseli énécmianzua. ¹⁸ Séwiiguc séwi tasé heric heriraguc keru Miñ Kewunéj hérémiyeciguc séwi tasé hericheric haka waimac niñ ménda zénañgémimu. Wañu séwi tasé hericheric qahac keru Miñ Kewunéj hérémiyeciguc séwi tasé hericheric memac niñ ménda zénañgémimu. ¹⁹ Séwi tasé herichericguc kekec me séwi tasé hericheric qahac kekec iminéj héla qahac, Anutuac héna acwac niñtohoma kekec iminéj mia héla wanzac. ²⁰ Imuac niñ nanañ imuaru me imuaru nañu Miñ Kewunéj héihéré miyeciguc nanañ imuacnec nañkecmac. ²¹ Gi welenj qeçe kecnanec héihéré géjyeciguc niñna iminéj réwériga ménda wammac. Wañu kekec ziki sipacya qahac

mihicjiwésémañ imuac héna ménj béréngé géñu efima kekec ziki sipacya qahac imi hia mihicjiwésémañ. ²² Welenj qeçe ic kerunec Miñ Kewuac qeriaiguc héihéré mimia wanzac imi welenj qeçe keczac, néj deguc Miñ Kewuac buña wamma keczac. Héna imuhucyanec miñ mañgoc kerunec héihéré mimia wañec imi miñ mañgoc wanzac, néj Kristoac welenj qeçe ic wañecac keczac. ²³ Ini bec boñgina memeya imuac niñ ic onac welenj qeçe ménda kecmu. ²⁴ Dacmuna hécna, ménjnéj ménj héihéré mimia wañec nalé imuaru arenj ménjac ménj nañkerec arenj imuarunec namma Anutuguc momacnec kecmac.

Embac seraña zéma embac malé ionac pakenj ac.

²⁵ Embac seraña ionac Miñ Kewuac ackuazéc ménj ménda késa keczua. Wañu Miñ Kewunéj ewa biric niñnéñu ménjzé ménjzéna qahac kecanzua nenaoc mia nena niniñnawac zéwa niñgic. ²⁶ Neñ nimba nalé zéra waiyayaguc yomuac niñac ic ménjnéj kecanzac imuhucyanec kecmac iminéj hia wammac. ²⁷ Imuac gi embacgaguc dérécgé érecmimiawac keczaociguc ménda waiwésémañ. Wañu gi embac qahac solañanec keczañgic embac memañ zé ménda nimbésémañ. ²⁸ Embac memañ zé mewésémañgic iminéj

képésic ménda wammac. Wañu embac serañã méñnéñ ic memaciguc imi acguc képésic ménda wammac. Wañu imuhucya ieneñ kekecginaiguc yéwéri sasala mihicñimu. Imuac niñ ni añgérñ tiénécñimañ zé imuhuc zézua. ²⁹ Alahécna ac yomi zéwa niñgic; Nalé meducñiyu hotonjadac hezac, imuac niñ ic tosara embacginaguc ieneñ embac qahac ésécñec kecmu. ³⁰ Wañu siacanzu imi eneñ zésiacgina qahac ésécñec kecmu. Wañu ségiségi wañanzu imi eneñ ségiségigina qahac ésécñec kecmu. Wañu iwawai boñ meanzu imi eneñ iwawaigina qahac ésécñec kecmu. ³¹ Baecac iwawainéñ ai meanzu imi eneñ, niñgic imi ménda he énécmizac ésécñec wammac. Baec kurumeñ deguc hénzu imi hama keñu qahac wandacmac imuac mia. ³² Eneñ mia iwawai omaya imuac mia niñ éréhéc ménda wamma kecmu niñac nimma zézua. Ic méñ iniña qahac kecanzac inéñ Miñ Kewuac ai niñac niñ goro wamma dimuhuc wamma Miñ Kewu ségiségi mihicñi mimañ zéma nimmac. ³³ Iniñagucnéñ mia dimuhuc wamma iniña ségiségi mihicñi mimañ zéma baecac iwawai niñac niñgumbi niñguñ wañanzac. ³⁴ Wañu ewaya téma éréhéc wañanzac. Wañu embac serañã me embac ic ménda mema kekera méñnéñ Miñ Kewuac ai niñac niñgumbi

niñguñ wamma eneñya séwi unyaya momacñec Miñ kewuac buña haimac, néñ embac icyagucnéñ dimuhuc wamma euya ségiségi mihicñi mimañ zéma baecac iwawai niñac niñgumbi niñguñ wañanzac. ³⁵ Ziki énécmimañ niñac ménda zézua, néñ ini solañanec kecmu niñac ac yomi énézézua. Ini solañanec kecma ewagina ménda héséñunec Miñ Kewuac howiacñec kekecgina haimimu niñac imuhuc zézua.

³⁶ Ic méñnéñ embac serañã eneñya buña qemimia hemiyuguc haka dindinaneñ ménda wammianzac tanec wanzaciguc, wañu embac buñaya imi zammaréñ naléya ogicma embac yanda wamma keczaciguc imi ewa siña méndacma hia memac. Imi mia képésic qahac. Iereñ imi kileñ meamu-maoac hezac. ³⁷ Wañu ic méñnéñ ewayanéñ nimma embac imi ménda memañ zé niñ seligizaciguc, wañu kileñ memac niñac iwawai méñ ménda hinocgézaciguc, wañu eneñya séwiac siña imi hélanzi amumac ac séc kuha hemiyu ménda memañ zé ewaya zikizaciguc, imi acguc hia wanzac. ³⁸ Imuac embac serañã mezac imi haka hia wanzac, néñ embac ménda mezac imi haka séc méñ ogicma hia wanzac.

³⁹ Embac méñ imi euyanéñ kekecguc kecmac séc hésã qatéyaguc wanzac. Euya

humuyu ic méné me méné memañ zé wammaciguc imi hia memac, néñ Miñ kewuac ewa siñiguc wammac. 40 Nininñaguc imi eu qahac imuhucnec kecmac imi séc méné ogicma ségiségyaguc wammac. Wañu ni nimba Anutuac Uña Téréya imi nuac muru acguc henénzac imuac niñac ac imi nuarunec sac qahac.

8

*Baniarawac ohai-
haiyawac ara.*

1 Baniarawac ireha imuac mulu haimimia imi hénia nindacma kecziñ imi niñyacgéma kecziñ. Wañu niniñ imi tétéc qequeac haka mihicñianzac, néñ goi héihéi iminéñ qenanéac haka mihicñianzac. 2 Méñnéñ méné eneya niñac niñu niniñaguc wammac imi, ac niñasarimacac hezac imi ménda niñasarimanec keczac. 3 Wañu méñnéñ méné Anutu goi héihéi wammianzac imi Anutunéñ nimmianzac. 4 Imuac olémbañ banjarawac ireha imuac buña haihaiya imi mema neanzu imuac mia yomuhuc zéma ninziñ; Baniarawac ireha baec kurumeniguc hezac imi moczoñ enomia. Anutu imi méné qahac, néñ momacguc sac keczac. 5 Baec me kurumeniguc anutu zéénécmimia sasala hezac imi hélacnec. Anutu sasala miñ kewu sasala keczu zézéya, 6 néñ kilen

neñañ muru imi Anutu momacguc Mañgocnina sac kecnénécmizac. Iwarunec mia iwawai momac yanda hicñidarec. Wañu neñañ iwac wamma kecanziñ. Wañu imuacnec Miñ Kewunina Kristo Yesu momacguc sac keczac. Wañu inéñnec iwawai momac yanda mihicñi énécmiyu kecgic neñañ acguc iwacnec kecanziñ.

7 Néñ niniñ imuhucya imi ic séc ménda késa keczu. Imuac niñac ic tosia ienen banjarawac ireha imuac niñañgic séc nimmanec kecma nene newiñ zé, yomi banjarawac ohaihaiya gezañ, zéma niñ éréhécguc wamma negic enañ ewa qeriginanéñ kuc mama wamma zapi qeancac. 8 Yaka neneac hakanéñ nonagiru Anutu hosucgéwiñac séc qahac. Ménda newiñiguc séc méné ogicma biriwiñac séc ménda hezac. Imuhucyanec newiñiguc séc méné ogicma hiaruwiñac séc ménda hezac. 9 Néñ técgina nimma kecmu. Ewa éréhécc ménda wamma ewa siñginawac séc wamma megic haka iminéñ alahécgina bébélacgia tosara méwétéccgé énécmiwac niñac. 10 Gi niniñaguc néñ banjarawac ireha imuac ocmuñ qeriaiguc nene saméña nema tacna, ic ninzéñ ninzéña bébélacgia méñnéñ méné imuhuc gémma kuc mema banjarawac ireha imuac nene saméñ imi efima mema newac niñac. 11 Haka imuhuc hicñimaciguc imi

guac niniŋganéŋ ninzéh
ninzéh bébélacgia dacmu-
naga Kristonéh wammima
humuyec i mebirimac. ¹² Gi
mia imuhuc ninzéh ninzéh
dacmunaga bébélacgia ewa
qeriaiguc wizi ésécnec héniŋ
gévésémaŋ iguc imi Kristo
képésic wammizaŋ ésécnec
wammac. ¹³ Imuac ne-
nenéh ninzéh ninzéh dac-
munana ménj méwéctécgé
mimaciguc, ni yaŋ busia
méndagucnec nema dac-
muna imi qonzontonj gégéya
ménda mihicŋi mima kecba
nalé tetcgia hamac.

9

*Yesuac Méliméli ic ionac
nanaŋgina.*

¹ Ini niŋgic, ni ziki sipac-
naguc kecdua me? Ni Yesuac
Méliméli ic ménda wanzua
me? Ni Miŋ Kewunina Yesu
ménda héji me? Miŋ Kewun-
inawac qeriaiguc ainawac
héla hicŋjima kecanzu imi
ini qahac me? ² Ini mia
Miŋ Kewuninawac qeri-
aiguc Yesuac Méliméli ic ai
buŋanawac asé kiwi tanecac
hicŋjima kecanzu. Imuac
niŋac ni ic embac tosia ionac
muru imi Yesuac Méliméli ic
ménda gezaŋ kecbiac, néŋ
onac imi Yesuac Méliméli ic
hélawac kecanzu.

³ Zégési waŋnéŋanžu
ionac mia yomuhuc zéma
saiwa acna waŋ énécmizua;
⁴ Niri nene doku newicac
qac buŋa ménj ménda
zénéréc mimiawac keczi-
c me? ⁵ Yesuac Méliméli ic
tosia zéma Miŋ Kewuac

munahéra zéma Kefa ienen
imi iniŋhécgina kecénécmigic
ai meanžu. Waŋu nini
imi imuhucyanec wamma
kecbiŋ zé qac buŋa ménda
zé nénécmimia wac kecziŋ
me? ⁶ Waŋu ni zéma Banaba
niri sac séwiguc kekecac ai
waima Anutuac ai sac mewic
niŋac qac buŋa ménda
zénéréc mimiawac keczi-
c me? ⁷ Waŋu mérénéŋ téŋgiŋ
ic kecma enjeya soukiwa
kiricma welenj qemac? Waŋu
mérénéŋ waiŋ ic himicma
imuac gocmia ménj ménda
menec wammac? Waŋu
mérénéŋ rama inicgaleŋ
wamma ionac namu késanec
ménda wammac? ⁸ Ni ac
imi baec icac nanaŋiguc
namma zézua me? Héna ac
acguc imi ménda zéhicŋizac
me? ⁹ Moseac héna aciguc
ac ménj yomuhuc hezac
imuac mia imuhuc zézua;
Borumakao ménjnéŋ padi
gocmia tizizama séwéla
qétimaciguc ufcnéŋ kuaya
ménda osomu, néŋ waigic
nemas. Ini niŋgic, Anutunéh
burumakao ionac niŋac ewa
goro wanzac me? ¹⁰ Moczoŋ
ic neŋaŋ niŋac ménda zéyec
me? Hélacnec, imi mia
ic neŋaŋ niŋac imuhuc
ooyawac hezac. Imuac
niŋac ai patoma keczac
inéŋ héla niŋac niŋkumuma
patomac. Waŋu metocgézac
i acguc nena buŋa henémmac
zéma niŋkumuma metocgo
wammac. ¹¹ Niŋi onaru
qeri uŋawac iwawai himiriŋ.
Waŋu ic imuhucyanéh
onarunec séwiac iwawai

mewiŋguc, niŋgic sécnina ogicma kuney yanda meziŋ tanec wammac me? ¹² Tosia ieneŋ onarunec séwiac iwawai imi memu niŋac zéénécimia waŋu niri imi imuac séc imi ogicma kileŋ imuhuc hia wambicac hezac, néŋ Kristoac buŋa suruc hiabia imi neuŋa qahac saima kemmac niŋ wamma qac buŋa zénérécmiyec séc ménda wamma imuac me imuac osimaguc kileŋ yéwéri imi bisiqatéŋ wamma kecanczic. ¹³ Ocmuŋ téréyaiguc ai meanzu imi eneŋ ocmuŋ téréya imuaru nene mihicŋima neanzu. Waŋu zaki téréyaiguc welen qeŋe ai meanzu imi eneŋ zaki téréya imuac buŋa haihaiya imi sécgina séc meanzu imi ini ménda ninzu? ¹⁴ Héna imuhucyanec Miŋ Kewuni-nanéŋ yomuhuc zéma zéseli nénécmiyec; Buŋa suruc hiabia zézé ic imi eneŋ buŋa suruc zézé ai iminénéŋ nec séwiginawac kekec qenanŋgé wamma kecmu. ¹⁵ Waŋu ni wawaŋawac séc me memeyawac séc imuhucya imuhucya méŋ ménda wamma meanzua. Ac imuhuc zéma oénécmizua imi mia ini imuac séciguc waŋ némmu niŋac ménda zézua. Qahacgucnec, osima humumaŋ zé hia humumaŋ, néŋ iwawai méŋac méŋ ménda zéwelec énécmimaŋ. Imuhuc wambinec méŋnéŋ méŋ iwawai zéhiaruanzua imi mematiti wambac niŋac. ¹⁶ Ai imi mia nuac qacnaiguc

hainénéŋa, imuac niŋac hetecgémanaŋac séc qahac. Buŋa suruc hiabia imi ménda zéau énécmimaŋiguc imi saecnaguc wammaŋ. Héna imuac niŋac, buŋa suruc hiabia zéauanzua hakana imuac mia zéhiaru amumaŋac séc qahac. ¹⁷ Ni ai imi nena ewa siŋnawac mewinec kecma imuac bakia mewinec, néŋ nena ewa siŋnawac qahac, néŋ niŋkinzéŋ waŋ némma ai buŋa zénéénéŋa iwac mia meanzua. ¹⁸ Imuac ainawac bakia imi némac? Ni buŋa suruc hiabia zéau énécmianzaŋa séc boŋtegic zéau énémima buŋa suruc hiabia imuaru héima namma haka méŋac méŋ wawaŋawac séc buŋana qenéŋec imi méŋ ménda aŋgétianzaŋa. Waŋu ai meanzua iminéŋ mia ainawac boŋa wanzac.

¹⁹ Ni ic momac yanda ionac muru taséna qahac solananeŋ kecanczua, néŋ ogicma sasala énépésimaŋ zé kileŋ welen qeŋeginawac opocamuma kecanczua. ²⁰ Yuda ic ionac muru imi Yuda ic tanec waŋi imi Yuda ic énépésimaŋ zé imuhuc waŋi. Waŋu héna acwac méra bawaiguc kecanczu ionac muru imi ni héna acac bawaiguc ménda kecanczua, néŋ ic héna acwac bawaiguc kekeŋa éséc nec waŋi imi, héna acac méra baciguc kecanczu imi énépésimaŋ zé imuhuc waŋi. ²¹ Ic enia kecanczu ionac muru imi ni

héna ac qahac ménda kecma
 néwécgeja Kristoac héna
 ac imuac méra bacyaiguc
 kecanzua, nérj ic héna
 ac qahac kecanzu ionac
 tanec wañi imi, ic héna ac
 qahac imi énépésimañ zé
 imuhuc wañi. ²² Ic ninzérj
 ninzérjgina bébélacgia ionac
 muru imi ic ninzérj ninzérj
 bébélacgia tanec wañi imi,
 ic ninzérj ninzérj bébélacgia
 énépésimañ zé imuhuc wañi.
 Ic hénia hénia ionac muru ic
 hénia hénia tanec wañi imi,
 tosara anjéngina timañ zé
 imuhuc me imuhuc wañi.
²³ Ni buña suruc hiabia
 imuac wamma haka hénia
 hénia méndacma wañanzua
 imi, ni nenaoc acguc buña
 suruc hiabia imuac héla imi
 ic embac tosara iniguc mo-
 macnec memañ zé imuhuc
 wañanzua.

²⁴ Somben yandaiguc nog-
 icna gogicba aria wamma
 moczorj usujnec keñanzu,
 nérj sugina igucnec mo-
 macguc sac onogicma
 bakia meanzac imi ini
 ménda ninjegiczu? Ini
 acguc bakia mewin zé
 imuhuc usujnec kemmu.
²⁵ Ariac ic enej onogicbinj
 zé sigi hénia hénia kecanzu.
 Wañu imi enej zunzariñ
 mizicmizicya houmacac
 hezac imuhucyawac orucgi-
 naiguc haimimu niñac
 wamma imuhuc wañanzu,
 nérj neñañ mia iwawai
 ménda houhouyawac mewin
 zé imuhuc wañanzin.
²⁶ Hénia imuac niñac ni
 nenaoc héna hezac imi

ménda héntegicma sicsaoc
 ménda keñanzua. Wañu
 ni zika qemañ zé sawaiguc
 méragina sicsaoc gilianzu
 ésécnec ménda qeanzua.
²⁷ Nérj ni ic tosara onac
 ackuazéc zéau énécmima
 kecma nena gorosonja
 wambi niñac séwinanéñ
 welenj qeqe kecmac niñ
 imuac siña qewa hiñgaru
 kecanzua.

10

*Pakenj ac Israel ionac
 wawanj
 meme igucnec hahaya.*

¹ Alahécna, ini iwawai
 yomi ménda niñasarimanec
 kecmu niñac ménda wanzua.
 Esañ ambéc hécnina ieneñ
 moczorj hosusuac amiaiguc
 kemma konduj doku na-
 muñaguc qericma keñgic.
² Wañu moczorj Mosearu
 toroqegic hosusu zéma
 konduj doku qeriaiguc naec
 énécmiyec. ³ Wañu nene
 téréya imuhucyanec nema
 kegcic. ⁴ Wañu ieneñ imi,
 Kristo qeri uñawac zamanziñ
 kecanzac inérj méndac
 énécmiyu zamanziñ imuac-
 nec mia qeri uñawac doku
 imuhucyanec nema kegcic.
⁵ Nérj kileñ, ionarunec
 zanjégina moczorj nec séc
 ionac imi Anutunérj ségiségi
 ménda wamma baec kéra
 kérésiaiguc unuyu humu-
 dacgic. ⁶ Wañu imi mia
 ieneñ haka biria siña
 nimma wañgic ésécnec
 neñañ imuhucyanec ménda
 wamma kebinj niñac haka

imuhucyanéj sésécac hicji nénécmiyec. ⁷ Ionac murunec tosara ésécnec ini baniarawac welenj qe qe ic ménda wammu. Haka imuhucyawac wanjic, ac yomuhuc ooyawac hezac; Ic embac ienenj mama tacma nene zéma doku selia nema yacma nezélélén aria mezu.* ⁸ Wanju ionac sugginaiguc tosara ésécnec kaisero haka ménda wambinj. Kaiwe ai meme momacguc imuaru ic embac 23,000 humuma madacgic. ⁹ Wanju Minj Kewunina manam batuc ménda wammiwinj. Ienenj imuhuc wanjic mokolenj enenj inigic humudacgic. ¹⁰ Wanju ionarunec tosanénéj wanjic ésécnec njindic njuduc ac ménda zému. Ienenj imuhuc zégic metecmetec minjanénéj metecgé énécmiyu qahac wandacgic. ¹¹ Ionaru haka hicjiyec imuhucyanéj séséc waj nénécmizac. Wanju baec yomuac nalé teteckiawac kecanzinj nejanjaru pakenj ac waj nénécmimac nij kiwiiguc ooyawac hezac. ¹² Imuac mia nanjelizua zéma ninzu imi enenj mama unuwac nijac técgina nimma kecmu. ¹³ Ic séc hicji énécmianzac manam batuc imuhucya sac onac muru hicji énécmianzac. Anutu imi ménzézé ménzéya qahac imuac nijac manam batuc sécgina ogicogicya imi ménda waiyu hicji énécmimac. Wanju manam

batuc hicji énécmimacac séc hia nanjelimu nijac néngacma kenkenjawac hena mihicji énécmimac.

Baniarawac olémbanja.

¹⁴ Imuac mia inicsoroc sorochečna ini baniarawac welenj qe qe ai imuac mia héncaya mema kecmu. ¹⁵ Ic ninjegic qinjtegic ginaguc énézéanzua ésécnec ac waj énécmizua. Enjoc mia ac énézézua imi ninjégisigic. ¹⁶ Sokociguc mérianjac wainj doku, mérianj ac zéma neanzinj imi Kristoac sacya amunec qamunec haka qahac me? Wanju saménj méndémma neanzinj imi Kristoac séwi busia amunec qamunec haka qahac me? ¹⁷ Nene saménj hénia momacguc heyu saménj momacguc amunec qamunec wamma neanzinj, imuac nijac nini sasalanénéj séwi busu momacguc wamma kecanzinj. ¹⁸ Séwiiguc Israel ic embac keczu ionac ninjic, mulu haima neanzu imi enenj zaki téréyawac buja amunec qamunec ménda wamma kecanzu me? ¹⁹ Ac imi dimuhuc nijac zézua? Iwawai baniarawac haimimia imi iwawai héla wanzac me? Wanju bania eneya imi iwawai héla wanzac me? ²⁰ Imuhuc qahac. Ic enia ienenj mulu haianzu imi Anutuac buja qahac, néj kuwic onac haianzu. Ni ini kuwic iniguc amunec qamunec wamma kecmu nijac

* 10:7: Mmh 32:6 * 10:21: Wainj sokoc.

ménda wanzua. ²¹ Ini Miñ Kewuac sokoc igucnec* zéma kuwicac sokoc igucnec momacnec nemuac séc qahac. Wañu Miñ Kewuac zaeiguc zéma kuwic ionac zaeiguc momacnec toroqema nemuac séc qahac. ²² Me neñañ imuhuc wammanec kecma Miñ Kewu nimbupuc mihicñi miwiñ me? Kucninanén kuha ogiczac me?

Ninzéñ ninzéñ ic ionac keckec solaña.

²³ Iwawai moczoñ hia wambiñac séc, néñ iwawai moczoñnéñ méra ménda nénécmidacmac. Iwawai moczoñ hia wambiñac séc, néñ iwawai moczoñnéñ ménda nanjé nénécmidacmac. ²⁴ Méñnéñ méñ eñeya nanjé amumañ zé ménda hochoc ai memac, néñ tosara onac nanjé énécmimañ zé hochoc ai memac. ²⁵ Ini nénnagémba sombenjiguc yañ beric busia haigic heyu ewa qerigina solañanéñ yomi omaya me kuwicac buña zéma ménda qesiamuma eñ boñ mema oma nemu. ²⁶ Hénia imi yomuhuc; Baec zéma iwawaiya imuaru sécgéma hezac imi moczoñ Miñ Kewuarunec.* ²⁷ Ic enia méñnéñ héihéré énécmiyu amayaiguc emmuiguc, wéségina iguc iwawai haigic hezac imi imuac me imuac ewa qerigina solaña niñac wamma zéqesi ménda wamma efima hia nedacmu. ²⁸ Wañu ic méñnéñ yomi

baniarawac mulu haimimia zéma énézémaciguc imi, énézémac i zéma iwac ewa qeria solaña niñac wamma iwawai imi ménda nemu. ²⁹ Geñga qahac, néñ iwac ewa kétiñ kétiñawac zézua. Némac niñ ic méñac ewa qeri solañanéñ hakana ziki sipacya qahac imuac zégési wañnémmac me? ³⁰ Ni ewa hia nimma amunec qamunec wammañiguc mérénéñ némac niñac hakana ewa hia zézéyaguc imuac niñac zébiri néñu nimbinec? ³¹ Imuac ini nene zéma doku nemu, me haka méñac méñ wammuiguc imi, Anutuac edamuyawac niñac wamma memu. ³² Ini Yuda ic me Girik ic me Anutuac hénaoriñ ieneñ icma qonzontoriñ géwu niñac solañanec kecmu. ³³ Haka hénia hénia wammañ séc, ic hénia hénia ewa hia mihicñi énécmima, nena nanjé amumañ zé hochoc ai ménda mema, ic sasala nanjé énécmimañ zé hochoc ai meanzua ni ésécnec wañ énécmigic Anutunéñ ionac aṅgégina tiénécmimac.

11

¹ Ni Kristoac haka kéréndéñ méndac mianzua ésécnec ini imuhucyanec nuac haka méndacma wammu.

Mepé qepésiac haka solaña.

² Ini ai hénia hénia meanzu séc ni niñqeli némma mératéc haka ku

* 10:26: Leg 24:1

énécmiyiac séciguc tohoma kecanzu imuac niñac mepési énécmizua. ³ Wañu yomi mén zéwa niñasarimu niñac wanzua; Icyá icya ionac orucgina imi Kristo wanzac. Wañu embacac oruha imi icya wanzac. Wañu Kristoac oruha imi Anutu wanzac. ⁴ Ic ménén oruc usuyaguc zéwelec ai me biañac ara zéauau ai mezac imi eñeya oruha Kristo gamu mihicñi mizac. ⁵ Wañu embac ménén oruc usuya qahac eñec zéwelec ai me biañac ara zéauau ai mezac imi oruha keczac icyawac gamu mihicñi mizac. Wañu embac imi oruc zucya moczoñ mericdacma keczac tanec imuhuc éséc wanzac. ⁶ Imuac embac ménén oruha usuya qahac kecmaciguc oruc zucya imi mericdacmac me hézérac gédacma kecmac. Wañu embac imi oruc zuc qahac kecmañ zé gamuya nimmaciguc oruc usuyaguc kecmac. ⁷ Ic imi Anutuac tanec zéma edamuya wanzac imuac oruhaiguc usuya kileñ ménda haimacac hezac, néñ embac imi icyawac edamuya wanzac. ⁸ Ic imi embac igucnec ménda memeyanéñ embacnéñ ic igucnec memeya. ⁹ Wañu ic imi embacac niñ wamma ménda mihicñiyec, néñ embac imi icac wamma mihicñiyec. ¹⁰ Héniá imuac niñac zéma kua meme uña ionac niñac wamma

embacnéñ méra bacginaiguc keczac imuac asé kiwiya oruc usuya haima kecmac. ¹¹ Wañu Miñ Kewuninawac qeriaiguc imi ic qahac embacnec ménda kecanzac. Wañu imuhucyanec embac qahac icnec ménda kecanzac. ¹² Embac icarunec hicñiyec^{*} ésécnec ic acguc embacarunec hicñiyec. Néñ momac yanda imi Anutu arunec. ¹³ Ini eñaoc niñgésigic embac ménén oruc usuya qahac Anutu zéwelec wammiyu hia sécgémac me? ¹⁴ Wañu ic ménén oruc zuc horua hemiyu iminéñ eñeya gamuya mihicñi mianzac imi ewa siñginawac boñ zalianéñ hia ménda ku énécmizac me? ¹⁵ Wañu embac onac oruc zucgina imi usu buñawac énécmiyec imuac niñ embac ménén oruc zuc horua hemiyu, edamuyaguc wanzac. ¹⁶ Ménén ac imi qemañac zéma yomuhuc nimmac. Haka imuhucya imi nini me Anutuac hénaoriñ neñaguc ménda hezac.

Miñ Kewuninawac samén téréya.

¹⁷ Ini azoroan zu nalé imuaru ménda nañgé amuanzu, néñ mebiri amuanzu imuac niñac ini ménda zéhiaru énécmima zézé seli ac mén yomi énézéman zé wanzua. ¹⁸ Walac imi ini hénaoriñ tocgoan zu nalé imuaru sucginaiguc héndén héndén

^{*} 11:12: Hén 2:21

hicñianzac zégic nimma ac tosara imi ninzéhégézu. ¹⁹ Wañu nimba Anutunéh niñu tuñ diminéh solañja keczu imi hicñitegimac niñ sugginaiguc eñac eñac tuñginaguc téamuma kecmuac hezac. ²⁰ Héléwac zéwa niñgic; Ini momacnec azoroanzu nalé imuaru imi Miñ Kewuac saméh newiñ zé ménda azoroanzu. ²¹ Némac niñ, tosara imi eñañ nene késama hama eñac eñac walac negic tosara imi yaka niñ humumanec kecgic tosara imi doku selinéñ ewa soho mihicñi énécmiyu keczu. ²² Eñañ yaka neneac ama imi hocma imuhuc wañanzu me? Imi qahac wañu, Anutuac hénaorinac niñgic mamaya wañu maqeqeya gamu qeqe mihicñi énécmianzu me? Némac ac énézémañ? Zéhiaru énécmimañ? Qahacgucnec! Yéwéri imuac zéma ménda zéhiaru énécmimañ.

²³ Imi mia hénia yomuhuc niñac; Ni haka ku énécmiyi imi mia Miñ Kewuarunec meyi. Miñ Kewu Yesunéh siñi méñ Miñ Kewu Yesu késagic imuaru saméh mema ²⁴ ewa hia ac zéma kuma yomuhuc zéyec; Yomi imi séwi busuna onac buñja. Niñqeli némma haka yomi wammu. ²⁵ Saméh negic tecgéyu waiñ sokoc imuhucyanec nema yomuhuc zéyec; Sokoc yomi imi zikiziki qelia sacnanéh memeya. Nemu séc niñqeli némma haka imi wammu.

²⁶ Ini saméh zéma waiñ sokoc imi mema nemu séc Miñ Kewuac humuc buñja imi zéauma kecgic inéh liliñgéma hamac.

²⁷ Hénia imuac mia méñnéñ méñ Miñ Kewuac saméh me sokoc imi haka sicsaocyaguc nemac imi Miñ Kewuac séwiya zéma sacya nesoho sohayawac kápésic mihicñimac. ²⁸ Imuac méñnéñ méñ eñeya niñgési amumaguc saméh imi nema sokoc imi mema nemac. ²⁹ Méñnéñ méñ Miñ Kewuac séwiya zéma sacya ménda héñasarima nemac imi eñeya kápésic nemac tanec wammac. ³⁰ Hénia imuac niñac sugginaiguc sasalanéh kuc mama zéma hafiginaguc wamma keczu. Wañu tosara imi bec gau seli mihicñima keczu. ³¹ Neñañ niñgési amuyiñiguc ménda niñgési nénécmiwacnec. ³² Wañu neñañ niñgési nénécmimac iguc imi zéqindiñi wañ nénécmimac. Imi mia baec ic iniguc momacnec zéteccgé nénécmiyu kápésicniñaguc ménda wambiñ niñac imuhuc wañ nénécmianzac. ³³ Imuac dacmuna hécna saméh newiñ zé azoromu nalé imuaru imi mambéc amumu. ³⁴ Méñ imi neneac wammiyu walac eñeya amaiguc nemac. Azoazoro sicsaocya wañgic kápésic ginaguc zéénécmiwac niñac. Yéwéri tosara imi ni nenaoc kec hama zémindiñimañ.

Qeri uŋawac sese.

1 Dacmuna hécna ini qeri uŋawac sese imuac hénia niŋasarimu niŋac wanzua.

2 Ini becne ic enia kecgic imuaru siŋginanéŋ héihéré énécmima onagiru baniara ac ménda zézéya imuhucyawac muru rouc wamma kendacgic.

3 Imuac ni zéasari énécmizua; Méŋnéŋ méŋ Anutuac Uŋaguc ac zéanzac imi Yesu imi saecac buŋa imuhuc ménda zémac. Waŋu Uŋanéŋ ménda naŋgé énécmiyu méŋnéŋ méŋ Yesuac Miŋ Kewuna zémacac séc qahac.

4 Ewa hiawac ai buŋa imi hénia hénia, néŋ Uŋa imi momacguc.

5 Ai memec nananŋina imi hénia hénia, néŋ Miŋ Kewugina imi momacguc.

6 Ai haka imi hénia hénianéŋ icya icya ionac muru ai haka imuac me imuac moczoŋ wamma meanzac imi Anutu momacguc.

7 Waŋu ic miŋ séc naŋgé énécmimaŋ zé Uŋa téréyanéŋ aiginaiguc eŋeya mewinini amuanzac.

8 Méŋac imi Uŋa téréyawac murunec niŋtegic qiŋtegicac ackuazéc, méŋac imi Uŋa Téréya iminéŋnec mia ninin hénia héniaiwac ackuazéc,

9 waŋu méŋac imi Uŋa Téréya iminéŋnec ninzéŋ ninzéŋ, méŋac imi Uŋa Téréya iminéŋnec hafi zepa mehia hiaruac ai buŋa seseya,

10 Waŋu méŋac imi kiwi méréra memeyawac kuha,

méŋac imi Anutuac bianac ara zézé, méŋac imi uŋa hénia hénia inictegic tegira, méŋac imi ac méréra zézé, méŋac imi ac méréra imuac hénia melemma zéasac asariac ai buŋa énécmiyec.

11 Ai haka imi moczoŋ Uŋa Téréya momacgucnéŋ medacanzac. Waŋu eŋeya ewa siŋa méndacma méndemma icya icya énécmianzac.

12 Ic neŋaŋ séwinina imi momacgucnéŋ séwininawac tasia imi sasala hemizac. Waŋu séwiac tasia imi sasalanéŋ séwi momacguc hemizac ésécnec Kristo acguc imuhucyanec.

13 Nini imi Yuda ic me Girik ic, welenŋ qeŋe ic me miŋ maŋgoc waŋamuma kekera, moczoŋ Uŋa Téréya momacguc néŋnec* naec nénécmiyu séwi momacguc wamma Uŋa momacguc imi doku ésécnec nénécmiyu neyiŋ.

14 Waŋu séwi imuac tasia imi momacguc qahac, néŋ sasalanec.

15 Waŋu hénanéŋ ni méra qahac, imuac séwiiguc ménda toroqeqeya zéwacnec séwiiguc ménda toroqeqeya hia wammac me?

16 Waŋu gezacnéŋ ni kic qahac imuac séwiiguc ménda toroqeqeya zéwacnec séwiiguc toroqeqeya hia ménda wammac me?

17 Séwi howiacnéŋ kic wammaciguc hétéŋ hicŋiyu dimuacnec nimmac? Waŋu séwi moczoŋnéŋ hétéŋ niniŋa wammaciguc

* 12:13: Me momacgucac qeriaiguc.

dimuacnec héméŋa nimmac? ¹⁸ Waŋu Anutunéŋ ewa siŋa méndacma séwi tasia hénia hénia séwiiguc haiyu hezac. ¹⁹ Séwi tasé momacguc sac hewacnec séwi eŋeya dimuaru hia hemac? ²⁰ Imuac séwi taséhéra imi sasalanec, néŋ séwi imi momacguc. ²¹ Waŋu kicnéŋ mérawac ni gi qahac hia kecmaŋ zéyu, orucnéŋ hénawac ézéma gi qahac ni hia kecmaŋ zémacac séc qahac. ²² Névéciguc, séwi tasé tosarawac niŋni mamaya tanec wanžu, néŋ imi moczoŋ aiginaguc sasala. ²³ Waŋu séwininawac taséhéra maqeqeya imuhucyawac niŋni eeginaguc waŋu usu hiabianéŋ héiéncmianziŋ. Waŋu séwi tasé gamuginaguc imuhucyawac niŋni héla waŋanzac. ²⁴ Waŋu séwi tasé tanecgina hiabia ieneŋ imi imuac me imuac zéwelecmuac ménda hezac. Anutunéŋ séwi tasé mamaya ionac eegina ogicma héima séwinina imuhuc areŋgéma meyacgé nénécmiyec. ²⁵ Waŋu imuhuc meyu séwi tasé eŋac eŋac ménda méndéŋ amuma séc momacguc galeŋgé amuma kecanzu. ²⁶ Tasia méŋnéŋ qenzeŋ qeyu tosara moczoŋ imuhucnec momacnec geriwa niŋanzu. Waŋu tasia méŋnéŋ edamuyaguc waŋu tosara moczoŋ imi momacnec ségiségi waŋanzu.

²⁷ Ini imi Kristoac séwi

zéma séwi taséhéra wamma keczu. ²⁸ Anutunéŋ imi hénaoŋiŋ héra neŋaŋaru ai ic yomuhuc kumu nénécmiyec; Walac imi Yesuac Méliméli ic, imuacnec bianac ara zézé ic, ai imuacnec kiwi ic zéma kiwi méréra memeya, zéma hafi zepa mehiahiaruac ai buŋa seseya, zéma qenanŋé ai, zéma galeŋ ai, zéma ac méréra zézé ai imuhucnec hai nénécmidarec. ²⁹ Momac yanda Yesuac Méliméli ic wanziŋ me? Momac yanda bianac ara zézé ic wanziŋ me? Momac yanda kiwi ic wanziŋ me? Momac yanda kiwi méréra meme ic wanziŋ me? ³⁰ Momac yanda hafi zepa mehiahiaru ic wanziŋ me? Momac yanda ac méréra zézé ic wanziŋ me? Momac yanda ac méréra imuac hénia zéauau ic wanziŋ me? ³¹ Waŋu ini ai buŋa seseya, séc méŋ tosara onogicma eŋeŋa wanzac imuac qerigina hélacnec ewa ewa wammu.† Waŋu ni hénia méŋ tosara onogicma solanŋa wawaŋawac zéwa niŋgic.

13

Goi héihéiac haka.

¹ Ni baec ic zéma kua meme uŋa ionac ac hénia héniaiguc ac zémanec kiléŋ goi héihéi qahac keczuaiguc, ni imi goŋgoŋ qacqaraguc zéma aiŋ hétéŋaguc tanec wanzua. ² Waŋu ni bianac ara zéma ac saŋa moczoŋ zéma nininŋ moczoŋ

† 12:31: Me nimbupuc waŋanzu.

ninjasarima imuacnec ninzéh
 ninzéh baec boŋa méŋ hia
 ézéwa yacma kemmacac
 séc késa keczuaiguc kileŋ
 goi héihéi qahac keczuaiguc
 imi ni enomia wanzua.
³ Waŋu nena iwawai moczoŋ
 méndéh énécmianzua iguc,
 waŋu imuacnec séwina
 gericiguc hai énécmiwa
 zedaruguc kileŋ goi héihéi
 qahac keczuaiguc imi héla
 méŋ ménda késakeczua.

⁴ Goi héihéinéŋ nalé horua
 bisiqatéŋ waŋ énécmianzac,
 goi héihéinéŋ gum bénzénzéh
 waŋ énécmianzac, waŋu nim-
 bupucya qahac, waŋu tétéc
 qeŋe qahac, séwi eŋeŋ qahac,
⁵ Géréŋu nézéh qahac, ewal-
 ima késa kekec qahac, kiu
 séléléc wammiyu qeri biric
 ménda ninzac, késpedes késa
 kekec qahac. ⁶ Imi birianéh
 sécgéma keŋu ewa hia ménda
 nimma ac hélawac wamma
 ségiségi waŋanzac. ⁷ Goi
 héihéinéŋ yéwéri momac
 yanda bisiqatéŋ wamma
 iwawai moczoŋ ninzéhégéma
 iwawai moczoŋ ninjkumu
 wamma iwawai moczoŋiguc
 naŋselimac.

⁸ Goi héihéi imi tetecgiaya
 qahac hema emma kecmac,
 néŋ bianjac ara qaiyu, ac
 méréra acguc tecgéyu, ninŋ
 momacnec qahac wandac-
 mac. ⁹ Nini hénia bakia
 sac ninjasarima bian ac imi
 bakianec zéanzŋ. ¹⁰ Imuac
 hénia howia hélanéh
 hicŋiyu bakianec zézéya
 imi moczoŋ tecgédacmac.
¹¹ Ni komocnaiguc imi

nambérac ésécnec ac
 wamma nambérac ésécnec
 ninjegicma nambérac
 ésécnec ninŋŋi, néŋ ic
 kuneh wamma nambérac
 haka silic imi hetecgédari.
¹² Nalé yomuaru imi nini
 wikiŋiguc héŋanzŋ ésécnec
 méiméyawac héŋanzŋ, néŋ
 nalé hahaya imuaru imi
 musunina séc aŋambŋ
 imuhucyanec hémbŋ.
 Deguc imi bakia sac
 ninjasarianzŋ, néŋ nalé
 imuaru imi Miŋ Kewunéh ni
 ninjacgé néŋanzac ésécnec
 ni solananc ninjasarimaŋ.
¹³ Imuac ninzéh ninzéh
 zéma ninjkumu zéma goi
 héihéi haréwéc imi nalé séc
 hemac, néŋ sugcinaiguc goi
 héihéinéŋ éréhéc orogicma
 eŋeŋa wanzac.

14

*Bianjac ara zézé zéma ac
 méréra zézéyawac sese.*

¹ Goi héihéiac hénia imi
 seliseli wamma méndacmu.
 Waŋu qeri uŋawac sese hénia
 hénia ninjac wammu, néŋ
 ai buŋa sasala imuarunec
 Anutuac gezac qézéh
 acwac ninŋic eŋeŋa waŋu
 imi zéhicŋiwŋ zé seliseli
 wammu. ² Ic méŋ ac
 méréra zéanzac imi Uŋa
 téréyanéh wammiyu ac saŋa
 zéyu ic tosara eneh hénia
 ménda ninjasarianzu. Imuac
 ninjac inéh ic onac ménda
 énézéanzac, néŋ Anutuac
 ézéanzac. ³ Néŋ Anutuac
 bianjac ara zéhicŋianzac
 imi eneh ic onac énézéma
 zénaŋgé énécmima meme seli

ac waŋ énécmima héibélaç qéibélaç waŋ énécmianzac. ⁴ Ac méréraiguc ac zéanzac inéŋ eŋeya naŋgé amuanzac, néŋ Anutuac ackuazéc zéhicŋianzac inéŋ hénaořiŋ meyac énécmianzac. ⁵ Ni imi ini moczoŋ ac méréra zému niŋac wanzua, néŋ Anutuac biaŋac ara imi niŋic tosara onogicma eŋeŋa waŋu sasala zéhicŋimu niŋac wanzua. Ac méréra zéma hénaořiŋ naŋgé énécmimaŋ zé hénia ménda melemma zéhicŋi wanzaciguc Anutuac biaŋac ara zéanzac inéŋ i ogicma kuneŋa wanzac.

⁶ Imuac dacmuna héçna ni onaru hama hénia zéauauyawac ara zéma niniŋ zéma biaŋac ara zéma pakeŋ ac ménda zéma ac méréraiguc ac énézéwa iminéŋ dimuhuc naŋgé énécmimac? ⁷ Kuŋa me mimisule, iwawai kekeçya qahac imuhucyanéŋ legic maraya dindiŋanec ménda qaru mérénéŋ legic imuac hénia niŋtegicmac? ⁸ Waŋu témuŋnéŋ hétéŋ sicsaoçya qaru mérénéŋ yaréac zéréŋ qéréŋ hia wammac? ⁹ Ini imuhucyanec ezelaŋ ginanéŋ ac niŋtegicbiŋac séc imuhucya ménda zégic ac zézégina imi dimuhuc niŋasarimu? Acgina eŋ zégic sawaiguc keŋsohozac. ¹⁰ Ac ewa hénia hénia baeciguc hezac, néŋ ac ewa hénia qahac ménŋ ménda hezac. ¹¹ Imuac ic méŋnéŋ zéyu ni imuac hénia ménda niŋasarimaŋiguc ni imi ac

zézac iwac muru ic enia wamba i acguc nuac muru ic enia wammac. ¹² Imuac ini acguc Uŋawac ai buŋa niŋac waŋanzu. Imuac hénaořiŋ naŋgé énécmiwiŋ zé séçgé énécmimac niŋ seliseli wammu. ¹³ Imuac ac ewa méréraiguc zéanzac imi ac meleŋ meleŋawac kuha niŋac zéwelec wammac. ¹⁴ Ni ewa méréraiguc zéwelec wammaŋiguc imi mia qeri uŋananéŋ zéwelec wanzac, néŋ nuac ewa qerinanéŋ héla ménda mihicŋizac. ¹⁵ Imuhuc waŋu dimuhuc wammaŋ? Ni Uŋananéŋ zéwelecma ewa qerinanéŋ momacnec zéwelecmaŋ. Waŋu uŋananéŋ legic héimima ewa qerinanéŋ momacnec legic héimimaŋ. ¹⁶ Imuhuc ménda wambésémaŋiguc imi uŋaganéŋ mériaŋ ac énézézésémaŋiguc ic sese imuhucya qahac kecanzu imi eneŋ gi némac ac zézaŋ imi ménda niŋasarima dimuhuciguc guac ewa hia ac nimma hélacnec hia zémac? ¹⁷ Gi ewa hia ac hia zézaŋ, néŋ acga iminéŋ tosara ménda naŋgé énécmimac. ¹⁸ Ni ini moczoŋ onogicma ac méréra hénia hénia sasala zéanzuawac Anutu ewa hia ézézua. ¹⁹ Waŋu hénaořiŋ amaiguc tosara ku énécmimaŋ zé ackuazéc éréhéçdac ewa qerinanéŋ niŋasarizac imuac hia zémaŋ, néŋ ac méréra 10 tausenac séc horua zémaŋ zé nimba

mamaya wandaczac.

²⁰ Dacmuna hécna ninjegic qinjegiciguc imi kokoc éséc ménda wammu, nér Haka biriaiguc imi kokoc éséc wammu. Ninjegic qinjegiciguc imi ic kunerj éséc wammu. ²¹ Héna aciguc yomuhuc ooyawac hezac; Minj Kewunérj yomuhuc zézac; Ni ac méréra zéanzu ionac ezelaŋgina zéma ic enia ionac kua tašé mema ic embac yomi énézémanj, nérj kilérj ménda ninjtohomu.✱

²² Imuac ac méréra imi ninzérj ninzérj ic onac buŋa qahac, nérj ic enia ionac asé kiwi wanzac. Anutuac bianjac ara imi ic enia onac qahac, nérj ninzérj ninzérj ic ionac buŋa wanzac.

²³ Imuac hénarinj momac yandanérj tocgéma momacnec ac méréraiguc zémuiguc ic tosara imuac hénia ménda ninzu imi enérj zéma ninzérj ninzérjgina qahac imi enérj éréma inicma ewagina sohozac ménda zému? ²⁴ Wanju momac yanda enérj Anutuac bianjac ara zéhicŋima tacmuiguc imi, ic enia me omaya éréma ic momac yanda ionac murunec zéqindiŋi ac zéma gésigési ac wanj énécmimia wammac.

²⁵ Wanju ewa qeriginaiguc nininj musarj musarjgia imi usuya auyu hicŋitegiru Anutuac sicgémima mepésimima Anutunérj hélacnec sugcinaiguc keczac zéma zéaumu.

qepési ai memu.

²⁶ Imuac dacmuna hécna dimuhuc wambinj? Ini azoromu séc legic zéra zéma pakerj ac zéma ackuazéc zéauauya zéma ac méréra zéma ac melerj melerj momacnec heanzac imuac imi moczoŋnérj nanjé amuwinj zé wamma memu.

²⁷ Mérjnérj ewa méréraiguc ac zémaciguc éréhéc me haréwéc sac wai énécmigic zému. Wanju momacnec qahac, nérj ic mérjnérj zéyu tecgéyu ic mérjnérj zémac.

Wanj mérjnérj hénia melemma énézémac. ²⁸ Ac melerj ménj ménda keczaciguc hénarinj amaiguc ara qaiyu bénzérj kecmac, nérj zémanj zé eneyanec Anutuaru zémac.

²⁹ Wanju Anutuac bianjac ara zéhicŋianzu imi bianjac ara zéwinj zé ic éréhéc me haréwécnéj zému. Wanju tosara imi nimma ninjésimu. ³⁰ Wanju ic ménj momacnec taczac iwac muru Uŋa téréyanérj ackuazéc zéaumaciguc, walac hénima zézac inérj waima bénzérj nec tacmac. ³¹ Ini momac yanda nininj héiqelima qeri efi mi-hicŋimu ninjac bianjac ara imi arenja méndacma ic mérjnérj zéyu tecgéyu mérjnérj zéyu kemmac.

³²⁻³³ Anutu imi ai memarj zé sicsaoc qahac, nérj luaeyaguc meanzac. Imuac ninjac bianjac ara zézé ic ionac uŋahécgina imi bianjac ara zézé ic ionac méra bawu kecma luaeguc mambéc

Ai arenja méndacma mepé

kecanzu.

Méteré ic momac yanda azoazoroiguc wananzu ésécnec ³⁴ embac eneñ hénarorij suginaiguc acgina waima bénzéhnecc kecmu. Ionac imi ac zému niñac ménda zéénécmimia. Wanu hénac aciguc hezac séc euhécgina méra bacginu kecmu. ³⁵ Niniñ méñac méñ héiqeliwiñ zé wanzuiguc imi enañ amaiguc euhécgina qesiénécmimu. Embacnéñ hénarorijiguc ac wawanja imi gamuyaguc wanzac. ³⁶ Anutuac ackuazécnéñ onac murunec hicñiyec me enacnec sac kecgic hicñi énécmiyec?

³⁷ Onarunec méñnéñ eneyawac niñu kua meme ic wanzac me Uña téréyayaguc wanzaciguc imi ac oénécmizua yomi kewuac zézé seli ac imuhuc zéma niñtegicmac. ³⁸ Méñnéñ méñ hénia yomi ménda niñtegicmaciguc ic imi ménda niñmimia wammac. ³⁹ Imuac dacmuna hécna ini Anutuac bianjac ara imi zéhicñiwiñ zé seliseli wammu. Wanu ewa méreraiguc ac zézé imuac neñ ménda héimu. ⁴⁰ Ai haka hénia hénia moczorñ sécyá ménda ogicma ai areñ méndacma wamma memu.

15

Kristo humuc igucnec qelima yarec.

¹ Dacmuna hécna buñu suruc hiabia énézéyi imuac

ku énécmiwa ninzu. Imi mia ini bec añgétigic. Añgétima imuac qeriaiguc nañselima kecanzu. ² Ini ackuazéc neñ énézéyi imi en ménda ninzéhégéma selianec késa kecziuguc imi ninzéh ninzéh imuac qeriaiguc añgéhgina tiénécmimia wammac. ³ Ni néñu meyi imuac mia walac onac énézéyi. Kiwi téréyaguc hezac séc Kristonéh képésicninawac wamma humuyec. ⁴ Humuyu téngégic kiwi téréyaguc hezac séc ai meme haréwéc wanu muñguc humuc igucnec qelima yarec. ⁵ Yacma walac Kefawac hicñimiyec. Imuacnec tohotoho ichéra 12 ionac hicñi énécmiyu héngic. ⁶ Imuacnec ninzéh ninzéh dacmuna 500 azoroma kecgic winini énécmiyu momacnec héngic. Ionarunec sasalanéh qeliqeli keczu, néñ efefianéh humugic. ⁷ Imuacnec éréma Yakobo hicñimiyu héñec. Wanu imuacnec Yesuac Méliméli ic momac yanda hicñi énécmiyu héngic. ⁸ Tetecgiaiguc naléna ménda héiyunec kembangan téma hicñiyi nidac imuhucya acguc hicñinéñu héñi. ⁹ Ni imi Yesuac Méliméli ic ionac suginaiguc mamayagina téngéh. Ni Anutuac hénarorij ununesi wan énécmiyi imuac niñac Yesuac Méliméli ic zéma nurugic nimba ménda sécgéanzac. ¹⁰ Wanu Anutuac ewa hia igucnec ni sécna wamma kecanzua.

Ewa hiawac buŋa néŋec imi eŋ ménda heyu ni Yesuac Méliméli ic momac yanda onogicma ai kuney yanda meyi, néŋ imi mia nena qahac, néŋ niguc momacnec kecanzac Anutu iwac ewa hia igucnec. ¹¹ Neŋ me ieneŋ imuhuc zéau énécmi ini imuhuc ninzérŋéma keczu.

Humuc ic ionac qelima yacyac.

¹² Kristo imi humuc igucnec qelima yarec imuhuc énézéni niŋgicguc dimuhuc sugcinaiguc tosanéŋ humuc igucnec qelima yacyac imi ménda hezac zéanzu? ¹³ Humuc igucnec yacyac ménda hewacnec Kristo acguc muŋguc ménda yacbacnec. ¹⁴ Kristo ménda yareciguc ackuazéc nini zéauanzin imi eŋomia wanzac. Waŋu ninzérŋ ninzérŋgina imi acguc eŋomia wanzac. ¹⁵ Waŋu imuacnec nini imi Kristonéŋ humuc igucnec meqelimiyyarec zéma héipuc ac waŋ énécmiyin hénia imuac niŋac Anutuac héipuc ic ikochéra kecziŋ imi hiŋitegiru ninicdabunec. Humuc igucnec yayac qahac wambacnec Anutunéŋ Kristo humuc igucnec muŋguc ménda meqeliwacnec. ¹⁶ Humuc igucnec yacyac ménda hezaciguc Kristo acguc humuc igucnec ménda meqelimiyyarec yacbacnec. ¹⁷ Kristo imi humuc igucnec ménda meqelimiyyarec yacbacnec ninzérŋ ninzérŋgina imi

acguc eŋomia waŋu ini késpedes qeriaiguc kecxicac kecbunec. ¹⁸ Waŋu Kristoac qeriaiguc humuma keczu imi acguc qahac wandabunec. ¹⁹ Kristoac qeriaiguc neŋaŋ niŋkumu waŋanzin iminéŋ baec yomuac sac wambacnec ic embac sugcinaiguc neŋaŋ imi tosara onogicma ewa biricninaguc wambiŋnec.

²⁰ Néŋ Kristo imi hélacnec humuc igucnec qelima yarecac gau seli keczu ionac héra gocmia walac walac wanzac. ²¹ Humuc imi icac murunec, imuhucyanec humuc igucnec yacyac imi acguc icac murunec hahaya. ²² Adamwac qeriaiguc ic embac moczoŋ humugic ésécnec Kristoac qeriaiguc ic embac moczoŋ kekec mihicŋimu. ²³ Waŋu areŋa zézéya séc méndacma hiŋi énécmimac. Walac imi héra gocmia méréra Kristo, imuacnec Kristonéŋ liliŋéma hayu iwac buŋa kekera. ²⁴ Imuac andiaiguc imi nalé tetcgia hamac. Inéŋ ic kewuya kewuya zéma ic qac buŋaguc zéma kuc buŋaguc imi moczoŋ mebiri énécmima héngalen ama areŋa yanda imi maŋgocya Anutuac muru haimimac nalé imi mia hamac. ²⁵ Inéŋ ic kewu kecmanec hazéchéra moczoŋ eŋeya héra duandiaguc onopocmacac hezac. ²⁶ Waŋu hazécya nalé tetcgiaiguc qemacac hezac imi humuc. ²⁷ Anutunéŋ iwawai moczoŋ iwac héra

duandiaiguc onopocdarec.* Imuac iwawai moczoŋ h́ena duandiaiguc hezac źeyec nalé imuaru iwawai moczoŋ iwac h́ena duandiaiguc onoporec Anutu eŋeya imi ménda toroqema źeyec imi hicŋitegiczac. ²⁸ Iwawai moczoŋ iwac h́ena duandiaiguc onopocmac nalé imuaru imi naŋa eŋeya acguc iwawai moczoŋ h́ena duandiaiguc onoporec iwac muru sigémimacac hezac. Imi mia Anutunéŋ iwawai momac yanda imuac miŋina kecma iwawai moczoŋ imuac qeriaiguc acguc sécgémac kecmac niŋ imuhuc waŋec.

²⁹ Qahac waŋu, humuc ic ionac niŋac wamma doku naecanzu imi eneŋ némac wammu? Waŋu humuc ic ieneŋ kileŋ ménda yacmuiguc némac niŋac ic embac humuc ic ionac niŋ wamma doku naec haka waŋanzu? ³⁰ Waŋu nini némac niŋac źerabéra qahaiguc emmanec kecbiŋ? ³¹ Dacmuna h́ecna, ni Kristo Yesu Miŋ Kewuninawac qeriaiguc mepé qepésina wanzu onac niŋac wamma źehiaru amumanec kecma ni kaiweya kaiweya humuanzu. ³² Ni Efeso ama areŋa yandaiguc baec icac niŋkumu niŋacnec sac wamma yaŋ źécginaŋac yaré waŋiiguc imi némac h́ela méŋ hicŋinémmac? Humuc igucnec yacyac ménda hezaciguc

oraŋ humuwiŋac hezac, imuac nezéléléŋ wammanec kecbiŋ h́ia źéwiŋnec.* ³³ Ikoc waŋ énécmiwu niŋac, ic ala biria eneŋ haka hiabia mesohoanzu. ³⁴ Ewa solaŋaiguc lilingéma ḱépésic ménda wamma haka solaŋa wamma kecmu. Onarunec tosianéŋ Anutu ménda nimmianzu imuac gamugina nimmu niŋac imuhuc źezua.

Séwi qelia humuc igucnec yacyacwac buŋa.

³⁵ Tosianéŋ yomhuc gezaŋ źému; Humuc ieneŋ dimuhuc muŋguc yacmu? Waŋu séwi tanecgina imi dimuhucyanéŋ yacmu?

³⁶ Ac qelaŋa źézé ic ini! Iwawai gocmia qesaanzu iminéŋ ménda humumaciguc imi kekecyaguc muŋguc ménda érémac. ³⁷ Waŋu iwawai himicanzu imi kecma érémacac hezac iwawai howia imuac ménda himicanzu, néŋ padi me

tosara imi gocmianec himicanzu. ³⁸ Waŋu Anutunéŋ eŋeya ewa siŋiguc tanecgina énécmima gocmia h́enia h́enia imuac séc tanecgina h́enia h́enia hai énécmiyec.

³⁹ Séwi tanecgina acguc imuhucyanec qahac, eŋac eŋac. Méŋ imi icac séwi, méŋ imi yaŋ onac séwi, méŋ imi nei onac séwi, waŋu méŋ imi lambéc onac séwi.

⁴⁰ Séwi tanec toŋara imi Kurumenarunec, séwi tanec toŋara imi baecarunec, waŋu kurumenjiguc kekeria ionac

edamugina imi séc méné, wañu baeciguc kekera ionac edamugina imi séc méné. ⁴¹ Kaiwe asaha imi séc méné, maso asaha imi séc méné, ménni sikiluac asaha imi séc méné, wañu ménni sikilu enañ edamugina imi enaç enaç.

⁴² Humuc igucnec yacyac imi acguc imuhucyanec. Himicanziñ imi humuma qahac wawaña, wañu imuacnec yacyacwac buña imi ménda humuma qahac wawaña. ⁴³ Iwawai eeya qahac imuhucyanéñ himicma iwawai edamuyagucnéñ yacbiñ. Iwawai bébélacgia himicma iwawai selianéñ muñguc yacbiñ. ⁴⁴ Séwi busunéñ himicma uñawac tanecnéñ muñguc yacma kecbiñ.

Séwi busuac tanera hezac, imuac uñawac tanera imi acguc hezac. ⁴⁵ Yomuhuc ooyawac hezac, Ic walac hicñihicñiya Adam imi séwiac ic kekecyaguc wañec.* Wañu Adam tetecgia hahaya imi kekec énécmimiawac uña wañec. ⁴⁶ Wañu walac imi uñawac buña qahac, néñ séwiaguc, imuac andiaiguc hahaya imi uñawac buña wanzac. ⁴⁷ Walac imi baeciguc hicñiyec imuac baecarunec. Andiaiguc hahaya imi kurumenñ igucnec hahaya. ⁴⁸ Baecarunec imi moczoñ baecac buña tanec, kurumenñarunec imi moczoñ kurumenñac buña tanec

ésécnec. ⁴⁹ Wañu nini imi imuhucyanec baec icac murunec tanec meyiñ imuhucyanec kurumenñ icac murunec tanec mewiñ.

⁵⁰ Dacmuna hécna ac méné yomi zéwa niñgic; Sac zéma séwi busunéñ Anutuac héñgaleñ ama areña yanda imi mératéc ménda añgéñ timac. Wañu houhouyanéñ iwawai ménda houhouya imi mératéc ménda añgéñ timacac hezac. ⁵¹ Niñzu, neñ onac muru ac saña méné zéwa niñgic; Nini moczoñ gau seli ménda hewiñ, néñ témuñ tetecgiawac qaru focdac élanzañnec melemma qelia wambiñ. ⁵² Tomuñ qaru humuc ic eneñ iwawai ménda houhouyanéñ muñguc qelima yacmu. Wañu neñañ acguc melemma qelia wambiñ. ⁵³ Séwi houmacac hezac yominéñ séwinina ménda houhouyawac usu ésécnec héini hiñgacmac. Humucac buña yominéñ hehe seliac buña héimac. ⁵⁴ Houhouyawac buña yominéñ hehe seliac buña héiyu humucac buña yominéñ kekec seli héimac nalé imuaru imi, Anutuac kuhanéñ ogiru humuc imi qécgé mimia wammac imuhuc ooyawac hezac imi moczoñ seligidacmac.* ⁵⁵ Humuc gi néma kucganéñ ogicqogic wambésémañ? Humuc gi waiga dimua?* ⁵⁶ Humucac waiya imi késpedesic, wañu késpedesicac

* 15:45: Hén 2:7 * 15:54: Yes 25:8

* 15:55: Hos 13:14

kuha imi hēna ac wanzac.
⁵⁷ Neŋaŋ Miŋ Kewunina Yesu
 Kristonéŋnec ogicqogirawac
 kuc nénécmianzac Anutu
 iwac muru ewa hia ac
 ézézua. ⁵⁸ Imuac dac-
 muna soroc hécna seligima
 namma hérékeŋ héréha
 ménda wamma nalé séc
 Miŋ Kewuninawac ai seliseli
 wamma memu. Imi mia
 onac kuc qeŋe ai iminéŋ
 Miŋ kewuac qeriaiguc eŋnec
 ménda sohomac.

16

Méra énécmimiawac haka.

¹ Deguc yomi imi ic embac
 téréya ionac sese tocgému
 imuac ara; Ni bec Galatia
 hēnaoriŋ énézéyi imuac
 séciguc ini imuhucyanec
 wammu. ² Sondaya Son-
 daya* ini eŋac eŋac soukiwa
 mihicŋigic saméŋaguc he
 énécmiyu séc goiya héima
 toroqema haigic tacmac.
 Eŋ kecgic onaru hawa
 soukiwaguc qutulaŋgéwu
 niŋac. ³ Onaru hamaŋ
 imuaru ic tosarawac niŋgic
 sécgéyu kiwi énécmima méli
 énécmiwa sese imi mema
 Yerusalem kemmu. ⁴ Waŋu
 nuac niŋgic sécgéyu ni
 acguc kamba Ieneŋ niguc
 momacnec hia kembinŋ.

*Eŋeya méra mimac niŋ
 énézéyec.*

⁵ Ni Makedonia baec imi
 qerícma kemmaŋ zé wanzua
 imuac Makedonia baec qer-
 icma kemmaguc onac muru
 hama inicmaŋ. ⁶ Hama

iniguc kecmaŋ gezaŋ. Iniguc
 kecba nalé sanŋeŋa imi hia
 kendacmac. Imi mia imuhuc
 wamba eneŋ mia hēnana
 mindinima méli néŋu imuaru
 me imuaru kemmaŋ. ⁷ Miŋ
 Kewunéŋ niŋu sécgéyu onac
 muru hama iniguc nalé
 tosara kecmaŋ zé ninzua.
 Imuac mia nalé yomuac
 imi onogicmanec hotonadac
 inicmaŋ zé ménda wanzua.
⁸ Ni Efeso ama areŋa
 yandaiguc kecba ai meme
 50 imuac kendoŋ wammac
 zéma ninzua. ⁹ Hénia imi
 yomuhuc; Ai kuneŋ yanda
 hélaguc sasala mihicŋimaŋac
 séc nagu béréŋgé néŋu,
 hazéc ic acguc sasala hicŋima
 keczu imuac mia imuhuc
 ninzua.

¹⁰ Timoteonéŋ onaru
 hamaciguc héŋgaleŋ
 wammigic bac yandi yandi
 ménda wamma sugci-
 naiguc kecmac. Ic imi ni
 ésécnec Miŋ Kewuac ai
 seliseli wamma meanzac
 hénia imuac niŋac imuhuc
 waŋmimiawac hezac.
¹¹ Imuac iwac niŋac niŋgic
 mamaya ménda wammac.
 Waŋu luaeguc mélimigic
 nuaru liliŋgéma hamac.
 Ni zéma ninzéŋ ninzéŋ
 dacmuna hécna imi iwac
 mambéc kecziŋ.

¹² Ninzéŋ ninzéŋ dacmuna
 Apolo iwac imi dacmuna
 tosara iniguc onac muru
 kemmu niŋ hatac sasala
 zénaŋgé miyi, néŋ nalé
 yomuac imi kemmaŋ zé

* 16:2: Girik aciguc; Sondawac ai meme walac walaha séc.

kilenj ménda efizac. Wañu nalé méñac niñu sécgéyu hamac.

¹³ Ini qeriginanéñ técgina nimma kecma ninzén ninzéniguc nañseligima ic hélawac séc seligima kecmu.

¹⁴ Wañu ai memu séc goi héihéiyaguc mema wammu.

¹⁵ Ini Sitefana zéma héná géséhéra ieneñ Akaia baeciguc walac walac ninzén ninzén ic embac wañgic imi zéma météré ic embac welen qeénécmiwiñ zé efianzu imi ini ninzu. Imuac ini zénañgé énécmizua.

¹⁶ Ic embac imuhucya zéma tosara momacnec ai mema kucqege wañanzu séc acgina niñtoho wañ énécmimu.

¹⁷ Stefano zéma Fotunata zéma Akaiko ieneñ imi onac wañ néñu kic tanecgina késama hayic ewana hiaruyu kecanzua.

¹⁸ Ieneñ imi ni zéma ini momacnec ewa qerinaiguc ségiségi mihicñi nénécmigic. Imuac ini ic imuhucya imi niñénécmimu.

Tetecgiawac yaizézé ac.

¹⁹ Asia baeciguc hénáorin tuña tuña keczu imi eneñ onac yaizézégina zézu. Akila zéma Priska zéma amagiraiguc hénáorin tocgoanzu imi eneñ acguc Miñ Kewuninawac qeriaiguc onac yaizézégina zézu. ²⁰ Ninzén ninzén dacmuna momac yanda acguc yaizézégina

zézu. Imuac eñaac kiricne téréya wañamuma yaizézégina zéamumu.

²¹ Yomi Paulo ni nena mérananéñ oma yaizézégina zézua. ²² Méñnéñ méñ Miñ Kewu goiya ménda héimac imi saecyaguc wammac. Miñ Kewunina gi hawésémañ!†

²³ Miñ Kewu Yesu Kristoac ewa hianéñ iniguc hema kecmac. ²⁴ Goi héihéinanéñ Kristo Yesuac qeriaiguc tuñ iniguc momacnec hema kecmac. ‡

† **16:22:** Aram aciguc; Marana ta. ‡ **16:24:** Kiwi méranéñ ooya tosaraiguc kiwi yomuac tetecgiaiguc, Hélaecnec! ogic hezac.

2 Korinti

Yai zézé ac.

¹ Anutuac ewa siñ niñac Kristo Yesuac Méliméli ic wañi ni Paulo zéma ninzén ninzén munanina Timoteo niri hénarini Korinti ama areña yandaiguc keczu zéma ic embac téréya Akaia baec séc keczu ionac momacnec kiwi yomi oénécmizic; ² Neñañ Mañgocnina Anutu zéma Miñ Kewunina Yesu Kristo iorarunec ewa hia zéma luaenén onac muru he énécmimac.

³ Miñ Kewunina Yesu Kristo iwac Mañgocya Anutu mepésimiwiñ. Inén wésé ninñac Mañgoc zéma qeri mebélac qebélac hénia hénia moczon imuac Anutu kecanzac. ⁴ Inén zéra waiya hénia héniaiguc qeri mebélac qebélac wañ nénécmianzac. Wañu neñañ qeri mebélac qebélac Anutuac murunec meyiñ iminénec ic embac tosara zéra béra hénia héniaiguc keczu imi bénzénec qeri mebélac qebélac wañ énécmiwiñ.

⁵ Imi mia hénia yomuac niñac imuhuc zézua; Kristoac qenzen manzenén neñañ kekeciguc sécgéma hezac. Imuhucyanec qeri mebélac qebélaclnéñ Kristoac murunec hama neñañ muru gesalecgé nénécmizac hénia imuac niñac imuhuc zézua.

⁶ Nini zéra waiya mihicñima kecanziciguc imi onac qeri

mebélac qebélac zéma angén tiénécmiawac niñac, wañu nini qeri mebélac qebélac wañ nénécmiawac kecanziciguc imi acguc onac qeri mebélac qebélac niñac, qeri mebélac qebélac iminén onac muru ai meyu zéra béra nini mihicñianziñ imuhucya imi ini acguc hia bisiqatén wamma nañselimu. ⁷ Ini zéra waiya imuaru toroqema kecanzu ésécnec qeri mebélac qebélaçiguc imuhucyanec wamma kecmu imi ni ninzua imuac niñac niñkinzénina onac muru hezac imi mimiñzalia qahac.

⁸ Ninzén ninzén dacmuna hécnina, imi mia hénia yomuhuc niñac, nini Asia baeciguc zéra waiya qahaiguc kecma éréyiñ imi ini ménda nimmu niñac ménda wanziñ. Nalé imuaru zéra waiya yéwéria sécnina ogicogicya qacninaiguc emma kilanzi nénécmiyu kekecninawac niñkinzén imi acguc waiyiñ. ⁹ Humucac buña zétecgé nénécmimia zéma niñni hélaguc wañec, néñ haka imuhuc hicñi nénécmiyec imi mia nini neñaoc ménda héiseli amuma humuc ic meqeli énécmianzac Anutu iwac muru sac héiseliwiñ niñac imuhuc hicñi nénécmiyec. ¹⁰ Wañu inén mia humucac déc igucnec metecgé nénécmiyec. Wañu toroqema metecgé nénécmimac. Wañu muñgucnec metecgé nénécmimac zéma iwac muru

ninjingénina haianzij. 11 Waŋu ini acguc toroqe nénécmima zéwelec wamma méra nénécmimu. Imi mia ic embac sasalanéŋ nanjé nénécmima zéwelecgic ewa hiawac ai buŋa nénécmiyu iminéŋ ai meni, nonac niŋac wamma Anutu ewa hia ac wammimu.

12 Nini baeciguc kecma haihaka wamma onac muru geŋ imi ogicogicyawac wamma Anutuac haka méndacma kenhéi hahéi qahac hélacnec wamma baecac niŋtegic qinŋtegiciguc qahac, néŋ Anutuac ewa hiayaiguc héima namma ai meanzij imi nonac ewa qeri solanŋ ninanéŋ héipuc waŋ nénécmizac. Waŋu nini imi imuac niŋni eeyaguc waŋanzac. 13 Imi mia hénia yomuhuc niŋac, Nini kiwi tosara qahac, néŋ ini hia olomma hia niŋtegicmuac séc imuhucya sac oénécmianzij. Ini niŋasaridacmu zéma niŋkewu waŋ énécmizua. 14 Ini hénianina bakianec sac niŋasarianzu imuac séc Miŋ Kewunina Yesuac nalé yandaiguc nini onac zézé ségiségigina wannu, ini acguc nonac zézé ségiséginina wammu.

15 Ni imi hélacnec ninzénjéyi. Hénia imuac niŋac onac muru walac hamaŋ zé niŋarenjéyi. Imuhuc wamba ini hatac éréhécnec mériaŋginaguc wammu. 16 Hénaiguc keŋ inicma Makedonia baeciguc

kemmaguc muŋguc Makedonia baec imuacnec onac muru lilingé hawa méli néŋu Yuda baeciguc kemmanŋ zé niŋ arenjéyi. 17 Ini niŋgic ni sic saoc nimma hénia qahac imuhuc waŋi tanec wanzac me séwinawac siŋ méndacma eŋ hia hia qahac qahac zéma niŋarenjéyi tanec wanzac me? 18 Anutu imi ménjzé ménjzéya qahac, imuac séciguc acna imi acguc hia zémaguc duŋa melemma qahac ménda zémaŋ. 19 Ni zéma Siliwano* zéma Timoteo nenenŋ Anutuac naŋa Yesu Kristo iwac hénia imi suginaiguc zéau énécmiyiŋ. Waŋu inéŋ hia zéma qahac ménda zéyec. Imuac niŋac iwac muru imi hia sac heanzac. 20 Kristoac qeriaiguc imi Anutuac sisipac ac imi moczoŋ yanda hia zézéya. Imuac niŋac nini iwac muru héima namma hélacnec zéma Anutu mepésimianzij. 21 Nini zéma ini momacnec Kristoac qeriaiguc meseli nénécmima halécnéŋ météré nénécmiyec imi mia Anutu. 22 Inéŋ mia enjeya qara asé kiwi ésécnec ewa qerinaiguc oma Uŋa Téréya nénécmiyec. Waŋu Uŋa Téréya iminéŋ iwawai kecma hicŋi nénécmimac imuac qérawia wanzac.

23 Ac geriwaguc waŋ énécmiwi niŋac ni Korinti ama areŋa yandaiguc ménda hayi. Ac imi hélacnec zézua,

* 1:19: Roma ic eneŋ Silawac Siliwano zéaŋgic.

Anutunéh qeri uñanawac héipucya wanzac. ²⁴ Ini ninzéh ninzéhiguc nanşelima keczu imuac niñac, nini onac ninzéh ninzéh imuac galeñ kecziñ zéma ménda zézua, néñ nénéwécgeña iguc ini ségiségigina mihicñimu niñac, ai momacgina kecziñ.

2

¹ Héniá imuac niñac, ni onaru muñguc ewa goronaguc ménda hamañ zé niñselizua. ² Ewa biric mihicñi énécmizuaiguc, nenaoc ewa biric mihicñi miyi i qahac wañu, ic diminéh ewa hia mihicñi néñzac? ³ Ni kiwina imuhuc oénécmiyi imuac héniá imi onac muru hamañ nalé imuaru ewa hia mihicñi némmuac hezac ionac murunec ewa biric mihicñiwi niñac. Ni imi nuac ewa hianéh momac yanda onac ewa hia wammac zéma niñkumuzua. ⁴ Ni qerina yéwériyu ewa goro wamma kecba kic maşına şaşala mayec imuac niñac kiwi imi oénécmiyi. Wañu imi mia yéwéri mihicñi énécmimañ niñac qahac, néñ onac siñna şaşala késa keczua imi niñtegicmu niñac kiwi imi oénécmiyi.

Képésic waiwai.

⁵ Mérénéñ mén wañu ewa biric hicñizaciguc imi, netecgéma ogicma zémañ zé ménda wanzua, néñ zékañ zékañ zéwa, inéh imi nuacnec ménda mihicñizac, néñ henaoriñ moczoñ yanda mihicñi énécmiyec tanec

wanzac. ⁶ Sasalanéh ic imuhucyawac zémindiñi qemindiñi wammigic nimba sécgézac. ⁷ Imuac niñac nénéwécgeñac képésicya waimima ewa qeria mebélacgéigic. Ewa biric ogicogicyanéñ hélanzimiwac niñac. ⁸ Imuac zéwelec énécmizua, siñ niñmimanec keczu imi mewininigic seligimac. ⁹ Ni imi ini ackuažéc moczoñ niñtohoanzu me qahac imi batucgé nimmañ zéma kiwi imi oénécmiyi. ¹⁰ Ic ménac mén képésira waimigic ni imuhucyanec waimimañ. Képésic imuac me imuac waimizuaiguc waiwai hakana imi Kristoac kiwaiguc onac niñac wawaña. ¹¹ Nini Biriá miñinawac niñiñ qambaña imuac qelaña ménda kecziñ imuac niñac Biriá miñinanéh ikoc wañ nénécmiwac niñac imuhuc wanzua.

Sisipac ac qeliawac ai ichéra.

¹² Ni Kristoac buña suruc hiabia zéau énécmimañ zé Troa amaiguc kenji nalé imuaru Miñ Kewuninanéh niñnéñu ai memeac sañgulañ mén auma nañec. ¹³ Wañu ni ninzéh ninzéh dacmuna Tito imi ménda mihicñiyi imuac niñac nuac ewa qerina imi hia ménda mebélacgéyi, néñ yaizézé ac wañ énécmima Makedonia baeciguc kenji.

¹⁴ Wañu Anutu ewa hia ac wammiwiñ, inéh nalé séc Kristoac qeriaiguc meseli nénécmiyu yaréiguc

onogicanziŋ. Waŋu Kristo niŋmimia imuac héméŋa hiabianéŋ neŋaŋ murunec saima baec séc sécgéma keŋanzac. ¹⁵ Hénia imi yomuhuc; Nini imi gési énécmimia zéma humucac buŋa ionac suginaiguc momacnec Anutuac kiwaiguc Kristoac héméŋa wanziŋ. ¹⁶ Tuŋ méŋac muru héméŋa iminéŋ humucac buŋa tanec waŋu humuciguc onagicma kemmac, néŋ tuŋ méŋac muru imi héméŋa iminéŋ kekecac buŋa waŋu kekeciguc onagicma kemmac. Ic méréneŋ ai buŋa imuac sécyá wammac? ¹⁷ Nini ic tosara ésécnec soukiwa mihicŋiwiŋ zé waiŋiguc doku haianzu ésécnec Anutuac ackuazécnéŋ diwi qiwiliŋa ménda waŋanzŋ, néŋ nini imi Anutunéŋ méli nénécmiyu Anutuac kiwaiguc zéma Kristoac qeriaiguc qeri hélacnec zéau énécmianziŋ.

3

¹ Nini neŋaoc zénaŋgé amuwiŋ zé muŋguc hénima ac zéziŋ? Nini ic embac tosara ésécnec zénaŋgé ac kiwi onac muru haini hamac me, onac murunec nonac muru kiwi imuhucya haigic hamac niŋ qesi énécmiwiŋac ménda hezac. Ini niŋgic imuac wambiŋac hezac me? ² Eŋaoc mia kiwinina wanzu. Imi mia ewa qerinaiguc ooya. Ic embac momac yanda oloŋ nimmuac hezac. ³ Ini imi Kristoac kiwi héndéŋ

héndéŋa kecgic héŋgaleŋ waŋ énécmima kecziŋ. Waŋu kiwi imi kirifi dokuyanéŋ ménda ooya, néŋ Anutu kekecyaguc iwac Uŋanéŋ ooya. Waŋu Kiwi imi hoc hilaŋaiguc ménda ooyanéŋ ic embac ewa qerininawac hilaŋaiguc ooya.

⁴ Niŋkinzéŋnina imuhucya Kristoac murunec imi Anutuac kiwaiguc késa kecziŋ. ⁵ Iwawai imuac me imuac imi moczoŋ neŋaŋ murunec zéma neŋaoc sécnina hezac imuhuc ménda zéma nimbiŋ. Néŋ sécnina séc he nénécmizac imi Anutu arunec zéma nimbiŋ. ⁶ Inéŋ mia sisipac ac qelia imuac ai ic wambiŋ zé niŋkinzéŋnina mihicŋi nénécmiyec. Imi mia kiwiyanéŋnec qahac, néŋ Uŋayanéŋnec, kiwinéŋ nunuhumuanzac néŋ Uŋanéŋ kekec mihicŋi nénécmianzac.

Sisipac ac qeliawac edamuya.

⁷ Kiwi hoc hilaŋaiguc néndéŋgéma ooya, humuc mihicŋi nénécmimia, imuac ai acguc edamuyaguc hayu Israel qelihéra ieneŋ Moseac kic taneciguc imuac asaha hama héiyu, kecma qahac wawaŋa, imuac niŋac wamma héŋsosolima hémmuac séc qahac waŋec. ⁸ Uŋa téréyawac ai imi séc méŋ ogicma edamuyaguc ménda wammac me? ⁹ Képésicginaguc zétecgé nénécmiawac ai imi edamuyaguc wanzaciguc, solanaŋaguc zénéénécmimia

imuac ai imi edamuya qe-
salecǵéma mamaya wanzac!
10 Imi hénia yomuhuc niñac
imuhuc zézua; Edamuya
ogicogicya méñnéñ hayu
becnec edamuyaguc kerec
imi mia mepé qepésiyaguc
ménda wanzac. 11 Kecma qa-
hac wawaña imuhucyanéñ
edamuyaguc wanzaciguc
heheseli heheya iminéñ
edamuya ogicma kunenec
wanzac.

12 Nini imi niñkumu
imuhucyaguc kecziñ, imuac
niñac, bac yandi yandi
qahac, haihaka wañanzñ.
13 Mosenéñ Israel qelihéra
imi iwawai kecma qahac
wawaña imuac tetecgia imi
ménda héñ sosolimu niñac
kereñnéñ eneya kic tanera
hoturu amuma kerec. Wañu
nini imi imuhuc ménda
wañanzñ. 14 Néñ éréma
deguc acguc imi eneñ ewa
seliseli wañ énécmimia wañu
sisipac ac wahala oloñ
niñanzu nalé imuaru kereñ
imi ménda augic heanzac.
Wañu kereñ imi Kristoac
qeriaiguc auyu mazac.
15 Wañu érékecma deguc
Moseac kiwi oloñanzu nalé
imuac séc kereñ imi ewa qe-
rigina hoturu énécmimanec
hezac. 16 Wañu méñnéñ
Miñ Kewunina Yesuac muru
melemma kemmac nalé
imuaru mia kereñ imi
aumimia wammac. 17 Miñ
Kewunina imi Uña keczac,
imuac niñac imuac me
imuac Miñ Kewuninawac
Uña keczac imuaru mia qu-
tuma keñha wawaña hezac.

18 Neñañ momac yanda imi
kic tanecninaiguc kereñ
qahac Miñ Kewuninawac
edamu imi wikiñiguc hénziñ
ésécnec héñanzñ. Héñni
Miñ Kewuac Uñanéñ wañ
néñécmiyu iwac tanecac séc
melemma edamuya décyá
méñac murunec emma
méñac muru kereñanzñ.

4

*Iwawai eeyagucnéñ kewuc
nomuñ qeriaiguc hezac.*

1 Imuac niñac Anutuac
wésé ninñiguc ai yomi
késa kecziñ imuac nini
qeri mama ménda wanzñ.
2 Néñ Imuac gamu qeque
haka sasañgiaiguc wawaña
imi waima diwi qiwiliñ
haka héñacya mema Anu-
tuac ackuazéc imi ménda
mohosowiñ, néñ ac héla
zéau énécmima Anutuac
kiwaiguc icya icya ionac ewa
qeriginanéñ kétñkétñ wañ
énécmiyu niñgési néñécmimu
niñac neñaoc mewinini
amuanziñ. 3 Neñañ buña
suruc hiabia imi kereñaguc
hezaciguc imi humucac
buña ionac muru sac imuhuc
hezac. 4 Ionac muru imi Anu-
tuac kic tanera Kristoac buña
suruc hiabia imuac edamuya
imi ménda hémmu niñac
baec yomuac baniara gi-
nanéñ ménda niñzéngeanzu
ionac ewa qerigina hoturu
énécmiyu keczu. 5 Hénia
yomuhuc niñac ac imuhuc
zéma mazua, Nini imi
neñañ niñac ménda zéau
énécmianziñ, néñ Kristo

Yesu imi momac yanda neňaň Miň Kewu keczac imi zéma Yesuac niňac wamma nini onac welenj qeçe ic kecziň imi zéau énécmianziň. ⁶ Hénia imi yomuhuc; Siňi tunumaň qeriaiguc asac mararaňnéň qetagaliyu zéyec Anutu iminéň waň nénécmiyu Yesu Kristoac kic taneraiguc Anutuac edamuya niňmimiawac asac mararaň hemizac iminéň neňaň ewa qerininaiguc qetagali nénécmianzac.*

⁷ Neňaň imi iwawai eeyaguc imi zéic baecnéň memeya séwinina imuac qeriaiguc késa kecziň. Imi mia kuc yanda imi Anutuac muru hezac, néň neňaň muru ménda hezac imi niňtegicma kecbiň niňac imuhuc waň nénécmiyec.

⁸ Nécwéc nec nécwéc nec héalanzi nénécmianzu, néň hézé hézézaya ménda waňanziň. Kukuderec mihicji nénécmianzu,

néň kucmama ménda waňanziň. ⁹ Nunuhéi waň nénécmizu, néň ménda wai nénécmiyu kecanziň. Qenzaňgé nénécmianzu, néň ménda birima qahac waňanziň. ¹⁰ Imuhuc wamma séwininaiguc Yesuac humucyawac buňa imi bisima kenni Yesuac kekecyawac buňa acguc séwininaiguc hicňitegiru hémму.

¹¹ Imi mia Yesuac kekecnéň séwinina houhouyawac buňa imuaru hicňitegiru hémму niňac

neňaň kekecninaguc nalé séc Yesuac niňac wamma humucac déciguc nonopocgic kereňanziň. ¹² Imuac humucnéň nonac muru ai meyu kekecnéň onac muru ai mezac. ¹³ Ni ninzégéyi imuac zéauyi* imuhuc ooyawac hezac éséc nec,

nini ninzéň ninzéňac ewa qeri imuhucya késa kecziň, imuac niňac nini acguc ninzégéziň imuac zéauziň. ¹⁴ Imi mia hénia yomuhuc niňac, Miň Kewunina Yesu meqelimiyec inéň mia Yesuguc nini acguc meqeli nénécmiyu iniguc momac nec iwac wésiaiguc nambini zéma niňtegicziň. ¹⁵ Imi héalac nec,

nini imi Anutuac ewa hi-ayanéň sécgé énécmiyu ic embac sasalanéň ewa hia ac zésaima keňgic Anutuac muru edamuya hemimac niňac haihaka nina moczonj yanda imi onac hia niňac wamma meanziň.

¹⁶ Imuac nini qeri mama ménda waňanziň. Séwi icni-nanéň zazağima kenzac, néň qeri icnina imi naléya naléya qelimanec keňanzac. ¹⁷ Hénia imi yomuhuc; Nalé hotoňa dac meanziň zéra béra efefia iminéň edamu yéwéria hehe seli heheya imi mihicji nénécmimac. ¹⁸ Héhéňa imi hotoňa dac hemac, néň ménda héhéňa imi hehe seli hemac, imuac mia nini imi kicninanéň héhéňawac séc imuac qahac, néň kicninanéň ménda héhéňa imuac

* 4:6: Hén 1:3 * 4:13: Leg 116:10

kic hihi wamma kecanziñ.

5

Kurumenñ amaiguc tacyac wambij.

¹ Kic hihi wamma kecanziñ imuac hénia imi yomuhuc; Baec séwi halinina imi birima qahac wañu, ama ménñ Anutunénñ menénéc mimia, méranénñ ménda memeya, ou kurumenñiguc hehe seli heheya he nénécmizac imi ninziñ. ² Imi sac qahac hénia ménñ imi yomuhuc; Nini séwi hali yomuac qeriaiguc yaiwisisiñ wamma kurumenñac séwi ama héinénécmiyu mewij zé qerininanénñ késama mambéc kecziñ. ³ Imuhuc héiwijiguc, katanec ménda nanni ninicmu. ⁴ Hali yomuac qeriaiguc kecma bisi qaténjiguc yaiwisisiñ wañanzij imi hetecgéwiñ niñac qahac néñ imuac qahaiguc ménñ qeliawac héini houhouyawac buña imi kekecnénñ qécgémac niñac imuhuc wañanzij. ⁵ Wañu Anutunénñ mia haka imi mihicñi nénécmima Uña Téréya nénécmiyec. Wañu Uña Téréya iminénñ haka tosara kecma hicñi nénécmimac imuac asé kiwi wañ nénécmizac.

⁶ Imuac niñac nini baecac séwi halininaiguc kecanziñ nalé imuaru imi Miñ Kewunina ou keru nini lakeç you neñacnec kecanziñ imi ninziñ, néñ kilenñ nalé séc niñkinzénñinaguc kecanziñ. ⁷ Imi mia nini kicninanénñ

héhéñja imuaru qahac, néñ ninzénñ ninzénñiguc kecanziñ. ⁸ Nini niñkinzénñinaguc, wañu efima séwiac ama hali imi waima ama héla imuaru kemma Miñ Kewuninaguc kecbij zé wañanzij. ⁹ Imuac nini kecbij me waima kembijiguc, ségiségi mihicñi miwiñ zéma niñselima kecanziñ. ¹⁰ Hénia imi mia yomuhuc, neñañ moczoñ yanda Kristoac zégésigési tatic imuac wésiaiguc wininima namma neñac neñac séwininaiguc kecma wawañ meme hia me biria wañij imuac séc méndacma bakia mewijac hezac.

Miñ Kewuac luae qeçe ai.

¹¹ Miñ Kewuninawac bac yandi yandi imuac hénia niñtegicanziñ, imuac niñac ic embac tosara zénañgé énécmiziñ. Wañu nini miñ séc Anutunénñ niñyacgé nénécmizac. Wañu ini acguc ewa kétij kétij wañ énécmiyu niñyacgé nénécmizu zéma niñkumuzua. ¹² Nini muñguc neñaoc ménda zénañgé amuzij, néñ eñaoc nonac niñac niñgic zézé ségiségi ginaguc wammu niñac nalé titiña ménñ mihicñi énécmiziñ. Wañu tosara ewa qeriac buña niñac qahac, néñ séwiac buña niñac wamma meyac amuzu imi onac ac bakia hia meleñ énécmimu. ¹³ Nini ewa soho kecziñiguc imi Anutuac wamma imuhuc kecziñ. Wañu nini ewanina

hia kecziŋiguc imi acguc onac niŋac wamma imuhuc kecziŋ. ¹⁴ Momacgucnéŋ momac yanda neŋaŋ niŋac wamma humuyec. Imuac niŋac neŋaŋ moczoŋ humuyiŋ imi ninzénŋézua. Hénia imuac niŋac Kristoac goi héihéinéŋ hinocgé nénécmizac. ¹⁵ Waŋu kekecguc kecanziŋ neŋaŋ imi muŋguc neŋaŋ niŋac wamma ménda kecbiŋ, néŋ neŋaŋ niŋac humuma muŋguc qelima yarec iwac niŋac wamma kecbiŋ niŋac inéŋ momac yanda neŋaŋ niŋac humuyec.

¹⁶ Imuac degucmuanec ic méŋac méŋ séwiya hémma ménda nimbiŋ. Nini Kristo acguc séwiiguc hémma niŋi, néŋ muŋguc méŋ imuhucyanec ménda niŋanziŋ. ¹⁷ Imuac ic méŋnéŋ méŋ Kristoac qeriaiguc keczu imi ic qelia, wahala imi keŋec, néŋ héŋgic, qelia hazac. ¹⁸ Haka imuhucya imuhucya moczoŋ Anutuac murunec hiŋhiŋiŋiya. Inéŋ Kristoac qeriaiguc ewa momac mihicŋi nénécmiyec. Waŋu ewa momac mihicŋi énécmimiawac ai buŋa qenénécmiyec. ¹⁹ Imi mia Anutunéŋ kápésicnina imi ménda olomma Kristoac qeriaiguc eŋeyaguc baec ic embac momac yanda ewa momac mihicŋi nénécmiyec. Imuhuc wamma ewa mo-

mac mihicŋi mihicŋiyawac ackuazéc imi méraninaiguc hai nénécmiyec. ²⁰ Hénia imuac niŋac nini imi Kristoac kua meme ic wamma Anutunéŋ neŋaŋ kuanina mema zéwelec énécmizac ésécnec Kristoac nanaŋiguc namma zéwelec énécmima yomuhuc énézézua, Anutuguc ewa momac wamma kecmu. ²¹ Anutunéŋ neŋaŋ imi Yesuac qeriaiguc Anutuac solaŋ dindiŋawac buŋa wamma kecbiŋ niŋac Kristo kápésic méŋ ménda waŋec, néŋ kápésic ic tanec nimmiyec.*

6

¹ Anutuguc momacnec ai meanziŋ neneŋ énézéziŋ, Anutuac ewa hia imi eŋ ménda késa kecmu. ² Imuac Anutunéŋ yomuhuc zézac, Nalé nimba hezac* ☆ Ninzu, deguc imi nalé nimba hezac imi mia wanzac, ninzu, deguc imi aŋgéŋ titiac naléya wanzac! ³ Aininaiguc gocya mihicŋiwu niŋac nini haihaka qonzon toŋgé énécmimia méŋ ménda hai énécmianziŋ. ⁴ Néŋ ainina meanziŋ séc Anutuac welen qeŋe ic kecziŋ zéma imuac séc neŋaocnec mewinini amuma yéwéri hénia hénia eŋeŋa yomuhucyaiguc naŋ selianziŋ, zéra waiya, yéwéri, waizalaŋ, ⁵ nunuhéi, hésa ama, qeweloŋ waŋ nénécmimia, ai yanda, gau

* **5:21:** Me kápésicac mulu. * **6:2:** Énépésimaŋac séc wanzac. imuaru gezac qema niŋénécmizua, waŋu aŋgéŋ titiac naléiguc méra énécmizua. ☆ **6:2:** Yes 49:8

qeqe, yaka niŋ humuc,
⁶ météré amuma kekec, niniŋ
 ai, bisiqatén wamma kekec,
 qambaŋtoho, Uŋaguc kekec,
 goi héihéi héla, ⁷ Ac héla zéma
 Anutuac kuha qeriaiguc
 kekec, kekec solaŋawac sou
 méra héi kananinaiguc késa
 kekec, ⁸ edamuiguc me
 mema titiiguc, qac buŋa
 hia me biria, ic héla kecni
 ikoc ic zénénécmimia, ⁹ ic
 eŋomia tanec, néŋ ic qac
 buŋa ninaguc kecma, ic
 humumia tanecnéŋ kekec-
 ninaguc, haka biriawac
 bakia meziŋ tanecnéŋ ménda
 humuziŋ, ¹⁰ ewa biric
 kekec tanecnéŋ nalé séc
 ségiségininaguc, maqeqeya
 tanec, néŋ sasala mériaŋ
 mihicŋi énécmianziŋ, iwawai
 méŋ ménda késa kecziŋ
 tanecnéŋ iwawai moczoŋ
 yanda he nénécmizac.

¹¹ Korinti ic embac,
 kuanina imi efima auauya,
 imuac ewa qerina imi acguc
 onac auauyawac hezac.
¹² Nonac goi héihéinina imi
 moucmoucgia qahac néŋ
 iminéŋ onac ewa qerigi-
 naiguc mouc moucŋiawac
 hezac. ¹³ Ni nambérac
 hécna énézéanzua ésécnec
 énézézua imuac ini acguc
 eena héima ewa qerigina imi
 meyandigic moucmoucgia
 imi qahac waŋu.

*Ic ninzén ninzénŋina qa-
 hac iniguc ewa koroŋ koroŋ
 ménda wammu.*

¹⁴ Solaŋ dindiŋa zéma
 héna ac logiloginéŋ dimuhuc
 séc érééréŋ wammaoc?
 Asac mararaŋ zéma siŋi
 tunumaŋnéŋ dimuhuc ala
 waŋamumaoc? Imuac
 niŋac ini imi ménda
 ninzénŋéanzu iniguc ewa
 koroŋkoroŋ ménda wammu.
¹⁵ Kristo zéma Beliaru†
 iereŋ némaciguc ewa mo-
 mac wammaoc? Ninzénŋ
 ninzénŋ icnéŋ ic méŋ ménda
 ninzénŋéanzac i guc némac
 iwawai amunec qamunec
 wammaoc? ¹⁶ Anutuac
 ocmuŋ zéma baniara iereŋ
 némaciguc niŋni momacguc
 wammaoc? Anutunéŋ zéyec
 ésécnec neŋaŋ imi Anutu
 kekecyaguc iwac ocmuŋ
 kecziŋ. Imuac mia Anutunéŋ
 yomuhuc zéyec; Ni ionac
 sugginaiguc keŋha wamma
 i iniguc momacnec kecmaŋ,
 ni ionac Anutugina wamba
 ieneŋ nuac ic embachécna
 wammu.☆ ¹⁷ Miŋ Kewunéŋ
 yomuhuc zézac, Imuac ini
 ionac murunec éréma héŋ
 héima kecmu. Waŋu iwawai
 sigiginawac buŋa qeqeya
 imi késa osi ménda wammu.
 Imuhuc waŋŋic, neŋ héihéré
 énécmimaŋ. ¹⁸ Neŋ onac
 maŋgoc waŋ énécmiwa
 ini nuac nambérac hécna
 wammu. Medac medac
 wandac wandac miŋinanéŋ
 imuhuc zézac.☆

7

¹ Ala sorochécna neŋaŋ
 imi sisipac ac zéma maziŋ

† 6:15: Beliaru imi Sacdaŋac qara méŋ, qac imuac hénia imi Ikoc miŋina.

☆ 6:16: Lew 26:12, Yer 32:38, Ezk 37:27 ☆ 6:18: 2Sa 7:14, 2Sa 7:8

imuhucyawac késa kecziñ, imuac mia Anutuac bac yandi yandi wamma kecbiñ. Kecma kekec téréya imi mesolañanima séwinina zéma uñaninawac haka biria hénihénia igucnec météré amuma kecbiñ.

Pauloac zézé ségiségiya.

² Ini ewa qerigina ménda aṅgég tinénécmimu. Nini méñac méñ haka biria ménda wañ énécmiyiñ. Méñac méñ ménda mebiri énécmiyiñ. Wañu iwawaigina eñ ménda onagiriñ. ³ Ni késpedesgina zéhicñimañ zé ac imuhuc ménda zézua. Bec zéyi ésécnec, nonac ewa qerinaiguc kecgic momacnec kecma momacnec humuwiñ niñac imuhuc énézézua. ⁴ Ni niñkinzégéma énézézua. Ni onac niñ nimba zézé bipiginaguc wañu qeri mebélac qebélac hakanéñ sécgé néñanzac. Wañu zéra waiya hénia hénianinaiguc ségiséginéñ qesalecge néñanzac.

⁵ Hénia imi yomuhuc; Nini Makedonia baeciguc hayiñ nalé imuaru nonac séwinina imi tachiahiaru qahac kerin, néñ hénia séra séc zéra waiya mihicñiyiñ. Séngançeniguc tualeficnéñ, ewa qerinaiguc bac yandi yandinéñ he nénécmiyec. ⁶ Néñ Qeri mama wawaña qerina mebelacgé nénécmianzac Anutu inéñ mia Tito hayu qerina mebelac nénécmiyec ⁷ Tito hayec

imi sac qahac néñ meseli wammigic meme seli onarunec mihicñiyec imuac suruc wamma ini qerinéñ késama mambéc kecanzu imi zéma, zésiaccgina zéma, qeri siñgina nuac hezac imuac suruc momacnec wañ némma qerina mebelacgé néñu ségiségi wammanec wañi.

⁸ Imi mia hénia yomuhuc niñac, ni kiwina oénécmima niñyéwéri mihicñi énécmiyi imuac nimbiri amuyi. Néñ kiwi iminéñ nalé hotoña dac sac niñyéwéri mihicñi énécmiyec imi niñasarima deguc imi ménda nimbiri amuzua. ⁹ Ni deguc ségiségi wanzua imi mia niñyéwéri mihicñi énécmiyi imuac niñac qahac, néñ niñyéwéri ginanéñ énépésima keñ onoporu ewa hakagina melençic hénia imuac niñac mia. Ini Anutuac ewa siñiguc niñyéwérigic imuac niñac kiwi nonac murunecnéñ hénia méñac méñiguc haka méñac méñ ménda mebiri énécmiyec. ¹⁰ Anutuac ewa siñiguc niñyéwéri wañanzin imi kecma ménda nimbiri amuwiñ. Niñyéwéri imuhucyanéñ ewa hakanina hainetec mihicñima aṅgég titiiguc nonagicma keñanzac. Wañu baecac niñyéwéri imuhucyanéñ humuc mihicñi nénécmianzac. ¹¹ Héngic, Anutuac ewa siñiguc niñyéwéri kekec imi yéwéri qeriaiguc eñañ héniaqina qitiric zéaumu niñac ewa qerinaiguc wésé

polan̄ dimuhucya, zésolan̄ amuamuya dimuhucya, qerigina kétir̄kétir̄ dimuhucya, bac yandi yandi dimuhucya, qerinéj késama mambéc kekec dimuhucya, qeri sin̄ dimuhucya, zémindin̄i qemindin̄i dimuhucya mihicn̄i énécmiyec. ¹² Imuac kiwi oénécmiyi imi ic mén̄j kápésic wañec me ic mén̄j kápésic en̄ wammimia iorac nin̄ac qahac, néj qeri sin̄ginanéj Anutuac kiwaiguc onac muru hicn̄i énécmimac nin̄ac oénécmiyi. ¹³ Wañu ai imuacnec nini héibélaç qéibélaç wañ nénécmimia wan̄zin̄.

Wañu Titoac qeri uñanéj onac nin̄ac wamma qeri bénzér̄j mihicniyec. Imuac nin̄ac ewa qerinata mebélaç gégéya imuac qahaiguc toroqema iwac ségiségi nin̄ac nini ségiségi wammanec wamma keczin̄. ¹⁴ Ackuazéc énézéyin̄ imi moczon̄j héla wan̄zac ésécnec Tito ézéma meyac énécmiyi imi acguc ac héla wan̄zac, imuac nin̄ ni onac ac suruc ézéma meyac énécmiyiiguc imuac gamuna ménda nin̄zua. ¹⁵ Ini moczon̄j bac yandi yandi wamma zénéj hirihiri wamma héihéré mima ara nin̄toho wammigic imuac nin̄ qelima ewa qeriyanéj onac muru moczon̄j kendaczac. ¹⁶ Ni solan̄anec nin̄kinzér̄gé énécmizua imuac nin̄ac ségiségi wan̄zua.

8

Haihulac haka.

¹ Ninzér̄j ninzér̄j dacmuna hécna Anutunér̄j Makedonia hénaorin̄j goi héihéiya qeénécmiyec imi ini nimmu nin̄ac wan̄zua. ² Zéra waiyawac manam batuc kunen̄j yandaiguc ségiségigina qesalecgé énécmima mayu mageqe osiqosiyaguc kilen̄j haihulac wamma halen̄gina kunen̄j yanda alen̄j alen̄j késama haigic. ³ Ni héipuc ac wamma zéau énécmizua, ienen̄j hia wammucac séc halen̄j hai énécmima en̄añ ewa sin̄gina méndacma sécgina ogicma hai énécmigic. ⁴ Ienen̄j imi ic embac téréya tosara welen̄j qeénécmima halen̄j hai énécmimiawac ai imuaru toroqewin̄j zé nin̄énécmiwin̄j nin̄ac hélacnec zéwelec nénécmigic. ⁵ Kic hihi wan̄in̄j imuacnec sac qahac néj toroqema ienen̄j walac en̄añ kekecgina Min̄j Kewuninawac muru haimigic, wañu imuhucyanec Anutuac ewa sin̄iguc nonac muru hai nénécmigic. ⁶ Titonér̄j bec sugginaiguc ai imi héniyec imuac nin̄ac ewa hiawac halen̄j ai imi meycagéma metecgémac nin̄ac zénañgé mizin̄j. ⁷ Ini ninzér̄j ninzér̄j zéma ackuazécgina zéma nin̄in̄gina zéma wésé polan̄gina zéma goinina héian̄zu ai imuhucya moczon̄jiguc séc mén̄j ogicma wamma mean̄zu ésécnec ewa hiawac halen̄j haihai aiguc acguc imuhuc séc mén̄j ogicma wamma memu.

8 Ni zéseli énécmima ménda zézua, néj onac siŋgina iminéj hélacnec me qahac imi tosara ionac wésé polañ hakaginaguc haiséséc wamma niŋgésima kecua. 9 Imi mia hénia yomuhuc niñac imuhuc zéma mayi; Miñ Kewunina Yesu Kristoac ewa hiyawac haka yomi ini ninzu. Inéj eñeya maqeqeya néjnec ini sécgina séc wamma kecmu niñac eñeya saméj bipiyaguc kerec, néj onac niñac maqeqeya wañec. 10 Ai imuac mia nininña zéwa niñgic iminéj nanjé énécmimac. Ini yawuñ emu-muac walac ai imi hénima megic. Wañu imi sac qahac ini imuac muñguc wammañ zé ewa siŋgina he énécmiyec. 11 Imuac ai imi mema medacmu. Wañu wésé polañgina he énécmizac séc, iwawaigina he énécmizac séc méndacma wamma medacmu. 12 Wammuac siŋgina he énécmizaciguc, iwawai he énécmizac séc haigic memeyawac séc wammac, wañu ménda he énécmizac igucnec imi ménda memeya wammac. 13 Imi mia tosara meefi énécmima ini meyéwéri énécmimañ niñac qahac, néj séc éreréñ wañu kecmu niñac. 14 Onac saméjaginanéj ionac mété qététanjinawac, imuhucyanec ionac saméjaginaneñ onac séc mété qététanjinawac haigic keñha wañu, séc éreréjnec hiabia wammac.

15 Imuac mia yomuhuc ooy-awac hezac, sasala tocgégic imi eneñ saméña ginaguc ménda wañgic. Wañu komodia tocgégic imi eneñ acguc mété qététañ ginaguc ménda wañgic.

Tito Korinti ama areñ yandaiguc mélimiyec.

16 (16a) Onac niñac wamma wésé polañ nenamuru henénzac imuhucyanec Anutunéj Titoac ewa qer-ai-guc momacnec haimiyec. 17 Miyu inéj nonac zénañgé ac késayec imi sac qahac, néj wésé polañ hemiyecac deguc kuneynec ogicma hemiyu eñeya ewa siñ méndacma onac muru kem- mañ zé kenzac imuac niñac (16b) Anutu ewa hia ac wammizua. 18 Ninzénj ninzénj dacmuna ménj i guc momac- nec mélini hazac. Wañu inéj mia buña suruc hiabia zéau énécmima héniorinñ tuña tuña ionac sugginaiguc qac buñayaguc wañanzac. 19 Imi sac qahac, nini Miñ Kewuninawac edamuyawac niñac zéma nonac ewa siñ héra imi énézéyu hémmu niñac zéma ewa hiawac haleñ ai meni ic imi mo- macnec keñha wammac niñac héniorinñ tuña tuña ieneñ gésimima kumugic. 20 Nini imi haleñ kuney yanda nonac méraninaiguc haigic galenñéanzinñ ai imuac méñnéñ méñ zébirinénécmiwac niñ técnina nimma kecanzinñ. 21 Hénia imi yomuhuc, nini Miñ

Kewuninawac kiwaiguc sac qahac, néj ic embac ionac kicginaiguc momacnec haka hiabia wambij zé, técnina nimma kecbij zé wanzij. ²² Wañu iriguc momacnec ninzérj ninzérj dacmuna mérj mélini keñec. Iwac mia héngésima niñni, ic imi ai sasala imuac wésé polañaguc kerec. Wañu deguc imi onac niñu ewa qeriaiguc niñkinzérj kunerj yanda hicñimiyu, wésé polañ imi ogicma kunerj yanda ai imi memañ zé wanzac. ²³ Titoac zéwa niñgic, inérj onac welerj qeçe ainaiguc mérana zéma ai momacna wanzac, wañu ninzérj ninzérj dacmuna éréhéčna niñac zéwa, iereñ imi hénaorij tuñja tuñja ionac méliméli ic éréhécgina zéma Kristoac edamuya wanzaoc. ²⁴ Imuac niñac ini imi hénaorij tuñja tuñja ionac kicginaiguc eñaj siñginawac héla zéma zézé bipi ac wañ énécmiyij imuac hénia imi eñaj haihaka ginaiguc haima ic haréwéc ionac mewinini énécmigic hémmu.

9

¹ (2a) Ni onac wésé polañ imi ninzua hénia imuac niñac ⁽¹⁾ ic embac téréya welerj qeénécmimawac kiwi muñguc oénécmimanj zé nimba hénia qahac wanzac. ² (2b) Ni onac niñ wamma Makedonia ic embac énézéma Akaia baeciguc imi yawuñ emumuac bec zérérj qérérj wandacgic

zéma onac mepési énécmiyij. Wañu imuhuc énézéwa onac wésé polañginanérj ic embac héla yanda ewa qerigina meefi énécmiyec. ³ Wañu mepési énécmima ac zéyi iminérj héla qahac ménda wammac, néj zéyi ésécnec zérérj qérérj wandacmu niñac ic imi méli énécmiyi. ⁴ Qahac wañu, Makedonia ic embac ieneñ niguc momacnec kemma ini zérérj qérérj ménda wamma kecgic inicmuiguc ini sac qahac, néj nini momacnec ninzérjgéma kerij imuac mia gamunérj qacninaiguc embac niñac. ⁵ Imuac ni ninzérj ninzérj dacmuna ini meefi énécmiwa walac walac onac muru hama ewa hiawac haleñ becñec haiwiñ zé ac zikima zégic imi nalé ménda ducñiyunec zérérjqérérj wandacmu zéma zénañgé énécmimu iminérj hia zéma niñi. Imuhuc zérérj qérérj wamma tocogocic zéhinociguc qahac, néj ewa hiawac haleñ héla wammac.

Héla sasala mihicñiwij zé gocmia nétéréma qesagic.

⁶ Anjétima komocdia héihimic wammu imi enerj komocdia metocgomu, néj nétéréma sasala héihimic wammu imi enerj sasala metocgomuac hezac. ⁷ Niñgic qeriginaiguc hezac imuac séc méndacma haimu, néj anjétitiginaguc me zéhinociguc ménda haimu. Anutunérj ewa hia nimma haianzu ionac siñgina

niñanzac. ⁸ Imi mia nalé séc ai hiabia imuac me imuac sécginaguc wamma nétéréma memu niñac Anutu imi ewa hiawac buña hénia hénia hia qesalecge énécmimacac kuha hemizac. ⁹ Ac kiwi yomuhuc hezac; inéñ séc qema méndemma ic maqeqeya énécmianzac. Wañu iwac solañ dindiñawac haka imi nalé tetecgia qahac hemac.* ¹⁰ Héi himicanzu ionac muru wariha zéma neneac buña momacnec énécmianzac inéñ iwawai mesai énécmima wariha énécmima imuhucyanec onac solañ dindiñawac haka imuac héla momacnec toroqe énécmimac. ¹¹ Ini hénia hénihéniaiguc mesécgé énécmiyu haka hénihéniaiguc sese kunéñ yanda hai énécmigic, eñañ haihulac haka imuac hélanéñ ai meni ic embac ieneñ Anutu ewa hia ac ézému. ¹² Welen qeqe ai iminéñ ic embac téréya tosara iwawai imuac me imuac hogcic mihicñi énécmianzac. Wañu imi sac qahac, haka iminéñ ewa hia kunéñ yanda Anutu qesalecge mianzac. ¹³ Welen qeqe ai iminéñ héipuc wañ énécmiyu, Kristoac buña suruc hiabia imi hélacnec zéauma niñtoho wamma, Yerusalem hénarorñ zéma ic embac tosara ewa hiawac haleñ haihulac yandanec welen qeénécmigic, hémma ic embac ieneñ Anutu mepésimianzu. ¹⁴ Imuac

ieneñ acguc onac niñac zéwelec ai mema Anutuac ewa hiaya ogicogira qacginaiguc he énécmizac imuac niñac onac niñ wamma kecanzu. ¹⁵ Iwac sese imi acninanéñ zézéyawac séc qahac, imuac niñac Anutu ewa hia wammiziñ.

10

Paulonéñ aiya niñac saiwa acya énézéyec.

¹ Iniguc añamma kecanzua imuaru memaamuma kecanzua, néñ wai énécmima lakec kecanzua imuaru imi zénéñ hirihiri qahac ac énézéanzua Paulo ni nenaoc deguc imi Kristoac memaamuma kekecac haka zéma gum bénzénzénñ hakaiguc namma zéwelec wañ énécmizua. ² Nini séwiac siniguc namma haihaka wañanzñ zéma nimbiri nénécmianzu imi onac ac selianec énézémanac hezac. Wañu onacmuru hama imuac séciguc meefima ménda zéman zé zéwelec énécmizua. ³ Nini séwiiguc kecanzñ imi hélacnec, néñ séwiac nananiguc yaré ménda qeanzñ. ⁴ Yaréninacwac tewi zakon imi séwi igucnec qahac, néñ Anutuac kuhanéñ raragina selia quwuc muwura tianzñ. ⁵ Wañu ac zéen zémaya imi zéhézéngéma iwawai Anutuac ninñ qetalima emma nanzac imi qeni maanzac, wañu Kristo

* 9:9: Leg 112:9

nin̄toho wammimu nin̄ac nin̄ingina hénia hénia imi ziki sipacgé énécmian̄ziñ. ⁶ Nin̄ tohotoho hakaginánéñ hélaguc wandaru acqege haka tosara zémindiñi gemidiñi wambiñ zé zéréñ qéréñ wamma kecziñ.

⁷ Ini imi séwiiguc sac ninicgési wañ nénécmian̄zu. Ic méñnéñ eñeyaoc Kristoac buña kecan̄zac imuac nin̄kinzérñ gézaciguc eñeya ésécnec nini acguc Kristoac buña kecan̄ziñ imi ewa qerianéñ muñguc nimma nin̄tegcimac. ⁸ Qac buña Miñ Kewuninanéñ nénécmiyec imi hézégé énécmiwiñ nin̄ac qahac, néñ meyac kumu énécmiwiñ nin̄ac nénécmiyec imuac nin̄ac ni imuac komora méñ ogicma meycamuma zéman̄iguc gamuna ménda nimman̄. ⁹ Ni kiwi o énécmima memeteric wañ énécmiman̄ zé wan̄zua éséc nimbu nin̄ac. ¹⁰ Ic tosara ieneñ yomuhuc zéan̄zu, iwac kiwiya imi yéwéria zéma kuhagucnéñ eñeya hama ninicmaciguc qeka meka wamma ac hiabia ménda zéan̄zac. ¹¹ Ic imuhucya imi eneñ yomuhuc nin̄tegcimu; Nini imuaru kemma iniguc momacnec kecbiñ nalé imuaru imi iniguc ménda kecma kiwiiguc oma zéziñ ésécnec haihaka imuhucya hélacnec wambiñ.

¹² Nini imi tosara eñañ meycamuma zéan̄zu iniguc haiséséc wamma

nin̄gési amuwiñac séc qahac, néñ ieneñ eñawunec haiséséc wañamuma héñgési wañamuan̄zu imuac ionac nimba nin̄tegcic qin̄tegcigina ménda he énécmizac. ¹³ Nini imi sécnina ogicma ménda meyac amuwiñ, néñ Anutunéñ miñ séc méndéñ nénécmiyec nanan̄ imuhucgeñ tima kecbiñ. Imuhuc wamma kec keczu imuac séc ai mewiñ zé haréyiñ. ¹⁴ Nini imi méréc mérécginawac Kristoac buña suruc hiabia énézéwiñ zé walac walac hayiñ, imuac nin̄ac nini onac muru hayiñ nalé imuaru imi nanan̄ ninawac séc imi ogicma ménda hayiñ. ¹⁵ Nini imi tosara ionac ai memeiguc héima namma sécnina ogicma ménda meyac amuziñ, néñ nin̄zérñ nin̄zéggina yandima kemmac séc sugcin̄aiguc nonac ai memeac titiña imi nétéréma kunen̄ yanda wammac zéma imuac nin̄kumuma kecziñ. ¹⁶ Imi mia tosara ionac ai buñaiiguc namma bec mihicñigic imuaru héima ménda meyac amuwiñ, néñ onac baecgina hezac imuac andiaiguc ogicma kemma buña suruc hiabia imi énézéwiñ zé imuhuc wamma kecan̄ziñ. ¹⁷ Zéze ségiségi wambiñ zé Miñninawac qeriaiguc zéze ségiségi wammu. ¹⁸ Méñ eñeyawac mepési amumac imi héipucyaguc qahac, néñ Miñninanéñ mepésimimac

iminéñ héipucyaguc wanzac.

11

*Paulo zéma Yesuac
Mélíméli ic ikora.*

¹ Hakana qelaja dac imuac ewaginanéñ nanjé némma niñkeczu zéma niñkumuzua. Ohecgina mezua, bisiqatéñ wañ néngic! ² Ni Anutuac qeri sinjiguc onac niñac qeri siñ ninzua. Ni ini embac seraña solaña éséc nec Kristoac muru onopocmañ zé zammaréñiguc iwac buña qeénécmizua. ³ Mokoleñnéñ diwi qiwiliñaguc Ewa imi ikoc wammiyec éséc nec onac niniñ solaña zéma niniñ héla Kristoac muru héikumugic heyec imuac nec héñacya mema néñgacma ewa qerig-inanéñ zapi qeqeya wambac niñac. ⁴ Imi mia hénia yomuhuc niñac imuhuc zéma mazua, Méñnéñ méñ hama Yesuac hénia zéau énécmiyiñ imi qahac, néñ hénia méñ zéau énécmizac me Uña megic imi qahac, néñ uña méñ énécmizac me buña suruc hiabia niñgic imi qahac, néñ méñac énécmizaciguc nalé imuaru imi ini gum bénzénzén wamma gezacgina hia hianzu. ⁵ Yesuac Mélíméli ic kuneñ kuneñ iniguc haiséséc wamma hémma nimba ewa bacginu ménda keczua. ⁶ Héla nec, ni acna imi hiabianec ménda zéanzua, néñ niniña imi imuhuc qahac, héniana imi ic embac momac yanda suginaiguc hénia

hénia héniaiguc mewinini énécmiwa nindaczu.

⁷ Ni enañ meyac énécmima nenaoc memaamuma Anutuac buña suruc hiabia boñ tegic zéau énécmima késpedesna mihicñizua me?

⁸ Ni welen qeénécmimañ zé wamma héniorin tuña tuña tosara ienen méra néngic mema kowu neyi geañ. ⁹ Ni iniguc kecma iwawai méñac méñ osima keru nalé imuaru méñac méñ yéwéri ménda mihicñi miyi. Imi mia ninzén ninzén dacmuna tosara Makedonia iguc nec hagic imi eneñ iwawai ménda henéñec imi mema hama néngic. Ni hénia hénia héniaiguc yéwéri ménda mihicñi énécmimañ zé galeñ mema keru, wañu toroqema imuhuc wamma kecmañ. ¹⁰ Kristoac ac héla ewa qerinaiguc hezac imuac niñac Akaia baeciguc imuhucyanec mepé qepési acna zéma mazua imi ewa qerinaiguc hezac imi méñnéñ menéñqe némmacac séc qahac. ¹¹ Hénia némac niñac imuhuc zézua? Goigina ménda héima imuhuc zézua me? Imuhuc qahac, Anutunéñ ninzac.

¹² Ic tosia eneñ niniguc séc éreréñ keczu zéma niñénécmimu niñac mepési amuwij zé nalé titiña mihicñiwij zé wañanzu, néñ ionac nalé titiña imi netecgémañ niñac ni imi wañanzua. Wañu imuac toroqema wammañ. ¹³ Ic imuhucya imi Yesuac

Méliméli ic ikora zéma ai ic ikora. Ieneḡ imi Kristo Yesuac Méliméli ic tanec héiyon baiyon wamma kecanzu. ¹⁴ Imi mia haka méréra qahac. Biria miḡina acguc edamuya kua meme uḡa tanec héiyon baiyon wamma kecanzac. ¹⁵ Imuac niḡac Biria miḡinawac ai ichéra imi eneḡ acguc eḡaoc solaḡ dindiḡawac ai ic tanec héiyon baiyon wamma kecanzu. Imi mia haka welicwelicḡia qahac. Ieneḡ imi tetcḡiaiguc wawaḡ memegina biria imuac bakia séc éréreḡnec késamu.

Paoloac kekec zérabéraya.

¹⁶ Ni muḡuc énézézua, méḡnéḡ méḡ nuac nimma ic qelaḡa ménda zéma nimmac. Waḡu imuhuc niḡzaciguc, qelaḡa éséc hia niḡnéḡu ni acguc komodia mepési amumaḡ. ¹⁷ Ac zézua imi Miḡ Kewuninawac ewa siḡiguc ménda namma zézua, néḡ haka qelaḡaiguc namma meefima mepési amuzua. ¹⁸ Ic sasala ieneḡ séwiiguc héima namma mepési amuanzu imuac ni acguc mepési amumaḡ. ¹⁹ Imi mia hénia yomuhuc niḡ imuhuc zézua, ini eḡaoc niḡic niḡteḡic qinḡteḡic ḡinaguc waḡuguc kileḡ ic qelaḡa tosara séḡiséḡi wamma ewaḡinanéḡ doḡḡé énécmianzu. ²⁰ Imuacnec sac qahac, néḡ méḡnéḡ hésa ic éséc énépésizac me, kinecḡinecyá ésécnec énépésizac me, iwawaigina onagiczac

me, meyac amuzac me, hulunḡ ginaiguc onotozaciguc qeriginanéḡ hia doḡḡé mianzu. ²¹ Ni imuhucyá me imuhucyawac qeka meka téḡḡéḡ kerinḡ imuac gamuna bisima zéauzua. Néḡ Méḡnéḡ iwawai méḡac meefima meyac amumaciguc, ni acguc qelaḡa ésécnec meefi amuma hia zémaḡ. ²² Ieneḡ Hebiraió ic? Ni acguc. Ieneḡ Israel ic? Ni acguc. Ieneḡ Abarahamac qelihéra? Ni acguc. ²³ Ieneḡ Kristoac ai ic? Qelaḡ ésécnec zézua. Ni onogicma iwac ai ic héra kecua. Ai kunéḡ yanda onogicma meyi, hésa ic hatac sasala onogicma kerí, hihilocnéḡ nugic qétéya imi olommaḡac séc qahac, nalé momacḡuc momacḡuc humucac déciḡuc kereḡi. ²⁴ Yuda ic eneḡ hihilocnéḡ hatac 5 nugic. Nugic séc, 40 igucnec 1 auma 39 séc nugic. ²⁵ Hatac 3 aribambanéḡ nugic, hatac 1 hocnéḡ gilima nugic, hatac 3 kondunḡiguc zéic biriyec, waḡu siḡi kaiwe momacḡuc kondunḡnéḡ huanéḡu kerí. ²⁶ Héna gowogowoiguc haka yomuhucyá hicḡinéḡec, doku téfara zérabéra, kowu nene, nena ic embac, ic enia, ama areḡa yanda, baec kisia, kondunḡ, waḡu dacmuna ikora, imuac qeriaiguc séc, yéwéri mihicḡiyi. ²⁷ Waḡu kucqeḡe ai zéma qenzeḡ manzeḡ, siḡi sasala gau qeḡe, yaka niḡ humuc, doku niḡac déméḡna qanḡararanḡ

qeqeya, nene qahac kekec, sanjeŋa zéma séwi usu qahac imuac séciguc zéma ²⁸ waŋu imuac qahaiguc ménj hezac imi naléya naléya hénaorinj tuŋa tuŋa héngalenj waŋ énécmiwa yéwéria kunej yandanéj hélanzj néŋanzac. ²⁹ Sucginaiguc méŋnéj qeka meka waŋu ni acguc qeka meka ménda waŋanzua me? Sucginaiguc méŋac ménj wammigic qonzontoj géyu ni acguc ewa biricna geriwaguc ménda waŋ néŋanzac me?

³⁰ Kilej meyac amumaŋac hezaciguc, iwawai qeka mekana mewininianzac imuac mia meyacmaŋ.

³¹ Miŋ Kewunina Yesuac Maŋgocya, nalé tetecgia qahac mepé qepési waŋmimiawac hezac inéj mia ni ikoc ac ménda zéanzua imi ninzac.

³² Damasiko ama areŋa yandaiguc ic kewu Areta iwac baec galenja méŋnéj ni népésimaŋ zé ichéra énézéyu ama yanda imuaru awima kecgic. ³³ Néj alahécna enej ni nengeŋ yandaiguc tinemma ama areŋa yanda imuac deminj gouŋa igucnec hésaiguc tikologic hiŋgacma baec galenj iwac méria igucnec néŋgari.

12

Paulonéj tilinj tilinjiguc héŋec.

¹ Ac haréŋa tanec wanzac, néj kilej meyac amuma zémaŋac hezac. Imuac

Uŋawac haka Miŋ Kewuninanéj nézéyu héŋi imi zéma ac zéauma nézéyec imuac zéwa ninjic. ² Ni Kristoac ic ménj ninzua. Ic imi Uŋanéj wagiru kurumenj qétéya ³ imuaru emma mayec. Mama keru yawuŋ 14 bec tecgézac. (Nalé imuaru inéj séwi qeriaiguc kerec me imuac séŋgaŋgeŋiguc kerec imi ni ménda ninzua, néj Anutunéj ninzac.) ³ Ni ic yomuhucya ninzua, (inéj séwi qeriaiguc kerec me imuac séŋgaŋgeŋiguc kerec imi ni ménda ninzua, néj Anutunéj ninzac.) ⁴ I imi baec hafi zepaya qahac imuaru wagiru kemma ac zémacac séc qahac imuhucya niŋec. Ic ménj humuma houmacac hezac méŋnéj ac imi muŋguc zémacac niŋ ménda zémimia. ⁵ Ni ic imuhucyawac hia meyacmimaŋ, néj nena imi qeka mekanawac ménda zéma méŋac ménj mepési amumaŋac séc qahac. ⁶ Ni ac héla sac zémaŋ, imuac niŋac mepési amumaŋ zé wammaŋiguc imi qelaŋa ménda wammaŋ. Néj méŋnéj niŋu haihakana iguc héŋec me kuana igucnec niŋec imi ogicma ic hiabia zéma niŋnémbac niŋac zémaŋ zé osizua. ⁷ Uŋawac iwawai hénia hénia meaunéŋec imuac nimba eŋeŋa yanda waŋanzac. Imuac niŋac ni sécna ogicma meyac amuwi niŋac séwinaiguc waiya, qara

Biria miñinawac kua meme uña hainéjec. Imi mia sécna ogicma ménda meyac amumañ niñac yéwéri mihicñi némmañ zé imuhuc hainéjec. ⁸ Wañu yéwéri imi wainémmac niñac Miñ Kewu zéwelec wammima kecba hatac haréwéc wañec. ⁹ Wañu ac yomuhuc nézéyec, kucnanéñ qeka mekagaiguc mesolanjanianzac imuac niñac ewa hiananéñ sécgé génzac. Imuac niñ ni Kristoac kuhanéñ nuaru henémmac niñac ségiségi wamma qeka mekanawac nimba enu Anutu zéhiaru mimañ. ¹⁰ Qekameka mihicñianzua séc kucnaguc wañanzua imuac niñ, ni Kristoac wamma qeka mekana zéma mematiti ac zéma ai yanda zéma, nunesi zéma yéwéri mihicñianzua séc ségiségi wañanzua.

Paulonéñ ic enia ionac ai ic buña qemimia wañec.

¹¹ Ni qelaña wanzua, néñ ini hinocgé néñgic imuhuc wanzua. Eneñ meyac némmuac hezac. Ni ic enomia, néñ Yesuac Méliméli ic eneña yanda iniguc haiséséc wamma hémba ni ewac bacginu ménda kecza. ¹² Ni onac suginaiguc gum bénzénzén kunen yandaiguc sésécac haka méréra zéma haka welic welicgia zéma ai kuhaguc wamma mewa iminéñ Yesuac méliméli ic héla kecza imuac asé kiwiya wañ nénzac. ¹³ Yéwéri ménda mihicñi énécmiyi késpedesna

imi sac waima haka tosara ménjac ménj niñac ménda nimbiri némmu, néñ welen qeénécmiwa onac muru henaorin tosia ionac séc ménda wawaña mén he énécmizac me? ¹⁴ Ninzu, onac muru hamañ zé zéréñqéréñ wamba deguc hatac haréwéc wanzac, néñ yéwéri mén ménda mihicñi énécmimañ. Ni onac iwawaigina niñac qahac, néñ enañ niñac wamma zéwelec énécmizua. Nambérac eneñ neñgoc mañgoc ginawac iwawai hofiiguc haiyic heyu emmacac ménda hezac, néñ neñgoc mañgoc enaoc nambérac hécginawac wamma imuhuc wammuac hezac. ¹⁵ Ni mia kekec uñaginanéñ hiarumac niñac ségiségi wamma iwawaina auma imuacnec toroqema kekecna momacnec hia auénécmidacmañ. Wañu siñgina niñanzua séc kemma muñguc yanda kunen yanda wañu, siña niñgic séc kemma muñguc yanda komora wammacac hezac me? ¹⁶ Ic tosianéñ nuac yomuhuc zéanzu, ni onac réwéri ménda énécmiyi, néñ diwi qiwiliñ ic keczuawac diwi qiwiliñ wañ énécmima énépésiyec. ¹⁷ Ni ichécna onaru méli énécmima ionarunec mérac zéwa méra néñu iwawaigina onagiri me? ¹⁸ Wañu Tito onacmuru kemmac niñac zémiyi imuhucnec ninzén ninzén munana mén méliwa wagic amuma hayoc, wañu

Titonéj hama iwawai mén onagirec me? Ini niŋgic, i zéma ni nekaoc Uŋa téréya imuhucyanec zéma héná momacguc ménda kecanzic tanec wanzac me?

¹⁹ Ini niŋgic éréma deguc nini héikenzé héihazé wammanec kecziŋ tanec wanzac gezaŋ. Imuhuc qahac. Nini Kristoguc kecma Anutuac kiwaiguc énézéziŋ. Ala sorochécnina, imi moczoŋ ini nanjé énécmiwiŋ zé zéziŋ. ²⁰ Ni onac muru hamaŋ nalé imuaru, ini hémmaŋ zé niŋi haka imuhucya ménda wamma kecgic inicbi niŋac, ini acguc hémbiŋ zé niŋgic séc ménda wamma kecba némbu niŋac, bacna yandizac. Imi sac qahac onac muru tualefic zéma nimbupuc zéma qeri geric zéma méndéj amuma kekec zéma zébiri qébiri zéma andé lukuc ac zéma tétéc qeqe zéma kaižiliweŋ wamma kecbu niŋac zénéŋna hirizac. ²¹ Onac murunec tosianéj haihaka zapi qeqeya zéma kaisero zéma nezéléléj haka imuhucya wamma qerigina ménda melenzanzu. Waŋu imuhuc wammanec kecgic, onaru hawa Anutunanéj memanéju, ic imuhucya ionac siacma ewa goro wambi niŋac bacna yandizac.

13

Goro ac teteugia.

¹ Ni deguc hatac haréwécac onac muru hamaŋ. Hama énézéwa héipuc ic éréhéc me haréwécnéj ac kuagina igucnec nindacma hélawac zéseliwiŋ. ² Hatac éréhéc hayi nalé imuaru bec goro ac énézéyi ésécnec deguc lakec kecma goro ac walac énézéwa niŋgic, muŋguc hamaŋ imuaru imi becnecc képésic waŋgic ic ionac zéma ic tosara ionac képésicgina imi ménda wai énécmimaŋ. ³ Kristonéj nuac qeriiguc ac haiyu zéanzua imuac hénia hicŋiteguru hémbiŋ zé waŋanzu. Imuac niŋac imuhuc zézua. Kristo imi onac muru kuc mama ménda waŋanzac, néj ewa qeriginaiguc kuhaguc aiya meanzac. ⁴ Hélawac zéni, Kristo imi kuc mama keru ic héŋgeŋa wéndaraiguc qegic, néj Anutuac kuciguc yarecac kecanzac. Nini imi imuhucyanec iwac qeriaiguc bélacgéma kecanziŋ, néj welen qeénécmiwiŋ zé Anutuac kuciguc kecanziŋ.

⁵ Ini ninzéj ninzénguc kecanzu me qahac imi niŋasariwiŋ zé batucgéma niŋgési amumu. Yesu Kristonéj ewa qeriginaiguc kecanzac imi ménda niŋasarizu me? Ini imi ménda niŋtegitcuiguc ini ninzéj ninzéj ic héla qahac. ⁶ Waŋu nini imi ninzéj ninzéj ic ikora qahac, hénia imi niŋtegitcu niŋac wanzua. ⁷ Anutunéj galenjé énécmiyu képésic mén ménda wammu

niḡac Anutu zéwelecmima kecanziḡ. Imi mia ninicḡic nini ninzéh ninzéh ic héla kecanziḡ tanec wambiḡ niḡac qahac. Nini imi ninicḡic ninzéh ninzéh ic ikora tanec hia wambiḡ, néḡ ini imi haka silic solaja wamma kecmu niḡac imuhuc wamma kecanziḡ.

⁸ Nini imuhucyanéh haka méḡac méḡ ac héla imi logima wambiḡac séc qahac, néḡ imuacnec sac méndacma wamma kecwiḡac hezac imuac mia imuhuc zézua.

⁹ Hénia méḡ imi yomuhuc; Kucnina qahac kecni kucḡinaguc kecanzu séc séḡiséḡi wamma imuhuc solajanima kecmu niḡac Anutu zéwelec wammianziḡ.

¹⁰ Miḡ Kewunéh qac buḡa néḡec iminéḡ ménda hézéhḡé énécmimaḡ, néḡ meyac énécmimaḡ niḡac néḡec. Imuac niḡac ni onaru hama qac buḡana imuaru héima namma ac geriwaguc ménda waḡ énécmimaḡ zé lakec kecmanc walac goro ac oénécmizua.

Yaizézé ac teteḡcia.

¹¹ Dacmuna hécna ac teteḡciawac zéwa gezacḡina haima nimma niḡtohomu, séḡiséḡi wamma kecmu. Imuhuc wamma solajanima ewa momac wamma luaeguc kecmu. Goi héihéi zéma luae miḡina Anutunéh iniguc kecmac. ¹² Kiricne téréyaguc

yaizézé ac waḡamumu.* ¹³ Ic embac téréya momac yanda eneḡ acḡuc yaizézé ac waḡ énécmizu.

¹⁴ Miḡ Kewu Yesu Kristoac ewa hia zéma Anutuac goi héihéi zéma Uḡa téréyawac ala kekecnéh tuḡ onac muru he énécmimac.†

* **13:12:** Kiwi tosaraiḡuc ac yomi kembraḡa 11 teteḡciaiguc toroḡema ogic heyu kembraḡa 13 zéma 14 imi melemma 12 zéma 13 ogic hezac. † **13:14:** Kembraḡa yomi kiwi tosaraiḡuc ménda hezac.

Galatia

¹ Ic onarunec me ic méhñéñ zéyec niñac qahac, néñ Yesu zéma i humuc igucnec meqelimiyeç Anutu mañgoc ieren méli néñu hahaya Yesuac Méliméli ic Paulo neñ imi ² ninzéh ninzéh dacmuna héçna moczoñ niguc keczu iniguc momacnec hénaoriñ Galatia baeciguc kecma kenzu onac muru ³ neñañ Anutu mañgocnina zéma Miñ Kewunina Yesu Kristo iorarunec ewa hia zéma luaenéh hama he énéçmimac niñac wanzij. ⁴ Kristonéh Anutu neñañ mañgocninawac ewa siña méndacma neñañ baec yomuac hicñisai biria yomuacnec metecgé nénéçmiman zé késpedesnina niñac wamma eñeya séwi kekeçya wai nénéçmiyeç. ⁵ Imuac iwac muru edamuya tetecgia qahac hema emma hema keçmac. Hélaçnec!

Buñ suruc hiabia imi méñ ménda hezac.

⁶ Ini Anutunéh Kristoac ewa hiayaiguc unuruma énépésiyec, wañu ini focnec i waima ackuazéc tanera méñiguc kendaczu imuac niñ welicgé énéçmizua. ⁷ Wañu imi buñ suruc hiabia méñ ménda wanzac, néñ ic tosia ieneñ mesoho énéçmima Kristoac buñ suruc hiabia imi zébirigic tanera méñ wañanzac. ⁸ Wañu

neneñ me kua meme uñ méñ kurumeñ igucnec hahayanéh buñ suruc hiabia énézéyiñ imi mesohoma méñac énézémaciguc imi saecginaguc wandacmac. ⁹ Walac énézéyi imuacnec mia deguc muñguc énézéçua. Méhñéñ méñ buñ suruc hiabia walac nimma késagic imi qahac, néñ méñac énézémaciguc imi saecyaguc wammac.

¹⁰ Ni degucmi icnéñ niñgic séçgémac niñac wanzua me Anutunéh niñu séçgémac niñac wanzua? Ni ic ieneñ welicgé némmu niñac zéçua me? Ni ic ieneñ niñgic séçgémac niñac zéwíneç imi Kristoac welen qeçe icya héla ménda wambineç.

Anutunéh Paulo dimuhuc héihéré miyeç imuac suruc.

¹¹ Dacmuña héçna, eneñ niñteçgicmu niñac énézéçua, buñ suruc hiabia zéauanzua imi ic méñac ewa siñ méndacmimia qahac. ¹² Imi mia ni ic méñac murunec ménda meyi me ic méhñéñ ménda ku néñec, néñ Yesu Kristo eñeyaoc measari néñu iwarunec meyi.

¹³ Ni becneç Yuda ic ionac héna tima keru imuaru, ini niñgic éséçnec Anutuac hénaoriñ réwérianec ununesi wañ énéçmima mebiri énéçmiyi. ¹⁴ Wañu ni imi yawuñ momachéçna sasala onogicma Yuda ic ionac héna imi selianec ninzéhçéma yanda héçninawac ac pakeñ mératéc memeya imuac

seliseli wamma méndacani.
 15 Waŋu neŋgocnawac héri
 qeri igucnec gésinemma
 ewa hiaya niŋac wamma
 héihéré néŋec inéŋ mia
 16 Naŋawac hénia imi ic enia
 ionac muru zéau énécmimaŋ
 niŋac, i ewa qerinaiguc
 ewa hia nimma mihicŋi
 néŋec nalé imuaru, ni baec
 ic iniguc ménda eminiŋi.
 17 Waŋu ic walac hénima
 Yesuac Méliméli ic ai megic
 ionac inicmaŋ zé Yerusalem
 ménda keŋi, néŋ moczoŋ
 Arabia baeciguc kemmaguc
 Damasiko amaiguc liliŋgéma
 keŋi.

18 Imuacnec kecma yawuŋ
 haréwéc tecgéyu Petero
 (Kefa zémimia) hémmaŋ zé
 Yerusalem ekemma i guc
 momacnec ai meme 15 keru.
 19 Waŋu nalé imuaru Yesuac
 Méliméli ic tosara ménda
 iniri, néŋ Miŋ Kewuninawac
 munaya Yakobo iwacnec
 héŋi. 20 Héŋgic, ni onac
 niŋ wamma kiwi ozua yomi
 imi ikoc qahac. 21 Imuac
 andiaiguc Siria zéma Kilikia
 baec keremba 22 Kristoac
 héniorŋ Yuda baeciguc
 keczu ieneŋ becneŋ kic
 tanecna ménda héŋgic,
 néŋ 23 ic ménŋ nunuhéi
 waŋec iminéŋ deguc ninzén
 ninzén walac qetéŋgémaŋ zé
 waŋaŋec imuac mia deguc
 zéaukeczac imuac sac zégic
 niŋgic. 24 Nimma nuac niŋac
 Anutu mepésigic.

2

Yesuac Méliméli ic ieneŋ

Paulo aŋgétima tétécgémigic.

1 Ai yawuŋ 14 tecgéyu
 neŋ Banabaguc Tito wag-
 icma muŋguc Yerusalem
 ekeŋi. 2 Imi mia Anutunéŋ
 nézéyu hémma ekemma
 buŋa suruc hiabia ic enia
 ionac sugcinaiguc zéauaŋi
 imuacnec énézéyi. Énézéma
 aina memaŋac hezac imi
 zéma walac meyi imi mo-
 macnec héra qahac ménda
 wambac niŋac qacgina
 keŋkeŋa ionacnec sac
 énézéyi. 3 Waŋu Girik ic
 Tito niguc momacnec kerec
 i acguc séwi tasia héricmac
 niŋac ménda zénaŋgémiyi.
 4 Imi mia dacmuna ikora
 tosara éléŋnec harégic
 ionac niŋac imuhuc waŋi.
 Ieneŋ imi Kristo Yesuac
 qeriaiguc hulacamuma
 kecziŋ imi kowu ninicma
 acnéŋ qaténénécmigic welenŋ
 qeénécmiwiŋ niŋac imuhuc
 waŋgic. 5 Waŋu buŋa suruc
 hiabia imi onac sugcinaiguc
 nalé séc hemac niŋac nalé
 hotoŋadac ménŋ ionac ac
 niŋac ménda bélécgéyiŋ.
 6 Qacgina niŋénécmigic keczu
 ionac sugcinaiguc ménŋac
 ménŋ ewa éréhéc ménda
 waŋanzua. Anutu imi ic
 ionac séwigina tanerawac
 ménda hémma énépésianzac.
 Ic qacgina keŋkeŋa ieneŋ
 ménŋac ménŋ ménda méra
 néŋgic, 7 néŋ néwécgeŋaiguc
 Peteronéŋ séwiac asé kiwig-
 inaguc ionac muru buŋa
 suruc hiabia énézémac niŋ
 ai buŋa qemiyec ésécneŋ
 ni imuhucyanec ic enia

ionac ai buŋa qenéhec imi héŋtegićgic. ⁸ Waŋu Petro qindiŋi mima séwi hericginaguc ionac Méliméli ic oporec inéh mia ni momacnec qindiŋi némma ic enia ionac Méliméli ic noporec. ⁹ Waŋu ai ic tandéya ésécnec zéma niŋénécmanzu Yakobo zéma Kefa zéma Yohane ieneŋ goi héihéiya nuac muru néŋu hezac imi héŋtegićma ni zéma Banaba imi ic enia ionac muru kenzic eŋaoc imi séwi tasé hericheric ginaguc ionac muru kembiŋ zé niŋgic hiaruyu yaizézénira zéma méranira qegic. ¹⁰ Waŋu maqeqeya ionac niŋqeli énécmiwic imuacnec sac qesinércmigic. Waŋu haka silic imuhucya imi neŋ bec seliseli wamma meanji.

Paulonéh Petro zéqeqetali wammiyec.

¹¹ Waŋu Kefanéh Antiokia ama arenaićguc hayec imuaru hakasilic Képésiraguc ménŋ waŋu musu qeqe wammima ac zémiyi. ¹² Walac Yakoboac murunec ic tosara hagic ieneŋ ménda harédacćicnec Kefanéh ic enia iniguc momacnec nene néma tarec, néŋ ic ieneŋ hosucgé énécmigic séwi hericginaguc ionac bac yandi yandi wamma néŋgacma keŋec. ¹³ Waŋu Yuda ic tosara acćguc toroqemima haka tilicćilicya waŋćic, Banaba acćguc ionac haka tilicćilic ginanéŋ hérémiyu sigima

keŋec. ¹⁴ Waŋu hémba buŋa suruc hiabia imuac héna dindiŋa hezac séc ménda tigic moczoŋ yanda kicćinaiguc Kefa* yomuhuc ézéyi; Gi imi Yuda ic, waŋu kileŋ Yuda ic tanec qahac, néŋ ic enia tanec kećma némac niŋac ic enia ieneŋ Yuda ic ionac héna méndacmu niŋ seliseli wamma héihéré énécmikećzaŋ?

¹⁵ Neŋaŋ ic enia kępésicćguc keķera ionac murunec qahac, néŋ Yuda ic hićŋiyiŋ. ¹⁶ Kępésic solaŋ zémimia imi héna ac wawaŋ memeya igucnec qahac, néŋ Yesu Kristo niŋzėŋgé mimia imuacnec hezac imi niŋziŋ. Imuac niŋ nini acćguc Kristo Yesu niŋzėŋgéanzaŋ. Imi mia nini héna ac wawaŋ memeya igucnec qahac, néŋ Kristo niŋzėŋgé mini kępésic solaŋ zénénécmmiac imuac niŋ mia. Héna acac wawaŋ memeiguc séwi ic ménac mén kępésic solaŋ zémimia mén ménda hezac. ¹⁷ Neŋaŋ Yesu Kristoac qeriaiguc kępésic solaŋ zé nénécmimia wammac niŋ seliseli waŋkećni kępésicnéŋ mihicći nénécmimaciguc, Kristonéh kępésic imuac welen qeqe ic wanzac me? Imi moczoŋnec qahac! ¹⁸ Ni némac iwawai mén qema téŋgéyi imi muŋćguc meyac kumumaŋiguc, hakana iminéŋ measariyu nenaoc héna ac logilogi ic tanec wammaŋ. ¹⁹ Héna acnéŋ zétećgéyu

* **2:14:** Kefa imi Hebiraio ac, Petro imi Girik ac, héniagira imi neŋaŋ aciguc 3amanziŋ.

humuma héna ac igucnec anǵén tiamuyi imi Anutuac kic hihi wamma qeliqeli kecman niñac imuhuc wani. ²⁰ Ni imi Kristoguc ic héngenja wéndaraiguc nurugic humuyi. Imuac deguc keczua yomi imi nenaoc qahac, néñ qerinaiguc kecnénzac Kristo imi mia. Kekecna séwinaguc keczua imi goina héima nuac niñ wamma eñeya séwi kekecyia waiyec Anutuac naña i ninzénǵéma ninzén ninzén imuac qeriaiguc kecanzua. ²¹ Ni Anutuac ewa hiaya imi ménda qetalizua. Képésic solañ wawaña imi héna ac igucnec haanzaciguc Kristonén eñ humuyec tanec wammac.

3

Ninzén ninzénjac héna.

¹ O Galatia ic qelaña! Yesu Kristo imi dimuhuc ic héngenja wéndaraiguc qegic kenkecma humuyec imi dindiñanec zéasari énécmiwa nindacgic, néñ kileñ mérénén ewa soho meénécmizac? ² Ni onac murunec haka momacguc sac qesinimman zé wanzua. Ini Uña Téréya imi héna ac tohoma megic me Yesu ninzénǵéma megic? ³ Ini ewa soho wanzu me? Uña téréyaguc hénigic, néñ deguc Uña téréya waima séwiginawac siñiguc metecǵéwiñ zé wanzu me? ⁴ Ini haka kuhaguc sasala imuhucya hicñi énécmiyu héngic imi héla qahac eñomia

wanzac me? Imi hélacnec eñomia me? ⁵ Imuhuc wañu Anutu Uña téréya énécmima sugcinaiguc kuc méréra mewininima kerec imi ta héna ac tohotoho imuacnec me Yesu ninzénǵé mimia imuacnec? ⁶ Abarahamnéñ Anutu ninzénǵéyu ic solaña zémimia wajec.

⁷ Imuac ic embac ninzén ninzén igucnecnéñ Abarahamac qelihéra wanzu imi niñasarimu. ⁸ Wañu Anutunén ic enia ninzén ninzénǵina niñac wamma solaña zé énécmimac imi walac niñasarima Abaraham buña suruc hiabia imi yomuhuc ézéma zéyec; Baera baera ic embac imi guac qerigaiguc mozocǵé énécmimia wammac. ⁹ Imuac ic embac ninzén ninzén igucnec ieneñ imi ninzénǵéma kecañec Abaraham i guc mozocǵé énécmimia wammac. ¹⁰ Mérénén mén héna ac wawaña imuac héima nanzu séc saecac méra bawu keczu imuhuc ooyawac hezac imuac niñ héna acac ai mezu séc saecac bawaguc keczu. ¹¹ Wañu Anutuac kiwaiguc ic méñnéñ héna ac méndacma solañanimac ac séc qahac téñǵén. Imi mia ic solañanén ninzén ninzéniguc sac kecmu. ¹² Héna ac imi ninzén ninzén igucnec hahaya qahac, imuac ic mérénén héna aciguc kiwi hezac imi méndacanzac inén héna ac qeriaiguc kecmac. ¹³ Kristonén neñañ niñac wamma saec ac

zémimia wañec. Wañu héna acac saec ac igucnec mulu menéncmiyec. Imuac mia ic qahaiguc qegic nanaña séc saecac bawaguc kekera imuhuc ooyawac hezac. ¹⁴ Imi mia Kristo Yesuac qeriaiguc Abarahamac mériañnéñ ic enia ionac muru kereñu neñañ ninzén ninzéniguc namma sisipac acac buña uña téréya nénéncmiyu añgén tiwiñ niñac imuhuc wañec.

Héna ac zéma sisipac ac.

¹⁵ Dacmuna hécna, baec ic neñañ kecanziñ igucnec séséc mén héima zéwa. Icac sisipac ac acguc zétecgéni ménénéñ mén aumac me toro qemacac séc qahac wañanzac. ¹⁶ Wañu sisipac ac mén yomi mia Abaraham zéma qelia iorac muru zézéya wañec. Wañu sasala niñac qelihécga ménda zéma momacguc sac niñac zéma guac qeliga zéyec. Wañu imi mia Kristo. ¹⁷ Ni zézua imi yomuhuc niñac, Anutunén walac zéseliyec sisipac ac yomi imi mia Moseac héna ac yawuñ 430 tecgéyuguc hicñiyec iminéñ qeyu kemma héla qahac wammacac séc qahac. ¹⁸ Mératéc imi héna ac igucnec hayeciguc sisipac ac igucnec hahaya qahac, néñ Anutuac sisipac ac niñac wamma Abaraham ewa hiawac eñ miyec. ¹⁹ Imuhuc wañu bec héna ac imi némac niñac nénéncmiyec me? Imi mia ac qeque niñac toroqe nénéncmiyec. Imi mia kua

meme uñanéñ ic suc Moseac méria igucnec nénéncmiyec. Wañu hekeru sisipac acac buña Abarahamac qelianén hayu aiya tecgémacac heyec. ²⁰ Ic momacguc sac keru ic suc imi aiya qahac. Wañu nénéncmiyec Anutu imi momacguc imuac mia Moseac ic suc zézua.

Welenqege ichéra me nambérac héra?

²¹ Wañu héna ac iminéñ Anutuac sisipac ac imi qéfacgézac me? Imuhuc wammacac séc qahac. Wañu héna ac kekec hémbénaña nénéncmimac séc imuhucya nénéncmiyeciguc solaña zémimia imi héna ac igucnec hawacnec, ²² Yesu Kristo ninzéngegic énéncmimañ zéma zikiziki ac meyec imuac héla imi ninzén ninzén ic onac énéncmimañ zé héna acac kiwi téréyanén momac yanda késpedes bawaguc qaté énéncmiyec.

²³ Becnec ninzén ninzén imi ménda hayec imuaru nini héna acac méra bawu qaté nénéncmiyu kerñ. Qaté nénéncmiyunec kecni ninzén ninzén mewinini nénéncmimiawac naléya hayec. ²⁴ Nalé imuac suraiguc héna ac iminéñ neñañ ninzén ninzénina niñac solaña zénéncmimia wammac niñac Kristoac muru keñkeñawac mindi mindiñi icnina éséc wamma kerec. ²⁵ Deguc ninzén ninzénjac héla hayu mindi mindiñi icnina héna ac

imuac méra bawu ménda kecanziṅ.

²⁶ Ini moczoṅ yanda ninzéṅ ninzéṅgina niṅac Yesu Kristoac qeriaiguc Anutuac naṅhéra wamma keczu. ²⁷ Némac niṅ méṅnéṅ méṅ Kristoac muru toroqema doku naec énécmimia waṅec séc Kristo imi owo malekugina ésécnec héigic meénécmiyu keczu. ²⁸ Waṅu ini imi Yuda ic me, Girik ic me, hésa ic me, miṅ maṅgoc kekera me, welenṅ qeṅe ic me, ic me embac moczoṅ Kristo Yesuac qeriaiguc momacguc wanzu. ²⁹ Ini Kristoac buṅa kecziuguc imi ini Abarahamac qelihéra wanzu. Waṅu sisipac aciguc namma ini mératéc imuac miṅjina wanzu.

4

¹ Waṅu mératéc miṅjananéṅ iwawai moczoṅ imuac miṅjina wanzac, néṅ nambérac kecmac imuac suraiguc imi welenṅ qeṅe icac sécyá ménda ogicmac. ² Waṅu maṅgocyanéṅ naléya zéyec séc mindi mindiṅi ic me ai ic kiwawac méra bawu kecanzac. ³ Imuac neṅaṅ acguc imuhuyanec, nambérac kerinṅ nalé imuaru baecac héna tosia mamaya imuac welenṅ qeṅe ic kerinṅ. ⁴ Waṅu nalé imi hahéiyu Anutunéṅ naṅa méli nénécmiyu embacac héri qeri igucnec zéma héna acac méra bawu

hicṅiyec. ⁵ Imi mia héna acac méra bawu keczu nini boṅhéré menénécmima Anutuac naṅhéra imuac buṅa nénécmiyu aṅgétiwiniṅ niṅac imuhuc waṅec. ⁶ Ini Anutuac nambérac wanzu imuac niṅac Anutunéṅ eṅeya naṅawac uṅa imi ewa qerininaiguc méli nénécmiyu Anutuac Aba maṅgoc zéma qacanziṅ. ⁷ Imuac gi degucmuacnec welenṅ qeṅe ic qahac, néṅ naṅa kecanzaṅ. Waṅu naṅa keczaṅiguc Anutuac murunec mératéc mema imuac miṅjina wamma keczaṅ.

Paulonéṅ Galatia ic ionac niṅac goro ac énézéyec.

⁸ Ini bec imuaru imi Anutu ménda niṅasarima iwawai Anutu héla qahac imuac welenṅ qeṅegina kecgic. ⁹ Waṅu deguc imi ini Anutu nimmizu, waṅu imuacnec toroqema Anutunéṅ ini niṅénécmianzac. Waṅu dimuhuc niṅac niniṅ eṅomia mamaya* baecac niniṅ eṅefia imuac lilingéma muṅguc imuac ziki sipac ichéra kecbinṅ zé wanzu? ¹⁰ Ini ai meme nalé zéma maso zéma kendonṅ yanda zéma yawuṅ imi eeya héima kecanzu. ¹¹ Imuac ni onac niṅac ai seliseli wamma meyi imi héla qahac wambac niṅac bac yandi yandi wanzua.

* **4:9:** Ic onac kekecginanéṅ uṅa ionac méra bawu hezac zéma ninzéṅgégic, waṅu imuac hénia imi ménni sikiluac kic taneraiguc hezac zéma imuac nimbiniṅ zé waṅgic.

12 Dacmuna héčna ni onac séc wamma kecanzua imuac welec énécmima zézua, ini nuac séc wamma kecmu. Ini kecma hama haka biria méň ménda waň néňgic. 13 Ni hénihéniaiguc imi hafi zepananéň waňu onacmuru hama buňa suruc hiabia zéauénécmiyi imi ini ninzu. 14 Nuac niňgic réwérimacac séc imuhucyanéň séwinaiguc heyec, néň mema titi ménda waň némma ni ménda wainéňgic, néň Anutuac kua meme uňa me Kristo Yesuac séciguc niňnémma héihéré néňgic. 15 Waňu deguc ségiségigina imi dimia kendaczac? Ni héipuc ac héla énézéwa niňgic. Nalé imuhucgeň imi wawaňawac séc wambacnec kic gomacgina acguc hia néfindiňgéma némbuac séc waňgic. 16 Waňu deguc imi ackuazéc héla énézéwa nuac niňgic hazécgina wanzua me? 17 Ic imuhuya imi eneň onac niň wamma seliseli wanzu imi hénia hiabiawac qahac, néň wéségina misigic tosara andé unuma kemma ionac muru qékétama niňhumu énécmimu niňac imuhuc waň énécmima keczu. 18 Haka hiabiawac qeri siňginanéň wawaňa imi ni iniguc kecanzua nalé imuac sac qahac, néň nalé séc hiabia wanzac. 19 Nambérac héčna ni onac niňac wamma merac memeya ésécnec azi niyu qenzen manzen qemanec kecba ewa qe-

riginaiguc Kristoac kekec tanera imi hicňi tegiruguc waimaň. 20 Ni onac niňac aurima sicsaoc wanzua. Imuac nalé yomuaru focdac hama iniguc kecma ewana melemma bénzéňnec ac énézémaň niň waň néňu kecza.

Haga zéma Sara.

21 Néžégic nimba, hénac acac méra bawu kecbiň zé ninzu ini hénac ac imi ménda niňtegiczu me? 22 Yomuhuc mia ogic hezac; Abaraham imi naň hérera éréhéc keroc. Méň imi embac sisipac acyaguc iwac murunec méň imi embac sisipac acya qahac iwac murunec. 23 Welen qe qe embac iwac murunec imi séwi busu igucnec hicňihicňiya, néň embac miňina iwac murunec imi sisipac ac qelia igucnec hicňihicňiya wanzac. 24 Ac yomi séséc ac wanzac. Embac éréhéc imi sisipac ac éréhéc, méň imi Sinai baec boňa imuaru welen qe qe ic mihicňiyec Haga imi mia. 25 Haga imi Sinai baec boňa Arabiaiguc nanaňa, Yerusalem deguc hezac imuac sésécya. Inéň eňeya nambérac héra iniguc welen qe qe ic wamma keczu. 26 Waňu Yerusalem méň kurumenjiguc hezac imi ziki sipacya qahac hezac. Iminéň mia neňgocnina wanzac. 27 Imuac mia yomuhuc ogic hezac; Embac euya qahac iwac qelihéranéň embac eu-yaguc iwac nambérac héra

ionac zanǵégina ogiczac. Imuac niḡac, o embac héfiḡa gi ségiségi wambésémaḡ! Azi ménda gianzac gi kucnec qacna! ²⁸ Dacmuna hécna, ini Isaka ésécnec sisipac ac imuac nambérac héra wanḡu. ²⁹ Wanḡu nalé imuaru merac séwi igucnec hicḡiyec inéḡ merac uḡa téréya igucnec hicḡiyec imi genesi wammiyec séc deguc acguc imuhucyanec. ³⁰ Wanḡu kiwi téréyanéḡ dimuhuc zézac? Welenḡ qeḡe embac zéma naḡa nesi érécmiḡa keḡic. Némac niḡ welenḡ qeḡe embac iwac naḡanéḡ embac ziki sipacya qahac iwac naḡaguc momacnec mératéc ménda memaoc zéyec? ³¹ Imuac dacmuna hécna, neḡaḡ imi welenḡ qeḡe embac iwac nambérac héra qahac, néḡ embac miḡina iwac merachéra wamma kecziḡ.

5

Kristonéḡ ziki sipac igucnec hulac nénécmiyec.

¹ Zikisipacnina qahac kecbiḡ niḡac ziki sipac igucnec hulac nénécmiyec. Imuac niḡac naḡselima ziki sipacguc kekecac teḡ hésaya imi muḡguc ménda bisiwésémaḡ.

² Niḡzu? Paulo neḡ mia énézézua, ini séwi tasé hericheric meénéc mimuiguc imi Kristo imi onac muru eḡomia wammac. ³ Muḡguc zéauma énézéwa, ic mérénéḡ séwi tasé hericheric

memimia wammaciguc inéḡ héna ac moczoḡ wamma medacmac ac hezac. ⁴ Héna ac qeriaiguc ic solaḡa zéénécmimac niḡac wanḡu ini Kristoguc toro qeḡeya imi tegicma goi héihéi igucnec metecgé énécmimia wanzac. ⁵ Neḡaḡ imi uḡa téréyanéḡ naḡgé nénécmiyu niḡzéḡ niḡzéḡiguc solaḡ dindiḡa zénéénécmiyu nimbiḡ zé niḡkumuma mambécanziḡ. ⁶ Kristo Yesuac qeriaiguc imi séwi tasé heric herira zéma ménda hericherira imi aigira qahac, néḡ imuaru imi Anutuac siḡ qeriaiguc ai meanzac niḡzéḡ niḡzéḡ imi sac hezac.

⁷ Ini usuḡnec hiabianec keḡaḡgic, néḡ mérénéḡ ackuazéc héla imi ménda tohomu niḡac héric énécmiyec? ⁸ Zéhinoc ac imuhucya imi unuruma héihéré énécmiyec Anutu iwac murunec ménda hicḡiyec. ⁹ Niḡzu, yis komoranéḡ saima uha dokuyaguc imi moczoḡ sécgéanzac. ¹⁰ Eneḡ niḡiḡ tosar ménda aḡgétimu imi Miḡ Kewuninawac qeriaiguc niḡzéḡgézua. Wanḡu ic mérénéḡ méḡ ewa soho mihicḡi énécmimac imi kitiwa memac. ¹¹ Dacmuna hécna, ni séwi tasé hericheric imuac héna zéau énécmima kecbinec héna némac niḡac nuhéi wambunec? Imuhuc wambinec ic héḡgeḡa wéndara imi aunéneḡa wanḡu iminéḡ hénana ménda kizicgéwacnec. ¹² Ic mérénéḡ méḡ yéwéri imuhucya mi-

hicnji énécmima keczu imi enej séwiya sac qahac, néj gocmiagina momacnec moczoj héricdacma kecmu niñac wanzua.

¹³ Dacmuna héčna ini ziki sipac qahac kecmu niñ unuruyec. Néj ziki sipac qahac kekecnéj usugina wañ énécmiyu séwiac siñgina tohomu niñ nalé titiña ménda mihicnji énécmimac, néj goi héihéiguc welen qeamura kecmu. ¹⁴ Imuac mia genğa goiga héi amuanzanj séc imuhucyanec alagawac goiya héimibésémañ zézéya momacguc yominéj mia héna ac moczoj mesolanjanizac. ¹⁵ Ini mia enawunec kuanéj injima qécgéamuma qahac wambu niñac goro ac énézézua.

Anutuac Uña zéma séwininawac siñ.

¹⁶ Wañu mia yomuhuc zézua; Ini Uña téréyawac méndacmima hakagina wammu. Imuhuc wañgic séwiginawac siñsiñ imi ménda seligimac. ¹⁷ Séwiac siñsiñ iminéj Uña Téréya qetalimianzac. Wañu imuhucyanec uña téréyawac siñsiñ iminéj séwiac siñsiñ qetalimianzac. Imuac siñsiñ éréhécnéj hazéc wañamuma euyic haka méj wambiñ zé ninzu imi wammuc séc qahac wañanzac. ¹⁸ Uña téréyanéj hénagina walac andu wañ énécmimac imi ini héna acac méra bawu ménda kecmu. ¹⁹ Séwiac haka silic imi usuya qahac

hémma nindacziñ. Imi mia kaisero, ninij zapi qeqeya, haka gamu qeqeya, ²⁰ baniara mepé qepési, suña zinac, hazéc hazéc kekec, danpero ac, nimbupuc biria, qeri bélanj, tualefic, féngéc, téamuma kekec, ackuazéc ikorawac téamuma kekec ²¹ wanna wamba, doku selia nene, nezéléléj, zéma haka imuhucya tosara mia. Becnec zéseli énécmiyi imuac séc zéseli énécmizua. Haka imuhucya wammu imi enej Anutuac héngalenj ama arenja yanda imi mératéc ménda memuac hezac.

²² Wañu uña téréyawac héla gocmia imi mia yomuhuc. Goi héihéi, ségiségi, luae, qeri bénzérj, ala kekec, ehéihéi, ménzézé ménzéya qahac, ²³ gum bénzénzérj, qerinéj sigisigi kekec, haka imuhucyawac imi héna ac méjnénj mén neuj ménda héianzac. ²⁴ Kristo Yesuac ic embachéra imi enej séwigina zéma imuac siñsiñ imi ic héngenja wéndaraiguc qedacgic. ²⁵ Neñañ uña téréyaguc kecziñiguc uña téréyaguc qéhéréngéma tacyac wambiñ. ²⁶ Edamu asaha enomiawac ménda wamma enacnec nimbupuc biria ménda wamma qeri netunetu ménda wañamumu.

6

Baocgé amuma kecmu.

¹ Dacmuna héčna ic méjnénj bélacgéma késpedes

ménj waŋu winiŋu hicŋiyu ic téréya ini qerigina gum bénzénzénj anec mindiŋi mima eŋaŋ hakagina acguc niŋgési amuma eŋaŋ acguc manam batuciguc embu niŋac wamma bac yandi yandi wamma kecmu. ² Réwérigina imi wagic amuma bisimu. Imuhuc wamma Kristoac héna ac niŋtohodacmu. ³ Ic méjnéj eŋomia kecma eŋeyawac niŋu tosara onogicma eŋeŋa waŋu ic imi ikoc waŋamuzac. ⁴ Icy a icya eŋeya wawaŋ memeya héngalenj waŋamumac. Imuhuc waŋu zézé ségiségi ac imi tosara ionac muru qahac, néj eŋeya wawaŋ memeyaiguc sac hemimac. ⁵ Eŋeya réwéria imi eŋeyaoc bisimac. ⁶ Ic ménj ackuazéc kumimia wamma niniŋ niŋarenj géanzac inéj iwac iwawaiya hiabia moczoŋ ic kumianzac imiguc momacnec amunec qamunec wammaoc. ⁷ Ic méjnéj iwawai ménj himicmac imi héla imuacnec sac metocgéanzac. Imuac niŋac ini eŋaoc ikoc ménda waŋamumu. Anutu imi ménda zédesi wammimia. ⁸ Eŋeya séwiac niŋ wamma himicanzac imi séwiy a igucnec iwawai hou houyawac metocgémac, néj uŋa téréyawac niŋac wamma himicanzac inéj uŋa téréyawac murunec keckec seli metocgémac. ⁹ Neŋaŋ haka hiabia wamma kuc mama ménda wambiŋ.

Kuc mama qahac kecbiŋiguc naléya ducŋiyu héla gocmia metocgé wambiŋ. ¹⁰ Imuac nini nalé he nénécmimac imuac séc ic embac moczoŋ wawaŋ meme hiabia waŋ énécmiwiŋ. Imuhuc wamma niŋzénj niŋzénjac héna gésé ionac imi séc ménj nétéréma imuhuc waŋ énécmiwiŋ.

Goro ac tetecgia.

¹¹ Héŋgic yomi mérananéj kiwi imi kunéj kunéj o énécmizua. ¹² Ic tosara séwiiguc kiwi hiabia mewiŋ zé wanzu imi enéj hinocgé énécmima séwi tasé hericheric meénécmianzu imi Kristoac ic héŋgeŋa wéndaraya niŋac wamma ununesi ménda mihicŋiwiŋ zéma imuhuc waŋanzu. ¹³ Waŋu séwi tasé hericheric meénécmimia imi enéj acguc eŋaoc siŋginanéj héna ac ménda tohoma ini séwi tasé hericheric memu niŋ zéanzu imi séwi tasé hericheric ic zaŋgégina olomma séwi eŋeŋ wambiŋ zé imuhuc waŋanzu. ¹⁴ Waŋu nuac muru imi Yesu Kristoac ic héŋgeŋa wéndara imi qahac waŋu, ménjac ménj zézé ségiségi ac wammaŋac ménj ménda henénzac. Kristoac niŋ wamma baec imi nuac muru ic héŋgeŋa wéndaraiguc humuyu ni acguc baecac muru humuyi. ¹⁵ Séwi tasé heric herira zéma ménda hericherira imi moczoŋ eŋomia, néj kecek qelia meme imi sac eeyaguc wanzac. ¹⁶ Haka silic yomi tohomu onac muru zéma

Anutuac Israel ic onac muru
luae zéma goi héihéianéj he
énécmimac.

¹⁷ Degucmuacnec méjnénj
ménj réwéri ménj ménda
mihicjji némmu. Ni imi
séwinaiguc Yesuac lépéc
kiwiya heyu késa keczua.

¹⁸ Dacmuna hécna Minj
Kewunina Yesu Kristoac
ewa hianéj onac ewa qe-
riginaiguc hema kecmac.
Hélacnec!

Efeso

Yaizézé ac.

¹ Anutuac ewa siñiguc Kristo Yesuac Méliméli ic wawaña ni Paulonéñ Efeso ama areña yandaiguc kecanzu ic embac téréya ini zéma Kristo Yesuac qeriaiguc ic héla wamma ninzéngeña kecanzu onac muru kiwi yomi oénéc Mizua. ² Anutu Manhocnina zéma Miñ Kewunina Yesu Kristo iorac murunec ewa hia zéma luaenéñ onac muru hemac.

Qeri uñawac mozocya.

³ Mepé qepési wammini! Miñ Kewunina Yesu Kristoac Manhocya Anutunéñ Kristoac qeriaiguc qeri uñawac mozoc kurumeñ igucnec hahaya hénia hénia mozocgé nénécmiyec. ⁴ Wañu eñeya kiwaiguc zéma eñeya ala siñiguc, neñañ téréyanec zéma solañanec kecbiñ niñac, baec kurumeñ ménda zéyu hicñiyecnec, Kristoac qeriaiguc gési nénécmiyec. ⁵ Gési nénécmima ewa hia nimma eñeya ewa siñiguc becaru niñareñgéyu heyec séc, Yesu Kristonéñnec neñañ eñeya nambérac héra buña qenénécmiyec. ⁶ Imi mia siña nimmianzac Yesu iwac qeriaiguc, iwac ewa hia edamuyaguc imi neñañ muru bonjegic eñ nénécmiyec imi mepésimiwiñ niñac, imuhuc wañ nénécmiyec. ⁷ Kristo iwac

qeriaiguc mia, ewa hiaya kuaya qeqeya imuac séhaiguc, sacyanéñ boñ héré menénéc mima késpedesnina wai nénécmiyec. ⁸ Imi mia inéñ niñtegić qinjegic zéma niñ asac asaria moczoñnec neñañ muru meséćgé nénécmiyec. ⁹ Imuhuc wamma ewa siña sasañgia, eñeya ewa qeriaiguc niñareñgéyu heyec imuac séćiguc, ewa hiawac zéau nénécmiyu qerininanéñ ninziñ. ¹⁰ Imi mia nalé niñec imi ducñiyu, iwawai kurumeñiguc kekera zéma iwawai baeciguc kekera imi moczoñ Kristoac qeriaiguc areñhéra tuñ momacguc wammac niñac imuhuc wañ nénécmiyec. ¹¹ Iwawai moczoñ ewa siña hezac séc wañanzac Anutu iwac ewa siñ méndacma bec zétećgéyu heyec séćiguc Kristoac qeriaiguc gési nénécmiyu iwac mératécac buña wamma kecanziñ. ¹² Imi mia Kristoac qeriaiguc walac walac mambéc kerinac kecanziñ neneñ imi kecma tetecgiaiguc iwac edamuyawac mepé qepési héra wambiñ niñac imuhuc wañ nénécmiyec. ¹³ Ini acguc iwac qeriaiguc ac héla, késpedes igucnec añgéñ titiac buña suruc hiabia imi nimma ninzéngegic sisipac acwac Uña téréyanéñnec eñeya buñawac asé kiwi meénéc miyec. ¹⁴ Wañu Uña Téréya iminéñ mia kurumeñac mératécnina

imuac sisipac acwac asé kiwiya wanzac. Wañu ic embac elingé nénécmimia imi boñ hérénina menénécmiyu eñeya edamuya mepésimiwiñ niñac imuhuc wañ nénécmiyec.

Pauloac zéwelec ac.

¹⁵ Hénia imuac niñac ini Miñ Kewunina Yesuac qeriaiguc ninzénj ninzénjgina késakeczu imuac suruc zéma ala siñgina ic embac téréya ionac wañ énécmianzu imuac suruc imi ni acguc zégic nindari.

¹⁶ Imuac mia onac niñ wamma ménda misimanec ewa hia ac ézéma zéwelecanzua séc onac qacgina imi zéhicñj mianzua. ¹⁷ Miñnina Yesu Kristoac Anutu, mañgocnina edamuyaguc inéñ mia niñtegic qinñtegic zéma ackuazéc zéauauya imuac qeri uña imi énécmiyu Anutuac hénia séha nin-tegicmu niñac zéwelec wañanzua. ¹⁸ Wañu ewa qeriginawac kiwa measari énécmiyu hénia némac niñac unuruyu mambéc keczu imi zéma ic embac téréya sugginaiguc mératéc edamuyaguc dimuhucya kuaya qeqeya kesa keczu imi niñyaccému.

¹⁹ Wañu iwac kuc yandaya ogicqogira ninzénj ninzénj ic neñañ muru ai meanzac iminéñ kukuc duruc durucya eñeña wanzac imi niñtegicmu niñac zéwelecanzua. ²⁰ Wañu Anutuac kuc yanda iminéñ Yesu humuc igucnec meqeliyec.

Meqelima wagicma kurumenjiguc emma eñeya méra héiyaiguc oporec.

²¹ Opocma qara imi meyaru ic kewuya kewuya zéma qac buña zéma kuc buña zéma galeñ buña zéma qacgina hénia hénia baec yomuac naléiguc hezac imi sac qahac, néñ ama baec ha-haya hémbénañaiguc hezac imi moczoñ onogicdarec.

²² Wañu iwawai moczoñ imi hénia duandiaiguc haiyec. Haima Yesu imi iwawai moczoñ onogicma héniaorinñ neñañ orucnina wammac niñac oporec.

²³ Wañu héniaorinñ neñañ imi iwac hénia méria* wamma kecziñ. Wañu héniaorinñ imi mia iwawai moczoñ imuac qeriaiguc iwawai moczoñ séccgé énécmianzac iwac howiacnec wanzinñ.

2

Humuc igucnec kekeciguc.

¹ Wañu ini wawañ meme biria zéma késpedesgina imuac qeriaiguc humugic meqeli énécmiyec. ² Becnec imi ini haka biria imuhucyawac qeriaiguc tacyac wamma baec yomuac haka silic zéma Biria miñina kurumenñ bawa sawawac galeñ memeac kuha kesa keczac imi méndacma kecañgic. Wañu deguc ac qeqe ic ionac sugginaiguc ai meanzac uña biria iminéñ mia Biria miñina wanzac. ³ Becnec imi

* 1:23: Girik aciguc; Soma, neñañ neñañ aciguc séwiya.

neŋaŋ imuhucyanec sugci-naiguc kecma séwininawac siŋ tohoma kecma séwinina zéma ewaninawac siŋanéŋ waŋ nénécmiyec séc waŋiŋ. Imuac ic tosara iniguc hénianina momacguc waŋu qeri biriawac buŋawac nambérac héra kerinŋ.

⁴ Anutu wésé niniŋ kunenŋ yanda hemiyu neŋaŋ ala siŋ waŋ nénécmima ala siŋ yanda imuac niŋac wamma ⁵ késpedes nina niŋac humuyinŋ neŋaŋ imi Kristo Yesuac qeriaiguc meqeli nénécmiyec. (Ini imi ewa hiaya niŋac aŋgénina tinénécmiyec.) ⁶ Neŋaŋ Yesuguc momacnec meqeli nénécmima Kristo Yesuac qeriaiguc kurumenŋac kekeciguc i guc momacnec tacbiŋ niŋac nonoporec. ⁷ Imi mia Kristo Yesuac qeriaiguc wésé niniŋ waŋ nénécmima iwac ewa hiaya ogicqogira imi baec yomuac naléya hama emmac séc nénézéyu hémbinŋ niŋac imuhuc waŋ nénécmiyec. ⁸ Ini imi ninzénégic ewa hiaya niŋac aŋgénina tiénécmiyec. Imuac niŋac imi mia onac murunec qahac, néŋ sese Anutuac murunec hahaya wanzac. ⁹ Imi mia wawaŋ memenina igucnec qahac, imuac ic embac ménénén mén séwi enenŋ hia ménda wammac. ¹⁰ Neŋaŋ imi Kristo Yesuac qeriaiguc ai solana mewinŋ niŋac Anutunén menénécmiyec. Waŋu ai imuhuc geŋnec tima kembinŋ

niŋac Anutunénŋ becnecc niŋu heyec.

Kristoac qeriaiguc ewa momac wamma kecbinŋ.

¹¹ Imuac niŋac ini yomuhuc niŋqelimu; Becnec ini séwi tasé herichericgina qahac ic enia kecaŋgic. Imuac niŋac ic embac méraginanéŋ séwi taséginina hericma séwi tasé hericheric ginaguc zéénéc mimiawac kecaŋgic ienenŋ onac niŋ séwi tasé herichericgina qahac zéénéc miangic. ¹² Nalé imuaru ini imi Kristo qahac séŋgaŋenŋ kecaŋgic. Kecma Israelac héngalenŋ ama arenŋa yanda imuacnec elicgé énécmimia wamma enacnec kecaŋgic. Waŋu zikiziki acwac sisipac ac imuac mia ic embac mérera tanec kecma niŋkinzénégina qahac Anutugina qahac baeciguc kecaŋgic. ¹³ Waŋu deguc imi becnecc lakecc kecaŋgic ini Yesuac qeriaiguc Kristoac sacya niŋac Anutuac muru hosuru énépésima onoporu kecanzu.

¹⁴ Kristo imi luaenina. Inénŋ sucninaiguc deminŋ elic elicgia nanec imi iwac séwiya aunénécmima hézénégéyu mayu tuŋ éréhécnénŋ momacguc waŋec. ¹⁵ Waŋu tuŋ éréhécc imi eneyya qeriaiguc séwi momacguc qeliawac wamma luaeiguc kecmu niŋac eneyya séwiya wai nénécmima zézé seli ac zéma pakenŋ ac zéma hénia ac hénia hénia imuhucya imi néhélima hazéc wamma

kekec imi audarec. ¹⁶ Waŋu ic héŋgeŋa wéndara iminéŋnec tuŋ éréhéc imi séwi momacguc wamma Anutuguc ewa momac wammu niŋac imuac qa-haiguc hazéc ninij imi qeyu humuyec. ¹⁷ Waŋu mama hama lakec kecaŋgic ionac zéma hosuru kecaŋij Yuda ic nonac momacnec luaeac buŋa neŋaŋ muru zéau nénécmiyec. ¹⁸ Imi mia iwac qeriaiguc ini zéma nini neŋawu Uŋa téréyawac qeriaiguc Maŋgocac muru kerembiŋ niŋac imuhuc waŋ nénécmiyec. ¹⁹ Imuac deguc muarunec, ini imi ic mérera me ic kian qa-hac, néŋ ic embac météré énécmimia i iniguc séc momac wamma Anutuac arenhéra zéma héŋgaleŋ ama areŋa yanda imuac buŋahéra wamma keczu. ²⁰ Ini imi Yesuac Méliméli ic zéma Anutuac tilij tilij ic ionac qambaŋa imuac qahaiguc kumu énécmimia. Kristo Yesu eŋeyaoc imi ama imuac waŋgoŋaiguc hoc qambaŋa waŋecac keczac. ²¹ Iwac qahaiguc sécna sécga momacnec toroqema enni ama imi moczoŋ Miŋ Kewun-inawac qeriaiguc ocmuŋ téréya wamma yandima eŋaŋzac. ²² Ini acguc Uŋa téréyawac qeriaiguc ocmuŋ téréya Anutunéŋ tacyac wawaŋa wammac niŋ Yesuac qeriaiguc momacnec toroqe énécmiyu eŋaŋzac.

3

Paulonéŋ ic enia ionac niŋac wamma ai meyec.

¹ Waŋu Paulo ni ac zéma mazua hénia imuac niŋac ic enia onac niŋac wamma Kristo Yesuac hésa ic wamma kecaŋzua. ² Waŋu ama imuac welen qeŋe ai imi Anutunéŋ onac niŋ wamma goi héihéiyawac niŋac wamma nuac néŋec imi ini hélacnec bec niŋgic gezaŋ. ³ Waŋu usuya auma ac saŋa imi nézéyu niŋasariyi suruc imuac imi bec zékaŋ zékaŋ wamma oénécmiyi. ⁴ Ini kiwi imi olommuiguc Kristoac hénia saŋa niŋtegiri imi ini acguc niŋtegicmu. ⁵ Ac saŋa imi deguc Yesuac méliméli ic téréya zéma Anutuac tilij tilij ic ionac muru Uŋa téréyanéŋ zéhicŋi énécmiyec ésécnec becaru imi hicŋisai nalé tosaraiguc imi ic onac naŋhéra méŋac méŋ imuhuc ménda zéhicŋi énécmiyu niŋgic. ⁶ Imi mia ic enia eneŋ buŋa suruc hiabia imuaru toroqema Kristo Yesuac qeriaiguc sisipac acya imi momacnec mératéc mema neŋawu momacnec séwi momacguc wamma kecziŋ. ⁷ Waŋu Anutuac goi héihéia niŋac ai memeac sese mihiŋi néŋu, imuac kuhanéŋ nuaru ai meanzac séciguc buŋa suruc hiabia imuac ai icya wamma keczua. ⁸ Buŋa suruc hiabia, Kristoac mériaŋ yanda oloŋ oloŋawac séc qahac imi ic

enia énézémaŋ niŋac ic em-
 bac téréya ionac sugginaiguc
 maqeqeya téŋgéh̄ tosara
 onogicma mamaya kecaŋzua
 nidac imuhucyawac goi
 héihéiyawac buŋa qenéŋec.
 9 Imi mia iwawai moczoŋ
 zéhicŋiyec Anutu iwac
 qeriaiguc nalé hénihénia
 qahac imuarunec musaŋ
 musaŋgiawac niŋu heyec
 ai areŋa imuac héla imi
 dimuhucya wanzac imi
 zéasari énécmimaŋ niŋac
 imuhuc wannéŋec. 10-11 Imi
 mia nalé hénihénia qahac
 imuarunec Anutunéh̄ Miŋ
 Kewunina Kristo Yesuac
 qeriaiguc niŋareŋgéyu
 heyec imi méndacma
 degucmi Yesuac hénaoriŋ
 héra neŋaocnec Anutuac
 niŋteŋic qinŋteŋic hénia
 hénia imi mewininini ku-
 rumenŋiguc kua meme uŋa
 qac buŋaginaguc zéma kuc
 buŋaginaguc ieneŋ hénia imi
 héŋteŋicmu niŋac imuhuc
 waŋec. 12 Neŋaŋ imi Yesuac
 qeriaiguc i niŋzéh̄ngéma
 imuacnec mia bac yandi
 yandi qahac Anutu hosucgé
 mimiawac héna mihicŋima
 kecziŋ. 13 Imuac zéwelec
 énécmizua. Onac niŋ
 wamma qenzeŋ manzeŋ
 hénia hénia mihicŋima ke-
 caŋzua imuac mia ewagina
 ménda mamac, néŋ niŋgic
 edamuginaguc wammac.

*Kiwi yomi olommu ionac
 niŋac wamma zéwelerec.*

14 (14a) Hénia imuac niŋac
 15 baec kurumenŋiguc ic em-

bac hénia hénia keczu ionac
 qacgina mihicŋi énécmiyec.*

(14b) Maŋgocnina iwac
 muru ni simiŋna héimima
 yomuhuc zéwelec mizua;
 16 Inéh̄ waŋu, iwac edamuya
 kuaya qeqeya séciguc
 Uŋa téréyanéh̄ onac qeri
 icgina imi kuhanéh̄ meseli
 énécmimac. 17 Meseliyu
 niŋzéh̄ngégic Kristonéh̄
 onac ewa qeriginaiguc
 kecénécmiyu eneŋ imi goi
 héihéi imuac qeriaiguc gété
 zaligina meyu nammu.
 18 Namma seligima météré
 énécmimia moczoŋ yanda
 iniguc momacnec Kristoac
 goi héihéiya imuac hilaŋaya
 zéma horuaya zéma hiŋgac
 hiŋgaraya zéma eŋeŋaya imi
 séha niŋteŋicmu. 19 Waŋu
 Kristoac siŋ sorocya imi
 baec ic ionac niniŋ ninanéŋ
 olommuac séc qahac, waŋu
 ini imi niŋasarimu niŋac
 zéwelecaŋzua. Niŋasarigic
 Anutuaru qeriawac mérianŋ
 kuaya qeqeya hezac in-
 inéh̄ onac muru kuaya
 qesalecgéma hemac zéma
 zéwelecaŋzua.

20 Kuha yandanéh̄ neŋaŋ
 muru ai meanzac imuac
 séciguc, iwawai hénia
 hénia welec mianziŋ me
 niŋanziŋ imi ogicma emma
 wandac wandac medac
 medac miŋina 21 Anutu iwac
 muru mia Kristo Yesu zéma
 iwac hénaoriŋ héra ionac
 sugginaiguc edamuyanéh̄
 hicŋisaiya hicŋisaiya hema
 emma hemac, hélacnec!

* 3:15: Ac yomuac hénia imi; Inéh̄ momac yanda neŋaŋ Maŋgocnina.

4

Kristoac séwi tasia wamma momacnec ai mewin.

1 Imuac mia Miñ Kewuninawac wamma hésa ic kekera neñ meme seli ac yomuhuc énézézua; Anutunéñ unuruyu ini iwac buña kecanzu imuac hakagina imi imuac séha wamma kecmu.

2 Ewa qerigina memaamuma qeri bénzénjiguc zérabéraiguc nalé horuacnec nañselima goi héihéiac qeraiiguc bisiqatén wañamumu.

3 Imuhuc wamma Uña téréyanéñ luaeac hésanéñ dérécgé énécmiyu momacguc wañgic imi mia seliseli wamma qambantohoya memu.

4 Séwiya imi momacguc, Uña téréya imi acguc momacguc, wañu ini imi héihéré énécmimac niñac momacnec niñkinzénngéma kecgic unuruyec.

5 Miñ Kewunina imi momacguc, wañu ninzén ninzén imi acguc momacguc, wañu doku naec imi acguc momacguc,

6 Wañu Anutu acguc momacguc, wañu inéñ mia kekec momac yanda imuac mañgoc keczac.

Wañu kekec momac yanda iminéñ méra bawu kecgic momacguc wammu niñac dérécgé énécmima duña imuac suginaiguc kecanzac.

7 Wañu icya icya Kristoac sese séha séc méndacma goinina héima nénécmiyec.

8 Imuac mia ac kiwi mén

yomuhuc ooyawac hezac; Inéñ ou eñec nalé imuaru hésa ic sasala dérécgé énécmima onagicma eñec. Emma ic embachéra ionac muru sese énécmiyec.*

9 Ou eñec zéyec imuac hénia imi walac baeciguc emu hingarec imi mia, néñ hénia mén ménda hezac.

10 Hingarec inéñ mia kurumeña kurumeña onogicma eñec i eñeyaoc wanzac.

Inéñ iwawai momac yanda imi sécgé énécmiman zé imuhuc wañec.

11 Wañu inéñ mia tosara Yesuac Méliméli ic, tosara kua meme ic, tosara buña suruc hiabia zéauau ic, tosara pasto, tosara kiwi ic wammu zéma onoporec.

12 Imi mia ic embachéra téréya mesolanani énécmima welen qe qe ai megic toroqe amuma Kristoac séwi ésécnec yacmac niñac imuhuc ai buña qeénécmiyec.

13 Neñan imi Anutuac naña ninzénngéma hénia niñasariwiñ. Imuhuc wannu ninzén ninzénnina zéma niñ asac asarinina iminéñ toroqe nénécmiyu séwi momacguc wamma ic yandi teteugia wambin.

Imuhuc wamma Kristoac yandi yandiac séc érérenjiguc yandiwiñ.

14 Imuhuc wamma neñan imi deguc muacnec nambérac tanec ménda kecbin.

Ic diwi qiwiliñanéñ ac halécnéñ ala batuc wañ énécmigic ninzén

* 4:8: Nalé imuaru kawaligina yaréiguc onogicma lilingéma hama iwawai onagicgic imi ic embachégina gili énécmianjic. Yesu imi neñan kawalinina wanzac imuac haka imuaru ac héima zézac.

ninzéhac ac arenjarenjia hénia hénia imuac temboj tembojanéh qekeh qeha wañ énécmiwac niñac. ¹⁵ Néh goi héihéiya qeriaiguc ac hélawac zéma wawañ memenina séc orucnina Kristo iwac kekecac séciguc yandiwiñ. ¹⁶ Iwarunec séwi tasia imi moczoñ toroya toroya toroqe mimia wañ iwawai hiabia séc qema énécmiyu qéhéréngé amuma séwi tasiawac kuha séc ai mema séwi imi meyandima goi héihéi imuac qeriaiguc miyacgé amuanzac.

Kekec wahala zéma kekec qelia.

¹⁷ Imuac niñac ni séwiac hénia imi zéma Miñ Kewunawac qeriaiguc ninzéh ninzéhna zéau énécmizua; Deguc muacnec imi ic enia enej ewa qeriginanéh iwawai héla qahac imuac wamma kecanzu ésécnec imuhuc ménda wamma kecmu. ¹⁸ Ieneñ imi niñasac asari ginanéh sinjidéngéyu ninjina qahac imuac suraiguc ewa qeriginanéh seligiyu Anutuac kekec igucnec waima kenjic. ¹⁹ Ieneñ niñtegic qinjegicgina qahac tanec wamma séwiac sinjiguc opocamuma haka biria hénia héniaiwac hémbaoc wamma wañanzu. ²⁰ Ini imi Kristoac hénia imuhuc méñ ménda kuamugic. ²¹ Ac héla imi Yesuac qeriaiguc hezac éséc ini hélacnec iwac murunec ku énécmiyu niñgiciguc imi ²² ini ala batucac féngéc ic méndacma

houma kenanzac ic wahala imuac haka imi séwi usugina ésécnec hetecgému. ²³ Ewa qeriginawac uña imi meqeli énécmimia wañu ²⁴ Solañ dindiña zéma ac hélanéñ météré énécmiyu Anutuac tanec ic qelia maleku ésécnec héiamuma kecmu.

Kekecac hénia ac.

²⁵ Wañu neñañ momacnec Yesuac séwi tasia wamma kecziñ imuac niñac ini ikoc waima ama momac ic iniguc enjaocnec ac hélacnec zému. ²⁶ Ini qeri biric nimmuiguc késpedes ménda wammu. Wañu kaiwe kiwa hiñgacmac imuac séc qeri biric ménda késama kecmu. ²⁷ Biria miñinawac titiña méñ ménda waimigic érémac. ²⁸ Kowu nenenéh muñguc kowu ménda nemac, néñ néwéciguc maqeqeya méra mimacac séc iwawai mihiçñimañ zé eneya mérianéh ai mema haka hiabia wammac. ²⁹ Ac biria imi kuagina igucnec ménda waigic mamac, néñ ac hiabia ic tosara meyac énécmimacac sécy zéma acgina ninzu imi onac goi héihéi mihiçñi énécmimu. ³⁰ Ini imi Uña téréyawac qeriaiguc asé kiwi menénécmiyu añgéh titiac nalé ducñimac imuac séc iwac buña kecmu, imuac niñac Ini Anutuac Uña Téréya ewa biri ménda mihiçñi mimu. ³¹ Ini qeri howuc zéma qeri biric zéma yonkanzan zéma wañ silac zéma zébiri qébiri haka silic imuhucya imi

enəŋ muru augic qahac wandacmac. ³² Eŋəocnec goi héihéi waŋamuma wésé ninij waŋamuma Anutunéŋ Yesuac qeriaiguc késpedescina wai énécmiyec éséc késpedescina waiamumu.

5

1 Imuac goi héihéi waŋ énécmiyu kecanzu nambérac imuhucya ésécnec Anutuguc kéréndéŋ wamma kecmu. ² Ini imi Kristonéŋ goi héihéi waŋ énécmiyec séciguc eŋəocnec iwawai ménj wamma mewij zé goi héihéiyawac qeriaiguc wammu. Kristo inéŋ neŋəŋ niŋac wamma eŋeya kekecya waima mulu manəŋ héməŋa hiabia ésécnec Anutu héimiyec. ³ Ini imi sugcinaiguc kaisero zéma haka biria hénia hénia zéma hémbaoc haka imuhucya imuac qara acguc ménj ménda zéhicŋimu. Iminéŋ ic embac météré énécmimia ionac hakagina séha wanzac. ⁴⁻⁵ Kaisero zéma ic qerigina zapi qeqeya zéma hémbaoc (baniarawac mepé qepési ai) wammu imi eneŋ moczoŋ yanda Kristo zéma Anutuac ama yandaiguc mératéc ménj ménda memu. Imi ini niŋyacgéma nindaczu imuac niŋac ac zapi qeqeya zéma zézoraŋ ac zéma lisi ac imi ménda zému, néŋ néwéciguc ewa hia ac ézému.

⁶ Ménjac ménj ménda wai énécmigic ac gorosona énézéma ikoc waŋ énécmiwu niŋac. Haka imuhucyawac

niŋac Anutuac qeri gericnéŋ ac qeqe haka imuac nambérac héra ionac muru maanzac. ⁷ Imuac mia ic imuhucya iniguc késayu késa ménda wammu. ⁸ Ini becneŋ imi siŋi tunumaŋac buŋa kecgic, néŋ deguc imi Miŋ Kewuninawac qeriaiguc asac mararaŋac buŋa keczu. Imuac asac mararaŋac nambérac imuac séciguc kecmu. ⁹ Asac mararaŋac héra gocmia imi mia haka hiabia, haka soləŋa zéma haka héra. ¹⁰ Némacnéŋ Miŋ Kewunina ségiségi mihicŋi mianzac imi batucgé hémma, ¹¹ ini imi siŋi panamaŋac ai iwawai héra qahac imuac ménda toroqemu, néŋ énézégic haka biria hénjegicmu. ¹² Ieneŋ sasaŋgiaguc waŋanzu imi kuananéŋ zémaŋ zéwa gamu mamasuŋaguc waŋu réwérizua. (14a) Hémbiŋac séc imi moczoŋ asac mararaŋaguc, ¹³ hénia imuac niŋac, iwawai moczoŋ asac mararaŋ néŋ qetagaliyu wininianzac imi kicninanéŋ hémbiŋac séc waŋanzac. ¹⁴ (14b) Imuac ac ménj yomuhuc ooyawac hezac; Gaugina hekeczu ini yacgic! ini humuc ic ionac sugcina igucnec yacgic! Kristonéŋ qetagalima asari énécmimac.

¹⁵ Imuac ini hakagina dimuhuc wamma kecmu imi niŋjegicmu. Imuhuc wamma ic embac niŋjegic qinjegicgina qahac ésécnec qahac, néŋ niŋjegic qinjegic ginaguc wamma

kecmu. ¹⁶ Nalé imi biria yéwériyaguc, imuac niḡac ini nalé imi qaurac ménda gemu. ¹⁷ Imuac bec ini ewa soho ic ménda wammu, néḡ Miḡ Kewuninawac ewa siḡ imi dimuhuc hezac imi nitegicma kecmu. ¹⁸ Waiḡ doku seliaguc ewa soho ménda wammu. Imi mia kekec soho sohoya. Néḡ Uḡa téréyanéḡ sécgé énécmiyu kecmu. ¹⁹ Mepé qepési legic, zéma ewa hiawac legic, zéma legic téréya eḡaḡ héiamuma ewa qeriginanéḡ Miḡ Kewuninawac muru legic héimima mepésimimu. ²⁰ Haka hénia hénia hicḡi énécmianzac séc Miḡ Kewunina Kristo Yesuac qaraiguc nalé séc Anutu maḡgocnina ewa hia ac ézému.

²¹ Waḡu Kristo ee héihéi wammima eḡaocnec méra bacginu kecamumu. ²²⁻²³ Kristonéḡ héniorin ionac orucgina wamma eḡeya séwi wamma keczu ionac aḡgéḡ titi ic wanzac ésécnec, embac méḡac euyanéḡ iniḡa iwac oruha wanzac, imuac niḡac embac ini euhécgina ionac méra bacginu kecma Miḡ Kewuac muru wammianzu ésécnec waḡ énécmimu. ²⁴ Néḡ héniorin eneḡ Kristoac wammianzu ésécnec embac ini imuhucyanec euhécgina tohotoho waḡ énécmima kecmu. ²⁵ Ic ini acguc iniḡhécgina ionac goigina héiénécmima Kristonéḡ héniorin ionac goigina héi énécmima ionac

niḡac wamma eḡeya kekecya wai énécmiyec imuac séciguc waḡ énécmimu. ²⁶ Imi mia dokunéḡ naec énécmima ackuazécnéḡ zuac énécmima météré énécmiyec. ²⁷ Imuhuc waḡ énécmima eḡeya kiwaiguc héniorin téréya kumu énécmima métac métac me kiric misicya qahac téréyanec solananc wammu niḡac imuhuc waḡ nénécmiyec. ²⁸⁻³⁰ (30) Neḡaḡ imi Kristoac séwi tasia kecziḡ imuac niḡac, ⁽²⁹⁾ Kristonéḡ héniorin héra galenḡé nénécmianzac. Ic méḡnéḡ méḡ eḡeya séwiya niḡac mézé titi ménda waḡamuma nalé séc nene gumu amuma kecanzac. ⁽²⁸⁾ Imuac ic ini imuhucyanec eḡaḡ iniḡhécgina imi eḡaḡ séwigina ésécnec goigina héi énécmimu. Ic méḡnéḡ méḡ iniḡa goiya héimianzac inéḡ imi eḡeya séwiya goiya héiamuanzac tacnec wanzac. ³¹ Hénia imuac niḡac ic méḡnéḡ neḡgoc maḡgocya wai érécmima kemma eḡeya iniḡaguc toroqema séwi éréhécnéḡ séwi momacguc wammaoc imuhuc zéyu ooyawac hezac. ³² Waḡu imuac hénia saḡa imi qeu hiḡac hiḡgara. Ni imi Kristo zéma Anutuac héniorin ionac niḡac momacnec imuhuc zézuac. ³³ Waḡu ini imuhucyanec eḡac eḡac eḡaḡ iniḡhécgina imi eḡaḡ ésécnec goigina héi énécmimu. Waḡu embac ini

acguc euhécgina onac eegina héi énécmimu.

6

Nambérac zéma nenjoc manjoc.

¹ Nambérac ini Miñ Kewuninawac qeriaiguc nenjoc manjoc hécgina niñtoho wañ énécmimu. Haka iminéñ haka dindiña wanzac. ² Genja nenjoc manjocga eegira héi érécmiwésémañ iminéñ mia hénac ac walac walac zikiziki acyaguc wanzac. ³ Imuhuc wambésémañiguc gi imi baeciguc nalé horua kekecgaguc kecbésémañ. ⁴ Manjoc ini nambérac hécgina qeri geric ménda mihicñi énécmimu, néñ Miñ Kewuninawac pakeñ ac zéma zézé seli acnéñ qegumu énécmimu.

Welenj qeque ic zéma ionac miñ manjocgina.

⁵ Welenj qeque ini imi bac yandi yandi wamma zénéñgina hiriyu ewa qerigina hélanéñ séwiginawac miñ kewu hécgina imi Kristoac muru wammianzu éséc nec welenj qeénécmimu. ⁶ Ionac kicginaiguc baec ic ionac ewa qerigina mehiaru énécmianzu éséc qahac, néñ Kirisistoac welenj qeque ic éséc nec ewa qeriginanéñ Anutuac ewa siñ niñtoho wamma ⁷ siña nimma welenj qeénécmima ic ionac wañanzu éséc nec qahac, néñ Miñ Kewuninawac wammianzu éséc nec welenj qeénécmimu. ⁸ Imi mia icya

icya haka hiabia méñac méñ wammuiguc welenj qeque me miñ manjoc kekera séc ai imi Miñ Kewuninanéñ nénécmiyu meanziñ imuhuc zéma nimma imuhuc wañ énécmimu. ⁹ Imuac Galenj ini acguc welenj qeque hécgina imuhucyanec wañ énécmimu, néñ ménda tericgé énécmimu. Némac niñ ionac zéma onac Miñ Kewugina imi ou kurumenjiguc kecanzac. Wañu iwac muru imi séwiac hémma niñgésigési méñ ménda hezac imuac mia imuhuc wammu.

Anutuac yaréac maleku selia.

¹⁰ Tetcgiaiguc yomuhuc zéwa niñgic; Ini imi Miñ Kewuninawac qeriaiguc zéma iwac kuc buñawac kuhanéñ meseli amumu. ¹¹ Ini imi Biriá miñinawac ikoc imi qewiñ zé Anutuac bunda maleku héigic séwiginá moczoñ hoturudacmac. ¹² Neñañ yaré imi ic séwi busuninaguc me sacninaguc qahac, néñ Biriá miñinawac kewuya kewuya zéma kuc buña zéma baec siñi tunumañaguc imuac galenjhéra zéma sawaiguc uña biriá iniguc wañanzñ. ¹³ Imuac Anutuac bunda maleku héigic séwiginá moczoñ hoturu énécmiyu nalé biriaiguc ini efima yaré gemaguc nañselimu niñac imuhuc wammu. ¹⁴ Imuac ini nañselima ac hélanéñ rikunjina mema zikigic haka solañanéñ tétécginaiguc

hoturumu. ¹⁵ Waŋu h́ena usugina luaeac buŋa suruc hiabiańeŋ haima źeréŋq́eréŋ waŋamumu. ¹⁶ Imuac qahaiguc toroqema ninźeŋ ninźeŋac saiwa mema imińeŋ ic biriawac zakon_ geric bélanaguc imi h́ezéŋgéma q́ewécgému. ¹⁷ An_ŋeŋ titiac opoc selia źema Uŋa t́eréyawac sou Anutuac ackuaźec imi memu. ¹⁸ Waŋu źewelegina źema źeqaqacgina moczon_ ńeŋ naléya qahac Uŋa t́eréyawac qeriaiguc źewelectmu. Imuhuc wambin_ źe zenzen_ qeli qeli wamma nalé séc seliseli wamma źewelectmu. Waŋu ic embac t́eréya ionac nin_ wamma źewelectmu. ¹⁹ Waŋu nuac nin_ ac momacnec źewelectma nuac muru ackuaźec ńeŋu kuana an_ŋéma buŋa suruc hiabia imuac h́enia saŋa imi porin_ qahac źeau énécmiman_ nin_ ac źewelect wammu. ²⁰ Neŋ ai imuac mia Yesuńeŋ méli ńeŋu h́esa ic wamma keczua. Waŋu imi mia neŋ ac źeman_ ac hezac imi porin_ qahac selianec énézémaŋ nin_ ac imuhuc mihicŋi ńeŋec.

énézéma ewa qerigina meefi énécmimac nin_ ac ni ic imi ai imuac t́eŋǵeŋ méli énécmizua.

²³ Anutu man_ŋocnina źema Min_ Kewunina Kristo Yesuac murunec goi héihéiya luaeguc źema ninźeŋ ninźeŋaguc imińeŋ dacmuna h́ecna onac muru hemac.

²⁴ Min_ Kewunina Kristo Yesu sin_ a ménda humumia nimmianzu séc ionacmuru ewa hiayanéŋ he énécmimac.

Mozoc ac.

²¹ Kekecnawac h́enia me némac ai mema keczua imi onac momacnec énézéma nimmu nin_ ac ninźeŋ ninźeŋac dacmuna źema Min_ Kewuninawac qeriaiguc ai ichéla keczac Tikiko ińeŋ mia h́eniana imi moczon_ énézédacmac. ²² Ińeŋ mia nonac kekecninawac h́enia

Filipai

Yaizéé ac.

¹ Yesu Kristoac welen qe qe icya Paulo zéma Timoteo niri hénaorin Kristo Yesuac qeriaiguc Filipi ama areña yandaiguc kecanzu ini zéma galen hécgina zéma ai ichécgina onacmuru kiwi yomi oma haiwa hazac. ² Anutu manjocnina zéma Min Kewunina Yesu Kristo iorarunec ewa hia zéma luaenéh hama onac muru hemac.

Pauloac zéwelec ac.

³ Ni ninqeli énécmianzua nalé imuac séc Anutuna ewa hia ac ézéanzua. ⁴ Zéwelecanzua séc ic tun onac ninjac wamma ségiségi wamma nalé séc zéwelec wananzua. Imuac hénia imi yomuhuc; ⁵ Ini buña suruc hiabia ninjic nalé imuac hénihénia igucnec éréma deguc imuac ai imi nanjé amuma meanzu imuac mia imuhuc wananzua. ⁶ Wanu suginaiguc ai hiabia héniyec Anutu inéh ai imi mézézéngéma metecgéyuguc Kristo Yesuac nalé yanda imi hamac imi ninjinzéh gézua. ⁷ Ni hésa qatécnaiguc wamma buña suruc hiabia imuac héipuc wamma zéseliwa ini ewa hiyawac qeriaiguc ai momachéna wan néjanzu. Imuac ninjac ni ic tun onac imuhuc nimba sécgézac. Imuhuc nimba ini imi nuac

ewa qerinaiguc kecanzu. ⁸ Yesu Kristo inéh ewa qerianéh wan énécmianzac imuac séciguc ni dimuhuc onac ninjac wamma qerinanéh hakhak wananzac imuac mia Anutunéh ni héipuc wan nenzac. ⁹ Wanu ini ninin hinqac hinqara zéma ninjésigési ginanéh goi héihéigina imi mesaiyu kuaya qeqeya wammac imuhuc zéma zéwelecanzua, ¹⁰ Imuhuc wamma némac iwawainéh héla wanzac imi ninjeticma solanec kitic késpedes qahac kecgic Kristoac haha naléya imi hamac. ¹¹ Wanu Yesu Kristonéh qenanjé wan énécmiyu kekec solanawac héla gocmianéh sécgé énécmiyu Anutuac edamuya onac murunec qetagali énécmiyu tosara enéh hémma Anutu mepé qepésiac legic héimimu.

Pauloac zéwelecwelec ac.

¹² Dacmuna hécnina haka hicninéhéc imuac ninjac Min Kewuac buña suruc hiabia imi munjuc yanda saima kenzac imi ini ninjeticmu ninjac wanzua. ¹³ Imuac Kristoac ninjac wamma hésa qaténaguc keczua imi baec galenac ai ama yomuac qeriaiguc owohoton keczu i zéma ic embac tosara moczon ionac suginaiguc wininiyu héntegicdaczu. ¹⁴ Imuac ninjac dacmuna hécnina suginaiguc sasalanéh nuac hésa qaténa ninjac Min Kewuninawac qeriaiguc ninjéngéma zénéngina

ménda hiriyu Anutuac ackuazéc imi haŋ qema zéanžu.*

¹⁵ Ic embac tosanéŋ nim-bupuc wamma nogicna gogicba zéma Kristo zésaianžu, néŋ tosara imi ewa hélanéŋ zésaianžu. ¹⁶ Yomi enéŋ imi ni buŋa suruc hiabia imuac héipuc wamma zéasarimaŋ niŋac kumunéŋec hénia imi niŋtegicma siŋna nimma ai meanžu. ¹⁷ Waŋu tosara imi enéŋ hésa qaténaguc réwéri ménŋ toroqewiŋ gezaŋ zéma ewa hélanéŋec qahac, néŋ nogicna gogicba zéma Kristo zésaianžu. ¹⁸ Imuac némariawac hémba birimac? Ikoç me hélacnec imuhuc me imuhuc waŋgic saima keŋanzac imi Kristo imi mia. Hénia imuac niŋac ni ségiségi waŋanzua. Waŋu toroqema ségiségi wammanec kecmaŋ. ¹⁹ Imi mia hénia yomuhuc niŋac; Onac zéwelecgina zéma Yesu Kristoac Uŋa téréyanéŋ naŋgénéŋu zéra waiya imuhucya niŋac aŋgéŋ titina mihicŋimaŋ imi ni ninzua, imuac niŋac mia imuhuc waŋanzua. ²⁰ Waŋu gamusiŋ qamusiŋ ménda nimma becneç ésécneç degucmi acguc zénéŋna ménda hiriyu séwiiguc me humuciguc séwinanéŋ Kristo iwacnec sac mepési mimaŋ niŋ ninzua. ²¹ Imi mia nuaru imi kecmaŋiguc Kristoac kec-

maŋ, waŋu humumaŋiguc humucna imi acguc méra némmac. ²² Waŋu séwinaguc kecmaŋiguc imi téré ainawac héla mihicŋimaŋ. Imuac niŋac kekeç zéma humuc iorac suggiraiguc némariawac aŋgéŋ tiwa hia wammac imi ménda ninzua. ²³ Ni imuac suggiraiguc keçba momacnec waŋ nénzaoc. Waima kemma Kristoguc kecmaŋ iminéŋ ogicogicya imuac niŋ imuac wanzua, néŋ ²⁴ imi waima séwinaguc kecmaŋ imi onac niŋ nimba hia wanzac. ²⁵ Waŋu ni waima kecmaŋ imi zéma onac ninzéŋ ninzéŋgina meyandima imuac zézé ségiségi wamma ic tuŋ iniguc momacnec kecmaŋac hezac imi ni niŋyacgézua. ²⁶ Imuac neŋ muŋguc hama iniguc keçba nuac niŋac Yesu Kristoac qeriaiguc onac zézé ségiségi ginanéŋ gesalecgéma yandimac.

²⁷ Momacguc niŋgic eeyaguc wammac imi yomuhuc; Ini Kristoac buŋa suruc hiabia imuac séciguc wamma keçmu. Imi mia ni ha inicmaŋ me wai énéçmima lakeç kecmaŋ imi ini ewa momac wamma namma ewa siŋgina momacnec buŋa suruc hiabiawac ninzéŋ ninzéŋginawac wamma eŋaoc naŋgé amumu. ²⁸ Ionac muru imi buŋa suruc hiabianéŋ kisikiyonac

* **1:14:** Paulonéŋ hésa ic kereç, néŋ Romawac baec galeŋnéŋ eeya héimiya ziki sipac qahac keçma ackuazéc zéauénéçmiyu hémma tosara enéŋ acguc kucgina mema zénéŋgina ménda hiriyu buŋa suruc hiabia zéau énéçmiaŋgic.

asé kiwiya wanzac, nêḡ onacmuru imi aḡḡéḡ titiac asé kiwiya wanzac. Imuac niḡac ai imuac me imuac mewiḡ zégic hazéc waḡ énécmimuiḡuc ionac bac yandi yandi ménda wammu. ²⁹ Kristoac niḡac ewa hia waḡ énécmiyec imi ninzégḡé mimu niḡac sac qahac, nêḡ ninzégḡéma iwac niḡ wamma zérabéra acḡuc momacnec bisimu niḡac imuhuc zézua. ³⁰ Ini imi bec nec nuac muru hicḡiyu héḡḡicac deguc nuacmuru heyu héḡḡanzu qeḡzeḡ manzeḡ imuhucya onac muru acḡuc he énécmizac.

2

Kristoac memaamuma kekecac haka.

¹ Imuac Kristoac qeraiḡuc meme seli ai, me goi héihéiac qeri mebélac ai, me uḡa téréyawac ala kekec, me wésé niniḡ, me ewa biricnéḡ he énécmiyu ² ewa momac wamma goi héihéi imuhucyanec aḡḡéḡ tigi ewa siḡḡina momac waḡu siḡḡiniḡ momac wamma séḡiségina solanḡanicu kuaya qeḡeya wammac. ³ Ai imuac me imuac mewiḡ zé nogicna gogicba hakaiguc me séwi eḡeḡawac hakaiguc ménda wamma ewagina memaamuma tosara ionac niḡḡic gi gogicma eḡeḡa wammu. ⁴ Ini eḡac eḡac ewa siḡḡina sac qahac, nêḡ alahécḡina ionac ewa siḡ imuac momacnec héḡḡaleḡ waḡ énécmimu.

⁵ Yesu Kristoac ewa siḡ heyec ewa siḡ imuhucyanec aḡḡéḡ tigi hemac. ⁶ Inéḡ Anutu eḡeyawac kekec kerec, nêḡ Anutuac séc aḡḡéḡ tima kecmaḡ zé ménda nimma, ⁷ kileḡ memaamuma welenḡ qeḡe ic tanec mema baec ic éséc nec waḡec. ⁸ Imuhuc wamma ic tanec wamma hicḡiyec. Hicḡima eḡeya memaamuma kileḡ humucac séc keremma Anutuac ara niḡtohoma ic héḡḡeḡa wéndaraiguc humuyec. ⁹ Imuhuc waḡu Anutunéḡ ou meyacmima qac buḡa méḡ, qac tosara moczoḡ onogiczac imuhucya miyu késayec. ¹⁰ Imuhuc wammima ou kurumeḡiguc zéma you baeciguc zéma emu baec bawaiguc kecanzu ieneḡ moczoḡ Yesuac qac buḡaiguc siḡiḡ héimimuac hezac. ¹¹ Waḡu kuaya kuaya séc Yesu Kristowac Miḡ Kewuna zéma Anutu maḡḡoc mepési wammimu.

Kifa asaha éséc nec kecbiḡ.

¹² Imuac ala soroc hécna wésénaiguc sac qahac, nêḡ deguc iniguc ménda kec zua nalé yomuac acḡuc nalé séc ara niḡtohoma bac yandi yandi wammima zénéḡḡina hiriyunec onac aḡḡéḡ titiḡina imi mesolanḡanimu. ¹³ Ewa qeriginaiguc ai meanzac imi mia Anutu. Inéḡ mia eḡeya ewa siḡa hiabia imuac niḡ kewugina haima aigina memu niḡac meseli énécmianzac. ¹⁴ Waḡu ai hénia hénia imi mematiti

me tualefic ac qahac memu.
¹⁵ Imi mia ini késpedes qahac solañanec kecma hicñisai qarinj qaringia zéma acqeçe wawaña ionac suginaiguc Anutuac nambérac héra wamma solañanec kecma baec ic ionac suginaiguc asac mararañ wamma qetagali énécmima kecmu.
¹⁶ Kekecac ackuazéc measarigic ni usuñnec kenha wamma qenzen manzer qeyi imi héla qahac ménda wañu Kristoac naléiguc qerinanéh ninpañgéma onac ninjac ségiségi ac zémanjac séc wammac.
¹⁷ Onac ninzéh ninzéhgina zéma welen qeçeginanéh mulu ésécnec haimigic ni imuaru toroqema nena kekecna mulu manañac doku selia ésécnec qocgé mimañiguc kileñ ségiségi wamma ic tuñ iniguc ségiségi wammañ.
¹⁸ Ini imuhucyanec ségiségi wamma niguc momacnec ewa hia nimmu.

Timoteoac ac.

¹⁹ Ni onac ac buña nimba qerina meefi némmac zéma hénia imuac ninjac Timoteo focdac onac muru méli énécmimañ ninjac Miñ Kewuninawac qeriaiguc ninjumu wamma kecanzua.
²⁰ Niguc ewa momac wamma onac ninjac wamma inicgaleñ wammacac hezac imi tosara qahac, néñ i sac nuacmuru keczac.
²¹ Ic tosara ieneñ imi Kristo Yesuac aiyawac ménda wañanzu, néñ enañ ewa siñginawac wamma kecanzu.
²² Néñ

Timoteo imi merac ménéhéñ manjocyawac wammianzac ésécnec wañ némma niguc buña suruc hiabiawac kuc qema ai meyec. Imuac ninjac ai hakayawac hénia imi wininiyu hémma nindaczu.
²³ Imuac nuac muru haka dimuhuc hicñi némmac imi hémma ninjegicmañ nalé imuaru focdac ic imi méli énécmimañ zé ninjukumuma keczua.
²⁴ Ni acguc focdac hamañ zé Miñ Kewuninawac qeriaiguc ninjukumuma keczua.

²⁵ Wañu nimba Epaforodito onac muru méli énécmimañac hezac. Ic imi méli néngic hama dacmuna zéma ai momac zéma ténginj ic ésécnec niguc momacnec welenqe némma iwawai ménjac mén ninjac wamba méra néñanzac.
²⁶ Inéh ini moczoñ inicmañ zé qeria héngeneñ kerec. Wañu eneyaoc hafi wamma kerec imuac suruc ini nindacgic imuac ninjac ewa goro wamma kecanzac.
²⁷ Inéh hafi kiyu humumañ zé wañec. Wañu Anutunéh wéséya nimmiyec. Wañu i sac qahac, néñ ewa goronéh ewa goro mén mihicñiwac ninjac ninjéwérima kecba wéséya ninjémma ewa gorona momacnec meefinéñec.
²⁸ Imuac ini ic imi hémma ségiségi wañgic ewa qerina réwéria imi acguc momacnec meefimañ zé seliseli wamma méli énécmizua.
²⁹ Imuac ini Miñ Kewuninawac qeriaiguc ségiségi yanda wamma

ic imi héihéré mima ic imuhucya ionac imi eegina héima énépésimu.³⁰ Ini welen qenémma ai megic ai tasia ménda sécgéma heyec imi meyu sécgédacmac niñac ic imi Kristoac ai niñac eneya kekecyá ménda galeŋgé amuma humumañ zé hia humumañ zénimma ai meañec.

3

1 Dacmuna héčna ac tetcgiawac zéwa niñgic, Miñ Kewuniñawac qerai-guc ségiségi wammu. Ac imuacnec muñguc muñguc oma nimba imi nuaru ai yanda ménda wanzac, néñ onac imi ac iminéñ demin meénécmimac.

Haka wahala maleku éscéc nec hetecgéwiñ.

2 Ini haséñ kazu ic* zéma biria meme ic zéma séwi taségina héricma séwi eney wanzu imi onac galeŋgina mema kecmu.³ Anutuac uña téréyaguc welen qe qe ai mema Kristo Yesu mepési mima séwiguc ménda héiselima kecanziñ neñañ imi séwi tasénina hélacnec héricma kekera wanzin.⁴ Ni acguc séwiiguc héi selimañac séc wañu ic tosia eney séwiiguc héiseliwiñac séc zéma ninzuiguc ni imi onogicma imuhuc nimmañac séc.⁵ Ni hicñima kecba ai meme 8 wañu séwinaiguc séwi heric haka wannéñgic,†

wañu ni Israelac sac kitiwa, Benzaminac qeli, Hebiraio ic sugcinaiguc Hebiraio ic héra, wañu héra aciguc koroma zéwa Farisaio ic wanzua.⁶ Hakana imi seliseli wamma Yesuac héraorin ununesi wañ énécmiyi wañu héra ac mén ménda logima kápésic mén ménda mihicñiyi.⁷ Wañu bec nec iwawai imuhucya moczoñ nañgé néñec, néñ Kristoac wamma nimba iwawai imi mén ménda méra néñec, néñ iwawai enomia wañec.⁸ Wañu hélacnec zéwa iwawai imi moczoñ maqeqeya mihicñi nénéña, néñ miñna Kristo Yesuac hénia niñasariwa hicñinéñec ninin imuac mia nimba eeya eneyaguc wanzac. Ni imi iwac niñ wamma iwawai moczoñ imuac nenesic zéma ninzua. Imi mia Kristo aŋgétiwa⁹ iwac qeriaiguc mihicñi nénéña wammac niñac. Solañanima keczua imi héra ac igucnec ménda hicñiyec, néñ Kristo ninzéñgéwa kekec solaña imi Anutuac murunec hicñinéñec.¹⁰ Ni Kristo zéma humuc igucnec qelima kekec imuac kuha zéma iwac qenzen manzen imi momacnec bisinimmañ zé iwac humuc imi niñtohoma¹¹ Imuhuc me imuhuc wamma humuc ic sugcina igucnec yacma kekec qelia mihicñimañ zé wanzua.

* **3:2:** Yuda ic ionac haka silic méndacañgic ieney Kristo ic tosara ionac haka silic ménda méndacgic mebirí énécmiañgic hénia imuac niñac kazu ic zéénécmiyec. † **3:5:** Yuda ic ieney nalé imuaru nañhécgina séwi hericheric haka imi wañ énécmigic.

Kekecac qambaŋa hémma usuŋnec kembij.

¹² Ni nena imi bec mi-hicŋizua ménda zézua. Waŋu bec mesolaŋani waŋ néŋec ménda zézua, néŋ Kristo Yesunéh ni népésiyecc séc imuac mihicŋimaŋ zé wamma usuŋnec kemmanec kecua. ¹³ Dacmuna hécna, ni bec imi mezua zéma ménda ninzua, néŋ iwawai andénaiguc hezac imuac eluŋ nuyu, iwawai wésénaiguc hezac imuac memaŋ zé ¹⁴ kemma aŋgétimaŋac hezac, imuac mia kicna hiwa keŋu Kristo Yesuac qeriaiguc Anutunéh ounec héhéré néŋec imuac héla haiyu hezac imuac memaŋ zé usuŋnec kenzua. ¹⁵ Imuac solanaŋanima kecziŋ neŋaŋ sucninaiguc méŋnéŋ méŋ yomuhuc nimmacac hezac; Haka méŋac ini niŋgic tanera méŋ waŋu Anutunéh imi acguc measari énécmiyu hémmu. ¹⁶ Nini aŋgétima kecziŋ héna imuacnec sac tima kembij.

¹⁷ Dacmuna hécna ini eŋawu ni méndac némmu. Waŋu ic tosia haka kekecnaiguc hénzu séc imuhucyanec wamma kecanzu ionac haka imi acguc kic hihi wamma hémmu. ¹⁸ Ni hatac sasala énézéyi. Deguc acguc kic masina mayu énézézua. Ic embac sasala imi Kristoac ic héŋgeŋa wéndara imuac hazéc wamma keŋha wanzu. ¹⁹ Ieneŋ imi

tetecgiaiguc kisikiyoŋ mi-hicŋimu. Ionac anutu imi tomenŋina. Gamuginanéŋ zunzariŋ ésécnec hai hoturu wamma baecac iwawai niŋac niŋanzu. ²⁰ Waŋu neŋaŋ imi kurumeŋ ama miŋina wamma kecni qacnina ou kurumeŋiguc ooyawac hezac. Imuarunec mia aŋgéh titi miŋina Miŋ Kewunina Yesu Kristo hamac zéma mambéc kecanziŋ. ²¹ Inéh iwawai moczoŋ énézéyu niŋtoho mimuac séc kuc buŋa hemizac. Kuha imuhucyanéh séwinina mageqeya imi meleŋ nénécmiyu eŋeya séwiya edamuyaguc ésécnec wambiŋ.

4

¹ Imuac nuac niŋkumu, dacmuna sorochécna, nuac ségiségi zéma ic kewuac soroc, ini imuhucyanec Miŋ Kewuninawac qeriaiguc namma kecmu.

Memeseli ac.

² Ni Yuodia zéma Sintike embac éréhéc imi Miŋ Kewuninawac qeriaiguc ewa momac wamma kecmaoc niŋac zénaŋgé érécmizua.

³ Waŋu ai momacna* solana guac welec génzua. Embac tosara buŋa suruc hiabiawac niguc momacnec seliseli wamma ai megic imi zéma Klemento zéma nuac ai momac hécna méra énécmina, qacgina imi kekecac kiwiiguc hedaczac. ⁴ Miŋ Kewuninawac qeriaiguc nalé séc

* 4:3: Girik aciguc; boŋ zura momacnec huama kekera.

ségiségi wanġic. Ménġuc énézéwa ségiségi wammu. ⁵ Onac ewa bénzénġina imi ic embac énézégic nindacmu. Miġ Kewuninanéġ hosucgé nénécmizac. ⁶ Iwawai ménġac ménġ ménda niġyéwérimu, néġ ai hénia héniaiguc zéwelec zéma zéqesiqesi ginanéġ ewa hia ac ézéma Anutu ézému. ⁷ Imuhuc wanġic bec Anutuac luae niniġginawac séha ogicogicya imuhucyanéġ Kristo Yesuac qeriaiguc onac ewa qerigina zéma niniġgina galenġé énécmimac.

⁸ Dacmuna hécna metecgéma zéwa, iwawai héla, iwawai téréya, iwawai dindiġa, iwawai solaġa, iwawai siġ niġmimiawac séc, iwawai zézé sorocyaguc, iwawai méra énécmimiawac séc me iwawai mepé qepésiyaguc, imuhucyawac wamma kecmu. ⁹ Ini nuac murunec niġarenġégic me megic me héġġic imuac wamma kecmu. Imuhuc wanġic luaeac Anutunéġ iniguc momacnec kecmac.

Filipo héniaorinġ ewa hia ac ézéyec.

¹⁰ Ini nuac nimma keġġic imuac zariġanéġ hutuzac imuac ni Miġ Kewuninawac qeriaiguc ségiségi kunéġ yanda wanzua. Becnec ini niġnéġġic, néġ imuac naléya ménda hayu osigic. ¹¹ Ni iwawai ménġ niġac wamma imuhuc ménda zézua. Ni kekecac hénia kuamuma haka hénia héniaiguc hia zéma nimmaġac séc wanzua.

¹² Ni imi maqeqena iguc hia kecmaġac séc, waġu iwawaina saménġ bipiyaguc hia kecmaġac séc. Imuac haka hénia héniaiguc nimba sécġé néġanzac. Yaka niġ humu humuiguc me iwawaina saménġ bipiyaguc me maqeqena iguc dimuhuc keġba hiarumac imuac hénia imi niġteġicdaczua. ¹³ Meseli néġanzac iwac qeriaiguc ni iwawai moczoġ hia wandacmaġac séc. ¹⁴ Waġu ini nuac qenzenġ manzenġiguc momacnec toroqezu imuac nimba sécġézac.

¹⁵ Filipi ic zéwa niġġic, becnec buġa suruc hiabiawac ai imuac nalé hénihéniaiguc ni Makedonia baec waima kemba ménġnéġ ménġ méra ménda néġec, néġ ini sac méra néġġic imi ini ninzu. ¹⁶ Waġu Tesalonika ama arenġa yandaiguc kerinále imuaru acġuc ini hatac éréhécnéġ ménġ méra néġġic. ¹⁷ Ni sese ménġ niġac ménda welec énécmizua, néġ mériaġġinaguc wammu niġac onac muru haka hiabiawac hélanéġ saima hemac niġac imuhuc zézua. ¹⁸ Nuac muru imi iwawai moczoġ sasala henéndaczac. Epafirodito mériaiguc iwawai néġġic imi mewa sécġénénzac. Imi mia hofac oo ésécnec héménġa hiabia waġu Anutunéġ memacac séc waġu ségiségi mihiġġi mizac. ¹⁹ Nuac Anutunanéġ Kristo Yesuac qeriaiguc, edamuyawac qeriaiguc, enġeya hofi yanda kuaya

qeqeya igucnec sécgina
 tiénécmimac. ²⁰ Anutu
 Maṅgocnina iwac muru nalé
 tetecgia qahac mepé qepési
 hemimac. Hélaçnec!

*Ac tetecgia zéma mozoc
 ac.*

²¹ Ic embac téréya Kristoac
 qeriaiguc kecaṅzu ionac
 yaizézé ac énézému. Dac-
 muna tosara niguc keczu
 imi eneṅ onac yaizézé
 ac énézézu. ²² Ic em-
 bac téréya moczoṅ onac
 yaizézé ac énézézu. Waṅu
 ionac sugcinaiguc Kaisawac
 amaiguc areṅhéra ionac
 murunec tosanéṅ imuhuc-
 nec yaizézé acgina zézu imi
 meyacma zéwa ninzu. ²³ Miṅ
 Kewunina Yesu Kristoac ewa
 hianéṅ onac ewa qerigi-
 naiguc hemac.

Kolosai

1 Anutuac ewa siŋiguc Kristo Yesuac Méliméli ic wawaŋa ni Paulo zéma ninzéh ninzéhac munana Timoteo 2 niri Kolosai ama yandaiguc ic embac téréya Kristoac qeriaiguc keŋhéi hahéi qahac* kecanzu onac muru kiwi yomi oénéc Mizic. Anutu Maŋgocnina iwarunec† ewa hia zéma luaenéh he énécmimac.

Ewa hia ac zéma zéwelec ac.

3 Nereŋ onac niŋ wamma zéwelec waŋanzic séc neŋaŋ Miŋ Kewunina Yesu Kristoac Maŋgocya Anutu ewa hia ac ézéanzic. 4 Imi mia Kristo Yesu ninzéhégé mizu imuac buŋa zéma ic embac téréya ionac muru ala siŋgina hezac imuac buŋa niŋanzic imuac niŋac imuhuc waŋanzic. 5 Waŋu ninzéh ninzéh zéma siŋgina imi mia onac wamma kurumeŋiguc niŋkinzéh gina kumugic hezac imuacnec mia hicŋianzac. Waŋu niŋkinzéh imi suruc hélawac buŋa hiabia becneŋ niŋgic imi mia. 6 Buŋa suruc hiabia imi onac muru haréyu ini nimma hélacnec Anutuac ewa hia niŋtegiŋic nalé imuarunec suginaiguc hicŋiyec ésécnec baera baera sécgéma kemma

hélaguc wamma yandianzac. 7 Imuhucyanec niŋiguc momacnec welen qeŋe icya wamma kecanzac ala sorocnina Epafiranéh ku énécmiyu niŋgic. Ic imi onac Kristoac ai ic héli wamma keczac. 8 Inéh mia Uŋa téréyawac qeriaiguc ala siŋ waŋamuanzu imuac suruc nérézýec.

9 Hénia imuac niŋac onac suruc niŋic nalé imuarunec éréma niri onac niŋ wamma ménda waima Anutu zéwelec mianzic. Imi mia Uŋa téréyawac niŋtegiŋic qinŋtegiŋic zéma niŋ asac asariawac kuhaiguc niniŋ Anutuac ewa siŋac murunec hahaya imi kuaya qeŋeya tiénéc mimac niŋac zéwelec waŋanzic. 10 Waŋu waŋgic séc Miŋ Kewuninanéh niŋu sécgéyu ewa hia nimmac. Waŋu ai hénia hénia eeyaguc memu séc héli mihiŋjima Anutuac hénia niŋareŋgéŋic imuac niniŋa imi yandima kemmac. 11 Waŋu zérabéra horu horugia ségiségi wamma bisima keŋkeŋgic tecgémac niŋac iwac edamuyawac kuhanéh kucgina moczoŋ meseli énécmimac. 12 Imi mia edamuyaiguc ic embac téréyawac ai buŋa bakia kéŋamuac séc mehiaru énécmiyec‡ Maŋgocnina iwac mia ewa hia nimmanec imuhuc wammu. 13 Inéh mia panamanac deminŋ totonŋ qeriya igunec

* 1:2: Hénia mén imi ninzéhégéma. † 1:2: Kiwi méraginanéh ooya tosaraiguc; Maŋgocnina zéma Miŋ Kewu Yesu Kristo iorac. ‡ 1:12: Kiwi méraginanéh ooya tosaraiguc; mehiaru nénécmiyec.

nénépésima eneya nan sorocyawac héngalen ama arenja yandaiguc nonoporec.

14 Nana imi sawanéj mulu menénécmiyu késpedesnina moczoj waiwaiya wanec.

15 Inéj mia hémbinawac séc qahac Anutu iwac kic tanera wanzac, iwawai mén ménda zéhicjiyu kerec nalé imuaru bec walac walac hicjima kerec.

16 Imi mia hénia yomuac niñac; Iwawai moczoj imi iwac qeriaiguc zéyu hicjidacgic. Iwawai kurumenjiguc kekera zéma baeciguc kekera, kicnéj hémbinac séc zéma ménda hémbinac séc, tatac edamuyaguc me héngalen wawanawac kuc buja, galej me galejac qac buja imi moczoj iwac murunec zéma iwac bujawac zéhicji énécmimia.

17 I eneyaoc imi iwawai tosara ménda hicjima kecgicnec i bec kerecac keczac, waju iwawai moczoj imi iwac qeriaiguc qéhéréngé amuma nandarecac nanzac.

18 Waju inéj zéyu hicjidarec momac yanda ionac walac walacgina kecmac niñac, héniorin neñan orucnina zéma kekecac hénihénia wamma humuc ic ionac sugina igucnec walac walac qelima yarec.

19 Imi mia Anutunéj iwawai moczoj Yesuac qeriaguc kuaya qema sécgémima kecmuac zé niñu sécgéyu imuhuc hicjidarec.

20 Iwac murunec iwawai kurumenjiguc zéma baeciguc hedaczac

imi moczoj eneyaguc ewa momac wammu niñac Yesuac sawanéj ic héngenja wéndaraiguc luae qenénécmiyec.

21 Becnec ini, elicgé énécmiyu kecgic. Kecma ewa qerigina zéma wawan memeginaguc hazéra kecgic.

22 Waju deguc imi aciguc ménda emmu néj késpedes solan wamma Anutuac kiwaiguc ic embac téréyawac buja nammu niñac séwiya wai nénécmima humuma Anutu zéma neñan sucninaiguc ewa momac mihicji nénécmiyec.

23 Ini ninzénj ninzénjiguc kumuselima kenqe haqegina qahac kecmu. Kecma buja suruc hiabia nindacgic imuac niñkinzénj wamma imuacnec ménda néngacma kemmu. Waju buja suruc hiabia imi mia zéau énécmimia waju, kurunen bawaiguc kekec yanda Anutunéj zéyu hicjima keczu imi moczoj nindacgic. Waju Ni Paulo imi buja surucya imuac welen qeqe ic wanjac kecza.

Pauloac welenqeqe ai.

24 Deguc ni onac wamma qenzen manzenjiguc kecmu imuac mia ségiségi wanzua. Imuhuc wamma Kristoac qenzen manzenj kitiwa hezac imi iwac hénia méria wamma kekera héniorin onac niñ wamma séwinanéj bisiwa sécgénénzac.

25 Ni imi Anutunéj onac niñ wamma ai ara nézéyec imi tohoma Anutuac ackuazéc imi énézédacba sécgé

énécmimac niḡac hénáorin héra ionac welen qeḡe ic waḡi. ²⁶ Ac saḡa imi nalé hénihénia qahac hama keḡec imuarunec zéma baec yomuac hicḡisaiya hicḡisaiya ionac murunec musaḡgéyu heyec néḡ deguc imi ic embachéra téréya ionac muru énézéyu wininiyec. ²⁷ Imi mia Anutunéḡ ac musaḡ musaḡgia imuac edamuyanéḡ baera baera ic embac ionac muru dimuhuc kindindiḡa sécḡé énécmizac imi énézéyu nimmu niḡac imuhuc waḡ énécmiyec. Waḡu ac musaḡ musaḡgia imi mia Kristo suginaiguc keczac inéḡ mia wanzac. Edamu asaha miḡina iwac mia neḡaḡ niḡkumuma kic hihi wammianziḡ. ²⁸ Nini imi icya icya Kristoac qeriaiguc solañani énécmima onopocni nammu niḡac iwac buḡaya zésaima icya icya meme seli ac énézéma niḡtegic qinḡtegic ac moczoḡnec ku énécmianziḡ. ²⁹ Ai imuac mia ni acguc nuac qerinaiguc kuhaguc ai meanzac iwac ai hakaya méndacma kucna moczoḡnec ai meanzua.

2

¹ Ni ini zéma tosara Laodikea ama areḡa yandaiguc keczu i zéma tosara kicḡinanéḡ kic tanecna ménda hénzu ionac niḡ wamma dimuhuc kucna qema ai mema kecaḡzua imi ini niḡ asarimu niḡac wanzua. ² Ieneḡ qerigina

mebélacḡé énécmiyu goi héihéi imuac qeriaiguc qutulaḡgé amugic niḡtegic qinḡtegic ḡinanéḡ saima kemma zékéḡ yanda waḡu, Anutuac saḡa Kristoac hénia niḡyacḡému niḡac wanzua. ³ Iwac qeriaiguc niḡtegic qinḡtegic ac zéma niniḡ yanda imuhucya eebipiyagucnéḡ saḡgima hezac. ⁴ Imi mia méḡnéḡ méḡ haléc acnéḡ ménda mesoho énécmimac niḡac imuhuc zézua. ⁵ Hénia imi yomuhuc; Ni séwinanéḡ wai énécmima kecaḡzua, néḡ qeri uḡananéḡ iniguc kecaḡzua. Waḡu ini téréréc dindiḡanec kecma Kristo niḡzégéma seligima nanzu zégic nimma séḡiséḡi waḡañzua.

Kristoac qeriaiguc kekecyawac séha mihiḡiwiḡ.

⁶ Ini Kristo Yesu aḡgéḡ tigic miḡ kewugina wanzac imuac bec iwac ewa siḡ méndacma kecmu. ⁷ Kristoac qeriaiguc himic énécmiyu géte zaliginanéḡ késaseligima namma ackuazéc ku énécmigic sécyaiḡuc niḡzégéma naḡseligigic ewa hiawac aranéḡ doku éséc kuaya qesalecḡé énécmimac. ⁸ Ini técḡina nimma kecmu, baecac icac niḡtegic qinḡtegic ac zéma ikoc acḡinanéḡ énépésima hésa amaiguc onopocbu niḡac. Niniḡ imuhucya imi yanda onac haka silic mératéc memeya zéma baecac pakeḡ ac

efefia imi méndacanzac, néj Kristo i ménda méndacanzac. ⁹ Hénia imi iwac muru imi Anutuac séha kuaya qeqeyanéj séwi héla wamma kecanzac. ¹⁰ Ini acguc Kristoac qeriaiguc kecgic sécgé énécmiyu ménjac mén ménda hocmu. Inéj mia galej zéma ai memeac qac buñaginaguc ionac orucgina wanzac. ¹¹ Iwac qeriaiguc météré énécmiawac aséya hai énécmiyec. Imi mia méranéj séwi tasé hericheric imi qahac, néj Kristoac météré aiiguc séwiginawac siñ hericdacgic kenkeña wanzac. ¹² Ini imi iwac doku naec hakaiguc Kristoguc momacnec téngé énécmimia wajec. Wañu Anutunéj Yesu meqelimiya yarec imi ninzénégic iwac qeriaiguc momacnec meqeli énécmimia wajec. ¹³ Wañu kápésicgina wamma séwiginaiiguc séwi tasé hericheric qahac humumia kecañgic, néj Anutunéj Yesuguc meqeli énécmimia kápésicgina moczoñ wai énécmiyec. ¹⁴ Wañu musuqeqe wamma hazéc waj nécnécmianjec méra kiwi hénia aciguc ooya imi moczoñ audacma mema ic héngenja wéndara qahaiguc biriñnéj qeyu qahac wandarec. ¹⁵ Yesu imi ic héngenja wéndaraiguc humuyu imuac kuhanéj galej kewuya kewuya zéma ai memeac qac buñaginaguc ionac tewi zakongina imi mahanjúyu madarec. Wañu onogicma

kawali wajec imi ic embac kicginaguc mewinini énécmiyu héndacgic.

¹⁶ Imuac bec ic ménénén nene dokuac ara me nalé yanda me maso qeliawac hai ségiségi zéma Sabata niñac kápésic ginaguc zégic qetali énécmigic acgina qaimac. ¹⁷ Nalé imuhucya imi bian héla hamacac heyec imuac uñayanec wanzac, néj Kristonéj imuac héla wanzac. ¹⁸ Ikoc wamma memaamuma kua meme uña mepési mianzac imuhucyanéj onac taségina kurumenjúguc hezac imi onagicbac niñac galej memu. Ic imuhucya imi baec séwiac ewa siñnéj qéfaccgé miyu emma iwawai ménj héñec imi meyandima hiñgac hiñgarawac zéanzu. ¹⁹ Imuhuc wamma orucnina keczac Yesu iwac muru ménda toroqeanzu. Wañu oruc imuacnec mia séwi tasia moczoñ toroya zéma giniñanéj dérécgéma gumuyu Anutunéj kuha haiyec séc, séha yandianzac.

Pakeñ ac ikora niñac goro ac zéyec.

²⁰ Ini Kristoguc humuma baecac pakeñ ac hénia hénia imuac niñgic iwawai humumia wajec, néj némac niñac baecac buña kecanzu ésécnec haka silic imi tohoanzu? ²¹ Ménda késamu, ménda nenimmu, ménda osimu, zézéya imuhucyawac zézua. ²² Ic onac zézé seli ac zéma pakeñ ac imuhucya

méndacbiŋ me? Imi qa-hac, iwawai imuhucya imi moczoŋ houma qahac wandacmu. ²³ Haka imuhucya méndacma siŋginawac mepé qepési ai mema memaamuma séwiginawac yéwéri mihicŋi amuma héŋgic, meyac énécmimacac séc niŋtegiac qinŋtegiacyaguc tanec wanzac gezaŋ. Waŋu haka imuhucyanéŋ séwiac siŋa sigima kekerawac kuha ménŋ ménda késa keczac.

3

Kekec qelia Kristoguc kecbiŋ.

¹ Imuac niŋac ini Yesuguc meqeli énécmiyu qelima kecziuguc iwawai ou heheya niŋac wamma kecmu. Imuaru mia Kristonéŋ Anutuac héiyaiguc tacma keczac. ² Baecac iwawai niŋac qahac, néŋ iwawai ou hezac imuac mia nimma kecmu. ³ Hénia imi yomuhuc; Ini bec humudacgic kekecgina imi Yesuguc Anutuaru musaŋgé énécmiyu keczu. ⁴ Waŋu kekecgina wawaŋa Yesunéŋ wininimac nalé imuaru ini acguc edamuginaguc wininima nammu.

⁵ Imuac niŋac baeciguc kekera séwi taséginawac siŋ imi qegic humudacmac. Imi mia yomuhucya; kaiseroac haka silic, haka qakolayaguc, séwiac siŋ, biriawac siŋ niniŋ, zéma hémbaoc. Waŋu iwawai ménŋac hémbaoc wawaŋa imi

baniara mepési mimia tanec wanzac. ⁶ Haka imuhucya niŋac Anutuac qeri biricac zérabéranéŋ nambérac ac qeŋeya ionac muru hicŋi énécmianzac. ⁷ Ini acguc imuac qeriaiguc kecgic nalé imuaru imuac qeriaiguc tacyac waŋaŋgic. ⁸ Waŋu deguc imi yonkanzaŋ, qeri biric, niŋ zapi, zézé suresure, zéma zézoraŋ ac biria, biria imuhucya moczoŋ kuagina igucnec hetecgégiac kendacmac. ⁹ Ini ic wahala zéma imuac wawaŋa meme imi hetecgéma ic qelia héima mema keczu, imuac niŋac eŋaoc ac ikora ménda waŋamumu. ¹⁰ Waŋu ic qelia imi eŋeya zéhicŋimiyec Anutu iwac hénia méndacma meqeli miyu niniŋa acguc qelia wanzac. ¹¹ Meqeli ai imuac qeriaiguc imi ménŋ wai ménŋ késa qahac, Girik ic me Yuda Ic, ic tuŋ séwi tasé hericheric ginaguc me ic tuŋ séwi tasé herichericgina qahac, baec ménŋac icya icya me haséŋ ic,* welenŋ qeŋe ic me miŋ kewu kekera, waŋu Kristo imi moczoŋ yanda, waŋu moczoŋ yanda ionac qeriginaiguc kecdaczac.

¹² Waŋu ini Anutuac gési énécmimia, ic embac héra téréya zéma wéiwécya séc kecma goi héihéi zéma ala siŋ zéma memaamuma kekec zéma gum bénzénzénŋ zéma qeri biricgina helanŋi amuma kekec imi malekugina ésécnec héigic meyu

* **3:11:** Girik aciguc; Skite ic.

kecmu. ¹³ Waŋu méjnéj méjác ara zéyu eŋawu tétécgé amuma késpedesgina waiamuma Miŋ Kewuninanénj késpedesgina wai énécmiyec éséc ini acguc imuhucyanec waŋamumu. ¹⁴ Waŋu haka hiabia moczoŋ imuac qahaiguc goi héihéi haka imi toroqema wammu goi héihéi haka iminéj rikuj solaja wamma dérécgέ énécmimac. ¹⁵ Luae qeamura kecmu niŋac unuruyu séwi momac wamma keczu. Imuac waigic Kristoac luaenénj qerigina galeŋgéyu. Imuacnec toroqema ewa hia ac ézémanec kecmu. ¹⁶ Qeriginaguc Kristoac ackuazéc iminéj kuaya qeqeya qesalecgé énécmima heyu, niŋtegic qiŋtegic moczoŋnec eŋawu kuamuma zénaŋgé amuma legic zéra zéma legic awayagucnéj legic téréya héima qeriginanéj ewa hia nimmima Anutu mepésimu. ¹⁷ Waŋu ackuazéc ginanéj me wawaŋ memeginanéj haka méjác méj wambiŋ zé imi moczoŋ Miŋ Kewunina Yesuac qaraiguc iwac muru héima namma wammu. Imuhuc wamma iwac hia niŋac wamma Anutu maŋgocnina ewa hia ac ézému.

Kristoac tohotoho ichéra ionac héna zéénécmimia.

¹⁸ Embac ini euhécgina onac méra bacginaiguc kecmu, Miŋ Kewuninawac qeriaiguc héna iminéj sécyá

wanzac. ¹⁹ Ic ini iniŋhécgina ionac goigina héimu. Waŋu ionac qeri howuc howuc ménda meénécmimu.

²⁰ Nambérac ini iwawai moczoŋiguc neŋgoc maŋgoc hécgina ionac ac niŋtoho wandacmu. Haka iminéj Miŋ Kewuninawac qeriaiguc ewa hia mihicŋianzac.

²¹ Maŋgoc ini merac hécgina qerigina ménda mebirimu qerigina kuha mawac niŋac.

²² Welen qeqe ic ini iwawai moczoŋiguc baecac miŋ kewugina ionac kuagina tohomu. Ic tosara baec ic ionac qerigina mehiaruanzu séc ic onac kicgina igucnec sac qahac, néj kurumenj Miŋ Kewuninawac bac yandi yandi wamma ewa solajanec wammu. ²³ Ai imuac me imuac mewiŋ zé kurumenj Miŋ Kewuninawac meanziŋ séc wambiŋ, néj ic onac meanziŋ séc ménda wammu. ²⁴ Imi mia tasénina imi Miŋ Kewuninanénj mératéc nénécmiyu mewiŋac hezac imi ini nindacma welen qemianzu. Waŋu welen qemianzu imi Kristo, imuac niŋac haka imuhuc waŋanziŋ. ²⁵ Méjnéj méj haka biria wammac imi, haka biria imuac bakia meleŋ mimac. Miŋ kewuninanénj séwiginawac inicma ménda énépésianzac.

4

¹ Ic galeŋ ini imi onac muru acguc kurumeniguc kunenŋina keczac imi nimma welen qeqe hécgina

haka dindiñanec zéma séc momacnec wañ énécmimu.

Pakeñ ac toroqeçeya.

² Ini nalé séc seliseli wamma zéwelec ai mema imuac qeriaiguc ewa hia ac ézéma kicçeli kecmu.

³ Wañu nonac niñac momacnec zéwelecma Anutunéñ héna ac énézéwiñ niñac naguya aunénécmiyu Kristoac ac saña Anutunéñ zéau nénécmiyec imi zéau énécmiwiñ niñac zéwelecma. Ni ai imuac mia señ hésanéñ qaté néñgic kecanzua. ⁴ Ini Anutu imuhuc zéwelec wammigic neñ ac saña imi zémanñac hezac séc zéau énécmimanñ. ⁵ Ini niñtegic qinñtegic ginaguc tacyac wammu. Imuhuc wamma séñganñeñ ic ionac imi nalé eñ ménda aumu. ⁶ Acgina imi nalé séc seinéñ naecmima siña mehiaruanzu ésécnec goi héihéiiguc wammu. Imuhuc wamma ic ménñac ménñ, ac taséya dimuhuc melenñmigic hia wammac imi niñasarimu.

Mozoc ac.

⁷ Tikikonéñ nenac ac suruc imi wañ énécmiyu nindacmu. Ic imi nuac ala sorocna zéma ai ic solaña inéñ Miñ Kewuninawac qeriaiguc nekawu welenñ qeçe ic wamma kecçic. ⁸ Ic imi nonac qerininawac hénia zéasarima ewa qerigina mebélacgé énécmimac niñac ai imuac mia méliwa onac muru hazac. ⁹ Wañu ai ic

héla ala sorocnina Onesimo imi momacnec méli érécmizua. Ic imi onac murunec hayec. Wañu ierenñ imi yomuac ac suruc imi moczonñ wañ énécmidacmaoc.

¹⁰ Wañu niguc momacnec hésa ic noropocgic kekera Aristako zéma Banaba newura Maka (Mareko yomuac bianñac ara zéwa ninzu imuac ic yomi hamaciguc hérémimu.) zéma ¹¹ Yesu Yusito zémimia ienenñ acguc yaizézé ac énézézu. Ienenñ ic tuñ séwi tasé hericheric ginaguc ionac murunec, wañu ai momac hécna wanzu. Ienenñ sac Anutuac héngalenñ ama arenña yandawac momacnec ai meanzu imuac ic imuhucya eneñ imi ewana mehiaru néñgic. ¹² Ic ménñ onac murunec hahaya Kristo Yesuac welenñ qeçe ic Epafira inéñ acguc yaizézé ac énézézac. Inéñ nalé séc onac wamma zéwelecma ini Anutuac ewa siñiguc solañanima selianec ninzéngegema nammu niñac zéwelecancac. ¹³ Ni ic imuac héipuc ac zéwa niñgic. Ic imi onac zéma ic embac Laodikea baeciguc kecçu ionac zéma ic embac Hierapolia ama arenña yandaiguc kecçu ionac niñ wamma ai kuneñ yanda meanzac. ¹⁴ Ala sorocnina dokta Luka zéma Dema acguc yaizézé ac énézézaoc. ¹⁵ Dacmuna hécna Laodikea ama arenña yanda igucnec zéma ninzénñ ninzénñ nauñnina Numfa zéma iwac

amaiguc hénaorin tocgéanzu ionac nuac yaizéze acna énézégic nimmu. ¹⁶ Kiwi yomi suginaiguc olongic tecgéyu Laodikea hénaorin énézégic olommu waŋu kiwi mén Laodikea igucnec hamac imi ini imuhucnec olongnimmu. ¹⁷ Waŋu Akipoac mia miŋ kewuninawac qeriaiguc ai buŋa qemiyu késayec imi meyacgéna zéma ézému.

¹⁸ Ni Paolo mérananénj oma yaizéze ac énézézua. Ni seŋ hésanéŋ qaténéŋgic kecanzua imi niŋqelima kecgic. Anutuac ewa hianénj onac muru hemac.

1 Tesalonika

Yaizézé ac.

¹ Paulo zéma Siliwano zéma Timoteo neneŋ Anutu maŋgocnina zéma Miŋ Kewunina Yesu Kristoac qeriaiguc kecanzu Tesalonika ama areŋa yandawac hénaoriŋ imi onac kiwi yomi haini hazac. Ewa hia zéma luaenéŋ onac muru hemac.

Tesalonika hénaoriŋ ionac ninzéŋ ninzéŋgina zéma hakagina.

² Nini ic tuŋ onac niŋac wamma nalé séc Anutu ewa hia ac ézéma zéwelec mianziŋ séc onac aigina zéhicŋima ³ ninzéŋ ninzéŋginawac wawaŋ meme, zéma goi héhiéiac méra baoc ai, zéma miŋ kewunina Yesu Kristoac kic hihi wamma yéwéri hénia hénia bisiqatéŋ wamma kecanzu imuac Anutu maŋgocninawac wésiaiguc nalé séc niŋqelianziŋ.

⁴ Anutuac siŋniŋ waŋ énécmimia, ninzéŋ ninzéŋ dacmuna hécna, ini Anutunéŋ gési énécmiyec imi nini ninziŋ. ⁵ Imi mia hénia yomuhuc niŋac; Nonac buŋa suruc hiabia imi onac muru acnec sac ménda hayec, néŋ kuha zéma uŋaya téréya zéma ninzéŋ ninzéŋ kuaya qeqeyaguc ha énécmiyec. Nini sugcinaiguc onac niŋac wamma ic dimuhucya kerinŋ ini eŋaoc nindaczu. ⁶ Waŋu ini zéra béra yanda qeriaiguc

uŋaya téréyanéŋ nanŋé énécmiyu ségiségi wamma héna ac imi késama nonac haka zéma miŋ kewuac haka méndacma wamma kecanzu. ⁷ Imuac niŋ onac kekecgina iminéŋ Makedonia zéma Akaia ninzéŋ ninzéŋ ic ionac kicginaiguc séséc héla waŋec. ⁸ Hénia imi yomuhuc; Miŋ Kewuninawac ackuazécnéŋ onac murunec keŋu, Makedonia zéma Akaia ama miŋina eneŋ gezacginanéŋ nindacgic. Waŋu onac ninzéŋ ninzéŋgina Anutuac muru melemma hezac imuac buŋa surucnéŋ baera baera saima kendarec. Imuac mia neŋaoc, ac imuac me imuac ménŋ zéwiŋac ménda hezac. ⁹ Baera baera imuac ic embac eŋaoc imi nini onac sugcinaiguc haréni eneŋ dimuhuc nénépésigic imuac suruc zéma ini Anutu héla kic qeli kekera i welenŋ qemiwiŋ zé dimuhuc baniaragina wai énécmima iwac muru liliŋgéma hagic imi nénézégic nindacziŋ. ¹⁰ Waŋu humuc ic ionac murunec meqelimiyeŋ Naŋa iminéŋ kurumeŋ igucnec mama hamac zéma imuac mambéc kecanzu zéma nénézégic. Naŋa imi bianŋguc Anutuac qeri biriawac zéra waiyanéŋ hayu imuacnec neŋaŋ metecgé nénécmimac Yesu imi mia.

2

Paulonéŋ Tesalonika ama areŋa yandaiguc Miŋ kewuac

*ai
nanjéma meyec.*

¹ Ninzéh ninzéh dacmuna hécna zéma nauj hécnina, nenej suginaiguc kereñij imi héla qahac ménda wañec imi ini eñaoc ninzu. ² Ini ninzu ésécnec, nini walac Filipi ama areña yandaiguc zérabéra zéma gamu qeçe mihicñi nénécmigic, néj Anutuninawac kuhanéh nanjé nénécmiyu onac muru hama Anutuac buña suruc hiabia imi kilej énézédarij. ³ Memeseli acnina imi ikoc me niniñ biria me manam batuc igucnec hahaya qahac, ⁴ néj Anutunéh ninzéhjé nénécmima buña suruc hiabia imi énézéwiñ niñac qutunjé nénécmiyec. Nini ac yomuhuc zéziñ imi baec ic ségiségi mihicñi énécmiwiñ zé qahac, néj qeri héhéj miñina Anutu ségiségi mihicñi miwiñ zé yomuhuc zéziñ. ⁵ Nini nalé méñac méñ ic méñac méñ haléc ac me iwawai méñac hémbaoc wamma musunina haihoturu wamma féngéc ménda wañ énécmianziñ imi Anutunéh héipuc wañ nénécmizac imi ini ninzu. ⁶ Onac murunec me tosara ionac murunec, houhouyawac buña, baec ic méñac murunec mepé qepési ac méñ mihicñiwiñ zé, kic hihi ménda wañanziñ, ⁷ néj nini onac suginaiguc ic gum bénzénzēja wamma neñgoc merachéra namu gumu énécmianzac iminéñ nambérac héra

lolonjé énécmima héwiwiñjé énécmianzac ésécnec wañ énécmiyiñ. ⁸ Ini wéiwéc sorocnina keczu imuac niñac qerinanéh imuhuc donjé énécmima buña suruc hiabia imuacnec sac qahac, néj kekecnina momacnec efima wai énécmiwiñ zé ewa hia ninziñ. ⁹ Ninzéh ninzéh dacmuna hécnina, ai kunej yanda mema kuc qema kerij imi ini niñqelima ninzu ésécnec onac muru méñac méñ yéwéri ménda énécmiwiñ zé siñi kaiwe méraninanéh ai mema buña suruc hiabia Anutu arunec imi énézéañiñ. ¹⁰ Nini ninzéh ninzéh ic onac muru dimuhuc météré amuma haka dindiñanec késpedes qahac kenha wañij imi enej kicginanéñ ninicma héipucnina wanzu. Wañu Anutu i acguc imuhucyanec. ¹¹ Ini ninzu ésécnec, nenej imi mañgocnéñ nambérac héra wañ énécmianzac ésécnec eñac eñac wañ énécmiyiñ. ¹² Wañu eñeya héngaleñ amaya zéma edamuyaiguc keremmu niñac héihéré énécmianzac Anutu iwac ic embachéra séciguc kecmu niñac hinocgé énécmima meme seli ac wañ énécmima zéseli énécmiyiñ.

¹³ Wañu nini imuac niñ nalé séc Anutu ewa hia ac ézéañiñ. Wañu ini Anutuac ackuazéc nonac murunec niñgic nalé imuaru enej niñgic ackuazéc imi ic onac ac suruc éséc ménda wañec, néj Anutuac ackuazéc héla

téngéŋ waŋu aŋgétigic. Imi hélacnec, ackuazéc iminéŋ mia ninzéh ninzéh ic embac onac ewa qeriginaiguc ai mema hezac. ¹⁴ Ninzéh ninzéh dacmuna hécnina zéma nauŋ hécnina, ini Kristo Yesuac qeriaiguc hénarorih Yuda baeciguc keczu ionac haka silic méndacma waŋgic. Héna orih imi eneh Yuda ic ionac murunec zéra béra mihicŋigic ésécnec ini acguc eŋaŋ baecac ic embac ionac murunec réwéri imuhucya mihicŋigic. ¹⁵ Yuda ic eneh Miŋ Kewunina Yesu zéma kua meme ic unugic humudacgic. Waŋu duŋa nini nununesi waŋ nénécmima Anutu ségiségi ménda mihicŋi mima néwécgeŋa baec ic onac ségiségi mihicŋi énécmianzu. ¹⁶ Waŋu ic enia ackuazéc énézéni nimma hiaruwu niŋac neuh héinénécmima kápésicgina toroqegic kuaya qeqeya waŋu imuac tetcgiaiguc Anutuac qeri biricnéŋ qacginaiguc mama énépésiyec.

Paulonéh muŋguc keŋ inicmaŋ zé niŋec.

¹⁷ Ninzéh ninzéh dacmuna hécnina zéma nauŋ hécnina, nini séwiguc nalé hotoŋadac wai énécmiyih, waŋu qerinéŋ qahac. Nini muŋguc kic tanecgina inichih zé onac ewa siŋsiŋ hia waŋ nénécmiyu imuac wammanec wamma kecziŋ. ¹⁸ Nini onacmuru hawiŋ zé waŋ nénécmiyu, hélacnec

ni Paulonéh muŋguc muŋguc onacmuru hamaŋ zé batucgéyi. Waŋu Biri mininanéh hézicgé nénécmiyec. ¹⁹ Miŋ kewunina Yesu Kristo hamaŋ nalé imuaru némacnéŋ neŋaŋ niŋkumu zéma ségiségi zéma ic kewuac opocnina eebipiyaguc imuac buŋa wammac? Eneh imi nonacmuru imuac buŋa wanzu. ²⁰ Hélacnec, eneh imi nonac eebipinina zéma zézé ségiséginina wanzu.

3

¹ Imuac niŋ muŋguc mambéc waŋbipiwiŋac séc qahac waŋu, tosara nini niŋni sécgéyu neŋacnec you Aten ama areŋa yandaiguc kecziŋ. ² Kecma Kristoac buŋa suruc hiabiawac wamma Anutuac ai ic keczac ninzéh ninzéh dacmunanina Timoteo i onacmuru méliziŋ. Imi mia meseli énécmima onac ninzéh ninzéhginawac wamma qerigina zéhiaru énécmiyu ³ méŋnéŋ méŋ zérabéra hénia hénia qeriaiguc keŋqe haqe ménda wammu niŋac méliziŋ. Waŋu neŋaŋ imi réwéri imuhucya mihicŋiwiŋ niŋac nonoporec imi mia eŋaoc ninzu. ⁴ Nini iniguc momacnec kerih nalé imuaru kecma réwéri mihicŋiwiŋ imuac mia walac énézéyiŋ. Waŋu hélacnec imuhuc hicŋiyec imi ini ninzu. ⁵ Imuac ni acguc muŋguc méŋ mambéc waŋbipimaŋac séc qahac waŋu, ninzéh ninzéhginina imi

hémma nimmanj zé i méliyi. Imi mia héna imuhuc me imuhuc ala batuc miñinanénj ala batuc wañ énécmiyu ai kunej meyiñ imi héla qahac wambac niñac.

Timoteonénj Tesalonika hénarion ionac hakagina qacguc imuac suruc Paulo ézéyec.

⁶ Wañu degucmi Timoteonénj onac murunec lilingéma hama onac ninzénj ninzénjgina zéma goi héihéi onac muru hezac imuac suruc zézé ségiségiyaguc nénézéyu niñiñ. Wañu zéyecnéñ ini imi neneñ onac niñ wañanzinj éséc nec nalé séc niniñ qeli qelinec niñsoroc wañ nénécmima qerigina waizalanj wamma ninichinj zé wamma keczu imuhuc zéyu ninzinj.

⁷ Ninzénj ninzénj dacmuna hécnina zéma nauñ hécnina, imuac niñac zéra waiya zéma nununesiiguc kecziñ, néñ ninzénj ninzénjgina néñ meseli nénécmizac.

⁸ Ini Miñ Kewuninawac qeriaiguc imuhuc nañselima keczu imuac niñac nini niñni degucmi kekecnina kecziñ imi hélaguc wanzac.

⁹ Neneñ neñañ Anutuac wésiaiguc onac niñ wamma ségiségi yanda mihicñizinj. Imuac mia onac niñ wamma imuac tasiawac ewa hia dimuhucyanénj Anutu melenj mini sécgémac zéma niñanzinj. ¹⁰ Wañu sinji kaiwe séc onac kic tanecgina muñguc inicma onac ninzénj

ninzénjgina séha ménda he énécmizac imi mesolañaniwiñj zé qerininanénj hélawac zéwelec wanzinj.

¹¹ Deguc Anutu mañgocnina eñeyaoc zéma Miñ Kewunina Yesunénj onacmuru keñkeñawac hénanina nénézéyic hémbinj zé ninzinj.

¹² Wañu Miñ Kewuninanénj goi héihéigina mesai énécmiyu neneñ goi héihéi wañ énécmianzinj éséc nec eñañ sugginaiguc zéma tosara ionac muru sécgé énécmima qesalecgé énécmimac. ¹³ Wañu inénj qerigina meseli énécmiyu neñañ Miñ Kewunina Yesunénj eñeya ic embachéra téréya iniguc mama hamac nalé imuaru, Anutu mañgocninawac wésiaiguc késpedes solañ téréyanec nammu niñac wanzinj.

4

Kekec Anutunénj héñu sécgéanzac imuhucya.

¹ Tetcgiaguc, ninzénj ninzénj dacmuna hécnina zéma nauñ hécnina, nini Miñ Kewunina Yesuac qeriaiguc welec énécmima zéhinocgé énécmizinj. Ini nonac murunec ackuazéc megic éséc nec tohomuac hezac séc niñtoho wamma ini deguc wañanzu imi muñguc yanda ogicma wamma Anutu ségiségi mihicñi mimu.

² Nini Miñ Kewunina Yesuac murunec néma pakeñ ac énézéyiñ imi ini ninzu. ³ Anutuac

ewa siŋ imi mia onac kekec téréya, imi mia kaisero waima ⁴ eŋac eŋac imi eŋeya iniŋa imi météré amuma eeya héima memacac hezac imi niŋtegimac. ⁵ Ic enia Anutu ménda ninzu ieneŋ kaiseroac siŋ tohoanžu ésécnec ménénén méné héná imi ménda méndacma ⁶ haka imuhucyaiguc neuŋa ménda logima ninzén ninzén dacmuna méné me nauŋhéra ionarunec méné ménda mebirimac. Némac niŋ, becnecc énézéma zéselima zéseli énécmiyiŋ ésécnec haka biria imuac tasé kuku miŋina imi Anutu wanzac imuac mia imuhuc énézézua. ⁷ Anutunén nini qakolaninaguc wambiŋ niŋac qahac, néŋ kekec téréya kecbiŋ niŋac héihéré nénécmiyec. ⁸ Imuac héná yomi qetalizac imi ic méné qahac, néŋ Uŋa Téréya énécmiyec Anutu iwac mia qetalizac.

⁹ Ini imi Anutunén ku énécmiyu goi héihéi waŋamuanžu imuac niŋ dacmuna hécgina zéma nauŋ hécgina goi héihéi waŋ énécmimu niŋac ac méné ménda oénécmiwiŋ. ¹⁰ Hélacnec, eneŋ imi Makedonia baec séc ninzén ninzén dacmuna hécgina keczu ionac goi héihéi waŋ énécmianžu. Waŋu ala sorochéna imuhucyanec muŋguc muŋguc wammu niŋac zénaŋgé énécmima zéziŋ. ¹¹ Waŋu zéseli énécmiyiŋ ésécnec hétén

waima bénzén kecbiŋ zé seliseli wamma eŋaŋ aiginawac niŋkumuma méraginaneŋ aigina mema kecmu. ¹² Imi mia ic enia ionac kicginaiguc hakagina eeyaguc wamma kecma iwawai méné niŋac mété qététaŋ ménda wamma kecmu niŋac imuhuc zézua.

Min kewuac hahayawac zérén qéréŋ wamma kecmu.

¹³ Ninzén ninzén dacmuna hécnina, eneŋ ic humumia ionac hénia imi ménda nimma eŋ kecmu niŋac ménda waŋ nénécmizac. Niŋkumugina qahac kecanžu ésécnec zésiacc wambu niŋac. ¹⁴ Neŋaŋ Yesu humuma muŋguc yarec imi ninzén géziŋiguc yomuhuc nimbiŋ; Anutunén Yesuac qeriaiguc gau yanda hema keczu imi Yesuac qaraiguc muŋguc onagiru hadacmu.

¹⁵ Nini Miŋ Kewuninawac ackuazéc méndacma ac yomi énézéziniŋ. Miŋ Kewunina hamaciguc kic qelinec kecziŋ neŋaŋ imi gau yanda hema keczu i méndagucnec onogicbiŋ. ¹⁶ Miŋ kewunén zézé seli acwac qac qac yanda zéma kua meme uŋa orucgina ménac ewa hétén zéma Anutuac témun imuac héténaguc kurumen igucnec mama ou kurumen gélélécyaguc nammac. Naŋu kirisitoac qeriaiguc walac humugic ieneŋ walac yacmu. ¹⁷ Imuac andiaiguc neŋaŋ kic qeli kekera acguc iniguc

momacnec nénépésima hosusu qeriaiguc meenju gélélécyaguc Miñ Kewunina mihicñiwij. Wañu nalé séc Miñ Kewuninaguc momacnec kecbiñ. ¹⁸ Imuac ac sasala yomuhuc zéma meseli amumu.

5

¹ Ninzénj ninzénj dacmuna hécnina, Yesu hahayawac naléya zéma yawuñawac oénécmiwiñac ménda hezac. ² Imi mia Miñ Kewuninawac naléya imi sinjiyaguc kowu nene ic ésécnec hamac imi enjaoc niñhumuzu imuac mia. ³ Ic enej luaeninaguc, saiwaninaguc zémanec kecgcic nalé imuaru embac hériyaguc azi kikiac qenzen manzenjnéj hosucgéanzac ésécnec kisikiyoñnéj fuknec haénécmiyu kilendac néngacmuac séc qahac wammac. ⁴ Ninzénj ninzénj dacmuna hécnina, ini sinji tunumanjiguc ménda keczu imuac nalé imi kowu nene ésécnec ménda haénécmimac. ⁵ Ini moczoñ asac mararañac nambérac héra, kaiweac nambérac héra, imuac neñañ imi sinji me tunumanjiguc ménda toroqema kecziñ. ⁶ Imuac neñañ imi ic tosara ésécnec gau ménda hema zenzenj qeli qeli kecma galenj mema séwininawac siñ imi zikima kecbiñ. ⁷ Gau heanzu imi enej sinjiyaguc heanzu. Doku selia nema miñgoñ wañanzu imi enej sinjiyaguc miñgoñ wañanzu. ⁸ Neñañ

imi kaiweiguc toroqema kecziñ imuac séwiac siñ sigima ninzénj ninzénj zéma goi héihéinénj tétécac saiwa ésécnec haima añgénj titiac niñkumunénj yaréac opoc ésécnec orucninaiguc héima kecbiñ. ⁹ Anutunénj eneya qeri biricayaiguc kerembiñ niñac qahac, néj neñañ Miñ Kewunina Yesu Kristoac murunec añgénj titi mihicñiwij niñac gési nénécmiyec. ¹⁰ Yesu imi neñañ kic qeliiguc me gauiguc eneyaguc momacnec qeliqeli kecbiñ niñac nonac niñ wamma humuyec. ¹¹ Imuac niñac ini wañanzu ésécnec enac enac meseli amuma nañgé amumu.

Tetecgiawac pakenj ac zéma yaizéze ac.

¹² Ninzénj ninzénj dacmuna hécnina, neneñ zéwelec énécmiziñ. Sucginaiguc kuc qema ai mema Miñ Kewunina qeriaiguc galenjë énécmima zénañgé énécmianzu ionac niñgic kunenj yanda eeginaguc wammac. ¹³ Wañu ionac aigina niñac goi héihéiiguc eeya ogicogira héiéncmimu. Imuhuc wamma sugginaiguc luae qema kecmu. ¹⁴ Wañu ninzénj ninzénj dacmuna hécnina, meseli énécmiziñ. Quéizénj wamma kecanzu i ackuazéc ku énécmigic, wañu ewagina ménda nañselima keczu i meseli énécmigic. Wañu qeka meka wanzu i nañgé énécmima ic embac hénia hénia imuhucya

moczonj bisiqaténj waj énécmima kecmu. ¹⁵ Galenj megic, ménénj ménj ic ménjac ménj haka biriawac tasé kuku wammiwac niñac. Nénj enjac enjac me ic tosara moczonj ionac nalé séc haka hiabiawac waj énécmima kecmu.

¹⁶ Nalé séc ségiségi wammu. ¹⁷ Zéngé toroya qahac zéwelec wammu.

¹⁸ Haka hénia hénia hicñj énécmianzac séc Anutu ewa hia ac ézému. Iminénj mia Anutuac ewa siñ Kristo Yesuac qeriaiguc onac buña heheya wanzac. ¹⁹ Uña téréyawac geric ménda qéwécgému. ²⁰ Anutuac bianjac ara imi mema titi ménda wammu.

²¹ Haka hénia héniaiguc niñgésima haka hiabiawac késa anjénj tima wammu. ²² Haka tanera biria imuac me imuac héjara mema qerictegit amuma kecmu.

²³ Anutu luae miñina enjeyac solajanec météré énécmima onac qeri uñagina zéma ewa siñgina zéma séwigina moczonj galenjé énécmima keru Miñ Kewunina Yesu Kristo mama hamac nalé imuaru késpedes qahac solajanec kecmu.

²⁴ Héihéré énécmizac inénj ménzjé ménzjéya qahac imuac niñac inénj imi moczonj wandacmac.

²⁵ Ninzénj ninzénj dacmuna hécnina, nonac niñac wamma zéwelec wammu.

²⁶ Kiricne qiricne téréya waj énécmima ninzénj ninzénj

dacmuna hécnina moczonj yaizézégina énézégic nimmu. ²⁷ Ni Miñ Kewuac qaraiguc zéseli énécmizua. Ini kiwi yomi ninzénj ninzénj dacmuna hécnina moczonj oloñ énécmigic nindacmu.

²⁸ Miñ Kewunina Yesu Kristoac ewa hianénj onac muru hemac.

2 Tesalonika

Mériaŋ ac.

¹ Paulo zéma Siliwano zéma Timoteo nini Anutu maŋgocnina zéma Miŋ Kewunina Yesu Kristoac qeriaiguc kecanzu Tesalonika hénaroiŋ onac kiwi yomi oénécmiziŋ. ² Anutu maŋgocnina zéma Miŋ Kewunina Yesu Kristoac murunec ewa hia zéma luaenéh onacmuru hema kecmac.

Gésigési ai.

³ Ninzéh ninzéh dacmuna hécnina, neneŋ onac wamma nalé séc Anutu ewa hia ac wammima kecbiŋac hezac. Waŋu imuac niŋni sécgézac. Némac niŋ? Onac ninzéh ninzéhgina imi yandima sécgéyu goi héihéi eŋac eŋac késa keczu iminéŋ yandianzac imuac mia imuhuc zézua. ⁴ Waŋu unu nesi zéma zérabéra hénia hénia moczoŋ yanda imuac suginaiguc naŋselima ninzéhégic imuac suruc imi Anutuac hénaroiŋ ama séc keczu ionac neŋaoc meemma waŋ énécmianziŋ. ⁵ Imuhuc wannu haka iminéŋ moczoŋ Anutuac niŋgésigési ai solanŋa imuac asé kiwiya wanzac. Waŋu nalé imuaru Anutunéh iniru solanŋa waŋgic eŋeya héngalen ama areŋa yanda imuaru kereŋ kereŋawac séc wammu niŋac ini qenzen manzen

mihicŋi énécmigic keczu. ⁶ Waŋu qenzen manzen mihicŋi énécmimu imi onac qenzen manzenéh kitiwa hiabia ku énécmimac. ⁷ Waŋu Anutunéh solanŋa wanzac imuac mia qenzen manzen bisima kecanzu onac imi niniguc momacnec tacniŋiŋ mihicŋi nénécmima bakia hiabia melen nénécmimac. Imuac Miŋ Kewunina Yesunéh eŋeya kua meme uŋahéra kucginaguc iniguc momacnec kurumeŋ igucnec ⁸ geric bélaniguc wininimu nalé imuaru imi, Anutu ménda nimmizu i zéma Miŋ Kewunina Yesuac buŋa suruc hiabia imi ménda niŋtoho waŋanzu i tasé zéra waiyaguc ku énécmimac. ⁹ Ic imuhucya imi eneŋ Miŋ Kewuninawac kic tanera zéma iwac kuc edamuyaguc imuacnec elicgé énécmima taséginawac kisikiyoŋ hémbénaŋa mihicŋi énécmiyu memu. ¹⁰ Ini imi nonac héipuc ac énéc énézéya imi ninzéhégic imuac niŋac Yesu imi nalé imuaru iwac météré énécmimia zéma hénaroiŋ ninzéhégic migic ionac suginaiguc naŋu hémma mepési mima welicgé mimu niŋac mama hamac. ¹¹ Imuac nini acguc nalé séc onac wamma zéwelec wammima yomuhuc zéanzu; Anutuninanéh onac niŋu héihéré énécmiyec imuac sécyu waŋu naŋgé énécmiyu haka hiabia hénia hénia imuac siŋa nimma ninzéh ninzéh aiya imi

iwac kuhanéj meselimu. ¹² Wañu Anutunina zéma Miñ Kewunina Yesu Kristoac ewa hiaya niñac Miñ Kewunina Yesuac qaranéj sugginaiguc eeyaguc wañu ini acguc iwac qeriaiguc eeginaguc wammu niñac zéwelec wañanziñ.

2

Héna ac logima kekec.

¹ Ninzéhj ninzéhj dacmuna hécnina, Miñ Kewunina Yesu Kristoac mama hahaya zéma iwac wésiaiguc neñaj hénaorij imuac ara ménj énézénj niñgic. ² Bianjac ara me zéauau me kiwi nonarunec zézéya imuaru koroma Miñ Kewuninawac nalé yanda imi hazac zégic ewa qerigina qekenj qeha ménda wamma ménda aurimu. ³ Ménjnéj ménj ikoc ac imuhuc me imuhuc zéyu kenhéi hahéi ménda wammu. Ac qeçe haka zéma héna ac logilogi ic, kisikiyonjac merac ménj hicñiyuguc nalé tetcgia hamacac hezac. ⁴ Inéhj mia hazéc ai meanzac. Inéhj anutu zéénéc énécmia zéma tosara mepési énécmianzu ionac sugginaiguc onogicma eñeyanec ou nañ kecma Anutuac ocmuñiguc tacma eñeya ézéamuyu héngic, ni imi Anutu zémac. ⁵ Ni iniguc kerij nalé imuaru ac imuhucya énézéyi imi ménda niñqelizu me? ⁶ Eñeya naléya ducñiyu hicñimac niñac deguc imi neuj héimiyu

keczac. ⁷ Wañu ac qeçe miñinawac kuc sajanéhj bec aiya mema keczac, néj neuj héimimianéhj imuhuc wamma kenkeru nalé wañuguc héna namuñja igucnec wagiru neujja qahac wammac. ⁸ Qahac wañu imuaru mia ac qeçe miñina iminéj wininimac. Wañu Miñ Kewunina Yesunéhj eñeya kua wéséséyanéhj ic biria imi qeyu humumac. Wañu mama wininiyu, mama hahaya imuac edamuyanéhj imuhucya imi moczonj mebirj énécmidacmac. ⁹ Ic biriawac hahaya imi Biria miñinawac ai méndacma kuc hénia hénia zéma séséc hénia hénia zéma kiwi mérera ikora zéma ¹⁰ wawañj meme biriawac haka ikoranéhj humucac buñja ionac muru hama hicñj énécmimac. Némac niñ ienenj imi mehiaru énécmimac niñ ménda wamma ac hélawac goi héihéiya imi ménda añgétigic imuac mia imuhuc hicñj énécmimac. ¹¹ Imuac niñ Anutunéhj wai énécmiyu ikoc kuhaguc imuhucyanéhj sugginaiguc aiya meyu iwawai ikora imi ninzéhjéanzu. ¹² Wañu imi mia ac héla ménda ninzéhjgéma haka biriawac siñja nimma kecanzu séc kápésic ginaguc zéénécmimia wammac.

¹³ Miñninawac siñniñ wañ énécmimia, ninzéhj ninzéhj dacmuna hécnina, Uñja téréyanéhj météré énécmiyu

ac h́ela imi ninźeᅇgégic mehiaru énécmimac niᅇac Anutunéᅇ h́eh́eh́enia igucnec énépésiyec. H́enia imuac niᅇac nini nalé séc onac wamma niᅇni sécgéyu Anutu ewa h́ia ac ézéwiᅇac hezac.

Ini gési énécmiyu aᅇgéᅇ titiac buᅇa wanzu.

¹⁴ Imuac mia Miᅇ Kewunina Yesu Kristoac edamuya imi eᅇ énécmiyu késamu niᅇac inéᅇ buᅇa suruc hiabia nonarunec h́ahaya imi énézéma h́eh́eré énécmiyec.

¹⁵ Imuac niᅇac ninźeᅇ ninźeᅇ dacmuna h́ecnina, selianec naᅇselima ackuazéc kuaninanéᅇ zézéya me kiwininanéᅇ ku énécmiyiᅇ mératéc buᅇa imi niᅇtoho wammu.

¹⁶ Miᅇ Kewunina Yesu Kristo zéma goi h́eh́eh́i waᅇ nénécmima meme seli ac tetcgia qahac zéma niᅇkumu hiabia imi ewa hiawac eᅇ nénécmiyec Anutu maᅇgocnina iereᅇ ¹⁷ onac ewa qerigina meseli énécmima wawaᅇ meme hiabia h́enia h́enia zéma acginaiguc meseli énécmimaoc niᅇac wanźiᅇ.

3

Zéwelec welecac ai énécmigic.

¹ Ninźeᅇ ninźeᅇ dacmuna h́ecnina, tetcgiawac énézéni niᅇgic. Ini nonac niᅇ wamma yomuhuc zéwelec wammu; Miᅇ Kewuninawac ackuazécneᅇ onac suginaiguc ai meyec

ésécnec foc foc saima kemma ee h́eh́eh́iyaguc wammac.

² Waᅇu ic zipiliᅇ zapalaᅇa zéma biria meme ic ionac murunec metecgé nénécmimac niᅇac zéwelecmu. Ninźeᅇ ninźeᅇ imi baec ic moczoᅇ ionac buᅇa qahac, néᅇ momac momacneᅇ késa keczu imuac niᅇac imuhuc zézuac.

³ Miᅇ Kewunina imi ménźé ménźéya qahac, imuac meseli énécmima ic biriawac muru galeᅇ memac.

⁴ Onac imi Miᅇ Kewuninawac qeriaiguc yomuhuc zéma ninźeᅇgéźiᅇ; Ini zéseli énécmiziᅇ imi niᅇtoho wamma emma kecmu.

⁵ Miᅇninanéᅇ onac ewa qerigina qindiᅇi énécmiyu Anutuac goi h́eh́eh́i zéma Kristoac naᅇseli seliiguc keremmu.

Qéizéᅇ wamma kecbu niᅇac

goro ac waᅇ énécmigic.

⁶ Ninźeᅇ ninźeᅇ dacmuna h́ecnina, Miᅇ Kewunina Yesu Kristoac qaraiguc yomuhuc zéseli énécmiziᅇ; Sicsaoc wamma mératéc h́aka nonac murunec niᅇareᅇgégic imi ménda tohoanzu ionac murunec néᅇgacmu.

⁷ H́aka silic waᅇanźiᅇ imi dimuhuc méndacma wammu imi ini eᅇaoc nindaczu. Nini onac suginaiguc qéizéᅇ ménda wamma keríᅇ. ⁸ Waᅇu nini onac muru ménjac mén réwéri ménda mihicᅇi énécmiwiᅇ niᅇac, onac murunec yaka boᅇteᅇic mén ménda mema neyiᅇ,

něj méraninaněj siñi kaiwe
 séc ai selianec meaniñ.
 9 Imi mia imuhuc wambiñ
 niñac qac buña ménda
 zé nénécmiyecac qahac,
 nēj onac muru haka
 séséha wamma énézeni
 ninicma méndac nénécmimu
 niñac imuhuc wañañiñ.
 10 Nini iniguc momacnec
 kerin nalé imuaru acguc
 yomuhuc zéseli énécmiyiñ;
 Méñnéñ mēj ai memeyawac
 mézégina tizaciguc nene
 ménda nematic. 11 Nēj
 yomuhuc zégic niñiñ;
 Onac sugginaiguc tosananéñ
 mézétiti wamma kecma ai
 mēj ménda mema eñ keñha
 wamma acnéñ réwéri sasala
 mihicñianzu. 12 Ic imuhucya
 imi zéseli énécmima Miñ
 Kewunina Yesu Kristoac
 qeriaiguc zéñañgé énécmima
 yomuhuc zéziñ; Acgina
 qaiyu ai mema eñañ nene
 mihicñima nemu. 13 Ninzén
 ninzén dacmuna hécnina, ini
 haka hiabia wamma kecma
 ewa qerigina qeka meka
 ménda wammu. 14 Méñnéñ
 mēj kiwi yomuaru ackuazéc
 wañ énécmiziñ imi ménda
 niñtohoju ic imuac hénia
 zéhicñima qéqéhéréñ ménda
 wammigic gamuya nimmac.
 15 Wañu iwac mia niñgic
 hazécgina ésécnec ménda
 wammac, nēj dacmuna
 ésécnec wañu zéñañgé
 mimu.

Ac tetecgia.

16 Luaeac Miñ Kewunina
 eñeyaoc nalé zéma aig-
 ina séc onac muru luae
 qeénécmimac niñac wañziñ.

Miñnina imi momac yanda
 iniguc momacnec kecmac.

17 Ni Pauloněj mérananéñ
 oma yai zézégina zézua. Imi
 mia kiwi imi nuarunec ha-
 haya imi héñtegicmu niñac
 asé kiwina yomuhuc oanzu.
 18 Neñañ Miñ Kewunina Yesu
 Kristoac ewa hianěj ic tuñ
 onac muru hema kecmac.

1 Timoteo

Kiwi oo icac hénia zéma mérian̄ ac.

¹ Anjén̄ titi min̄ina Anutu zéma nin̄kumunina Kristo Yesuac zézé seli ac nin̄ac Kristo Yesuac Méliméli ic wawaña ni Paulonén̄ ² ninzén̄ ninzén̄ qeriaiguc nañ téngéñna wañec Timoteo guac muru kiwi yomi oma haiwa hazac. Anutu mañgoc zéma Min̄ Kewunina Kristo Yesuac murunec ewa hia zéma wésé nin̄iñ zéma luaenén̄ guac muru hema kecmac.

Paken̄ ac ikorawac goro ac.

³ Ni Makedonia bae-ciguc ken̄i nalé imuaru Efeso ama aren̄a yandaiguc waima kecbésémañ nin̄ac zénañgé gēñi imi, gi ic embac tosara zéseli énécm̄ina paken̄ ac ikora tosara ménda ku énécm̄ima ⁴ nemu suruc zéma hicñisaiaic qac aren̄a imuhucyawac nin̄koro ménda wammuc nin̄ imuhuc wani. Ac imuhucyanén̄ Anutuac ai aren̄a ninzén̄ ninzén̄ qeriaiguc hezac imi ménda meselimac, néñ nēwécgeña zéen̄ zéma mihicñian̄zac. ⁵ Paken̄ ac imuac héla imi goi héihéi imi mia, wañu goi héihéi iminén̄ ewa qeri qala qala zéma nin̄tegiç qin̄tegiç hiabia zéma ninzén̄ ninzén̄ solañ imuacnec hicñihicñiya. ⁶ Ic embac

tosara ienen̄ imi sigima ac eñomia imuaru qizizinjéma ken̄anzu. ⁷ Ienen̄ hén̄a acac kiwi ic wambin̄ zé wañ énécm̄ian̄zac, néñ eñañ ac me héipuc ac zéanzu imuac hén̄ia acguc ménda nin̄asarian̄zu.

⁸ Wañu nini yomuhuc nin̄anzin̄, ic embac méñnéñ méñ hén̄a ac imi hén̄a dindin̄acnec méndacmaciguc hén̄a ac imi hiabia wanzac. ⁹ Hén̄a ac imi ic solañ ionac nin̄ac ménda hezac, néñ ic embac tosara yomuhucyawac hezac, hén̄a ac logian̄zu, acqeçe wañanzu, Anutuac eeya ménda héian̄zu, képésic wañanzu, ménda météré amuma kecan̄zu, kaiziliwen̄ wañanzu, neñgoc hécgina me mañgoc hécgina unuhumuan̄zu, ic embac ionac kekecgina unuhumuan̄zu, ¹⁰ kaisero wañanzu, icnéñnec ic alayaguc me embacnéñnec embac alayaguc sero ai mean̄zu, ic embac iwawai ésécnec soukiwa nin̄ac haianzu me mean̄zu, ikoc wañanzu, ikoc wamma héipuc ac zéanzu, zéma haka méñac méñ paken̄ ac dindin̄a imuac qacqotikicya wañanzu imuhucya. ¹¹ Wañu paken̄ ac iminén̄ mérian̄ min̄ina Anutunén̄ énézéman̄ nin̄ac qutun̄gé néñec buña suruc hiabia edamuyaguc imuac mia méndaczac.

Anutunén̄ ewa hiawac Paulo goiya héiyec.

12 Nuac mia ai ic keñhéi hahéiya qahac zénemma ai buña qenéhéc imuac niñac ni kuc mihicji néhec Miñ Kewu Kristo Yesuwac ewa hia ac ézézua. 13 Ni bec nec imi miñ kewu mema titi wammima ai ichéra ununesi wañ énécmima zébiri qébiri wammima kerí. Néñ ni ménda ninzéngéma hénia ménda niñasarima imuhuc wañi, imuac niñ inéñ kileñ wésé niniñ wañ néhec. 14 Miñ Kewuninawac ewa hia imi ninzén ninzéhina zéma goi héihéi Kristo Yesuac qeriaiguc hezac imiguc momacnec qacnaiguc qocgénéñu kuaya qeqeya hezac. 15 Ic embac moczoñ yandanéñ añgéh timuac séc ackuazéc yominéñ héla wanzac. Zéyecnéñ; Kristo Yesunéñ kápésic ic añgéhina tiénécmimañ zé baeciguc mayec. Wañu kápésic ic ionac sugcinaiguc neñ imi tosara onogicma ic biria wanzua. 16 Wañu Yesu Kristonéñ nalé horua kápésicna bisiqatéh wannéhéc haka iminéñ bianñuc Miñ Kewunina ninzéngéma kekec hémbénaña memu ionac muru séséc wammac niñac ni imuhuc wésé niniñ wañ néhec. 17 Ic kewu hémbénaña, ménda houhouya, kicinananéñ ménda héhéña, Anutu momacguc sac kekeca, iwac muru ee héihéi zéma edamuyanéñ nalé tetcgia qahac hema kecmac. Hélacnec!

18 Nañña Timoteo ni ac pakeñ yominéñ zéseli géñzua. Becnec kugéñi bianñac ara imi méndacma ackuazéc iminéñ yaré ic ésécnec haka hiabiawac yaré qema kecbésémañ. 19 Ninzén ninzén zéma ewa kétéñkétéñ késa kecbésémañ. Tosara eneñ ewa kétéñkétéñ imi qetaligic qahac wañu ninzén ninzéngina imi kondun zéic ésécnec zéñgédarec. 20 Ic imuhucya ionac sugcinaiguc Humeneo zéma Aleksande keczaoc. Iri imi kitiwa mema zébiri qébiri ménda wammaoc niñac Biria miñinawac mériaiguc waiéércmiyi.

2

Zéwelec welecac hénia.

1 Imuac ac walac zéma zénañgé gémmañ zé wanzua imi yomuhuc; Ic embac moczoñ yanda ionac wamma zéwelec welec zéma zéquesiqesi zéma miñ suc wamma zé welec welec zéma ewa hia ac wammima 2 ic kewuya kewuya zéma tatab eñeña késa kekeca moczoñ ionac imuhuc wammu. Imi mia nini Anutu mepésima haka eeyaguc bénezñ lu-aiguc kecbiñ niñac. 3 Haka imi hiabia, wañu añgéh titi miñina Anutu ségiségi mihicji mimacac séc wanzac. 4 Anutu imi ic embac moczoñ añgéhina tiyu keremma ackuazéc héla niñasarimu niñac wañanzac. 5 Anutu imi momacguc sac keczac.

Wañu Anutu zéma ic embac sucninaiguc ic miñ sucnina acguc momacguc keczac. Inéñ mia hélacnec ic wamma baeciguc kerec Kristo Yesu mianéñ. ⁶ Inéñ ic embac moczoñ neñañ niñac wamma eñeya kekecya mulu meme buñawac hai nénécmiyec. Haka imi naléya niñu heyec imuaru hicñiyec. ⁷ Imuac mia ni ackuazéc zéauau ic zéma Yesuac Méliméli ic kumu néñu, ac yomi hélac, ikoc qahac. Ninzén ninzén zéma ackuazéc héla imuac qeriaiguc ni baera baera ic embac ionac kiwi ic wañi.

⁸ Imuac niñac ama séc ic eneñ qeri biric qahac, zéqeqetali qahac, méragina téreya meemma zéwelec ai memu niñac wanzua. ⁹ Wañu imuhucyanec embac eneñ acguc séwi usugina imi hénaoñ kekecgina nawac sécyaiguc meamuma hémbéngina héima kecgic inicgic sécgémac. Néñ oruc zucgina hiabianec mizicmizic zéma goli me hoc boña eñeña zéma séwi usu boña eñeña ménda haimu. ¹⁰ Wañu haka hiabia wamma Anutu eeya héimimia séciguc kecanzu imuac héniaquina mewininimu. ¹¹ Embac méñnéñ méñ moczoñnec niñtoho wamma bénzénec niniñ ai mema kuamumu. ¹² Embac méñnéñ pakeñ ac ic méñac ézémac me icya miñ mañgoc wañ mimacac niñac oaec ménda zémizua. Inéñ ara qaiyu kecmac.

¹³ Adam walac mihicñi mimaguc Ewa mihicñi miyec imuac mia imuhuc zézua.

¹⁴ Wañu Adamwac ikoc ménda wammiyec, néñ embacac ikoc wammiyu ic késpedes mihicñiyec. ¹⁵ Wañu embac eneñ séciguc kecma ninzén ninzén zéma goi héihéiiiguc météré amuma kecma héri haima merac mihicñiyu angéñ titi mihicñi mimia wammac.

3

Qeria galeñ zéma méra baoc ic.

¹ Ac yominéñ héla wanzac. Méñnéñ héñgaleñ ai imuac ewayanéñ niñkumu wanzaciguc qerianéñ ai hiabiawac memañ zé niñanzac. ² Imuac niñac héñgaleñ icnéñ aciguc ménda opocopora wamma iniña momacgucac euya wammima qerinéñ séwiac siñ sigi kecma niñtegic qñtegicyaguc haka eeyaguc wamma ic tosara onac goigina héima pakeñ ac hiabianec ku énécmima ³ doku seli sasala ménda nema biñ qeqeyawac ménda efima qeri bénzénac kecma zéqeqetali ménda wamma soukiwa hinac niñac hémbaoc ménda wamma kecmac. ⁴ Wañu inéñ eñeya iniñ merahéra hiabianec galeñgé énécmiyu nambérac héra ieneñ iwac eeya séciguc héimima niñtoho wammimuac hezac. ⁵ (Ic méñnéñ méñ eñeya iniñ merahéra hiabianec ménda galeñgé énécmima némaciguc

Anutuac hénáorin hia galenjë énécmimac?) ⁶ Ewa qeri melenjuguc nalé ménda horugizac ic imuhucyanén galen ménda kecmac. Séwi enen wañu Biria miñina zétecgé miyec gésigési ac imuhucyawac mihicñiwac niñac. ⁷ Sénganjen ic ienen acguc nimmigic sécgéanzac ic imuhucyanén héngalen ai ic kecmac. Qahac wañu zébiri qébiri zéma Biria miñinawac bétaciguc hiñgacma héiwac niñac.

⁸ Méra baoc ic acguc imuhucyanec eeginaguc kecma ezelanjina kalé kalé ménda kecma doku seli sasala nezélélén ménda wamma ikoc wamma soukiwa memañ zé hémbaoc ménda wamma ⁹ Ewa kétinjëtin qala qalagia zéma ninzén ninzénja ewa qeriaiguc téngeyu heheya imuhucya késa kecmacac hezac. ¹⁰ Wañu walac ala batuc wañ énécmima inicgic héniaquina solañ qeqe wañu méra baoc ai ic onopocgic welen qeénécmimu. ¹¹ Inihécgina imuhucyanec eeginaguc kecma zébiri qébiri ménda wamma qerinén séwiac siñ sigi kecma ai hénia hénia kuñqañ qahac wandacmu. ¹² Méra baoc ai icnén embac momacgucac euya wamma nambérac héra zéma ama tacyachéra hiabianec galenjë énécmimac. ¹³ Méra baoc ai hiabianec wandacgic ienen nanañgina hiabia mihicñima ninzén

ninzénjina Yesuac wamma késa keczu imi zénén hirihiri qahac zéau énécmimu.

Buñ suruc hiabia imuac hénia saña.

¹⁴ Ni guaru foc hamañ zé ninzua, nén kilen kiwi yomi ogénzua. ¹⁵ Kecba nalé horugiyu gen Anutuac amaiguc haka dimuhuc wambésémañ imi niñ asariwésémañ niñac ac yomi zézua. Ama imi Anutu kic qeli kekera iwac héihéré énécmimia zéma ac hélawac tandéya zéma qambaña wanzac. ¹⁶ Hénia téréya yomuac hénia sasañgia imi qeyu hiñgac hiñgara wanzac. Imuac ewa érehéc ménda wanzua. I imi séwiiguc hicñitegirec. Wañu Uña téréyanén hénia solaña imi zéhicñiyu kua meme uña enen hénjic. Wañu baera baera zésaigic ic enia enen ninzénjë migic. Wañu meyacmiyu ou emma eebipiyaguc kecanzac.

4

Kiwi ic ikora.

¹ Wañu uña téréyanén yomuhuc pitiri zéasariyec; Bianguc tosara enen ninzén ninzén imi waimu. Wañu uña biria ionac ikoc ac zéma kuwi ionac paken ac méndacmu. ² Paken ac imuhucya imi kiciguc welen qeqe ic ewa kétinjë kéténgina gericnén oqeyu ikoc ac wañanzu ionac murunec haanzac. ³ Ienen imi ic me embac ménda mema qapé kecmu. Wañu nene

imuhucya imuhucya ménda nema imuac sigi kecmu. Néj nene imi Anutunéh ninzéh ninzéh ic zéma ac héla ninzu enej ewa hia nimma mema nemu ninjac zéyu hicñidarec. ⁴ Iwawai Anutunéh zéyu hicñiyec imi moczoñ hiabia. Imuac ninjac ewa hia ézéma késanec wanjanziñiguc méñac méñ qegetaliya ménda hezac. ⁵ Anutuac ackuazéc zéma zéwelecninanéh météré mimia wanzac imuac ninjac imuhuc zézua.*

⁶ Geñ ac iminéñ dacmuna hécnina measari énécmima Kristo Yesuac ai ic hiabia wambésémañ. Wanju geñ méndacanzañ ninzéh ninzéhac ackuazéc héla zéma pakeñ ac hiabia iminéñ qeri uñaga meyandi wanjémmac. ⁷ Héré embac neñgiawac ac enomia zéma nemu suruc imi andé qema Anutu eeya héimima kecmañ zé meefiefi ai mewésémañ. ⁸ Séwiac meefiefi ai imi komodia nañgé gémmac, néñ Anutu eeya héimima kecec iminéñ wawan memega sasala nañgégéñu kececga deguc keczañ imuac qeriaiguc zéma kecec hémbénañaga biañguc hahaya imuac qeriaiguc momacnec sisipac acwac buña hegémmac. ⁹ Ac imi hélacnec wanju momac yanda nimma kesa kekerawac séc eeyaguc wanzac. ¹⁰ Wanju neñañ Anutu, kicqeli kekerawac,

muru ninjkumunina haini hezac imuac ninjac héla imuac mia neñañ kucnina moczoñnec ai meanziñ. Wanju inéh momac yanda neñañ añgéh titi miñina keczac, néñ ninzéh ninzéh ic neñañ imi muñguc yanda meemma añgéhñina tianzac.

¹¹ Ac yomi zéseli énécmima ku énécmima. ¹² Gi sac qeli keczañ imuac ninjac méñnéñ méñ guac ninjic mamaya wambac ninjac. Imuac galeñgé amuma guac ac zéma wawan meme zéma ninzéh ninzéhga zéma ninjkumuga solañaiguc ninzéh ninzéh ic tosara ionac kicginaiguc séséc hiabia wambésémañ. ¹³ Ewa qeriga moczoñnec ackuazéc oloñ énécmima zénañgé énécmima ku énécmima kecnanec ni hamañ. ¹⁴ Qeria galeñ ieneñ Uña téréyawac murunec ac zéhicñima méragina orucgaiguc haima mériañ ac zégic imuac héla ewa hiawac géñgéhña iminéñ sohowac ninjac, imuac niñna mamaya ménda wammac. ¹⁵ Wanju ai hénia hénia imuhucyaiguc ewa qeriga zéma kucga moczoñnec ai mena yandima keñu héndacmu. ¹⁶ Gi geñga zéma pakeñ aigawac hiabianec galeñgéma zéñgé toroya qahac imuhuc wammanec kecbésémañ. Imuhuc wambésémañiguc, gi añgéh titi geñga mihicñi amuma ic embac ackuazéc imuac gezac qema niñanzu ionac momac-

* 4:5: Mat 15:11, Mrk 7:18,19, 1Ko 10:31

nec mihicņi énécmiwésémaņ.

5

Welen qeqe ai imuac ai ara.

¹ Ic neņgia ac geriwiguc ménda wammiwésémaņ, nēņ niņna maņgocga ésécnec waņu bēnzēņnec zénaņgē waņ miwésémaņ. Merac sac qeli ménjac imi munaga ésécnec qacguc wammiwésémaņ.

² Waņu embac yanda imi neņgocgawac séciguc, embac sac qeli imi nauņgawac séciguc nimma inicbaoc ménda wamma qeri solaņanec waņ énécmiwésémaņ.

³ Waņu embac malé téņgēņ imuac eegina héiwésémaņ. ⁴ Embac malé mēņ nambérac me esahéra kecmizuiguc énézégic ieneņ walac neņgoc maņgocgina zéma awu asagina ionac goi héihéi imuac tasé ku énécmima amginaiguc sactasé hécgina goigina héima haka imuhucya niņareņ wammu. Haka imuhucyanēņ Anutu ségiségi mihicņi mianzac. ⁵ Embac malé héla imi eņeyanec suku-sisi wamma kecanzaciguc Anutuaru niņkumu kumuya haima siņi kaiwe séc zēņgē toroya qahac zéwelec ai memac. ⁶ Embac malé mēņ séwiac siņa sac méndacma waņanzaciguc i imi qeliqeli nēņ hummia tanec keczac. ⁷ Ac imi acguc énézéna tohoma

kecmu, eņ imuhucyanec kecma ac mihicņiwu niņac.

⁸ Mēņnēņ mēņ sactasé héra me imuacnec toroqema iniņ merachéra ménda inicgaleņ wammaciguc ic imi niņzēņ niņzēņ andé qema ic enia onogicma ic biria keczac.

⁹ Embac malé ic momacguc sac mema kerecac deguc 60 bawaiguc ménda keczac imuhucyawac sac, qara newahaleņ wawaņawac kiwiiguc haimimiawac hezac.

¹⁰ Waņu nambérac héra hiabianec galeņgē énécmianzac me ic kian goigina héianzac me ai ic téréya welen qeénécmianzac me helanzi énécmigic yéwéri ginaguc kecanzu ionac méra énécmima haka hiabia hénia hénia wamma memaņ niņac kekecyā qutuņgē amuma keru héipuc wamma héjaņzuiguc imuhuc wammimu.

¹¹ Embac malé sac qeli imi qetali énécmima kiwi imuaru qacgina ménda omu. Imuhucya imi séwiac siņnēņ héré énécmiyu Kristo andé qemu nalé imuaru ic mewiņac zé wammu.

¹² Imuhuc wamma niņzēņ niņzēņ walac kēsagic imi timbecgéma gésigési acac buņa wanzu. ¹³ Imuacnec toroqema ieneņ qéizēņ wamma kecma mézétiti haka imi niņareņgéma aņgétima ama areņ séc lelecgéma embac eņomia kecma ac nenesicya lisi sicsaoc olomma kemma ac ménda zézéyawac séc zéaņzu.

¹⁴ Imuac embac

qawéc sacqeli ionac imi yomuhuc wammu niñac wanžua. Ieneñ ic muñguc mema nambérac mihicñji énécmima eñeya amaya galeñgéma kecgic hazéc miñina zébiri qébiri ac wañ nénécmimañ zé titiña méñ ménda mihicñjamac. ¹⁵ Embac qawéc tosara ieneñ bec Biria miñina méndacbiñ zéma liliñgéma keñgic. ¹⁶ Ninzén ninzén ic méñac sac taséhéra sugginaiguc embac malé méñ keczaciguc ninzén ninzén ic eñeyaoc embac imi galeñgé miyu henaoriñ qutulanğinanén yéwéri imi ménda bisima embac qawéc maqeqeya imi ionac méra énécmimuac séc wammac.

¹⁷ Galeñ tosara hiabianec galeñgé énécmianzu ionac imi séc méñ eegina héi énécmima imuacnec buña suruc hiabia imuac zézé ic zéma kiwi ic ionac imi ogicma eegina héimu. ¹⁸ Kiwi téryaiguc yomuhuc zézéya, burumakao iwa méñnéñ padi gocmia tizizama séwéla qétiyu kuayaiguc ufiç ménda haiwésémañ. Imuac niñac ai icnéñ ai boña memacac hezac. ¹⁹ Galeñ méñac ara imi héipuc ic éréhéc me haréwéc qahac wañu ménda nimmima aciguc ménda opocmu. ²⁰ Ic embac kápésic mihicñianzu imi ic embac momac yanda ionac kicginaiguc zémindiñji énécmigic tosia eneñ haka imi hémma nimma bac yandi yandi

wammu. ²¹ Ni pakeñ ac imi keñkésa hakésaya qahac mema geñga ewaga ménda méndacma dindiñanec tohowésémañ niñac Anutu zéma Yesu Kristo iwac kiwaiguc zéma kua meme uña énépésiyu keczu ionac kicginaiguc zéseli génžua. ²² Gi buña suruc hiabia imuac ai énécmimañ zé ic eñomia focdac méraga ménda hai énécmiwésémañ. Wañu ic tosara kápésic wañgic ménda toroqe énécmiwésémañ. Wañu geñga météré amuma solañanec kecbésémañ. ²³ Gi hafi zepa toroqeu toroqunec wañanzañ imuac niñ tomenğawac doku sac ménda nema waiñ doku efefiadac momacnec newésémañ.

²⁴ Kápésic tosara imi ic ionac wéséginaiguc winiñu hicñi tegiru bénzénec hémma niñgésianziñ, néñ kápésic tosara imi andéginaiguc méndacma haanzac. ²⁵ Imuhucyanec haka hiabia acguc winiñu hicñianzac. Wañu tosara hiabia qahac imi acguc musañgémuac séc qahac.

6

¹ Welenğ qeçe ic miñhécgina ionac méra bawu keczu imi, ionac miñhécgina nalé séc ee héihéi wañ énécmimuac hezac imi nimma kecmu. Anutuac qac buña zéma pakeñ acyawac zébiri qébiri hicñiwac niñac. ² Ninzén ninzén miñhéc ginaguc keczu imi eneñ ninzén

ninzéñ dacmuna kecziñ zéma ionac niñgic mamaya ménda wammac, néñ énézéna ogicma welen qe qe hiabianec wañ énécmimu. Imi mia aigina imuac héla imi ninzéñ ninzéñ ic, Anutuac siñniñ wañ énécmimia ienen eñaoe késamu imuac mia imuhuc zézua. Gi imi héna yomi ku énécmima zénañgé énécmiwésémañ.

Sokiwawac ninij siñsiñ.

³ Méñnéñ méñ paken ac méñ ku énécmima Miñ Kewunina Yesu Kristoac ackuazéc solañja zéma héna eeyaguc imuac paken ac Anutunéñ niñu sécgéanzac imuhucyawac ewa momac ménda wammac imi, ⁴ Inéñ séwi eñeñ wamma hénia méñ ménda niñ asarima hazéc ac zéma zé qe qetali acwac nimbaoc wañanzac. Wañu imuacnec mia nimbupuc zéma euqaqac zéma zébiri qébiri zéma ewa éréhéc biria hicñjanzac. ⁵ Wañu ewa qerigina houyu ac héla sohoyu héna eeyaguc imuac niñgic sokiwa memecac héna tanec wañanzac imi ionac murunec zé qe qetali ac hicñjanzac. ⁶ Wañu niñgic ewagina hiaruyu héna eeyaguc iminéñ kuney yanda nañgé énécmimac. ⁷ Neñañ baeciguc iwawainina méñ ménda mema hayiñ, imuac kembin zéma imuhucyanec méra eñnec kembin. ⁸ Imuac iwawai neneya zéma séwi usunina he nénécmizaciguc niñni

sécgémac. ⁹ Hinac yandaguc wambiñ zé wanzu imi eney manam batuc zéma bétac zéma haka sicsaocya hénia hénia zéma séwi siñ biriaiguc maunumac. Haka imuhucya iminéñ ic embac hére énécmima mebiri énécmimac. ¹⁰ Soukiwa niñac siñniñ wammimia imi haka biria hénia héniawac zalia wanzac. Imuac niñac imuac wañanzu i mesoho énécmiyu ienen ninzéñ ninzéñgina waima rouc wamma kenha wañgic ewa gorogina sasalanéñ qeriginaiguc kumuyu biri-daczu.

Paulonéñ Timoteoac paken ac wammiyec.

¹¹ Imuac Anutuac ic gi iwawai imuhucyawac néngacma kemma haka solañja zéma wawañ memec eeyaguc zéma ninzéñ ninzéñ zéma goi héihéi zéma bisiqatéñ zéma qeri bénzéñ imuhucyawac méndacma kembésémañ. ¹² Imuac gi imi ninzéñ ninzéñac yaré hiabia imuac qema kecbésémañ. Yaré hiabia qema kecec hémbénañ añgéñ tiwésémañ. Hénia imuac mia gi guruyu héipuc ic sasala ionac kicginaiguc ninzéñ ninzéñga hiabia énézénec. ¹³ Iwawai momac yanda kecec mihicñi énécmianzac Anutu iwac kiwaiguc zéma Pilatoac muru ninzéñ ninzéñ ac hiabia zéau énécmiyec Yesu Kristo iwac kiwaiguc zéseli génzua. ¹⁴ Gi zézé seli ac yomi niñ tohoma solañanec zéqindiñi

ac méñ ménda mihicñima
 kecnanec Miñ Kewunina
 Yesu Kristonéñ wininimac.
 15 Nalé zéyec imi ducñiyu
 Anutunéñ mewininiyu Yesu
 i wininimac. Anutu imi
 mériañ miñina eñeyanec mo-
 macguc, héngalen miñina, ic
 kewu ionac ic kewugina, miñ
 kewu ionac miñ kewugina
 wanzac. 16 Iwarunec sac
 humuc ménda hezac. Inéñ
 edamuya hosucgéwiñac séc
 qahac imuhucya qeriaiguc
 kecanzac. Wañu méñnéñ
 méñ ménda héñec. Wañu
 héhéñawac séc qahac. Iwac
 muru eebipiya zéma kuc
 tetecgia qahac hema kecmac.
 Hélañec!

17 Gi imi baec yomuac
 naléiguc soukiwaginaguc
 keczu ionac yomuhuc zéseli
 énécmiwésémañ, Ewa qe-
 rigina memaamuma hinac
 qahac wawaña imuac qa-
 hac, néñ ségiségi mihicñi
 nénécmimañ zé iwawai
 moczoñ sécnina ogicma
 nénécmianzac Anutu iwac
 muru mia niñkumugina
 haimu. 18 Haka hiabia
 sasala wañgic, wawañ
 meme hiabianéñ kekecg-
 naiguc sécgé énécmiyu
 efima siña nimma tosara
 haleñ sécgina haihulac
 wañ énécmimu. 19 Imuhuc
 wamma hofi ama hélaiguc
 iwawai eeyaguc haigic eñu
 iminéñ kurumeñac nalé
 hahaya imuaru qambañgina
 wañu kekec héla añgéñ timu.

20 O Timoteo qutuñgé
 géñgéña imi galengéma kesa
 kecma niníñ héla zéañzu,

néñ niníñ ikora wanzac,
 baecac ac eñomia houhouya
 zéma andé qeçe ac imuac
 mia andé qema kecbésémañ.
 21 Ic tosanéñ ac imuhucya
 nesima kemma ninzéñ
 ninzéñ waima rouc wamma
 keñha wañanzu.

Ewa hianéñ iniguc hema
 kecmac.

2 Timoteo

Yaizéze ac.

¹ Anutuac ewa siñ niñac Kristo Yesuac qeriaiguc kekecac sisipac ac hezac imi méndacma Kristo Yesuac Méliméli ic wañi Paulo neñ mia ² nañ sorocna Timoteo guac muru kiwi yomi ogénzua. Mañgocnina Anutu zéma miñ kewunina Kristo Yesu iorarunec ewa hia zéma wésé niniñ zéma luaenén hegémmac.

Miñ kewuac gamuga ménda nimmu.

³ Ni siñi kaiwe séc zéwelecma imuac suraiguc ménda misimanec niñgénanzua séc yanda hécna ionac murunec hénima hama deguc ewa qerinina lalacnec mepésimianziñ Anutu iwac mia ewa hia ac ézéanzua. ⁴ Wañu ewa hia kuney yanda nimmañ niñac guac kic masiga niñqelima kic tanecga hémmañ niñac wañanzua. ⁵ Imi mia guac ewa qerigaiguc ninzén ninzén solañ hezac imi niñqelima imuhuc wañanzua. Ninzén ninzén imi mia walac awuga Loisi zéma neñgocga Yunike iorac ewa qerigiraiguc heyec imuhucyanén guaru acguc momacnec hezac imi ninzéngezua. ⁶ Imuac ni mérana orucgaiguc haiwa Anutunén ai memecac sese géñec imi héiososoc mena geric

bélanaguc wammac zénimma gi imuac nimbésémañ niñac wamma ac yomi gézézua.

⁷ Uñá Anutunén nénécmiyec imi bac yandi yandiac uñá qahac, néñ kuc zéma goi héihéi zéma niñgésigési galeñ meamuwiñac uñá wanzac.

⁸ Imuac gi imi miñ kewuninawac héipuc ac imuac zéma miñ kewuninawac wamma hésa ic keczua nuac momacnec gamuga ménda nimbésémañ, néñ Anutuac kuhanén buña suruc hiabiawac zéra béraiguc toroqe nembésémañ.

⁹ Anutunén mehiaru nénécmima ac téréyanén héihéré nénécmiyec. Wañu imi mia wawañ memenina niñac qahac, néñ eneya ewa siñ zéma nalé ménda hénima heyecnec becaru Kristo Yesuac wamma hemiyec ewa hiaya imuac mia wamma imuhuc wañ nénécmiyec.

¹⁰ Wañu imuac héla imi nalé yomuaru angén titi miñina Kristo Yesunén mayu hicñitegirec. Inén mia humuc néhélima kekec zéma haka hehe selia imi buña suruc hiabiaiguc meu nénémiyec.

¹¹ Wañu ni imi buña suruc hiabia imuac wamma zézé ic zéma Yesuac Méliméli ic zéma kiwi ic kecmañ niñac kumunéñec.

¹² Wañu ni ninzénge mima kecza iwac hénia niñasarizua. Imuac moczoñ yanda mériaiguc haiwa hezac imi inén kuhanén hiabianec galeñ gémanec keru

nalé yanda ducñimac imi niñhumuzua. Héñia imuac niñac ni zéra waiya qahaiguc kecma gamuna ménda ninzua. ¹³ Gi imi Kristo Yesuac qeriaiguc niñzén niñzén zéma goi héihéi késa keczañ imuaru héima namma ac héla nuac murunec niñnec imi méndacma wambésémañ. ¹⁴ Uña téréya qerinaiguc kecañzac inén nañgégéñu ac héla eeyaguc méragaiñuc haigéñi imi galenégwésémañ.

¹⁵ Asia baeciguc ic embac keczu imi moczoñ wainéndacgic imi nindaczañ.* Figelo zéma Hemogene imi eren acguc ic imuhucya ionac sucginaiguc kecaoc. ¹⁶ Miñ kewunina imi Onesiforo iwac ama geric momac héra goigina héimac niñ wanzua. Inén mia hatac sasala ségiségi mihicñi némma hésa ic kecha nuac gamuya ménda niñma ¹⁷ Roma hakerec nalé imuaru seliseli wamma hocma mihicñi néñec. ¹⁸ (Miñ kewuninanén niñmiyu nalé yandaiguc miñ kewuninawac murunec goi héihéi mihicñimac niñ wanzua.) Inén Efeso baeciguc welen qe qe ai réwéria dimuhucya meyec imi gi gençaoc niñzañ.

2

Kristo Yesuac téñgiñ ic hiabia.

¹ Nañña, imuac gi Kristo Yesuac qeriaiguc ewa hia hezac imuac qeriaiguc seliseli wamma ² neñ zéwa gi héipuc ic sasala ionac kicginaiguc ninnec imi ic tosara kenhéi hahéi qahac énézéna ienen imuhucyanec ic embac tosara ku énécmimuac séc wammac. ³ Imuac gi Kristo Yesuac téñgiñ ic hiabia ésécñec niguc mena mewa wamma zéra waiya qahaiguc seligima kecbésémañ. ⁴ Téñgiñ ic kecma kenña wañanzu imi enen qutulañgé énécmima téñgiñ ic qac buña énécmiyec i ségiségi mihicñi mimu niñac enañ kekecginawac ainén ménda qaté énécmiyu kecañzu. ⁵ Méñ ogicqogic ariac mema héna zawéya hezac imi logimaciguc oruhaiguc ic kawaliac opoc méñ ménda haimimu. ⁶ Ai ic méñ ai geriwaguc meanzac iminén imuac héla walac memaçac hezac. ⁷ Ac gézézua imi qeriganén nimbésémañ, miñ kewuninanén ai héñia héñiaiguc niñtegiç qinçtegiç haigémmac.

⁸ Buña suruc hiabia gézéwa ninnec séc Dawidiac qeli Kristo Yesu humuc igucñec meqelimiyu yarec i niñqeliwésémañ. ⁹ Buña suruc hiabiawac niñac wamma ni képésic ic ésécñec señ hésanéñ qaté némmuac séc zéra béra mihicñi néñgiç, néñ Anutuac

* **1:15:** Paulonén Roma baeciguc aciguc opocgic eñec nalé imuaru hénaorin Asia baeciguc kecgic ienen héipuc ménda wammigic imuac niñac imuhuc zézac.

ackuažéc imi qatémuac séc qahac. ¹⁰ Imuac ni ic embac Anutunéh megési énécmiyec ionac niñ wamma iwawai moczoñ bisiqatéh wañanzua. Imi mia ieneñ acguc Kristo Yesuac qeriaiguc aṅgéh titi hakaya hezac imi zéma edamuya tetegia qahac imi momacnec énécmiyu memu niñac imuhuc wañanzua. ¹¹ Ac yomi hélaguc, nini Miñ Kewuninaguc momacnec humuziñiguc imuhucyanec i guc momacnec qelima kecbiñ. ¹² Qenzen manzeñiguc meseliwiñiguc momacnec ic kewu wamma kecbiñ. Wañu miñ kewunina qaecgé miwiñiguc i acguc qaecgé nénécmimac. ¹³ Nini ménzé ménzé wambiñac séc, néñ inéh eñeya qaecgé amumacac séc qahac, imuac niñ nalé séc ménzé ménzéya qahac kecanzac.

Ai ic Anutunéh niñmimia.

¹⁴ Eluñ unuwac niñac, gi ac imi héiqeli énécmima acac zéej zéma ménda wammu niñac Anutuac* kiwaiguc selianec énézéna. Haka imuhucya imi nañgé énécmimacac séc qahac, néñ newécgeñac ac imuhucya niñzu i mebiri énécmianzac. ¹⁵ Gi imi ac héla imi dindiñanec niñtegicma ai ic gamu qeqeya qahac zéma niñgémmacac séc, Anutuac wéséyaiguc geñga mihicñi amumañ zé nimma seliseliiguc aiga mewésémañ.

¹⁶ Ac biria gorosoña zégic néñgacma kecbésémañ. Ac imuhuc wañanzu imi eneñ keñkecma keñkecma iwawai eeyaguc qahac imuac mia keremmu. ¹⁷ Acginanéñ wizi selia ésécneç saima kemmac. Ic imuhucya ionac sugcinaiguc Hume-neo zéma Fileto keczaoc. ¹⁸ Humuc igucnec yayac imi bec hicñiyu tecgéyec zéma ac héla imi zésigima énézéyic ic tosara ionac niñzéh niñzéhgina melemma bacgéanzac. ¹⁹ Néñ Anutuac sérañ selia imi asé kiwiya yomuhucyaguc hiñgac seligima nanzac. Miñ kewuninanéh eñeya buñahéra inic tegicanzac. Wañu mén yomuhuc; Miñ kewuninawac qara qacma kecanzu séc biria héñacya memu. ²⁰ Ama kewuyaiguc zéic goli zéma siliwanéh memeya zéma zéic icnéñnec memeya zéma baecnéñnec memeya momacnec taczac. Taru zéic tosara imi ai eeyagucac késaanzu, néñ tosara imi ai eñomiawac késaanzu. ²¹ Imuac ménéñ mén haka imuhucya zuac amuma lalacnec kecmac imi zéic eeyaguc éséc wammac. Imuhuc wañu miñ kewuginanéñ késamacac séc zéic téréya wammac. Téréya wañu ai hiabia hénia héniaiwac haiyu mambéc kecmac. ²² Wañu gi imi sac qeliac séwiac siñ imi qiziziñgéma qeri lalac-

* **2:14:** Kiwi méráginanéñ ooya tosaraiguc Miñ kewu zéma Kristo ogic hezac.

nec miŋ kewuninawac qacmianzu iniguc momac-nec haka solanŋa zéma ninzénŋ ninzénŋ zéma goi héihéi zéma luae niŋac méndacma kemmu. ²³ Waŋu ac sicsaocya zéma ac qe-laŋawac zéenŋ zéma haka imi waina keŋu. Ac imuhucya igucnec tualefic acnéŋ hicŋianzac. ²⁴ Miŋ kewuninawac welenŋ qeŋe ic imi, acnéŋ ménda euma, ic embac moczoŋ ionac gum bénzénzénŋ wamma, hiabianec ku énécmima, haka biria waŋgic kilenŋ bisiqatéŋ waŋ énécmianzac. ²⁵ Waŋu ic tosara eneŋ ac qeŋe waŋgic qeri bénzénŋiguc pakeŋ ac waŋ énécmina. Anutu eneyaoc qerigina melenŋ énécmimanŋ zé nimma niŋ énécmimaciguc ac héla niŋtegicmu. ²⁶ Waŋu qerigina béréŋgéyu Biria miŋinawac ac bétacya zéma iwac ewa siŋ qaté énécmima hezac imi hetecgé amuma néŋgacmu.

3

Nalé tetcgiaiguc ic embac ionac kekec tanera imi dimuhuc wammac.

¹ Nalé tetcgémanŋ zé waŋu yéwéri naléya imi hamac. ² Ic embac ienenŋ enaŋ sac siŋniŋ waŋamuma soukiwawac siŋ yanda nimma séwi eneŋ wamma tétéc qeŋe wamma zébiri qébiri wamma neŋgoc maŋgoc ac qeŋe waŋ

érecmima, nema nelumma, ee héihéi qahac kecma ³ goi héihéi qahac kecma késpedes ménda wai amuma ac zéraguc kuaiguc haihai wamma qeri siŋgina ménda helanzima tiktuk wamma iwawai hiabiawac mézétiti wamma ⁴ andé qeamuma luaeguc ménda mambéc kecma eneya meyacamuma Anutuac siŋ qahac, néŋ néwécgeŋaiguc eneya séwiac siŋ niŋac wamma ⁵ Anutu ee héihéi wammimia tanec kecma Anutu ee héihéi imuac kuha imi qaecgéma kecanzu. Waŋu gi imi ic imuhucya héŋacgina mewésémanŋ. ⁶ Ic imuhucya sugcinaiguc tosara eneŋ amaginaiguc emma embac bobologocya, késpedes réwéria serima séwiac siŋ hénia hénianéŋ hérémiyu keŋkeŋa imuhucya héréma énépésianzu. ⁷ Embac imuhucya imi nalé séc niniŋ niŋarenŋ wammu, néŋ ac héla niniŋaiguc keremmuac séc qahac wammac. ⁸ Becnec

Yane zéma Yambere* ierenŋ Moseac hazéc wammiyoc ésécnec ienenŋ acguc ac hélawac hazéc wammianzu. Waŋu ienenŋ imi ewa qeriginanéŋ houyu ninzénŋ ninzénŋac henaiguc keŋ bipigic. ⁹ Waŋu ic éréhéc ioraru hicŋiyec ésécnec ienenŋ acguc horua ménda keŋgicnec hakagina qelaŋa

* **3:8:** Yane zéma Yambere; Qac éréhéc yomi sisipac ac wahalaiguc ménda hezac, néŋ sasalanéŋ méra kiwi ic éréhéc Moseguc euma méra kiwi meyoc iorac qacgira zéma ninzénŋeanzu. (Mmh 7:11,22)

imi wininiyu héndacmu.

Pauloac pakeŋ ac teteçgia.

10 Nuac pakeŋ ac zéma wawaŋ meme zéma ewa siŋna zéma ninzéh ninzéh zéma luaenéh mambéc kekec zéma goi héihéi zéma nanaŋ seliseli zéma

11 nunesi waŋ nénéŋa zéma qeŋzeŋ manzeŋ zéma Antiokia zéma Ikonion ama areŋa yandaiguc haka biria wannéŋgic imi zéma nunesi dimuhucya mihicŋiyi imi geŋ hélacnec héndacma niŋteçgicnec ésécnec miŋ kewuninanéh haka imuhucya igucnec ni metecgé néŋec.

12 Waŋu ic ménéhén mén Kristo Yesuac qeriaiguc kekec eeyaguc kecbiŋ zé wammu ieneŋ acguc ununesi mihicŋimuac hezac.

13 Ic biria zéma ikoc ic ieneŋ muŋguc yanda biri seligima eŋaŋ ikoc waŋ énécmigic imuhucyanec ikoc waŋ énécmima kecmu.

14 Néŋ gi imi ackuazéc héiçqelima ninzéhéanzaŋ imuac naŋselima kecbésémaŋ. Mérénéŋ kugéŋgic niŋareŋgéneç

imi geŋgaoc ninzaŋ. 15 Waŋu gi komocga igucnec kiwi téréya imi oloŋ niŋ waŋanzaŋ. Kiwi téréya iminéŋ mia kuhanéh niŋteçgic qinçteçgic mihicŋi géŋu, Kristo Yesuac qeriaiguc ninzéh ninzéh késa keczan, ninzéh ninzéh imuac héima namma aŋgéŋ titi hia mihicŋiwésémaŋ.

16 Kiwi téréya imi moczoŋ Anutunéh hinocgé énécmiyu

ogic. Imuac iminéŋ méra nénécmiyu pakeŋ zéma zémindi mindiŋi zéma meqeliçeli zéma kekec solaŋawac qeriaiguc meefieŋi ai hia mewiŋ. 17 Imi mia neŋaŋ Anutuac ichéra séc ai hiabia hénia hénia hia wambiŋac séc solaŋaniwiŋ niŋac imuhuc waŋ nénécmianzac.

4

1 Ni Anutuac kiwaiguc zéma Kristo Yesu keçma kic çeli zéma humumia momacnec niŋgési nénécmimac iwac hahaya zéma iwac héŋgaleŋ amaya niŋac wamma zéseligénzua.

2 Gi ackuazéc téréya imi zésai énécmiwésémaŋ. Nalé hia me nalé biriawac séc momacnec seliseli wamma ai imi mewésémaŋ. Waŋu réwéri horugiyu naŋselimanec ackuazéc iminéŋ ku énécmima képésicgina zéasari énécmima ac zéénécmima meseli énécmiwésémaŋ.

3 Keçma nalé mén hayu ic embac ieneŋ pakeŋ ac héra imuac andé unuma kiwi ic ikora tosara gezaçgina siŋa méndacma eŋaŋ siŋginawac séc énézéçgic méndac énécmimu.

4 Waŋu ac hélawac andé çema nemu surucac gezacgina haimu.

5 Waŋu gi mia ai imuac me imuac séc mesigi waŋamuma zéra waiya seligima buŋa suruc hiabia imuac ai wamma aiga imi séha séc meyacdacna.

6 Ni waij sese* éséc nec kekecna bec pocgéwa kenken naléna imi ducñima hazac. 7 Ni yaré hiabiawac qema héna kemmanj zé zénéñec imi kenj metecgéma ninzénj ninzénna galengéma kecanzua. 8 Imuac bianj kecma nuac niñj wamma haka solañawac opoc nuac buñj haiyu mambécnawac hemac. Imi mia miñj kewunina zégésigési ic solañj inéñj mia nalé niñj hezac imuaru ni némmac. Wañj nenanec sac qahac ic embac Miñj Kewunina muñguc winini nénécmimac imuac wañanzu moczonj yanda momacnec énécmimac.

9 Gi focdac nuacmuru hawésémañ. 10 Dema imi baecac iwawai niñjac wamma wainémma Tesa-lonika ama areñj yandaiguc kenjec. Wañj Kreske imi Galatiaiguc, Tito imi Dal-matia baeciguc kendaroc. 11 Luka momacguc sac niguc keczac. Hamañj zé wamma Mareko wagicna momacnec hamaoc. Inéñj ainawac méra nénéñawac séc wanzac. 12 Tikiko mia méliwa Efeso ama areñj yandaiguc kenjec. 13 Wañj hamañj zé wamma hénawac malekuna Troa amaiguc Karpo iwac amaiguc hetecgé haiyi imi mema hawésémañ. Wañj kiwina imi kiwi limbi limbiña tosara zéma kiwi yañj séwélanéñj memeya imi mo-

macnec mema hawésémañ. 14 Aiñnéñj iwawai mema ic Aleksande imi biria sasalanec wannéñec imuac haka wañec séciguc miñj kewuninanéñj tasé kumimac. 15 Gi acguc iwac mia galenj mewésémañ. Ic imi acnina selianec qeçetali wañj nénécmiyec.

16 Ni walac aciguc emma zéirecgéyi nalé imuaru ala ménéñj ménj héipuc ménda wannémma moczonj wai néndacgic. Néñj késpedesic ginaguc ménda zé énécmimac niñj wanzua. 17 Neñj héna ac imi zésaiwa kenju ic enia ieneñj nin-dacmu niñjac wamma Miñj Kewuninanéñj niguc namma meseli néñec. Wañj laion kuagina igucnec metecgé néñec.† 18 Miñj kewuninanéñj neñj kurumeñjac héngalenj amayaiguc keremmañj niñjac biria imuac me imuacnec metecgé némma añgéhna timac. Imuac iwaru mia edamuya nalé tetecgia qahac hemac. Hélaçnec!

Mozoc ac.

19 Priska zéma Akila zéma Onesiforo ionac ama geric momachéra yaizézéna énézéna. 20 Erasito imi Korinti ama areñj yandaiguc waima kerec wañj Tirofimo imi hafi kiyu Milete ama areñj yandaiguc waima hayi. 21 Sañgeña naléya ménda ducñiyu foc hawésémañ. Eubulo, Pude,

* 4:6: Waij sese; Zucmanañ ai mewiñj zé nalé tosaraiguc doku me waiñj pocgémanjgic. † 4:17: Hésa ama igucnec mayec imuac séséc ac imuhuc zézac.

Lino, Kilaudia zéma ala
sasala ienen imuhucyanec
guac yaizézéga zézu. ²² Ni
imi Miñ Kewuninanéñ guac
ewa qerigaiguc momacnec
kecmac niñ wanzua. Ewa
hiayanéñ iniguc hemac.

Tito

Yaizézé ac.

¹ Anutuac welen qe qe ic zéma Yesu Kristoac Méliméli ic ni Paulo imi Anutuac buña qe qe ichéra ienen ninzén ninzénigaguc wamma, kekec solanawac ac héra imi nintegicma, ² kekec hémbénaña imuac mambécma kecmu ninjac nangé énécmiawac ai buña zénéjéc. Wañu kekec hémbénaña imi Anutu ikocya qahac, inén becaru nalé ménda hénima heyeciguc ac zikima nénézéyec imi mia. ³ Anjén titi miñina Anutu eneyaoc ackuazécya imi naléyaguc zézé ic onac kuagina mema zéhicniyec. Wañu ai imi memañ ninjac ninjumu némma zéselinéjéc. ⁴ Wañu Anutu manjoc zéma anjén titi miñina Kristo Yesu iorarunec ewa hia zéma luaenén ic séc momacnec késa keczu ninzén ninzén héra imuac qeriaiguc nañ téngénna keczañ Tito guac muru hema kecmac.

⁵ Krete baeciguc gopori imi hénia yomuhuc ninjac; Ai waiwa ménda misi misiyawac hezac imi mindinjadacma ama areña kuneñ kuneñ séc imuac qerawac galen kumu énécmima kembésémañ ninjac imuhuc wañgéni. ⁶ Képésic solañ kecmac embac momacguc sac mema keru nambérac héra ienen ninzén ninzéniguc

nañseligic, météqététañ merac me ac qe qe meracgaguc ménda zémigic kecanzac ic imuhucya imi qerawac galenac kumu miwésémañ. ⁷ Hén galen ic imi Anutuac ama galen kecmac képésic solañ kecmac eneya ewa siñ ménda méndacma qeri bélanaguc qahac kecmac doku seli ninjac ménda wamma yaré ménda qema iwawai késamañ zé ikoc ménda wammacac hezac. ⁸ Wañu ic kian goi héihéi wañ énécmima, haka hiabiawac siña nimma, memaamuma, kekec téréya kecmac, séwiac siñ sigima kecmacac hezac. ⁹ Wañu ackuazéc ménzézé ménzézéya qahac iminén ku énécmianzac imuac séciguc nañselima kecmac. Imuhuc wañu inén ic embac hiabianec ku énécmima zénañgé énécmimacac séc wammac. Imuhuc kecmaciguc héra imi qetalima zéanzu ionac imi efima ac zéénécmimacac séc wammac.

¹⁰ Ic sasalanén ac qe qe wamma ac haréña zéma ikoc wañ énécmima kecanzu. Suginaiguc séwi taségina hericma kekera Yuda ic imi enen tosara onogicma imuhuc wañanzu. ¹¹ Ic imuhucya ionac kuagina imi mizicgéna acgina qaimac. Ienen imi ikoc wañ énécmima iwawai onagicbiñ zé héra ménda ku énécmimacac hezac imuac ku énécmianzu. ¹² Krete ic ionac muru enañ kua meme ic ménén yomuhuc zéyec; Krete icnén

nalé séc ikoc wamma haséj
 waŋ biria tanec kecma
 mézétiti wamma tomenġina
 wac wamma kecanzu.
 13 Héipuc ac imi nimba
 hélacnec wanzac. Imuac niŋ
 gi selianec zémindiŋi waŋ
 énécmima ninzéh ninzéhġina
 mesolaŋanimu. 14 Imuhuc
 wamma Yuda ic ionac
 nemu suruc ikora me ac
 hélawac andé qeanzu ionac
 zézé seli imuac gezacġina
 ménda haimu. 15 Hélacnec,
 kápésic solaŋ ic ionaru imi
 iwawai moczoŋ kápésic
 solaŋ waŋanzac, néj haka
 oŋġina wamma ménda
 ninzéhġeanzu ionaru imi
 iwawai ménéh ménéh kápésic
 solaŋ ménda waŋanzac. Ic
 imi eneŋ ewaġina zéma ewa
 kétéŋ kétéŋġina momacnec
 zapi qeġeya waŋanzac.
 16 Ieneŋ imi kuaginaneŋ
 Anutu nimmizua zéma
 wawaŋ memeginaneŋ
 qaecġeanzu. Ic imi eneŋ ewa
 lolon acwac wamma ac qeġe
 waŋanzu, néj haka hiabia
 ménéh memuac séc qahac.

2

1 Waŋu geŋ mia pakeŋ ac
 hélawac séciġuc zéwésémaŋ.
 2 Waŋu ic yanda énézéna
 gum bénzénzéh wamma ee-
 bipiginaguc wamma séwiac
 siŋ sigima ninzéh ninzéh
 zéma ala siŋ zéma nanaŋ
 seliaiguc solaŋanimu. 3 Waŋu
 embac yanda énézéna
 ieneŋ imuhucyanec wawaŋ
 memegina météré amuma
 kua kisaŋġuc andé lukuc
 ménda wamma doku seli

ewa ewanec ménda wamma,
 kekec hiabiawac kiwi em-
 bac wammu. 4 Imuhuc
 wamma eŋaoc embac sac
 qeli ku énécmiġic eu merac
 héġġina goi héihéi waŋ
 énécmima 5 gum bénzénzéh
 wamma kápésic solaŋ
 kecma ama aigina hiabi-
 anec galeŋġema euhéġġina
 niŋtoho waŋ énécmimu.
 Imuhuc ménda waŋġic,
 Anutuac ackuazéġc imuac
 mematiti hiġġiwac niŋac.
 6 Ic merac imuhucyanec
 meseli énécmima niŋġési
 amuma kecmu. 7 Waŋu
 gi geŋġaoc haka imuac me
 imuac wammaŋ zé hiabi-
 anec wanna, kiġġinaiguc
 séséc hiabia wammac.
 Waŋu pakeŋ kápésira qahac
 eeyaguc zéma 8 ac solaŋa
 zéġetali wammuc séc qahac
 imuhucya énézéna, hazéġc
 ieneŋ ikocac zéwiŋ zé hocma
 gamuġina nimmu. 9 Weleŋ
 qeġe ic énézéna miŋġina
 ionac ac niŋtoho wandacġic
 ewa hia nimmu, néj qeġetali
 ac ménda zéma 10 seŋ
 kowu ménda nemu, néj
 weleŋ qeġeac haka hiabia
 moczoŋnec énézéġic hémmu.
 Imuhuc waŋġic, wawaŋ
 memeginaneŋ aŋġéh titi
 miŋġina Anutuac pakeŋ ac imi
 mezeric qezeric wammiyu
 eeyaguc wammac.

11 Anutuac aŋġéh titiac
 ewa hianeŋ ic embac momac
 yanda neŋaŋaru nénézéyu
 wininima 12 pakeŋ ac waŋ
 nénécmiyu iwawai eeyaguc
 qahac zéma baecac siŋniŋ
 imi moczoŋ waidacma

hakanina mezeric amuma kekec solaña zéma haka eeyaguc wamma nalé yomuaru kecwiñac hezac. ¹³ Imuhuc kecmanec niñ mambéc mozocyaguc zéma Anutu yanda aňgén titi icnina Kristo Yesuwac ašac mararañnéñ hicñitegiru hémbiñ zé imuac nimbupuc wamma kecbiñ. ¹⁴ Inéñ héná biria igucnec metecgé nénécmima météré nénécmima eñeya hénáoriñ buñawac nénépésiyu haka hiabiawac seliseli wamma kecbiñ niñac doenina meyec ¹⁵ Gi ac imuac énézéma meseli énécmima kuc buñanéñ zémindiñi énécmima ic imi eneñ guac niñgic ic eñomia ménda wammac.

3

¹ Gi héiqelima énézéna niñqelima baec galeñ me ai memeac qac buñaginaguc imi niñtoho wammu. Wañu ai hiabia hénia hénia hezac imi wambiñ zé zéréñ qéréñ wandacmu. ² Wañu ic méñnéñ méñ zébiri qébiri zéma zééñ zéma ménda wammu, néñ gum bénzénzén wamma ic embac momac yanda ionac qeri bénzén moczoñnec wañ énécmidacmu. ³ Neñañ bec-nec imuhucyanec nininina qahac kecma niñtoho ménda wamma rouc wamma séwiac siñniñ ségiségi hénia hénia imuac welen qema kerin. Wañu qeri biric wamma nimbupuc wañamuma mézétiti wañamuma kerin. ⁴ Wañu aňgén titi miñina

Anutuac goi héihéiya zéma ala siñ neñañ niñac iwaru hemiyec iminéñ hicñitegirec nalé imuaru, ⁵ aňgén tinénécmiyec imi neñañ mema wañiñ haka hiabia imuac niñ qahac, néñ eñeya goi héihéiya niñac sac wamma kekec qeliawac dokunéñ zuacnéncmima Uña téréyawac hicñihicñi qelianéñ aňgén tinénécmiyec. ⁶ Wañu aňgén titi miñina Yesu Kristoac murunec Uña Téréya kuaya qeçeya pocgé nénécmiyec. ⁷ Imi mia neñañ iwac ewa hiayawac niñac wamma ic solaña zénéncmiyu kekec hémbénaña imuac nimbupuiguc kecma mératéc meme ic wambiñ niñac imuhuc wañ nénécmiyec.

⁸ Ac zéma mazua imi méñzé méñzéya qahac. Imuac gi selianec ninzénngéma énézéna Anutu ninzénngéanzu ieneñ haka hiabiawac wañhumuma memu. Ai buña imi hiabia, wañu ic embac nanngé énécmimia wanzac. ⁹ Néñ qesiqesi ac oyoña zéma hicñisai hénia imuac suruc zéma zéqegetali ac zéma hénia acac zéeminiñ qeminiñ imi qiziziñgésémañ. Ac imuhucya imi héla qahac haréjanec. ¹⁰ Hénia ikorawac wamma héndéñ amuma kenzac imi ac goro momacguc me éréhéc ézémaguc waina eñeyanec kecmac. ¹¹ Gi nintegiczañ ésécnec ic imuhucya imi ic herañ

heranġia, hakaya birianéj
kawéya qeamuma ic biria
wanġec.

¹² Ni Aritema me Tikiko
méliwa guaru hama haréyu
nalé imuaru focdac Nikopoli
ama arenġaiguc hama mi-
hicġi némbésémaġ. Ni
ama imuaru kecba sanġeġa
naléya imi tecġemac. ¹³ Héna
acac ic Żena zéma Apolo imi
walac fodac méli érécmi
hamaoc. Nene zéma hinac
iwawai mézézéġgé érécmi
iwawai ménġ niġac ménda
hocmaoc. ¹⁴ Ic embac
hécnina acġuc énézéna haka
hiabiawac niġarenġéma
kuamumu. Imi mia kecma
haréġanec ménda wammu
niġac. Imuac mia iwawai
imuac me imuac wamma
hocbiġac niġzu séc walac
mihicġigic ai buġayawac
hemac.

¹⁵ Ic niguc keczu ieneġ
moczoġ guac yaizézéġa zézu.
Gi acġuc ninzéġ ninzéġiguc
ala siġ waġ nénécmianzu
ionac nonac niġ wamma
yaizézé ac énézéna. Anutuac
ewa hiayanéġ ic tuġ onac
muru hemac.

Filemon

¹ Kristo Yesuac hésa ic ni Paulo zéma ninzén ninzénac ic munana Timoteo neren ic ala soroc, ai momacnira Filemon zéma ² embac soroc, ninzén ninzén nauñnira Apia zéma Yesuac téngin ic* momacnira Akipo zéma Filemon guac amaiguc hénarorin azoroanzu ionac muru momacnec ³ Manjocnina Anutu zéma Minj Kewunina Yesu Kristoac ewa hia zéma luaenén onac muru he énécmimac.

Filemonac goi héihéiya zéma ninzén ninzénja.

⁴⁻⁵ Filemon, ni ninzén ninzénja zéma goi héihéiga Minj Kewunina Yesuac muru zéma ic téréya momac yanda neñan muru hezac imuac buña surucya niñanzua. Nimma nalé séc zéwelecnaiguc qacga qacma Anutuna ewa hia ac ézéanzua. ⁶⁻⁷ Ic muna, geñ ic embac téréya ewa qerigina mehiaru énécmianzanj imuac niñac guac goi héihéiga iminénj ewa qerina mehiaru néru ségiségi yanda wanzua. Hénia imuac mia yomuhuc zéwelec ai meanzua; Iwawai hiabia hénia hénia ewa qerinaiguc Kristoac wamma késa kecziñ imi niñasari yacgéna,

goi héihéiga ninzén ninzénja igucnec hahaya iminénj héla sasala haimac.

Paulonénj Onesimoac wamma Filemon zéwelecmiyec.

⁸ Imuac niñac, Kristoac qeriaiguc haka wambésémanj hezac imi wambésémanj niñac meefima ac selianec gézémanjac séc wanzac, néñ ⁹ imuhuc ménda wamma goi héihéiguc namma zéwelec gémmañ zé wanzua. Imuac, ni ic neñgia Paulo, Kristo Yesuac wamma hésa ic kekeranénj ¹⁰ nuac ninzén ninzénja nanna Onesimoac niñac welecgénzua. Inénj mia ni hésa qatéiguc tari imuaru nenaoc aži mema mihicñiwa ninzén ninzénja naniñ wañec. ¹¹ Ic imi becneq guac muru eñomia kerec, néñ deguc imi guac muru zéma nuacmuru momacnec méra nérécmimacac séc wañecac keczac. ¹² Nuac wéiwécna keczac ic yomi méliwa lilingéma hazac. ¹³ Ic imi nena aņgétiwinec buña suruc hiabia niñac wamma hésa qatéiguc tacba guac tatab késama méra némbacnec, ¹⁴ néñ ewa momac ménda wambésémanjiguc haka ménj ménda wammañ zé ninzua. Ewa hiawac aiganénj geñga siñgawac qahac, néñ zéhinociguc wambañ niñac. ¹⁵ Ic imi nalé hotoñadac waigemma kerec imuac hénia imi, lilingéma hayu hémbénañja

* **1:2:** Kristoac hénarorin imi téngin ic ésécnec Biria miñinaguc yaré qema seligima nambiñac hezac.

wagicbéséman̄ niḡac gezaḡ. 16 Degucmuacnec, ic imi welen̄ qeḡe ic qahac, néḡ séha imi ogicma dacmunawac séciḡuc wagicbéséman̄. I nuac muru eeyaguc wanzac, néḡ guac muru mia séc imi ogicma séwiguc zéma Miḡ Kewuninawac qeriaiguc ic héla zéma dacmuna hélawac séc eeyaguc wammac.

17 Gi nuac niḡ niḡna ai momacga wanzuaiguc, héihéré néḡanzaḡ éséc héihéré miwéséman̄. 18 Inéḡ guac muru haka biria mén̄ waḡec, me taséya mén̄ hegénzaciḡuc imi nuacmuru haina nenaoc bisidacmaḡ. 19 Ac tetcgia yomi imi Paulo neḡ mérananéḡ ozua. Nenaoc tasé imi kumaḡ. Geḡga kekecga iminéḡ nuac muru tasé ésécnec wanzac, néḡ imuac hénia imi ménda zéwa niḡ qeliwéséman̄. 20 Ic muna, Miḡ Kewuninawac qeriaiguc guac murunec ewa hia mihicḡimaḡ zé niḡzua. Kristoac qeriaiguc nuac ewa qerina mehiaruna.

21 Niḡtoho waḡ némbéséman̄ zéma niḡzénḡé gémba ewana déḡ wanzac. Welecgénzua imi séha ogicma ewa hiawac waḡ némbéséman̄ imi niḡtegiḡma kiwi yomi ogénzua. 22 Imuhuc wamma nuac niḡac ama qeria saméḡa mén̄ qeusuḡna nammac. Imi mia zéwelecgina niḡac wamma niḡnéḡu onac muru liliḡéma hamaḡ niḡac qerinanéḡ haimambéc

wanzua.

23 Yesu Kristoac qeriaiguc nuac hésa ic alana keczac Epafira inéḡ yaizézégina zézac. 24 Waḡu Mareko zéma Aristako zéma Dema zéma Luka zéma nuac ai momachécna ieneḡ acḡuc imuhucyanec waḡ énécmizu. 25 Miḡ Kewunina Kristo Yesuac ewa hianéḡ qeri uḡaginaguc hemac.

Hebiraio

Anutunéj Yesuac kuaya mema nénézéyec.

1 Becaru Anutunéj kua meme ic ionac murunec, hatac sasala zéma haka hénia héniaiguc yanda hécnina énézéañec. Wañu Anutu iminéj mia ² nalé hicñjima hayec yomuac tetcgiaiguc Nañawac murunec neñañ ackuazéc nénézéyec. Wañu inéj Nañá imi iwawai momac yanda mératéc memac niñac kumuyec. Wañu nañá inéñec mia baec kurumeñ iwawai moczoñ zéyu hicñjidarec. ³ Nañá imi mia Anutuac edamuyawac zilaloña zéma iwac kekecyawac tanera kéréndéj wanzac. Wañu eñeya ackuazéc kuhaguc iminéj baec kurumeñac iwawai moczoñ nañgéma késpedesicnina zuaczuac ai imi medacma ou eñeña kekera Miñ Kewu iwac héiyaiguc emma tarecac taczac. ⁴ Wañu qac buñaya hiabia soroc mératéc meyec imi kua meme uña ionac qacgina ogicogira wanzac, hénia imuac niñ imuac séciguc kua meme uña onogicma eñeña kecanzac.

Yesu imi kua meme uña onogicma eñeña wanzac.

⁵ Anutunéj kua meme uña sugina igucnec mérac mén yomuhuc ézéyec? Gi

nuac Nañna; Ni deguc gi mi-hicñjigénzua. Wañu muñguc mérac mén yomuhuc ézéyec? Ni iwac mañgoc wammiwa, inéj nuac nañna wammac. ⁶ Wañu inéj mérec merac Nañá imi wagicma baeciguc muñguc lilingéma hamac nalé imuaru Anutuac kua meme uñahéra moczoñ yanda enéj i mepésimimu zéyec. ⁷ Wañu kua meme uña onac mia yomuhuc zéyec; Inéj kua meme uñahéra énézéyu luhuc ésécnec wammu. Wañu welen qe-qehéra énézéyu geric bélaña wammu. ⁸ Néj Nañawac mia yomuhuc zéyec; Anutu, guac tatacga edamuyaguc imi nalé tetcgia qahac hemac. Wañu kekec solañanéj guac héñgaleñ ama areña yandagawac ic kewu tacya wanzac. ⁹ Gi imi héná solañawac wamma héná biriawac mézégá tianzac; Imuac mia Anutu, guac Anutuganéj ségiségi wamma halécnéj météré gémma alahécga onogicma mema yacgérjec. ¹⁰ Wañu, kaiwe nalé imuac hénihéniaiguc, Miñ Kewunina, geñ mia baecac qambaña haima kurumeñ acguc mena guac méra kiwiga wanzac; ¹¹ Wañu iwawai imi moczoñ qahac wammu, néj Miñ Kewunina, gi imi hémbénaña kecbésémañ. Iwawai tosara imi séwi usu ésécnec bobogima tegic-dacmu. ¹² Wañu iwawai tosara imi séwi usu ésécnec hainetec wambésémañ. Wañu imuhucya imi maleku

ésécnec melemma méiméiya wammu, néj gi imi nalé séc imuhucyanec kecna, naléga imi tetcgia qahac hema emma hemac. ¹³ Wañu néma naléiguc kua meme uña ionarunec ménjac mén yomuhuc zéyec? Geñ nuac héinaiguc tacnanec neñ hazéchécgá onopocba héná titiga wandacmu. ¹⁴ Kua meme uña imi moczoñ welen qequeac uña, késpedes igucnec metecgé énécmiyu kekec hémbénaña memuac hezac ionac welen qenénécmimu niñac méli énécmimia.

2

Técgina nimma kecmu.

¹ Imuac mia ackuazéc niñij imuac qéhéréngéma téc nimma kecbiñ, doku birianéñ kisañ nénécmima kembac niñac. ² Héna ac kua meme uña ionac murunec zézéya wañec iminéñ seligima nañec. Wañu héna ac imi logima ménda tohógic imi eneñ moczoñ haka imuac kitiwa dindiñacnec késadacgic. ³ Imuhuc wañgiciguc neñañ aňgéh titi eñeña imuhucya andé qewiñiguc imuac kitiwa dimuhuc qiziziñgéma ogicbiñnec? Aňgéh titiac buña imi mia walac Miñ Kewuninanéñ zéhicñiyec. Wañu gezacginanéñ niñgic ieneñ héipuc selia wamma nénézégic. ⁴ Wañu iniguc momacnec Anutu eñeyaoc imuhucyanec kiwi

zéma, haka welicwelicgia zéma, kiwi icnéñ ménda memeyawac séc hénia hénia eñeya ewa siñ méndacma Uña téréyawac sese séc qema nénémiyec iminéñnec mia héipuc ac wañ nénécmiyec.

Gamu niñuguc meyac miyec.

⁵ Yomuhuc zéañziñ; Anu-tunéñ baec kurumeñ hahaya imi mia kua meme uña ionac méragina bawaiñ ménda haiyec. ⁶ Néñ ménéñ kiwi téréya méniguc yomuhuc héipuc wamma zéyec; Miñ Kewu, geñ ic imuac niñna némaria wañu niñmianzañ? Wañu ic ac nañawac ninna némaria wañu goiya héianzañ? ⁷ Nalé hotoñadac memamana kua meme uña ionac ewa bacginu keru edamu eeyaguc zéma qac buña eeyagucnéñ ic kewuac opocya héimiyec. ⁸ Héimima iwawai momac yanda imi welen qemimu niñac hénia duandiaiguc onopori zéneç. Imuac iwac hénia duandiaiguc ménda kekera mén ménda hezac, néñ nalé yomuaru inicni iwawai momac yandanéñ solañanec ménda welen qemimanec kecanzu. ⁹ Wañu Yesu imi nalé hotoñadac kua meme uña ionac ewa bacginu kecma humucac qenzeña qema niñec. Wañu imuac niñ edamu zéma qac buña eñeñanéñ ic kewuac opoc héimiyec. Wañu neñañ haka imi hémma ninni, Anutuac ewa hiaya niñac ic

embac momac yanda neŋaŋ niŋac wamma humucac howura nenimmac niŋac imuhuc hicŋimiyec wanŋac.

¹⁰ Waŋu iwawai moczoŋ yanda imi iwac murunec hicŋima iwacnec sac wamma kewanŋu. Imuac nanhéra kasala onagicma edamuiguc kereŋ kereŋawac ai imi memaŋ zé ionac aŋgégé titiac Miŋ Kewunina qeŋzeŋ manzeŋ mihicŋi mima métérémiyec imi niŋni sécgézac.

¹¹ Météré ai miŋina zéma météré énécmimia imi momacnec maŋgocnina momacguc iwac murunec hicŋihicŋiya. Imuac niŋac gamuya ménda nimma dacmuna hécna zénénécmiyec.

¹² Acya méŋ yomuhuc hezac; Ni munahécna ionac muru qac buŋaga zéau énécmima gési énécmimia ionac suginaiguc guac legic héimaŋ.

¹³ Waŋu muŋguc yomuhuc zéyec; Ni iwac muru héiselimaŋ. Waŋu muŋguc yomuhuc zéyec; Ninicgic yomi imi ni zéma nambérac hécna Anutunéŋ nénéŋa.

¹⁴ Ic méŋac nambérac héra ionac sac busuginawac hénia imi momacguc, imuhucyanec Yesu acguc neŋaŋ niŋac wamma humucac kuha késa keczac Biria miŋina imi mebiri- maŋ zé neŋaŋ séwi busu mema humuyec.

¹⁵ Waŋu humucac bac yandi yandi waŋgic keckecgina heheya séc qaté énécmiyu Biria miŋina welen qemiaŋgic séc hulac énécmimaŋ zé

imuhuc waŋec. ¹⁶ Imi mia hélacnec, kua meme uŋa naŋgé énécmimaŋ zé qahac, néŋ neŋaŋ Abarahamac qeli naŋgé nénécmimaŋ zéma imuhuc waŋec.

¹⁷ Hénia imuac niŋac, i imi munahéra neŋaŋ séc waŋec imi nimba sécgézac. Imi mia Anutuac aiiguc hofac oo ic kiwa wamma goinina héinénécmima qeri hélanéŋ ic embac neŋaŋ doenina memaŋ zé imuhuc waŋec.

¹⁸ Eŋeyaoc manam batuciguc keremma qeŋzeŋ manzeŋ qeyec imuac niŋ ic manam batuciguc keczu imi hia naŋgé nénécmimacac séc wanŋac.

3

Mosenéŋ welen qeŋe ic, Yesunéŋ Naŋa wanŋac.

¹ Zéma mazua imi hénia yomuhuc niŋac zézua; Kurumenŋ miŋinanéŋ héihéré énécmiyu neŋawu momacnec dacmuna téréya kecziŋ imi ninzéŋgéma zéauanziŋ imuac Méliméli icnina zéma hofac oo ic eŋeŋanina keczac Yesu iwac qeriginanéŋ nimmu.

² Inéŋ mia kumu miyec iwac mia wamma Mosenéŋ Anutuac ama yandaiguc ai meyec imuac séciguc ai ic keŋqe haŋe qahac kerec. ³ Ama meanzac iwac qac buŋayanéŋ ama eŋeya qac buŋaya ogicanzac. Imuhucyanec Yesuac qac buŋayanéŋ Moseac qac buŋaya ogicma eeyaguc wanŋac. ⁴ Amaya amaya

imi mihicji hicji icyaguc, iwawai momac yanda mihicjidarec imi Anutu. ⁵ Waŋu Mose imi andiawac buŋa suruc zézéya imuac héipuc ac zéaumaŋ zé Anutuac ama séc welen qeŋe ai ic keŋŋe haŋeya qahac kerec. ⁶ Waŋu Kristo imi Anutuac naŋa wamma amaya eŋeya méra bawu galenŋéma kerec. Amaya imi mia neŋaŋ, niŋkumu zézé ségiséŋiyauc zéma bac efieŋi késa kecbiŋiguc imuac buŋa wambiŋ.

⁷ Imuac Uŋa Téréyanéŋ zézac séc Deguc ini iwac ara niŋzuiguc, ⁸ Baec kisiaiguc manam batucac naléiguc ic embac ieneŋ Anutu hazéc wammigic éséc ewa seli ménda wammu. ⁹ Baec imuaru mia yanda hécgina ieneŋ batucgé némma yawuŋ 40 imuac séc nuac wawaŋ memena imi héŋgic. ¹⁰ Waŋu hénia imuac niŋac neŋ mia hicŋisai imi onac qeri biric waŋ énécmima yomuhuc zéyi; Ewa qeriginaiguc imi nalé séc sohoma rouc waŋanŋu, imuhuc wamma ieneŋ nuac hénia imi ménda héŋteŋicanŋu. ¹¹ Imuac niŋac qerina biriyu zézé seli ac yomuhuc zéyi; Ieneŋ mia nuac tacniniŋ ama baeciguc ménda keremmu.

¹² Dacmuna hécna técgina nimma kecmu, kecma onarunec méŋnéŋ méŋ ewa qeri biria niŋzén niŋzén igucnec ménda hahaya tiŋozoma Anutu kekeraguc iwac murunec elinŋé amuma

néŋgacbu niŋac. ¹³ Imuac onac murunec méŋac méŋ biriawac manam batucnéŋ waŋ énécmiyu ewa qeriginanéŋ hoc tanec seligiwac niŋac. Imuac niŋac kaiweya kaiweya haréyu deguc deguc zéni keŋanzac éséc eŋaocnec meseli amuma kecmu. ¹⁴ Neŋaŋ niŋzén niŋzén walac meyiŋ imi selianec késamanec keŋkecma tetcgiaiguc kerembiŋiguc imi Kristoac ai momachéra wambiŋ. ¹⁵ Zézéya méŋ yomuhuc hezac; Ini nalé yomuac iwac ac ewaya niŋzuiguc becneŋ hazéc wammima kecaŋgic éséc ewa seliseli ménda wammu. ¹⁶ Mosenéŋ onaŋgiu méndacmima Izipte baec igucnec séŋgaŋŋeŋ magic imi eneŋ qahac zéwiŋiguc dimi eneŋ imi ara niŋbipimaguc hazéc wammigic? ¹⁷ Waŋu képésic wamma baec kéra kéraŋiaiguc humuŋai waŋgic ionac qahac zéni dimi onac Anutunéŋ niŋu qeria biriyu yawuŋ 40 tecgéyec zéwiŋ? ¹⁸ Waŋu Anutunéŋ ic embac ara qegic ionac niŋac ménda zéyeciguc dimi onac zéselima nuac tacniniŋ ama baeciguc ménda keremmu zéyec? ¹⁹ Imuac neŋaŋ yomuhuc hémbiŋ, ieneŋ imi ménda niŋzénŋégic hénia imuac niŋac mia baec imuaru keremmuac séc qahac waŋec.

4

Anutunéŋ bian tac niŋiŋac zéseli nénécmiyec.

1 Imuac bac yandi yandi wamma kechiñ, iwac tacniniñ baeraiguc kereñ kereñawac sisipac ac imi nanzacnec, onarunec méñnéñ mététañgéwac niñac. 2 Buña suruc hia bia becnec énézézéya wañec imuacnec neñañ momacnec nénézézéya wanzac. Wañu ackuazéc niñgic imi eneñ ménda ninzéhégema toroqegic imuac niñac héla qahac wañec. 3 Imi mia Anutunéñ yomuhuc zéyec séc, qerina biriyu zéselima zéyi ésécnec ini nuac kendoñguc érémuac séc qahac wammac. Néñ kilendac baec kurumeñ zéyu hicñiyec igucnec éréma deguc, añgéh titiac ai ara Anutunéñ zéyec imi hélaguc wandaczac imuac niñac, bec ninzéhégema kecanziñ neñañ imi Kendonñ imuaru kereñdacziñ. 4 Imuac kiwi méñguc kaiwe qété 7 imuac ac méñ yomuhuc zéyec; Anutu imi aiya moczonñ medacmaguc kaiwe 7 imuaru tacniñec. 5 Wañu ac hoimi hezac imuaru ac méñ yomuhuc zéyec; Ieneñ nuac tacniniñ ama baeciguc ménda harému. 6 Wañu ic embac imuaru kereñ kereñawac buña imi tosara keczunec. Walac buña suruc hiabia késagic imi eneñ imi ménda niñtohogic. Imuac niñac keremmuac séc qahac wañec. 7 Imuac kecma nalé horua keñ tecgéyuguc Dawidiac legic zéraiguc muñguc nalé méñ mema deguc zéma

nalé imi ménda ducñiyunec yomuhuc zéyec; Deguc ini iwac ara nimmuiguc ewa seli ménda wammu. 8 Yesuanéñ tacniniñ kendoñ imi bec mihicñi énécmiyeciguc imi, Anutunéñ imuac andiaiguc nalé méñac ménda zéwacnec. 9 Imuac Anutuac ic embachéra ionac tacniniñ kendoñ méñ hezacnec. 10 Walac humuma tacniniñ kendoñguc kereñgic imi eneñ imi, Anutunéñ eñeya aiya metecgéma tacniñec ésécnec aigina metecgéma tacnimma keczu. 11 Imuac bec neñañ tacniniñ imuaru kerembiñ niñac seliseli wambiñ. Neñañarunec méñnéñ méñ qegetali héna tigic ionac séc méndacma hiñgacma biriwu niñac.

12 Anutuac ackuazéc imi kekecyaguc wañu kuhaguc, zéra pizilic, sou bawa andia zéraguc imuhucya moczonñ onogicdaczac. Imuac, uña zéma ewa qerinina zéma sic toroyanina séc zéma añaroroc imi nézéhégema keremma niniñ zéma ewa siñ imi gésimacac séc wanzac. 13 Iwawai zéhicñidarec imuacnec méñnéñ méñ Anutuac kiwaiguc sasañgia ménda hezac, iwawai moczonñ yanda imi usuya auauya ténéñanec hedaczac. Wañu neñañ imi iwac muru mia ac ai mewiñac hezac.

14 Imuac mia neñañ imi hofac oo ic kiwa kuneñ kurumeniguc eñec Anutuac naña Yesuguc keczñiñ.

Imuac ninzénj ninzénjina zéauanzij imi selianec késama kecbij. ¹⁵ Neñaj hofac oo ic kiwa késa kecziñ. Inénj ala batuc hénia héniaiguc neñaj kereñij imuhucyawac kereñdarec. Néñj kápésic ménj ménda mihicñiyec. Hénia imuac niñac qeka mekaninaiguc kecni wésé niniña ménda niñj nénécmimac zéwiñac séc qahac, néñj hia niñj nénécmimacac séc wanzac. ¹⁶ Imuac neñaj qerina efiyu wésé niniñac ic kewu tataciguc kerembij. Imuhuc wamma iwawai ménj niñac osiwiñ nalé imuaru wésé niniña zéma ewa hiaya mihicñiwiñ.

5

¹ Hofac oo ic kiwa ménjac ménj imi baec ic sucnina igucnec Anutuac ai buñawac megési énécmimia. Imi mia baec ic neñaj niñac wamma Anutu eñeya muru kápésicninawac mulu zéma sese haimimu niñac kumu énécmimia. ² Hofac oo ic kiwa imuhucya imi qeka meka hakayanénj lelecgémiyu kecanzac. Hénia imuac niñj, inénj ewa soho ic zéma rouc wamma kekera imuhucya hia niñj énécmima bénzénj nec wañj énécmimacac séc wanzac. ³ Wañju hénia imuac niñac ic embac ionac kápésic niñac zéma eñeya kápésic niñac momacnec mulu ai memacac hezac. ⁴ Ai ee héihéiyaguc imuhucya ic ménjnéñ eñeya ewa siñ niñac

mema wawaña séc qahac, néñj Aron ésécnec Anutunénj héihéré mimia inénj sac hia memacac séc.

⁵ Wañju Kristonénj hofac oo ic kiwa wañec imi acguc imuhucyanec eñeya ménda meenj amuyec, néñj Anutunénj iwac ézéma gi imi nuac nañna ni deguc mihicñi génzua zéma gésimiyec. ⁶ Wañju kiwi téréya méñju ac yomuhuc zéyec; Gi imi Melkisedewac areñjiguc hofac oo ic tetcgia qahac kecbésémañ. ⁷ Yesu imi baec séwiguc kerec nalé imuaru humuc igucnec hia metecgémac ac séc kuhaguc kekera Anutu iwac muru siac yanda wamma kic masinénj zéwelec wammiyec. Wañju Anutu eeya héima ewa qeriya howiacnec haima keru Anutunénj nimmiyec. ⁸ Wañju Yesu imi Anutuac naña héla kerec, néñj i acguc qenzenj manzenj nimma kua tohotoho haka imuac hénia eñeyanec kuamuyec. ⁹ Imuhuc wamma eñeya météré amuma niñtohotoho ichéra momac yanda ionac anjénj titi hehe selia imuac ura wañec. ¹⁰ Imuhuc wañju Anutunénj Melkisedewac areñjiguc méndacma namma hofac oo ic kecmac niñac qac buña qemiyec.

¹¹ Melkisedewac zémañj zé ac sasala zémañac séc néñj ini focdac niñasarimuac séc qahac imuac niñj zéasarimañj zé nimba osiosiya wanzac. ¹² Imi hélacnec, nalé horugiyu, bec kiwi ic wamma

kecbunec ac séc, nérj tosia ienerj hama Anutuac ackuazéc qambaŋa muŋguc liliŋgéma ku énécmiuac hezac. Ini namuac sac nema nene selia ménda nemuac séc wamma keczu. ¹³ Mériénérj mérj namuac nema keczac imi kokoc, ic imuhuya imi wawaŋa meme solaŋawac ackuazéc imi ménda wamma memanec keczu. ¹⁴ Nérj nene selia imi yandi tetcgia ionac buŋa, ienerj imi ewa qerigina hicŋiteguru manam batuciguc meefi waŋa énécmimia waŋu hia me biria imi niŋgésianzu.

6

Ac qeŋe hakawac zéra.

¹ Imuac bec neŋaŋa Kristoac ackuazéc héiareŋ wawaŋa efefiadac imi waima keŋkecma wawaŋa meme solaŋaiguc kerembij. Imuhuc wambij zé hakasilic humuciguc onagicma keŋkeŋa pakeŋ ac zéma Anutu ninzérŋgé mimiawac pakeŋ ac zéma ² doku naec haka téréya hénia héniaiwac pakeŋ ac zéma méra haima zéwelec wawaŋawac pakeŋ ac zéma humuc igucnec yacyarawac pakeŋ ac zéma gésigési hémbénaŋawac pakeŋ ac imuac qambaŋa muŋguc muŋguc ménda haiwiŋ. ³ Anutunérj niŋu sécgéyu imuac séc wandacbij. ⁴ Hatac mérj asari énécmiyu kurumeŋac sese imi nenimma Uŋa téréyaguc wammaguc, ⁵ Anutuac buŋa

suruc hiabia zéma baec hémbénaŋa hahaya imuac kuha nenimmaguc ⁶ mama unuzac ienerj imi Anutuac naŋa iciguc biriŋnérj muŋguc qema ic embac kic yandaiguc gamu qeŋe wammigic. Hénia imuac niŋac ienerj muŋguc ewa qeri melenj melenj qeliawac wammuac séc qahac wanzac. ⁷ Baec mérj kianérj hatac sasala héima mebélacgé keru, ic enérj héihimic waŋanzu ionac héra zuazua séciguc mihicŋi énécmianzaciguc Anutunérj zéhiaru mimac. ⁸ Nérj ichésa waiyaguc zéma tatanj qézézac mesaianzaciguc imi baec gorosoŋa waŋu saecac déciguc keremma hezac. Waŋu imuac tetcgia imi geric bélaŋa buŋa wanzac.

⁹ Ala soroc hécna, nini ac imuhuc zéziŋ, nérj onac muru imi imuac séc ogicma hia waŋu meefi nénécmiyu aŋgérj titiac buŋa wambij zé hosuru kenzu zéma ninzérŋgéziŋ. ¹⁰ Anutu imi solaŋa qahac zéwiŋac séc qahac. Imuac iwac qac buŋaya niŋac wamma ic embac téréya welenqé énécmigicac énécmima goi héihéigina mewininima wawaŋa meme hiabia waŋgic imuac inérj eluŋ ménda qemac. ¹¹ Ini yomuhuc wammu niŋac siŋnina kuneŋ yanda he nénécmizac; Icy a icya moczoŋ, ewa siŋsiŋ séc imuhucyanec niŋkumugina mewininima mambéc kecŋic sécgéyu nalé tetcgia hamac.

12 Waŋu ini mézé titi ménda wammu, néŋ ninzéh ninzéh zéma bisi qatéhiguc ewagic amuma keŋkecma sisipac acwac héla mératéc meanzu ionac haka silic imuac méndacma wammu.

13 Anutunéh Abarahamguc sisipac ac mén zéman zéyu eŋeŋaya mén ménda keru eŋeya qara qacma sisipac ac ézéma zéselima yomuhuc zéyec; 14 Ni hélacnec mérian gémma qelihécga sasala mesai gémmaguc gémma kecman. 15 Abaraham imi imuac séc nalé horua naŋselima mambéc keru sisipac ac imuac héla mihicŋi miyu meyec. 16 Baec ic hak-agina imi ac zikima zéwiŋ zé eŋeŋa ginawac qara qacma zéselianzu. Waŋu zéselianzu ac imuhucyanéh tualeficginawac tetecgia waŋanzac.

17 Anutunéh eŋeya ewa siŋ imi melenqeleŋa qahac imuac hénia mewininima sisipac ac imuac buŋaya mératéc ic ionac sécgé énécmimac niŋac, ai imuac zéselima énécmiyec. 18 Waŋu imi sac qahac, imuaru Anutunéh ikoc wammacac séc qahac wanzac. Héniaŋa éréhéc imi melenqeleŋa qahac imi hélacnec. Imuac niŋac qeri mambéc ninawac buŋa wéséninu hezac imi nénécmiyu mewiŋ zé haka biriawac héŋacya mema keŋanzin neŋaŋ imi qerina meseli nénécmiman zé imuhuc waŋ nénécmiyec. 19 Waŋu neŋaŋ niŋkumu he nénécmizac imi qeri uŋa

ninawac zéic aŋgaya ésécnec selia waŋu héseliwiŋac séc. Niŋkumuac aŋga iminéŋ mia kurumeŋac ocmuŋ imuac maleku héŋeŋa imi ogicma qeria howuhaiguc geŋ keremma héiselizac. 20 Imuaru Yesunéh walac walac kereŋec. Inéh Melkisedewac areŋa méndacma hofac oo ic eŋeŋa hémbénaŋa wamma neŋaŋ niŋac wamma kereŋec.

7

Melkisedec hofac oo ai areŋa.

1 Melkisede imi mia Salem héŋgaleŋ ama areŋa imuac ic kewu. Waŋu Anutu eŋeŋa yanda iwac hofac oo ic kiwa momacnec wamma kerec. Inéh mia Abarahamnéh ic kewu tosara yaréiguc onogicma liliŋgéma hayu hénaiŋuc mihicŋima mérian ac zémiyec. 2 Zémiyu Abarahamnéh iwawai meyec imi méndéŋu 10 waŋu imuacnec bakia momacguc mema iwac miyec. Iwac qara imi melemma zéni hénia imi walac Ic kewu solaŋa, waŋu mén imi Salem ic kewu, Luaeac ic kewu zémimia. 3 Inéh mia neŋgoc maŋgocya qahac, esaŋambéc héra qahac. Waŋu hénihéniawac naléya qahac, kekecyu tetecgia qahac, Anutuac naŋa tanec kecma nalé tetecgia qahac hofac oo ic kiwa kecanzac.

4 Imuac niŋteŋicŋic, iwac qac buŋaya keŋkeŋa imi

dimuhucya. Yandanina Abarahamnén iwawai on-agicma mema hayec imi méndénu 10 waņu imuacnec bakia momacguc eeyaguc imi iwac buņa qema miyec. ⁵ Imuac Lewiac qelihéra ionarunec tosara hofac oo ic buņa qeénécmmia eneņ imi Abarahamac qeli igucnec hicņisai wawaņa, néņ héna ac tohoma ic embac dacmuna hécgina ionac murunec iwawai déréc 10 imuarunec momacguc momacguc memu niņac zéénécmiyec. ⁶ Melkisede imi Lewiac areņ igucnec qahac, néņ kileņ Abarahamac murunec iwawai dérécya 10 igucnec momacguc imi mema iwac mia sisipac acyaguc mériaņ ac zémiyec. ⁷ Ic eņeņanéņ ic mamaya imi mériaņ ac zémianzac, imuac ewa éréhéc ménda wanziņ. ⁸ Nalé yomuac imi humu-muac hezac ieneņ déréc 10 igucnec momacguc imi meanzu, néņ nalé imuaru imi kekecyā tetecgia qahac zémimia inéņ meyec. ⁹ Waņu déréc 10 igucnec momacguc meanzu Lewi ic eneņ acguc Abarahamaru sunsuņ qema déréc 10 igucnec momacguc imi iwac migic zéwiņac séc. ¹⁰ Imi mia Melkisede inéņ Abaraham mihicņiyec nalé imuaru Lewi ic eneņ esaņambécgina iwac séwi busu qeriaiguc kecgic hénia imuac niņ.

¹¹ Kekec solañā imi hofac oo ic Lewi ic ionac ai igucnec mewiņac séc waņeciguc (Ic

embac ieneņ ionac méra bawu kecma héna ac megic) némac niņ hofac oo ic méņ Aronac areņ igucnec qahac, néņ Melkisedewac areņ igucnec kumu mimacac heyec me? ¹² Héfac oo ai buņa imi hainetec waņeciguc imi héna ac acguc hia hainetec wammacac hezac. ¹³ Ac imi mia areņ méņ imuacnec méņnéņ méņ zaki téréyaiguc hofac oo ai méņ ménda welen qeyec imuacnec hahaya méņac zézéya. ¹⁴ Neņañ Miņ Kewu nina imi Yudawac areņ igucnec hahaya imi nindacziņ. Waņu Mosenéņ areņ imuac hofac oo ai buņa méņ ménda zéyec. ¹⁵ Waņu hofac oo ic méņ Melkisede ésécnecnéņ yarec imi hémma niņni némac ac zéziņ imuac hénia imi asaridaczac. ¹⁶ Ic imi mia séwininawac buņa héna ac imi ménda méndacma kekec hémbénaņa imuac kuha méndacma hofac oo ic eņeņa waņec. ¹⁷ Imuac mia héipuc ac yomuhuc zéyec; Gi imi Melkisedewac areņ méndacma nalé tetecgia qahac hofac oo ic kecbésémaņ. ¹⁸ Héna ac walaha imi kuha zéma héla qahac waņec imuac niņac netecgéyec. ¹⁹ (Héna acnéņ iwawai méņ ménda mesolaņimac.) Waņu imuac mia niņkumu sécyā méņ hicņi nénécmiyec. Waņu imuacnec mia neņañ Anutuac muru hosuc hosuc kenziņ.

²⁰ Waņu Yesunéņ hofac oo ic eņeņa waņec imi zézé

seli ac selia qahac eṅ ménda waṅec. Tosara ieneṅ zézé seli ac qahac eṅ hofac oo ic eṅeṅa waṅgic, néṅ ²¹ Yesu imi zézé seli ac seli Anutunéṅ zéyec séc méndacma hofac oo ic waṅec; Miṅ Kewunéṅ yomuhuc ac selianec zikima zéyec; Waṅu ac yomuac nimbirima ewaya melemmacac séc qahac; Gi imi hofac oo ic hémbénaṅa kecbésémaṅ. ²² Zéziṅ séc Yesu imi sisipac ac hiabia séc méṅ imuac héipucya waṅec. ²³ Humuc niṅac nalé séc ménda kecmuac séc waṅec, hénia imuac niṅ hofac oo ic zaṅgégina sasala kumu énécmiaṅgic. ²⁴ Waṅu Yesu imi towia towia kecanzac imuac niṅac iwac hofac oo ai imi acguc ai hémbénaṅa wanzac. ²⁵ Inéṅ ic embac Anutuac kiwaiguc kerezū imi eṅeya kuhaguc solanṅanec mehiaru énécmimacac séc. Hénia imuac niṅac inéṅ nalé séc kekecguc kecma onac niṅ zéwelecanzac

²⁶ Héfac oo ic eṅeṅa imuhucya imi nonac buṅawac niṅni sécgézac. Inéṅ mia téréya, késpedes qahac, lalac qeṅe wanzac. Waṅu biria meme nonac murunec metecgéma kurumeṅ ogicdacma ou eṅeṅa opocopora waṅec. ²⁷ Inéṅ eṅeya séwiya hatac momacguc mulumananṅac buṅa haimiyu tecgéyec. Imuac niṅac hofac oo ic tosara ai meme séc eṅaṅ késpedes ginawac walac memaguc imuac

andiaiguc ic embac tosara ionac késpedesgina niṅac wamma mulumananṅ oanzu ésécnec ménda wammacac hezac. ²⁸ Héna acnéṅ ic qeka mekaguc imuhucya hofac oo ic eṅeṅa buṅa qeénécmiyec, néṅ sisipac ac selia hénia ac imuac andiaiguc hayec iminéṅ Naṅa hémbénaṅa solanṅa kekera imi ai imuac buṅa qemiyec.

8

Sisipac ac qelia imuac miṅ suc ic.

¹ Ac zéziṅ imuac gocmia imi yomuhuc; Hofac oo ic eṅeṅa yomuhucya nonacmuru hezac. Inéṅ ou kurumeṅiguc Eṅeṅa miṅina iwac ic kewu duṅ tatac méra héiyaiguc emma taczac. ² Waṅu inéṅ mia hali téréya icnéṅ ménda memeya, Miṅ Kewu eṅeyaoc meyac kumuyec hali héla imuac qeriaiguc welenṅ qeṅe ai mema kecanzac. ³ Héfac oo ic eṅeṅa ini imi, sese zéma mulu haimimu niṅac kumu énécmigic nanṅanzu, imuac hofac oo ic eṅeṅa Kristo acguc iwawai haimimiawac buṅa méṅ késa kecmacac heyec. ⁴ Héna ac méndacma hofac oo ic sese haianzu imi baeciguc keczu, imuac niṅac Yesu imi baec yomuaru kecbacnec imi hofac oo ic ménda wambacnec. ⁵ Waṅu baecac hofac oo ic ieneṅ haliiguc welenṅ qema kecanzu imi mia hali kurumeṅiguc nanzac imuac sésécya zéma uṅaya wanzac. Imi mia

Mosenéŋ hali meyacgémaŋ zé waŋec nalé imuaru ai arenŋ yomuhuc zéselimimia waŋec ésécnec; Ninzaŋ, niŋgésima iwawai moczoŋ baec boŋaiguc gézéwa héndacnec irecya imuac séc méndacma meyacgéna. ⁶ Waŋu deguc Yesu imi ai buŋa eeyaguc séc méŋ miyu késa keczac. Imi mia tosara onogicma séc méŋ wawaŋa sisipac ac hiabia imuac qahaiguc ésékumuyu sisipac ac hiabia séc méŋac miŋ suc keczac.

⁷ Sisipac ac walaha iminéŋ késpedesira qahac waŋeciguc, méŋ qeliawac niŋ wawaŋa ménda hewacnec. ⁸ Néŋ Anutunéŋ ic onac késpedesigina hocma mihicŋiyec imuac ara yomuhuc ooyawac hezac; Anutunéŋ yomuhuc zézac; Héŋgic nalé méŋ hayu neŋ Israel zéma Yudawac hénagésé iniguc sisipac ac qeliawac meyac kumuwa nammac. ⁹ Waŋu Anutunéŋ muŋguc yomuhuc zéyec; Neŋ mia yanda hécgina Izipte baec igucnec onagicma hamaŋ zé méraginaiguc énépésiŋi nalé imuaru iniguc ac meyi sisipac ac imuhucya qahac. Ieneŋ imi nuac sisipac ac qeriaiguc ménda ninzéhéma naŋseligic, imuac ni ménda héŋgaleŋ waŋ énécmiyi. ¹⁰ Waŋu Anutunéŋ muŋguc yomuhuc zéyec; Nalé imuac andiaiguc Israel ama miŋina iniguc sisipac ac meyac kumumaŋ imi yomuhuc; Neŋ zézé seli

acna ninŋginaiguc haima ewa qeriginaiguc omaŋ. Waŋu neŋ ionac Anutu wamba ieneŋ imi nuac ic embac hécna wamma kecmu. ¹¹ Waŋu nalé imuaru imi, ic kuneŋ me komora moczoŋ yanda ni niŋnémmu. Imuac niŋac ic méŋnéŋ méŋ alaya méŋ baec momacya me, eŋeya dara me, muniawac Miŋ kewu nimmina zéma ménda ézémac. ¹² Imi mia neŋ késpedesigina imi muŋguc ménda niŋqelima wawaŋa memegina biria niŋac wésé niniŋ waŋ énécmimaŋ. ¹³ Waŋu méŋac zéma sisipac ac qelia zéyec; Hénia imuac niŋac sisipac ac walac meyec imi waiyu wahala waŋzac. Iwawai wahala zéma qakola wawaŋa imuhucyanéŋ nalé horua ménda keŋu qahac wammacac hezac.

9

Kurumeŋac ama téréya.

¹ Sisipac ac walahaiguc acguc Miŋ Kewu welenŋ qemimiawac haka silicya heyec. Heyu baecac hali téréya tarec. ² Sel hali meyacgéic naŋec imuac qeria méŋ walac heyec imuac mia hali téréya zéaŋgic. Waŋu imuac qeriaiguc kifa ura héniyaguc zéma zaki téréya taru zaki téréya imuac qahaiguc saméŋ téréya haigic tacaneŋ. ³ Waŋu maleku héŋgeŋnec nanaŋa méŋac andiaiguc qeria méŋ heyu qara imi téréyawac téréya zéaŋgic. ⁴ Imuaru iwawai héméŋaguc ooyawac

zêic* golinêj memeya tarec. Wañu sisipac acwac katapa séwéla moczoñ golinêj oso osoya taru imuac qeriaiguc kewuc golinêj memeya Manayaguc zéma, Aronac tacya séraguc imi zéma, sisipac acwac hoc hilaja momacnec haigic heyec. ⁵ Wañu imuac qahaiguc kua meme uña edamuyaguc qara Kerubim éréhéc megic nêwéc nêwéc qeñgañgiranêj wésé ninijac tatac imuac wézéra hoturuma nañoc. Wañu deguc héniaja qézézêj zédacmañ zé nimba imuac naléja ménda wanzac.

⁶ Iwawai imuhuc areñgégic heyu hofac oo ic eneñ ama qeria walac imuaru nalé séc emma ai téréja meañgic. ⁷ Néj ama qeria ménj andiaiguc hezac imuaru imi hofac oo ic eneñagina enejanec yawuñ séc hatac momacguc eñañec. Wañu sac qahac eñ ménda eñañec. Sac imi mia eneja zéma ic embachéra ionac kápésic ménda niñasarima wañañgic imuac wamma haimiañec. ⁸ Haka imuac hénia imi Uña téréjanêj yomuhuc nénézêzac; Sel hali walaha imi tarunec hali téréja kereñ kereñawac hénia imi ménda hicñitegirec. ⁹ Sel hali walaha imi mia deguc nalé yomuac sésécac hezac. Deguc imi sese zéma mulu omimia iminéj mepé qepési

ic ionac ninij kétéñkétéña imi ménda mesolañianzac. ¹⁰ Nene dokuac neuñ zéma doku naec haka hénia hénia imuhucya imi séwíac haka sac wanzac. Imi mia wai énécmiyu imuhuc wamma kecgic, néj kecma nalé hayu areñ qeliawac hainetec wandacmac.

¹¹ Kristo inêj iwawai hiabia ha nénécmimacac zézéja imuac hofac oo ic eneña wamma hayec. Hama sel hali ménj solaña imuaru kereñec. Sel hali solaña imi méranêj memeya qahac, wañu Anutunêj zéyu hicñidacgic baec kurumenj yomuacnec hahaya qahac. ¹² Wañu inêj nonij zéma burumakao merawa imuac sacyaguc qahac, néj eneja sacyanêj momac yanda neñañ niñac wamma hatac momacguc sac hali téréyawac téréjaiguc keremma mulu meme hémbénaña meyu sécgéyec. ¹³ Nonij zéma burumakao sacya zéma bucgazeñ burumakao embara gericiguc moczoñ odacgic hicñihicñiya imuhucya gilima ic embac gétéruru héihéiya imi météré énécmima séwigina météré énécmiañgiciguc ¹⁴ Uña Téréja hémbénaña inéñnec kekecyá solaña Anutu mulu haimiyec Kristo iwac sacyanêj séc ménj ogicma haka humumiawac ewa kétéñkétéñ imi zuac

* **9:4:** Kiwi tosaraiguc; zaki téréja ogic hezac, néj ama qeria qara téréyawac téréja imuaru imi zaki téréja ménda hezac. Yawuñ séc hatac momacguc hofac oo ic ménj kumugic zêic imi mema eñañec. (Lew 16:12-13).

nénécmiyu Anutu kekecyaguc hia welenj qemiwinjac hezac.

15 Imuac mia Kristo imi, sisipac ac walahaiguc kecma kápésic mihicniyiñ neñañ hulac nénécmimañ zé humuyec. Humuma héihéré nénécmimia neñañ sisipac ac hémbénaña mératécac buña késawiñ niñac sisipac ac qelia imuac miñ suc wañec. 16 Mératéc ara imi ac zéyec ic iminéñ humuyu héipuc wañgic héla wañu tohoma wambiñac hezac. 17 Mératéc ara wañec i kecanzac séc sisipac ac iminéñ aiya qahac. Imuac niñac humuc hicñiyuguc mératéc ara iminéñ seligima hélaguc wañanzac. 18 Hénia imuac niñac sisipac ac walahaiguc acguc sac qolacgégéya qahac eñnec kuhaguc ménda wañañec. 19 Mosenéñ héna aciguc hezac séc zézé seli ac imi moczoñ ic embac énézéyu nindacgic. Wañu inéñ burumakao merawa zéma noniñ sasala ionac sacgina imi dokuguc melemma imuac qeriaiguc rama zucya pésiha zéma hisop ic hésa hawanéñ tindungéma giliyu kiwi limbi limbiña zéma ic embac moczoñ ionac muru zizianéñ héiañec. 20 Wañu imuhuc wamma yomuhuc zéañec; Yomi imi sisipac acwac sacya. Niñtohomu niñac Anutunéñ zéseli énécmimia. 21 Héna imuhuyanec inéñ sacnéñ

sel hali zéma sokoc zéic mepé qepésiac buña moczoñ imuaru giliyu zizianéñ héiañec. 22 Hélacnec, héna acwac méra bawaiguc iwawai moczoñ yanda sacnéñ zuac zuara wandacanec. Imuac sac ménda qocgégic mamaciguc kápésic waiwaiya mén ménda hezac.

23 Kurumenjiguc iwawai héla hezac imuac sésécyawac iwawai imuhucyanéñ zuac énécmigic téréya wammu niñac haka imuhucyanéñ heyec. Néñ kurumenjac buña eñeya imi mia mulu hiabia soroc séc méñnéñ mesolañi énécmimuac hezac. 24 Imuac mia Kristo imi héla imuac sésécyadac hali téréyawac téréya méranéñ memeya imuaru ménda keremma kurumenj qeriaiguc kereñec. Keremma deguc imuaru neñañ niñac wamma Anutuac kiwaiguc wininima kecanzac. 25 Wañu hofac oo ic kiwanéñ yawuñ séc eñeya sac qahac, néñ méñac sac mema seli hali qeria téréyawac téréya imuaru kereñañec ésécnec Kristo imi eñeya kekecy muñguc muñguc ménda waimac. 26 Kristo imi imuhucyawac séc wambacnec baec kurumenj zéyu hicñiyec igucnec éréma deguc muñguc muñguc qenzeñ manzeñ nimma kebacnec. Néñ inéñ imuhuc ménda wamma eñeya kekecya muluac buña qema kápésicnina metecgémañ zé nalé tetcgiaiguc hatac momacguc

hicñi nénécmiyu sécgéyec.
 27 Ic neñañ imi hatac momacguc humuwinaç hezac. Wañu humuc imuac andiaiguc zégésigésiaç aciguc nambinaç hezac.
 28 Imuhucyanec Kristo imi acguc momac yanda neñañ kápésicnina aumañ zé hatac momacguc mulu meyec. Wañu muñguc hamac imi kápésic huamac niñac qahac, néñ kekec hémbénaña mihicñi nénécmiwiñ zé iwac mambéc kecanzu imi onac niñac wamma wininimac.

10

Mulu ai hémbénaña.

1 Héna ac imi iwawai hiabia andiaiguc hamac imuac irecya, néñ héla ménda wanzaç. Héna imuac niñac mulu ai meme séc zéma yawuñ séc zéñgé toroya qahac ohaihai wammianzu iminéñ Anutuac haréanza i mesolañi énécmimacac séc ménda wañanzaç. 2 Imuhuc qahac wambacnec imi, welen qemiañgic ienen hatac momacguc imuacnec mesolañani amudacma kápésicgina ewa qeriginanéñ muñguc ménda nimbiri amuma hofac oo ai imi bec waidacbunec. 3 Néñ mulu meme yawuñ séc meañgic imi mia kápésicgina héiqeli énécmimiawac hakaya. 4 Némac niñ, burumakao zéma noniñ sawanéñ kápésicgina metecgémac ac séc qahac.

5 Héna imuac niñ Kristo baeciguc mayec imuaru inéñ* yomuhuc zéyec; Sese zéma mulu héna héna imuaru siña ménda hezac, néñ geñ séwi momacguc nuac mézézéñgé nénec. 6 Yañ howiac ooya zéma kápésicac hofac oo imuac mia ewa hia ménda niñanzañ. 7 Wañu ni yomuhuc zéyi; niñzañ, Anutu, ni guac ewa siña memañ zé hazua, o Anutu! (Ac imi kiwi limbi limbiñaiguc nuac ooyawac hezac). 8 Ou ac yomuhuc zéyec; Mulu héna héna zéma, iwawai ohai géñgéña zéma, hofac oo zéma, kápésicac mulu imuhucyawac ménda wamma imuac siña ménda niñanzañ. (Imi mia héna ac méndacma ohaihai wammiañgic.) 9 Wañu ac yomuhuc toroqema zéyec; Niñzañ, guac ewa siñgawac tohoma memañ zé hazua. Inéñ qelia mén meyacmañ zé walaha imi auzac. 10 Imuac Anutuac ewa siñ méndacma Yesu Kristo imi hatac momacguc, momac yanda neñañ niñac wamma, séwiyawac kekecya haima météré nénécmiyec.

11 Héfac oo icya icya imi naléya naléya namma welen qeanza. Imuhuc wamma mulu, kápésic dac mén méndadac auanzaç imuhucya, muñguc muñguc haianza. 12 Kristo imi

* 10:5: Dawidinéñ Kristoac kuaya mema zéyec.

képésic nina niḡac wamma mulu ai hémbénaḡa mo-macguc haimiyu tecgéyu, Anutuac méra héiyaiguc emma taczac. ¹³ Tacma mambéc kerunec hazéchéra imi moczoḡ iwac héna duandiaiguc onoporu héna titiya wandacmu. ¹⁴ Waḡu hatac momacguc mulu ai mema ic embac météré énécmimia imi hémbénaḡa mesolaḡi énécmidarec.

¹⁵ Uḡa Téréya imi acguc yomuhuc zéma héipuc ac zéau nénécmizac, ¹⁶ Miḡ kewunéḡ zézac; Nalé sura imuac andiaiguc ni sisipac acna yomuac mia iniguc zéselimaḡ; Ni ewa qeriginaiguc héna acna haiwa hemac. Waḡu ninḡ ginaiguc owa hemac. ¹⁷ Waḡu inéḡ yomuhuc toroqema zézac; Ni kápésicgina zéma wawaḡ meme héna ac logima waḡgic imuac muḡguc ménda niḡqelimaḡ. ¹⁸ Biria imuhucya imi zuacdaru, kápésic imuac mulu ai memimia imi acguc mén ménda hezac.

Ninzéḡ ninzéḡiguc naḡselima kecbiḡ niḡac nunuruzac.

¹⁹ Imuac bec ninzéḡ ninzéḡ dacmuna hécna, neḡaḡ Yesuac sacya niḡac hali téréyawac téréya imuac qeriaiguc kerembiḡ zé efima ninzéḡgéziḡ. ²⁰ Neḡaḡ niḡac wamma maleku yanda ocmuḡ téréyaiguc naḡaḡec imi quzuracgéma imuac suraiguc héna qelia

kekecyaguc imuac naguya aunénécmiyec. Waḡu

maleku imi mia eḡeya séwiyawac séséc wanzac. ²¹ Waḡu nini imi Anutuac ama miḡina hofac oo ic eḡeḡa i guc kecziḡ imuac niḡac ²² ewa qerinaiguc sacya giliyu héiyu ninḡ ninaiguc biria hezac imi niḡtegicma séwinina imi doku lalac lalacnéḡ zuacdaczḡ. Imuac ewa qeri hélacnec zéma ninzéḡ ninzéḡ solana kuaya qeqeyaguc Anutuac muru kerembiḡ. ²³ Waḡu sisipac ac waḡ nénécmiyec iwaru imi ménzé ménzéya qahac. Imuac mia niḡkumuma ninzéḡ ninzéḡnina kuani-nanéḡ zéauyiḡ imi keḡqe haqenina qahac selianec késama kecbiḡ. ²⁴ Waḡu neḡaḡ goi héihéiguc zéma hakasilic hiabiaiguc kecbiḡ zé dimuhuc zénaḡgé amuma kecbiḡ imuac mia qerininanéḡ niḡgési waḡambiḡ. ²⁵ Waḡu azorowiḡ zéni imuac héḡacya mema keḡanzu ionac haka silic éséc ménda wamma zénaḡgé waḡamuma nalé yanda hosucninu hayu héḡanziḡ séc muḡguc yanda imuhuc wamma kecbiḡ.

²⁶ Neḡaḡ ac hélawac niniḡa nénécmiyu memaguc kileḡ seliseli wamma biria wambiḡiguc kápésic imuac zuaczuarawac mulu mén muḡguc ménda hezac. ²⁷ Néḡ imuac kitiwa imi mia gésigési nalé yanda zénéḡ hiri hiriyaguc zéma,

geric bélanagucnéj Anutuac hazéchéra qécgé énécmimia iminéjnec sac mambécnina hezac. ²⁸ Méjnénj Moseac héna acac niñu enomia wañu logiyu, ic éréhécnénj me haréwécnénj hémma ara zéhicñigic ewa biricya qahac qegic humuanzaciguc, ²⁹ Imuac niñac ic méj Anutu Naña hénagina bawu tizizamima, sisipac acac sacya eneya météré miyec imuac, qerianénj niñu iwawai biria éséc wañu, Uña Téréya ewa hiawac nénécmimia imi zébiri qébiri wañ mimaciguc, imuac kitiwa hatac dahec ac séc ogicma réwériawac mihicñimacac hezac imi niñasarizu me qahac? ³⁰ Nini ac yomuhuc zéyec i nimizij; Kitiwa melenj melenj imi nuac ai, neñ bakia melenj énécmimanj. Wañu ac méj toroqema yomuhuc zéyec; Miñ Kewunénj ic embachéra zégési énécmimac. ³¹ Anutu kekecyaguc iwac mériaiguc eneña imi zénénj hiri hiriyaguc yanda.

³² Ini bec nec edamu qetagali énécmiyuguc qenzenj manzenj yéwéria bisima nañseligic nalé imuac mia niñqeligic. ³³ Nalé tosiaiguc imi ic embac kicginaiguc onopocgic nañgic ac biria zéma unuhéi wañ énécmianjgic. Wañu nalé tosiaiguc imi tosara ionac imuhuc wañ énécmigic hésa amaiguc tacgic iniguc ala baoc wañamuma kecañgic. ³⁴ Ini iwawai

hiabia méj hémbénaña heheya he énécmizac imi niñzu. Nimma hésa ic wésé niniñ wañ énécmigic. Wañu iwawaigina onagigic yéwéri imuhucya imi ségiségi wamma mebisni wañanñgic. ³⁵ Wañu haka imuhucyanénj kecma bakia hiabia kunenj yanda wagicma haénécmimac. Imuac mia ewagina dén wañu kemmu. ³⁶ Imuac niñac ini nañselima Anutuac ewa siñ wandacmu nalé imuaru némac ac ziki énécmiyec imuac héla medacmu. ³⁷ Hénia imi yomuhuc; Nalé hotoñadac hama kenju, hamacac zéyec inénj mia nalé ménda mehorugima kilenj hamac. ³⁸ Néj nuac ic solañana imi ninzénj ninzénjiguc kecmac. Wañu mérénénj wéléc héréma andé andé kemmac imi qeri uñana néj iwac mia ségiségi ménda wammac. ³⁹ Neñanñ imi wéléc héréamuma kemma sohozu ionac arenjiguc ménda kecziñ, néj ninzénjgéma kekec hémbénaña késa kezu ionac arenjiguc kecziñ.

11

Ninzénj ninzénj imuac hénia.

¹ Ninzénj ninzénj imi iwawai méñac méñ niñkumuma kecanziñ imuac héla zéma iwawai ménda héñanziñ imuac héipucya wanzac. ² Ninzénj ninzénjginaguc Yanda hécnina zéhiaru énécmimia wañec.

³ Ninzéh ninzéh ninaguc mia baec kurumén yomi Anutunéh zéyu hicñidarec imi niñasarianziñ. Imuac iwawai kicninanéh ménda héñanziñ imuacnec iwawai kicninanéh héñanziñ imi mihicñidarec.

Abel, Enoko zéma Noa ionac ninzéh ninzéh gina imuac hénia.

⁴ Ninzéh ninzéh aguc Abelnéh Kainac hofac oo ai imi ogicma Anutu hofac oo ai hiabianec memiyu Anutunéh hémma hofac oo ai imuac héñu sécgéyu zéhiaru miyec. Wañu inéh bec nec humuyec, néh ninzéh ninzéh anéh ac wañ nénécmimanec keczac. ⁵ Ninzéh ninzéh aguc Enoko inéh kecma kecec yomuacnec humuc ménda mihicñiyunec wagicma eñec. Anutunéh wagicma keñu muñguc hémmuac séc qahac wañec. Wañu ménda wagicma eñec nalé imuaru Inéh mia Anutu ewa hia mihicñi mianec imuac Anutunéh zéhiaru miyec. ⁶ Ninzéh ninzéh nina qahac eñ Anutu ségiségi mihicñi miwiñac séc qahac. Imuac Anutuac muru kembin zé ninzu imi enéh inéh hélacnec Kecanzac imi zéma hoc tinzarec mema kenzu ionac mia bakia hiabia melené énécmianzac imi ninzéh gémuac hezac. ⁷ Ninzéh ninzéh aguc Noanéh haka méné kic wésiaiguc ménda hicñiyec imuac walac zéhicñi miyu bac yandi

yandiyaguc wamma ac imuac eeya héima eñeya inéh merachéra kecec mihicñi énécmiman zé zéic yanda imi meyacgéyec. Imuhuc wamma hakaya solañanéh baec ic ionac késpedes gina mewininiyec. Wañu imuhuc wamma kecec solañanéh ninzéh ninzéh igucnec hahaya imuac mératéc ic wañec.

Abarahamac ninzéh ninzéh gina imuac hénia.

⁸ Ninzéh ninzéh aguc Abaraham imi héihéré miyec nalé imuaru ackuazéc imi niñtohoynec. Niñtohoma baec méné iwac buña wammac niñ zémiyec imuac wamma dimuaru kemmac imi ménda niñtegicmanec hénima keñec. ⁹ Wañu ninzéh ninzéh iguc baec méné iwac buña wammac niñ ac zikima ézéyec imuaru kemma baec méréra imuaru kecañec. Kecma eñeyaguc momacnec sisipac ac momacguc imuacnec mératéc meme ic kekera Isaka zéma Yakop iriguc momacnec sel haliiguc kecañic. ¹⁰ Hénia imi yomuhuc; Inéh ama areña yanda méné Anutu eñeyaoc irec meme ic zéma mericqe ic wamma qambaña haiyec imuac mia kichihi wamma kecañec. ¹¹ Wañu ninzéh ninzéh aguc Sara eñeyaoc acguc héfiña kecma embac yanda wañec, néh sisipac ac wammiyec inéh méné zé méné zéya qahac imi ninzéh géyec imuac niñac

yawuŋa imi séha ogicma sasala waŋec, néŋ kileŋ hériyaguc wawaŋawac kuha hamimia waŋec. ¹² Imuac mia ic momacguc humumia ésécnec iwarunec sawaiguc ménisikilu sasala zéma konduŋ giŋgiŋaiguc sakasac qétéya olombiŋac séc qahac imuac séciguc qelihéra sasala hicŋigic.

¹³ Ic imi eneŋ moczoŋ ninzéh ninzéhina méndacma humudacgic. Waŋu sisi-pac ac imuac héla ménda énécmiyu megic. Néŋ eŋ lakec ou heyu hémma yaizézé ac wamma kecgic. Imuhuc kecma baeciguc neŋaŋ ic kian kecziŋ zéma zéau énécmiaŋgic. ¹⁴ Haka imi mia imuhuc zéanzu imi eneŋ imuhuc wamma eŋaŋ ama baecgina waima hagic imuac mia lilingéwiŋ zé kichihi wamma kecanzu imuac hénia measarianzac. ¹⁵ Waŋu eŋaŋ ama baec waima hagic imuac niŋqeliwunec imi nalé mén béréŋgéyu hia lilingéwunec. ¹⁶ Waŋu ieneŋ mia ama baec hiabia séc mén kurumeŋiguc heheya imuac qeriginanéŋ héŋgeŋec waŋanzac. Imuac Anutu imi ionac Anutu zémimiawac gamuya ménda nimma ionac niŋ wamma ama areŋa yanda mén mézézéŋgé énécmiyec.

¹⁷ Ninzéh ninzéhaguc Abaraham imi batucgémiyec nalé imuaru Isaka Anutuac buŋa qemiyec. Sisipac ac wammiyu meyec, néŋ naŋa momacguc sac hemiyec

imi waimimaŋ zé efiyec. ¹⁸ Naŋa imuac mia, ac buŋa yomuhuc ézéyec, guac qelihécga zéénécmimia imi mia Isaka arunec hicŋisai wammu. ¹⁹ Inéŋ Anutu imi humuc ic ionac sugina igucnec meqeli mimac niŋ kuha hemizac imi niŋhumuyec. Imuac ac héima zéni humuc igucnec melen miyu meyecac séc wanzac. ²⁰ Ninzéh ninzéhaguc Isaka imi haka bianguc hicŋimac imuac wamma Yakop zéma Esau mozoc ac zéérécmiyec. ²¹ Ninzéh ninzéhiguc Yakop imi mia humumaŋ zé waŋec imuaru Yosefe naŋ hérera iorac mozocgé érécmima tac witiyaiguc héima namma Anutu sicgémiyec. ²² Ninzéh ninzéhaguc Yosefe imi humumaŋac zé wamma Israel ic embac eneŋ kecma Izipte baec waima kemmu zéma sirawac zéma walac zéseli énécmiyec.

Moseac ninzéh ninzéh imuac hénia.

²³ Mose hicŋiyu nengoc mangocya iereŋ héŋyic merac imi hiabia soroc waŋu ninzéh ninzéh gi-raiguc mia ic kewu Faraoc zézé seli imuac bac yandi yandi ménda wamma maso haréwéc séc musaŋgéyoc.

²⁴ Mose imi yandima ninzéh ninzéhaguc Farao bérarawac naŋa zémimiawac ménda wamma qegetali waŋec. ²⁵ Imuhuc wamma képésic wawaŋawac siŋa, nalé hotoŋa heheya, imi

waima néwécgeŋac Anutuac ic embac iniguc momacnec qenzerŋ manzerŋ mihicŋiwiŋ zéma niŋu sécgéyu héna imuac méndarec. ²⁶ Waŋu inéŋ bakia hiabia imuac kichihŋ waŋec, imuac niŋac Kristoac wamma gamu qeŋe mihicŋi mimia imuac niŋu eŋeŋa waŋu Izŋipte baec igucnec soukiwa hinac mériaŋ imuhucya imuac niŋu mamaya waŋec. ²⁷ Ninzénŋ ninzénŋaiguc Inéŋ ic kewuac qerŋ gericyawac bac yandi yandi ménda wamma Izŋipte baec waima keŋec. Waŋu Anutu ménda héhéŋa imi kiwanéŋ héneŋc tanec, iwac muru héiseliyec. ²⁸ Ninzénŋ ninzénŋiguc méréc merac unumuhuyec inéŋ Israel ic onac méréc merac hécgina ménda unumac niŋac nague sacyaguc ogicma keŋkeŋa imuac kendoŋ zéma sac gilihéi imuac haka imi zéseliyec. ²⁹ Waŋu ninzénŋ ninzénŋiguc Israel ic eneŋ konduŋ pésia imi baec dokuya qahac ésécnec qericma keŋgic, néŋ Izŋipte ic ieneŋ imi batucgéma waŋgic konduŋnéŋ hoturu énécmiyu humudacgic. ³⁰ Waŋu ninzénŋ ninzénŋiguc ieneŋ, ai meme 7, Yeriko ama areŋa yanda lelecgéma keŋha waŋgic demŋ selia imi bacgéma madarec. ³¹ Ninzénŋ ninzénŋiguc héna yanda embac Rahap imi kicgaleŋ éréhéŋc luae qeérécmima érépésiyec. Imuac inéŋ acqeŋe ic iniguc momacnec

ménda humuyec.

³² Waŋu ac tosia némaciguc toroqema zédacmaŋ? Gideon, Barak, Samson, Yipta, Dawidi, Samuel zéma, kua meme ic ionac suruc medacma zéwinc nalé henénzac imi ménda sécgéwacnec. ³³ Ninzénŋ ninzénŋiguc ieneŋ héngaleŋ ama areŋa yanda sasala unuma onagicgic, haka solana waŋgic, sisipac ac imuac héla mihicŋi énécmiyu megic, laion yaŋ kuagina mizicgéŋic. ³⁴ Geric bélaŋ laina héwécgéŋic, sou zéra igucnec qizizŋgéma néŋgacgic, qeka meka igucnec seligigic, yaréiguc kucginaguc wamma téŋgŋ ic tosara baecgina igucnec hazéc hécgina ununesi waŋ énécmigic néŋgagic. ³⁵ Waŋu embac tosia imi eŋaŋ humuc ic hécgina qelima liliŋgéŋic muŋguc énépésigic. Waŋu ic tosia imi humuc igucnec yacyac hiabia mihicŋiwiŋ zé zéra waiya mihicŋi énécmigic hulac énécmimuac niŋ ménda waŋgic. ³⁶ Waŋu tosia ieneŋ zédesi zéma, hihilocnéŋ unuhéi imuac howura neniŋgic. Waŋu kilenŋ tosara imi seŋ hésa zéma, hésa ama imuhucyaguc qenzerŋ manzerŋ mihicŋigic. ³⁷ Tosia ieneŋ hocnéŋ énérigic humugic. Tosia imi segenéŋ meric énécmigic éréhéŋc waŋgic. Tosia imi sounéŋ qeric énécmigic humugic. Waŋu tosia imi rama zéma

noniñ séwéla aturuma musañgé amuma keñha wamma nene qahac kecma qenzerñ manzerñiguc zéma hénia qahac sícsaoc wañ énécmigic kecañgic. ³⁸ Ic embac téréya imuhucya onac imi baec yominén eeyaguc ménda wanzac. Ieneñ baec kisia zéma baec boña zéma banec zéma baec kifañaguc heyac wamma keñha wañañgic.

³⁹ Ic embac imuhucya imi moczoñ ninzénñ ninzénñgina niñac Anutunénñ zéhiaru énécmiyec, néñ kileñ zikizki acwac héla imi ménda mihicñi énécmiyu megic. ⁴⁰ Némac niñ, Anutunénñ neñañaru haka eeyaguc séc méñ mézézénñgedaru heyec. Imuac niñ neñañ qahac eñañac nec sac Anutunénñ niñu heyec imi hia mesolañimuac séc qahac wañec.

12

Yesunénñ kekecac séséc mewininiyu hénziñ.

¹ Imuac nonac muru imi héipuc ic tuñ yanda imuhucyanénñ hosusu tasétasé éséc nec lelecgé nénécmima nanzu. Imuac niñ iwawai tosara réwéri mihicñi nénécmianzac imuhucya zéma biriawac hésa bénzénñec dérécgé nénécmianzac imi momac nec héricdacma héna nénécmianzac imuac kucmama ménda wamma usuñ nec kembinñ. ² Wañu ninzénñ ninzénñinawac miñina

kecma ninzénñ ninzénñnina mesolañi nénécmianzac Yesu iwac mia kicnina hima héñseliwiñ. Inénñ mia wésiaiguc ségiségi hemiyec imuac wamma ic héñgeña véndara imuac zérabéra zéma gamu qeçeya niñac niñ éréhéc ménda wamma meselimaguc ou emma Anutuac tatic edamuyaguc imuac héiyaiguc taczac. ³ Ini kuc mama me ewa mama ménda wammu niñac Yesunénñ biria ic ieneñ hazéc wammigic kileñ nañseliyec imi nimmanec kecmu.

⁴ Ini haka biria hazéc wammima yaré qema qebipima sacgina qocgéigic mamacac séc ménda qemanec keczu. ⁵ Imuac nec ini nañhécgina pakeñ ac wañ énécmianzu éséc nec Miñ Kewunénñ ackuazéc yomuhuc wañ énécmiyec, néñ imuac eluñ unuyec; Nañna Miñ Kewunénñ mindiñi géñu niñna mamaya ménda wammac. Me ac wañgéñu qeriga ménda mamac. ⁶ Miñ Kewunénñ ic méñ goiya héimianzac iwac mia zémindiñi qemindiñi wammianzac. Wañu ic embac énépésianzac séc hihilocnéñ unumindiñi wañ énécmianzac. ⁷ Zémindiñi qemindiñi imuac niñac wamma manam batuc hénia hénia imuhucgeñ nañselidacmu. Anutunénñ ini eñeya nambérac héra éséc nec wañ énécmianzac. Dimuhuciguc nambérac héra ionarunec méñac méñ

manɣocnéŋ zémindiŋi qe-
mindinŋi ménda wammiyu eŋ
kecmacac séc? ⁸ Zémindiŋi
qemindiŋi imi nambérac
moczoŋ waŋ énécmimia,
imuac onac muru imi
qahac waŋu kecanzuiguc
imi, ini nambérac beginŋé
énécmimia wanŋu néŋ
nambérac héra téŋgéŋ qa-
hac. ⁹ Séwininawac manɣoc
hécnina ieneŋ zémindiŋi
qemindiŋi waŋ nénécmigic
kileŋ eegina héi énécmianziŋ.
Imuac bec ujaninawac
Manɣoc, séc méŋ ogicma,
niŋtohoma kecbiŋac ménda
hezac me? ¹⁰ Séwiac manɣoc
ieneŋ imi niŋgic hia waŋu
nalé hotoŋa sac zémindiŋi qe-
mindinŋi waŋ nénécmianɣic,
néŋ Anutu imi neŋaŋ
iwac haka téréyawac buŋa
késa kecbiŋ niŋac mehiaru
nénécmimanŋ zé zémindiŋi qe-
mindinŋi waŋ nénécmianzac.
¹¹ Zémidiŋi qemindiŋi
hicŋi nénécmianzac nalé
imuhucgeŋ imi imuac
niŋni ewa hiawac tanec
ménda wamma ewa biri-
cac buŋa tanec waŋanzac.
Néŋ kecma andiaiguc imi,
iminéŋnec meefiefi mi-
hicŋianzu imi onac muru,
zémindiŋi qemindiŋi im-
inéŋ kecec solaŋawac héla
gocmia luaeyaguc mihicŋi
énécmianzac.

¹² Imuac mia ini zéweleccac
méragina imi gagawiyu
meyacmu. Waŋu simiŋgina
héigic kuha qahac waŋu
meseli amumu. ¹³ Séwi
hénaginawac wamma baec
héna imi mindinɣic dindiŋa

waŋu, imuhuc waŋgic
hénagina tihorik qihorik
imi mehiaru énécmimia
wammac. Qahac waŋu
simiŋgina nétéc qétéré
wambac niŋac.

¹⁴ Ini ic embac moczoŋ
yanda iniguc luae zéma
kecec téréya imi méndacma
kemmu. Méŋnéŋ méŋ
imuhuc ménda wamma
Miŋ Kewunina hémmuac
séc qahac. ¹⁵ Ini
héŋgaleŋ waŋamuma kecmu,
onarunec méŋnéŋ méŋ Anu-
tuac ewa hiawac buŋa imuac
sigiwac niŋac. Me sugi-
naiguc gété howuraguc méŋ
séra qema yandima réwéri
mihicŋi énécmiyu iminéŋnec
ic embac sasala mebiri
énécmiwac niŋac. ¹⁶ Ini galeŋ
mema kecmu, onarunec
méŋnéŋ méŋ nenedac mo-
macgucac niŋ wamma
walac hicŋi hicŋiyawac
mératéc buŋa imi andé
qeyec Esau ésécnec kaisero
wamma kecbu me Anutu
ee héihéi ménda wammima
kecbu niŋac. ¹⁷ Ini iwac
hénia niŋzu ésécnec inéŋ
kecma mériaŋ mératéc
memaŋ zé kic masiyaguc
zésiac wamma welerec, néŋ
qaecgémimia waŋec. Waŋu
ewa melenɣac nanaŋa méŋ
ménda mihicŋiyec.

¹⁸ Ini haréma keczu imi
mia hémma osinimbiŋac
séc ménda wawaŋa Sainai
baec boŋa imuhucya qahac.
Baec boŋa imi mia geric
bélaŋa zéma, siŋi panamaŋ
zéma, hosusu zapéla zéma,
wiliŋ wiliŋ luhuc yanda

zéma, ¹⁹ témujac hétén yanda zéma, ac ewaya imuhucyaguc. Ac ewa imuac niŋgic imi eneŋ muŋguc ménda énézémac niŋac welecmigic. ²⁰ Imi mia yaŋ beric acguc méhnén baec boŋa imuaru sicsaoc haréyu hocnéŋ qegic humumac zéyu niŋgic, imuac zézé seli ac waŋ énécmiyec imuac ewaya bénzén nimuac séc qahac waŋec. ²¹ Iwawai kicinanéŋ héhéŋa séc imuhucyanéŋ imuhuc bac yandi yandi kuneŋ yanda mihicŋi énécmiyu Mose acguc bacna yandiyu zénéŋna hirizac zéyec. ²² Néŋ ini imi Zion boŋa Anutu kekecyaguc iwac ama areŋa yanda kurumeŋac Yerusalem harézu. Imuaru imi ségiségiac aria yanda hicŋiyu, kua meme uŋa sasala ménda oloŋ énéc énécmiawac séc zéma, ²³ méréc merac kurumeŋiguc qacgina oénécmimia ionac hénaoŋiŋ zéma, ic embac momac yanda ionac zégésigési ai miŋina Anutu zéma, ic embac mesolaŋi énécmimia ionac uŋahécgina zéma, ²⁴ Sisipac ac qeliawac miŋ suc ic Yesu zéma, inéŋ qocgé nénécmiyu Abelac sacya ogicma héipuc ac hiabia waŋ nénécmianzac sacya hezac.

²⁵ Ini técgina nimma kecmu, ac énézéanzac i andé qewu niŋac. Becnec baeciguc goro ac waŋ énécmiyu andé qegic bakia melené énécmiyu néŋgacmuac

séc qahac waŋec. Waŋu nini yomi kurumeŋ igucnec goro ac nénézéanzac i andé qemaguc bakia imuac dimuhuc hia qiziziŋgéma néŋgacbiŋnec? ²⁶ Becnec imi ac hétén iminéŋ baec imi mimiŋzaliyec, néŋ deguc imi sisipac ac yomuhuc zéma nénézézac; Ni méŋgucnec baecnec sac qahac, néŋ baec kurumeŋ momacnec mimiŋzalimaŋ. ²⁷ Muŋguc zéyec ac imi mia iwawai ménda mimiŋzalimacac hezac iminéŋ hehe seli hemacac niŋ iwawai zéyu hicŋima hezac. Mimiŋzalimacac séc imuhucya imi netecgéyu qahac wammacac hezac imi zéasarizac. ²⁸ Imuac neŋaŋ imi héŋgaleŋ ama areŋa méŋ ménda mimiŋ zalizaliawac séc imi mihicŋi nénécmiyu meziŋ. Imuac mia ewa hia ac wammiwiŋ. Imuhuc wamma ehéihéi wammima bac yandi yandi wamma Anutunéŋ niŋu sécgémacac séciguc mepé qepési wammiwiŋ. ²⁹ Némac niŋ neŋaŋ Anutu imi onowisi wawaŋawac geric bélaŋa.

13

Welen qeqe ai hiabia.

¹ Ninzén ninzén dacmuna tetecgia qahac siŋgina niŋamumu. ² Waŋu ic kian ionac imi eluŋ ménda unuyu welen qeénécmimu. Ic tosara ieneŋ imuhuc wamma ménda inictegicmanec kua meme uŋa welen

qeénécmigic. ³ Alahécgina hésa amaiguc onopocgic tacgic enjañ acguc momacnec onopoc énécmimia ésécnec nimma niñénécmimu. Ini acguc séwiginaguc keczu imuac niñ hénia qahac unuhéi wañ énécmigic réwéri mihicñima keczu imi onac niñénécmimu. ⁴ Ini moczoñ eu iniñ kekecac niñgic eeyaguc wañu hehe tatak eu iniña buña imi Anutuac kiwaiguc ménda qaorac qegic. Kaisero wamma eu iniñac kekec mebirima sicsaoc heanzu ionac imi Anutunéñ kitiwa ku énécmimac. ⁵ Miñ Kewu enjyaoc nénézéma zéyecnéñ; Neñ ménda wai énécmimanñ. Wañu onac eluñ ménda numac. Imuac niñac soukiwawac hémbaoc ménda wamma kecmu. Iwawai he énécmizac imuac niñgic sécgémac. ⁶ Imuac neñañ imi yomuhuc zéwiñ zé ewa éréhéc ménda wanziñ; Miñ Kewuna imi méra néñanzac imuac ni bac yandi yandi ménda wammañ. Baec icnéñ némaciguc biria wañ némmac?

⁷ Galeñ hécgina Anutuac ac kuazéç énézéañgic ionac kekecginawac héla imi dimuhuc hicñi énécmiyec imi hémma nimmaguc ninzéñ ninzéngina méndacma wammu. ⁸ Yesu Kristo imi orañ zéma deguc zéma tetecgia qahac imuhucyanec. ⁹ Imuac pakeñ ac hénia hénia mérera iminéñ ménda énépésima kemmac. Ewa qerigina imi ewa hiawac

buñanéñ meseligic hiabia wammac, néñ yaka neneac neuñ aciguc imi qahac, hénia ac imuhucya imi méndacma wañañgic imi onac méñ ménda méra énécmiyec. ¹⁰ Neñañ muru zaki téréya méñ taczac. Wañu imuac qahaiguc seseac nene imi sel hali téréyaiguc welen qema ai meanzu ienen nemu niñac qac buñagina ménda zéénécmimia. ¹¹ Imi mia késpedes ninawac mulu buñawac hofac oo ic enjéñanéñ yañac sacya mema hali qeria téréyawac téréya imuaru kereñanzac, néñ séwibusuya imi demin séngañgenjiguc gericnéñ ogic zedacma qahac wañanzac. ¹² Hénia imuac niñac Yesu imi acguc enjya sacyanéñ ic embachéra météré énécmimanñ zé sanjulanñ yanda imuac séngañgenjaiguc qenzen manzenñ mihicñiyec. ¹³ Imuac neñañ imuhucyanec iwac gamu qeçe imi huama hali téréya séngañgenjaiguc iwac muru mekembiñ. ¹⁴ Baec yomuaru imi heheseli ama yanda méñ ménda he nénécmizac. Imuac méñ kecma bianguc hahaya imuac mia kic hihi wamma kecanziñ. ¹⁵ Imuac mia Yesuac niñ wamma nalé séc Anutu mepé qepésiác hofac omiwiñ. Mepé qepési legic iminéñ mia kua taséninawac héla gocmia wamma qac buñayawac héipuc ac wañanzac. ¹⁶ Haka

hiabia zéma newa haler
imi eluḡ ménda unuyu
wammanec kecmu. Haka
imuhucya imi Anutuac ki-
waiguc hofac oo ai héla tanec
wamma ségiségi mihicḡi
mianzac.

¹⁷ Galenḡ hécgina ionac
ac imi niḡ tohoma méra
bacginaiguc kecmu. Ieneḡ
imi onac qeri uḡaginawac
wamma héḡgalenḡ ai mewiḡ
zé eḡaoc niḡ gésigési ai
mihicḡimuac hezac ésécne-
c nimma ai meanzu. Imuac
naḡgé énécmigic ieneḡ ai imi
ségiségi wamma memu, néḡ
yaiwisisiḡ wamma ménda
memu. Imuhuc waḡḡic
onac muru héla ménda hi-
cḡi énécmiwac niḡac.

¹⁸ Nonac niḡac wamma
zéwelecmu. Nini imi ai
meanziḡ séc haka eeyaguc
wambiḡ zé siḡnina imuaru
hezac imuac nonac muru
qeri solarḡ he nénécmizac
imi ninzéhégziḡ. ¹⁹ Ni
focdac onac muru liliḡgéma
kemmanḡ niḡac méra némma
zéwelecmu niḡac zéseli
énécmizua.

²⁰ Rama galenḡ yanda Miḡ
Kewunina Yesu imi sisipac
ac tetcgia qahac imuac
sacyanéḡ humuc igucnec
wagicma éréyec luaeac
Anutu inéḡ mia ²¹ ai hiabia
hénia héniaiguc mesolarḡi
énécmima eḡeya ewa siḡ
méndacma ai memu niḡac
meseli énécmiyec. Imuhuc
wamma eḡeya kiwaiguc
haka héḡ soroc sorocya Yesu
Kristo inéḡnec sucninaiguc
mihicḡimaḡ zé ai meanzac.

Eebipiya edamuyaguc im-
inéḡ iwac muru nalé tetcgia
qahac hema emma hemac.
Hélaacnec!

²² Ninzéhḡ ninzéhḡ dac-
muna hécna ni zéwelec
énécmizua; Neḡ ac imi
meducḡima oénécmizua
imuac niḡ, meme seli acna
waḡ énécmizua imuac niḡḡic
ménda birimac. ²³ Waḡu
zéwa niḡḡic; Alanina Tim-
oteo imi hésa ama iguc-
nec bec hulacmigic ziki
sipac qahac keczac. Inéḡ
nalé ménda tetcgyunec
hamaciguc nekawu hama
inichic.

²⁴ Galenḡ hécgina zéma
hénaoriḡ téréya séc yaizézé
acgina zézua. Italia baec
igucnec tosara ieneḡ acguc
yaizézégina zézu. ²⁵ Ewa
hiayanéḡ ic embac mo-
mac yanda onac muru he
énécmimac.

Yakobo

Yaizéze ac.

¹ Anutu zéma Miñ Kewunina Yesu Kristo iorac welen qeqe icgira ni Yakobonéh Israelac hicñisai kisic 12 igucnec hahaya baec séc tuima kecanzu onac yaizéze ac énézéza.

Ninzén ninzén zéma ninjegic qinjegic.

² (2a) Dacmuna hécna, ³ ini imi ninzén ninzénjinawac manam batucnéñ nanañ seli mihicñi énécmianzac imi ninzu imuac niñac (2b) ini manam batuc hénja hénja hicñi énécmiyu séc imuac me imuac niñgic ségiségiyaguc wandacmac. ⁴ Waigic imuac me imuac bisiqatéh kekecnéh wanğeñu solañanima ic waziwaziya wamma imuac me imuac ménda hochésémañ.

⁵ Onarunec méñac méñ ninjegic qinjegicnéñ séha ménda hemizaciguc, Anutu qesimiyu midacmac. Inéh qesimimu séc ménda zéqetali énécmima sécgina ogicma énécmianzac.

⁶ (6a) Ic mérénenéh ewa éréhéc wanğazac imi konduñ temboña luhucnéñ qema mihilañgyu yacma salalañgéanzac tanec wanzac. ⁷ Imuac mia ic imuhuyanéh Miñ Kewuninawac murunec iwawai méñ memañ imuhuc ménda zéma nimmac. ⁸ Ic imuhuya imi

héna imuac me imuac kemmac séc ewa éréhéc, qeka meka wanğazac. (6b) Imuac niñ ewa éréhéc komocdia dac méñ ménda wamma ninzénğéma zéwelecmimac.

Iwawai hemimia zéma ménda hemimia.

⁹ Ninzén ninzén ic méñ maqeqeya keczaciguc Kristoac qeriaiguc meyac mimiawac keczac imuac zézé ségiségi wammac. ¹⁰ Wanju dacmuna méñnéñ hofi hinacyaguc kecanzaciguc zariñ éséc bura tima qahac wammac imuac niñac kekec mamayawac niñac Anutu nimmima zéhiaru mimac. ¹¹ Kaiwe geric bélañagucnéñ éréma qézézac qeyu sélécgéma zuria imi mayu imuac kiwiya hiabia imi birima qahac wanğazac. Ic hinac yanda ginaguc imi acguc aigina mema keñkeña imuac suraiguc imuhucyanec sélécgéma qahac wandacmu.

Manam batuc zéma séwiac sij.

¹² Ic méñ manam batuciguc nañselima kecanzac imi mériañaguc wanzac. Meseliyu Miñ Kewunéh niñu sécgéyuguc kekecac opoc edamuyaguc Miñ Kewunéh héñsoroc wañ énécmianzac ionac énécmimañ zé ac zikima zéyec imi énécmiyu késamu. ¹³ Wanju ic méñnéñ manam batuc hicñimiyu Anutunéh batucgénénzac imuhuc ménda zémac. Anutu imi birianéh batucgé

mimacac séc qahac. Wañu eñeyaoc imi ic méñac mēñ ménda batucgé mianzac. ¹⁴ Wañu ic méñac mēñ manam batuc hicñimianzac imi mia eñeya siñ biri-anéñ hérémma kemma qatémianzac. ¹⁵ Wañu siñ iminéñ tackecma héri haima kápésic mihicñianzac. Wañu kápésic iminéñ yandima héri haima humuc mihicñianzac.

¹⁶ Dacmuna soroc hécna, galeñ megic ikoc wañ énécmiwac niñac. ¹⁷ Ewa hiawac buña hiabia méñnéñ mēñ zéma sese solañ méñnéñ mēñ imi moczoñ ounec Mañgoc asac mararañaguc iwac murunec mama haanzac. Iwac muru imi ménzé ménzé haka me ireha melenqeleña mēñ ménda hezac. ¹⁸ Iwawai inéñ zéyu hicñima keczu imuac suginaiguc neñañ imi héla gocmia walac walac wambinñ niñac eñeya ewa siñ méndacma ackuazéc hélanéñ héri haima mihicñi nénécmiyec.

Gezacnéñ niniña zéma niñ tohotohoya.

¹⁹ Dacmuna soroc hécna, ini yomuhuc nimmu. Ic méñnéñ mēñ focdac gezac haima nimmac, néñ ac bakia imi focdac ménda melemmac. Wañu niñu biriyyu qeria focdac ménda yacmac. ²⁰ Qeri biricnéñ kecec solañ dindiña Anutunéñ niñu sécgéanzac imi ménda mihicñimac. ²¹ Imuac bec, niniñ qakola zéma kaiziliweñ

haka imi moczoñ hetecgé gilidacma, qeri uñagina añañéñ tiénécmiawac kuha, qeri ginaiguc bec himic énécmiyu hezac ackuazéc imi goiya héima añañéñ tima héwiña héimu.

²² Ini ackuazéc imi eñdac gezacginanéñ sac nimma ikoc ménda wañamumu, néñ niñtohoma moczoñ wandacmu. ²³ Ic méñnéñ mēñ ackuazéc imi gezacnéñ sac nimma ménda wamma memac imi ic méñnéñ eñeya séwiac kic ségéraya wikiñiguc añañzac ésécnec wanzac. ²⁴ Eñeya añañu tecgéyu kenkecma kic tanera dimuhucya imi focdac eluñ qeanzac. ²⁵ Néñ ic mēñ héna ac solañ kápésic igucnec hualac énécmianzac imi hémma héñgésima ménda eluñ qeyu wammanec kecmac imi wawañ memeya séc héla mériañ mihicñimac.

²⁶ Méñnéñ mēñ eñeya niñac niñu Anutu ee héihéi wammimia tanec wañuguc kilenñ ezelaña galeñ ménda mema eñeya ewa qeriya ikoc wañamumaciguc imi iwac ee héihéi wañmimiawac haka iminéñ eñomia wammac. ²⁷ Anutu Mañgocnéñ niñu buña suruc hiabia imuac ai lalacalac solañ qeqeya wañanzac imi mia embac maléya zéma merac gupaña inicgaleñ wañ énécmima baecac wawañ meme biria igucnec gésiamuma gocya qahac keccak imi mia.

2

Haka bakésasacnec ménda wammu.

¹ Dacmuna hécná, Miñ Kewunina Yesu Kristo edamuyaguc i ninzén géanzuiguc imi ic ménjac mén bakésasaciguc ménda énépésimu. ² Onac tocgo-tocgo amaiguc ic mén méria merawaiguc binen golinén memeya haiyu hingaru owo maleku hénsoroc sorocgia hima éréyu duña ic maqeqeya mén owo malekuya qakolayaguc hama érémaciguc ³ ini ic owo maleku hénsoroc sorocgia hima érezac iwac muru lilingé hémma you hama tatac hiabia yomuaru tacna zéma ic maqeqeya iwac ninjac zéma gi hia imuaru nanna me hénanaiguc mama tacna zémuiguc imi ⁴ ini ninjic, enañ enaocnec héngési wañamuma ninin birianén ninjésima gésigési icya séciguc kecanzu tanec ménda wanzac me?

⁵ Dacmuna soroc hécná zéwa ninjic, Anutunén baec yomuaru ic maqeqeya gésima énépésima ninzén ninzénгина meyandi énécmima i sin nimmianzu ionac mia iwac héngalen ama areña yanda ara zikima buña qéénécmiyec imi mératéc énécmiyu késagic. ⁶ Nén ini imi nénéwécgeña ic maqeqeya mema titi wañ énécmianzu. Wañu méré méré enen yéwéri mihicñi énécmima aciguc onopocanzu me? Imi mia

ic hinac soukiwaginaguc. ⁷ Wañu onac unuruma Kristoac tohotoho ichéra zéanzu qacgina eebipiyaguc imi ic soukiwaginaguc ienen zébiri qébiri ménda wañanzu me? ⁸ Ini imi kiwi téréyaiguc hezac séc gi genja ninjac goi héihéi wañamuanzanj éséc alagawac imuhuyanec wammiwésémanj zéyec héná ac enenja imi nintho wañanzuiguc imi hia wanzu, ⁹ nén ini goi héihéi imi bakésasaciguc soukiwa ic ionacnec wañ énécmianzuiguc imi késpedesic wañkeczu. Imuhuc wañjic héná acnéj késpedesic ic zéma zétecgé énécmimac. ¹⁰ Ménénj mén héná ac moczonj nintho wamma kecma momacguc ménda tohoma qonzontonj gémac imi, héná ac moczonj yanda logizac wanzac. ¹¹ Imi mia kaisero ménda wambésémanj zéyec inénec mia icac kekec humuiguc ménda opocbésémanj zéyec. Imuac bec kaisero ménda wamma icac kekec mén humuciguc opoczanjiguc gi bec héná ac imi logizanj wanzac. ¹² Ini imi nalé ménda sosoliyu hulac énécmimac ninjac énécmiyec héná ac qelia imuaru namma gési énécmimacac hezac. Imuac héná ac qelia imuac séciguc namma acgina zéma hakagina wammu. ¹³ Wésé nininj qahac hakagina wañanzu ionac imi wésé nininj qahac zégési énécmimac. Wésé nininj

iminéŋ zégésigési imi ogicma eŋeŋa wanzac.

Ninzéŋ ninzéŋ wawaŋ memeya qahac imi humumia.

¹⁴ Dacmuna hécna ic méŋnéŋ ni ninzéŋ ninzéŋnaguc keczua zémaguc wawaŋ memeya qahac kecmaciguc imi iwac muru némac hiabia méŋ hicŋimimac? Ninzéŋ

ninzéŋ imuhuyanéŋ eŋeya hia mehiaru mimacac séc wanzac me? ¹⁵ Ic

me embac dacmunagina méŋnéŋ séwi usuya zéma nene iwawaiya qahac ke-

canzaciguc ¹⁶ Onarunec méŋnéŋ kuanec sac ézéma ala, bénzéŋnec hama kenna;

Kemma geric zonimma nene nena sécgé géŋu. Imuhuc

ézéma séwiac iwawai méŋ ménda mimaciguc, ac iminéŋ némaciguc méra mimac?

¹⁷ Tanec imuhuyanec, wawaŋ memeyanéŋ ménda hemiyu ninzéŋ ninzéŋ eŋeya imi humumia wanzac.

¹⁸ Waŋu méŋ yomuhuc hia zémacac séc; Gi ninzéŋ ninzéŋgaguc, waŋu ni

wawaŋ memenaguc, imuac ninzéŋ ninzéŋga wawaŋ memeya qahac imi nézéna

hémma ni wawaŋ memenaiguc ninzéŋ ninzéŋna gézéwa hénna. ¹⁹ Gi

Anutu momacguc keczac imi ninzéŋgéanzaŋ. Imi hia wanzaŋ. Uŋa biria

acguc iwac ninzéŋgéma zénéŋgina hiriyu kecanzu.

²⁰ Oh, ic watalaŋa gi,

ninzéŋ ninzéŋ wawaŋ memeya qahac imi gorosona wanzac imi niŋasarimaŋ zé

waŋgézac me? ²¹ Neŋaŋ esaŋ ambécnina Abara-

hamnénéŋ naŋa Isaka zaki téréya qahaiguc haimiyec. Nalé imuaru Anutunéŋ ic

solaŋa zémiyec. Gi ninna imi wawaŋ memeya niŋac qahac tanec wanzac me?

²² Oloŋ ninzaŋ ésécnec ninzéŋ ninzéŋ iminéŋ iwac wawaŋ memeyaguc mo-

macnec aiya meyc wawaŋ memeya néŋnec ninzéŋ ninzéŋa imi solaŋaniyec.

²³ Imuac kiwi téréya méŋiguc yomuhuc zézac imi hélaguc waŋec,

Abarahamnénéŋ Anutu ninzéŋgé miyu haka imuac mia niŋu solaŋa

waŋec. Waŋu ic imi Anutuac alaya zémimia waŋec. ²⁴ Imi hénni, ic méŋnéŋ

ninzéŋ ninzéŋanec qahac, néŋ wawaŋ memeyaguc niŋac wamma ic solaŋa

zémimia wanzac. ²⁵ Waŋu imuhucyanec hénna yanda embac Rahap imi kicgaleŋ

ic méli énécmigic* keŋgic imi unuruma hénna méŋunec méli énécmiyu keŋgic wawaŋ

meme imuac mia solaŋa zémiyec. ²⁶ Séwi qeri uŋaya qahac hezac imi séwi humu-

mia, imuhucyanec ninzéŋ ninzéŋ wawaŋ memeya qahac imi humumia.

3

Ezelaŋgina galeŋgému.

* 2:25: Girik aciguc; kua meme ic.

1 Dacmuna héčna, ini kiwi ic wamma kecziñ neñañ kápésicninawac kitiwa réwéria mihicñiwijac hezac imi niñasarima kiwi ic sécnina ménda ogicma wambij. 2 Neñañ moczoñ yanda iwawai sasalaiguc qonzontoj géma mama nunuanzac. Imuac ic mén ackuazécyaguc kápésira mén ménda hezaciguc ic imi solañ dindiña. Ic imuhuyanén séwiya moczoñ yanda pinzuña hai amuma dindiñanec kecmacac séc wanzac. 3 Neñañ becosic enej acnina tohomu niñac kuaginaiguc pinzuñ haima séwigina moczoñ hérékeñ héréha wañ énécmianziñ. 4 Wañu konduniguc zéic héngic. Zéic imi kunej yanda, wañu luhuc selianén mihilanagéyu keñanzac, néñ qindi qindiña komocdia dac imi haima nesinesi icyawac ewa siñ hezac séc nesima keñha wañanzac. 5 Imuhucyanec ezelañ imi séwi ninawac kitiwa komocdia mén, wañu wawañ meme kunej yandawac tétéc qeqe ac zéanzac.

Héngic, geric lokoc komocdia dac méñnéñ zélén baec yanda zeric qericdacma keñanzac imi hémma nimmu. 6 Ezelañnina imi geric lokora, biriayanén séwiya moczoñ mesécgé mima eneya buña késayu séwiya imi iwac baec kurumeña wandaczac. Séwininawac kitiwa sasala suginaiguc inén séwinina moczoñ yanda

mebirima karisi hénia ésécnec lelecgéma kemma hicñisaiya hicñisaiya zeric qeric wañ énécmianzac. Wañu zeric qericac kuha imi geric siawac bélaña igucnec haanzac. 7 Yanqesi hénia hénia zéma nei zuku hénia hénia zéma zinimokoleñ hénia hénia zéma kondun qeriaiguc iwawai kekec ginaguc hedaczu imi icnéñ mebélacgé énécmigic ionac niniñnec méndac énécmianzu, néñ⁸ ezelañnina imi ic méñnéñ mén mebélac gémacac séc qahac wanzac. Imi biria ménda sima aiya meanzac. Wañu iwac muru imi kumiñ humuc mihicñi nénécmimianén sécgéma hezac. 9 Ezelañ iminéñnec neñañ Miñ Kewu mañgocnina mepésimima legicya héima iminéñnec acguc ic tosara Anutu eneya tanera méndacma meénécmimia imi saecgé énécmianziñ. 10 Kua imi momacguc, néñ imuarunec mozoc ac zéma saec ac momacnec maanzac. Dacmuna héčna haka imi nimba ménda sécgézac. 11 Doku kiwa momacgucnéñ doku saola zéma howuc howura momacnec mihicñi nénécmimac me? 12 Dacmuna héčna, ini niñgic fik icac uranéñ oliwa gocmia hia haimac? Wañu waiñ icac uranéñ fik gocmia hia haimac? Qahacgucnec!, imuhucyanec doku howec yagucnéñ doku saula mihicñi nénécmimacac séc qahac.

Niŋtegic qinŋtegic ou kurumenŋ igucnec hahaya.

¹³ Onarunec méréneŋ niŋtegic qinŋtegic zéma nininŋa asacasaria keczac? Inéŋ haka hiabia wamma gum bénzénzénŋ niŋtegic qinŋtegicya igucnec hahaya iminéŋnec wawaŋ memeya imi menénécmiyu hémbinŋ.

¹⁴ Waŋu onac ewa qeriginaiguc nimbupuc howuc kétéŋkétéŋa zéma féŋgéc hakanéŋ héwiwiŋ gézaciguc ackuazéc héla qema tétéc qeŋe zéma ikoc ménda wammu.

¹⁵ Niŋtegic qinŋtegic imuhuya imi kurumenŋ igucnec ménda maanzac, néŋ baec igucnec zéma ic séwi siŋ igucnec zéma Biria miŋinawac murunec haanzac. ¹⁶ Héŋia yomuhuc niŋac mia imuhuc zézua; Nimbupuc zéma hémbaoc hezac imuaru hazéc zéma haka biria héŋia héŋia hezac.

¹⁷ Néŋ niŋtegic qinŋtegic kurumenŋ igucnec hahaya imi walac ewa qeri météréya zéma luae, gum bénzénzénŋ, niŋtoho, wéséniniŋ zéma héla gocmia hiabia sasala mihicŋima bakésasac qahac, kiciguc welenŋ qeŋe qahac, imuhucya. ¹⁸ Luae qeŋe icnéŋ luae qesama kekec so-laŋawac héla mihicŋianzac.

4

Baecac ala siŋ.

¹ Sucginaiguc euŋac zéma tualefic imi dimuacnec

haanzac? Imi mia séwi taséhécgina sucginaiguc tosara euŋac wawaŋawac siŋginaguc keczu ionac murunec haanzac. ² Ewa siŋ kunenŋ yanda waŋénéc mianzac, néŋ ménda mihicŋizu.

Unu humu waŋamuma nimbupuc waŋanzu, néŋ hia mihicŋimuac séc qahac wanzac. Imuac mia ini euma hazéc ac waŋamuzu. Waŋu héŋia héla imi zéwelecgina qahac kecanzu imuac niŋac ménda mihicŋi keczu.

³ Waŋu zéwelecmima kilenŋ ménda mihicŋizuiguc imi eŋaŋ siŋginawac menec qenec wammu niŋac sigima zéwelecgic.

⁴ Kaiseroac ic embacya ini, baecac iwawaiyaguc ala wamma kekec imi Anutuac hazéchéra wamma kekec wanzac imi ménda niŋacgézu? Imuac ic méréneŋ baec ala wammimanŋ zé ewa ewa waŋanzac imi eŋeyaoc Anutuac hazéra wawaŋa wanzac.

⁵ Ini kiwi téréyaiguc Anutunéŋ Uŋa Téréya méli nénécmiyu ewa qerininaguc kecanzac Uŋa Téréya iminéŋ mia nimbupuc wammacac séc waŋ énécmianzac zéyec,* néŋ ini imi ac imuac niŋgic eŋomia wanzac me?

⁶ Waŋu imi sac qahac, néŋ inéŋ ewa hiawac buŋa kunenŋ yanda nénécmianzac. Imuac yomuhuc zéyec;

* 4:5: Tosara imi yomuhuc melemma ogic hezac; Anutunéŋ qerininaguc uŋanina hai nénémiyu hezac imuac héŋgaleŋ wammianzac.

Anutunéh tétéc qeꞑe ic nesi énécmiyu kenꞑic ewa qerigina memaamuma keczu ionac mia ewa hia waꞑ énécmianꞑac. ⁷ Imuac ini Anutu niꞑtoho wammimu. Imuhuc wamma Biria miꞑina hazéc wammimu. Imuhuc wammigic qiziziꞑgé énécmimac. ⁸ Anutu hosucgémigic, imuhuc waꞑgic i acguc hosucgé énécmimac. Biria meme ic ini méragina zuacgic lalaclalac wammac. Ewa qerigina kenhéi hahéi waꞑanzac ini ewa qerigina métérégic lalaclalac wammac. ⁹ Qerinéꞑ yai wisisiꞑaguc zésiꞑac wamma ewa biric wammu. Zédesigina melenꞑic zésiꝼaciguc, zézé ségiségigina melenꝼic niꝼ yéwériiguc kemmac. ¹⁰ Miꝼ Kewuac kiwaiguc memaamumu, inéꝼ meeꝼ énécmimac.

Ic tosara ménda niꝼgési énécmimu.

¹¹ Dacmuna hécna, zébiri qébiri ménda waꝼamumu. Mérénéꝼ méꝼ dacmunaya zébiri mizac me gésimizac imi hena ac zébirima gésizac wanzac. Hena ac gési keczaꝼiguc gi hena ac toho-toho ic qahac, néꝼ gésigési ic keczaꝼ. ¹² Hena ac miꝼina zéma gésigési ic imi momacguc sac keczac. Inéꝼ mia bénzéꝼ aꝼgéꝼ tiénécmimac me bénzéꝼ mebiru énécmimacac séc. Néꝼ gi méré icnéꝼ alahécgina gési énécmianꝼaꝼ.

Oranꝼucac niꝼkumuma tétéc qeꝼe wammuac ménda hezac.

¹³ Zéwa niꝼgic, sugina igucnec tosara erac me oraꝼ nini taꝼ imuaru me imuaru kemma soukiwa ai mema kosia mema kecni yawuꝼ méꝼ tecgéyu hawiꝼ. Imuhuc zéanꝼu ini ac yomi nimbésémaꝼ; ¹⁴ Oraꝼuc némacnéꝼ hicꝼi énécmimac imi ini ménda niꝼzu. Kekecgina imi némac iwawai? Ini imi baec wéséséya nalé hotoꝼa dac kecma aocgéanꝼac imuhucya. ¹⁵ Imuac ini néwécgeꝼa yomuhuc zémuac hezac, Miꝼ Kewuninanéꝼ niꝼu sécgéyu nini kecma ai imi mewiꝼ. ¹⁶ Ini deguc tétéc qeꝼe ac eꝼomia wamma séwi eꝼeꝼ waꝼzu. Waꝼu tétéc qeꝼe ac imuhucya imi moczoꝼ biria waꝼzac. ¹⁷ Imuac mia ic mérénéꝼ wawaꝼ meme hiabia wawaꝼawac séc niꝼteꝼgic qiꝼteꝼgicya hemiyuguc kiléꝼ ménda waꝼu képésicya wanzac.

5

Ic soukiwaginaguc ionac goro ac.

¹ Hinac zéma soukiwa yandaguc keczu ini gezac haima niꝼgic. Zéra waiya hicꝼi énécmimacac hezac imuac nimma qac siac wammu. ² Hinac mériaꝼgina imi houdaru owo malekugina imi qakolanéꝼ

gedaczac. ³ Goli siliwag-
inanén hufenaguc wan-
daczac. Wañu hufenja iminén
geric ésécnec séwi busugina
nema héniagina zéaumac.
Ini imi nalé tetcgiaiguc
hinacgina qauqau haigic
enzac. ⁴ Ninzu, ai ic

tosara onac aiginaiguc héla
tocgogic imuac ai boñagina
añétima ménda énécmigic
ai boña iminén qaczac.
Wañu tocgotocgo ai megic
ienen siacgic Miñ Kewun-
ina, Miñ Kewu Pupunda
iwac gezawaiguc hingaczac.

⁵ Ini baeciguc hémbaoc
wamma iwawai hiabianén
mezeric amuma kecma
unu hézén hézéngiawac
naléyaiguc ewa qerigina
halécya dépañ yanda wañu
keczu. ⁶ Wañu ini ic solañ
imuac mia késpedesyaguc
zéma zétecgéma qehumugic.
Wañu inén musuqeçe ac mén
ménda melen énécmiyec.

*Qenzen manzeniguc
nañselimu.*

⁷ Imuac dacmuna
hécna, ini nalé horugiyu
nañselimanec kecgic Miñ
Kewunina harémac. Him-
icnec qimicnecac icyanén
héla gocmia baec iguc-
nec hicñianzac imuac
mambéc kecma niñselima
kia naléya zéma kaiwe
naléyawac* mambéc ke-
canzu. ⁸ Ini acguc ewa
qerigina niñseligima nalé
horua nañselima kecmu.
Miñ Kewuninawac ha-
hayawac nalé imi ducñizac.

⁹ Eñaoec diric doroc ac
ménda wañamumu, ac imi
tohoma kecgic gésigési-
ac zéranén qiziziqgé énécmima
kemmac. Ninzu gésigési
icnén hosucgé énécmima
naguiguc sénganjen nanzu.

¹⁰ Dacmuna hécna, kua
meme ic Miñ Kewuninawac
qaraiguc zégic i inicgic
zérabéra zéma mambéc
kekec horua imuac sésécgina
wammu. ¹¹ Ninzu nañselima
kecanzu ionac nimma
mériañ ginaguc zéañziñ.
Ini Yop ac nanañ seli imi
gezac ginanén niñgic. Wañu
Miñ Kewuninanén tetc-
giaiguc dimuhuc wammiyec
imi oloñnindaczu. Miñ
Kewunina imi ménac mén
ogicma ewa biric zéma wésé
niniñ kunen yanda wañ
nénécmianzac.

¹² Dacmuna hécna, ac
mén méndagucnec zéselimu.
Ac imuac niñgic ac tosara
onogicma réwéria wammac.
Kurumenjac qaraiguc me
baecac qaraiguc iwawai
tosara ménac qaraiguc
koroma ménda zéselimu.
Niñgic oaec wañu oaec
zému, wañu qahac wañu
qahac zému. Imuhuc ménda
wañgic, késpedesic ginaguc
zénéncmiwac niñac.

Ninzéngéma zéwelectmu.

¹³ Onarunec ménén
yéwéri mihicñizaciguc imi
Anutu zéwelec wammimac.
Ménén mén ségiségiiguc
keczaciguc imi mepé
qepési- ac legic héimimac.

* 5:7: Girik aciguc; Kia walaha zéma kia tetcgia.

14 Onac murunec méné hafi zepayaguc kezcaciguc imi hénáorin ionac qeriac galen unuruyu hama Min Kewuninawac qaraiguc halécnén naec mima zéwelecmu.

15 Zéwelecgina ninzén ninzénginaiguc wawaŋa imi hafi ic mehiaru énécmimac. Min Kewuninanén hafiya igucnec meyacmimac. Waŋu késpedesic méné waŋeciguc imi acguc waimimac. 16 Imuac bec késpedesicina zézuac waŋamuma hafigina hiarumac niŋac naŋgé amuma zéwelec wammu. Ic solanén zéweleru kuhaguc zéma hélaguc waŋanzac.

17 Elia imi hénia ya ic omaya neŋaŋ ésécnec, néné inén kia ménda hamac niŋac solanec weleru yawuŋ haréwéc zéma maso 6 imuac séc baeciguc kia ménda mayec. 18 Waŋu muŋguc weleru kurumerénén kia haiyu mayu baecnén héra mihicŋiyec.

19 Dacmuna hécna, onarunec ménéné ackuazéc héra waima rouc keru ic ménéné naŋgémiyu liliŋgéma hamaciguc imi 20 naŋgémiyec inén liliŋgéma hayec iwac qerí uŋa imi humuc igucnec aŋgéŋa tima késpedesicya sasala osodaczac. Ini hénia imi niŋtegi cmu.

1 Petero

Yaizézé ac.

1 Yesu Kristoac Méliméli ic ni Peteronéj Ponto, Galatia, Kapadokia, Asia komoc, zéma Bitinia baec séc Anutuac hénarorij kian éséc nec héndemma kekera ² Anutu manjoc ninanéj ménda hicnjic nec bec niñénémima Uña téréyanéj météré énécmiyu niñtoho wanjic, Yesu Kristoac sawanéj naec énécmima* gési énécmima énépésiyec onac mia kiwi yomi oénécmizua. Ewa hiaya zéma luaeyanéj onac muru sécgéma hema kecmac.

³ Mepésimini, neñañ miñ kewunina Yesu Kristoac manjocya Anutunéj wésé niniñ kuner nec sécgémiyu Yesu Kristo i humuc ic sugcina iguc nec meqeli mima héná imuac nec neñañ keckec qelia mihicñi nénécmiyu niñkinzéj qeli qeli he nénécmiyu kecanziñ.

⁴ Imuhuc wamma onac niñ wamma kurumenjic iwawai haihaiya hezac, ménda houhouya, ménda zapi qeqeya, ménda qahac wawaña, imi mératéc memu. ⁵ Ini imi nalé tetcgiaiguc anjéñ titi haka mewinimañ zé niñu heyec imi késawin zé niñzénjégic Anutuac kuhanéj inicgaleñ wanj énécmiyec.

⁶ Imuac qeriginaiguc ini ségiségi wamma kecanzu.

Wañu hicñi énécmimacac hezaciguc deguc manam batuc yéwéria hénia hénia niñac wamma nalé hotonadac niñyéwérimu. ⁷ Imi mia niñzénj niñzénjgina imi goli gericnéj batucgéyu qahac wammacac hezac imuac séha ogicma hiabia wañu Yesu Kristoac hayawac naléiguc mepé qepésigina zéma edamugina zéma eebipiginaguc wammu niñac réwéri imuhucya hicñi énécmikeczac. ⁸ Yesu imi ini kicginanéj ménda héngic, néj kilen siñniñ wammianzu. Deguc acguc ménda hénzu, néj kilen niñzénjgéma ségiségi méñ edamuyaguc hénia zéasariwiñac séc qahac imuhucya nimma kecanzu. ⁹ Imi mia niñzénj niñzénjinawac héla, qeri uñaginawac anjéñ titi imi énécmiyu memuac hezac imuac niñ imuhuc imuhuc ségiségi wamma kecanzu.

¹⁰ Anjéñ titi imuac mia kua meme ic tosara ienen ewa hiaya onac muru mama hamacac heyec imuac héiqelima seliseli wamma hochoc ai megic. ¹¹ Megic ionac ewa qeriginaiguc Kristoac uñanéj Kristo eneyaoc imi qenzen manzenj qema kecma imuac andiaiguc kiwi edamuyaguc wammac zéma walac énézéyec. Énézéyu ienen ic mérénéj Kristo wanzac me némac naléiguc hicñimac zéma hochoc ai

* 1:2: Sawanéj naec énécmima; Mmh 24:3-8, Heb 9:18-21.

megic. ¹² Ic ieneŋ imi enaŋ ménda welen qea-mugic, néŋ onac welen qeénéc migic imuac zéau énécmiyu niŋasarigic. Waŋu imi mia Uŋa Téréya kurumeŋ igucnec mayec inéŋ buŋa suruc hiabiawac welen qeŋe ic naŋgé énécmiyu degucmi buŋa suruc hiabia onac énézégic nindacgic. Waŋu kua meme uŋa eneŋ acguc hénia imi héŋteŋicbiŋ zé wanzu.

¹³ Imuac ini ewa qe-riginawac rikua zikima zéréŋ qéréŋ wamma séwac siŋgina helanzi amuma kecmu. Waŋu Yesu Kristo hiŋteŋicmac nalé imuaru inéŋ ewa hiawac waŋ énécmimac. Imuac niŋ ini imuac mia moczoŋ niŋkinzénégéma kecmu.

¹⁴ Kua tohotoho nambérac ésécnec kecmu, néŋ becneŋ ménda niŋteŋicma kecgic imuaru siŋ biria méndacma kecgic haka tanera imuac ménda tohoma kecmu.

¹⁵ Téréya miŋina unuruyec iwac séciguc namma ini acguc wawaŋ memegina séc, ic téréya kecmu. ¹⁶ Ac yomuhuc mia ooyawac heyu imuhuc zézua; Ni téréya kecua imuac niŋ ini acguc téréya kecmu. ¹⁷ Ini Maŋgoc zémima qac héhélianzu inéŋ niŋgési énécmimaŋ zé icya icya séwi tanecgina ménda hémma ai memegina hémma niŋénécmanzac. Imuac baeciguc ic kian kecmu eeya

séha héimima kecmu. ¹⁸ Ini ninzu ésécnec esaŋambéc hécgina ionac hénia tima haka enomia waŋaŋgic imuacnec aŋgéŋ tiénécmiyec imi siliwa me goli ésécnec iwawai kecmu qahac waŋanzac imuhucyanéŋ boŋ héré ménda meénécmiyec. ¹⁹ Rama wizi kukuya qahac kitic Képésira qahac ésécnec kekera Kristo iwac sacya eeyagucnéŋ boŋ héré meénécmiyec. ²⁰ I imi baec kurumeŋ ménda zéyu hiŋŋiyecnec gésimimiawac kerec. Waŋu nalé teteŋgia yomuac onac niŋ wamma mewininimiyu hiŋŋiyec.

²¹ Ini imi humuc ic sugina igucnec Kristo i meqelimima kiwi edamu asahanéŋ héimiyec Anutu iwac mia wamma Kristonéŋ énépésiyu niŋzénégéan zu. Imuac onac niŋzén niŋzén zéma niŋkinzén imi Anutuac muru hezac.

²² Ini ac héra imi niŋtoho kecmu† onac qeri uŋagina imi météréma niŋzén niŋzén dacmuna hécgina hélacnec goi héihéi waŋ énécmianzu, imuac ewa qerigina lalacnec zéma qerigina dumuŋanéŋ siŋniŋ waŋamuma kecmu.

²³ Ini muŋguc qelima hiŋŋigic imi gocmia kecmu houanzac imuhucyaiguc qahac, néŋ gocmia ménda houhouya igucnec hiŋŋigic. Imi mia Anutuac ackuazéc kekecyaguc teteŋgia qahac kecanzac imi mia. ²⁴ Hénia

† 1:22: Ac héra imi niŋtoho kecmu; Kiwi méranéŋ ooya tosaraiguc Uŋawac kuhanéŋ.

Kiwi méranéŋ ooya tosaraiguc Uŋawac

imi yomuhuc; Ic séwigina momac yanda imi zariñ ura ésécnec. Wañu kiwi edamugina imi zariñ zuria ésécnec. Zariñ ura imi kaiwenéñ zeyu sélécgéanzac. Wañu zariñ zuria imi bura tima maanzac. ²⁵ Néñ Miñ Kewuninawac ackuazéc imi tetcgia qahac heanzac zéyec. Wañu ackuazéc imi buña suruc hiabia zéau énécmiñi niñgic imi mia.

2

Baña kekecyaguc Yesu zéma iwac aṅgéh tiénécmimia.

¹ Imuac bec, kaiziliweñ haka hénia hénia zéma ala batuc haka hénia hénia zéma ikoc zéma nimbupuc zéma zébiriqébiri hénia hénia imi moczoñ gilidacgic keñu. ²⁻³ Miñ Kewuac goi héihéiya imuac siña ninzuciguc, merac sacsac ésécnec qeriginanéñ namu téréya niñac wammu, imuhuc wamma yandima aṅgéh titiiguc keremmu. ⁴ Wañu ini imi baec icnéñ qéfaccgégic, néñ Anutunéñ niñu eeyaguc wañu eñeya buña gésimiyec baña kekecyaguc Yesu Kristo iwac muru hamu. ⁵ Hagic hofac oo ic areñhéra téréya wamma mulu manañ hofac hiabia Anutunéñ siña nimma aṅgéh timacac sécyá omimu niñac, Yesu Kristonéñ hoc kekecyaguc ésécnec meyac énécmiyu toroqe amuma amaya téréya wamma keczu. ⁶ Kiwi

téréyaiguc ac ménj yomuhuc ooyawac hezac; Héñgic, ni Zion ama imuaru baña ménj wañgoñaguc sérañ éséc buña qemima haizua. Wañu ic mérénéñ ninzéggé mimac imi gamusiñ qamusiniñguc ménda opocopora wammac zéyec. ⁷ Imuac niñac ninzéggézu onac muru imi eeyaguc wanzac, néñ ménda ninzéggézu ionac muru imi hoc ménj mericqe ic eneñ héñara mema giligic keñkeña iminéñ ama wañgoñaguc hiñgacma ama imuac oruha wamma taru ⁸ tosara hoc imuaru qonzoñ toñgéanzu. Wañu zamanziñ hoc imuaru mama unuanzac zéyec. Imi mia ackuazéc ménda tohoanzu imuac niñac mama unuanzac. Wañu ic imuhucya imi imuhuc wammu niñac hezac.

⁹ Wañu ini imi siñi tunumañ yanda igucnec héihéré énécmima edamuya hiabia soroc imuac qeriaiguc onoporec iwac hénia hiabia zéau énécmimu niñac henaoriñ héra buña qeénécmimia zéma hofac oo ic, ic kewuac séc eñeña zéma iwac héñgaleñ ama areña yanda téréya zéma ic embac eñeya buña qeénécmimia wamma keczu. ¹⁰ Ini imi becnecc ic embachéra ménda kecgc, néñ deguc imi Anutuac ic embachéra wamma keczu. Wañu becnecc imi wésé niniñ ménda wañ énécmiyu kecgc, néñ deguc imi wéséniniñ wañ énécmiyu keczu.

Anutuac welenqege ic kecmu.

¹¹ Ala sorochéna, meseli énécmima zézua, onac imi baeciguc ic kianj zéma ic qañ ésécnec nimma qeri uñaginawac hazéc wammima yaréya qeanzac séwigina imuac siñ imi sigima kecmu.

¹² Ic enia ionac suc ginaiguc wawanj memegina hiabianec wamma kecmu. Biria meme zéma zébiriqébiri wanj énécmianzu ienenj onac ai meme hiabia imi hémma Anutuac hahayawac naléiguc* qac bunjaya mepésimu.

¹³ Miñ Kewuac niñac wamma hénac ac hénia hénia icnéñ zéseligic imi moczoñ tohodacmu. baecac ic kewu enenja me ¹⁴ inénj méli énécmiyu hama haka biria wanju taségina melenj énécmima, haka hiabia wanju bakia hiabia melenj énécmianzu baec galenj imi onac imuhucyanec wanj énécmimu.

¹⁵ Hénia imi yomuhuc; Wawanj memegina hiabia iminénj ic diwi qiwiliña ionac acgina sic saocya imi méwécgému iminénj mia Anutuac ewa siñ wanjac.

¹⁶ Eñaoç enañ kekec miñina kecmu, néñ imuac kuhanénj biria ménda musañgéma wammu. Wanju Anutuac welenj qege ichéra ésécnec kecmu.

¹⁷ Ic moczoñnec ee héihéi hiabianec wanj énécmimu. Wanju ninzénj ninzénj dac-

muna hécgina siñniñ wanj énécmima Anutuac bac yandi yandi wamma baecac ic kewuya ee héihéi wanj énécmimu.

Qenzen manzenj kekecac séséc.

¹⁸ Welenj qege ic ini zénénj hirihiri wamma miñ hécgina ionac ewa bacginaiguc memaamuma kecmu. Wanju ic kunenj hécgina hiabia bénzénja ionac sac qahac, néñ goi biric wanj énécmianzu ionac muru momacnec imuhuc wanj énécmimu.

¹⁹ Réwéri hénia qahac mihicñi énécmigic Anutu niñqelima bisima kecmu imi haka hiabia soroc. ²⁰ Képésicgina niñac unuhéi wanjic bisiqaténj wammuiguc némac niñac zéhiaru énécmimac? Haka hiabia wamma qenzenj manzenj mihicñima efima bisimu imi Anutuac kiwaiguc haka héñsoroc sorocgia wammac.

²¹ Hénia imuac mia ini héihéré énécmimiyec.

Kristo imi acguc onac wamma qenzenj manzenj mihicñi migic bisima séséc wanj énécmiyec imi ini hémma eneya hénanec méndacma tima hamu zéma imuhuc wanj énécmiyec.

²² Inénj kápésic ménj ménda wanjec. Wanju kuaya igucnec ikoc ac ménj ménda zéyec.

²³ Zébiri migic kitiwa ménda zébiri énécmiyec. Qenzenj manzenj mihicñi migic ménda tericgé énécmiyec, néñ baec ic solañanec

* 2:12: Anutuac hahayawac nalé; Luk 19:44, Mmh 3:16, Mmh 32:34, Leg 58:6.

gési nénécmianzac iwac mériaiguc eneya haiamuyec. ²⁴ Wañu iciguc qegic namma eneya séwiiguc neñañ kápésicnina bisidarec. Imi mia neñañ kápésicac muru humuma haka solañawac muru qelia kecbiñ niñac imuhuc wañ nénécmiyec. Inéñ wiziyaiguc wañu ini hiarugic. ²⁵ Becnec imi rama ésécnec rouc wamma kenjic, néñ deguc imi uñaginawac rama galeñ zéma héngaleñ miñña keczac iwac muru liliñgéma hama keczu.

3

Eu iniñ onac pakeñ ac.

¹ Iniñhécgina ini imuhucyanec euhécgina ionac acgina niñtoho wañ énécmimu, imuhuc wañgicguc tosara Anutuac ackuazéc ménda niñtohoanzu imi eneñ acguc iniñ hécgina ionac acgina niñac qahac, néñ wawañ memegina niñac wamma liliñgégic añgéñ tiénécmimacac séc wammac. ² Hénia imi yomuhuc; Bac yandi yandi wamma hakagina qala qalanec wamma kecgc inicdaczu. ³ Oruc mizics me soron goli me zari maleku tanera hénia hénianéñ séwiginaiguc ménda mezeric qezeric wammu, ⁴ néñ ewa qeriginaiguc qeri ic sanjima hezac imuac mia wamma memaamuma luae ménda houmacac séc imuhucyanéñ mia mezeric amuma kecmu.

Imuhucya imi Anutuac kiwaiguc eeyaguc yanda wañanzac. ⁵ Becnec embac téréya tosara niñkumugina Anutuac muru haima kecgc ieneñ acguc imuhucyanec wamma euhécgina ionac acgina niñtoho wamma haka iminéñ mezeric amuma kecañgic. ⁶ Saranéñ Abarahamac miñña zémima niñtoho wammiyec ésécnec ini acguc haka hiabia wamma haka tosara zénéñ hirihiriyawac séc mihicñima kileñ bac yandi yandi ménda wamma kecma iwac* bérachéra wandaczu.

⁷ Embac euhécgina ini imuhucyanec niñtegic ginteigicgina méndacma iniñ hécgina iniguc kecmu. Embac imi zéic bébélacgia ésécnec, wañu kekec hémbénaña ewa hiawac énécmimia imi momacnec mératéc memu imi niñtegicma eegina héiénécmimu. Imuhuc wañgic zéwelecwelec gi nanéñ néhé néhélia qahac wammac.

⁸ Acna metecgéma zéwa niñgic; Ini moczon yanda ewa momaciguc kecma méñac méñ wésé niniñguc dacmuna ésécnec goi héihéi wañamumu. Wañu ewa biric wañamuma memaamuma kecmu. ⁹ Haka biriawac haka birianec, zébiri qébiriawac zébiri qébirianec ménda meleñ énécmima kileñ mozoc ac hiabia wañ énécmimu. Imuhuc wamma mériañ imi mératéc memu

* 3:6: Sarawac.

niᅇac héihéré énécmiyec. ¹⁰ Imuac mia kekecac goiya héima nalé hiabia mihicᅇimanᅇ zé wanzaciguc ezelaᅇa neuᅇ héimima ac biria ménda wamma kua tasiaya iminéᅇ ac ikora ménda zémac. ¹¹ Waᅇu biria igucnec lilingéma haka hiabia wammac, waᅇu luae kekec niᅇac hochoc ai mema seligima nesima méndacmac. ¹² Imuac hénia imi yomuhuc, miᅇ kewuninawac kiwa imi ic solaᅇawac muru hiyu keᅇanᅇzac. Waᅇu gezawa imi ionac zéwelec welecgina-
 nawac haiyu heanzac, néᅇ haka biria waᅇanᅇzu ionac imi kic ségérayanéᅇ tawi énécmianᅇzac zéma zéyec.

¹³ Waᅇu seliseli wamma haka hiabia wamma kecmuiguc méréneᅇ zéra waiya énécmimac? ¹⁴ Waᅇu haka solaᅇawac waᅇgic unuhéi wammu imi ségiségi ginaguc. Némac iwawai niᅇac ic tosara bac yandi yandi waᅇanᅇzu imuac mia ini bac yandi yandi ménda wamma bac zazac ménda wammu, néᅇ ¹⁵ ewa qeriginaiguc Kristo i miᅇ kewuginawac buᅇa métérégic kecmac. Waᅇu ewa qeriginaiguc niᅇkumu hezac imuac hénia qesi nimbiᅇ zé waᅇgic bénzéhᅇnec melenᅇ énécmimanᅇ zé nalé séc zéréhᅇqéréᅇ wamma kecmu, ¹⁶ néᅇ gum bénzénzéhᅇ zéma ee héihéiiguc wammu. Waᅇu ewa kétéᅇkétéᅇ ginanéᅇ qala qalagianec hemac. Imuhuc

waᅇgic onac wawaᅇ meme hiabiawac zébiri qébiri waᅇ énécmimu imi eneᅇ mema titi hakaginawac gamugina mihicᅇimu. ¹⁷ Haka hiabia wamma qeᅇzeᅇ manzeᅇ mihicᅇimu imi Anutuac ewa siᅇ wanzaciguc haka biria wamma qeᅇzeᅇ manzeᅇ mihicᅇimu imi ogiczac. ¹⁸ Kristo imi hatac momacguc kápésic ic momac yanda onac niᅇ wamma humuyec. Ic solaᅇanéᅇ neᅇaᅇ kápésic niᅇac mulu meyec. Imi mia nonagicma Anutuac muru kemma nonopocmaᅇ zé imuhuc waᅇec. Inéᅇ mia séwiiguc qeᅇgic humuyec, néᅇ uᅇaiguc imi meqelimiyu kekecyaguc waᅇec. ¹⁹ Inéᅇ uᅇaguc kemma uᅇa tosara humucac hésa qatéciguc kecgic ionac ackuazéc zéau énécmiyec. ²⁰ Imi eneᅇ mia becneᅇ Noanéᅇ zéic miyacgéma keru nalé imuaru Anutunéᅇ nalé horua qeri bénzéhᅇguc mambéc énécmiyu acqeᅇ waᅇgic ieneᅇ mia. Waᅇu zéic imuac qeriaiguc emma doku igucnec aᅇgéhᅇ tiénécmimia ionac zaᅇgégina imi 8 sac waᅇec. ²¹ Doku imi Yesu Kristoac humuc igucnec yayac niᅇac deguc imi melemma aᅇgéhᅇ titiac asé kiwiya wanzac. Imi mia doku naec haka imi mia. Waᅇu imi mia séwiac kápésic zuac énécmimiawac iwawai qahac, néᅇ ewa kétéᅇkétéᅇ solaᅇanéᅇ Anutu mihicᅇimanᅇ zé hénima keᅇkeᅇa imuac asé kiwiya wanzac. ²² Yesu imi kurumeᅇu emma Anutuac

méra héiyaiguc taczac. Taru kua meme uña zéma ai memeac qac buñaginaguc zéma kuc buñaginaguc ienen iwac méra bacyaiguc kec-daczu.

4

Anutuac goi héihéi imuac welen qeqe ic hiabia.

¹ Kristo imi séwiyaguc genzen manzen mihicniyec imuac niñ, ini acguc Yesu niñec séc nimma niniñ iminéñ yaréac malekugina ésécnec héiamumu. Séwiiguc genzen manzen niñec iminéñ kápésic igucnec elingé amuanzac. ² Elingéamuma inéñ baecac keccak hemizac séc muñguc siñ biria ménda méndacma Anutuac ewa siñac sac méndacma keccac. ³ Ini kaiseroac siñ zéma hémbaoc zéma niñgoñ zéma nezélélén zéma newa qewelon zéma banarawac ireha welen qema ic enia wañanzu ésécnec haka imuhucya becarunec wamma hama nalé hiadaç audaczu. ⁴ Wañu enen imi i iniguc iwawai auqauma keccak imuac qaoñaguc ménda hololoma kenjic, ienen inicma niñgic haka méréra wañu zébiri qébirinéñ qacginaguc héigic enzac. ⁵ Wañu ienen keccma humuc zéma kic qeli keccak héniaquina niñgési énécmimac niñac zérén qérén wamma keczac iwacmuru héniaquina zéaumuc hezac. ⁶ Hénia imuac niñac mia humuc ionac muru buña suruc

hiabia imi momacnec zéau énécmimia wañec, hénia imi ic embac kic qeli kekera ésécnec niñgési énécmimia wammac, néñ uñaiguc imi Anutuac hénia séc keccmu niñac imuhuc wañ énécmiyec.

⁷ Iwawai momac yanda imuac nalé tetcgia ducñizac. Imuac bec niniñgina asac asarianec kecca séwiac siñ waima zéwelec wamma keccmu. ⁸ Goi héihéinéñ kápésic sasala hoturu énécmianzac imuac niñ hénia yomuac niñgic tosara onogicma eñeña wañu qeriginanéñ goi héihéi wañamuma keccmu. ⁹ Ini ñindic ñunducya qahac welen qeamuma keccmu. ¹⁰ Anutunén ic embac eñac eñac ewa hiawac ai buña hénia hénia énécmiyec séc ama galeña hiabia wamma Anutuac ewa hiawac buña hénia héniaiguc welen qeénécmimu. ¹¹ Ic méñnéñ ac méñ zéman zé Anutuac ackuazéc ésécnec zémac. Wañu méñnéñ méñ welen qeénécmiman zé Anutunén kuc miyu wanzac ésécnec wammac. Imuhuc wañu ai hénia héniaiguc Yesu Kristoac qaraiguc Anutunén edamuyaguc wammac. Iwac muru mia edamuya zéma kuc yandanén nalé tetcgia qahac hema keccmac. Hélacnec!

Qenzen manzen Kristoac tohotoho ichéra neñañ buña.

12 Ala sorochéna, ini batucgé énécmiman̄ zé zéra waiya geriwagucnéj hic̄nj énécmiyu haka méréra hic̄nj énécmizac ésécnec ménda aurimu.

13 Wañu ini keñ kecma iwac eebipiya wininimac nalé imuaru ewa hia nimma zézé ségiségi wammu niñac Kristoac qenzen̄ manžen̄aiguc toroqema ségiségi wammu.

14 Ini Kristoac qara niñac wamma zébiri qébiri ac wañ énécmimu iguc imi zézé ségiségi ginaguc wanzac. Imi mia Uña eebipiyaguc, Anutuac Uña iminéj qacginaiguc keczac imuac niñ imuhuc zézua.

15 Sucginaiguc méjnén̄ méj biñ suña me kowu nene me haka biria me kua suruñ ic ésécnec ménda wañgic qenzen̄ manžen̄ ménda mihic̄nj énécmimia wambac niñac.

16 Wañu Kristoac ic kecma qenzen̄ manžen̄ mihic̄nj énécmimia wañu gamugina ménda nimmu, néj nówécgeña Yesuac qara niñac Anutu mepésimu.

17 Anutuac ama neñanguc gésigési ai hénima memac imuac naléya ducñzac. Neñañ muru walac hénima gési nénécmimaciguc ic embac tosara buña suruc hiabia imi ménda tohoanzu ionac tetecgia imi yei dimuhuc wammac?

18 Wañu ic solañanéj aṅgéḡ titi mihic̄niman̄ zé ai yanda wammaciguc, Anutu eeya ménda héimian̄zu imi enej zéma képésic ic ienej nanañ

dimuaru nammu? 19 Imuac Anutuac ewa siñ tohoma zéra béra mihic̄niju ienej imi haka hiabia wamma qeri uñagina imi mihic̄nj mihic̄nj minina méñzé méñzéya qahac iwac muru qutuñgé amumu.

5

Anutuac rama dimuhuc galeñgé énécmiwiñ?

1 Sucginaiguc qeriawac galeñ ini ni momacnec qeriawac galeñ wawaña zéma Kristoac qenzen̄ manžen̄ imuac héipuc ic zéma edamuya wininiyu toroqeman̄ niñ zénénéña neñ zéhinoc wañ énécmizua.

2 Sucginaiguc Anutuac rama tuñ keczu imi galeñgé énécmimu. Zénañgéiguc qahac, néj Anutuac ewa siñ méndacma eñañ siñginanéj wañ énécmiyu inicgaleñ wañ énécmimu. Wañu soukiwa niñac hémbaoc wamma qahac, néj welen̄ qeénécmiwiñ zé seliseli wamma memu.

3 Wañu niñkumu énécmima ic embac méraginaiguc onoporu keczu i kewu ménda wañ énécmimu, néj rama tuñ ionac muru haka hiabia énézégic héngic kecmu.

4 Imuhuc wamma kecgic rama galeñ ionac kiwaginanéj hamac nalé imuaru ic kewuac opoc edamuyaguc ménda méiméiya énécmiyu memu.

5 Ic qapé wiliña, ini imuhuyanec kua memegina niñtoho wañ énécmima moczoñ yanda eñaocnec

memaamuma haka iminén malekugina ésécnec héima kecmu. Anutu imi séwi enej ic hazéc wañ énécmianzac, nén memaamuma kekecionac imi ewa hiawac wañ énécmianzac imuac mia imuhuc zézua.

⁶ Imuac Anutuac méra selia imuac bacyaiguc memaamuma kecgic naléya ducñiyu meyac énécmimac.

⁷ Inén mia qeriyanéj dongé énécmianzac imuac niñ niniñgina yéwéria imi moczoñ yanda iwac muru haidacmu.

⁸ Ini galeñgé amuma técgina nimma kecmu, hazéc yandagina Biria miñinanén laion ésécnec qécgé énécmimanj zé qacma silacma lelecgéma hohoc ai mezac.

⁹ Imuac i hazéc wammima ninzén ninzéngina meselima nammu. Dacmuna hécgina baera baera keczu imi enej acguc qenzen manzej imuhuyanec hicñi énécmiyu keczu imi ini ninzu hénia imuac mia imuhuc zézua.

¹⁰ Wañ ewa hiawac ai buñ hénia hénia imuac miñina Anutu, eneya edamuya hehe selia imuac qeriaiguc keremmu niñac Kristoac qeriaiguc héihéré énécmiyec inén mia nalé hotoñadac qenzen manzej mihicñima keczu ini eneyaoc meqeli énécmima kuc énécmima meseli énécmimac. ¹¹ Iwac muru kuc seli towia towia hema kecmac. Hélcacnec!

¹² Dacmuna solaña Siliwano ic kenhéi hahéiya qahac zéma niñmianzua inén méra néñu ac hotoña dac yomi oma zénañgé énécmima ackuazéc yomi imi Anutuac ewa hia héla wanzac imi héipuc wamma zézua imuac niñ ini ewa hia imuaru selianec nammu. ¹³ Babilon baec yandaiguc hénaroiñ keczu ienenj yaizézégina zézu. Wañu nuac ninzén ninzén naña Mareko acguc imuhuc énézézac. ¹⁴ Ini goi héihéiac kiricne qiricne wañamuma ewa hia acgina zégic kenha wammac. Kristoac qeriaiguc keczu ic embac momac yanda onac muru luaenén he énécmimac.

Yaizéze ac tetecgia zéma mozoc ac.

2 Petero

¹ Yesu Kristoac welen qe qe icya zéma Yesuac Méliméli icya ni Simeon Peteronéj, neñaj Anutu zéma aňgéj titi miñina Yesu Kristoac kekec solañawac kuhanéj naňgé néñu, ninzén ninzén nini késakeczin eeyaguc imi héná imuhucyanec mihicñi énécmiyu késa keczu onac mia kiwi yomi o énécmizua. ² Anutu zéma neñaj Miñ Kewunina Yesuac hénia ninzu ninij kuaya qe qeya imuac qeriaiguc ewa hiaya zéma luaeyanéj onac muru sécgéma hema kecmac.

Kristoac tohotoho ichéra ionac pakeñ ac.

³ Eñeya edamuya zéma hiayanéj neñaj héihéré nénécmiyec i niñmianzin ninij imuac qeriaiguc mia Anutuac kuhanéj kekec zéma wawañ meme eeyaguc imuac buña moczoñ mihicñi nénécmiyec. ⁴ Imi mia baeciguc séwininawac siñ birianéj wañ nénécmiyu haka oñgiña késa kerin imuac héñara mema Anutuac héniaya téréyaiguc toroqewin niñac sisipac ac eñeña yanda eebipiyaguc imi nénécmiyec. ⁵ Hénia imuac niñac mia ini séc méñ seliseli wamma haka yomuhucyanéj kekecginaiguc toroqemu; Ninzén ninzén gina qahaiguc wawañ meme hiabia, wawañ meme hiabia imuac qahaiguc

niniñgina, ⁶ niniñgina imuac qahaiguc melanzi amuma kekec, melanzi amuma kekec imuac qahaiguc qeselima kekec, qeselima kekec imuac qahaiguc météré amuma kekec, ⁷ météré amuma kekec imuac qahaiguc dacmuna siñ, dacmuna siñ imuac qahaiguc goi héihéi wañamuma kekec imi toroqema imuac qeriaiguc kecmu. ⁸ Haka imuhucyanéj onac muru hema emma heyu Miñ Kewunina Yesu Kristoac héniaya kuaya qe qeya niñareñgéma kecma gorosoña me aroña ménda wammu. ⁹ Méñnéj haka imuhucya ménda aňgéj tiyu hemizac imi kiwa mugu mugumia zéma kic hilic. Wañu ic imuhucya imi késpedesya bec zuacmimia wañec, néñ imi eluñ qeyu kecanzac. ¹⁰ Dacmuna hécna imuac niñac séc méñ ogicma seliseli wamma ai buñagina meseligimu. Imuhuc wañgic ai imuac unuruma megési énécmiyec imi hicñitegiru hémmu. Ini imuhuc wammuiguc ménda maunumac, néñ seligima kecmu. ¹¹ Imuhuc wamma kecmuiguc neñaj miñ kewunina aňgéj titi miñina Yesu Kristo iwac héñgaleñ ama areña yanda hehe selia imuac naguya moczoñ auénécmiyu osiosiya qahac kereñdacmu.

¹² Imuac mia ini hénia imi niñasarima ac héra deguc késa keczu imuaru nañseligiac keczu, néñ ini

haka imuac niŋqelimu niŋac nalé séc énézémanj zé niŋzua. 13-14 Ni Miŋ Kewuna Yesu Kristonéj zéasari néhec séc séwi halina focdac hetecgémanj imi niŋzua. Imuac mia ni baec séwiac haliguc kicqeli kecanzua nalé imuac séc meqeli énécmiwa niŋqelima kecmu niŋac nimba sécgézac. 15 Waŋu wai énécmima kemmanj imuac andiaiguc ini acguc ackuazéc énézéyi imi niŋqelimu niŋac aina selianec mekeczua.

Kristoac edamuya.

16 Miŋ Kewunina Yesu Kristoac kuha zéma mama hahayawac énézéyiŋ suruc imi nemu surucdac méj ic méjnéj hiabianec areŋgéma zézéya imuhucya ménda méndacma énézéyiŋ, néj neŋaoc kicninanéj ejeŋa miŋinawac héniaaya imi héjŋiŋ imuac héipuc ic wamma énézéanzŋi. 17 Edamu asaha eebipiyaguc imuac qeria igucnec ac ewa méj yomuhuc mayec. Mayu inéj Maŋgoc arunec eebipiya zéma edamuya késayec. Yomi imi nuac naŋ sorocna, iwac nimba sécgéyu ségiségi waŋanzua. 18 Ac ewa imi nini i guc momacnec baec boŋa téréyaiguc kecni kurumeŋ igucnec hicŋiyu neŋaoc gezac ninanéj niŋiŋ. 19 Waŋu neŋaŋ muru kua meme ic ionac ac he nénécmiyu niŋni héra téjgéj waŋanzac. Waŋu ac iminéj mia kifa ésécnec siŋi

tunumaŋ qetagali énécmiyu imuac mia kicgina hima kecgcic ama gianjiyu ewa qeriginaiguc gianjianawac widi yanda Yesu imi éréyu mihicŋimu. 20 Waŋu walac ac yomi niŋyacgému, anduac ac kiwi téréyaiguc ooyawac hezac imi ic méj eneyawac héiqeli ac igucnec ménda haanzac. 21 Andiaawac ara imi nalé méjác méj ic méjác ewa siŋ igucnec ménda mihicŋigic, néj uŋa téréyanéj tiléŋgé énécmiyu Anutu arunec ichéra ieneŋ zéhicŋianjic.

2

Anutuac tiliŋ tiliŋ ic ikora zéma kiwi ic ikora.

1 Néj ic enia ionac sugcinaiguc acguc Anutuac tiliŋ tiliŋ ic ikora hicŋima keczu. Imuhucyanec sugcinaiguc acguc kiwi ic ikora hicŋima kecmu. Ieneŋ imi mebiri énécmimiacac buŋa suruc ikora imi éléŋnec mema sugcinaiguc érému. Ieneŋ imi eŋaŋ boŋa héré meénécmiyec Miŋ Kewu i qaecgéma focfoc mebiri énécmimiawac buŋa imi héré aŋgétimu. 2 Waŋu ieneŋ kaisero waŋgic sasalanéj méndac énécmimu. Waŋu ic ionac niŋac ac hélawac héra imuac zébiri qébiri wammimu. 3 Kiwi ic ikora imi eneŋ hémbaociguc namma ackuazéc ewaginaiguc téyu iminéj batucgé énécmima iwawaigina héré onagic wammu. Waŋu

tasé mihicji énécmiawac ai imi becarunec ménda horugianzac. Wañu mebiri qebiriac kuhanéj gau niñ ménda wamma ic imuhucyawac inicma keczac.

4 Anutunéj kua meme uña tosara késpedesic wangic ionac késpedesicina ménda wai énécmima uña biria ionac baec dumuñawac bawaignuc gili énécmima siñ tunumañ yanda imuac hésa amaiguc onoporu kenkecgic zégésigési naléya hamacac hezac. ⁵ Wañu becaru Noa solañ kekecac buña zéau énécmiyec i zéma iwac sac taséhera 7 ionac sac goigina héima galenjë énécmiyu kecgic, néj baecac hicñisai tosara Anutu eeya ménda héianjic ionac imi goigina ménda héima doku qaon yanda mihicji énécmiyec. ⁶ Wañu Sodom zéma Gomora ama areña yanda imuac miñina imuhucyanec qahac wammu niñac zétecgé énécmiyu bucalalañ wandacgic haka iminéj hicñisai biria andiaiguc hamu ionac séséc wañec. ⁷ Wañu ic solaña Lot imi hena ac qahac kecanjic ionac kaisero haka qesalecgégéya imuac niñac réwéri mihicjima keru imuacnec metecgé miyec. ⁸ Ic solaña inéj ionac suginaiguc kecma naléya naléya wawañ meme hena ac logilogiya imi kiwanéj hémma gezawanéj niñu ewa qeri solaña imi sisic

waizalanjiguc opocañec. ⁹ Miñ Kewuninanéj imi niñtegicma ic embac solaña imi manam batuc igucnec metecgé énécmima ic biria imi wai énécmiyu biriaginawac bakia bisima kecgicnec zégésigési naléya hamac. ¹⁰ Séwiac siñ tohoma siñ biria qeriaiguc tacyac wamma miñ mañgoc wañ énécmimia wac mematiti wammianzu imi kitiwagina melej énécmimacac hezac.

Imi enej mia bac yandi yandigina qahac déméngina seliseli wamma zénéngina ménda hirima edamu ginaguc keczu i zébiri énécmianzu. ¹¹ Néj kua meme uña ic imuhucya onogicma kucgina kunen yanda sécgina mén he énécmimia ienen imi Miñ Kewuninawac wésiaiguc ionac mia zébiri qébiri ac ménda mema aciguc ménda onopocanzu. ¹² Wañu ienen imi hénihénia igucnec énépésiyu kemma humumu niñac hicñigic yañ beric ésécnec iwawai ménda niñacgégic imuac mia zébiri wammima mebiri qebiri imuac qeriaiguc mebiri qebiri mihicjianzu. ¹³ Wañu haka biriawac kitiwawac haka biria mihicjima kaiwe asaha yanda qeriaiguc nezéléléj wamma niñgic sécgéanzac. Iminéj mia zapi qeqegina zéma késpedesicina wanzac. Ienen imi iniguc ariaciguc kecmu imuaru ikociguc héihéré wañamuma nezéléléj

wañanzu. ¹⁴ Kicgina imi kaiseroneñ sécgéma heyu kápésic waimuac séc qahac wañu ic embac tosara qeri uñagina ménda seliseligia imi haléc wañ énécmianzu. Wañu ewa qeriginaneñ seligiya hémbaoc haka efima wañanzu. Imi eneñ mia saecac nambérac héra keczu. ¹⁵ Imi eneñ héna dindiña imi waima kemma rouc wamma kecma Beoroac naña Balamac^{*} héna méndacma kenzu. Ic imi mia wawañ meme biriawac boña niñac siña niñañec. ¹⁶ Imuhuc wamma keru Miñ Kewuneñ doñki yañ ara qahac imuac kuaya mema ic ionac ac ewaiguc ac wammima gezac qézéñ ic iwac haka sohosohoya imuac neñ héimiyec.

¹⁷ Ic imuhuya imi doku hogocya dokuya qahac zéma hosusu luhuc selianeñ mihilañgéyu keñha wañanzu ésécnec. Ionac niñac siñi tunumañ mézézéñgéyu hezac. ¹⁸ Ieneñ imi séwi eñeñawac ac eñomia lomma zéma haka soho sohoya wawaña ionac murunec waizalañ wamma néngacma hahaya imi muñguc kaisero hakanéñ séwiac siñiguc wamma haléc ac wañ énécmima ¹⁹ hulac énécmi ni hésa qaté qahac kecmu zéma ac zikima énézéanzu, néñ eñañ imi haka houhouyawac welenqeqe ic keczu. Imi mia hénia yomuhuc niñac; Ic méñnéñ ménda ogicmac imi méñ ogiczac iwac welen

qeqeya wammacac hezac. ²⁰ Ieneñ imi añgéñ titi miñina Miñ Kewunina Yesu Kristo nimmima baecac haka biria imuacnec néngacma hamaguc muñguc haka imineñ qatéénécmima meseli énécmiyu imi bec kekecgina hénihéniaiguc kecgic imi ogicma moczoñ biridacmac. ²¹ Héna solaña niñasarima zézé seli ac téréya mératéc buña énécmimia imi andé qezu ionac niñni biriqiria wañu duña melemma héna solaña ménda nimma kekera ionac niñni méñ ogicma hia zézé wanzac. ²² Pakeñ ac héla yomineñ ionac muru héla héizac. Kazu imi loloña muñguc nemañ zé liliñgéanzu. Wañu beric imi doku naecmaguc muñguc gizoñiguc kemma lumuc euma heanzu.

3

Miñ Kewuneñ liliñgéma hamac.

¹ Kunuchécna, deguc kiwina méñ yomi owa hatac éréhéc wanzac. Kiwina éréhécnec imuaru imi ewa qerigina héla mindi énécmimañ zé hénia yomuac mia meqeli énécmizua; ² Eneñ kua meme ic téréya ieneñ andu ac zégic ackuazéc imi zéma Miñ Kewunina añgéñ titi miñinanéñ Yesuac Méliméli ic ionac kuaginaiguc haiyu énézégic imi niñqelima kecmu niñac oénécmizua. ³ Walac imi yomuac niñselimu,

^{*} 2:15: Yud 1:11

nalé tetcgiaiguc zésiloloc wañanzu imi eneñ hama séwiginawac siñ méndacma wamma zésiloloc wamma yomuhuc énézému. ⁴ Miñ Kewu lilingéma hamac zézé seli imuac héla dimia? yanda hécnina humudacgic, néñ iwawai sasala baec hicñiyec igucnec hema hama kerec imi imuacnec hema keczac. ⁵ Imuhuc zéanzu eneñ imi Anutunéñ zéyu ackuazécya imuac niñac kurumeñnéñ becarunec hicñima hezac imi zéma baec imi doku igucnec zéma dokunéñec mihicñiyecac hezac imi kilen eluñ unumac niñ wanzu. ⁶ Hénia imuac niñac becnecc baec yomi dokunéñ luma hoturuyu humudacgic. ⁷ Wañu ackuazéc iminéñec baec kurumeñ deguc hezaoc imi gésigési naléiguc biria meme ieneñ zéraiguc emmu imuac naléya ducñimacac séc gericac buña añgén tiércmiyu mambéc hezaoc.

⁸ Kunuchéna, Miñ Kewuguc imi ai meme momacguc imi niñu yawuñ tausen ésec wañanzac, wañu yawuñ tausen imuac niñu ai meme momacguc tanec wañanzac imi eluñ ménda unumac. ⁹ Miñ Kewuac sisipac ac imi ic tosara eneñ nalé horugizac zéma niñanzu ésecnec ménda horugizac. Imi mia ini moczoñ ménda biridacma kenkecma ewa melen wandacmu niñac wamma nalé herec bénzén mambéc wañ nénécmianzac.

¹⁰ Wañu Miñ Kewuac naléya imi kowu nene ésecnec éléñec hamac. Nalé imuaru imi kurumeñ imi hétéñ yandaguc qacma aulangéma kendacmac. Wañu baec imi gericnéñ zeyu doku ésecnec wamma uraha qahac wanda imuaru ai memeyawac hezac imi acguc qahac wandacmac. ¹¹ Iwawai momac yanda imuhuc qahac wandacmac, imuac ini ic dimuhucya wañgic sécgémac? Wawañ meme téreya zéma haka eeyaguc kecma ¹² Anutuac naléya imi hamac niñ hélacnec mambéc kecmu. Nalé imuaru imi gericnéñ zeyu kurumeñnéñ doku ésecnec hularu iwawai héhéña imi pépélima madacmac. ¹³ Wañu neñañ imi iwac sisipac aciguc hezac séc kurumeñ qelia zéma baec qelia hicñimaoc niñ mambéc kecanziñ. Wañu baec imuaru imi haka solaña hezac.

¹⁴ Imuac kunuchéna ini iwawai imuhucyawac mambéc keczu. Imuac iwac kiwaiguc zapi qahac késpedes solañ wamma lueaiguc wininimu niñac seliseli wamma kecmu. ¹⁵ Wañu Miñ Kewuninanéñ nalé horua bisiqatéñ wañ nénécmianzac haka iminéñ añgén titinina wañ nénécmimac zéma nimmu. Dacmuna soroc hécnina Paulo i acguc niñtegic qñtegic haimiyec séc imuhucyanec oénécmiyec. ¹⁶ Wañu kiwiya oyec séc haka imuac zéyec. Wañu kiwiya

tosara imi niŋyacgéwiŋ
 zé batucgéni hénia hiŋgac
 hiŋgara wanzac. Ic tosara
 niŋiŋgina qahac zéma ménda
 seligima nanzu ieneŋ kiwi
 tosara ésécnec zénimma
 sécgina ogicma hénia miŋima
 nimma eŋaoc kápésic hu-
 mumiauwac mihiçŋianzu.

¹⁷ Imuac kunuchécna ini imi
 walac nindaczu imuac niŋ
 tosara hénia ac qahac ke-
 canzu ieneŋ ac halécnéŋ waŋ
 énécmigic seligima namma
 imuacnec mama unuwac
 niŋ galeŋ mema kecmu.

¹⁸ Waŋu Miŋ Kewunina zéma
 aŋgéŋ titi Miŋina Yesu Kristo
 iwac goi héihéi zéma hénia
 niŋni yandima kemmac.
 Edamuyanéŋ deguc zéma
 nalé tetecgia qahac iwac
 muru hemac! Hélaçnec.

1 Yohane

Kekecac ackuazéc.

¹ Kekecac ackuazéc nalé hénihéniaguc bec kerec imuac mia neňaň gezacninanéň niňaňiň, nimma kicninanéň héňaňiň waňu hémma méraninanéň késaosi wammianij. ² Waňu kekec imi mewinini nénécmimia waňec, waňu kekec hémbénaňa imi hémma héipucya wamma zéau énécmianziň. Kekec imi mia Maňgocguc kerec. Keru Maňgocnéň neňaň muru mewinini nénécmiyec. ³ Ini acguc niniguc ala kekec wamma kechiň niňac, nini kicninanéň hémma gezacninanéň momacnec niňaňiň imuac mia zéau énécmianziň. Neňaň ala kekec imi Maňgoc zéma Naňa, Yesu Kristo iriguc momacnec. ⁴ Waňu kiwi yomi ségiséginina sécgémac niňac oziň.

⁵ Ackuazéc iwarunec nimma zéau énécmiziň imi yomuhuc, Anutu imi asacmararaň, siňi imi iwac muru komodia méň ménda hezac. ⁶ Neňaň Anutuguc ala kekec kecziň imuhuc zéma siňi qeriaiguc kenha waňanzijiguc neňaň imi ac ikora zéma ackuazéc héla ménda tohoanziň. ⁷ I eňeyaoc asac mararaň qeriaiguc kecanzac imuac séc neňaň asac mararaň qeriaiguc kecanzijiguc neňaň

imi neňaocnec ala kekec waňamuma kecni Naňa Yesu Kristo iwac sacnéň késpedesicnina moczoň zuac nénécmimac. ⁸ Neňaň késpedesicnina qahac zéziňiguc neňaocnec ikoc waňamuziň, imuac niňac ackuazéc héla imi ewa qerininaguc ménda he nénécmizac. ⁹ Késpedesicnina zé auziňiguc, Anutu, méňzé méňzéya qahac, solaňa miňinanéň késpedesicnina waima birianina moczoň zuac sorocgé nénécmimac. ¹⁰ Waňu neňaň késpedesic ménda waňanzij zéziňiguc, Anutuac ikora zémiziň. Waňu iwac ackuazéc imi ewa qerininaguc ménda hezac.

2

Héipuc icnina Kristo.

¹ Nambérac soroc hécna, ini késpedesic ménda wammu niňac kiwi yomi o énécmizua. Waňu méň késpedesic wammaciguc, neňaň héipuc ic saiwa waň nénécmima zéanzac imi Maňgocguc keczac. Iwac qara imi Yesu Kristo, solaňa miňina. ² Inéň mia neňaň késpedesic niňac doenina memaň zé séwiya wai nénécmiyec. Waňu imi nonac sac qahac, néň baec séc ic embac momac yanda neňaň niňac imuhuc waňec. ³ Neňaň iwac héna ac tohoma waňanzijiguc haka imi hémma i nimmianziň imi niň asarianziň. ⁴ Ic méňnéň ni i nimmizua zéma iwac ackuazéc ménda tohozac

imi ikoc ic wanzac. Wañu qeriaiguc ackuazéc héla ménda hezac. ⁵ Ic méñnéñ méñ iwac ackuazéc tohoma kecanzaciguc, Anutuac goi héihéinéñ iwac ewa qeriaiguc hélacnec solañanima hezac. Imuac mia nini dimuhuc iwac qeriaiguc kecziñ imi niñasarianziñ. ⁶ Méñnéñ méñ iwac qeriaiguc keczua zéanzac iminéñ Yesu wañec imuac séciguc wammac.

Héna ac qelia.

⁷ Goi héihéiac buña ini, héna ac ni o énécmizua imi qelia qahac, imi wahala. Ini hénihénia igucnec késa kecanzu imi mia. Héna ac wahala imi ackuazéc ini becarunec niñanzu imi mia. ⁸ Siñi imi kemmanec keru, asac mararañ héla imi bec asariyu, héna ac imuac héla imi Yesu zéma sugcinaiguc hicñi asariyu héñiac héñanzua. Imuac niñ ni héna ac imuac héna ac qelia zéma méñgucnec o énécmizua. ⁹ Méñnéñ méñ asac mararañ qeriaiguc keczua zéma alayawac ewa hazéc wammianzac imi siñi qeriaiguc keczacnec. ¹⁰ Alaya goi héihéi wammianzac iminéñ asac mararañ qeriaiguc keru iwac qeriaiguc iwawai biria méñnéñ hema wammiyu érec étéñ wammacac séc qahac. ¹¹ Wañu méñ alayawac ewa hazéc wammianzac imi siñi qeriaiguc kecma imuac qeriaiguc kenha wañanzac imuac niñ siñinéñ

kiwa nézicgéyu dimuaru kemmac imi ménda niñzac. ¹² Nambérac hécna, Yesuac qara niñac onac kápésicgina wai énécmidaczac hénia imuac niñac mia kiwi yomi o énécmizua. ¹³ Mañgoc ini i nalé hénihénia igucnec kecanzac imi nimmigic hénia imuac niña kiwi yomi o énécmizua. Sac qelihécna ini Biria miñina imi ogicgic hénia imuac niñac kiwi youmi o énécmizua. ¹⁴ Nambérac hécna ini Mañgoc nimmizu hénia imuac niñac kiwi yomi o énécmizua. Mañgoc ini i nalé hénihénia igucnec kecanzac imi nimmizu, hénia imuac niñac kiwi yomi o énécmizua. Sac qelihécna, ini kucginaguc wañu Anutuac ackuazéc qeriginaiguc nañu Biria miñina ogicgic, hénia imuac niña kiwi yomi o énécmizua.

Baecac iwawai niñac siñ ménda nimmu.

¹⁵ Baec zéma iwawai imuaru hezac imuac goi héihéi ménda wammimu. Méñnéñ méñ baecac goi héihéi wañ mianzaciguc iwac qeriaiguc Anutuac goi héihéi imi ménda hemizac. ¹⁶ Némac niñ? Baeciguc iwawai hezac imi moczoñ séwiac siñ, kicac siñ zéma iwawai késa keczu me wañanzu imuac séwi eñeñ wanzac. Wañu imi moczoñ Mañgocarunec qahac, néñ baec igucnec. ¹⁷ Baec zéma imuac siñ imi qahac wammac, néñ méñnéñ méñ Anutuac ackuazéc tohoma

keczac iminénj tetecgia qahac kecanzac.

Kristoac hazéc.

¹⁸ Nambérac hécna nalé yomi imi nalé tetecgia. Kristoac hazéc hamacac niñ zézéya imi niñgic imuhucyanec deguc Kristoac hazéc sasala bec hama keczu. Imuac niñ nalé tetecgia wanzac imi niñasariziñ. ¹⁹ I eneñ nonarunec hicñjima keñgic. Néñ nonac kitic hécnina qahac. Kitic hécnina wambunec imi niniguc kecbunec. Wañu kitic hécnina qahac imuac hénia imi nénézégic héñtegicbiñ niñac waima keñgic. ²⁰ Téréya miñjanénj ini Uña Téréya haléc ésécnec qocgé énécmiyu megic. Imuac niñac ini moczoñ niniñginaguc wanzu. ²¹ Ini ackuazéc héla ménda ninzu zéma kiwi yomi oénécmizua imuhuc ménda zéma nimmu. Imi qahac, néñ ini imi ackuazéc héla imi niñtegicgic, wañu ikoc imi ackuazéc héla igucnec ménda hicñianzac imuac niñ kiwi yomi oénécmizua. ²² Mérénénj ic ikora? Ménj Yesu imi Kristo qahac zéanzac imi mia. Ic imuhucyanénj Kristoac hazéc héla. Inéñ Mañgoc zéma naña qaecgé érécmianzac. ²³ Ménj Naña imi ménda ninzénjézac iwaru Mañgocya qahac, néñ ménj Naña imi ninzénjézac inéñ Mañgocyaqac keczac. ²⁴ Hénia igucnec iwawai

gezacginanénj niñgicac niñgic imi qeriginaiguc hezac me qahac imi hémma niñtgicgic. Imi heyuguc ini imuhucyanec Naña zéma Mañgoc qerigiraiguc kecmu. ²⁵ Sisipac ac inéñ wañ nénécmiyec imi kekec hémbénaña nénécmiawac zézé seli imi mia.

²⁶ Ac imi ikoc wañ énécmianzu ionac niña imuhuc oénécmizua. ²⁷ Ini iwarunec Uña téréyawac haléc naec naec megic qeriginaiguc keczac imuac némaciguc ménénj ku énécmimacac niñ wambunec? Iwac Uña téréyawac halécnéñ météré énécmimia iminénj iwawai moczoñ ku énécmimac. Uñawac ara imi hélanec, ikora qahac, imuac eneñ ku énécmianzac imuac séc iwac qeriaiguc kecmu.

Anutuac nambérac héra.

²⁸ Nambérac hécna deguc iwac qeriaiguc kecgic Yesunénj wininima mayu iwac kiwaiguc gamunina ménda nimma ewa bénzénj wambiñ. ²⁹ I solaña miñjina wañanzac imi ninzuiguc ic ménj solaña wañu hémma iwarunec hicñizac imi nimmu.

3

1 Ninzu! Kurumen Mañgocnéñ Anutuac nambérac hécna zé nénécmimanj zé goi héihéi dimuhucya wañ nécnécmiyec! Wañu nini imuhuc mia keczin. Wañu baec ic

embac ienej i ménda héntegicanzu, hénia imuac niñ nini acguc ménda ninic tegicanzu. ² Soroc hécná neñañ deguc imi Anutuac nambérac héra kecziñ. Biañ dimuhuc kecbiñ imi ménda hicji asarizac. Wañu inéñ wininiyu neñañ iwac kekec tanera hezac séc hémbiñ imuac niñ neñañ iwac kekec tanera imuhucyanec mia wamma kecbiñ imi ninziñ. ³ Méñnéñ méñ eñeya ewa qerianéñ kekec imuac mambéc kecanzac imi Yesu qakola qahac qala qala wanzac imuhucyanec eñeya météré amuanzac.

⁴ Méñnéñ méñ késpedes wañanzac imi héná ac logianzac. Késpedes imi héná acac sigisigiya. ⁵ Wañu Inéñ késpedesnina nonagicmañ zé wininiyec imi ini ninzu. Wañu iwaru késpedes méñ ménda hemizac. ⁶ Méñ iwac qeriaiguc kecanzac iminéñ késpedes ménda wañanzac. Méñ késpedes wañanzac iminéñ i méñ ménda hémma nimmima keczac. ⁷ Nambérac hécná méñac méñ ménda waigic, ikoc wañ énécmiwac niñac. Haka dindiña wañanzac iminéñ i solaña keczac séc solañanec kecanzac. ⁸ Biria miñinanéñ hénihéniya igucnec késpedes wamma hama kerec. Imuac niñ méñ késpedes wañanzac imi Biria miñina iwarunec. Anutuac Naña inéñ Biria miñinawac ai imi mebirimañ zé wininiyec.

⁹ Méñnéñ méñ Anutu arunec hicñima keczac imi Anutuac ac gocmianéñ iwac qeriaiguc hekeru késpedes ménda wañanzac. Anutu arunec hicñima keczac imuac niñac késpedes wamma kecmacac séc qahac. ¹⁰ Anutuac nambérac me Biria miñinawac nambérac imi hénia yomuhuciguc hicji asariyu niñanziñ; Méñ haka dindiña ménda wanzac imi Anutu arunec qahac. Méñ alaya goiya ménda héianzac imi acguc Anutu arunec qahac.

Goi héihéi wañamuwiñ.

¹¹ Ackuazéc yomi ini hénihénia igucnec nimma keczu; Goi héihéi wañamuwiñ. ¹² Kainac haka ésécnec ménda wañgic. Inéñ Biria miñinawac buña kecma munaya qeyu humuyec. Wañu némac niñ qehumuyec? Eñeya wawañ meme biria, wañu munayawac wawañ meme imi hiabia wañu nimbupuc nimma qehumuyec. ¹³ Dacmuna hécná zéma embac nañhécna, ini baecac ic embac enéñ mézétiti wañ énécmigic ménda aurimu. ¹⁴ Neñañ goi héihéi wañamuwanziñ imuac mia nini humuc waima kekec qeriaiguc kerenziñ imi ninziñ. Méñ tosara ionac goigina ménda héianzac imi humuc qeria igucnec kecanzac. ¹⁵ Méñ dacmuna héra me nañhéra goigina ménda héianzac imi ic qeçe. Wañu ic

qeqe iwac qeriaiguc kekec hémbénaña ménda hemizac imi ini ninzu. ¹⁶ Yesu Kristonéj neñañ niñac wamma kekecyá waiyec. Wañu neñañ goi héihéi hélé imi ninziñ. Neñañ acguc dacmuna hécnina ionac niñac wamma kekecnina waiwiñac hezac. ¹⁷ Ic méjnéj baecac iwawaiya sasala késa kecma ninzén ninzén dacmuna méjnéj iwawai méj niñac osiyu hémma ewa biric ménda wammimac imi Anutuac goi héihéinéj dimuhuc iwac qeriaiguc hemac? ¹⁸ Nambérac hécna ac me ezelañnéj sac qahac, wawañ meme zéma ewa qeri hélanéj goi héihéi wañamuwiñ.

¹⁹ Imuhuc wambiñiguc neñañ ackuazéc hélé imuaru qékétama kecziñ imi asariyu nimbiñ. Wañu Anutuac wésiaiguc ewa qerinina meseligima qeri bénzén kecbiñ. ²⁰ Ewa qerininanéj késpedes ninaguc zénénéc mimaciguc imi Anutuac ewa qerianéj ic neñañ qerininawac séc qahac, Inéj séc méj kecma iwawai moczoñ nindacanzac. ²¹ Kokoc soroc hécna qerininanéj késpedes ginaguc zéma ménda zé nénécmiyu Anutuac kiwaiguc bénzén kecbiñ. ²² Wañu iwac héné ac tohoma iwac kiwaiguc iwac ewa siñ méndacma haka silic wanni, Inéj zéwelec welec-nina nimma melenju iwawai moczoñ hia mewiñ. ²³ Iwac

héné ac imi yomuhuc; Naña Yesuac qara ninzéngeña héné ac Inéj nénécmiyec imuac séciguc goi héihéi wañamuwiñ. ²⁴ Ic embac enej iwac héné tohozu ienej iwac qeriaiguc keczu, wañu ionac qeriginaiguc Inéj keczac. Uña Téréya nénécmiyu qerininaiguc keczac Inéj zéasariyu neñañ qerininaiguc Inéj keczac imi niñanzñ.

4

Uña hia me uña biria imi gésima héntegicma nimbiñ.

¹ Kokoc soroc hécna, kua meme ic ikora sasala baeciguc hicñima keczu. Imuac niñ uña moczoñ nec ménda ninzéngeñmu. Uña imi Anutu arunec me qahac imi niñyacgeñañ zé ala batuc wañ énécmimu. ² Anutuac Uña imi yomuhuciguc niñtegicmu; Uñaya uñaya Yesu Kristo baec ic hélé wamma hayec imi ninzéngeanzac iminéj Anutu arunec hahaya wanzu. ³ Wañu uña méjnéj méj Yesu ménda ninzéngezac imi Anutu arunec qahac. Imi Kristoac hazéc boñawac uña. Hamac zéyu niñgic Kristoac hazéra imi mia. Wañu imi bec baeciguc hicñima keczac. ⁴ Nambérac hécna ini Anutu arunec. Qeriginaiguc keczac Inéj méj baeciguc keczac i qema ogicdarec, imuac niñac enej hazéc hécgina unuma onogiczu. ⁵ Ienej imi baec igucnec, imuac niñ

ac suruc baec igucnec imi zégic baec ic embac ienen ac imi nimma tohoanzu. ⁶ Neñan mia Anutuac buña, imuac niñ mén Anutu ninzac inéñ acnina niñanzac, néñ mén Anutu arunec qahac inéñ acnina ménda niñanzac. Ackuazéc hélawac uña me ikocac uña imi hénia imuhuciguc héñtegicanziñ.

⁷ Kokoc soroc hécna neñan goi héihéi wañamuwiñ. Goi héihéi imi Anutu arunec imuac niñac mén goi héihéi wañ énécmianzac inéñ Anutu arunec hicñjima kecma Anutu ninzégéanzac. ⁸ Anutu eñeyaoc imi goi héihéiac miñina, imuac niñac goi héihéi ménda wañ énécmianzac inéñ Anutu ménda ninzac. ⁹ Anutuac goi héihéi imi sucninaiguc yomuhuc hicñjyec; Anutunéñ Naña momacguc imi méliyu baeciguc mayec imi neñan iwarunec kekec héla mema kecbiñ niñac. ¹⁰ Goi héihéiac hénia imi yomuhuc hezac, neñaoc Anutu goi héihéi wammiyiñ imi qahac, Anutu eñeyaoc goi héihéi wañ nénécmima neñan késpedesnina mulu memac niñac Naña méliyu mayec. ¹¹ Kokoc soroc hécna Anutunéñ imuhuciguc goi héihéi wañ nénécmiyec, imuac niñ imuhucyanec neñan goi héihéi wañamuwiñ. ¹² Ic ménéñ mén Anutu ménda héñec, néñ goi héihéi wañamuwiñiguc Anutu I eñeyaoc neñan ewa qerini-

inaiguc keczac. Keru iwac goi héihéianéñ neñan qerini-naiguc solañanima hemac.

¹³ Inéñ Iwac Uñaya nénécmiyec imuac niñ Inéñ neñan qerini-naiguc, neñan iwac qeriaiguc kecamuanziñ imi ninziñ. ¹⁴ Mañgocnéñ baec séc ic embac humuc igucnec nénépésimac niñ Naña méliyu mayec imi nini hémma héipuc wamma zéziñ. ¹⁵ Ménéñ Yesuac niña Anutuac Naña zéma nimmiyu Anutunéñ iwac qeriaiguc, inéñ Anutuac qeriaiguc kecamumaoc. ¹⁶ Imuhuc wamma Anutuac goi héihéi neñan muru hezac imi hémma ninzégéma kecziñ.

Anutu imi goi héihéiac miñina, mén goi héihéiac qeriaiguc keczac imi Anutuac qeriaiguc keru Anutunéñ iwac qeriaiguc keczac. ¹⁷ Imuhuciguc goi héihéinéñ neñan sucninaiguc solañanimac. Wañu baec yomuac qeriaiguc iwac kekecya ésécnec kecanziñ imuac niñ gésigési nalé yandaiguc bénzén nambiñ. ¹⁸ Bac yandiyandi imi goi héihéi qeriaiguc ménda hezac. Wañu goi héihéi hélanéñ bac yandi yandi imi nesiya keñanzac. Némac niñ, bac yandi yandi iminéñ bakia zérabéracguc imuac buña, ic mén bac yandi yandi wañanzac imi goi héihéiac qeriaiguc ménda solañanima kecanzac. ¹⁹ Inéñ goi héihéi walac wañ nénécmiyec

imuac niḡac neḡaḡ goi héihéi waḡamuwiḡ. ²⁰ Méḡnéḡ ni Anutu goi héihéi wammianzua zéma nauḡ dacmuna héra mézétiti waḡ énécmimac ic imi ikoc ic. Némacniḡ, méḡ nauḡ dacmuna héra kicnéḡ inic inira ionac goi héihéi ménda waḡ énécmianzac imi eneḡ Anutu ménda héhéḡa imi goi héihéi hia ménda wammimac. ²¹ Inéḡ zézé seli ac yomi nénécmiyec; Méḡ Anutu goi héihéi wammianzac iminéḡ nauḡ dacmuna héra goi héihéi kiléḡ waḡ énécmimac.

5

Yesu imi Anutuac Naḡa.

¹ Méḡnéḡ méḡ Yesu imi Kristo zéma ninzégégzac, inéḡ Anutu arunec hicḡjima keczac. Waḡu ic méḡnéḡ méḡ Maḡgoc goi héihéi wammianzac inéḡ iwac naḡa momacnec goi héihéi wammianzac. ² Neḡaḡ Anutu goi héihéi wammima iwac zézé seli ac tohoma imuacnec mia Anutuac nambérac héra goi héihéi waḡ énécmianziḡ imi asariyu niḡanziḡ. ³ Anutuac zézé seli ac tohoanziḡ haka iminéḡ mia Anutu goi héihéi wammianziḡ wawaḡ meme imi mia wanzac. Waḡu iwac zézé seli ac imi yéwéria qahac. ⁴ Méḡ Anutu arunec hicḡjyec imi baecac ala batuc qema ogicanzac. Waḡu baecac ala batuc qema ogicanziḡ ogicogic imuac kuha imi ninzégé ninzégéḡnina.

⁵ Ic méḡ Yesu imi Anutuac Naḡa zéma ninzégégzac ic qahac zéwiḡnec mérénéḡ baecac ala batuc imi hia qema ogicbacnec?

⁶ Doku igucnec zéma sac igucnec hayec imi mia Yesu Kristo. Doku igucnec sac qahac, néḡ doku zéma sac igucnec hayec. Uḡa Téréya, ackuazéc héla zézéac miḡjina wanzac imuac niḡac Uḡa téréyanéḡ héipucya wanzac. ⁷ Imuac niḡ haréwécnéḡ héipuc wamma zéanzu. ⁸ Imi mia Uḡa Téréya zéma doku zéma sac, haréwéc iminéḡ momacnec Yesu imi ic héla zézu. ⁹ Neḡaḡ ic embac onac héipuc ac imi ninzégégéanziḡ, waḡu Anutuac héipuc ac imi kuha ogicogicya wanzac. Anutunéḡ naḡawac yomuhuc héipuc wamma zézac imuac héipuc ac yominéḡ Anutuac héipuc ac wanzac; ¹⁰ Méḡ Anutuac Naḡa ninzégégéanzac inéḡ héipuc imi eḡeya qeriaiguc késa kecanzac. Waḡu méḡ Anutu ménda ninzégégéanzac inéḡ Anutuac ikora zémianzac tanec wanzac. Némac niḡ, inéḡ mia héipuc Anutunéḡ Iwac Naḡawac waḡec imi ménda ninzégégéanzac imuac niḡ imuhuc zézua. ¹¹ Héipuc ac imi mia yomuhuc; Anutunéḡ kekec hémbénaḡa nénécmiyec waḡu kekec hémbénaḡa imi Iwac Naḡawac qeriaiguc hezac. ¹² Méḡnéḡ Naḡaguc keczac iminéḡ

kekec hémbénaña mema kecanzac. Méjnéj Anutuac Naña ménda késama kecanzac iminéj kekec hémbénaña imi ménda késa keczac.

¹³ Ni ackuazéc yomi onaru kekec hémbénaña imi he énécmizac imi ninjegicmu niñac ic embac Anutuac naña Yesuac qara ninzégézu onac mia kiwi yomi oénécmizua.

¹⁴ Nini Anutuac yomuhuc ninzégéma ewa déj wamma kecanziñ; Iwac ewa siñ tohoma iwawai méñac méñ qesimiwiñ imi hia niñ nénécmidacmac.

¹⁵ Inéj niñ nénécmianzac imi ninzégiguc iwawai méñac méñ welecmianziñ imi bec nénécmizac imi ninziñ.

¹⁶ Ic méjnéj alaya méjnéj késpedesic humucac buña séc ménda wawaña imuhucya wañkeru hémmaciguc iwac niñac wamma Anutuaru welecmimac. Késpedesira humuc ac buña séc qahac wañu Anutunéj kekec héla mimac. Késpedesic humuc mihicñi mimia hemizaciguc imuac zéwelecmimu niñac ménda zézua. ¹⁷ Héna ac logilogi imi moczoñ késpedesic wanzac, néj késpedesic tosara imi humuciguc ménda onagicma kemmac.

¹⁸ Méj Anutu arunec hicñiyec inéj késpedesic ménda wañanzac imi nini ninziñ. Némac niñ, Naña Anutu arunec hicñiyec i imi Inéj héngalenj wammiyu Biria miñinanéj ménda késa osi

wammimac. ¹⁹ Neñañ imi Anutu arunec hicñima keczñ, néj baec ic embac tosara imi Biria miñina iwac qeriaiguc kecanzu imi neñañ ninziñ. ²⁰ Anutuac Naña mama hama ninjegic qinjegic nénécmiyu neñañ ac héla miñina imi nimmima iwac qeriaiguc kecanziñ. Kecma naña Yesu Kristoac qeriaiguc acguc kecanziñ. Wañu Yesu Kristo inéj Anutu héla zéma kekec hémbénaña keczac. ²¹ Nambérac hécna héngalenj wañamuma banarawac ireha igucnec néngacma lakec kecmu.

2 Yohane

Ewa hia ac.

¹ Qeria galeŋ neŋ Miŋ Kewuac gésimimia embac neŋgia zéma iwac nambérac héra ionac kiwi yomi o énécmizua. Neŋ Ackuazéc héra imuac qeriaiguc goi héihéi waŋ énécmianzua, waŋu neŋ sac qahac ackuazéc héra ninzu séc imuhuc goi héihéi waŋ énécmianzu. ² Imi mia neŋaŋ qerininaiguc hema neŋaŋguc tetcgia qahac heanzac ackuazéc imuac niŋac mia imuhuc waŋanzin. ³ Ackuazéc héra zéma goi héihéi imuac qeriaiguc ewa hia zéma wésé ninin zéma luaenéŋ Maŋgocnina Anutu zéma iwac Naŋa Yesu Kristo iorarunec mama neŋaŋguc hemac.

Ac héra zéma goi héihéi.

⁴ Guac nambérac hécgá tosanenéŋ Kurumenŋ Maŋgocnén nénézéyec séc ackuazéc héra imuac qeriaiguc kenha waŋanzu imi inicma ségiségi yanda waŋanzua. ⁵ Embac yanda, neŋ zéseli génzua, goi héihéi waŋamuwiŋ. Imi mia hena ac qeliawac ménda ogénzua, néŋ imi hénihénia igucnec kesa kecanzin imuac mia ogénzua. ⁶ Neŋaŋ iwac hena ac imi tohoma kecbin iminén mia goi héihéi wanzac. Iwac hena ac imi yomuhuc; Hénihénia igucnec niŋanzu séciguc goi

héihéi waŋamumu. ⁷ Ikoc ic sasalanéŋ baec séc kemma keczu. Imi enenŋ Yesu Kristonéŋ baec ic héra wamma mayec imi qaecgéanzu. Waŋu imuhucyanenŋ ikoc ic zéma Kristoac hazéchera wanzu. ⁸ Imuac niŋ ini galeŋ meamumu, aininawac héra imi sohovac niŋac. Ménda sohoyu imuac bakia séciguc memu. ⁹ Méŋnéŋ méŋ ogicma walac kemma Kristonéŋ ac ku énécmiyec imuac qeriaiguc ménda kecanzac iminén Anutuguc ménda kecanzac. Waŋu méŋnéŋ méŋ imuac qeriaiguc kecanzac iminén Maŋgoc zéma Naŋa iriguc keczac. ¹⁰ Méŋnéŋ méŋ pakeŋ ac yomi ménda késama onac muru hayu amaginaiguc ménda hérémima yaizézé ac méŋ ménda ézému. ¹¹ Méŋnéŋ méŋ yaizézégina zémac imi ic iminén ai biria imuac méra mimia ic wammac.

Tetcgiawac yaizézé ac.

¹² Ac tosara sasala omanac séc, néŋ kiwiiguc kirifinén ménda oman zé wanzua. Imi mia ségiségi yandanéŋ neŋaŋ ewa qerinina kuaya qemac niŋac ni nenaoc hama musuqeŋe wamma énézéman zé wanzua. ¹³ Anutuac gésimimia embac dacmunaga méŋac nambérac héra ienen yaizézéga zégénzu.

3 Yohane

Yaizéze ac.

¹ Qeria galeŋ neŋ nuac kokoc sorocna Gaio, ackuazéc héla imuac qeriaiguc goi héihéi waŋgəŋanzua guac mia kiwi youmi oma haiwa hazac.

² Kokoc sorocna, uŋaganéŋ hiabianec keczac imuhucyanec séwiga zéma iwawaiga moczoŋ hiarumac niŋac Anutu welecmizua. ³ Dacmuna hécna ieneŋ nuaru hama ackuazéc héla guac muru hezac imuac héipuc wamma gi imi ackuazéc héla imuac qeriaiguc keŋha waŋanzaŋ zégic nimma ségiségi yanda waŋi. ⁴ Nimba nuac nambérac hécnanéŋ ackuazéc héla qeriaiguc keŋha waŋanzu iminéŋ nuac ségiségina yanda waŋu, ségiségi méŋnéŋ ségiségi imi ogicmacac séc qahac wanzac.

Gaio zéhiaru miyec.

⁵ Kokoc sorocna, gi ninzén ninzén dacmuna hécga keŋkésa hakésaga qahac haka héla waŋ énécmianzaŋ. Imuhuc wamma ionarunec tosara mérécgawac inicanzaŋ ionaru imi séc méŋ ogicma imuhuc waŋ énécmianzaŋ. ⁶ Ieneŋ héna gésé ionac kicginaiguc guac goi héihéi imuac héipucya wamma zégic. Imuac geŋ imuhucyanec Anutuac ewa siŋac séciguc

imi méli énécmiŋa kemmu. ⁷ Némac niŋ, ieneŋ imi Miŋ Kewuac qara niŋac wamma keŋgic, ic enia ieneŋ iwawai méŋ ménda énécmigic meanzu. ⁸ Imuac ai ic imuhucya goigina héiéncmiwiŋ. Imuhuc wamma neŋawu ackuazéc héla imuac aiya momacnec mewiŋ.

Dioterefe zéma Demetirio.

⁹ Ni Yesuac héna gésé ionac niŋac ac tosara oénécmizua, waŋu Dioterefe iwac imi qahac, inéŋ kunéŋgina kecmaŋac zé wamma nini ménda héihéré nénécmianzaŋ. ¹⁰ Imuac niŋac ni hamaŋiguc i haka biria waŋanzaŋ imi énézéwa hémmu. Inéŋ ac biria zéma nonac niŋ ac sicsao-cya zénéncmiyu ménda sécgéyu ninzén ninzén dacmuna hécnina ac qeŋe wamma ménda héihéré énécmianzaŋ. Waŋu muŋguc yanda ic embac tosara héihéré énécmiwiŋ zé waŋgic zéseli énécmima Yesuac héna gésé sugcina igucnec nesi énécmiyu séŋgaŋgeŋ maanzu. ¹¹ Kokoc sorocna haka biria ménda méndacma haka hiabia méndacbéseŋa. Méŋnéŋ méŋ haka hiabia waŋanzaŋ iminéŋ Anutuac murunec. Waŋu méŋnéŋ méŋ haka biria waŋanzaŋ iminéŋ Anutu méndagucnec héŋec. ¹² Waŋu néwécgeŋa ic embac ieneŋ Demetirioac naŋémima héipuc ac zéanzu. Waŋu ackuazéc héla imi acguc imuhuc wammianzaŋ.

Waᅇu nini imuhucyanec
iwac héipuc ac wammianziᅇ.
Waᅇu gi imi nonac héipuc
ac yomi hélanec wanꝓac imi
ninꝓaᅇ.

Tetecgiawac yaiꝓéꝓé ac.

¹³ Ni guac ac sasala
méᅇ ꝓéᅇaᅇ ꝓé ninꝓua,
néᅇ kiwiiguc kirifi ꝓéᅇa
dokuyanéᅇ ménda oᅇaᅇ ꝓé
wanꝓua. ¹⁴ Néwécgeᅇa, ni
nenaoc focdac géᅇᅇaᅇaᅇ
ꝓé wanꝓua imuac musu
qeꝓe waᅇaᅇmuma eminimbic.
¹⁵ Luaenéᅇ guac muru
hemac. Ala sasalanéᅇ
yaiꝓéꝓéga ꝓéᅇic owa hazac.
Geᅇ kuana mema alahécna
yaiꝓéꝓégina qacgina séc
qacma énéꝓéꝓéᅇaᅇ.

Yuda

Yaizéze ac.

1 Yesu Kristoac welenqeque icya, Yakoboac munia, ni Yudanéj, Anutu manjocninawac goi héihéiiguc héihéré énécmima, Kristo Yesuac niñ wamma héngalen wañ énécmimia, onac mia kiwi yomi oénécmizua. 2 Onac muru goi héihéiya, luaeya, zéma ala siña imi kindindijnec he énécmimac.

Kiwi ic ikora.

3 Kokoc sorochécna kápésic igucnec nénépésiyu neñañ momac yanda késa kecziñ anjéñ titinina imuac mia kiwi oénécmimanñ zé ewa siñna ogicma wañ néñu seliseli wamma kerí. Yesu imi ic téréya neñañ niñac hatac momacgucnec metecgédacma ninzén ninzén mihicñi nénécmiyec. Imuac niñ ninzén ninzén imuaru nanjselimu niñac meme seli ac oénécmimanñac hezac zéma niñi. 4 Hénia imi sugcinaiguc ic tosara éléñ keremma kecñic ionac ewa goro wamma ozua. Ic imuhucya niñgési wañ énécmimuac niñ becarunec ackuazéc yomuhuc ogic hezac; Anutuac eeya ménda héianzu imi eneñ ewa hiaya melenjic kaiseroac buña wañanzac. Imuhuc wamma

ieneñ imi momacguc kekera Miñ Kewunina momacguc Yesu Kristo qaecgé érécmianzu.

5 Ini suruc yomi nindaczu, néñ niningina héiqeli énécmimanñ zé wanzua. Becnec Miñ Kewuninanéñ Israel ic tuñ Izipte baec igucnec metecgé énécmiyec, néñ andiaiguc ara ménda ninzénjégic imi unudarec. 6 Wañu kua meme uñahéra* tosara nananñina séciguc ménda nankecma tatacgina waima keññic imi zégési nalé yanda hamac nalé sura imuac séc tacmu niñac heheseli qatéénécmima siñi tunumanñ yandaiguc onoporecac keczu. 7 Wañu Sodom zéma Gomora* zéma ama lelec lelec tacma keñec imuac ic embac imi acguc séc imuhucyanec kaisero wamma baecac siñ hénia ménjac† wamma méndacma keññic geric hémbéñañanéñ naec énécmima kawéya qeyu sésécac nanñanzac.

8 Wañu ic sugcinaiguc éléñ haréma keczu ieneñ imuhucnec gauguc héhéñ tanec kecma séwiginanéñ haka biria wamma miñ kewugina qahac tanec kecma qac buña téréya edamuya imi zébirianzu. 9 Kua meme uña kiwagina Mikael iminéñ Moseac qamora niñac Biria miñinaguc héré héré amuma zéqequetali wañoc. Imuhuc

☆ 1:6: Hén 6:2 * 1:7: Sodom zéma Gomora; Abarahamac naléiguc Miñ Kewunéñ ic embac ionac kápésic niñac ama areña yanda yomi gericnéñ odarec.

† 1:7: Icnéñ ic alayaguc kaisero waññic imuac zézéya.

wamma Biria miñinawac zébiri wammiman zé niñu néhéliyu yomuhuc sac zéyec; Miñ kewunéñ ac zégémmac. ¹⁰ Néñ ic

yomi eneñ iwawai imuac me imuac hénia ménda niñasarigic séc, sicsaoc zéma mematiti wammianzu. Wañu haséñ yañ éséc nec ménda niñgésima séwiac siñ méndacma birianzu.

¹¹ Ieneñ Kainac hénia[‡] méndacanzu, wañu soukiwa niñac wamma Balamac hakaš wañsoho sohoya mihicñiwiñ zé usuñ nec keñanzu. Wañu Korawac ac qeqe hakaiguc** mebiru amuanzu. Imuac niñac imi eneñ saecginaguc! ¹² Ic ieneñ onaru toroqe énécmima onac ségiségi ariaciguc momac nec tacma gamugina qahac nezéléléñ wamma ariac imuac kiwa néanzu. Kekecgina tanec imi rama galeñ enañ séwigina sac galeñgé amuanzu imuhucya, hosusu ménéñ luhucnéñ mihi-lañgéyu kia qahac eñ hama keñanzac imuhucya, wañu ic hésa humuma humu-daru zaliac nec qéziqézia wamma héla qahac ai yawuñ mihicñianzac imuhucya éséc nec. ¹³ Konduñ temboña geriwaguc tanec gamug-

ina héndéñ qéndemma sépécgéanzu imuhucya, sikilao hénia sigima keñkeña imuhucya, siñi tunuman nalé tetcgia qahac hezac iminéñ ionac buña wanzac.

¹⁴ Adamwac sac kitichéra hicñima hama kecgcic hicñisai areñhéra 7 wañec nalé imuaru Enoko hicñiyec wañu inéñ mia ic biria imuhucya ionac mia bianac ara yomuhuc zéyec. Héñgic, Miñ Kewu imi ic téréya tausenña tausenña ionac sugcinaiguc namma mayec.

¹⁵ Inéñ icya icya niñgésima ic embac Anutu eeya ménda héianzu ionac haka eebipiya qahac imuhucya zéma képésic ic Anutu eeya ménda héimianzu ionac acgina zéraguc imuhucyawac képésic ginaguc zéma zétécgé énécmiman zé mayec. ¹⁶ Ic imuhucya ieneñ imi diric doroc ac biria zéma ac zérac zérac zéanzu. Imuac séwiac siñ méndacma kuayanéñ tétéc qeqe ac zéma imuac me imuac memañ zé wamma mepé qepési ac ikora énézéanzu.

Goro ac toroqeqeya.

¹⁷ Ala sorochécna ini mia Miñ Kewunina Yesu Kris-toac Méliméli ichéra ieneñ walac ac énézéngic imuac

[‡] **1:11:** Kainac hénia; Inéñ nimbupuc wamma munia qehumuyec. **§ 1:11:**

Balam imi Israel ic ionac saec ac zéman zé osiyec. (Qét 22:18, 24:13). Wañu inéñ wañ énécmiyu Israel ic ieneñ Anutu ewa hélac nec ménda welen qemigic. (Qét 25:1-3, 31:16). Wañu Yesuac naléiguc imi hénia acac kiwi ic tosaraneñ Balam imi hémbaoc wamma soukiwa mema saec ac wañ énécmiyec zéma ku énécmiangic.

** **1:11:** Kora imi Datan zéma Abiram iriguc, ic embac hinocgé énécmima Mose zéma Aron andé uruma ereñ nec sac Anutuac ai ic keczaoc? Nini momac nec, zéma andé urugic. (Qét 16:1-35, 26:9,10).

niŋqelima kecmu. ¹⁸ Ieneŋ yomuhuc énézéma zégic, nalé tetcgiaiguc zédesi ic ieneŋ hicŋima séwiac siŋ niŋac wamma haka ee héihéiya qahac imuhucya méndacma kemmu. ¹⁹ Ic imuhucyanéŋ mia onarunec méndéŋ amuma Uŋa Téréya qahac séwi ic kecanzu. ²⁰ Ala sorochécna ini mia ninzén ninzén téréya téngéŋ imuac qahaiguc eŋaŋ kekecac ama imi meyacgému. Imuhuc wamma Uŋa téréyaguc héiselima zéwelec wamma kecmu. ²¹ Imuhuc wamma Anutuac goi héihéiiguc namma galenŋé amumu. Waŋu Yesu Kristoac wésé niniŋawac wamma mambéc kecgic kekec hémbénaŋaiguc onagicma keremmac. ²² Ewa éréhéc wamma kecanzu ionac mia wésé niniŋ waŋ énécmimu. ²³ Waŋu tosia imi geric bélaŋa igucnec qétak metecgé énécmimu, néŋ séwiginawac siŋ birianéŋ mebirigic séwi usugina idacmi acguc momacnec héŋara mema zénéŋgina hiriyu wésé niniŋ waŋ énécmimu.

*Zéwelecwelec ac zéma
mepé
qepési ac.*

²⁴ Héngalenŋ waŋ énécmiyu qeka meka qahac kecgic edamuyaiguc kápésic so-
laŋ zéma ségiségiiguc hai énécmimacac kuha hemizac imi ²⁵ neŋaŋ aŋgéŋ titi miŋina Anutu momacguc keczac iwac muru mia miŋ

kewunina Yesu Kristoac niŋac wamma edamuya zéma eebipi yanda zéma kuc buŋa zéma qac buŋa yandanéŋ nalé hénihénia qahac imuarunec éréma deguc waŋu nalé tetcgia qahac heheseli hema emma kecmac. Hélacnec!

Ac Saṅa

Yaizézé ac zéma kiwi yomuac hénia.

¹ Kiwi yomi Yesu Kristoac zéhicji hicṅiyawac ara, imi mia Anutunéh haka tosara nalé ménda horugiyu focdac hicṅimacac heyec imi welenṅ qeṅe ichéra énézéyu hémmu niṅac welenṅ qeṅe icya Yohaneac muru kua meme uṅaya mélimiyu zéhicṅiyec. ² Waṅu Yohaneenéh Anutuac ackuazéc zéma Yesu Kristoac héipuc ac zéma iwawai eṅeyaoc kiwanéh héṅec imi moczoṅ ninzéhégma zéhicṅiyec.

³ Waṅu bianṅac ara yomi olommu ienenṅ zéma gezacṅinanéh nimmu ienenṅ zéma imuaru oyu hezac imi tohoma wammu ienenṅ moczoṅ mériaṅṅinaguc. Nalé yanda imi bec hosuc hosuc wanzac imuac mia.

⁴ (4a) Yohaneenéh Asia baeciguc Yesuac hénaoṅiṅ tuṅa tuṅa 7 keczu onac muru oénémizua. Kerecac keczac waṅu bianṅuc hamac iwarunec zéma uṅa 7 Anutuac duṅ tatac wésiaiguc kecanzu ionarunec zéma ⁵ (5a) héipuc ic ménzé ménzéya qahac kecma humugic ionac sugcina igucnec walac yacma baecac ic kewu ionac galenṅgina waṅec Yesu Kristo iwarunec, (4b) goi héihéi zéma luaenéh he

énécmimac niṅ wanzua. (5b) Waṅu siṅ niṅnécmima eṅeya sacya imuac kuhanéh képésicnina igucnec hulac nénécmima ⁶ maṅgocya Anutuac niṅ wamma héngalenṅ ama areṅa yandaya zéma hofac oo ichéra imuac ai buṅa qenénécmiyec iwaru mia eebipi zéma kuc selinéh nalé tetcgia qahac hemac niṅ wanzua. Hélacnec!

⁷ Ninzu, inéh hosusu qahaiguc hamac. Waṅu icya icya ienenṅ kicṅinanéh hémmu. Waṅu luacnéṅ négic ienenṅ momacnec hémmu. Waṅu ic embac tuṅa tuṅa baec séc keczu ienenṅ iwac niṅac zésiactmu. O, imi hélacnec!

⁸ Miṅ Kewunina Anutu zézacnéṅ; Ni imi hénihénia zéma tetcgia,* bec nec kerec, deguc keczac, waṅu bianṅuc hamac, medac medac wandac wandac miṅina imi mia.

Kristo winini miyu héṅec.

⁹ Yohane neṅ imi onac ninzéhṅ ninzéhṅiguc dacmunaginina. Waṅu Yesuac qenzenṅ manzenṅ zéma héngalenṅ ama areṅa yandaya zéma bisiqatéh imuac iniguc momacnec toroqema kecanzua. Ni imi Anutuac ackuazéc zéma Yesuac héipuc ai niṅac wamma kondunṅ baec komoc ménṅ Patimoiguc nopocṅic keru. ¹⁰ Waṅu Miṅ Kewuac yacyac nalé† imuaru uṅa téréyawac qeriaiguc kecha andénaiguc ac yanda ménṅ témuṅ héténṅ

* 1:8: Girik aciguc; Alfa zéma Omega.

† 1:10: Sonda.

imuhucya hicņiyu ac ewa mēņ yomuhuc niņi. ¹¹ Gi nēmac hēnzaņ imi kiwiiguc oma Efeso, Smirna, Pegamo, Tiatira, Sade, Filadelfia, Laodikea ama areņiguc Yesuac hēnaoriņ tuņa tuņa 7 keczu ionac muru haina kemmac.

¹² Imuhuc zēyu ni ac nēzēyec i hēmmanj zē liliņgēyi. Liliņgēma kendol 7 imi imuac tatara golinēj memeyaguc naņgic hēji. ¹³ Kendol tatara imuac sugcinaiguc mēņ icac naņa tanecnēj séwi usuya horua mama hēna tetecgiaiguc hērēhērēya imi hēima bac tétéraiguc rikuj golinēj memeya maņkepela zikiyu heyec. ¹⁴ Iwac oruha zēma oruc zucya imi rama yaņ merawa zucya zēma tasétasé ésécnec lalaclalac waņu kiwa imi geric bélaņ ésécnec waņec. ¹⁵ Hēna hērera imi aiņ gericiguc zema asoņ qilic qilicyaguc pēsiganzac imuhucya ésécnec, waņu ac ewaya imi doku dunduņ hētēņa ésécnec. ¹⁶ Mēraya hēiyaiguc imi sikilu 7 heyec. Waņu kua kifaņa igucnec imi sou zēra qizilic mēņ bawa andia zéragucnec mama naņec. Waņu kic tanera imi mia kaiwe selianec qeanzac ésécnec.

¹⁷ Ni tanera imuhuc hēmma tendiņgēma iwac hēniaiguc humuc ésécnec heyi. Hewa mēria hēiyanēj qacnaiguc haima yomuhuc

nēzēyec, gi bacga mēnda yandiyu, ni imi hēnihēnia zēma tetecgia.† ¹⁸ Ninzaņ, ni bec nec humuyi, nēņ deguc kic qeli kecanzua. Ninzaņ, degucmuacnec nalé tetecgia qahac kecma humuc zēma humumia ionac baec dumuņa imuac nagugirawac wētēya imi neņ kēsa kecanzua. ¹⁹ Imuac iwawai hēnzaņ imi owésēmaņ imi mia deguc hicņi keczac imi zēma bianjuc hicņimac imuac hakaya. ²⁰ Bec hēnzaņ imi mia mērana hēiyaiguc sikilu 7 hezac imi zēma kifa tatara golinēj memeya 7, Waņu ac saņa imuac hēnia zēwa imi yomuhuc; Widi 7 imi hēnaoriņ tuņa tuņa 7 ionac kua meme uņaš hēcgina, kifa tatara 7 imi hēnaoriņ tuņa tuņa 7 imi mia.

2

Efeso hēnaoriņ ionac gezac qézēj ac.

¹ Efeso hēnaoriņ kua meme uņagina ac yomuhuc omina, sikilu 7 mēra hēiyanēj kēsa namma kifa tatara golinēj memeya 7 imuac sugcinaiguc kenha waņanzac inēj mia yomuhuc zēzac; ² Ni wawaņ memega zēma aiga zēma nanaņ seliga imi ninzua. Waņu geņ ic biria bisiqatēj mēnda waņ énécmanzaņ imi zēma, nini Yesuac Mēliméli ic

† **1:17:** Yuda ic tuņ mēņ Roma baec yandaiguc ziki sipacgina qahac kekera.

§ **1:20:** Pasto ionac niņac imuhuc zēyec.

zéanžu, néj Yesuac Méliméli ic héla qahac ionac ikocginawac hénia meañec imi zéma, ³ nuac qacna niñac bisiqatéñ wamma nañselima kucmama ménda wañnec imi ninzua. ⁴ Wañu guac zémindiñi qemindiñi ac méñ hezac imi yomuhuc; Walac siñna hegéñec imi waina mayec. ⁵ Imuac nanañga dimuacnec mama guyec imi niñtegicma qeriga melemma wawañ memega walac hegéñec imi muñguc wammanec kecbésémañ. Qerigina ménda melenjic, neñ focdac guac hama kifaga imi nanañ igucnec metecgéwa kemmac. ⁶ Wañu haka hiabia méñ hegénzac imi yomuhuc, Nikola ichéra ionac hakagina imuac mézéga tianzac. Ni acguc imuac mézéna tianzac. ⁷ Gezacyagucnéñ Uñja téréyanéñ hénaoriñ tuña tuña ionac ac énézézac imi nimmac. Méñ meseligimac imi kekecac ic hésa Anutuac baec hafi zepaya qahac imuaru nanzac imuac héla gocmia miwa nemac.

Smirna hénaoriñ onac gezac qézéñ ac.

⁸ Wañu Smirna hénaoriñ ionac kua meme uñagina ac yomuhuc omina; Hénihénia zéma tetcgia miñina humuyec, néñ qelima kecanzac inéñ zézac. ⁹ Qenzerñ manzerñ zéma maqeqeya wamma kecanzañ imi ninzua néñ

gi mériañgaguc. Wañu nini Yuda ic zéma zébiri qébiri wañgénanžu imi eneñ Yuda ic téngéñ qahac, néñ Biria miñinawac hénaoriñ wanzu. ¹⁰ Gi zéra waiya hicñigémmac imuac bac yandi yandi ménda wambésémañ. Ninzañ kecma Biria miñinanéñ sugginaiguc tosara manam batuc mihicñi énécmimanñ zé hésa amaiguc onoporu kaiwe ai meme ¹⁰ séc zérabéra mihicñimu. Wañu geñ mia keñqe haqeya qahac ninzéngeñmanec kecma humuciguc kerembésémañ. Imuhuc wanna neñ kekecac ic kewu opoc héigémmañ. ¹¹ Gezacyagucnéñ uñja téréyanéñ hénaoriñ tuña tuña onac ac énézézac imi niñtohomac. Méñ imi ogimac imi humuc qété éréhéc* imi ménda hama mebirimac.

Pegamo hénaoriñ ionac gezac qézéñ ac.

¹² Wañu kua meme uñagina† Pegamo hénaoriñguc keczac iwac mia ac yomuhuc omina, sou zéra qizilic newéc newéc hemimia kesa kecanzac inéñ ac yomuhuc zézac; ¹³ Gi ama areña yanda dimia kecanzañ imi ni ninzua. Ama imuaru mia Biria miñinawac ic kewu tatacya hezac. Néñ gi qac buñana selianec kesa kecma héipuc icna keñhéi hahéiya qahac Antipasi i

* 2:11: Qeri uñawac buña. † 2:12: Pastoginawac kua meme uñja zémiyec.

Biria miŋina nérj kecanzac imuaru suginaiguc qegic humuyec. Waŋu nalé

imuaru ninzénge nénéŋa imi ménda qaecgéne.

¹⁴ Nérj mindi qindiŋ ac éréhécdac zégemmaŋ zé wanzua imi yomuhuc; Ic tosara Balamac* pakeŋ ac késama kecanzu imi eneŋ giguc keczu. Balam inéŋ Balak kumima Israel ic ionac wéséginaiguc bétac hai énécmiyu banjarawac ireha lémbaŋ haimimia imi nema kaisero haka waŋgic.

¹⁵ Imuhucyanec guac muru acguc ic tosara ieneŋ Nikolawac ic tuŋa ionac pakeŋ ac késa kecanzu. Ni imuac mézéna tianzac. ¹⁶ Imuac gi ewaga melembésémaŋ. Imuhuc ménda wanna ni guaru focdac hama guaru ic imi hazéc waŋ énécmima yaré wamma kuanawac sounéŋ énérimaŋ. ¹⁷ Méŋnéŋ méŋ gezawagucnéŋ uŋa téréyanéŋ hénaoriŋ tuŋa tuŋa ionac ac énézézac imi nimmac. Méŋnéŋ ogicmac imi Mana nene saŋa gumu mima hoc lalacnec méŋ mimaŋ. Waŋu hoc imuac qahaiguc qac qelia méŋ ooyawac hezac. Waŋu qac imi tosara qahac, nérj késamac inéŋnec sac niŋasarimac.

Tiatira hénaoriŋ ionac gezac qézéŋ ac.

¹⁸ Waŋu Tiatira hénaoriŋ ionac kua meme uŋagina iwac mia ac yomuhuc

omina, Yomi imi Anutuac Naŋawac ackuazéc, kiwa imi geric bélaŋa ésécnec, waŋu hénia imi ain pésia asoŋ qilic qilicyaguc ésécnec inéŋ yomuhuc zézac, ¹⁹ Goi héihéiga zéma ninzérj ninzénge zéma welen qeŋe hakaga zéma nanaŋga selia, ai memega imuhucya imuhucya imi ninzua. Wawaŋ memega hénia hénia imi becaru waŋnec imi ogicma sasala hiabianec. ²⁰ Nérj guac

mia mindi qindiŋi ac méŋ hezac. Gi Isebel eŋeyaoc Ni tiliŋtiliŋ embac zéanzac i tuambuam wammima inéŋ nuac welen qeŋe ichécna pakeŋ acya ku énécmima ikoc waŋ énécmiyu, ieneŋ kaisero haka wamma banjarawac lémbaŋ haimimia imi negic.

²¹ Ni imi ewaya melemmac niŋac nalé memiyi, nérj ewaya melemma kaiseroya waimaŋ zé ménda wanzac.

²² Ninzaŋ imuac mia neŋ embac imi hehe tatacyaiguc humumia gilimaŋ. Waŋu ic embac i guc momacnec kaisero waŋanzu ieneŋ acguc ewa hakagina ménda mindiŋigic zéra waiya kuneŋ yanda qeriaiguc giliénécmimaŋ. ²³ Waŋu nambérac héra imi unuma humuc mihicŋi énécmiwa

hénaoriŋ tuŋa tuŋa imi neŋ ic onac ewagina zéma qerigina imi inictegicanzua imi niŋasarimu. Neŋ icya icya wawaŋ memegina séc tasé ku énécmimaŋ. ²⁴ Waŋu

* 2:14: Yud 1:11

ic tosara Tiatira tauniguc kecma pakeṅ ac imi ménda aṅgétima eṅaoc zézu éséc Biria miṅinawac ewa siṅa hiṅgac hiṅgara imi ménda niṅasarima keczu ionac imi yéwéri ménṅ ménda toroqe énécmimaṅ. ²⁵ Néṅ aṅgétima keczu imuac mia selianec késamanec kegcic ni hamaṅ. ²⁶ Ménṅménṅ ménṅ ogicma nuac aina imi memanec keru nalé tetcgia hayu iwac imi baera baera héṅgaleṅ waṅ énécmimac niṅac kuc buṅa mimaṅ. ²⁷ Inéṅ aiṅ qarucnéṅ kewuc nomuṅ qototorianzac ésécnec waṅ énécmima galeṅgé énécmimac. ²⁸ Ni acguc maṅgocnanéṅ kuc buṅa néṅec ésécnec neṅ iwac mia widi yanda siṅunec hiṅṅianzac imi miwa imuac miṅina wammac. ²⁹ Ménṅménṅ ménṅ gezawagucnéṅ uṅa téréyanéṅ hénaoriṅ tuṅa tuṅa onac ac énézézac imi nimmac.

3

Sade hénaoriṅ ionac gezac qézéṅ ac.

¹ Sade hénaoriṅ ionac kua meme uṅagina iwac ac yomuhuc omina; Anutuac uṅa 7 zéma sikilao 7 késakecanzac inéṅ yomuhuc zézac, Ni wawaṅ memega ninzua. Qac buṅaganéṅ gi qeli qeli keczaṅ zézac, néṅ gi ic humumia keczaṅ. ² Imuac gi meqeli amuma kekecga bakia humumaṅ zé wanzac imi meseligina. Guac wawaṅ memega hémba

Anutunawac kiwaiguc sécgézac imi ménṅ ménda hegénzac. ³ Imuac iwawai géṅgéṅa zéma iwawai niṅnec imi niṅqelima tohoma hakaga melembésémaṅ. Kileṅ ménṅa mindi amuma yac kecbésémaṅ iguc imi neṅ kowu nene ésécnec harémaṅ. Imuac némac naléiguc ha gémmaṅ imi gi ménda niṅtegicbésémaṅ. ⁴ Waṅu Sade ama areṅaiguc ichécga éréhécdac séwi usugina téréya imi qakola ménda héima keczunec. Ieneṅ imi eeginaguc, imuac séwi usugina laclalacnec niguc momacnec keṅha wambiṅ. ⁵ Ménṅménṅ ménṅ ogicmac imi imuhucyanec séwi usu téréya laclalacnec héima kecmac. Waṅu qara imi kekec hémbénaṅawac kiwiiguc ménda auma maṅgocnawac kiwaiguc zéma kua meme uṅahéra ionac kicginaiguc qara imi nimmizua zémaṅ. ⁶ Ménṅménṅ ménṅ gezawagucnéṅ uṅa téréyanéṅ hénaoriṅ tuṅa tuṅa onac ac énézézac imi nimmac.

Filadelfia hénaoriṅ ionac bianṅac ara.

⁷ Filadelfia hénaoriṅ ionac kua meme uṅagina ac yomuhuc omina, téréya zéma héla miṅina, Dawidiac ama wétéya késa kekera, nagu metecgéma auyu ménṅménṅ ménṅ héimacac séc qahac, waṅu héiyu ménṅménṅ ménṅ aumacac séc qahac inéṅ mia yomuhuc zézac;

⁸ Ninzaŋ, ni kicgaiguc nagu méŋ augéŋiac nanzac. Imi méŋnéŋ méŋ hia ménda héimac. Neŋ guac wawaŋ memega ninzua. Gi kucga komora sac hegénzac, néŋ kileŋ acna tohoma qacna ménda qaecgéneç. ⁹ Ninzaŋ, Biria miŋŋinawac hénaoriŋ, eŋaoc nini Yuda ic zéanzu, néŋ Yuda ic héla qahac ikoc ac zéanzu ionac sugcnaiguc tosara hama guac hénagaiguc sicgé gémmuac hinocgé énéçmiwa neŋ guac siŋga ninzua imi niŋteçicmu. ¹⁰ Gi nuac nanaŋ seliawac ackuazécna tohoanzaŋ imuac niŋ ni acguc manam batucac naléya focdac baec séc hama ic embac baeciguc kecaŋzu i batucgé énéçmimac nalé imuaru gi galeŋgé gémba nalé imi qiziziŋgéma kemmac. ¹¹ Ni foc hamaŋ imuac gi némacga hegénzac imi seliaŋec késa keçna méŋnéŋ méŋ ic kewu opocga imi ménda guagicmac. ¹² Méŋnéŋ méŋ ogicmac imi Anutunawac oçmuŋiguc tandélopion ésecnec kumu mimaŋ. Waŋu keŋhéi hahéi qahac naŋseligiyu iwac qahaiguc Anutunawac qara zéma Anutuac murunec kurumeŋ igucnec mama hahaya Yerusalem qelia Anutuac ama areŋa yanda imuac qara zéma nuac qacna qelia imi omimaŋ. ¹³ Méŋnéŋ méŋ gezawagucnéŋ uŋa téreyanéŋ hénaoriŋ tuŋa tuŋa ac énézézac imi nimmac.

Laodikea hénaoriŋ ionac gezac qézéŋ ac.

¹⁴ Laodikea hénaoriŋ ionac kua meme uŋagina ac yomuhuc omina; Hélaçnec zémimia, ménzé ménzéya qahac, héipuc ic héla zéma Anutuac zéhicŋi hicŋi imuac hénihénianéŋ yomuhuc zézac; ¹⁵ Ni wawaŋ memega ninzua. Gi imi doku saŋgeŋa qahac geriwiguc qahac. Saŋgeŋa me geriwiguc keçbunec zéma ninzua. ¹⁶ Gi imi imuhuc sugcraiguc doku sasakola kecaŋzaŋ, saŋgeŋa me geriwiguc qahac imuac niŋ kuana igucnec lomba mawésémaŋ. ¹⁷ Gi geŋga niŋac ni mériaŋnaguc iwawai sasala henénzac imuac ni imuac me imuac ménda hocmaŋ zéanzaŋ, néŋ zapi qeqeya, mété qététaŋa, maqeqeya, kic hilic, zéma liaŋliaŋ kecaŋzaŋ imi ménda niŋteçiczaŋ. ¹⁸ Imuac gi hinocgé génzua. Nuarunec goli gericnéŋ zegési gésia imi boŋa mena mériaŋgaguc wammac. Waŋu séwi usu lalacnec boŋa mema héina hiŋgaru gamuga katanec kekeç imi hoturuyu ménda hémmu. Waŋu kicgawac sacmasi boŋa mema kicga naecmima hémbésémaŋ. ¹⁹ Ni imi siŋ niŋénéçmianzua séc zémindiŋi qemindiŋi waŋ énéçmianzua imuac gi seliseli wamma ewaga melembésémaŋ. ²⁰ Ninzaŋ, ni nagu séŋgaŋgeŋaiguc héiçéicgéma nanzua, waŋu méŋnéŋ méŋ ewana nimma

nagu aunéju neŋ qeriaiguc emba inéŋ niguc neŋ i guc nekawunec oneqone wamma tacbi. ²¹ Méjnéŋ méŋ ogicmac imi neŋ ogicma maŋgocnawac ic kewuac taticiguc tacanzua éséc nec neŋ titiŋa miwa nuac tatic edamuyaguc imuaru momacnec tacbic. ²² Méjnéŋ méŋ gezawagucnéŋ Uŋa téréyanéŋ hénaorij tuŋa tuŋa ac énézézac imi nimmac.

4

Kurumeniguc mepé qepési wammigic héŋec.

¹ Waŋu imuac andiaiguc kic hima hémba kurumeniguc nagu méŋ auauyawac naŋec. Waŋu walac ac ewa témurj hétéŋa éséc niŋi imuacnec muŋguc yomuhuc nézéyec; Gi you éréna kecma iwawai hiçŋimac imi gézéwa héŋna. ² Imuhuc nimba duŋa focdac uŋanéŋ népésiyu imuac qeriaiguc keré. Waŋu hémba kurumén iguc ic kewu tatic méŋ taru imuaru ic méjnéŋ tarec. ³ Waŋu tarec iwac alaŋ tanera imi zasipa hoc qoucqoucŋia zéma kanelian hoc pésia déŋgéŋa éséc nec, waŋu aŋon furicnéŋ ic kewu tatic imi sécgé lelecgéma naŋec. Waŋu imuac alaŋa imi emerade hoc téŋŋij téŋŋiŋa éséc nec. ⁴ Waŋu ic kewu tatic imuac lelec leleciguc ic kewu tatic 24 taru imuaru galeŋ 24 tacŋic. Waŋu séwi usugina

horua lalacalac zéma orucginaiguc ic kewu opoc golinéŋ memeya héima tacŋic. ⁵ Ic kewu tatic imuarunec pilitic asaha zéma buŋ parandaŋ zéma imuac hondondoŋa meric merira héréma mayec. Waŋu ic kewu tatic imuac wésiaiguc imi Anutuac uŋa 7 iminéŋ kifa yanda 7 bélaŋaguc éséc nec zema naŋŋic. ⁶ Waŋu ic kewu tatic imuac wésiaiguc imi iwawai kondurj éséc necnéŋ heyec. Imi mia kirurj me kristal hoc éséc nec qilic qilicyaguc.

Waŋu ic kewu tatic imuac maréŋa néwéc néwéc igucŋeŋ zéma lelec leleciguc imi yaŋ kekecginaiguc 4 naŋŋic, waŋu yaŋ imuac wésé andiaiguc imi kicnéŋ sécgé énécmima hedarec. ⁷ Yaŋ kekecyaguc walac walac imi laion tanec éséc, méŋ andiaiguc imi burumakao iwa sac qelia tanec éséc nec, iorac andégiraiguc naŋec imi ic tanec éséc nec, imi onac andéginaiguc imi kunta nei putitima keŋkeŋa éséc nec. ⁸ Waŋu yaŋ kekecginaiguc 4 imi eŋac eŋac qeŋgaŋŋina 6 he énécmiyec. Waŋu qeŋgaŋŋina duandia zéma maréŋaiguc kicŋinanéŋ nec sécgéma heyec. Waŋu siŋi kaiwe tac niŋiŋina qahac yomuhuc legic héima naŋŋic; Téréya, téréya, téréya, Miŋ Kewu Anutu, wandac wandac medac medara. Kerecac keczac, waŋu kecma hamac. ⁹ Waŋu yaŋ kekecginaiguc 4 ieneŋ ic

kewu taticiguc tacma nalé tetcgia qahac kecanzac imi eeya héimima mepésimima ewa hia ac wammianjic séc ¹⁰ ic kuneṅ 24 ieneṅ ménṅ ic kewu taticiguc tacma nalé tetcgia qahac kecanzac iwac wésiaiguc sigéma mepésimima ic kewu opocgina imi tatic imuac wésiaiguc gilimima yomuhuc legic héimigic. ¹¹ Miṅ Kewu Anutunina, geṅgaoc iwawai moczoṅ zéhicṅi mihicṅi wandacnec, guac ewa siṅgawac séc zéhicṅina kekecginaguc heanzac. Imuac edamuga zéma eebipiga zéma kucgawac mepési géṅgəṅawac séc eegaguc wanzanṅ.

5

Rama zéma kiwi limbi limbiṅa.

¹ Waṅu neṅ hémba ic kewu taticiguc tarec iwac méra héiyaiguc kiwi limbi limbiṅa ménṅ heyec. Waṅu kiwi imi wésia zéma andia momacnec kiwiyagucnec waṅu sapé 7 asé kiwiyaguc iminéṅ meseli seliawac heyec. ² Waṅu hémba kua meme uṅa kuhagucnéṅ ac ewaya kuneṅ yandanec qacma yomuhuc zéyec; Mérénéṅ kiwi limbi limbiṅa yomi sapéya métima hutuyu sécgəmacac séc eeyaguc wammac? ³ Kurumeṅ qahaiguc me baec qahaiguc me emu baec bawaiguc kiwi imi hutumac me olommacac séha ménṅ ménda kerec.

⁴ Waṅu hémba kiwi imi hutumac me olommacac séha ménṅ ménda keru hocbipiṅi. Imuac ni siac howuc howuc siari. ⁵ Imuhuc wamba ic kuneṅ ionarunec ménṅneṅ yomuhuc nézéma zéyec; Ménda siacna, laion ménṅ Yudawac areṅ zéma Dawidiac gétéya igucnecnéṅ onogicdaczac imi héṅ tegicbésəmaṅ. Imuac inéṅ mia kiwi sapéya 7 imi hia métima kiwi imi hutumac.

⁶ Waṅu neṅ hémba ic kewu tatic taru néwéc néwéc yaṅ kekecginaguc 4 lelecgéma naṅjic, ic kuneṅ ieneṅ lelecgéma taticginaiguc tagic momac yanda ionac sugcinaiguc rama sac qeli ménṅ naṅec. Rama imi bec-nec humuc mihicṅi mimia tanec. Waṅu iliha 7 zéma kiwa 7 hemiyec. Waṅu kiwa 7 imi mia Anutuac uṅa 7 baec séc méli énécmiyec imi eneṅ mia. ⁷ Waṅu rama sac qeli inéṅ mia kemma ic kewu taticiguc tarec iwac méra héiya igucnec kiwi limbi limbiṅa imi wagirec. ⁸ Wagiru yaṅ kekecginaguc 4 zéma ic kuneṅ 24 ieneṅ ramawac wésiaiguc simiṅ héimigic. Ic kuneṅ ieneṅ eṅac eṅac gita zéma zéic golinéṅ memeya hofac héməṅa hiabia kuaya qeqeya kəsama naṅjic. Waṅu hofac héməṅa hiabia imi mia météré ic ionac zéwelec welecgina imi mia. ⁹ Waṅu ieneṅ legic qelia ménṅ yomuhuc héigic, Geṅ imi kiwi limbi limbiṅa imi mema sapéya métiwésəmaṅac séc

eegaguc wanṣaṅ. Becnec gugic humuma sacganéṅ baec séc ic embac séwi tanecgina hénia hénia igucnec, acgina hénia hénia igucnec, gawamaṅ hénia hénia igucnec hahaya boṅ hérégina mema Anutuac buṅahéra onopocnec. ¹⁰ Waṅu geṅ mia Anutunina weleṅ qemimu niṅac héṅgaleṅ ama areṅa yanda zéma hofac oo ichéra kumu énécminec. Waṅu ieneṅ baeciguc ic kewu waṅ énécmima kecmu.

¹¹ Waṅu neṅ hémba kua meme uṅa sasala yandanéṅ ic kewu tatac zéma yaṅ kekecginaguc zéma ic kuneṅ imi lelecgé énécmima namma ac ewa zégic niṅi. Waṅu kua meme uṅa zaṅgégina imi ¹⁰ tausenṅac tuṅa tuṅa zéma ¹ tausenṅac tuṅa tuṅa. ¹² Ieneṅ kuneṅ yanda qacma legic yomuhuc zéma héigic, rama humuc mihiṅji mimia inéṅ kuha zéma, mériaṅa zéma, niṅtegit qinṅtegitcya zéma, medac medac wandac wandara zéma, zézé bipiya zéma, qac buṅaya zéma, mepé qepési imi moczoṅ medacmacac séc eeyaguc wanṣac! ¹³ Waṅu kurumeṅ qahaiguc zéma baec qahaiguc zéma emu baec bawaiguc zéma konduṅ qahaiguc zéma iwawai imuac qeriaiguc keczu moczoṅ yanda ieneṅ yomuhuc zéma legic héigic; Ic kewu tataciguc taczac i zéma rama sac qeli ioraru mepé qepési zéma zézé bipi zéma qac buṅa yanda zéma kuc yandanéṅ nalé

tetecgia qahac hema emma he érécmimac. ¹⁴ Imuhuc zégic yaṅ kekecginaguc ⁴ ieneṅ hélacnec zégic. Ic kuneṅ eneṅ mama simiṅ zéma pakagina héima mepé qepési waṅ érécmigic.

6

Sapéya 7.

¹ Waṅu hémba rama merawanéṅ sapéya ⁷ imuacnec ménṅ métiyec. Métiyu yaṅ kekecginaguc ⁴ ionarunec ménṅ imi buṅ parandaṅ ewaiguc qacma hana zéyec. ² Zéyu hémba becosic lalacnec ménṅ naṅu qahaiguc ic ménṅ tarec. Ic imi tewiyaguc waṅu ic kewu opoc ménṅ mimia waṅec. Waṅu Inéṅ yaré qema onogicma onogicma muṅguc onogicmaṅ zé keṅec.

³ Waṅu rama merawanéṅ sapé qétéya ² métiyu gezananéṅ nimba yaṅ kekeraguc qétéya ² iminéṅ hana zéma qarec. ⁴ Qaru becosic pésianéṅ haréyec. Waṅu qahaiguc ic ménṅ tarec inéṅ mia baeciguc luae mesohoyu ic eneṅ euhumu amumu niṅac ac wammima, sou yanda ménṅ momacnec mimia waṅec.

⁵ Waṅu rama merawanéṅ sapéya qété ³ métiyu yaṅ kekeraguc qété ³ iminéṅ hana zéma qaru niṅi. Waṅu hémba becosic ménṅ zapélanéṅ hayec. Waṅu qahaiguc ic ménṅ tarec inéṅ réwéri qétéya memeyawac sigel ménṅ késa tarec. ⁶ Waṅu

ni yaŋ kekecginaguc 4 ionac sugcina igucnec ic ewa ésécnecnéŋ hicŋiyu niŋi. Zéyecnéŋ bali gocmia usu momacgucac boŋa imi ai meme momacgucac ai boŋa wammac. Waŋu wit gocmia usu momagucac boŋa imi ai meme momacgucac ai boŋa wammac. Waŋu oliwa halécya zéma waiŋ gocmia imi ménda mebiriwésémaŋ.*

7 Waŋu rama merawanéŋ sapéya qété 4 métiyu yaŋ kekeraguc qété 4 inéŋ hana zéma qarec. 8 Waŋu hémba becosic ménŋ séwi alaŋa téŋgiŋ téŋgiŋ méiméiya hayec. Ic ménŋ qahaiguc tarec iwac qara imi humuc. Waŋu humumia ionac baec dumuŋanéŋ i méndacmiyec. Waŋu ierenŋ baeciguc zawé kembonŋ qahac méndemma imuacnec momacguc imuac siŋgirawac wammaoc niŋ kuc buŋa érécmimia. Waŋu sou zéma béti zéma humuc zéma baecac haséŋ yaŋ imuac kuhanéŋ unuhumuyoc.

9 Waŋu rama merawanéŋ sapé qété 5 métiyu hémba Anutuac ackuazéc zéma héipuc acgina niŋac wamma unugic humugic ionac uŋaginanéŋ zaki téréya héniaiguc tacgic iniri. 10 Ienenŋ kucnec qacma zégic, téréya zéma héla miŋina Miŋ Kewu yanda gi nalé dahec mehorugima ic embac baeciguc keczu imi

ménda zétecgé énécmima saçninawac kitiwa imi ménda melenŋ énécmima kecbésémaŋ? 11 Imuhuc zégic séwi usu horua lalacnec miŋ séc énécmidacma yomuhuc énézéyec; Nalé hotoŋadac tachiarugic welenŋ qeŋe alahécgina tosara unugic ini ésécnec humugic qétégina sécgéyuguc ai imi memaŋ.

12 Waŋu neŋ hémba rama merawa iminéŋ sapé qété 6 métiyu naŋ yanda meyu kaiwe imi zapi qema maleku noniŋ zapéla imuac zuanéŋ memeya ésécnec waŋec. Waŋu maso howiacnec imi sac ésécnec waŋec. 13 Waŋu kurumeŋu ménisikilu imi luhuc kuneŋ yandanéŋ qeyu nemuyac ic imuac gocmia quwura tiyu baeciguc maanzac ésécnec magic. 14 Waŋu kurumeŋ imi mia papia limbigic keŋanzac éséc imuhuc limbi amuma qahac waŋec. Waŋu baec boŋa zéma konduŋ baec komoc imi hézéracgé énécmimia waŋu tatacgina waigic. 15 Haka imuhuc hicŋiyu baec séc ic kewu zéma ionac taséhécgina zéma biŋ qeŋe ic kiwa hécgina zéma hinac mériaŋginaguc zéma kucginaguc zéma iwawai miŋina keckec zéma welenŋ qeŋe ic ienenŋ baŋec zéma baŋa tosara baec boŋaiguc hezac imuac sucnéŋ su-ciguc saŋgigic. 16 Baec boŋa zéma baŋa énézéma

* 6:6: Imuhucya imi sacmasi ésécnec wiziginaiguc haiŋgic. Imuac goiya héimimia waŋec.

qacninu bacgéma mama ic kewu taticiguc taczac iwac kiwa igucnec zéma rama merawa iwac qeri biric igucnec musañgé nénécmigic zégic. ¹⁷ Qeri biricgirawac nalé yanda imi ducñizac imuac niñ ic mérénehñ hia nañselimac?

7

Israel ic sapéginaguc ionac qétégina 144,000.

¹ Wañu haihaka imi tecgéyu ni kic hima kua meme uña 4 inicba baec wañgoña 4 imuaru namma baecac luhuc 4 imi baeciguc me kondunñiguc me ic hésa hénia héniaiguc ménda qemac niñ késama nañgic. ² Wañu hémba kaiwe éré éréya igucnec kua meme uña méñnéñ Anutu kekecyaguc iwac asé kiwiya késama éréma kua meme uña 4 baec zéma kondunñ mebirimu niñ kucgina énécmiyu késa keczu ionac muru kucnec qacma yomuhuc énézéyec; ³ Ini mambéc nañgic Anutuac welenñ qeçe ichéra ionac pakaginaiguc asé kiwiya meénécmiini tecgéyuguc baec zéma kondunñ zéma ic hésa imi mebirimu. ⁴ Wañu ic embac asé kiwi hai énécmimia ionac zañgégina imi Israelac qelihéra tunja tunja ionarunec 144,000 wañec. ⁵ Wañu Yudawac areñhéra ionarunec imi 12,000, Wañu Rubenac areñhéra ionarunec imi 12,000, Wañu Gadeac areñhéra

ionarunec imi 12,000 wañec, ⁶ Aseriac areñhéra ionarunec imi 12,000, wañu Naftaliac areñhéra ionarunec imi 12,000, wañu Manaseac areñhéra ionarunec imi 12,000 wañec. ⁷ Wañu Simeonac areñhéra ionarunec imi 12,000, wañu Lewiac areñhéra ionarunec imi 12,000, wañu Isakawac areñhéra ionarunec imi 12,000 wañec. ⁸ Wañu Zabulonac areñhéra ionarunec imi 12,000, wañu Yosefeac areñhéra ionarunec imi 12,000, wañu Benzaminac areñhéra ionarunec imi 12,000, imuhuc asé kiwigina hai énécmimia wañec.

ic tun yanda baera baera igucnec hahaya.

⁹ Haka imi hémba baera baera zéma ic séwigina hénia hénia zéma héniorinñ hénia hénia zéma acgina hénia hénia igucnec zañgégina yanda méñnéñ méñ olommuac séc qahac imuhucyanéñ maleku horua lalacnec héima méraginaiguc samae ic hawa meemma ic kewu tatic imuac wésiaiguc zéma rama merawa iwac wésiaiguc nañgic. ¹⁰ Namma kucnec qacma yomuhuc zégic; añgénñ titi imi ic kewu taticiguc taczac neñañ Anutu i zéma rama merawa iorac muru hezac. ¹¹ Imuhuc zégic kua meme uña ic kewu tatic zéma galenñ zéma yan kekecginaguc imi lelecgéma nañgic imi moczoñ ic kewu tatic imuac wésiaiguc

simiṅ héima kic tanecgina memama baeciguc héidacma mepésimigic. ¹² Mepésimima yomuhuc zégic; Hélacnec mepé qepési zéma zézé bipi zéma niṅtegic qinṅtegic zéma ewa hia ac zéma ee héihéi zéma kuc zéma medac medac wandac wandacnéṅ Anutunina iwac muru nalé tetecgia qahac hema emma hemac. Hélacnec!

¹³ Zégic ic kuney ionarunec ménṅéṅ nuac yomuhuc zéyec; Séwi usu horua lalacguc imi méré méré eney, waṅu dimuacnec hagic? ¹⁴ Qesi néṅu ac yomuhuc melemma zéyi, miṅna geṅgaoc ninzaṅ. Waṅu inéṅ nézéma zéyec; Imi eney zéra waiya qeria igucnec hagic. Waṅu rama merawa iwac sawanéṅ séwi usugina imi zuacyacgégic lalacnec wandaczac. ¹⁵ Hénia imuac niṅac yomi eney Anutuac ic kewu tatak imuac wésiaiguc kecanzu. Waṅu iwac ocmuṅ téréyaiguc sinji kaiwe séc Anutu mepésimigic ic kewu taticiguc taczac inéṅ ionac qacginu hali ésécnec waṅ énécmimac. ¹⁶ Waṅu muṅguc tomenṅina héla qahac ménda wamma déménṅina muṅguc doku niṅac qanṅararaṅ ménda qemac. Waṅu kaiwe me iwawai geriwagucnéṅ ménda kasonji énécmimac. ¹⁷ Hénia imi yomuhuc; Ic kewu tatak imuac namuṅaiguc rama merawa nanzac inéṅ mia galenṅé énécmima, doku hogocya

kekecyaguc imuaru qindiṅi énécmima kemmac. Waṅu Anutunéṅ kic masigina moczoṅ kicgina igucnec zuacénéc midacmac.

8

Sapé 7 zéma héméṅa memeyawac goli zéic.

¹ Waṅu rama merawa imi sapé qté 7 métiyu kurumenṅiguc némbéṅ hiṅjima heyu 30 minit imuac séc waṅec. ² Imi tecgéyu kua meme uṅa 7 Anutuac wésiaiguc naṅgic inicba témuṅ 7 énécmiyu késa kecgic.

³ Waṅu kua meme uṅa ménṅéṅ ziniṅ wanafu sasala mimia waṅu sokoc golinéṅ memeyaiguc haima mema hama zaki téréya hosuraiguc naṅec. Imi mia météré ic momac yanda ionac zéwelecginaguc momacnec ic kewu tatak imuac wésiaiguc zaki téréya golinéṅ memeya imuaru haimimaṅ zé mema hayec. ⁴ Waṅu hofac héméṅa hiabia iminéṅ météré ic ionac zéwelec welecginaguc momacnec kua meme uṅa iwac méria igucnec Anutuaru yacma eṅec. ⁵ Kua meme uṅa iminéṅ imuhuc wamma zaki téréya igucnec geric zéra mema iwawai héméṅaguc memeyawac sokoc imuaru tiloyu sécgéyu baeciguc qocgéyu hiṅgarec. Hiṅgaru zalalak zéma buṅ parandaṅ gururu meric merira zéma pilitic héiyu naṅ meyec.

Aiṅ témuṅ 7.

6 Waṅu kua meme uṅa qété 7 témunḡinaguc ienen témun qewin zé efiamic.

7 Waṅu kua meme uṅa qété 1 iminéṅ témunḡa qeyu komboc luhuc zéma geric sacyaguc mutu qutulaṅgia pocgéma baeciguc mayec. Mama baec yanda haréwéc ionarunec momacguc imi zema zedarec. Waṅu ic zuṅ haréwéc ionarunec momacguc zema zedarec. Waṅu tataṅ qézézac imi momac yanda zema zedarec.

8 Waṅu kua meme uṅa qété 2 inéṅ témunḡa hiyec. Hiyu iwawai mén baec boṅa yanda geric bélaṅaguc tanec imuhucyanéṅ konduṅiguc gilimimia waṅu konduṅ haréwéc ionarunec momacguc imi melemma sac waṅec. 9 Waṅu konduṅ qeriaiguc yaṅ kekecginaguc imi tuṅ haréwéc ionarunec momacgucac séc imi humudacgic konduṅ qahaiguc zéic sasala imi acguc tuṅ haréwéc ionarunec momacgucac séc imi hézénḡ qézénḡédacgic.

10 Kua meme uṅa qété 3 inéṅ témunḡa hiyec. Hiyu widi yanda mén kifa yanda ésécnec bélaṅaguc imi kurumenḡ igucnec mama doku téfara tuṅ haréwéc ionarunec momacgucac séc zéma doku kiwa tuṅ haréwéc ionarunec momacgucac séc imuaru mayec. 11 Waṅu widi imuac qara imi kumiṅ howura waṅu imuac niṅ doku haréwécnec momacgucac séc imi howuc

howuc wandaru doku howuc howuc iminéṅ mebiré énécmiyu ic embac sasala humugic.

12 Waṅu kua meme uṅa qété 4 iminéṅ témunḡa hiyec. Hiyu kaiwe gésiyu haréwéc waṅu imuacnec momacguc zéma, maso gésiyu haréwéc waṅu imuacnec momacguc zéma, sikilu méndénḡ énécmiyu tuṅ haréwéc waṅu imuacnec momacguc imi unuhumudarec. Unudaru kaiwe kuha haréwéc imuarunec momacguc imi mayu ai meme momacgucac naléya imi méndénḡ haréwéc waṅu imuacnec momacguc asaha qahac waṅec, waṅu siṅi acguc haréwéc imuarunec momacguc asaha qahac waṅec.

13 Waṅu ni muṅguc hémma gezacnanéṅ nimba sawaiguc kuntac mén putitima kemma kucnec qacma yomuhuc zéyec; Imi sac qahac kua meme uṅa haréwéc mén témunḡinaguc imuac niṅ baeciguc keczu ionac muru yei saec, saec, saecnéṅ hemac!

9

1 Waṅu kua meme uṅa qété 5 inéṅ témunḡa hiyec. Hiyu neṅ hémba sikilu mén kurumenḡ igucnec tecgéma baeciguc mayec. Waṅu inéṅ mia uṅa biria ionac baec dumunḡa imuac wétéya mimiaawac késa kerec. 2 Waṅu inéṅ uṅa biria ionac baec dumunḡa

imuac wézéra auyu imuac-nec hofac siñindéndéngia yanda éréyec.

Éréyu baec séséñ imuac hofac yanda niñac kaiwe zéma sawanéñ siñidéngéyec.

³ Wañu hofac qeria igucnec zikoñ eneñ baec sénganjen érégic. Wañu ieneñ baecac kuanñkuanñac kuha ésécnec kuc buña yanda énécmimia.

⁴ Wañu ieneñ baeciguc ketekecqan kiwiya téngiñ zéma ic hésa hénia hénia imi ménda mebiri énécmimu, néñ ic embac tosara pakaginaiguc Anutuac asé kiwi ménda hai énécmiyu keczu imi sac mebiri énécmimu niñac zéénéc mimia wañec.

⁵ Wañu unugic humumu niñac qahac, néñ eñ maso 5 kiric qiric wañ énécmima qenzen manzen mihicñi énécmima kecmu niñ zézéya. Wañu qenzen manzen imi mia kuanñkuanñ néñ ic ménñ kiyu nimmacac séc kuha imuhucya.

⁶ Wañu nalé imuaru imi ic eneñ humuwiñ zé wamma zéwelectmu, néñ imuac buña ménda énécmimia wammaç. Wañu humuc niñac yaiwisisñ memu, néñ humucnéñ néngac énécmimac.

⁷ Zikoñ ionac tanecgina imi mia becosic yaréiguc kembinñac zé yaréac iwawai megic iniiniya imuhucya mia, orucginaiguc opoc golinéñ memeya éséc tarec. Kic tanecgina imi ic kic tanecnina ésécnec. ⁸ Wañu zucgina imi embac onac oruc zucgina luaeluaeya

ésécnec imuhucyanéñ he énécmiyec. Wañu zécgina imi laionac zéra ésécnec.

⁹ Wañu tétéc nezic nezicgina imi tétéc saiwa aiñnéñ memeya ésécnec heyec. Wañu qeñganñina urumeña imi karisi becosic sasalanéñ yaréiguc kembinñ zéma usuñnec keñgic qacanzac hétéñ imuac séc. ¹⁰ Wañu zigina imi kuanñkuanñac zia ésécnec waiyaguc. Kuc buñagina imi maso 5 séc ic embac mebiri énécmimuac séc.

¹¹ Wañu ionac muru miñ kewugina kecénécmiyec. Imi mia uña biria ionac baec dumuña imuac kua meme uñaya. Qara Hebiraiio aciguc Abadon, Girik aciguc Apolion, neñan aciguc Kisikiyon uña.

¹² Kunta neinéñ yéwéri haréwéc zéma qarec. Imuac-nec Momacguc imi hama keñu tecgézac. Wañu ninzu yéwéri éréhéc hezaocnec.

¹³ Wañu kua meme uña qété 6 iminéñ témuñ hiyec. Hiyu nimba zaki téréya golinéñ memeya Anutuac wésiaiguc taczac imuac iliha 4 imuacnec ac ewa ménñ hicñiyu niñi. ¹⁴ Hicñima kua meme uña qété 6 témuña késa nañec iwac yomuhuc ézéyec; Doku téfara yanda Yufurata iguc kua meme uña 4 qaté énécmimiawac keczu imi hulac énécmigic. ¹⁵ Wañu kua meme uña 4 hulac énécmiyu yawuñ ménñ imuac maso ménñ imuac kaiwe ménñ imuac kaiwe kiwa zézéya imi ducñiyu

baec séc ic embac méndéṅ énécmigic tuṅgina haréwéc waṅu imuacnec tuṅgina momacguc imi unuhumumu niṅac mézézéṅgé énécmimia. ¹⁶ Waṅu yaré ic tuṅginaguc becosiciguc tatac ionac qétégina 200 milion imuhuc zégic niṅi. ¹⁷ Uṅaiguc héhéṅa imuhucgeṅ becosic zéma ic imuac qahaiguc tacgic imi inicba tétéc saiwa imi alaṅa geric ésécnec péscipésiha zéma qouc qouc zéma qaoc qaoc imuhucya héima kecgic. Waṅu becosic ionac orucgina imi laionac oruha ésécnec. Waṅu kuagina igucnec imi geric bélaṅa zéma hofac zéma salfa mayec. ¹⁸ Waṅu ionac kuagina igucnec geric bélaṅa zéma hofac zéma salfa yéwéri haréwéc hicṅiyec iminéṅ ic embac méndéṅ énécmiyu tuṅgina haréwéc waṅu imuacnec tuṅ momacguc imi unuhumudacgic. ¹⁹ Waṅu becosic ionac kuc buṅagina imi kuagina zéma ziginaiguc heyec. Waṅu zigina imi qaté mokoleṅ oruha ésécnec. Waṅu iminéṅ ic embac mebiri énécmiyec.

²⁰ Waṅu yéwéri imuac qeriaiguc ménda humuma kecgic ieneṅ haka biria méraginanéṅ waṅgic imuac ewa éréhéc ménda wamma ménda waigic, néṅ uṅa hénia hénia zéma baniara hénia hénia goli me siliwa me aiṅ pésia me hoc me ichésa mema méraginanéṅ memeya kicginanéṅ hémmuac séc qahac, gezacginanéṅ nimbiṅac séc

qahac, waṅu hénaginanéṅ keṅha wammuac séc qahac imuhucyawac mepési énécmima kecgic. ²¹ Waṅu ic unuhumugic imi zéma paṅge manira zéma kaisero zéma kowu meme ḥaka imuacnec ewa melenṅ ménda waṅgic.

10

Kua meme uṅa kiwi limbi limbiṅaguc.

¹ Waṅu kua meme uṅa kuha yanda méṅnéṅ hosusunéṅ aturu amuma kurumeṅ igucnec mayec. Mayu hémba oruha susuriaiguc asoṅ firic heyec. Waṅu iwac kic ségéria imi kaiwe ésécnec, waṅu hénia héréra imi geric bélaṅa tandé lopioṅ tanec ésécnec. ² Waṅu mériaiguc kiwi limbi limbiṅa hutuhutuya komora méṅ késa kerec. Waṅu hénia héiyanéṅ konduṅ qahaiguc, hénia kanayanéṅ baeciguc tima naṅec. ³ Namma ac kucnec qacma laionnéṅ géréréc géanzac ésécnec qarec. Qaru nalé imuaru buṅ parandaṅ ⁷ ieneṅ momacnec qacgic. ⁴ Imuhuc qacma zégic nimma bec kiwiiguc omanṅ zé wamba kurumeṅ igucnec qac yomuhuc nuac muru mayu niṅi. Buṅ parandaṅ ⁷ ieneṅ zégic imi ménda oma hunuṅ mena eṅ taru. ⁵ Waṅu kua meme uṅa héni inéṅ konduṅ zéma baec tima naṅec inéṅ mia méra héiyanéṅ kurumeṅiguc meyacma yomuhuc zéyec; ⁶ Waṅu tetecgia qahac kecma

kurumeŋ zéma iwawai imuac qeriaiguc hezu imi zéma, baec zéma iwawai imuac qeriaiguc hezu imi zéma, konduŋ zéma iwawai imuac qeriaiguc hezu imi moczoŋ yanda zéhicŋiyec iwac qaraiguc zéselima zéyec; nalé mehoru horugia méŋ ménda hemac. ⁷ Kua meme uŋa qété ⁷ témuŋa himac nalé imuaru me imuaru degucdacmi Anutuac ac saŋa welenŋ qeŋe ichéra kua meme ic ionac muru énézéyec iminéŋ hélaguc wandacmac.

⁸ Waŋu kurumeŋ igucnec ac hicŋima nuac muru mayec ewa iminéŋnec muŋguc nézéma yomuhuc zéyec; Geŋ kemma konduŋ zéma baec tima nanzac kua meme uŋa iwac mériaiguc kiwi limbi limbiŋa hutu hutuyawac hezac imi mewésémaŋ.

⁹ Imuhuc zéyu neŋ kua meme uŋa iwac muru kemma kiwi limbi limbiŋa komora imi néna zéma ézéwa kua meme uŋanéŋ mema nena guac tomeŋgaiguc imi howuc howura wammac, néŋ guac kuagaiguc imi morombazec dokuya ésécnec siŋaguc wammac zéyec. ¹⁰ Imuhuc zéyu neŋ kua meme uŋa iwac méria igucnec kiwi limbi limbiŋa komora imi mema neyi. Newa kuaŋaiguc imi morombazecac doku ésécnec siŋaguc waŋec, néŋ hiŋgacma nuac tomeŋgaiguc imi howuraguc waŋec. ¹¹ Waŋu inéŋ yomuhuc nézéyec, gi imi ic embac hénia hénia zéma, gawa-

maŋ hénia hénia zéma, acgina hénia hénia zéma, ic kewu ionac momacnec muŋguc andiawac ara énézéwésémaŋ.

11

Héipuc ic éréhéc.

¹ Waŋu uŋ kemaŋa tac ésécnec méŋ némma yomuhuc zéyec; Yacma Anutuac ocmuŋ téréya zéma zaki téréya imuac séha qétéya zéma imuac qeriaiguc mepé qepési wanzu ionac zaŋgégina imi momacnec oloŋ énécmiŋa. ² Waŋu ocmuŋac ama sombeŋ imuac séha imi ménda olomma eŋ waina hemac. Ama sombeŋ imi mia ic enia ionac wai énécmimía. Imuac niŋac ieneŋ maso 42 imuac séc ama areŋa yanda imi eŋ tima keŋha wammu. ³ Waŋu ni héipuc ic éréhécna kuc buŋa érécmiwa iereŋ maleku sogawac buŋa héima ai meme 1260 imuac séc bianŋac ara énézému. ⁴ Iereŋ imi baec yomuac Miŋina Anutu iwac wésiaiguc nanaŋa oliwa ic éréhéc zéma kendol tatara éréhéc imi mia. ⁵ Ic méŋnéŋ méŋ mebirí érécmimaŋ zé wammaciguc kuagira igucnec geric bélaŋanéŋ éréma hazéc hécgira imi qécgé énécmimac. Ic méŋnéŋ mebirí érécmimaŋ zé wammac imi inéŋ imuhuc humucac buŋa wammac. ⁶ Waŋu iereŋ imi kuc buŋagiraguc. Imuac bianŋac ara zémanec kecmu naléya

naléya imuaru imi kia ménda hamac niṅ kurumeṅ hézigéyoc. Waṅu ac zéyic dokunéh sac wammac niṅ kuc buṅa he érécmizac. Waṅu siṅgira méndacma nalé imuac me imuac yéwéri tanera soho sohoya hénia hénianéh baec imi gemaoc. ⁷ Waṅu ieren héipuc ac imi zéyic tecgéyu imuaru uṅa biriawac baec dumuṅa imuarunec yaṅ biria yanda iminéh éréma yaré waṅ érécmima iriyu humumaoc. ⁸ Humuyic qamocgira wai érécmigic ama areṅa yandawac hénia yandaiguc hemaoc. Waṅu ama imuac qara imi qeri uṅawac séciguc Sodom zéma Izipte zézéya. Miṅ kewugiranéh ama areṅa yanda imuaru mia ic héṅgeṅa wéndaraiguc qegic humuyec. ⁹ Waṅu ic embac séwigina hénia hénia zéma acgina hénia hénia zéma gawamaṅgina hénia hénia séc ic embac ienen qamocgira imi ai meme haréwéc zéma ménjac bakia kicginanéh iricma kecma kicsuaniguc ménda ténggé érécmimu niṅac qetalimu. ¹⁰ Waṅu kua meme ic ieren imi baecac ic embac ac geriwaguc waṅ énécmima yéwéri mihicṅi énécmiyoc. Hénia imuac niṅac ieren humuyic ségiségi wamma ewa hia nimma sese amumu. ¹¹ Waṅu ai meme haréwéc zéma ménjac bakia tecgéyu Anutu arunec kekecac wésésénéṅ hama iorac qerigiraiguc hiṅgarec.

Hiṅgaru yacma hénagiranéṅ tima naṅoc. Waṅu iricma naṅgic ionac muru bac yandi yandi kuneh yanda hicṅi énécmiyec. ¹² Waṅu kurumeṅ igucnec qaṅac kuneh yanda iorac muru yomuhuc mayu niṅoc, iri you éréyic. Waṅu ieren ac imi nimma hazéc hécgira ienen iricmanec naṅgic hosusuiguc kurumeṅu eṅoc. ¹³ Eṅic nalé idacmuaru mia naṅ yanda meyec. Meyu ama areṅa yanda méndéh mimia ¹⁰ imuacnec momacguc iminéh zéṅgéyec. Waṅu naṅ mema heyec imuac suraiguc ic zaṅgégina 7,000 humugic. Waṅu wai énécmimia ienen bacgina yandiyu kurumeṅ miṅina Anutu edamuya héimigic.

¹⁴ Kunta neinéṅ yomuhuc zéyec; Yéwéri qété éréhécnéh hama kenzaoc, néṅ yéwéri qétéya haréwéc imi fodac hamac.

¹⁵ Waṅu kua meme uṅa qété ⁷ inéh témuṅa hiyec. Hiyu kurumeṅiguc ac ewa yanda sasala hicṅima yomuhuc zéyec. Baecac héṅgaleṅ ama areṅa yanda imi Miṅ Kewunina Kristoac héṅgaleṅ ama areṅa yanda wammac. Waṅu inéh nalé tetecgia qahac galeṅgéma kecma emma kecmac. ¹⁶ Waṅu qeriawac galeṅ ²⁴ Anutuac kiwaiguc ic kewu tataciguc tacgic ienen simiṅ héima musugina baeciguc héima Anutu mepésimigic. ¹⁷ Mepési mima legicgina yomuhuc héigic; Ewa hia!

Miṅ Kewunina Anutu, kec-necac keczaṅ, medac medac wandac wandac miṅina geṅgaoc, kuc yanda késama ic kewu waṅ nénécmianzaṅ. ¹⁸ Baera baera ic eneṅ qeri geric waṅgénzu. Imuac guac qeri gericgawac buṅa hazac. Humuc ic niṅgési énécmima welenṅ qeṅe ic, kua meme ichécga zéma ic embac téréya zéma tosara guac qacgawac eeya héimianzu, kunenṅ me komora séc hakaginawac séc bakia hiabia meénécmima baec mebirianzu imi mebiri énécmiwésémaṅ imuac naléya hazac. ¹⁹ Waṅu kurumenṅiguc Anutuac ocmuṅ aṅgéyu Anutuac sisipac ac imuac katapanenṅ ocmuṅ qeriaiguc winiṅu hicṅiyec. Waṅu imuarunec pilitic zéma gururu meric merira zéma buṅ parandaṅ zéma naṅ zéma komboc luhuc selia qeyec.

12

Embac zéma mazuaṅ.

¹ Waṅu kurumenṅiguc sésécac haka kunenṅ yanda yomuhuc hicṅiyec, embac ménṅenṅ kaiwe maleku ésécnec héima naṅec. Waṅu hénaya bawaiguc maso taru oruhaiguc ic kewu opoc sikilu 12 yaguc tarec. ² Waṅu embac iminénṅ hériyaguc waṅu, merac memac niṅ azi kiyu, yaiwisisiṅ wamma tarec. ³ Imuhuc waṅu sésécac haka ménṅ kurumenṅ igucnec hicṅiyec. Niṅzu, mazuaṅ yanda pésia ménṅ

heyec. Imi mia oruha 7 zéma, iliha 10 késa keru, oruha 7 séc ic kewu opoc tacma keṅec. ⁴ Waṅu zianénṅ kurumenṅiguc sik-ilu tuṅ haréwéc igucnec tuṅ momacguc héréma baeciguc giliyu madarec. Imuhuc wamma embac merac memaṅ zé wawaṅa iwac wésiaiguc merac meyu qécgémaṅ zé nimma tarec. ⁵ Waṅu embac imi naṅawac meyec. Waṅu naṅa imi kecma ic kewuac aiṅ tacnéṅ baera baera galenṅgé énécmimac niṅ zé mimia. Waṅu naṅa imi Anutu zéma iwac ic kewu tatac imuac wésiaiguc wagicma enec. ⁶ Waṅu embac imi baec kéra kérésiaiguc néṅgacma keṅec. Imuaru kaiwe ai meme 1260 imuac séc héṅgaleṅ wammimu niṅ Anutunénṅ duṅ tata ra ménṅ bianṅac buṅa mihicṅi miyu heyec.

Kua meme uṅa Mikaelnéṅ mazuaṅ nesimiyu keṅec.

⁷ Waṅu kurumenṅiguc yaré téma hicṅiyec, kua meme uṅa Mikael zéma kua meme uṅahéra ienenṅ mazuaṅac hazéc wamma yaré waṅgic mazuaṅ zéma kua meme uṅahéra ienenṅ imuhucyanec yaré bakia melemma qegic. ⁸ Waṅu mazuaṅ zéma ienenṅ kawali ménda wamma maunudarec. Waṅu kurumenṅiguc titiṅa ménṅ ménda he énécmiyec. ⁹ Waṅu mazuaṅ yanda nesimigic néṅgacma mayec. Mazuaṅ imi mokoleṅ wahala kuwi zéma Biria miṅina zémimia

imi mia. Inéḡ kurumeḡ bawaiguc keczu imi moczoḡ ikoc waḡ énécmianzac. Waḡu nesimiyu baeciguc mayec. Waḡu kua meme uḡahéra imi acguc momacnec nesi énécmigic madacgic. ¹⁰ Waḡu kurumeḡiguc ac ewa yanda ménḡ yomuhuc hicḡiyu niḡi; Dac muna hécnina ionac hazéc ac mihicḡima Anutuaru siḡi kaiwe séc aciguc onopocañec imi qegiligic mayec. Imuac niḡac deguc neḡañ Anutuninawac aḡgéḡ titi zéma kuc zéma héḡgaleḡ ama areḡa yandaya zéma iwac Kristoyawac kuc buḡanéḡ hicḡi hazac. ¹¹ Waḡu dac muna hécnina ieneḡ ramawac sac imuac kuha zéma héipuc ac wamma zégic imuac kuhanéḡ hazéc imi ogicgic. Ieneḡ imi humucac décyaiḡuc kereḡgic, néḡ kekecginawac ewa éréhécc ménda waḡgic. ¹² Imuac niḡac, kurumeḡ zéma imuaru kekecginaguc kecanzu ini, ségiségi waḡgic! Waḡu Biria miḡinanéḡ eḡeya naléya imi hotoḡa wanzac imi niḡteḡicma qeri biric kuneḡ yanda nimma mayec. Imuac niḡac baec zéma kondunḡ imuaru imi yéwéri hemac.

¹³ Waḡu mazuaḡ imi baeciguc nesimimia waḡec imi héḡteḡicma embac naḡawac meyec imi qenesi wammiyec. ¹⁴ Waḡu embac imi kunta nei kuneḡ yan-

dawac qeḡḡañ héréra mimia waḡec. Imuac niḡac inéḡ mazuaḡañc héḡyacya mema hia néḡgacma putitima keḡec. Kemma baec kéra kérasiaiguc imuaru nalé éréhécnéḡ ménḡ zéma bakia imuac sécdac héḡgaleḡ waḡ mimiawac kerec. ¹⁵ Waḡu mokoleḡ imi dokunéḡ embac imi késama kemmac niḡac wamma iwac andiaiguc kemma kuaya igucnec doku yanda doku téfara ésécnec qocgéyu mayec. ¹⁶ Waḡu baecnéḡ embacwac méra mima kuaya aḡgéma doku mazuaḡnéḡ loḡec imi qéccgédarec. ¹⁷ Waḡu mazuaḡ imi embacwac qeri biric nimmiyec. Nim-mima lilingéma kemma embac iwac nambérac héra tosara Anutuac zézé seli ac niḡtohoma kecma Yesuac héipuc ac imi aḡgétima kecaḡgic iniguc yaré qemaḡ zéma ¹⁸ kondunḡ sakasaciguc naḡec.*

13

¹ Waḡu ni hémba kondunḡ qeria igucnec yaḡ biria ménḡnéḡ éréyec. Imi iliha 10 zéma oruha 7 hemiyec. Waḡu iliha 10 imuaru ic kewu opoc 10 tacma keḡec. Waḡu oruhaiguc séc imuaru qac kiwi Anutu zébiri qébiria waḡ mimianéḡ hema keḡec. ² Yaḡ zéraguc héḡi imuac tanera imi pusi kuneḡ yanda leopard yaḡ ésécnec,

* **12:18:** Kiwi tosaraiguc; Ac bakia yomi kemaḡa 17 iguc toroqeqeyawac heyu kemaḡa 18 imi héla qahac eḡ hezac.

héná méria imi haséṅ yaṅ
 bea imuac méria ésécnec,
 waṅu kuaya imi haséṅ yaṅ
 laion kuaya ésécnec, waṅu
 mazuaṅ iminéṅ eṅeya kuha
 zéma ic kewu tatacya zéma
 qac buṅa imi yaṅ biria iwac
 waimiyec. ³ Waṅu hémba
 yaṅ imuac oruha ménṅ imi
 hézéṅ hézéṅgia humumia
 ésécnec hemiyec. Waṅu wiz-
 iya humumia imi misirima
 hiaruyec. Hiaruyu baec séc
 ic eneṅ yaṅ imuac hémma
 welicgéma méndacmigic.
⁴ Waṅu mazuaṅ iminéṅ
 yaṅ imuac ic kewuac qac
 buṅa miyec. Imuac niṅac
 ic embac ieneṅ yaṅ imuac
 mepé qepési wammima
 yomuhuc zégic; Mérénéṅ yaṅ
 imuhucyawac séc? Mérénéṅ
 i guc efima yaré qemacac
 séc?

⁵ Waṅu yaṅ imi séwi
 eṅeṅawac ackuazéc zéma
 mematitiac ackuazéc
 zémacac niṅ kuaya biria
 haimimia waṅec. Waṅu
 maso 42 imuac séc ai
 mema kecmac niṅ kuc buṅa
 qemimia waṅec. ⁶ Waṅu
 yaṅ iminéṅ kuaya aṅgéma
 Anutu zébiri wammima qac
 buṅaya zéma iwac ocmuṅa
 zéma tosara kurumeṅiguc
 keczu imi momacnec zébiri
 qébiri waṅu énécmiyec.
⁷ Waṅu ic embac téréya
 hazéc waṅu énécmima yaré
 qema onogicmac niṅac
 ic kewuac buṅa qemimia
 waṅec. Waṅu séwigina hénia
 hénia zéma baera baera ic

embac zéma acgina hénia
 hénia zéma baera baera
 imi kewu waṅu énécmimac
 niṅ kuc buṅa qemimia
 waṅec. ⁸ Waṅu rama
 merawa qegic humuyec
 iwac kekecac kiwiiguc
 baec kurumeṅ zéhicṅiyec
 imuarunec qacgina ménda
 oénécmiyunec baec yomuaru
 kecanzu imi eneṅ moczoṅ
 yaṅ biria imi mepési
 migic. ⁹ Ménṅnéṅ ménṅ
 gezawagucnéṅ ac yomi
 nimmac. ¹⁰ Hésa amawac
 buṅa imi hésa amaiguc
 kemmac. Souac buṅa imi
 sounéṅ héiyu humumac.
 Yéwéri imuhuc haénécmiyu
 ic embac téréya ieneṅ ninzéṅ
 ninzéṅginaiguc selianec naṅ
 selimuac hezac.*

¹¹ Waṅu baec qeria iguc-
 nec yaṅ biria ménṅ éréyec.
 Éréyu hémba rama mer-
 awa ésécnec iliha éréhéc
 heyec, néṅ ara imi mazuaṅ
 mokoleṅ ésécnec zéyec.
¹² Waṅu yaṅ iminéṅ yaṅ
 walac éréyec iwac kuc buṅa
 sécya imi iwac kiwaiguc
 haisésécya waṅec. Imuhuc
 wamma baec zéma imuaru
 kekera énézéyu becneṅ
 yaṅ walac hicṅjima wiziya
 humumia misirima hiaruyec
 imuac simiṅ héimigic.
¹³ Waṅu inéṅ haihaka
 méréra meanzac. Mema
 zéyu ic embac kicginaiguc
 kurumeṅ igucnec geric
 bélaṅa baeciguc maanzac.
¹⁴ Haka méréra imuhucya

* **13:10:** Girik aciguc; Ic embac téréya ionac ninzéṅ ninzéṅgina zéma nananṅ seli imi imuaru mia hezac.

memac niṅ kuc mimia waṅec. Waṅu yaṅ walac hicṅiyec iwac kiwaiguc haka imuhucya mema ic embac baeciguc kekera ewa soho meénécmiyec. Meénéc mima wiziya sounéṅ héihéiya imi misiriyu qeliyec yaṅ biria iwac baniaraya memu zéma énézéyec. ¹⁵ Waṅu kuc buṅa qemimia waṅec imuac niṅ yaṅac ireha imi kekecyā haimiyu baniaraya iminéṅ ac momacnec hia zéyec. Zéma ic embac tosara yaṅ baniaraya imuac mepé qepési ménda wammimu imi unugic humumuac zétecgéyec. ¹⁶ Waṅu inéṅ ic embac moczoṅ yanda, ic kuneṅ me komora, ic iwawai ginaguc me maqeqeya, ic miṅsuc kekec me welen qeqe momac yanda méra héiginaiguc me pakaginaiguc asé kiwi hai énécmimia wammac niṅ zéyec. ¹⁷ Waṅu asé kiwiya imi qahac waṅu ménṅénéṅ ménṅ soukiwa haima nénnagémba wammacac séc qahac waṅec. Asé kiwi imi mia yaṅ imuac qara me qara imuac qétéya. ¹⁸ Niṅtegiac qinṅtegiac ac imi yomuhuc, Ic ménṅ niniṅa asac asaria hemizac inéṅ yaṅ imuac qétéya olomma niṅasarimac. Qété imi mia ic ménṅac qétéya 666.

14

Rama zéma ic 144,000.

¹ Waṅu neṅ hémba rama merawa imi Zion baec boṅaiguc naṅec. Waṅu i guc ic 144,000 moacnec

naṅgic. Waṅu pakaginaiguc rama merawa iwac qara zéma maṅgocyawac qara ogic heyec. ² Waṅu kurumenṅ igucnec ac ewa ménṅ hicṅiyu niṅi. Nimba doku dudunṅ yandawac hétéṅ imuhucya zéma buṅ parandaṅ ésécnec waṅec. Waṅu nimba ac ewa imi legic héihéi ic eneṅ gita kulele héré qegic qacanzac ésécnec. ³ Ieneṅ imi ic kewu tatak zéma yaṅ kekecginaiguc ⁴ zéma qerawac galenṅ ionac kicginaiguc legic qelia héigic. Waṅu legic imi ic tosara niṅareṅgéma héimuac séc qahac waṅec, néṅ 144,000 baec igucnec doegina meénéc mimia ieneṅ sac imuhuc wammucac séc waṅec. ⁴ Ieneṅ mia embac iniguc momacnec ménda mebiri amuma qeri qala qalanec kecgic. Kecma rama merawanéṅ dimia me dimia keṅu séc méndac mima keṅaṅgic. Waṅu ic embac sugcina igucnec boṅhérégina meénéc miyu Anutu zéma rama merawa iorac héla gocmia walac walac waṅgic. ⁵ Waṅu kuaginaiguc ikoc ac ménṅ ménda hicṅiyu niṅgic, néṅ képésic solanṅ kecgic.

Kua meme uṅawac gezac qézéṅ ac.

⁶ Waṅu kua meme uṅa ménṅénéṅ kurumenṅ sawaya imuac suraiguc putitima keṅu héni. Inéṅ mia baec séc ic embac, séwi tanecgina hénia hénia zéma ac ewagina hénia hénia zéma gawamaṅgina hénia hénia

ionac mia buṅa suruc hiabia hehe selia énézémanṅ zé késa kerec. ⁷ Inéṅ kucnec qacma yomuhuc zéyec; Zétecgé tegé naléya imi ducṅima hazac imuac niṅ Anutuac bac yandi yandi wamma mepé qepési wammigic eṅu. Inéṅ kurumeṅ zéma baec, kondunṅ zéma doku kiwa sasala mihicṅi énécmidarec.

⁸ Imuhuc zéma keṅu andiaiguc kua meme uṅa ménṅ méndac mima keṅec qétéya éréhécnéṅ yomuhuc zéyec; Bacgézac bacgézac ama areṅa yanda Babilon! Ama iminéṅ mia baera baera ic embac iniguc kaisero wamma qeri gericac waiṅ doku selia gumu énécmima kerec.

⁹ Waṅu andiaiguc kua meme uṅa ménṅ qétéya haréwécnéṅ méndacma kemma kunéṅ yanda qacma yomuhuc zéyec; Méṅnéṅ ménṅ yaṅ biria me iwac baniarayawac mepé qepési wammima pakayaiguc me mériaiguc asé kiwi memac imi ¹⁰ I acguc Anutuac qeri biriawac waiṅ selia imi nemac. Waṅu waiṅ selia imi mia dokuguc ménda mesohoma qocgé énécmimia. Ieneṅ imi kua meme uṅahéra téréya zéma rama merawa ionac kicṅinaiguc geric bélaṅa zéma salfanéṅ qenṅeṅ manṅeṅ mihicṅi énécmimia wammac. ¹¹ Waṅu qenṅeṅ manṅeṅ imuac hofacnéṅ nalé tetecgia qahac éréma emmac.

Méṅnéṅ ménṅ yaṅ biria zéma imuac baniarayawac mepé qepési wammu imi zéma méṅnéṅ qarawac asé kiwiya memac ionac imi siṅi kaiwe séc tachiahiaru ménṅ ménda he énécmimac. ¹² Imuac mia ic embac téréya eneṅ réwériiguc naṅselima kecanzu. Ieneṅ mia Anutuac zézé seli ac zéma Yesuac muru ninzéṅ ninzéṅgina hezac imi selianec késama kecanzu.

¹³ Waṅu kurumeṅ igucnec ac ewa ménṅ yomuhuc mayu niṅi, zéwa kiwiiguc ona, nalé yomuacnec hénima Miṅ Kewuninawac qeriaiguc humumu ieneṅ mériaṅginaguc. Imuhuc zéyu uṅa téréyanéṅ yomuhuc zéyec; Hélacnec! wawaṅ memegina imuac hélanéṅ méndac énécmimac imuac niṅ nalé imuaru aigina hetecgéma tachiarumu.

Baeciguc héla memaac nalé hayec.

¹⁴ Waṅu hémba hosusu lalac lalac heyu imuac qahaiguc ménṅ icac naṅa ésécnecnéṅ tarec. Waṅu iwac oruhaiguc imi ic kewu opoc golinéṅ memeya tarec, mériaiguc imi sou zéra miṅgaṅ qizilicyaguc imuac késama tarec. ¹⁵ Waṅu ocmuṅ igucnec kua meme uṅa méṅnéṅ mama ménṅ hosusu qahaiguc tarec iwac yomuhuc qacma ézéyec; Gi souga miṅgaṅ miṅgaṅgianéṅ héima tocgowésémaṅ. Héla gocmia imi moczoṅ waziwaziya wandaru baecac

héla memeyawac naléya ducñizac. ¹⁶ Imuhuc zéyu hosusu qahaiguc tarec inéñ souya miñgañ miñgañagucnéñ giliyu keñha wamma qeriru baeciguc héla gocmia imi tocgo énécmimia wandarec.

¹⁷ Wañu kua meme uña méñnéñ ocmuñ kurumeniguc tarec imuacnec mayec. Wañu i imuhucyanec souya zéra miñgañ qizilicyaguc késa kerec. ¹⁸ Wañu kua meme uña méñ gericac galeña keczac inéñ zaki téréya igucnec mayec. Mama sou miñgaña zéra qizilicyaguc késa kerec iwac kucnec qacma yomuhuc ézéyec; Waiñ gocmia imi qaodaczac imuac niñac gi souga zéra miñgaña qizilicyaguc iminéñ baeciguc waiñ héla gocmia hezac imi héima tocgéna. ¹⁹ Zéyu kua meme uña iminéñ souya héiyu keñha wañu baeciguc waiñ gocmia kanzañaguc imi tocgoma Anutu qeri biriawac waiñ tizi qizizayawac titiña kuney yanda imuac qeriaiguc giliyu hiñgadarec. ²⁰ Wañu waiñ tizi qizizayawac titiña yanda imi ama yanda imuac séñgañgeñiguc taru tiziqizizagic titiña yanda imuac qeria igucnec sac yanda mayec. Mayu zékéña imuac horua héñgeña imi éréma becosic déméñginawac séciguc heyec. Wañu horua wéndara imi 300 kilomita imuac séc sécgéma keñec.

15

*Kua meme uña eneñyéwéri
7 késama nanjic.*

¹ Wañu kurumeniguc sésécac haka kuney yanda welic welicgia méñ hicñjiyu héñji. Kua meme uña 7 ieneñ yéwéri zérabéraguc 7 késama nanjic. Anutuac yéwéri zérabéraguc iminéñ hicñjdaru moczoñ tecgémac imuac niñac yéwéri iminéñ tetecgiawac buña wanzac.

² Wañu muñguc hémba konduñ méñ kiruñnéñ memeya ésécnecnéñ geric bélañguc mesoho sohayawac heyec. Ic embac tosara meseli amuma yañ biria zéma iwac baniaraya zéma iwac qarawac qétéya imi moczoñ héñara mema ogicdacgic ieneñ mia konduñ kiruñnéñ memeya ésécnec imuac élélahaiguc Anutuac gita kulele imi késama nanjic. ³ Namma Anutuac welenj qeque ic Mose zéma rama merawa iorac legic yomuhuc zéma héigic, O Miñ Kewunina Anutu, medac medac wandac wandac miñjina, geñ ai eñeña zéma welic welicgia meanzañ. Baera baerawac ic kewu zéma Miñ Kewu keczañ guac héna imi solaña zéma hélacnec.

⁴ Miñ Kewunina, méréneñ qacgawac bac yandi yandi ménda wamma eeya ménda héigémmac? Gi momacguc sac téréya. Guac wawañ meme solaña imi hicñjitegiczac imuac baera baera ic embac ieneñ hama

wéségaiguc mepési gémmu.
⁵ Waṅu haka imi tecgéyu hémba kurumenjiguc héipuc acac hali ocmuṅ imuac naguya aṅgéyec. ⁶ Aṅgéyu kua meme uṅa qété ⁷ yéwéri ⁷ késa naṅgic ieneṅ ocmuṅ igucnec magic. Ieneṅ imi séwi usu lalacnec zéma qala qalagia lineṅ malekunéṅ memeya imi héima kecgic. Waṅu tétécginaiguc rikun maṅkepela golinéṅ memeya imi zikima naṅgic. ⁷ Waṅu yaṅ kekecginaṅuc ⁴ naṅgic ionarunec méṅnéṅ sokoc ⁷ golinéṅ memeya Anutu kekec hémbénaṅa miṅina iwac qeri birianéṅ sécgéma kuaya qema heyec imi kua meme uṅa ⁷ ionac énécmiyec. ⁸ Waṅu Anutuac edamuya zéma kuhanéṅ waṅu ocmuṅ qeriaiguc hofac hicṅima kuaya qedarec. Waṅu kua meme uṅa ⁷ ionac yéwéri zérabéraguc ⁷ imi ménda tecgéyunec méṅnéṅ méṅ ocmuṅ qeriaiguc emmacac séc qahac waṅec.

16

*Zéic Anutuac qeri gericyanéṅ
 kuaya qema heheya.*

¹ Waṅu ocmuṅ qeria igucnec ac ewa kuneṅ yandanéṅ mama kua meme uṅa ⁷ yomuhuc énézéyu niṅi, Ini kemma Anutuac qeri gericac zéic ⁷ imi baeciguc qocgéigic.

² Waṅu kua meme uṅa qétéya momacguc inéṅ kemma zéicya baeciguc

qocgéyu wizi biria geri-wagucnéṅ ic embac yaṅ biria imuac asé kiwiya mema baniaraya mepésimigic ionac séwiginaiguc hicṅiyec.

³ Waṅu kua meme uṅa qétéya éréhéc inéṅ zéicya konduniguc qocgéyu kondun imi focdac ic humumia ionac sac ésécnec waṅec. Waṅu konduniguc lambéc zéma iwawai kekecginaṅuc imi moczoṅ humudacgic.

⁴ Waṅu kua meme uṅa qétéya haréwéc inéṅ zéicya doku téfara zéma doku kiwaiguc qocgéyu sac wandarec. ⁵ Waṅu kua meme uṅa doku aṅgétima kerec inéṅ yomuhuc zéyu niṅi, becaru kecneccac keczan, o téréya miṅina, imuhuc zéteccgé énécmizaṅ imuac niṅac gi imi solanṅ dindiṅa wanzaṅ. ⁶ Ieneṅ ic embac téréya zéma kua meme ic unugic sacgina mayec imuac niṅ sac gumu énécmina imuac nimba hakagina waṅgic imuac bakia mezu. ⁷ Waṅu neṅ nimba zaki téréyanéṅ ac yomuhuc melemma zéyec; Hélacnec! Anutu Miṅ Kewunina medac medac wandac wandac miṅina guac gésigési aiga imi hélacnec zéma solanṅa wanzaṅ.

⁸ Waṅu kua meme uṅa qétéya ⁴ inéṅ zéicya imi kaiweiguc qocgéyu geric bélananéṅ ic embac kasoṅi énécmimac niṅ waimimia waṅec. ⁹ Waṅu geriwa kuneṅ yandanéṅ ic embac kasoṅi énécmiyec. Waṅu

yéwéri zérabéraguc imi mihicṅi énécmimacac séc kuha hemizac Anutu iwac qara imi zébiri qébiri wammima ewa qerigina ménda melemma eeya ménda héimigic.

10 Waṅu kua meme uṅa qétéya 5 inéṅ zéicya imi yaṅ biria iwac ic kewu tatarraiguc qocgéyu iwac héngalenṅ ama areṅa yanda imi focdac sinjidéngéyu ic embac ienenṅ qenzerṅ manzerṅ qema eze-laṅgina kigic. 11 Waṅu wizi némbéngina zéma imuac geriwa niṅac Anutu kurumenṅ miṅina zébirimima wawaṅ memegina imi kilenṅ ménda melenṅic.

12 Waṅu kua meme uṅa qétéya 6 imi ic kewu Is igucnec hamu ionac hénagina mihicṅima zéréṅ qéréṅ wandacmaṅ zé zéicya doku téfara yanda Yufurata iguc qocgéyu doku imi zicgédarec. 13 Waṅu ni hémba mazuaṅ mokolenṅ kuaya igucnec zéma yaṅ biria imuac kuaya igucnec zéma kua meme ic ikora iwac kuaya igucnec uṅa biria haréwéc taṅa tanec ésécnéṅ érégic. 14 Imi

mia kuwic uṅagina. Ienenṅ imi medac medac wandac wandac miṅina Anutu iwac nalé yandaiguc yaré qewiṅ zé zéréṅ qéréṅ wamma baera baera ic kewu ionac muru kemma kiwi méréra wamma tocgo énécmigic. 15 Ninzu neṅ kowu nene ésécnec hamaṅ. Méṅnéṅ méṅ kic qeli kecma eṅeya

séwi usuya galéngéma katanec ménda keṅha wamma eṅeya gamuya ménda hicṅitegicmac imi mériaṅaguc wammac. 16 Waṅu uṅa biria haréwéc ienenṅ baec ménṅ qara Hebiraio aciguc Amagedon zémimia imuaru ic kewu qutulaṅgé énécmidacgic.

17 Waṅu kua meme uṅa qétéya 7 inéṅ zéicya imi sawa géléléyaiguc qocgéyu mayec. Mayu ocmuṅ ic kewu tatac imuarunec ac ewa kunenṅ yanda méṅnéṅ yomuhuc zéyu mayec; Medac medara wanzac! 18 Waṅu pilitic zéma buṅ parandaṅ zéma ac hétéṅ hicṅiyec. Waṅu naṅ kunenṅ yanda ménṅ hicṅiyec. Naṅ imuhucya imi baeciguc ic embac hicṅima kecgicac éréma deguc ménṅ ménda hicṅiyec. 19 Waṅu ama areṅa yanda deminṅ seliaguc imi téma haréwéc waṅec. Waṅu baec séc ic ionac ama areṅa yanda imi moczoṅ boro-roṅgéma madarec. Waṅu Anutunéṅ Babilon ama areṅa yandawac tacyachéra imuhuc niṅqeli énécmima qeri biric soho sohayawac waiṅ doku sokoc imi qocgé énécmiyec. 20 Waṅu kondunṅ baec komoc komoc imi néngacma saṅgidacgic baec boṅa moczoṅ hocénécmimia waṅec. 21 Waṅu kurumenṅ igucnec komboc saṅgeṅa 40 kilo imuhucya imuhucyanéṅ ic embac ionac qacginaiguc mayec. Mayu yéwéri kunenṅ yanda bac yandi yandiyaguc mihicṅi énécmiyu ic embac

ieneṅ Anutu zébiri qébiri wammigic.

17

Kaisero embac garata zéma yaṅ biria.

¹ Waṅu kua meme uṅa 7 zéic késa naṅgic ionarunec ménṅnéṅ nuaru hama yomuhuc nézéyec, You hana héná yanda embac qac buṅa yandayaguc doku kuney yanda yandaiguc tacanzac imi ki-tiwa dimuhucya hicnjimimac imi gézéwa hémbésémaṅ. ² Baec séc ic kewu ieneṅ i guc kaisero waṅamuanzu. Waṅu ic embac baeciguc kecanzu ieneṅ iwarunec mia kaiseroac waiṅ doku negic ewa soho waṅ énécmiyu keczu. ³ Imuhuc nézéma uṅa téréyanéṅ nuagicma baec kéra kérésiaiguc keṅec. Waṅu imuaru hémba embac ménṅ yaṅ biria pésia ménṅac qahaiguc tarec. Waṅu yaṅ imuac séwélaiguc Anutu zébiri qébiri mimiawac qac kiwi hénia hénia sécgédacma heyec. Waṅu yaṅ imi mia oruha 7 zéma iliha 10 hemiyec. ⁴ Waṅu embac imi séwi usuya qoucqoucyá zéma péscipésiha meamuma kerec. Waṅu goli zéma hoc eeyaguc zéma pél hocnéṅ mezeric amuyec. Waṅu mériaiguc sokoc ménṅ golinéṅ memeya késama naṅec. Waṅu sokoc imuac geriaiguc imi haihaka ewa loloṅa zéma kaiseroac haka

qakolayaguc imi sécgéma heyec. ⁵ Waṅu pakayaiguc qara saṅa yomuhuc ooyawac heyec, Babilon ama yanda, kaisero embac zéma baecac haihaka ewa loloṅawac neṅgocgina. ⁶ Waṅu embac imi hémba ic embac téréya zéma Yesuac héipuc ichéra ionac sacgina nekecma ewa sohosoho waṅec. Waṅu neṅ hémma kuney yanda welicgéyi. ⁷ Waṅu kua meme uṅanéṅ némac niṅac imuhuc kuney yanda welicgézaṅ? zéma nézéyec. Neṅ embac imuac haihakaya saṅa zéma yaṅ biria oruha 7 zéma iliha 10 embac iminéṅ tacma nesianzac iorac héniaigira gézéwa nimbésémaṅ. ⁸ Gi yaṅ biria hénzaṅ imi becaru kerec, néṅ deguc ménda keczac. Waṅu bianṅguc uṅa biria ionac baec dumuṅa imuacnec éréma humucac geric siaiguc hiṅgacma biredacmac. Waṅu yaṅ biria imi bec kerec, néṅ deguc ménda kecma bianṅguc lilingéma hamac. Imuac niṅac hicnji énécmimac nalé imuaru imi baec kurumey hicnjiyec imuarunec éréma deguc baeciguc kekera, kekecac kiwi-iguc qacgina ménda ooyawac hezac, ieneṅ imuac hémma welicgému. ⁹ Ewa qeri niṅtegit qinṅtegitcyagucnéṅ ac yomi niṅasarimac. Oruha 7 imi baec boṅa 7 embacnéṅ tarec imi zéma ic kewu 7 wanzu. ¹⁰ Ic kewu 5 imi maunuyu qahac waṅgic ménṅ deguc keczac. Waṅu ménṅ imi ménda hazacnec. Waṅu

hamac imi nalé hotoŋadac kecmacac hezac. ¹¹ Yaŋ bec kerec, néŋ deguc qahac wanzac imi ic kewu 7 ionac areŋiguc toroqema qétéya 8 wammac. Waŋu inéŋ humucac geric siaiguc hiŋgacmac. ¹² Waŋu iliha 10 héŋzaŋ imi ic kewu 10. Waŋu ieneŋ imi baec yandagina imi ménda énécmimia néŋ yaŋ biria i guc qéhéréŋgéma kecgic nalé hotoŋa dac ic kewu ésécnec kuc buŋa qeénécmimia wammac. ¹³ Ieneŋ imi ewa siŋ momacnec wamma eŋaŋ kuc buŋagina zéma ic kewuac qac buŋa imi yaŋ biria iwac mia waimidacmu. ¹⁴ Waŋu ieneŋ rama merawa hazéc wammima i guc yaré qemu. Waŋu rama merawa imi miŋ onac miŋgina zéma ic kewu onac ic kewu keczac imuac yaréiguc onogicdacmac. Waŋu héihéré énécmimia zéma gési énécmimia zéma tohotoho ichéra keŋhéi hahéigina qahac imi eneŋ i guc momacnec kecmu.

¹⁵ Imuhuc zéma kua meme uŋanéŋ toroqema yomuhuc nézéyec; kaisero embac doku yanda yanda qacginu taru hénec. Doku imi mia icya icya zéma ic embac tuŋa tuŋa zéma héŋgaleŋ amaya amaya zéma acgina hénia hénia zéanzu imi eneŋ mia. ¹⁶ Waŋu iliha 10 héŋnec ieneŋ zéma yaŋ biria imi momacnec kaisero embac imi nimbiri wammima mebiri mima séwi usuya imi hetecgéma iwac séwi busuya qécgéma nenesicya imi

gericiguc odacmu. ¹⁷ Waŋu Anutunéŋ eŋeya ewa siŋa heyec séc medacmaŋ zé ewa qeriginaiguc ninin méŋ mihicŋi énécmiyu ewa momac wamma eŋaŋ héŋgaleŋ ama areŋa yandagina imi yaŋ biria iwac waimigic. Waŋu imuhuc wammanec kecgic Anutuac ackuazéc imi hélaguc wandacmac. ¹⁸ Waŋu embac héŋnec imi mia ama areŋa yanda, baecac ic kewu héŋgaleŋ waŋ énécmianzac imi mia.

18

Babilon ama areŋa yanda imi kisikiyoŋ mihicŋiyec.

¹ Imuhuc zéyu tegéyu ni hémba kua meme uŋa méŋ kuc buŋa yandayagucnéŋ kurumeŋ igucnec mayec. Waŋu iwac edamuyanéŋ baec qetagalidarec. ² Inéŋ ac ewa yandaiguc qacma yomuhuc zéyec; Bacgézac bacgézac! Ama areŋa kuneŋ yanda yanda Babilon! Kuwic onac duŋ tatac zéma uŋa biria hénia héniaiwac tocgotogo ama zéma nei biria ewa loloŋa ionac aségina wanzac. ³ Hénia imi yomuhuc, héŋgaleŋ amaya amaya imi iwac kaisero hakawac qeri biria imi doku selia ésécnec nema ewa mohogoho sohoya wanzu. Waŋu baecac ic kewu eneŋ i guc kaisero haka waŋgic. Waŋu baec séc nénnagémba ic ieneŋ imuhucyanec mezeric qezericac kuhanéŋ kecma kékec imuac kuha

niṅac yandima soukiwa ginaguc waṅgic.

⁴ Waṅu kurumeṅ igucnec ac ewa mén yomuhuc mayu niṅi; Ic embac hécna ini embac iwarunec mama iwac kápésiciguc ménda toroqemu. Imuhuc wamma iwac yéwéri zérabéráguc imi momacnec ménda memu.

⁵ Némac niṅ kápésicya imi gaudumuru héima eṅkecma kurumeṅ osizac. Waṅu Anutunéṅ kápésicya imi niṅqelima keczac.

⁶ Imuac énécmiyec séc migic. Wawaṅ memeyawac bakia séha mesaigic éréhéc waṅu melen migic. Waṅu sokociguc doku selia hénia hénia momacnec haïma lelecgéma énécmiyec imi séc mén toroqema melenmigic.

⁷ Zézé bipi waṅamuma mezeric waṅamuma kerec imuac imuhucyanec qenzen manzen zéma ewa howuc imuac séciguc wammigic. Némac niṅ inéṅ ewa qerriaguc yomuhuc zéanzac, ni embac garata wamma héngalen waṅ énécmianzua, ni malé qahac, waṅu ewa howuc mén ménda mi-hicṅimaṅ.

⁸ Imuac niṅ ai meme momacguc imuac qeriaiguc yéwéri zérabéra, humuc zéma, zésiac yanda zéma, béti yanda imuhucyanéṅ hicṅimimac. Iwac tasé kuku miṅina imi medac medac, wandac wandac miṅina Anutu, imuac niṅac embac imi geric bélaṅaiguc giliyu zedacmac.

⁹ Waṅu baecac ic kewu i

guc kaisero wamma mezeric qezeric wamma kecgic imi eneṅ gericnéṅ embac imi oyu imuac hofacya eṅu hémma iwac niṅac zésiac wammu. ¹⁰ Waṅu qenzen manzena hémma bac yandi yandi wamma lakec namma qac héhélima yomuhuc zému. Ewa biric, ewa biric! Ama yanda Babilon, medac medac wandac wandac Babilon! Némac niṅ kitiwaga yéwéria focdac hicṅigénzac.

¹¹ Méṅnéṅ mén hinacya boṅ ménda meanzac imuac niṅac baecac nénnagémba ic ieneṅ embac imuac wamma siacma ewa biric wammigic.

¹² Hinacgina imi mia goli zéma siliwa zéma qembali boṅa yanda zéma péł hoc boṅa eṅeṅa zéma lineṅ maleku solaṅa zéma iwawai qouc qoucgia zéma maleku hézéh usianéṅ memeya kambih hésianéṅ memeya zéma maleku péscipésiha zéma ichésa héméṅa hiabiaguc hénia hénia zéma iwawai elifante zuṅanéṅ memeya zéma méra kiwi ichésa boṅa eṅeṅagucnéṅ memeya hénia hénia zéma aiṅ qaora zéma, aiṅ zéma mamboli hoc

¹³ Waṅu méséki ic séwéla, iwawai asélaṅaguc, kufaṅ, haléc héméṅaguc, berizi halécya, doku selia, oliwa haléc, padi zéma imuac uha, burumakao zéma rama, becosic zéma imuac karisi, hésa ic zéma ic embac ionac qeri uṅa. ¹⁴ Waṅu yomuhuc zému, Iwawai héla gocmia

imuac me imuac guac uṅaganéṅ siṅa nimma hoc hoc ai meanec imi moczoṅ guac murunec néṅgacma kendacgic. Iwawai saméṅ bipiyaguc hegéṅgéṅa zéma iwawai mezeric qezeriraguc imi moczoṅ sohodacgic. Imuhucya imi méndagucnec mihicṅimu. ¹⁵ Babilon

niṅac soukiwa mihicṅiaṅgic nénnagémba ic hinac imuhucyawac miṅina ieneṅ qenzeṅ manzeṅ imuac bac yandi yandi wamma lakec namma yomuhuc zézé siac wamma ewa howuc wanzu. ¹⁶ Ewa biric, ewa biric, ama yanda gi lineṅ maleku hiabia zéma maleku qouc qoucṅia zéma pési pésiyanéṅ mezericma goli zéma hoc eeyaguc zéma pél hocnéṅ mezeric amuma kekera. ¹⁷ Hinac yanda imuhucyanéṅ fuknec qahac wandaczac.

Zéic miṅina zéma zéiciguc konduṅ séc keṅkeṅ haha waṅaṅgic ic kian eneṅ zéma zéic imuac ai ic zéma konduṅguc ai meanṅgic ieneṅ lakec naṅgic. ¹⁸ Namma geric embac oyu hofacya éréyu hémma qacma zézu, Ewa biric, némac ama kuneṅ yandanéṅ imuac séc waṅec me? ¹⁹ Imuhuc zéma orucṅinaiguc sigic naecma siacma ewa howuc wamma zésiacma zégic; Ewa biric, ewa biric, ama yanda yomi, konduṅguc zéic miṅina ieneṅ guac iwawai eeyagucnéṅ soukiwagina mihicṅiaṅgic, néṅ ama areṅa yanda imi

fuknec qahac wandaczac. ²⁰ Waṅu Anutunéṅ hénaorin héra ionac zéwelecgina niṅénécmima embac imi zétecgé énécmizac. Imuac niṅac kurumeṅ zéma ic embac téréya zéma Yesuac Méliméli ic zéma kua meme ic ini, haka imuac ségiségi waṅgic!

²¹ Ac imuhuc hicṅiyu kua meme uṅa selia ménéṅ zamaṅziṅ yanda hilaṅa mén meyacma konduṅguc giliyu hiṅgarec. Hiṅgaru yomuhuc zéyec; Babilon ama yanda imi imuhucnec selianec gliyu hiṅgaru mihicṅimuac séc qahac wammac. ²² Waṅu gita qeṅe ic zéma legic héihéi ic zéma kuṅa qeṅe ic zéma témuṅ qeṅe ic ionac hétéṅ imi sucṅinaiguc muṅguc ménda hicṅiyu nimmu. Waṅu méra kiwi meme ic ionac nénnagémba haka imi acguc muṅguc ménda hémmu. Waṅu iwawai hézé hézézayawac zamaṅziṅ hoc yanda imuac hétéṅ acguc muṅguc ménda hicṅiyu nimmu. ²³ Lambe asahanéṅ guaru muṅguc ménda asarimac. Waṅu eu iniṅ buṅa qeṅe ionac ewa hétéṅnéṅ guac muru muṅguc ménda hicṅiyu nimmu. Nénnagémba ichécga imi baera baera ic eṅeṅa imi eneṅ mianéṅ, suṅa meme acganéṅ baec séc ic embac qerigina mesohoyec. ²⁴ Waṅu kua meme ic zéma ic embac téréya zéma ic embac tosara baera baera

unuhumugic moczoṅ yanda ionac sacginanéṅ ama yanda yomuac qeriaiguc wininiyec.

19

Kurumenṅiguc zézé ségiségi hicṅiyu héni.

¹ Waṅu imuac andiaiguc nimba kurumenṅiguc ic embac tuṅ yanda ionac ewa hétéṅ yanda ésécnecnéṅ hicṅima yomuhuc zégic; Haleluya Anutunina mepésini! Aṅgéṅ titi zéma edamu zéma kuc yandanéṅ Anutunina guaru hezac.

² Héniá imi mia iwac niṅgésigési ai imi hélanc zéma solanṅ dindiṅa wanzac. Kaiseroac hakanéṅ baec mebiriyec sero embac garata imi niṅgésima eṅeya welenṅ qeṅe ichéra ionac sacginawac zégési énécmimac.

³ Muṅguc yomuhuc zégic; Haleluya! Waṅu ama yanda imuac hofacnéṅ nalé tetecgia qahac emmanec nananzac.

⁴ Waṅu qeriwac galenṅ 24 zéma yaṅ kekecginaguc 4 ieneṅ ic kewu tatac imuaru tarec Anutu i simiṅ héimima mepésimima zégic; Hélanec, Haleluya!

⁵ Waṅu ic kewu tatac imuarunec ewa hétéṅ méṅ hicṅima zéyec; Anutunina mepésimigic, iwac welenṅ qeṅehéra moczoṅ ini zéma, kunenṅ me komora, iwac bac yandi yandi wammianzu ini moczoṅ Anutu mepésimigic.

⁶ Waṅu muṅguc ic embac tuṅ yanda ionac ewa hétéṅ ésécnecc zéma doku dunduṅ yandawac hétéṅ

ésécnecc zéma buṅ parandanṅ yanda ésécneccnéṅ hicṅima yomuhuc qacma zégic niṅi, Haleluya! medac medac wandac wandac Miṅ Kewunina neṅaṅ Anutunéṅ ninicgalenṅ waṅ nénécmianzac. ⁷ Rama merawa imuac zammaréṅ meme naléya ducṅiyu iniṅ buṅaya qemimianéṅ zéréṅ qéréṅ waṅ amudaczac. Imuac niṅ neṅaṅ ségiségi wamma edamuya héimiwiṅ. ⁸ Embac imi mia lineṅ maleku hiabia qilic qilicyaguc zéma lalac qeṅecnecc imuhucya héimac niṅ haimiyec. Waṅu maleku lineṅ hiabia imi mia ic embac téréya ionac wawaṅ meme solanṅ dindiṅa imi mia.

⁹ Waṅu kua meme uṅanéṅ nuac yomuhuc zéyec; Kiwi yomuhuc ona, rama merawa imuac zammaréṅ hai ségiségi iguc héihéré énécmimia imi mériaṅ ginaguc. Waṅu muṅguc toroqema zéma ac yomi Anutuac ackuazéc imi hélanc zéyec. ¹⁰ Imuhuc nézéyu ni simiṅ héima mepésimimaṅ zé wamba inéṅ yomuhuc nézéyec, Ni imi gi zéma guac dac munahécga Yesuac héipuc ac kesa keczu iniguc momacnecc welenṅ qeṅe ic keczua. Waina, imuhuc ménda waṅ némbésémaṅ, néṅ Anutu sac mepési miwésémaṅ. Yesuac héipuc acnéṅ bianac ara imuac qeri uṅa wanzac.

Becosic lalac lalac qahaiguc tatara.

11 Waņu ni kurumenj anǵéma naņu héni. Ninzu becosic lalac méhnénj naņu imuac qahaiguc méhnénj tacma kerec. Iwac qara imi haka héla zéma ac héla. Inénj solanj dindinanec niǵési ai mema yaré qeanzac. 12 Kiwa imi geric bélaņa éséc nec waņu oruhaiguc imi ic kewu opoc sasala heyec. Waņu qac ménj ooyawac hemiyec. Waņu imuac qac imi tosara qahac, néj enjyaoc nec ninzac. 13 Waņu inénj maleku saciguc tindunj tindunǵia héima kerec. Iwac qara imi Anutuac ackuazéc zémimia. 14 Waņu yaré ic kurumenjiguc keczu ienenj maleku linénj lalac qeǵeya zéma qakolaya qahac héima becosic lalaciguc tacma méndacmigic. 15 Kuaya iguc nec mia sou zéra qizilic ménj éréyec. Waņu iminénj mia baera baera ic embac unumac. Waņu enjyaoc aij qarucnéj hénǵalenj waņj énécmimac. Waņu Anutu medac medac wandac wandac miņina iwac qeri geric hénǵenja nimma waiņ gocmia tizizaanzu éséc nec tiénéc mima tasé kuku ai memac. 16 Waņu iwac maleku horua qahaiguc zéma tawéyaiguc qac kiwiya yomuhuc ooyawac hezac, ic kewu ionac ic kewugina, miņ ionac miņgina.

Yaņ zéraguc zéma yaré ichéra imi maunuyec.

17 Waņu ni hémba kua meme uņa méhnénj

kaiweiguc namma nei sawaiguc putitima kenja waņǵic ionac muru kuc nec qacma yomuhuc énézéyec; Hama Anutuac nezélélénj yandaiguc tocgéic. 18 Tocgoma ic kewu ionac séwi busu zéma ic kawali héccinawac séwi busu zéma becosicgina zéma imuac qahaiguc tacǵic ionac séwi busu zéma ziki sipac qahac keczu zéma welenj qeǵe keczu zéma kunénj me komora moczoņ yanda ionac séwi busugina imi negic. 19 Waņu neņ hémba yaņ biria imi zéma baec séc ic kewu zéma yaré ic héccgina ienenj tocgogic. Tocgoma becosic lalaciguc tarec i zéma yaré ichéra hazéc waņj énécmima yaré qewiņ zé haréic. 20 Néj yaņ biria zéma iwac kiwaiguc kiwi méréra meanǵic kua meme ic ikora imi momac nec érépésima dérécǵé érécmimia waņec. kua meme ic ikora inénj mia yaņ imuac qac kiwiya késa kecma iwac ireha mepési migic imi onac kiwi méréra wamma ewagina mesoho énécmiyec imi mia. Éréhéc imi qeliqeli érépésima gizoņ geric bélaņawac zékénjaiguc gili érécmiyu hiņǵaroc. 21 Waņu tosara imi becosic lalaciguc tarec iwac kua iguc nec sou zéragucnéj mama unudarec. Waņu nei hénia hénia imi moczoņ hama séwi busugina negic tomenǵina qedarec.

20

Yawuŋ 1,000.

¹ Waŋu hémba kua meme uŋa méhneŋ uŋa biria ionac baec dumuŋa imuac wétéya zéma seŋ hésa kuneŋ yanda mériaiguc késama kurumeŋ igucnec mayec. ² Mama mazuaŋ mokoleŋ késama yawuŋ 1,000 séc qatémiyec. Mazuaŋ imi mokoleŋ walac hicŋiyec uŋa biria, Biria miŋina zémimia imi mia. ³ Qatémima uŋa biria ionac baec dumuŋa imuac qeriguc giliyu hiŋgaru naguya hézigéma asé kiwinéŋ mese-lima musuluŋgéyec. Waŋu baera baera méndagucnec ikoc ménda waŋ énécmimac niŋ yawuŋ 1,000 ac séc imuaru heyec. Waŋu imuac andiaiguc nalé hotoŋa dac hulacmimia wammac.

⁴ Waŋu ni ic kewu tatac sasala hémba tosara imuaru tacgic imi onac niŋgésigési ai memu niŋ kuc buŋa énécmiyu késa kecgic. Waŋu neŋ hémba Anutuac ackuazé zéma Yesuac héipuc ac niŋac déméŋgina héric hérira ionac qerí uŋagina zéma yaŋ biria zéma iwac ireha ménda mepésimigic ieneŋ zéma pakagina zéma méraginaiguc asé kiwiya ménda megic ieneŋ qelima yacma Kristoguc yawuŋ 1,000 imuac séc ic kewu waŋ énécmima kecgic. ⁵ Waŋu humugic ionac murunec tosara ieneŋ keŋkecma yawuŋ 1,000 tecgéyec nalé imuaru mia qelima yacgic.

Yacgic qelima yayac haka imuac qétéya momacguc waŋec. ⁶ Ic embac humuc igucnec qeliqeli qétéya momacguc imuac toroqemu ieneŋ imi mériaŋginaguc zéma téréya. Ionac muru humuc qété éréhéc imi kuha qahac. Ieneŋ imi Anutu zéma Kristoac hofac oo ic wamma yawuŋ 1,000 imuac séc Kristoguc ic kewu waŋ énécmima kecmu.

Biria miŋinawac kekec tetcgia.

⁷ Waŋu yawuŋ 1,000 sécgéyu Biria miŋina imi hésa ama igucnec hulac mimia wammac. ⁸ Hulac miyu éréma yaré qemu niŋac baec waŋgoŋa kemboŋ qahac Gok zéma Magok ic imi ikoc waŋ énécmima qutulange énécmimaŋ zé kemmac. Waŋu zaŋgégina imi konduŋ sakasac ésécnec sasala. ⁹ Ieneŋ imi baec imi sécgédacma asasa tигic. Waŋu ic embac téréya toŋ héréma tacgic imi zéma ama baec yanda siŋniŋ waŋmimia imi lelecgé énécmigic. Waŋu kurumeŋ igucnec gericnéŋ mama yaré ic imi onoyu humudacgic. ¹⁰ Waŋu Biria miŋina ewa soho waŋ énécmima kerec imi gizon geric bélaŋawac zékéŋaiguc giliyu hiŋgarec. Waŋu geric sia imuaru mia yaŋ biria imi zéma kua meme ic ikora imi momacnec kecma siŋi kaiwe séc nalé tetcgia qahac qenzeŋ manzeŋ qema kecmaoc.

Humuc ic eneṅ niṅgési énécmimia waṅec.

¹¹ Waṅu ic kewu tatac kuneṅ yanda lalacnec zéma méṅ imuac qahaiguc tarec imi héṅji. Waṅu baec kurumeṅ imi wésia igucnec néṅgacma qahac wandarec. ¹² Waṅu neṅ hémba humuc eneṅ, eṅeṅa zéma mamaya momacnec ic kewu tatac imuac wésiaiguc naṅgic kiwiya tosara héndéṅ héndéṅa heyec. Waṅu kiwi méṅ acguc héndéṅu heyec imi mia kekecac kiwiya. Waṅu humuc ic imi wawaṅ memegina kiwiiguc ooyawac heyec séc zégési énécmiyec. ¹³ Waṅu nalé imuaru kondun qeriaiguc humumia hegic imi melenṅ énécmiyec. Waṅu humuc zéma humumia ionac baec dumuṅa acguc qerigiraiguc humuc ic hegic imi melenṅ énécmiyoc. Waṅu icya icya wawaṅ memegina kiwiiguc ooya imuac séciguc zégési énécmiyec. ¹⁴ Waṅu humuc zéma humumia ionac baec dumuṅa imi geric zékéṅ imuaru selianec giligic hiṅgarec. Geric zékéṅ imi mia humuc qété éréhéc. ¹⁵ Waṅu méṅnéṅ méṅ kekecac kiwiiguc qara ménda ooyawac hemac imi geric zékéṅ imuac qeriaiguc gilimimia wammac.

21

Kurumeṅ qelia zéma baec qelia.

¹ Waṅu ni kurumeṅ qelia zéma baec qelia héṅji. Kurumeṅ walaha zéma baec walaha imi aulangéma qahac waṅoc. Waṅu kondun imuhucyanec ménda heyec. ² Waṅu ama areṅa yanda téréya Yerusalem qelianéṅ kurumeṅ igucnec Anutu arunec mayec. Mayu hémba mezeric zerira tanera imi embac ic buṅa qemimianéṅ eu buṅayawac wamma mezeric amuyec ésécnec waṅec. ³ Waṅu ic kewu tatac imuacnec ewa hétéṅ kuneṅ yanda hicṅima yomuhuc zéyec; Héṅgic Anutuac hali imi ic embac sugginaiguc hezac. Waṅu inéṅ Anutu waṅ énécmima iniguc momacnec kecmac. Waṅu ieneṅ imi Anutuac ic embachéra waṅgic Anutu eṅeyaoc iniguc momacnec kecmac. ⁴ Kecma kic masigina moczoṅ kicgina igucnec zuac énécmimac. Iwawai walahanéṅ qahac wandarec. Imuac niṅac qelia imuaru humuc me zésiac me yaiwisisiṅ me qenzeṅ manzeṅ imuhucya imi méndagucnec hemac.

⁵ Waṅu ic kewu tatac imuaru tarec inéṅ yomuhuc zéyec; Héṅgic neṅ iwawai moczoṅ meqeli énécmizua. Waṅu muṅguc toroqema zéyec; Ac yomi imi ninzéṅgé mimia zéma héla, imuac niṅac kiwiiguc owésémaṅ. ⁶ Waṅu ac méṅ yomuhuc nézéyec, Mewa tecgézac!

* 21:6: Neṅaṅ aciguc; A zéma Z - ac imuac hénia imi 'Hénihéna zéma Tetecgia.'

Ni imi Alfa zéma Omega,* hénihénia zéma tetecgia, neṅ mia kekecac doku kiwa igucnec doku boṅtegicya imi déméngina qanṅararaṅ qeṅeya ionac énécmimaṅ. ⁷ Ménéṅ naṅselimac imi iwawai imuhucya mératéc miyu memac. Ni iwac Anutu wamba inéṅ nuac naṅna wammac. ⁸ Waṅu ic ionac bac yandi yandi wammu zéma, ménda ninzéngému zéma, ilinṅqilinṅ kekec zéma, biṅ qeṅe zéma, kaisero ic zéma, zinac meme ic zéma, baniarawac simiṅ héianzu zéma, ikoc ac zéanzu imi eneṅ moczoṅ zékéṅ yanda gizoṅ geric bélanṅaguc imuaru hiṅgacma kecmu. Iminéṅ humuc qétéya éréhéc wanzac.

Yerusalem qelia wininiyu héni.

⁹ Waṅu kua meme uṅa 7 zéicgina séc yéwéri zérabéráguc 7 kuaya qeṅeya tina nagṅic ionac murunec ménéṅ haréma yomuhuc nézéyec, You hana, neṅ rama merawa iwac embac buṅa imi gézéwa hémbésémaṅ. ¹⁰ Imuhuc zéma uṅa téréyanéṅ nuagicma baec boṅa kunéṅ yanda horuaiguc emma nézéyu ama yanda térya Yerusalem imi kurumenṅiguc Anutu arunec mama hayu héni. ¹¹ Anutuac edamuya sécgéma heyu ama areṅa yanda imuac asahanéṅ hoc eeyaguc boṅa eṅeṅa yanda ésécnec. Imi mia

zasipa hoc ésécnec waṅu kristal hoc ésécnec lalaclalac waṅec. ¹² Waṅu imuaru baṅa deminṅ yanda horuanéṅ ama lelecgéma naṅu imuaru saṅgulaṅ 12 naṅec. Saṅgulaṅ imuaru kua meme uṅa 12 naṅgic. Waṅu saṅgulaṅ imuac qacyaiguc qac kiwi néndéngéma ogic heyec. Imi mia Israel kisic areṅ 12 ionac qacgina. ¹³ Saṅgulaṅ imi baec waṅgoṅa Is iguc haréwéc, Wes iguc haréwéc, Not iguc haréwéc, Saut iguc haréwéc naṅgic. ¹⁴ Ama yanda deminṅa imi séraṅa 12 hemiyec. Waṅu séraṅa imuac kembraṅaiguc rama merawa iwac Yesuac Méliméli ic 12 ionac qac kiwigina 12 heyec.

¹⁵ Kua meme uṅa ac nézéyec inéṅ ama areṅa yanda zéma saṅgulaṅ yanda zéma deminṅa selia séc qéréréya memaṅ zé uṅ ménṅ golinéṅ memeya késama naṅec. ¹⁶ Ama areṅ yanda imi waṅgoṅa 4 sécgina momac zéma héṅgeṅa wéndara sécgira momacguc. Waṅu uṅ iminéṅ ama yanda imuac séc qéréréya meyu 2,200 kilomita waṅec héṅgeṅa wéndara zéma horua séc qérérégina imi moczoṅ séc éreréṅ. ¹⁷ Waṅu kua meme uṅanéṅ ama areṅa yanda imuac deminṅ dépaṅa imuac séc qéréréya acguc icnéṅ meanziṅ ésécnec meyu 70 mita waṅec. ¹⁸ Ama deminṅ baṅa imi zasipa hocnéṅ memeya waṅu ama yanda imi mia goli solaṅa galasi

asac asaria ésécnečné memeya. ¹⁹ Ama areŋ yanda deminŋ imuac baŋa qambaŋa imi hoc eeyaguc hénia hénia sasalanén mezeric qezeric wawaŋa. Qambaŋa qétéya momacguc imi zasipa hocnéŋ, séraŋ qétéya éréhéc imi sapaia hocnéŋ, séraŋ qétéya haréwéc imi agat hocnéŋ, séraŋ qétéya 4 imi emerade hocnéŋ mezeric zerira. ²⁰ Qétéya 5 imi onikisi hoc, qétéya 6 imi kanelian hoc, qétéya 7 imi kirisolait hoc, qétéya 8 imi beril hoc, qétéya 9 imi topas hoc, qétéya 10 imi kirisopireis hoc, qétéya 11 imi zeisinta hoc, qétéya 12 imi amatisita hoc. ²¹ Saŋulaŋa 12 imi pél hoc 12 néŋ memeya, ama saŋulaŋ 12 eŋac eŋac imi pél hoc howia eŋac eŋacnéŋ memeya. Waŋu ama hénaya imi goli téŋgén galasi ésécnec hiwéréngeŋa hini keŋkeŋa.

²² Waŋu medac medac wandac wandac miŋina Anutu zéma rama merawa ekaoc ocmuŋ wanzaoc imuac niŋac ama yanda imuac qeriaiguc ocmuŋ mén ménda taru héŋi. ²³ Waŋu ama imuaru imi kaiwe zéma maso imi aigira qahac némac niŋ Anutuac edamuyanén qetagaliyu rama merawanén kifa waŋ énécmianzac. ²⁴ Waŋu baera baera ic embac ieneŋ edamu imuac qeriaiguc keŋha waŋanzu. Waŋu baecac ic kewu ieneŋ eŋaŋ edamu mema imuaru harému. ²⁵ Imuaru imi

kaiwe séc saŋulaŋa ménda héianzu. Waŋu imuaru imi siŋi mén ménda hezac. ²⁶ Icyá icyá ieneŋ eŋaŋ baec yanda imuac edamuya zéma eŋaŋ edamugina imi imuaru mema harému. ²⁷ Baecac iwawai qakolayaguc me iwawai gamu qeqeyaguc me ac ikoc wawaŋa ieneŋ imuaru ménda harému, néŋ rama merawa iwac kekecac kiwiiguc qacgina ooyawac hezac imi eneŋ sac harému.

22

Doku téfara kekecyaguc.

¹ Waŋu kua meme uŋanéŋ kekecac doku yanda mén kristal hoc ésécnec la-clalacnéŋ Anutu zéma rama merawa iwac ic kewu tatac imuacnec hénima mama keŋu nézéyu héŋi. ² Waŋu doku téfara imi ama yanda imuac héná namuŋa igucnec keŋec. Waŋu doku néwéc néwéc zécgériaiguc kekecac ic hésanéŋ namma namma keŋec. Ic hési imuac héla tanera hénia hénia 12 iminéŋ maso séc hicŋima qauma waŋaŋec. Waŋu ic hési imuac haréŋanéŋ baera baera ic embac mehiaru énécmiyec. ³ Ama yanda imuaru imi saec muŋguc ménda hemac. Waŋu Anutu zéma rama merawa iwac ic kewu tatacnéŋ ama yanda imuac suraiguc tacmac. Taru welenŋ qeqe ichéra eneŋ welenŋ qeqe wammimu. ⁴ Waŋu ieneŋ iwac kic tanera hémma kecmu. Waŋu iwac qac kiwiya imi pakaginaiguc

hemac. ⁵ Waṅu ama imuaru imi siṅi muṅguc ménda hemac. Waṅu kifa zéma kaiwe asaha imi aigira qahac. Némacniṅ, Miṅ Kewunina Anutunéṅ ionac asac mararaṅgina wammac. Waṅu ieneṅ imi nalé tetcgia qahac ic kewu waṅ énécmima kecmu.

⁶ Waṅu kua meme uṅa inéṅ yomuhuc nézýec, ac yomi ninzéṅgé mimia zéma héla. Némac niṅ Miṅ Kewunina kua meme ic ionac uṅaginawac Anutunéṅ iwac welenṅ qeṅe ichéra iwawai focdac hiçṅimacac hezac imi énézýu hémmu niṅac eṅeya kua meme uṅa méliyec.

⁷ Ninzu, neṅ focdac liliṅgéma hamaṅ! Imuac kiwi yomuac biaṅa ara imi niṅtoho wammac inéṅ ségiséṅiyaguc.

Ac tetcgia zéma mozoc ac.

⁸ Ni Yohanenéṅ iwawai imi hémma niṅi. Haka imi hémma niṅi imuaru haka imi nézýec kua meme uṅa iwac hénayaiguc mepésimimaṅ zéma mama simiṅ héimiṅi.

⁹ Imuhuc wamba inéṅ yomuhuc nézýec, Imuhuc ménda wanna, ni imi gi zéma kua meme ic dac munahécga keczu zéma ackuazéc kiwi yomuaru hezac imi niṅtoho wammu iniguc momacnec welenṅ qeṅe wamma kecdua. Imuac Anutu sac mepé qepési wammiwésémaṅ.

¹⁰ Waṅu inéṅ muṅguc

yomuhuc nézýec, Nalé imi hosuru hazac. Imuac bianṅac ara kiwi yomuac qeriaiguc hezac imi asé kiwinéṅ ménda meseliwésémaṅ. ¹¹ Imuac waigic ic biria imi haka biria wammanec kecmac. Waṅu qeri qakolagucnéṅ qeri qakolagucnec kecmac. Waṅu ic solaṅa imi haka solaṅa wammanec kecmac. Waṅu ic téréya imi téréyanec kecmac.

¹² Ninzaṅ, neṅ focdac hamaṅ. Tasé eeyaguc imi nenamuru hezac. Icyā icyā wawaṅ memeginawac séciguc eṅac eṅac tasé ku énécmimaṅ. ¹³ Ni Alfa zéma Omega,* walac zéma andia, hénihénia zéma tetcgia.

¹⁴ Malekugina horua imi zuac sorocgéanzu imi eneṅ imi ségiséṅi ginaguc. Ieneṅ kekecac ichésa imuaru keremma saṅgulaṅ igucnec ama yandawac qeriaiguc keremmuac qac buṅa qeénécmimac. ¹⁵ Ic kazuya zéma, zinac meme ic zéma, kaisero ic embac zéma, méra sacmeme ic zéma, baniara mepé qepési wammimia zéma, ac ikoc siṅa nimma waṅanṅu imi ama yanda imuac séṅgaṅgeṅiguc kecmu.

¹⁶ Yesu ni hénariniṅawac niṅac wamma nuac kua meme uṅana méli énécmiwa iwawai imi héipuc waṅ énécmiyec. Ni imi ic kewu Dawidiac séra zéma qelia, widi edamuyaguc. ¹⁷ Uṅa Téréya zéma iniṅ buṅa qeṅeyanéṅ Hana zézaoc,

* 22:13: A zéma Z.

waigic mérénéḡ mēḡ geza-
cyanéḡ ninzac inéḡ hana
zémac. Mérénéḡ mēḡ doku
niḡac owuruḡa qanḡararaḡ
gezac imi waigic hamac.
Waḡu mérénéḡ mēḡ kekecac
doku niḡac wanzac imi
waigic boḡteḡic memac.

¹⁸ Kiwi yomuaru bianḡac
ara ooyawac hezac imi
oloḡ niḡ wammu onac
énézéwa niḡic; Méḡnéḡ mēḡ
ac hezac imuaru ac mēḡ
toroḡemaciguc Anutunéḡ
yéwéri zérabéraciguc kiwi
yomuaru ooyawac hezac imi
ic iwac mia toroḡemimac.

¹⁹ Waḡu méḡnéḡ mēḡ bianḡac

ara kiwi yomuaru hezac
imuacnec ac mēḡ auyu qa-
hac wammaciguc Anutunéḡ
kekecac ichésa zéma ama
areḡa yanda téréya kiwi
yomuac qeriaiguc ooyawac
hezac imuaru ménda toro-
ḡemac niḡac auwa qahac
wammac.

²⁰ Ac imi héipuc wamma
zézac inéḡ ni hélacnec
focdac hamaḡ zézac.
Hélacnec, miḡna Yesu focdac
hawésémaḡ.

²¹ Miḡ Kewu Yesuac ewa
hianéḡ ic embac téréya
momac yanda onac muru
hemac. Hélacnec!